

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

New Testament in Amara^{kaeri} (PE:amr:Amara^{kaeri})

**Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne
New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	71
SAN LUCAS	111
SAN JUAN	191
HECHOS	248
ROMANOS	311
1 CORINTIOS	340
2 CORINTIOS	366
GÁLATAS	386
EFESIOS	399
FILIPENSES	411
COLOSENSES	418
1 TESALONICENSES	426
2 TESALONICENSES	433
1 TIMOTEO	437
2 TIMOTEO	446
TITO	453
FILEMÓN	457
HEBREOS	459
SANTIAGO	486
1 PEDRO	493
2 PEDRO	501
1 JUAN	506
2 JUAN	513
3 JUAN	514
JÚDAS	515
APOCALIPSIS	519

SAN MATEO

Mateoa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'.
(Lc. 3.23-38)

¹ Jesucristo Davidkudaken adhuea'si'po kenpa'ti Abrahamkudaken adhuea'si'po o'uyate. In beroba'te do Mateoa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen adhuea'pane'dik on'nigmadoya'dene.

² A'nennanada Abraham Isaacen huaoj o'uyate. Isaac Jacoben huaoj o'uyate. Jacob Judáen huama'buyereen huaoj o'uyate. ³ Judá Faresen Zaraereen huaoj o'uyate. Tamar kenomeyen huaoj o'uyate. Fares Esromen huaoj o'uyate. Esrom Aramen huaoj o'uyate. ⁴ Aram Aminadaben huaoj o'uyate. Aminadab Naasónen huaoj o'uyate. Naasón Salmónen huaoj o'uyate. ⁵ Salmón Boozen huaoj o'uyate. Rahab Boozen huaye o'uyate. Booz Obeden huaoj o'uyate. Rut Obeden huaye o'uyate. Obed Isaíen huaoj o'uyate. ⁶ Isaí Huairi Daviden huaoj o'uyate. David Salomónen huaoj o'uyate. Uríasen ayhua Salomónen inag o'uyate.

⁷ Salomón Roboamen huaoj o'uyate. Roboam Abíasen huaoj o'uyate. Abías Asaen huaoj o'uyate. ⁸ Asa Josafaten huaoj o'uyate. Josafat Joramen huaoj o'uyate. Joram Uzíasen huaoj o'uyate. ⁹ Uzías Jotamen huaoj o'uyate. Jotam Acazen huaoj o'uyate. Acáz Ezequíasen huaoj o'uyate. ¹⁰ Ezequías Manasésen huaoj o'uyate. Manasés Amónen huaoj o'uyate. Amón Josíasen huaoj o'uyate. ¹¹ Josías Jeconíasen huama'buyereen huaoj o'epo kenoka' Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo on'batohua'de'uyate.

¹² Nogok Jeconías Salatielen huaoj o'uyate. Salatiel Zorobabelen huaoj o'uyate. ¹³ Zorobabel Abiuden huaoj o'uyate. Abiud Eliaquimen huaoj o'uyate. Eliaquim Azoren huaoj o'uyate. ¹⁴ Azor Sadocen huaoj o'uyate. Sadoc Aquimen huaoj o'uyate. Aquim Eliuden huaoj o'uyate. ¹⁵ Eliud Eleazaren huaoj o'uyate. Eleazar Matánen huaoj o'uyate. Matán Jacoben huaoj o'uyate. ¹⁶ Jacob Joséen huaoj o'uyate. José Maríaen huatoe o'uyate. María Jesúsén huaye o'uyate. Jesústaj konogdikda o'dikka'uy Cristo, Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁷ Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti David Babilonia huadariyo en'batohuade'te Jeconíaste catorce adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti Jesús e'si'poede'te nog catorce adhuea'pane' o'nuyate.

Jesucristo o'si'poe'uyate.
(Lc. 2.1-7)

¹⁸ In konig Jesucristo o'si'poe'uyate. María Jesúsén huaye Joséere o'toepakapo. Toepakhuedada huaboa'da bogdakhue'da o'e on'tinopoe'uy. Diosen Nokirega o'dapoka'uy. ¹⁹ José Maríaen huatoe huadak huaka'eri e'eada María bogdakhue' o'enok e'huaa'ta' pakhue'ada soatayo huatoe e'enta' o'pakuyng'a. ²⁰ Kenpa' José e'nopode'te o'yorokpo Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—On José i'ē. Daviden adhuea'si'po i'ē. María e'toēpaktaj me'pukehue' yae'. Huasi'po o'toēaponig Dios Nokiregen o'ēapo. ²¹ Bokereksi'poa' o'si'popakapo. Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúsdik Judíoen hua'ate dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'ēapo) konigepo ke'nen aratbut Israel aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo. —Diosen huata'moneria kenda ona'uyate. Josétaj ona'uyate.

²² Dios Huairien huamanbatia'pakeria o'manbatia'pakuynig in aya'da o'uy.

²³ Mune'yo katenohued e'ēada bogdakhue' o'ēpo. Huabokereksi'po o'si'popakapo. Kentaj on'dikka'apo Emanuel. Dios Huairia o'mana'uyate.

Emanuel huadik konig Dios oro'ere o'ika'.

²⁴ José o'mabodepo Dios Huairien huata'moneritaj o'nigpēpo huatoē e'toēada ²⁵ e'si'popakde'te batohuedhue' o'uyate. E'si'popakde'te Jesús o'dikka'uyate.

2

Digāda huanopoē'eria Jesús yobedtaj on'ta'huadē'uyate.

¹ Belén huakka' jakyo Judea huadaribayo Jesús o'si'poē'uyate. Kenoka' Herodes Roma huāē'eri Judea gobierno huairi o'uy. Kenoka' Jerusalén huakka' jakyo sue'da huabokerek on'tiakdepo, kenomey digāda huanopoē'eria nogbaya' niokpo e'behuikyon on'tiakdepo,

² —Judío aratbuten huairi o'si'popakdeme'. ¿Meyon ya'e? Keyon niokpo ome' judío Huairi e'si'popakde' huanopoē' siokpo o'tiahuayme'po, judío Huairitaj dakiti Dios aa'ya'po o'tiakdey. — On'mana'uyate. ³ Kenoka' Herodes Huairi kenda o'matipeēdepo o'me'puke'uyate. ⁴ Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti aya'da Apagba' huamanmadika'eritaj o'makupopaka'uyate Herodesa. Oqkupopakdepo, “¿Cristo Diosya' o'tiakdepo meya' ya'si'poēapo?” o'mana'uyate.

⁵ —Judeabayo Belén huakka' jakyo o'si'poēapo. Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'nigmadoya'uyate:

⁶ Judea huadaribayoda Belén huakka' jak suhuigda eē'pi' huakhuairi Cristo o'si'poē'apo. Belén jakya' huamata'monanhua' Huairi Cristo o'orōkapo. Ke'na Israel aratbuttaj o'batiokika'apo. —Judío huairia o'nona'uyate.

⁷ Kenoka' digāda huanopoē'erite o'mata'mona' Herodesa. “Iregireg yan'batotiak.” Herodesa o'mana'uyate. “¿Judío huairien siokpo menok huaboa'da ya'orokuy bo'tiahuayne?” Herodesa digāda huanopoē'eritaj o'mana'uyate. ⁸ O'nopoēdepo digāda huanopoē'erite Belényo o'mata'mona'po,

—Ayon yan'huati'. Huasi'potaj daka' yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo do'taj yan'tiakti'. Enade'te do kenpa'ti huahua'dik ijjepeo kental huikudate ijtihuadpo, “Urua'da huairi i'ēne.” Yona'apoy. —Herodesa nama'da o'mana'uyate.

⁹ Ken Herodestaj on'pēdepo digāda huanopoē'eria o'nokhua'uyate. Ken siokpo niokpo ya'behuikyon on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon o'hua'uy. O'hua'po kutaya' kente huasi'po e'huāē'te o'batik. ¹⁰ Digāda huanopoē'eria siokpo on'tiahuaypo huakka'da on'durugpakuy. Judío aratbuten huairisi'po kente o'ē on'nopoēpo. ¹¹ Jakyo on'kuddepo

huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po huayē Maríaere on'tiahuay'uyate. Konig gobierno huairitaj huikudate on'huadikuy huasi'po Jesústaj huikudate on'tihuadpo 'urua'da judío aratbuten gobierno huairi o'ē on'batia'pakpo. Kenoka' caja' o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj oro on'yokuyate. 'Urua'da o'huēy huasihujaj daka'da e'bakpakte 'uru'hujeada o'huiríkika'. Huakka'teda ee'tada Jesústaj on'yokuyate. Nogda konig 'uru'hujeada e'huiríkika' kenpa'ti huakka'teda ee'tada on'yokuyate. Katetehue' huasi'po huairitaj on'yokuyate. ¹² Nogok on'yorokdepo "Herodeste onte'ti huahue' yane'," kenda on'peedepo kenomeyembayo nog dagtekon on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo Egiptobayo on'mon'uyate.

¹³ Diga'da huanopog'eri en'huade'te José o'taypo o'yorokpo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—Herodes Jesús'si'potaj a'arakya'po o'ukaponok, yamabo', huasi'po huayēere yabatohua'po Egipto aratbutenbayo yamatomon'. Keyo yanikati'. Kenok yakumejti' ona'apone. —José e'yorokya' Diosen huata'moneria ona'uyate.

¹⁴ Ken José o'peedepo o'maboduyate. Sikyo huasi'po huayēerea o'tohua'bedpo Egiptobayo o'tohua'uyate. ¹⁵ Egiptoyo o'ika'uyate. Herodes Huairi e'bueyde'te o'ika'uyate. Konig Oseas Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uy konigti ogka'uyate. "Egiptobaya' yaorok. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy." Dios Huairia oa'uy.

"Huasi'potaj yan'batiaraka'." Herodesa o'mana'uyate.

¹⁶ Diga'da huanopog'eria judío huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue' ya'neapet. Nama'da me'nona'uyne. Herodes kenda o'nokotdepo diga'da o'diaypo, "Aya'da huabokereksi'po yobed nogbayoktidaere botta' huabayokere en'taetada yan'batiaraka'. Belén huakka' jakyo kenpa'ti Belén meyhue'da huasi'potaj yan'batiaraka'." O'mana'uyate. Diga'da huanopog'eria a'nenda botta' huabayok Jesús en siokpo huabo'da on'tiahuay'uyate. Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy. ¹⁷ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda Herodesa o'ka'uy.

¹⁸ Ramá huakka' jak huag'eria diga'da on'bahuikonhuahua'. Bidteda on'mapeeonhuahua'. Huasi'po on'mabueynok Raquel huasi'potaj on'bahuikonhuahua'apo. Jeremías kenda oa'uyate.

¹⁹ Herodes e'bueyde'te José e'yorokya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy. Egiptobayo o'ēpo o'tiahuay'uy.

²⁰ —Ke'na huasi'potaj e'arakta' o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel aratbutenbayo yakumejti'. Huasi'po huayēeretaj yabatohua'. —Diosen huata'moneria Josétaj ona'uyate.

²¹ José o'peedepo o'bodpo huasi'po huayēere Israel aratbutenbayo o'batohua'uyate. ²² Herodesensi'po Arquelao Judeabaygo gobierno huairi o'ē. José o'peedepo Judeayo e'hua'ta' o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo huahue' yaē'," o'peedepo Galileabaygo o'hua'uyate. ²³ Nazaret huakka' jakyo o'hua'uyate. O'ika'uyate. Jesús Nazaret huag'eri o'ē on'dikka'apo Apagba' huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig Apagba' oa'uyate aratbut Jesústaj on'dikka'uyate.

3

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan bautiza huaka'eria Diosba' o'mana'onhuahua'uyate.

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekepo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jordánhueyon o'mana'onhuahua'uyate.

² —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'. Diosen Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'eapone. —Juana aratbut egkupopakya' o'mana'uyate.

³ Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate, Sue'da aratbut e'nahue'yo kentaj mo'peeapo. 'Utta' ena'pakte mo'peeapo. “Huairi e'tiakde'te daka'da ae'ya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpee'. Huairitaj yade'.” 'Utta'da o'mana'apo. Kenda Isaías a o'timadoya'uyate.

⁴ Yudtaj camello huahujtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak maka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. ⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate. Huakka' Jerusalén huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari huae'eri kenpa'ti Jordánhue idbodte huae'eria Juantaj on'huatiakuyate. ⁶ “Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios.” Enade'te Juana bautiza o'magka'uyate. Jordánhueya' bautiza o'magka'uyate.

⁷ Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate. Juana o'batiahuaydepo:

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egkade'te Diosa dakhuea'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene. ⁸ 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uy nok aya'ada tiahuydik mo'eapone. ⁹ “Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'enok Diostaj me'pukhue'dik o'ey.” Nopoehue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj Abrahamen huayayoa' magka'dik o'e. ¹⁰ Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'uru'a'da onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'.

¹¹ Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopoea' hue'eya do'hua bautiza egka'tada noganayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Nokirega ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinanada teyanada e'eada do'huataj ehue'nanada ijjej.

¹² Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huijonhuahuika'po okbithue' o'eapo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopo'e'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopo'e'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpee'ehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'majenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

Juana Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhueyo Juante o'huahua'uyate Jesús. Bautiza megke'po o'huahua'po. ¹⁴ Juan Jesústaj bautiza egka'ta' pakhue' o'epo,

—Do'taj bautiza ogka'dik o'ene o'na. ¿Mena'po bautiza megke'po do'taj i'tiak? —Juana Jesústaj ona'uyate.

¹⁵ —Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta' ijpaknok bautiza megka'. —Jesúsa ona'uyate.

—Huadak bautiza ogkai'. —Juana ona'uyate. ¹⁶ Juan bautiza ogka'denok Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot. Jesús e'tiahuayte o'tikotpo.

¹⁷ —On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudyá' Diosa ona'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Nogok sue'da aratbut e'nahue'yo Diosen Nokirega Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a Jesústaj a'dikdikya'po keyo Jesústaj o'tohua'uyate.

² Jesús cuarenta huame'noe cuarenta sikyo bapehue' o'unhuahuika'depo aypota' o'uyate. ³ Jesús nama'da kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,

—On buttida Diosensi'po ee'nayo in huidtaj aypo ya'e' yana'. —Toto'a Jesústaj ona'uyate.

⁴ —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bapepo aya'da Apagba' huadikkon nigpejka'dik o'ne. Apagba' kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto' Jesústaj o'tohua'po Jerusalényo Diosen huakka' jakyo o'tohua'po Diosen huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo o'tobehukuyate.

⁶ —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po:

Kanokba'huade'po e'kotte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i'ea'pone. Huaba'a kutate monokba'huada'pone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a ona'uyate.

⁷ —Kenpa'ti “Dios Huairitaj nama'da kake'po dikdikhue' ya'e'.” Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

⁸ Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'. Kutayoda ote'yo o'tobehukuyate. Nogyo nogyoda aya' 'urua'da huadaribayo kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'tiahuay'ea'uyate.

⁹ —Do'taj huikudate be'tihuadpo “Urua'da huairi me'taene,” do'taj ea'nayo aya'da i'tiahuaynig aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadaribayo huairi huaunhua' o'bayokapone. —Toto'a nama'da Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ —Keje', yahuati', toto'. “Dios Huairitayo'da huikudate yan'tihuadpo kentayo'da yan'nigpejka'.” Apagba'a oa'. —Jesúsa ona'uyate.

¹¹ Ken toto'a okhua'depo Diosen huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo aypo on'yokuyate.

Galilea judíoen huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'e, Jesúsa o'tipeedepo Galilea huadaribayo o'hua'uyate. ¹³ Nazaret huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti ehue' Capernaum huakka' jakyo o'hua'po Capernaumyo o'ika'uyate. Capernaum huaboro' e'pogte o'e. Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí huadaribayo huakka' jak Capernaum kenteda o'e. ¹⁴ Capernaumyo o'ika'po konig Isaiaskudaka a'nenda o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.

¹⁵ Zabulón huadarieri kenpa'ti Neftalí huadari onteteyo' e'pogtone' huæ'eri Jordánhue akodpeneri Galilea huæ'eri Galilea kenteda nog aratbutda judío huæ'eri ehue' o'nika. ¹⁶ Inomey aratbut Diostaj oknopoghue' o'nepo konig sikkiregyo o'nika'po huaboa'nayo Diostaj o'noknopopedepo konig huaboro'da huakjey huaboa'da on'tiahuayde. Kenomeya dakhuea'da ogkika'po kenpa'da bueydik ya'neapetnig'a huaboa'nayo huakjeytaj on'tiahuayde. Isaiaskudaka o'madoya'uyate.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa huaboa'da o'mana'po:

—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoe'. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Nogok Galilea e'pog akta'bogpete Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon o'tiahuay'uy. Huakjene'eri o'ne'uy. E'pogyo o'nokjen'epo:

¹⁹ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ On'peedepo huakjene' kenpa'da on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.

²¹ Adyonda nog botta' huama'buytaj Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po o'nuy. Kusi'petone'yo o'nepo huaojere huakjene'taj on'to'ka'po, "Doere monhua'po do'taj me'nigpeika'." Jesúsa o'mana'uy. ²² On'peedepo kusi'pe huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa.

(Lc. 6.17-19)

²³ Ken Galilea huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten huaitake' jakyo nogya' nogya' o'manmadika'onhuahua'po Diosen Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po yan'nigpeika' Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da en'toete o'bayareadhua'uyate. ²⁴ Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bidteda Siria huadaribayo on'tipeedepo aya'da dakhue'da aratbut Jesúste on'batohua'po nogda nogda dakhue' en'toete on'batohua'uyate. Nog e'are', nog e'so'teyye', nog ayhue', nog toto' e'nopo'to'e'taj on'batohua'uy. Jesúsa o'bayareadhua'uyate. ²⁵ Galilea huadaribaya' aratbut, Decápolis huakka' jakya' aratbut, Jerusalén huakka' jakya' aratbut, Judea huadaribaya' aratbut, kenpa'ti Jordánhue akodpen huæ'eri huakka'ada Jesúsere on'huahuudhuahuika'uyate.

5

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

¹ Huakka' aratbut egkupopakte Jesús o'batiahuaypo ote'yo o'behuikpo o'huaduy. Ke'nen huamanigpeika'eri kentaj meyo hue'da ogkupopakuy.

² Huaboa'da o'manmadika'apo:

Durugda huae'eri konig o'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 6.20-23)

³ —Opudomey huata'da Diosen kikhue'dik ihuey, mo'nopoepo, "Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po, durugda mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosensi'po mo'ene.

⁴ Opudomey dakhuea' e'ka'de' nama'da ijkamey mo'nopoika'denok pai'da mo'enok, Dios opudtaj mo'manoeynoeya'apone. Durugdakon mo'ika'apone.

⁵ Opudomey daknopo'da huata'yo'da pakhue' yanika'po Diosen aratbut mo'eapo kenpa'ti Diosere Diosenbayo huae'eri mo'eapo. Durugda mo'ika'apone.

⁶ Opudomey Diosen e'mana' 'urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok. Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da mo'taeapone. Durugnada mo'ika'apone.

⁷ Nogomeytaj mo'matinepahui'nok Diosa opudtaj mo'matinepahui'po. Durugda mo'ika'apone.

⁸ Diosenyo'da huapakeri 'urunanada huanopoe'eriomey Diosere mo'eapone. Durugda mo'ika'apone.

⁹ Opudomey huamanoeynoeyeri do'huedsi'po mo'ene. Diosa mona'apone. Durugda mo'ika'apone.

¹⁰ Diosen e'mana' bo'kika'nok nogomeya bo'huadiaypo bo'tierikpo mogka'ne. Opud Diosen bo'kika'po Diosensi'po mo'ika'apone. Durugda mo'ika'apone.

¹¹ Opud do'hued hua'a e'kika'ta' bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da bo'huaa'ne. Durugda mo'ika'apone. ¹² A'nenda opud si'popakhued Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti on'magkuyate. Konig premio Diosa 'urua'da mo'toea'apone. Durugda mo'ika'apone.

Cristoen huanigpeika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huakjey Diosen egkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopoe'dik o'neapo.

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig salonig huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal pai' e'titiknayo onte'ti huadakda kahue'dik o'eapo. Sal pai' e'titiknayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Batikhue'ada daka' men'pee'. Batikhue'ada daka' me'noknopenka'.

¹⁴ Opudomey konig huakjey mo'ene. Diostaj mo'nigpeepo huadak bo'kika'nok aratbuta tiahuydik mo'ene. Konigti be'edpi' huakka' jak ote'yo ee'nayo aya'ada jaktaj tiahuydik o'ne. Konigti Diosen bo'kika'nok aya' aratbutada tiahuydik mo'eapone. ¹⁵ Huakjey e'bakpakde'te ektioke'yo jonhuadahue' o'nika'. Aya' on'kudpo tiahuydik ka'ne'po kutopa kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya' jakyoda jeyda o'e.

16 Konigti opud huadak yag'kika'po konig huakjey ya'nepo aya'ada opud-taj tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios o'ea' batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesús a o'tia'pakuy.

17 “Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj peehue'dik yane'.” Ea'ta' o'pakpo o'tiakuy. Kenda nama'da nopogehue' yane'. “Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj peehue'dik yane'.” Ahue' a'eya'po aya'tada daka'da e'manopogea'taj ijpakpo ijtiakuy. 18 Kurud huadari ee'te batikhued kenpa'da Moisésen e'mana' dikenhue' o'eapo. Suigpi' dikenhue'dik o'eapo. Kene'huaya' huame'noe e'ede'te aya'da Moisés e'mana' kuhuitdik o'eapet. Buttida ijjay. 19 Be'api' Diosen e'mana'taj kahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen e'mana' kahue'dik yane' e'manmadika'nayo Dios Huairiensi'po ehue'da o'neapo. Kenpa' Moisésa o'mana'uyate opud bo'ka'po kenpa'ti yag'kika' e'manmadika'nayo Dios Huairiensi'po mo'eapone. 20 Moisésba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut eretpakhue' e'eda Moisésba'taj nama'da on'nigpeika'nig'a. Opudomeynayo huadakada yan'nopogepo Diostaj daka' yag'kika'. Huadaknopo' ehue' ee'nayo Diosen aratbut ehue' mo'eapone.

Madiayhue' yanika' Jesús a o'manmadika'uy.

(Lc. 12.57-59)

21 “Aratbuttaj arakhue' yae'. I'huadiaypo e'araknayo o'nakon bueydik i'ene.” Opuden adhuea'pane' mona'uyate. Kenda opud mo'pee'uy. 22 Kenda huadak ee'pi' nogda iija'apoy. Be'api' nog aratbuttaj e'huadiaynayo dakhue'da o'ka'nok gobierno huairite castiga kagke'po tohua'dik mo'ene. Nog aratbuttaj o'bahuadiaypo e'batidi'ke'nayo dakhuea'da oa'nok mabitbitdik mo'ene. Castiga kagke'po gobierno huairi egkupopakyo tohua'dik mo'ene. “Huasegda i'epo dakhuea' i'kika'ne.” Nog aratbuttaj ena'nayo dakhuea'da ia'nok ta'akyo huigdik mo'ika'apone. Do'a ijjay.

23-24 Diostaj a'tiona'pakya'po i'hua'po nog aratbuttaj dakhue'ada ijkamey huaboa'da i'nopogede. Tiona'pakhuedada yahuati'. Kentaj yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo a'tiona'pakya'po yahuati'.

25 “Q'na dakhuea' megka'ne,” noga ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya'. E'ma'dehue'nayo huakupipi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotataj bo'yokapone. Sorotata huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. 26 Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'eapone. Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik i'eapone.

E'bokerekbo'nayo konig huatoe toehue' o'epo e'bakdej o'e. Kenda Jesús a o'manmadika'uy.

27 Nogen bakdej hue' yane'. Kenda mo'pee'uyate. 28 Kenda buttida ea'pi' be'api' e'bokerekbo'nayo konig huanopoya' o'eretpakpo konigti o'bakdej. Dakhuea'da o'ka'. Donayo ijjay.

29 E'bokerekbo'nayo dakhuea'da ijkay yan'nopogepo kenpa'da yan'batikti'. Batikhue'da dakhuea'da e'kika'nayo Diosa castiga mogka'po ta'akyo huigdik mo'ika'apone. 30 Dakhuea'da huaba'a eka'nayo kenpa'da yan'batikti', dakhue'da e'kika'nayo. Batikhue'da Diosa castiga mogka'po ta'akyo huigdik mo'ika'apone.

Huatoe konig e'entaj Jesúsa o'manmadika'.

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ Be'api' huabokerek huatoe e'ennayo ettone'taj e'ende' huanopo'e' beroba' yokdik o'e. Opuden adhuea'pane' kenda mona'ika'uyne. ³² Donayo nogda ijjay. Huabokereken huatoe bakdejhued ee'tada e'ennayo ettone'taj dakhue'da ogka'. Ken ettone' e'ende'taj e'toe'nayo konig e'bakdejonhuahuika' o'e. Kenpa'ti huabokereka nogen huatoe e'entaj e'toe'nayo konig e'bakdejonhuahuika' o'e. Diostehuapa' dakhuea'da o'e, ijjay.

"Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Ken konig aratbut o'dika'nig Jesúsa o'manmadika'uy.

³³ "Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Diostaj e'huaa'nayo da ahue' yae', kenda yakati'. Kenda opuden adhuea'pane'a on'mana'uyate mo'peede'uy. ³⁴ Donayo nogda ijjay. "Ijka'apoy. Buttida ijjay." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy," kenyo'da yaa'. Kurud Diosenbayo o'e. Keya' o'mata'mona'ika'. "Ijka'apoy. Buttida ijjay. Kuruda meknopoene da ahue' ijjei." Ken konig ahue' yanika'. ³⁵ Dios huadarite o'ibonok, "Ijka'apoy, buttida ijjay. Huadaria meknopoene. Da ahue' ijjei." Ken konig ahue' yanika'. Jerusalén Dios Huairien huakka' jak o'enok, "Ijka'apoy, buttida ijjay. Jerusaléna meknopoene. Da ahue' ijjei." Ken konig ahue' yanika'. ³⁶ Opudada kuhuirihueahue'dik mo'ene. Diosayo'da kuhuirihuea'dik o'e. "Ijka'apoy, buttida ijjay. Do'hued huaku o'nopo'e. Da ahue' ijjei." Kention ahue' yanika'. ³⁷ Kenpa'da buttida yada'. Menokpi' da ahue' yane'. Nogiti nogitinada ea'nayo toto'a mena'nok ia'ne.

Noga ontaj dakhuea' egka'nayo konigti kahue' yae'. Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 6.29-30)

³⁸ Huabokerekapi' nogtaj dakhuea' egka'nayo kenpa'ti huairiakon konigti kentaj ogka'dik o'e. Kenda opud mo'pee'uyate. ³⁹ Nogpa'da donayo ijjay. Noga ontaj dakhuea' egka'nayo diayahue' yaepo kentaj ogkahue' yaeti'. Noga ontaj nogatida egka'nayo diayahue' yaepo ogkahue' yaeti'. Onte'ti egka'nayo onte'ti diayahue' yaepo ogkahue' yae'. ⁴⁰ Noga gobierno huairipi' "Opiot beyok," ena'nayo daka'da yayokti'. Kenpa'ti diayahue'ada chompakon yayokti'. ⁴¹ "Do'hued yudtaj adtemon betatohua'." Sorotataapi' ena'nayo diayahue'ada adyoda yatatohuati'. ⁴² "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue'ada yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopoda yaepo yaktoyokti', ijjay.

Dig huadiayeritaj konig taka'taj onte'ti diayahue'ada di'yan'maika'.

(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ "Huadi'taj di' yamaika'. Ontaj huatinosikeritaj konigti yan'huadiayikati'." Kenda opuden adhuea'pane' on'mana'uyatenig mo'peede'uyne. ⁴⁴ Donayo nogpa'da ijjay. Matinosikeritaj di' yan'maika'. Dakhuea'da huaa'eritaj Diosa "Kanopo'kore'," yan'tiona'pakikati'. Huadiayeritaj huadakda yakikati'. Huabatidi'keritaj yan'tiona'pakikati'. Huamagkeritaj kenpa'ti yan'tiona'pakikati'. ⁴⁵ Kenda bo'kika'po konig Apag Dios Kuruderiensi'po mo'ika'apet. Huadak huaka'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri aypo kan'toike'po Diosa niokpoa kata'teike'po o'kuyate

kenpa'ti ehui' mo'nigta'mona'ika'ne. ⁴⁶ Di' aratbuttayo'da di' e'maika'nayo gana e'ka'huayak baehue'dik mo'eapone. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'. Di' aratbuttaj di' on'maika'. Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di' maika'dik mo'ika'apone. ⁴⁷ O'nen huabettayo'da 'urua'da e'huai'ka'nayo "Huadakda ij kay," nopohue' yanika'. Dakhuea' huaka'eria kenda ogkika'. Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di'da huaa'dik mo'ika'ne. ⁴⁸ Opuden Apag Dios kurudyo aya'tada di' o'maika' kenpa'ti aya'tada huadaka'da o'magkika'. Konigti opuden Apag Dios aya'tada di' yan'maika' kenpa'ti aya'da huadaknopo'da yag'kikati'.

6

Huadaknopo'ada huadaky'o'da yag'kikati'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹ Aratbuta men'tiahuaye'poyo'da pai'da aratbuttaj e'bayoknayo nama'da boka'ne. Ken konig kahue' yanika'. Kenda e'kika'nayo Apag Dios kurudyo huag'eria kenpa' e'ka'huayak bayokhue'dik mo'eapone. ²⁻³ Nama'da huanopoh'eria huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Kenpa'ti huaitake' jakya' huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Konigepo huadakda ogka' batia'pakika'dik me'nepo. Kenpayo'da on'peika'po. "Huadak ogka'." Diosa ahue' mo'eapone. Kenomey nama'da huanopoh'eria diga'da aratbuttayo'da on'pakika'. Diostanayo pakhue' o'ne. Konig kenomey ogkika' kikhue' yane'. Iregireg yan'bayokikati'. O'nen huadi'a tiahuayhue'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'. ⁴ Iregireg aratbuta tiahuayhue' ene'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'. Kenda e'kika'nayo Dios iregireg e'bayokika'nayo o'tiahuaypo Diosa nogitida 'uruda bo'yokapone.

Diostaj konig tiona'pakika'dik Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 11.2-4)

⁵ Do huadakda ij jey nama'da huamanopoh'eri huaitake' jakyo kenpa'ti jak kurute aratbut egkupopakikaya' on'tiona'pakika'. "Huadakda o'ne." Aratbuta menhuaik'e'po on'tiona'pakika'. Kenda dakhuapa e'eda on'tiona'pakika'nig'a Diosanayo sigpi' peehue'dik mo'eapone. ⁶ Opudomeynayo menokapi' e'tiona'pakta' bo'pakpo o'nenbayo dubayapi' nogtia'da Apag Diostaj yan'tiona'pakikati'. Iregireg e'tiona'pakika'te Apag Diosa tiahuaydik mo'ene. Mo'peeika'apone. Montihuapokika'apone.

⁷⁻⁸ Diostaj oknopohue' huag'eria konigdikti onte'ti onte'ti ijhue'da on'tiona'pakonhua'nig'a Diosa mo'peeapone nama'da on'nopoenig'a. Kenomeytaj Diosa nigpeehue'dik o'maika'apo. Konigti kikhue' yane'. Tiona'pakhued ee'ted kenda i'paknig Apag Diosa o'nopoh'. ⁹ In konig yan'tiona'pakikati':

Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'ne. Kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. O'nen huadik kenpa'da huadakda o'ika'. Aya'ada ka'dike'. ¹⁰ Huakhuairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpeike'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huag'eria mo'nigpeika'po ogkika' konigti iyohuadariyo aya'ada huaka'. ¹¹ Inme'noete aypo oro'taj a'nigyaya'po bo'tihuapok. ¹² Oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oroa o'bakkahueay konigti oro'en dakhuea' e'kika'taj bokkahueta'. ¹³ Dakhuea' e'ka' nopohue' kaike'po montihuapok. Nama'da e'ka'ta' e'paknayo kikhue'

kae'po bo'tihuapok, Apag Dios. Dios Huairinayo aya'enda Huakhuairinanada i'epo teynananada i'epo kenpa'da huadakanananada i'enok kenda aya'ada kan'manbatia'pakike', ken. Ken konig yan'tiona'pakikati'.

¹⁴ Opuđtaj dakhuea' mogkame'nigtaj ekkahuea'nayo o'nen Apaga kurdya' o'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁵ Opuđomey nogomey-taj okkahueahue' ee'nayo Diosa opudtaj okkahueahue'dik mo'eapone.

Diosa kapeunhue'po in konig bapehue' mo'unhua'nig'a Jesúsa o'manmadika'uy.

¹⁶ Oro' huadakda o'e nama'da huamanopoea'eri, pai'da o'e, nama'da e'manopoea'ta' on'pakpo huakok koyoahue'da ogkokparoka'po "Huadakda o'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo bapehue' o'neonhua'nig'a, "Huadakda o'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'eapone. Opuđomeynayo Diostaj aypo bapehue' mo'unhua'po ken konig kikhue'yane'. ¹⁷⁻¹⁸ Opuđnayo e'tiona'pakte aypo bapehue' e'unhua'nayo yag'kokkoyoika' kenpa'ti daka' yag'kuirida'ika'. Kenda eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' o'nunhua'nigtaj nokothue'dik o'neapo. Opuđen Apag Diosayo'da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'peepo huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpeika'po kenda Diosa okkahuehue' mo'eapone.

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da matohue' yanikati'. Huakka'da e'matoe'nayo indariyo huithuita ya'bapeapetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi', ²⁰ Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpeika'. Diosa okkahuehue'dik o'eapo. Kenpa'ti Diosen o'tae kateapi' bapehue'dik parahue'dik okberehue'dikpi' o'unhuahuika'apo. ²¹ Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'epo Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opuđomeyen huakpo huaso'en huakjey o'e.

(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ Opuđomeyen huakpo huaso'en huakjey e'dik o'e. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'enepi', huadaknopoda mo'epo nogomey pai'da huae'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' 'uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopoda mo'epo durugda mo'epo huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'ika'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopoda mo'epo durugnopoda ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikkiregyonig mo'ika'ne.

Dios huairi o'e. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairionig mo'tae.

(Lc. 16.13)

²⁴ Diosyo'da konig huairi o'e. Kentayo'da nigpeika'dik mo'ene. Kentayo'da di'nanada ika'dik mo'ene. Huakka'da katepi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'tae. Konigepo huakka'da katepi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpeika'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'ene.

Dios ke'nsi'potaj o'batihuapokika'.

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konigepo Diostaj yanoknopounhuahuika'. ²⁶ Bakoy baahue'tada o'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opuđtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konigepo bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikahue' yanika'. ²⁷ Huabokerek e'kereкта' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogiti kerekhue'dik o'eapo.

²⁸ ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mirebayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mire huakhuen baahue'ada o'e. Joda o'kereκ. ²⁹ Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'toe'uyate. 'Uruda yudtaj o'matoe'ika'uyate. 'Uruda o'otika'. Huakhuennayo nogitinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate. ³⁰ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada idada okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'ika'apone. ³¹ Konigepo katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate o'bapeapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate ijotapo?" Nopoehue' yanikati'. ³² Oknopoehue' huae'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo diga'da on'pakika'. Kenoka' opud toehue'da mo'enok Apag Diosa o'nopoepo bo'tihuapokika'apone. ³³ Nogiti nogiti Dios Huairitaj yan'pakika'. Nogiti nogiti Dios Huairitaj e'nigpeeta' yan'pakika'. Ken konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai' katepi' bo'yokika'apone. ³⁴ Eme'te katepi' ijotapo, katepi' ijbapeapo katepi' yamayapo kenpa' nopoehue' yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo eme'tepi' nogok nogok Diosa daka' bo'tihuapokika'apone.

7

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.

(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ "Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue' mo'e'po nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'. ² Konig nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa mogkika'apone. ³⁻⁵ Noga sue'pi' dakhuea' e'ka'tada "dakhuea' ika'," ida onahue' yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' mo'ene. In konig o'e ijbatiapokapoy. Nogen huakpoyo huata'suji'po ekpohuedte o'na itiahuaynig'a. O'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada bekpohuedne. "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da i'nopoepo ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada ekpohuedtada tiahuayhue' i'ene. Nama'da huanopoehue' i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoyo huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'uyunig yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'nopo'korea'depo daka' itiahuaydepo nogen huata'suji'pokon okpotokdik i'eapone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'ka' kabatike'po batihuapokdik i'eapone.

⁶ Huatidi'keritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. Kentaj e'manmadika'nayo dakhuea' magka'dik ya'neapetpi'. Konigti Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. 'Urunanada e'manmadika'nayo opudomeytaj bo'huadiaypo dakhuea'da mogka'apetpi'.

In konig Diostaj yan'tiona'pakika'.

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Katepi' bo'pakpo "Beyok" Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'yokikapone. Diostaj bo'ukpo bo'huahuyapone. Menigokhuike' Diosyo ijkudapoy. Yan'tiona'pak. Mo'tiona'pakdepo kuddik mo'ëapone. ⁸ Konigepo beyok o'na ea'nayo Diosa bo'yokapone. Kenpa'ti e'uknayo bo'huahuyapone. Ijkudapoy menigokhuike' ena'nayo kuddik mo'ëapone.

⁹ "Aypo beyok." O'nensi'poa ena'nayo huid yokhueada aypoda yokdik mo'ëne. ¹⁰ "Biig beyok." Ena'nayo bihui yokhueada, biigda yokdik mo'ëne. Kenda huasi'po o'paknig kenda bo'yokne. ¹¹ Opuđ dakhue'da ee'pi' katepi' huadakda mo'bayokika'ne huasi'potaj. Kenpa'da Diosnayo huadakda o'kika'. Opuđ Diostaj e'tiona'pakika'nayo Diosa huadakda mogkika'apone kenpa'ti huadakda huakika' bo'tihuapokika'apone.

¹² Konig nogomeya opudtaj huadakda egkika'ta' e'paknayo huadakda ogkikahue' ee'pi' kenomeytaj huadakda yag'kikati'. Konig nogomey opudtaj di'da ee'ta' e'batipaknayo kenomeytakon di'nanada yan'maikati'. Ken konig Moisésa o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Kenpa'ti huamanbatia'pakeria ken konigti on'manbatia'pakonhuahua'uyate.

Diosyo huahua' suigda akbogpe huakud o'e.

(Lc. 13.24)

¹³ Diosyo huahua' suig akbogpe huakud o'e. Diosyo huahua' suigdagda o'e. Diosyo bo'hua'po suigdag huakka' bo'pakpo hua'dik mo'ika'pone. Suigdagte huahua' Diostaj mo'nigpeika'po Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apo. Boro'dagte ta'akyo on'hua'ika'. Ta'akyo huahua' dag huaboro'dag o'ika'. Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik o'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta' on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik o'nika'. Boro'dagte huakka'nada on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'. Ta'akyo mahuidik o'ika'apo. ¹⁴ Diosyo huahua' suigdagda o'e. Dagsi'poda o'e. Suigdagteda huakka'da katepi' toehue'dik mo'ika'apone. Dioseno'da kika'dik mo'ika'pone. Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj sue'ada on'huahuyapo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo huadak huada o'toe.

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Nama'da huamanmadika'eria opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo yan'tiakapet. Keyoj nama'da monmadikapet. Nama'da e'manopoea'ta' on'pak. Konig oveja ijje. Huadakda ijkikay. Buttida ijjay. Nama'da opudtaj mona'ika'apet. Konig apetpet o'ne. Huiyokda o'ne. Dakhuea'da ogka'dik mo'ëapone. ¹⁶ Huamanmadika'eria dakhuea'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ëne. Konig okposidsi' uruda huada dapakhue'dik o'e. Konigti nama'da huamanmadika'eri huadak kikhue'dik o'ne. ¹⁷ Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey kenpa'ti huadak huada o'toika'. Hueymey e'aya huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o'e. ¹⁸ Hueymey huadakda ee'nayo dakhue' huada toehue'dik o'e. Hueymey e'aya huadak huada toehue'dik o'e. ¹⁹ Aya'da hueymey e'madaayika'nayo ta'tegdik o'ëapo. O'ta'tegpo huigdik o'ëapo ta'akyo. ²⁰ Nama'da huamanmadika'eria dakhue'da ogkika'. Huamanmadika'eria dakhue'da

e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Kenomeytaj manigpeehue' yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o'neapo.

(Lc. 13.25-27)

²¹ “Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi.” Do'taj huakka'ada o'nona'apet. Sue'da huakka'amon aratbuta huadaknopo'da kenda o'nona'po Apag Diostaj mo'nigpeika'nok kenomeynayo Diosensi'po o'ne. “Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi.” Huakka'ada do'taj nama'da o'nona'apet. Apag Diostaj nigpeehue' o'nepo dapita' Diosensi'po ehue'da o'ne. ²² Kene'huaya' huame'noete aya'ada Diostaj on'toboapo. “Diosa mona'nok Diosba' oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po toto' nokireg o'maoroka'uy. Diosa mona'nok konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e konigti oro' 'urua'da o'kika'uy.” Diostaj on'tobopo huakka'ada ya'nona'apet. ²³ “Opudtaj okiehue' ijjeahuadikamey. Dakhuea'da huaka'eri mo'ene. Kenpa'da yanhuati'.” Ijmana'apoy.

Konig jak ogka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴⁻²⁵ Aya'ada do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po bo'kika' kenpa'da bueyhue'dik mo'ika'apone. Onte'ti doere mo'noeonhuahuika'apone. Konig huadak huanopoe'eri jak huaka'eri o'nepo jak ogka'. Ote'ya' dariteyta' jak ogka'. Adteda 'iddu ogkudea'. Diga'da o'hui', diga'da kenpa'ti o'bapok. Huekurukon o'tiak. Ote'yo o'enok huekuruua jak tohuahue'dik o'e. Bapoka onhuekehue'dik o'e. ²⁶ Aya'ada do'hued hua'ataj nigpeehue' o'nepo konig nama'da huaka'eri o'ne. Nama'da huaka'eri konig kuhuadta' jak huaka'eri o'ne. Adteda 'iddu kudeahue' o'ne. ²⁷ Huakka' o'hui' kenpa'ti diga'da o'bapok kenpa'ti huekuru o'huepokpo jak o'tohua'. Ke'poda o'ka'. Nama'da huaka'eri ken konig ogkika' kenpa'ti do'ed e'manmadika'te nigpeehue' o'nika'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'ahuaduy.

²⁸ Jesúsa kenda e'manmadikade'te “Kenpihuay 'urua'da o'manmadika'.” Aratbuta on'batia'pakuy. ²⁹ “Urua'da o'manmadika'nok nigpeika'dik o'ika'apoy. Moisésenba' huamanmadika'eria konig huairi manmadikahue' o'nika'.” Aratbuta on'batia'pakuy.

8

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Jesús ote'ya' o'huarakpo huakka'ada on'ta'bahua'uy. ² Jesústaj huabokereka o'huatiakuy, kena ke'poda e'so'set. Konig a'nenda aratbut gobierno huairitaj ogkika'uynig ke'na Jesústaj huikudate o'tihuadpo:

—O'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Ona'uy.

³ Jesúsa o'tibata'tepo ona'po:

—E'yarea'ta' ijpaki. Ijyareapoy. —Jesúsa ona'uy. Ena'te idada o'yarud'uy.

⁴ —Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatirakerite yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate ken konig yayokti'. Sacerdotea 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi'

yayokti'. Ken konig i'ka'po o'yaredepo aratbuta mo'tinopoꝑeapone. — Jesúsa ona'uy.

Roma gobierno capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Lc. 7.1-10)

⁵ Huakka' jak Capernaumyo Jesús e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj o'mata'mona'ika'. ⁶ Jesústaj —Do'hued huanaba' jakyo onpahued. Huaso' dakhue'da o'epo konig ayhue'da o'e. Pai'nada o'nopo'e, Huairi. —Capitána diga' o'pakpo ona'uy.

⁷ —A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa ona'uy.

⁸ —O'na 'urua'da Huairi i'e. Donayo nog aratbutda ijjeý. Ehue'da ijjeý. Do'hued jakyo kudhue'dik i'ene, Huairi. Kayare' yaa'. Eade'te o'yarudapo. ⁹ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijanikay do'taj men'igpeika'ne. "Yahuati'." Do'hued sorotataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te on'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate. ¹⁰ Kenda Jesúsa o'pꝑeꝑeꝑo,

—Kenpihuay, huakka'da meknopoꝑene. Israel aratbut Diosen aratbut e'eada sue'da Diostaj o'noknopoꝑe. ¹¹ Huakka'da nog aratbutda judío ehue' o'noknopoꝑeapo. Bidta'da on'tiakapo nogya' nogya'. Abrahamere Isaacere Jacobere on'bape'po on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po o'neapo. ¹² Huakka'ada judío aratbuta Diosensi'po o'ey nama'da on'nopoꝑe Diostaj oknopoꝑehue'ada on'nopoꝑenok Diosa o'maenapo. Sikkiregyoda on'bahua'apo. Pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

¹³ Ona'ti capitántaj ona'po:

—O'nen jakyo yahuati'. Konig do'taj iknopoꝑenig o'nen huanaba' o'yarudde. —Jesúsa ona'uy. Kenda ea'te huanaba' o'yarud.

Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ Pedroen jakyo Jesús o'hua'uy. Pedroen huasu' o'digpakpo onpahued. Jesús e'kudde'te o'tiahuay'uy. ¹⁵ Huaba'ta' o'nejpo o'yaread'uy. Ken Pedroen huasu' o'yaruddepo o'bodpo o'manigmanhuada'uy.

Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ Nogya' nogya' huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga nogda nogda dakhue' on'toꝑe on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o'batibata'te'epo o'bayarea'uyate. Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Aya' dakhue' huaꝑ'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁷ "Oro'taj mo'tinepahui'po bo'yarea'apone." Isaías a'nennada oa'uyate. Kenpa' Isaías Jesústaj o'tia'pakpo oa'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'po o'bayarea'uy. Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

Nogomeya Jesústaj e'tahuata' on'pakuy.

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Nogok Jesústaj huakka'ada en'tikupopakte Jesúsa o'batiahuaypo, "E'pogtone' mo'dayhua," o'mana'uy. ¹⁹ E'pog ayhuahued Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj o'huatiakuy. Ona'po:

—Meyopi' i'huika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Ontaj e'tahuika'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Nubakuhed huakog o'tajka'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'tajka'. Do huabokereh ijjeпо Diosya' ijtakuy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijty'ikay. Doere e'hua'nayo me yokon yatayapet nopoehue' yae'. —Huamanmadika'eritaj Jesúsa ona'uy.

²¹ —Ontaj etahuata' ijpaknig'a huakkuru bueyhued ee'ted huaoj-tone'taj daka' toedik ijje. —Noga huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

²² —Huabo oknopoehue' huae'eria nog oknopoehue' huae'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo diga'da yaeretpakpo beta'hua'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uy.

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Jesús huanigpeika'eriere e'pog aktegya'po kusi'petone'yo on'bahuadpo on'hua'uy. ²⁴ E'pognopoyo ee'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uy. Jesúsnayo o'tay'uy. ²⁵ A'maboaya'po Jesústaj on'huahua' huanigpeika'eria:

—Bo'tihuapok, Huairi. Montakotnede. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁶ —Me'pukhue' yane'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosa bo'tiokkika'apo daka' yanoknopoika'. —Jesúsa o'mana'uy.

O'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae', huenirihue' yae',” ona'nok o'batikanpo, bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uy. ²⁷ “Kenpihuay. I'na huabokerek 'urua'da o'ka'. Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee.” Huanigpeika'eria on'batia'pakuy.

Botta' huabokerektaj toto' huakka'ada o'manopo'toe'ika'uyate.

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Jesús e'pog akodpen o'be'tuy. Ken huadari Gadarabayo o'e. Jesústaj botta' huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada toto'a o'manopo'tounhuahua'nok kubarakbayo o'nika'uyate. Sorokeyo o'nika'uyate. Huiyokda o'nika'uyate. Huiyokda o'nenok ke'nenbayo aratbut huahue'dik o'nika'uyate.

²⁹ —¿Mena'po oro'taj o'huatiak, Jesús? Diosen Huasi'po i'ene. Kene'huaya' castiga huame'noe ehued oro'taj castiga magkahue' moe'. —'Utta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.

³⁰ Kenta'da meyhue'da huakka'da huakyari' on'bape'uy.

³¹ —Oro'taj e'maoroka'nayo huakyarien huanopo'yo mota'mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'uy.

³² —Yanhuati', huakyarien huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa o'mana'nok, toto' botbokerektaj on'maenonpo huakyarien huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy. Ken, aya'da huakyari' huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuy.

³³ Ken huakyari' huamatoe'eri kenda on'tiahuaydepo diga'da on'mame'pukonpo kenomeyen huakka' jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo kenda huaboa'da on'tiahuaynig on'batia'pakato'uyate. ³⁴ Aya'ada huakka' jak huae'eria on'peedeпо Jesúste ona'huahua'uy. Jesústaj on'huahuaydepo, “Oro'embaya' yahuade'.” Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

9

Huabokerek e'ketpaktaj Jesús a o'yarea'uyate.

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo akodpen oktegdepo huanen jakyokon o'tiakuy. ² Jesúste aratbuta asukte huabokerektaj o'nonpahueda'po on'nigtotiakuyate. Ke'na e'ketpak o'ika'uy. Jesús anayo o'yareapo o'noknopopepo on'nigtotiakuy. Kenda Jesús a o'nopopepo.

—Durugda yae'. Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa yokkahueay. —Jesús a e'ketpaktaj ona'uy.

³ “Inbokerek nama'da o'nopopepo Diostaj dakhuea'da o'huaa'.” Sue'da Moisés enba' huamanmadika'ería huanopoya'da on'nopopepo. ⁴ Kenda huanopoya'da on'nopopepo enig Jesús a o'nopopepo o'mana'po:

—Menpa' dakhuea'da on'tinopope. ⁵ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada okkahueahue'dik o'ne. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi yareahue'dik o'ne. Diosayo'da yarea'dik o'e. ⁶ Do huabokerek ijjepepo Diosya' ijtia'kuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijjepepo opudtaj kenda a'manopope'aya'po,

—Yabo', asuk yatopepo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesús a ona'uy.

⁷ Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate. ⁸ Huakka'da aratbut ogkupopakpo kenda on'tiahuaypo on'mame'pukpo Dios a o'tihuapoknok Jesús teyda o'epo konig Diosonigti okkahuea'dik o'e. Yarea'dik o'e. 'Urua'nanada Dios o'e. On'huaa'uy.

Jesús a Mateotaj “menigpeunhuahuika'po beta'huika',” ona'uyate.

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ken keya' Jesús o'tiakuy. Do Mateotaj Jesús a be'huahuay'uyne. Jaksi'poya' gobiernoen huakupe ijtabae'ika'uy.

—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po beta'huika'. —Mena'uy nok ijbodpo kenere ijhua'uy.

¹⁰ Ken jakyo Jesús ere Jesús en huanigpeika'eriere ijbape'po huakka'ada gobiernoen huakupe huatabae'eri on'bakudpo oro'ere on'bapepo kenpa'ti nogomey Moisés enba' daka' peehue' huae'eri on'bape'uy.

¹¹ Kenda fariseo huamanmadika'ería on'tiahuaypo:

—¿Mena'po Jesús a gobiernoen huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere ya'bape'? Dakhuea' huakika'eriere bapehue'dik o'ika'ne. —Fariseo Jesús en huanigpeika'eritaj on'huaa'uy. ¹² Jesús a kenda o'mape'edepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'erita' on'pakika'. Opud fariseo huamanmadika'eri huadakda o'ey mo'nopopepo do'taj pakhue' mo'ene. Gobiernoen huakupe huatabae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere dakhue'da o'ne on'nopopepo do'te huamanopo'yarea'eri ijjenok on'pakpo on'batiakika'. ¹³ “Nog aratbuttaj di' yan'maepo yan'matinepahuika'. Kenda huakka'da ijpaki. Do'taj 'uhua e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki.” Apagba'a oa'. Kenda daka' yan'nopoika'. Konigepo “Yan'nopo'korea', onte'ti Diostaj yan'nigpeika'.” Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtia'kuy. Huadak huaka'eritaj “Yan'nopo'korea', a'manaya'po Diosya' tiakhue' ijjuy. —Jesús a o'mana'uy.

Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue' ehue' yanika'. Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Juan Bautistaen huanigpeika'eria Jesústaj on'huatiakpo:

—Diosa me'pee'po bapehue' o'ikay oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon Diosa me'pee'po bapehue' o'nika'. O'nen huanigpeika'erinayo kenpa'da on'hapika'. ¿Mena'po yan'hapika'? — Jesústaj o'nona'uy.

¹⁵ —Huabokerek o'toepakpo ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'hapika'. Ken huabokerekere o'nepo pai'da ehue'dik o'ne. Do kenpa'ti do'hued huanigpeika'eriere ijika'nok durugda o'nika'. Pai'da ehue' o'nepo on'hapika'. Nogok do'taj mo'baktohua'apone. Kenoka' pai'da o'neapo. Nogok nogok Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo.

¹⁶ Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ikay oro'mey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuesa'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'.

¹⁷ Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebhahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoinayo o'huapoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Juan Bautistaen huanigpeika'eritaj Jesúsa e'mana'te judío huairia o'huatiakpo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo:

—Do'hued huayobu huaboa'da e'bueytada on ehua'nayo tanoyhuada'dik i'ene. Bohua'. Yakutibata'te', e'kutibata'te'te o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.

¹⁹ Kenda Jesúsa o'peeonpo o'bodpo kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eriere Jesúsere o'hua'uy. ²⁰⁻²¹ Jesús dagte e'hua'te ettone' huata'piyen o'tatiakpo. Mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'unhuahuika'po, “Jesúsen huaok huakubogpita' e'nejnayo ijyareapoy.” Huanopoa o'nopoepo huaok huakubogpita' o'ne'uy. ²² E'nejde'te Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:

—Yadurugpak. Do'taj oknopoenok o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy. Kenda eade'te o'yareadpo huadakda o'unhuahuika'uyate.

²³ A'kubarakka'deya'po música huaka'eri on'tiakdepo huairien jakyo o'nedepo kenpa'ti huakka'ada aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo o'batiahuaydepo:

²⁴ —Yan'maorok. Ettone'si'po bueyhue'ada o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uy. Aratbuta kenda on'peepo Jesústaj on'tierikuy. ²⁵ Jesúsa o'maoroka'depo o'kudpo ettone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po huaba'taj o'to'eato'nok o'noyhuadonpo o'body. ²⁶ Jesúsa judío huairien huayobusi'potaj o'noyhuada' aratbuta Capernaum aya'bayoda on'batia'pakuyate.

Botta' ekpobigtaj Jesús a o'bakpoyarea'uyate.

²⁷ Jesús huairien jakya' o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga on'tatiakpo:

—Mo'tinepahui', Davidkudaken adhuae' huayayo. —Jesústaj 'utta'da o'nona'uy.

²⁸ Jakyo e'kudonde'te ekpobiga on'huahua'nok

—¿Do'a okpoyarea'dik me'ene menpa' mo'nopoe? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', oknopoene, huairi. —O'nona'uy.

²⁹ Ekponejde'te:

—Bo'tiahuayapone moknopoenk, yan'tiahuay'. —O'mana'uy.

³⁰ O'nokpoyarudpo on'tiahuayon'uy.

—Bokpoyarea'ne, be'tapi' batia'pakhue' yaneti'. —Huiyoka'da o'mana'uynig'a. ³¹ O'noro'kondepō, Jesús a bokpoyarea'ne huabada on'batia'pakuyate.

A'pakhue'da e'ika'tada Jesús a o'yarea'uy.

³² Jesúsomēy e'noro'konde'te sue'da nogomeya huabokerektaj on'totiakuy. Ken huabokerek a'pakhue'da o'ika'uy, toto'a o'no'tojka'nok. Jesús te on'totiakuy. ³³ Jesús a toto'taj okenonnok a'pakhue'da huā'eria idada oa'pakon'uy.

—Kenpihuay, Israel aratbut ken konig tiahuayhued o'neahuadikame'te. —Huakka' aratbut egkupopakte on'batia'pakuy.

³⁴ —Toto' huairia o'teypaka'nok toto'taj o'maen Jesús a. —Fariseo huamanmadika'erianayo nama'da on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

³⁵ Kendariyo aya'da huakka' jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo nogyo o'huae'uy. Judioen huaitake' jakyo o'manmadikika'uy. Dios Huairia me'nopo'tojke'po yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoe' yan'nigpeika'. Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'uy. E'digpaktaj kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' ee' en'toe'tada o'bayarea'uyate.

³⁶ Huakka' aratbut egkupopakte o'batiahuaypo o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja 'uhua o'nepo konig huamatoe'eri toehue' o'nika'uy. Pai'da o'neonhuahuika'po kate ka'dik nopoehue' o'nepo, kenpa'ti Diostaj buttida manmadikahue' o'nenok kenomeytaj Jesús a o'matinepahui'uy.

³⁷ —Huakka'ada Diosensi'po ee'ta' e'pakada Dios Huairitaj eknopoe'ta' e'pakada sue'ada huadak hua'a huamanmadika'eri o'ne. ³⁸ Konigepo Diosa huadak hua'a huamanmadika'eritaj yamata'mona', Diosa aratbuttaj kamanopo'yare'po yamata'mona', Diostaj yan'tiona'pakika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

10

Docetaj huamata'mona' Jesús a o'baktie'ea'uy.

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Oro'taj doce huanigpeika'eritaj, "Menhuatiak." Jesús a mona'uyne. E'tiakde'te, "Dakhue' toto'a huamanopo'toe'eritaj kan'maoroke'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Aya'da dakhue' ee' kan'bayarike'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Bayarea'dik mo'eapone." Jesús a mona'uyne.

² Jesúsen doce huamata'mona'eri o'nepo: Simón nogdikda Pedro, Pedroen huama'buy Andrés, nog Jacobo huama'buy Juanero Zebedeensi'po, ³ nog Felipe, Bartoloméere, kenpa'ti Tomás do Mateoere huakupe huabae'eri ijikamey, kenpa'ti Jacobo Alfeoensi'po, Lebeo konogdikda o'dikka'uy Tadeo, ⁴ Simón cananista jonyo huapakeri, kenpa'ti Judas Iscariote. Judas Iscariote Jesústaj kan'arake'po judío huairitaj bayokdik o'eapo.

Doce huanigpeika'eritaj kan'manmadike'po o'mata'mona'uy.

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Jesúsa oro' doce huanigpeika'eritaj mo'ta'mona'uyne.

—Judíoenbayoyo'da yanhuati'. Nog aratbutenbayo huahue' yane'. Samaria aratbuten huakka' jakyo kudhue' yaneti'. ⁶ Israel aratbut konig oveja Diostaj e'tiyoyahue'taj yanhuati'. ⁷ Dios Huairi o'ede. Yanoknopopepo yan'nigpeika'. Nogyo nogyo yanhua'epo yan'manati'. ⁸ Ke'poda e'si'dakpara'tada yan'bayareati'. Dakhue'da ee'tada yan'bayarea'. E'bueytada yan'manoyhuada'. Toto'a e'manopo'toetada yan'maenti'. Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok katetehue' yan'batihuapokika'. “Huakupe beyok,” manahue' yanika'.

⁹ Yan'hua'po oro tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. ¹⁰ Kutama batohuahue' yane'. Nogtida huaok yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue' yane'. Oteypapi' tohuahue' yane'. Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti mo'batihuapokapone tobape'dik mo'eapone.

¹¹ Huakka' jakyo bo'kudondepo, “¿Be'a Diostaj bo'pak? ¿Be'a Diostaj e'nigpeeta' bo'pak?” Yan'manati'. Be'a Diostaj ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'. Yanhua'apo keyoda yan'tayikati'. ¹² Jakyo yan'kudondepo, “Opudtaj Diosa mo'manopo'noeye'.” Yan'mana'. ¹³ Jak huatae'eria opudtaj e'paknayo kenpa'ti e'peenayo Diosa kenomeytaj kamanoye'. Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo yanokhuati'. Diosa jak huatae'eritaj manoyahue' kamae'. ¹⁴ Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nope'po soroka e'itimabette yan'itihuekeati'. ¹⁵ Ken jaktaj Diosa digā'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huae'eritaj sue'da huakka' castiga o'magka'uy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

“Opudtaj dakhuea'da mogka'apone.” Jesúsa mona'uyne.

¹⁶ —Opudomeytaj on'ta'mona'ne. Aratbut opudtaj dakhuea'da e'magka'ta' on'pakapo. Konig ovejasi'ponig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Huadaka'da yan'nopepo yag'kikati'. 'Urunopo'da yanika'. ¹⁷ Opudomey do'hued huanigpeika'eritaj huabokereka dakhuea' mogka'aponok “keyoj” ijjay. Castiga kan'magke'po judío huairite bo'tohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'batibitbitapone. ¹⁸ Do'taj moknopoenok nog aratbuten gobierno huairite bo'tohua'apone. Diostaj kenpa'ti do'taj kan'manbatia'pake'po huairite bo'tohua'apone. ¹⁹ Gobierno huairitaj e'yokde'te “Katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo.” Me'pukehue' yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa mo'nopea'apone. ²⁰ Huairitaj mo'batia'pakpo Apag Diosen Nokirega mo'nopea'aponok mo'batia'pakapone.

21 Nogok oknopōehue' huaē'eria huaknopōe'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopōe'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. 22 Do'taj moknopōenok aya'ada bo'huadiayapone. Dakhue'da mogkadhuahuika'apone. Opud batikhue'da eknopounhuahuika'nayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. 23 Huakka' jakya' opudtaj e'huadiaynayo e'batiarakata' e'tipakte idada yan'makmamonti'. Nog huakka' jakyo yan'bakhuati'. Keya' kenpa'ti e'huadiaynayo onte'ti ida yan'bakhuati'. Nog judioen huakka' jakyo nog judioen huakka' jakyo e'hua'te konigti dakhue'da mogka'apet. Aya'da judioen huakka' jakyo huaehued ene'ted do Diosen Huairi ijjeponte'ti ijtiakapoy.

24 Opud do'hued huanigpeika'eri mo'ene. Do'taj dakhuea'da egka'nayo opudtakon dakhuea'da mogka'apone. 25 Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo opud do'hued huanigpeika'eritakon diga'da dakhuea'da bo'huaa'apone.

¿Be'taj okme'pukdikya'e'?

(Lc. 12.2-9)

26 Aratbuttaj me'pukhue' yanika'. Opudtahuanig Diosen huadak hua'a o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada on'nokotapo. 27 Kenda soatayo' o'nonmadika'nig nogok aya'tada yan'manikati'. 28 Huabokereka huaso'tayo'da barakdik o'ne. Huabokereka nokiregtaj arakhue'dik o'ne. Huabokerektaj mididhue' yanika'. Diosanayo huaso'taj nokiregeretaj ta'akyo en'dik o'e. Onte'ti noyhuadhue'dikda o'ne. Konigepo Diostayo'da yanokme'pukikati'.

29 Bakoysi'potaj aratbuta suhuigda on'pak. Botta' bakoysi'pote huasigkupesi'po bayokdik o'e. Opuden Apag Diosa e'paknayo bakoysi'po bueydik o'e. E'paknayo bueyhue'dik o'e. Opuden Apag Diosa bakoysi'potaj daka' o'matojka'. 30 Opudtaj kenpa'ti daka' mo'matojka'ne. Opuden huakuhuijtaj mo'dikika'ne. 31 Diosa bakoytaj sue'da o'pakpo opudtanayo huakka'da bo'pakne. Daka' mo'matojka'ne. Konigepo aratbuttanayo mididhue' yanikati'.

“Jesucristotaj huaknopōe'eri ijjej” huaa'eritaj Apag Diostaj Jesús a huadakda o'bahuua'apo.

(Lc. 12.8-9)

32 “Do Jesucristotaj huaknopōe'eri ijjej.” Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo Dioste kurudyō en'tiakte, “Do'hued huaknopōe'eri o'ne.” Do'hued Apagtaj yona'apoy. 33 “Do Jesucristotaj oknopōehue' huaē'eri ijjej.” Aya'ada be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, “Kenomey do'hued huaknopōe'eri ehue' o'ne.” Do'hued Apag Diostaj kurudya' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopōehue' huaē'eria huabeta huaknopōe'eritaj on'huadiayapo.

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Do'a aya'da aratbuttaj a'manoeyaya'po Diosya' o'tiakuy nopōehue' yane'. Aratbut nog aratbuttaj a'poespanhuaya'po Diosya' ijtiakuy. Nogtaj nogtaj on'bahuadiayika'apo. 35-36 Diosya' ijtiakuy nok huabet nog onaratbuttaj huabettaj yan'mahuadiayika'apet. Oknopōehue' huaē'eria huaknopōe'eritaj yan'mahuadiayika'apet.

Huasi'po huaojtaj yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti huayobua huayetaj yan'mahuadiayika'apet. Kenpa'ti huakabu huasu'taj yan'mahuadiayika'apet.

³⁷ Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada me'nikati'. Apagtapi', huayetapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da di' ee'nayo do'taj sue'da di' ee'nayo, do'hued huaknopoe'eri ehue'dik o'ne. ³⁸ "Jesucristoen huaknopoe'eri ijjej." Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj diga' on'huadiaypo mogka'apet. "Jesúsen huaknopoe'eri ijjej." Aratbuttaj manahue' ee'nayo do'taj huaknopoe'eri ehue'dik mo'ene. ³⁹ Do'hued huaknopoe'eri mo'enok diga'da mogkadhuahuika'apone. "Jesúsen huaknopoe'eri ehue' ijjej." Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'eapone. Onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone. Do'hued huaknopoe'eri i'enok aratbut diga'da mogkapone. Batikhue'da "Jesúsen huaknopoe'eri ijjej." I'mana'ika'nok e'araknayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.

(Mr. 9.41)

⁴⁰ Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo bo'ika'ne, do'takon me'depo on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada do'takon on'nigpeika'po Apag Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo. Ke'na do'taj be'ta'mona'uyne. ⁴¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen huamanbatia'pakeri o'enok kentaj e'nigpee'nayo konig huamanbatia'pakeritaj huadakuapa Diosa o'bayokapo, ontaj konigti huadakuapa Diosa mo'bayokapone. Diosenba' uruda huanigpeika'eritaj e'de'nayo konig kentaj huadakuapa Diosa o'yokapo konigti ontaj huadakuapa Diosa bo'yokapone. ⁴² Huakka' huaknopoe'eri o'ne. Diostaj sue'damon huaknopoe'eritaj hue'eypi' e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa okkahuehue'dik o'unhuahuika'apo. Nogok kurudya' huadakuapa mo'bae'apo. —Kenda oro'omey huanigpeika'eritaj monmadikahuaduy Jesúsa.

11

Juan Bautistaa botta'taj Jesúste o'mata'mona'uyate.

(Lc. 7.18-35)

¹ Jesúsa oro'taj ke'nen doce huamata'mona'eritaj monmadika'depo oro'taj bokhua'uy. Meyohue'da huakka' jakyo Jesús o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.

² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda 'uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesúste o'ta'mona'uyate.

³ —Diosa Cristotaj mo'nigta'mona'apone. Cristo ya'tiakapet oknopoej. "¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?" Jesústaj ya'nonati'. —Juana mona'ne. Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'peedepo,

⁴⁻⁶ —Huakpobigtaj ijbakpoyareay. Hua'ehue'dik ee'tada ijbayareay. Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay. E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da e'buetyada ijmanoyhuaday. Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da aratbuttaj ijmanikay. Do'taj o'noknopoe'po okbatikhue' o'nenok kenomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig on'peonhua'nig Juantaj

yan'huahua'po yan'nonati'. —Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁷ Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo:

—Nogbayo sue'da aratbut e'nahue'yo opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po huahue' mo'uyne.

⁸ Huabokerek 'urunada yudtaj e'otika'te kenda a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig huairien 'uru jakyoda o'nika'.

⁹ Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bo'hua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnanaada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bo'hua'uyne. ¹⁰ Do'taj katia'pake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy.

Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen

Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te

o'timadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

¹¹ Oyedda aya'da huabokerek sue'da huadak o'nika'. Juannayo huadaknada o'e. Diosa oknopoe'. Dios Huairitaj huaknopoe'eri huadaknanaada o'neapo. Diosa kenomeytanayo huakka' o'baeretpakika'apo. Juan-tanayo sue'da o'pakapo. Ijjay.

¹²⁻¹³ Diosen Huairi o'eapo Moisésa Apagba'te o'batia'pakuyate.

Kenpa'ti Diosen Huairi o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te

on'batia'pakuyate. Juan bautista tiakhued ee'ted on'batia'pakuyate.

Juan bautista Diosen Huairitaj huaboa'da e'batia'pakde'te aratbuta

Diosen Huairitaj diga'da on'pakika'. Diosensi'potaj e'nigpeeta'

on'pak. Nogomeytanayo Diosen Huairitaj on'huadiaypo Cristoen

huaknopoe'eritaj eknopoebatika'ta' on'pakpo, "Yan'batik. Dakhue'

ia'ne." Huaknopoe'eritaj on'manika'nig'a. ¹⁴ Eknopoe'ta' e'paknayo

Elías Diosen huamanbatia'pakeri o'e Juan. Diosen Huairi o'tiakde Elías

huakkuru o'eapo. Apagba'a oa'uyate. ¹⁵ Kenda yonay daka' yan'pee'

bo'peokhuadne.

¹⁶⁻¹⁹ Aratbut oy ken konig o'nika' ijbattia'pakapoy. Kenomeytaj be'api'

madurugpakahue'dik o'nika'. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig

kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista

o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok

Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da

o'ne. Juan Bautista katepi' 'uruda aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino

mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe

kenomeya' nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek

ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay

kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhuaika'ne.

"Huakka'da o'hapika' kenpa'ti huakka'da huama'eri o'ika'. Kenpa'ti

Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe

huatabae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut

oy ken konig o'nika' nogda ijbattia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo

ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po

on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak ku-

rute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po "Tete'pu'te

'urua'da o'batadi'keay opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene,

baila eē'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'noenkika'po kenomeyo'da durugda o'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka' jakyo huaē'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue'da o'ne'uy.

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Huakka' jakyo nogyo nogyo Jesúsa o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue' o'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo. Jesúsa huaboa'da o'manbatia'pakapo:

²¹⁻²³ —Huakka' jak Corazín huaē'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huaē'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazinya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro nog aratbuten huakka' jakya' Sidón nog aratbuten huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti kenomey pai'da o'nea' aratbuttaj moknopoēpo saconig yan'otay'metnig'a. Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huaē'eritaj Sidón huaē'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda castiga mogka'apone. Opud Capernaum huakka' jakyo huaē'eri "Huadakda o'ey. Kurudyo o'hua'apoy." Mo'nopoēnig'a. Kubarakyoda bohuapone. Sodoma huakka' jak huaē'eria dakhuea'da ogkikuynok Diosa huakka' jak ta'aka o'mahuig'uyate. Kenomeytaj mahui ghued konig opudtaj ijbayarikay konigti Sodomayo e'bayarika'uy nayo Diosa ta'akyo mahui ghue' ya'eay'uyetnig'a. ²⁴ Nogok Diosa castiga egka'te opudtaj ke'poda mogkapet. Sodomataj sue'damon castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo huakka' jakyo huaē'eritaj huiyokada o'mana'uy.

Do'taj me'noknopoē'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate.

(Lc. 10.21-22)

²⁵ —'Urua'da i'ene, Apag Dios. Kurudyo huaē'eried huairi i'ene. Kenpa'ti huadariyo huaē'eried huairi i'ene, Apag Dios. Suhue'damon huanopoē'eritaj 'urunopo'tada o'nen huairitaj i'maknopoēa'ne. Huakka' huanopoē'eritaj o'nen huairitaj huaknopoika' men'tiokhueyne. ²⁶ I'paknok huaknopoika' men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok menoknopoēne, Apag. —Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

²⁷ —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'manopoēa'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoēa'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoē, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoey kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoēay.

²⁸ Opud dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj dakhuea' huakeri mo'ene. Dakhuea' e'ka' a'nopo'yareaya'po diga'da nama'da bo'kika'nig'a. Opudtaj e'tihuapokta' ijpaki. Do'taj meknopoēnok on'no'poyarea'apone. Dakhuea' e'ka' on'batika'apone. ²⁹ Diosen ijkikay. Doere bokika'. Do'taj men'nigpeika'po nogiti nogiti yan'no'ponhuati'. Opudtehuapa' ijhue'da daka'da ijnigikay. Opudtaj ijmatinepahuika'nok onte'ti

dakhuea' kikhue'dik mo'eapone. Ona'ti me'pukehue'dik mo'eapone.
³⁰ Doere bo'pakpo Diostaj o'nigpeene kenpa'ti on'tihuapoknok do'hued
 e'manmadika'taj nigpeika'dik mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uy.

12

*Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpeika'eri
 ogkupoktega'uy.*

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Nogok judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesústaj
 huanigpeika'eri Jesúsere o'huae'uy. Ta'bayo o'huae'uy. O'kusitokpo
 ogkupaya'po o'bape'uy. ² Fariseo huamanmadika'eri huairia oro'taj
 bo'tiahuaypo Jesústaj:

—Yatiahuy'. Kenda judíoen okmapie'ahuaddik ee'te kikhue'dik
 o'enig o'nen huanigpeika'eria ogka'. Dakhuea'da ogka'. —Fariseo
 Moisésba'taj nama'da huaknopoe'eria Jesústaj o'nona'uy.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David
 kenere huae'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo on'kudon'uyate.
 Pan Diostaj o'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua
 huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere
 huae'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'pe'uyate. ⁵ Sacerdote
 Diostaj 'uhua huanigbatiarakeritaj Moisésenba' o'batia'pak
 mo'ba'tiahuayde. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te sacerdote 'uhua
 Diostaj on'nigbarakika'. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te baahue'dik
 o'e. Moisésa o'madoya'uyate. Opudomeynayo sacerdote dakhuea'da
 ogka' bahuaahue' mo'ika'ne. ⁶ Diosen jak huadakda o'enig'a do
 huabokerek ijjepe Diosya' ijtikuy. Do'tataj aya'ada nigpeika'dik o'ne.
⁷ “Uhua e'nigbatiarakika' sue'da ijpaki. Aratbuttaj e'matinepahuiataj
 huakka'da ijpaki,” Apagba'a oa'. Kenda e'nopoe'nayo do'hued
 huanigpeika'eritaj mo'matinepahui'po dakhuea'da ogka' ahue'
 mo'eayet. ⁸ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío
 aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijjepe katepi' yagka'
 aratbuttaj mana'dik ijikay. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy.

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy. Judíoen huaitake' jakyo
 o'kudon'uy. ¹⁰ Jakyo huabokerek eba'po'ketpak o'uy.

—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? —Jesústaj
 o'nona'po Jesúsa nama'dapi' kae'po Jesústaj dakhue' e'huaa'ta' on'pakpo
 kenpa' Fariseomeya' o'nona'uy.

¹¹ —Opuden nogtida oveja e'taeada judíoen okmapie'ahuaddik
 huame'noe ee'pi' huabid sorokkogyo e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo
 bo'totokika'ne. ¹² Diosa oveja 'uhuataj sue'da o'pak. Aratbuttanayo
 huakka'da o'pak. Konigepo judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete
 aratbuttaj tihuapokdik ijjepe. —Jesúsa o'mana'uy.

¹³ —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy. Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy.
 Dakba'da nogbapenonigti o'un'uy. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eri
 o'nokbahua'uy. Ogpupopakpo ontatayo on'batia'pakpo, monig Jesústaj
 o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

A'nenda Jesústaj Diosen huamanbatia'pakeria o'timadoya'uyate.

¹⁵ Fariseo huairi Jesústaj e'arakta' on'paknok kenok Jesús o'nokotpo keya' o'bakhua'uy. Kenere huakka'da on'hua'uy. Aya'da dakhue' huae'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁶ Jesús a o'bayarea' nogyo nogyo batia'pakhue' yane'. Huiyoka'da o'mana'uy. ¹⁷ Kenda Isaías a Diosen huamanbatia'pakeri o'batia'pakuyatenig Jesús a aya' o'ka'uy. Oa'po:

¹⁸ In do'hued huanaba' me'taene. Do'hued kakike'po ijta'mona'apoy. Kentaj di' ijje'y. Do'taj me'durugpaka'apone. Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued Nokirega' ijnopo'toepoy. Aya'tada nog aratbuttakon dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik o'ika'apo. ¹⁹ Nog aratbuttaj maboyhue' o'ika'apo. Aratbuttaj 'utta'da okoyhue' o'eapo. Jak kuruta' 'utta' mana'pakhue' o'eapo. ²⁰ Konig hue'pi sue'pi' tey e'eok daka' toika'dik o'ne, konigti aratbut sue'da o'noknopo'enok daka' o'matoika'apo. Konig kerosenbij aya' ekpakada ida bakayhue'dik o'e. Konigti pai'da aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Do'hued huanaba'a aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'depo kenpa'da Diosen huadak hua'a o'manahuahuika'apo. Ke'nen huaknopoe'eriomeynayo kenere on'neonhuahuika'apo. ²¹ Nogbayo nogbayo huae'eria kentaj yanoknopojika'apet. Isaías a nenda oa'uyate.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Toto' nokirega' dakhue'a o'nopo'toenok huabokerek botpenpenda ekpobig o'uy kenpa'ti a'pakhue'dik o'uy. Jesúste on'tohua'uy. Jesús a o'yarea'nok o'yarud. Huaboa'da 'urua'da mabo'dik o'uy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik o'uy.

²³ —¡Kenpihuay! Diosa huabokerek huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj on'maboikay. ¿Menpa' Diosa Jesústaj ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David Huairien adhuea' huayayo ya'e? —Huakka' aratbuta ogkupopakpo o'da'uy. ²⁴ Fariseo huamanmadika'eria on'pe'edepo,

—Ehue'. Diosa ta'monahue' o'uy. Toto' huairia o'teyya'nok Jesús a toto' nokiregtaj maendik o'e. —Fariseoa on'huaa'uy.

²⁵ Kenda fariseo en'huaa'te Jesús a o'nopo'epo,

—Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo. Onyoyo' huae'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet. ²⁷ Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog toto' nokiregtaj o'maena'. Opud fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne. Opuden huanigpeika'eria toto' nokiregtaj kan'maene'po menpa' toto' huairia ya'bateypaka'po. Ehue'. Nama'da boa'ne. Opuden huanigpeika'eria mona'apone ²⁸ Diosen Nokirega' be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay. Konigepo do Diosen Huairi o'tiakde. Diosa o'ta'mona'uy. Opudere Diosen Huairi o'ede. Kentaj yanoknopoe'.

²⁹ Huabokereka huairien e'tamaika' ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj e'tinukude' okbakaydik o'e. Donayo teyda ijje'y. Toto' huairitaj tinuku'dik ijje'y. Toto' huairien huanaba' maendik ijje'y.

³⁰ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'hued taka' mo'ika'ne. Be'api' doere e'baktie'ea'ta' tihuapokhue' ee'nayo do'hued huaknopoe'eritaj on'baknopoe'batika'po dakhuea' ogka'po.

³¹ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. ³² Be'api' do'taj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Be'api' Diosen Nokiregtaj dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue'dik o'eapo.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne nopoe'dik o'ene.

(Lc. 6.43-45)

³³ Daknopoda hueymey ee'nayo 'uru huada o'toika'. Hueymeya e'aynayo huadakon o'aypo dakhue' huada o'ika'. Huadakdada enhuadnayo 'uruda ohuey o'e o'nopoene. Do kenpa'ti huadakda ijika'nok huadakda o'e. Yan'nopoe'. ³⁴ Konig bihui a'nenda nama'da ona'uyate, opudkon nama'da huaa'eri mo'ene. Opud dakhuea' huae'eri mo'epo huadak sigpi' ahue'dik mo'ika'ne. Katepi' huanopoya'da o'nopoepo kenda o'batia'pakika'ne. ³⁵ Huabokerek huadaknopoda o'nepo huadakda on'nopoika'po huadaky'o on'batia'pakika'. Huabokerek dakhue'nopo'da o'nepo dakhue'da on'nopoika'po dakhueayo' on'batia'pakika'. ³⁶ Kene'huaya'me'noete Diosen castiga huame'noete aya'da dakhue'dik oda'ika'uynigtaj castiga o'magka'apo. ³⁷ Huadaky'o huaa'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa mona'apet. Dakhuea' huaa'eritaj "Dakhue'da mo'ene." Diosa mona'apet, ken.—Jesúsa o'mana'uy.

—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸ —On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamadoya'eria kenpa'ti fariseo huamanmadika'eria o'nona'uy.

³⁹ —Oy aratbut dakhuea'da o'nika'. Diostaj oknopoikay odanig'a Diostaj nigpeehue'da o'ne. Konig Dios teyda o'kika' konigti yaka' o'nona'nig'a kahue' ijjeapoy. Kenyo'da konig Jonás Diosen huamanbatia'pakeria o'kuyate sue'da konigtimon ijka'apoy. ⁴⁰ Jonás bapa'me'noe bapa' sikyo sikidbi'dapoyo o'unhua'uyate konigti do bapa'me'noe bapa' sikyoere sorokkogyo ijjeapoy. ⁴¹⁻⁴² A'nennada huakka' jak Nínive huae'eritaj Jonás Diosen hua'a e'manade'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpee'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo hueretda huairi ijjejey. Konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj e'nigbakupobote opudomey oy huae'eri dakhuea'da ogkika'uyate. Nínive huae'eria kenda Diostaj on'bahuua'apo. A'nennada huadaribayom ettone'a huairi o'uyate. Ke'nenba bidtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopoepo 'urua'da o'batia'pakika'nok

a'p̄eeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidta'nada o'tiakonhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'tiakonhuahua'uyate. Salomónnayo sue'da 'urua'damon o'nopōe'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopōepo huadaka'da ijmanmadikika'nig'a oy huaḡ'eria sue'ada do'taj mo'p̄eepo o'noknopōene. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey do'taj oknopōehue' huaḡ'eri Diostaj dakhue'nada o'ne ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'huakume'uy.

(Lc. 11.24-26)

⁴³ —Dakhue' toto' nokireg huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huai'ka' e'uktada huahuayhue'da o'epo. ⁴⁴ “Keyo ijikamey a'kumeyi'.” Kenpa' nokirega o'nopōepo, ken huabokerektaj o'nopo'toikame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toehue'da daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enok ⁴⁵ ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nanadakon nokiregtaj o'bahuahua'ydepo o'batotiakpo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'toenok. Huakkuruda nogtotoatida o'nopo'toepo sue'da dakhue'mon o'epo ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada toto' on'nopo'toedenok huabokerek dakhuea'nanada o'e'uy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsén huama'buyere on'huatiakuy.

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Jesús e'batia'pakonhua'te Jesúsén huaye Jesúsén huama'buyere o'nokyedepo on'boato'po, “Jesústaj e'batia'pakta' o'paki.” Huabokerektaj o'nona'uy.

⁴⁷ —Iyo jak kurute o'nen huaye o'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka Jesústaj ona'uy.

⁴⁸ —Be do'hued huaye ya'et. Be do'hued huama'buy ya'net. —Jesúsa o'mana'po, ⁴⁹ huanigpeika'eritaj o'ba'tohua'ea'po:

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. ⁵⁰ Aya'ada kenda do'hued Apag kurudyo huaḡ'eri o'paknok ogkika' kenomeyyo'da do'hued huama'buy o'ne. Kenomey Diosen ogkika' do'hued huidpo o'ne, kenomey Diosen ogkika' do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

13

Huabakidena'eri konig ogkika'nig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Kenme'noe Jesús o'orokpo e'pogyo o'hua'po akta'bogpete o'huad'uy. ² Huakka'ada aratbut Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po. Aratbut kuhuadte ogkupopakuy. ³ Konig Diosen Huairitaj yanoknopōeapet a'manmadikaya'po o'manbatia'pakonhua'po:

—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uy. ⁴ Nogyon nogyon o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po dagte sue'da o'kidbakotapo bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. ⁵ Huidbate sorok burujte sue'da o'kidbako'tuyate. Kenta'idada o'kereky. ⁶ Ken digá' niokpo o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da

hua'ihuit q'epo o'ay'uy. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpi-taj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia cien huakid ogkupaepo. Noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo. Noga treinta huakid ogkupaepo'uyate, ken. ⁹ Kenda o'nona'dene daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa konig q'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Oro' Jesúsen huanigpeika'eri o'huatiakpo:

—¿Mena'po aratbuttaj nopoenkahue'dik e'huae' jonbatia'pak? — Jesústaj ona'uyne.

¹¹ —Diosen Huakhuairitaj konig aratbuta on'nigpeika'apo opud-tanayokon konig e'manopoea'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta' pakhue' ijje. ¹² Kenomey sue'da huakka' on'nopoepo e'nigpeika'ta' on'pakpo nogda on'nopoepo. Nogomey suhuigda on'nopoepo'g'a nogda e'nopoeta' pakhue' o'nenok Diosa o'bakkahuea'apo. ¹³ Nogomey e'tiahuayada e'peeada nopoenkahue'dik e'huae' Diosen huakhuairi konig q'e ijmanbatia'pakpo ijmanmadikikay. ¹⁴ Isaías Diosen huamanbatia'pakeria nopoenkahue' huae'eri konig o'nika' o'batia'pakuyate:

Opudada mo'peeapetnig'a nopogkahue' mo'eapet. Kenpa'ti bo'tiahuayapetnig'a nopogkahue' mo'eapet. ¹⁵ Nopo'teyda mo'epo. Diosendiktaj dakhuea'da mo'peeapet. Konig ekposikonig ya'nepo hueretda hua'a tiahuayhue'dik ya'neapet. Peehue' ya'neapet. Nopogkahue' ya'neapet. Kenpa'ti a'nopo'yareaya'po nopo'koreahue' mo'eapet. Kenda Isaíasa oa'uyate.

¹⁶ Opudnayo do'hued huanigpeika'erianayo on'tiahuayne on'peene. Konigepo durugda mo'ika'ne. ¹⁷ A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaknopoada aratbut do'taj e'tiahuayta' e'pakada tiahuayhue'dik me'nuyate kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj e'peeta' e'pakada pee'hue' o'nuyate. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Huakidena'eri konig q'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ —Yan'pee'. Huabakidena'eri konig q'e daka' ijbata'pakapoy. ¹⁹ Huabakidena'eria o'bakidena'po dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj huadak hua'a konig huakid q'e. Sue'ada aratbut konig dag q'ne. Teynopo'da q'ne. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' q'ne. Do'hued e'manmadika' e'peeada nopoenkahue' q'ne. Toto' o'bahuatiakpo huadak hua'ataj o'bakkayika'. ²⁰⁻²¹ Sue'da huidbate o'kidbakot. Sorok burujda q'e. Ken konig aratbut do'hued e'manmadika'taj on'pee'po idada o'noknopoepo'g'a durugda on'pee'atunig'a kenpa'da nigpeonhuahuhue' q'nepo sue'da o'nopoenka'po. Sue'da huame'noe o'noknopoehua'. Nogok Jesúsen e'manmadika'taj yoknopoey o'da nok aratbuta on'batierikpo diga' on'magka'nok o'noknopoebatikapo. ²²⁻²³ Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'pee'po on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mame'pukepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti

huakka' e'matoe'ta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti hua'enda e'durugpakta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpeehue' o'neapo. Diosen kahue'dik o'neapo. Ken huakid huadak sorokyo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peonhuahuika'po on'nigpeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nopoeapo. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mireere e'tipakbo' konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakuy.

²⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi in konig o'e. Huairien huanaba' ta'bayo huadakkidda o'batuke'uyate. ²⁵ Aya'ada en'batayte huairien taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj mireokda o'noktibatukbed'uyate. O'noktibatukbedpo on'hua'uyate. ²⁶ Ken trigo huakpi o'kerekepo trigokid o'magkupapa'kuyate. Mire trigoere o'bakerekuyate. ²⁷ Huanaba' mire on'tiahuyaydepo huairite on'hua'po, "Huadakkidyo' o'batu'kemey. ¿Meyo ee' mire ya'bo, huairi?" O'nona'uyate. ²⁸ "Takaa ogkame'te." Huairia ona'nok, "¿Menpa' e'taburuta' i'pak?" Huanaba'a huairitaj o'nona'uy. ²⁹ "Keje', mire mo'burupo trigo huakpitaj tionurudikpi' mo'et. Trigoere mireere kenpa'da kae'. ³⁰ O'gkupayea'hued ee'ted onteteyo' kenpa'da kae'. Huakkuru a'bakpakaya'po mire yan'burupo yan'kupahuia', trigokidnayo aypo jakyo yag'kudati'. Ijmana'apoy." Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi konig suhuigkidda mostaza huakid o'e. Huabokerek ke'nen ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo. ³² Suhuigkidada e'kerekepo hueymeytonea' o'kerekepo huaboro'nanada o'eapo. Hua'opite huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti huakkuruada Dios Huairien huaknopoe'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoeapo on'nigpeonhuahuika'po huakka'da o'neapo. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'og ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Lc. 13.20-21)

³³ Ona'ti a'manmadikaya'po Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ettone'a harinaogyo huabia'og o'buk. 'Urua'da o'tiogkuayaga'nok huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen Huakhuairitaj huabada yanoknopoeapet. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'eapo o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uy. ³⁵ Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok aratbut egkupopakte Jesúsa ken konig o'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy. Huadari e'ka'detada kenda aratbut nopoe'hued o'nunhuahuika'uy, kenda kan'nopoe'po, ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uyate.

Mire trigoere e'bakerek Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

³⁶ Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eria o'huatiakondepo,

—Trigo mireere ta'bayo onteteyo' o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig daka' mona'. —Oro' Jesúsén huanigpeika'eria ona'uyne.

³⁷ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig ijmanbatia'paknig. Huairien ta'ba o'taepo huadakkidda e'batuke'. Ken huairi do ijje. ³⁸ Huadarite huae'eri aratbut konig huairien ta'ba o'ne. Aratbut do'taj mo'nigpeika'nig konig huadakkidda o'ne. Aratbut toto'taj on'nigpeika'nig konig mire o'ne. ³⁹ Taka' mire huabakbatuke'eri konig toto' huairida o'ne. Toto'ada nama'da o'manopoea'nok Cristoen huaknopoe'eri o'ey nama'da ya'manopoea'apet. Nogok kene'huaya' huame'noete Diosen huata'moneri aya'tada o'bakbaea'apet ⁴⁰ Konig aratbut tajpo mire on'bakpakika'nig konigti kene'huaya' huame'noe ee'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj huehuea'nanada ta'akyo o'mahuigapo. ⁴¹ Do Diosen huata'moneritaj ijmata'mona'apoy. Aya'da dakhuea' huaka'eritaj on'bakbe'ea'apo. ⁴² Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada o'neonhuahuika'apo. ⁴³ Kenoka' Diostaj huanigpeika'eri 'urua'nanada o'neapo. Konig niokpo e'ta'teonig 'urua'nanada o'neapo. Kenda o'nona'nig daka' yan'peikati'. Bo'piokhuadne.

Huakka'te huapa'da o'ika'nig katepi' o'huahuaypo konig o'e. Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁴⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeeaponigtaj konig e'dik o'eapo ijmanbatia'pakapoy. Konig huabokereka nogen ta'bayo huakka'te huapa'da o'ika'nig o'huahuaypo kenda huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo. Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda o'huahuayme'nig o'taeonhuahuika'apo. Konigepo ken ta'ba e'baketa' huakka' o'pakpo aya'da o'matoe huakupete o'bahuaya'po, ken huakupe o'toedepo ta'ba huakupete durugteda o'bakepo. Kenda 'urunanada o'huahuayme'nig huaboa'da o'taeonhuahuika'apo. Konigti Diosen huakhuairitaj huakka'da pakdik o'nepo kentayo'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo.

'Uruda sakbij huakka'tenanada o'ika', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' o'ika'.

45-46 Diosen Huakhuairien e'manmadika' on'nigpeonhuahuika'aponigtaj konig o'e ijbatia'paki. Konig yudtaj huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po 'urunanada o'huahuaydepo kenda sakbijtaj o'pakpo aya'da o'matoqepo huakunpeta o'bahuaya'po sakbij o'bake. Ken konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' huakka'nada pakdik o'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopq'eri konig biigentotok o'e. Hueretda huaknopq'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahuigdik o'neapo.

47 Dios Huairien huaknopq'eri ken konig o'ne. Konig biig huakjenea e'pogya' o'nokene. Nogda nogda biig o'nontotokpo 48 hueda'da o'enok kuhuada' o'nontotok, o'nontotokdepo huadak biigyo' o'noktie'ea'. Nogda biig pehue'dik e'huag' o'nen. 49 Diosen kene'huaya' huame'noete ken konig Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj hueretda huaknopq'eritaj Diosen huata'moneria on'baktie'ea'apo. 50 Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenapo. Ta'akyo pai'da o'nepo on'bahuikapo. —Jesusa mona'uyne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopq'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsén huaboda e'manmadika' manmadika'dik o'ne.

51 —¿Menpa' o'nonbatia'paknig mo'nopoenka'? —Jesusa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

—Ee', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.

52 —Opud Moisésenba' huamanmadika'eri Moisésenba'taj daka' mo'nopq. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' mo'nopq. Oy Diosen Huairitaj ijmanmadika'nig opud moknopqedene. Huatone'ba' kenpa'ti do'hued huaboda e'manmadika' manmadika'dik mo'ene. Konig jak huatae'eri ken konig yag'kikati'. Jak huatae'eria pai'da huag'eritaj on'batiahuayika'. Jakyo katepi' o'tae huatone'pi' huabopi o'batotiakpo pai'da huag'eritaj o'bayokika'. Opud konigti yag'kika'. Apagba' huatone'ba' do'hued huaboda e'manmadika'ere yan'manmadikikati'. —Jesusa o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o'ika'uy.

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Kenoka' Jesús ken konig o'manmadikandepo o'batikuy. Keya' on'bakhua'uy. 54 Hua'enbayokon okye'uy. Judioen huaitake' jakyo huaboda o'manmadika'uy. Aratbut on'peedepo e'mepukeada oknopqehue' o'nepo:

—iKenpihuay! 'Urua'da o'nopq. Menpapi' huakka'da yanopq'. Menpapi' yabayarea'. 55 Huamenhuea'eriensi'po o'enig'a. Ke'nen huaye María o'e. Jacobo ke'nen huama'buy o'e, José Simón Judas. 56 Jesúsén huidpopi' oro'ere o'nika', meya' huakka' ya'nopuyet. —Aratbut Jesúsén huakka' jakyo huag'eri huayahuaya on'batia'pakuy.

57 Konigepo Jesústaj digda on'huanopq'uy.

—Aya'da nogbayo nogbayo huag'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o'ne. E'bahuata' on'pakika'. Ke'nenbayo huag'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri huadak o'ne. E'bahuata' pakhue' o'ne. —Jesusa ke'nenbayo huag'eritaj o'mana'uy.

58 Keya' aratbut Jesústaj oknopqehue' o'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

14

Juan Bautistataj on’huerenokteg’uyate.

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1-12 Galilea huadari gobierno huairi Herodes o’uyate. Herodesen huama’buy Felipeen huatoe Herodíastaj o’toe’uyate.

—Felipeen huatoe Herodíastaj toehue’dik i’ene. —Juana Herodestaj ona’ika’nok Herodes Juantaj o’tita’mona’uyate. “Huabakuda’ jakyo yag’kuda’.” O’mana’uyate. Herodes Juantaj e’arakta’ o’paknig’a arakhue’ o’uyate. Aratbuttaj o’me’pukpo Juantaj arakhue’ o’uyate. Juan Bautista Diosen huamanbatia’pakeri o’ē. Aratbuta o’noknopoenok. Herodesen cumpleañote huakka’tada o’batobape’uyate.

Aya’tada Herodíasen huayobua baile’a o’manige’uy. Herodes huakka’da o’durugpakpo “Aya’da katepi’ on i’pak menati’ kenda o’yokapone.” Aya’da en’peete huayobutaj ona’uy. Mune’yoa Herodías huayetaj o’huahuatupo. “¿Ka’tia’ yona’apo?” Onatupo. “Juan Bautistaen huaku beyok.” Yanati’. Mune’yoen huayea ona’uyate. Herodeste o’kumej. “Baegte Juan Bautistaen huaku beyok.” Herodestaj ona’uy. Herodes kenda o’peedeпо pai’da e’nopo’eada “Aya’da katepi’ on i’pak menati’ kenda iyyokapoy.” Aya’ada huabokerek on’peenok sorotataj “Huabakuda’ jakyo yanhuati’, Juantaj yan’huerenokteg. Yag’kutotiak. Herodíasen huayobutaj yan’yok.” Huairia o’mana’uyate. Sorotataj on’nigpeepo huaku on’totiakpo Herodesen huayobutaj on’yokuyate. Ke’na huayetaj o’kutohua’po o’kuyokuyate. A’timon Juan Bautistaen huanigpeika’eri on’tiakpo huabuey on’tohua’uy. Oqkubarakka’uyate. Oqkubarakka’depo Jesústaj on’hua’po Juantaj on’huerenokteg o’nonbatia’pakato’uy.

Nogok Jesús ’urua’da o’kika’nok Herodes huairia o’tipeedeпо:

—Ken Juan Bautista o’etaj. Huakudaka’da ee’tada Diosa o’noyhuadame’te. Konigepo ’urua’da o’kika’te. —Kenda nama’da o’nopoeпо oa’uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesús aypo o’bia’po o’batobape’uyate.

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Juan Bautista e’bueyde’te Jesús aypo o’peedeпо keya’ o’bakhua’uy. Kusi’pete o’hua’uy. Kente aratbut ehue’ e’nika’yo o’hua’uy. Jesús o’hua’de on’tipeepo huakka’da jakya’ o’norokonpo akta’bogpea’ on’tahua’e’uy. 14 Kusi’pe o’betatodeпо Jesús a’okutuy. O’kutdeпо huakka’da aratbuttaj o’batiahuay’uy. O’matinepahui’po dakhue’ e’ne’taj o’bayarea’uy. 15 Huaboa’ e’sikonyakte oro’ Jesús en huanigpeika’eria Jesústaj o’huahua’po,

—O’sikde. Iyo aratbut ehue’ o’ne. Huakka’ jakyo aypo kan’bae’po yamata’mona’. —Oro’a Jesústaj ona’uynig’a.

16 —Huahue’dik o’ne. Opuda aypo yan’bayok. —Jesús a oro’taj mona’uyne.

17 —Ehue’ toehue’da o’ey. Huabaniga’ pan botta’ biigyo’da o’toej. —Jesústaj ona’uy.

18 —Iyo do’taj menigtotiak. —Jesús a mona’uyne.

19 “Mirebate yan’bahuad.” Huakka’da aratbuttaj Jesús a o’mana’depo, huabaniga’ pan botta’ biigere o’bapadpo kurudyo o’mabopo Diostaj dakiti o’tiona’pakuy. Dakiti oa’depo pannopote o’posakea’uy. Oro’ ke’nen huanigpeika’eritaj bo’yoke’uyne. Oro’ huakka’ aratbuttaj

o'bayoke'uy. ²⁰ Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. ²¹ Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús huahuētiudte o'huae'uy.

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² “Huakkuru kusi'pete yan'kudpo yanoktegti.” Jesúsa oro'taj mona'uyne. Enade'te huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uy. ²³ O'mata'mona'depo ote'yo o'behuikuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. Osikdenok Jesúso'da o'uyate. ²⁴ Kenok oro' e'pognopoyo o'uy. Diga'da o'bapokpo kusi'pete monbosaka'uyne. ²⁵ Sikyoedda Jesúsa huahuētiudte bo'huatiakuyne. ²⁶ Jesús huahuētiudte oro' o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

—Nokireg o'e. —O'me'pukonpo o'okoy'uy.

²⁷ —Me'pukhue' yane'. Do ijje'y. —Jesúsa mona'uyne.

²⁸ —Q'na ee'nayo do'taj yatiak. Mena' Huairi. —Pedroa ona'uy.

²⁹ —Yatiak. —Jesúsa ona'nok Pedro o'kotpo Jesústaj huahuētiudte o'huahua'uy. ³⁰ Huahuētiudte o'huahua'po e'huahuada diga'da o'bapok o'nokotpo o'me'pukon'uy. O'me'pukonpo huaboa'da o'ta'kotaypo.

—Be'totok, Huairi, ijta'kotdey. —Pedroa Jesústaj o'nokoy'uy. ³¹ Jesúsa Pedrotaj o'ba'totokpo,

—¿Mena'po suhuigda meknopoe' do'taj? Huahuētiudte i'huatiakpo be'tihuapokapone mena'po oknopohue' o'e. —Ona'uy. ³² Jesús Pedroere kusi'peyo en'huadde'te bapoka o'batikon'uy. ³³ Oro' huikudate o'huadpo,

—Kenpihuay, on buttida i'e Diosen Huasi'po. Kurudya' i'tiakuyate. —Oro'a ona'uy.

Genesaret huadaribayo Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uyate.

(Mr. 6.53-56)

³⁴ E'pogtone' oktegedepo Genesaret huadaribayo o'betdepo okye'uy. ³⁵ En'kotde'te Jesús o'e aratbuta o'nokie'depo aya'tada huabada on'mana'uy. Aya'da dakhue' e'huae' Jesúste on'manpatotiakuy. ³⁶ “Q'nen huaok huakubogpi a'neya'po,” Jesústaj diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

15

Huabokerekapi' dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhue'nopo'da o'ne.

(Mr. 7.1-23)

¹ Nogok sue'da judío huae'eri huairi Jesústaj on'huatiakuy. Jerusalén huakka' jakya' on'huatiakuy. Jesústaj o'nona'po:

² —A'nenda oro'en adhuae'pane' huairi huadaknop' oro'en Diosa moknopopepo bapehued on'ba'koyo'ika'uyate. Mena'po kenda o'nen huanigpe'ika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

³ —Konig opuden adhuae'pane' ogkika'uyate opudakon a'kikaya'po Apag Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne. ⁴ “Opuden huaojtaj huayetere nigpe'ika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene.” Diosa oa'uyate. Kenpa'ti “Huaojtaj huayetapi' be'api' dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene.” Diosa oa'uyate. ⁵ “Huaojtaj huayetere oyda

tihuapokhue'dik o'nene kenpa'ti bayokonhuahue'dik o'nene. Diostaj aya'da mo'tamaika'nigtaj o'bayokde'uy." Be'api' huaojta huayetapi' a'dik o'ne. ⁶ Ken konig huaojta huayetapi' ea'nayo tihuapokhue'dik o'neapo. Opuda mo'manmadikika'ne. Konig adhuea'pane' nama'da on'manmadikika'uyatenig opuda nama'da mo'manmadikika'nok aratbuta Diostaj nigpeehue'dik o'nika'apo. Bo'ika'ne. ⁷ Opud nama'da huanopoe'eri mo'ika'ne. Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda 'urua'da bo'timadoya'uyate opudtaj:

⁸ In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o'ne. ⁹ Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a. Isaías a o'manigmadoya'uyate.

—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

¹⁰⁻¹¹ —Iyon yan'batiak. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'depo,

—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenda dakhue'dik ea'nayo konig da ea' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. In o'nona'nig yan'pee' kenpa'ti yan'nopoenka'. —Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.

¹² Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'bahuahua'po,

—Fariseo huamanmadika'eri ontaj mo'peepo bo'huadiayne. ¿Menpa' i'nopoe? —Jesústaj ona'uy.

¹³ —Konig huakpi do'hued Apaga konig batukehue'da sue'da huamanmadika'eria konigti o'ne. Huakpi do'hued Apag batukehue'taj o'baurua'po o'maenapo. Konigti nogenda huamanmadika'eritaj o'maenapo. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eritaj mepu'kehue' yane'. Kenomey nama'da o'noknopoe'po nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig ekpobigtaj e'tohuanig o'ne. Kenomey kenpa'ti konig ekpobig o'ne. Fariseo ekpobigyo' e'hua'enayo huabidkogyo kotdik ya'neapet. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹⁵ —Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'enok daka' mona'. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

¹⁶ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. ¹⁷ Mo'bape'po hua'ayoyo o'kudika'. Huaminy'a'kon o'orokika'. Kenda Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenpa' mo'nopoe. ¹⁸ Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada i'nopoe'po ia'. Diostaj dakhuea'da i'ene Diosa o'nopoe. ¹⁹ Aratbut huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'. Huanopoya' on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo huatoe toehue' huae'eri on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo nama'da on'mahuja'ika'. Huanopoya' on'pakpoda on'mahuja'ika'. ²⁰ Kenpa' ogkika'po dakhue'da o'ne Diosa o'nopoe. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo "dakhuea' i'ka'," Diosa manahue' o'e. —Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uy.

(Mr. 7.24-30)

²¹ Keya' Jesús o'hua'po Tiro huakka' jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak huadarihayo o'hua'uy. ²² Ettone' judío aratbut ehue' keyo o'ika'. Cananea huae'eri o'uy. Jesústaj o'huahua'po,

—Do'taj me'tinepahui'po be'tihuapok. Do'hued huayobu'taj toto'a o'nopo'toepo dakhue'nanada o'e, Huairi. On Daviden huayayo i'ene. — Ettone'a Jesústaj 'utta'da ona'uy.

²³ Jesús nayo sigpi' a'tokhue' o'uy.

—Ettone'taj yata'mona'. Konigepo oro'taj bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj diga'da ona'uy.

²⁴ —Judío aratbuttaj kabatihupoke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig oveja e'titikononig Diostaj nigpeikahue' o'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa ta'monahue' me'uyne. —Jesúsa oa'uy.

²⁵ Ken ettone'nayo Jesústaj o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,

—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

²⁶ —Konig huasi'poen aypo kuhuataj e'yok dakhue'da o'e. Konigti judío aratbuttayo'da tihuapokdik ijje. Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik ijje. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

²⁷ —Buttida ia'ne. Kuhuanayo huasi'poen e'ta'sujkahua' on'hapika', Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

²⁸ —Huakka'da do'taj iknopoçenok. Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en huayobu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da e'ne'taj o'bayarea'uy.

²⁹ Keya' Jesús o'hua'po Galilea e'pog akta'bogpete o'hua'e'uy, Nogok ote'yo o'behuikdepo o'huaduy. ³⁰ Kentaj huamojta'po sododa, ekpobig, a'pakhue'dik aratbut, kenpa'ti huakka' dakhue' nogpa' nogpa' ee' on'batotiakpo Jesústaj huakka'da on'huatiakuy. On'batotiaknok Jesúsa o'bayarea'uy.

³¹ —Kenpihuay. A'pakhue'a aratbuta huaboa'da on'a'pak. Huamojta'po sododa huaboa'da 'uruda on'hua'e. Huakpobiga huaboa'da on'tiahuay. —On'batia'pakpo, “Urua'da o'e Israelen Dios. Dakiti Dios.” Huaboa'da on'batadi'kea'uy.

Cuatro mil huabokerektaj ettone'eretaj Jesúsa o'batobape'uy.

(Mr. 8.1-10)

³² Oro' huanigpeika'eritaj bo'kupopakade'po mona'po:

—Iyoda huakka'nada bo'kupopakme'ne. Bapa'me'noea' o'nedepo aypobayo' kate bapehue'dikda o'nenok ijmatinepahui'po bapehued en'bahua'nayo jakyo okyehued dagta' arogdik o'nenok e'mata'mona'ta' pakhue' ijje. —Jesúsa mona'uyne.

³³ —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Oro'a Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyne.

³⁴ —¿Meniga' pan mo'ta'e? —Jesúsa mona'uyne oro'taj.

—Siete pan sue'da biigere mo'ta'ene. —Oro'a ona'uy.

³⁵ —Barakte yan'bahua'd. —Jesúsa o'mana'uy. ³⁶ Siete pan sue'da biigere o'hapadpo, “Dakiti Dios. Daka' joka'ne.” O'tiona'pakpo o'posakea'po oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro'a huakka'da aratbuttaj o'bayoke'uy. Aya'tada o'bayoke'uy. ³⁷ Aya'ada on'bape'uy. Noteymeya'da ogka'uy. Siete kusogyo huaboro'pegda boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. Huedmeya'da on'dohuea'uy. ³⁸ Cuatro mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'poere kenpa'ti o'nuyate. ³⁹ Kenoka' “Opuden jakyo yan'huati.” Jesúsa huakka'da aratbuttaj o'mana'uy. O'mana'depo kusi'pete Magdalabay o'hua'uy.

16

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uynig mo'nigka'. Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Judío aratbut huairia Jesústaj on'huatiakuy. Jesúsa nama'da katepi' yaka'apetpi' on'nopoepe, "Katepi' konig Diosayo'da kurudya' ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uynig kake'po." Judío huairia Jesústaj on'dikdikpo o'nona'uy.

² —Baysik kurudbed bo'tiahuaypo "Eme'te 'uru'bada o'eapo." Opuda boa'ika'ne. ³ Sikyoedda kurudbed ee'nayo kenpa'ti diga'da e'sihui' ee'nayo "Dakhue'bada o'eapo." Opuda boa'ika'ne. Opud huadakda o'ey huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. Dakhue'da mo'ene. Kurud huadakda mo'nopoika'nig'a Diosa o'ta'mona'uy, oknopohue' o'nene. ⁴ In judío aratbut dakhue'nada o'nika'. Diostaj oknopohue'da o'nika'. "Katepi' kurudyo konig Diosayo'da ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uynig yaka'." Nama'da o'nona'ne. Kenpa'da konig Jonás o'noyhuaduyate do konigti ijnoyhuadapoy, ijjay. —Jesúsa o'mana'po o'bakhua'uy.

"Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhue'dik e'huae' on'manmadikika'. Kenomeytaj keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.

(Mr. 8.14-21)

⁵ Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eri e'pog akodpen okteppo pan okkahuudi.

⁶ —Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

⁷ —Pan okkahuudnok kenda mona'ne. —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuy.

⁸ Kenda oro'a o'batia'paknig Jesúsa o'nopoepe,

—¿Menpa' aypota' mo'mepuke? Do'hua daka' toedik o'nene. Suhuigda do'taj o'noknopoene. ⁹ Opuda do'taj nopohue' o'nene. Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijanigposakea'uy. Aya'da noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda bokkahue'. Doce kusogyo huedmeya'da o'dohuea'uy. ¹⁰ Kenpa'ti cuatro mil aratbuttaj siete pan sue'da biigere ijanigposakea'mey. Noteymeya'da on'bapeme'. Siete kusogyo huata'suj huedmeya'da o'dohueame'. ¹¹ "Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj." Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj o'batia'pak nama'da mo'nopoeene. Judío huairien e'bia'ogtaj keyoj o'nona'ne kenti. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹² Jesúsa nog konig monbatia'paknig huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'ogtaj batia'pakhue' o'e. Judío huairia dakhue'diken on'manmadika'ika'. Kenomeytaj keyoj. Kenda Jesúsa o'batia'paknig o'noyenka'uy oro'a.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Nogok Jesús Cesarea Filipino huadaribayo okyedepe oro' ke'nen huanigpeika'eritaj mona'po:

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsa.

¹⁴ —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Jeremías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeripi' o'e. Nogomeya' bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesústaj ona'uy.

¹⁵—¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.

¹⁶—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uy.

¹⁷—Kenda ona'ne aratbuta onahue'tada ona'ne. Apag Dios kurudyo huae'eria men'nopo^{ea}'ne, Simón Jonásensi'po. Konigepo durugda i'ika'apone. ¹⁸Q'endik Pedro o'e. Pedro huidtone'dik o'e. On konig huakkuruda huaknopoe'eria judiotaj nog aratbuttaere mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone. Huakka'ada do'taj o'noknopoe'apo. Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Kenomeytaj toto'a kenpa'da engaña magkahue'dik o'ea'po. Do'hua ona'ne. ¹⁹On Pedro mo'manbatia'paknok aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da on'nigpe^{ea}'apo Diosensi'po o'neapo. Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik e'huae' manmadikika'dik i'ea'apone. Katepi' huadaky'o' ka'dik e'huae' manmadikika'dik i'ea'apone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁰—“Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uy.” Be'tapi' manahue' yane'. —Oro'taj mona'uyne Jesúsa.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsa o'batia'pakpo oa'uy.

(Mr. 8.31–9.1; Lc. 9.22–27)

²¹“Jerusalén gobierno huairien huakka' jakyo hua'dik ijje'y. Keyo judío huairitone' sacerdote huairiere Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eriere do'taj pai'da me'nogka'apone. Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone.” Kenoka' Jesúsa huaboa'da kenpa' monbatia'pakuyne. Oro'taj monbatia'pakuyne.

²²—Kenpa' ahue' yae', Huairi. Dios kenpa' pakhue' o'e. Konig ogkahue'dik mo'ea'apone. —Pedroa adyon o'tohua'depo Jesústaj ona'uynig'a. ²³Jesúsa Pedrotaj o'tikoretupo,

—Yahuati'. Konig totoniga ona'ne. Nama'da mena'ne. Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'. Diosen e'nopo^e'nopoehue'da i'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

²⁴—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoi'ka'po pai'da nopo'edik mo'ea'pet. ²⁵Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuahue' o'nika'apo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeika'ta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo.

²⁶Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ²⁷Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosen huata'moneriere nogok kurudya' ijtia'kapoy.

Konig Apag Dios 'urua'da o'e konigti ijje'apoy. Konig Apag Dios huairitone' o'ika' konigti ijika'apoy. Konig daka' on'nigpeika'nigtaj huakka' dakuapa ijbayokapoy. Sue'da on'nigpeika'nigtaj sue'da ijbayokapoy. ²⁸Sue'da opud iyo doere mo'enig bueyhued ee'te huakka'ada Dios Huairitaj moknopoi'ka'nigtaj mo'nigpeika'nigtaj mo'batiahuayapet. —Jesúsa mona'uyne.

17

Jesús o'eypakatu'uyate.

(Mr. 9.2–13; Lc. 9.28–36)

1 Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaere Jacoboen huama'buy Juantaere o'batohua'po huakupa kutayo Jesús a o'batobehuiquate. 2 Kenomey on'tiahuayo Jesús en huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. 3 Moisés kudak Elías eretaj Jesús en'batia'pakte Pedromeya on'batiahuay'uyate.

4—Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. O'na e'paknayo bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moisés taj nogtida kenpa'ti Elías taj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa Jesús taj ona'uyate.

5 Pedroa kenpa' enade'te senogada e'sihuiya o'batibuk'uyate. E'sihuiya' on'pepo,

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj huakka'da ijdurugpakikay. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa e'sihuiya' oa'nok on'pep'uyate.

6 Kenda on'pepo konig gobierno huairitaj ogkika'nig Diostaj okkubuka' huakka'da on'mepukpo on'bahuedon'uyate. 7 Ken Jesús a Pedromey taj o'bahuahua'po o'tibata'tepo,

—Yanbo'. Me'pukhue' yane'. —Jesús a mana'uyate.

8 Ona'ti en'tiahuayte Jesús tayo'da on'tiahuay'uyate.

9 Huakupaya' on'huarakdepo,

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesús a mana'uyate.

10—“Diosen Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik o'eapet”. ¿Mena'po Moisés enba' huamanmadika'eria kenda yadika'? —Jesús taj oro'omeya ona'uy.

11 —Elías onigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po ya'tiakapet. Buttida oa'uynig'a. 12 Elías e'tiaktada kentaj okiehue' o'nuy Apagba' huamanmadika'eria. Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da men'nopo'ea'apone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida ijjay. —Jesús a oro'omey taj mona'uyne.

13 Jesús a Juan Bautistataj o'huaa' oro'omeya huaboa'da o'noponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesús a o'yarea'uyate.

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Huakupaya' e'huarakde'te huakka'da aratbut egkupopakyo oro'omey ekye'te nobokerekatida Jesús taj o'huahua'po huikudate o'tihuadato'po,

15 —Do'huedsi'potaj yatinepahui', huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti pai'nanada o'nopo'ika'. Nogok nogok ta'akyo o'huekika' kenpa'ti huahueyo o'huekika'. 16 O'nen huanigpeika'eritaj ijtohua'nig'a yareahue'dik o'ne. —Jesús taj ona'uy.

17 —Opudomey judío aratbut eknopo'e'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoehue' huag'eri mo'epo dakhue'da mo'ika'ne. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoene. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesús a mona'uyne.

18 Toto' huasi'potaj e'nopo'toetada Jesús a huiyokda ona'po o'ta'mona'denok toto' okmonnok huasi'po o'yarud'uy.

19 Nogok oro' Jesús en huanigpeika'eriyoda o'epo,

—¿Oro'nayo toto'taj mena'po ta'monahue'dik o'e'? —Jesús taj ona'uy.

²⁰ —Dios teyda o'ēpo yarea'dik o'ē. Opudnayo suigda moknopōene. Mostazakid sigkidonig sigda sigda eknopōe'nayo ote'taj "yahua" ona'dik mo'enzok, ena'te o'hua'apo. Diosnayo aya'da ka'dik o'ē yanoknopōe'.
²¹ Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti e'tiona'pakonhua'nayo in toto'taj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa mona'uyne.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uy.

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Jesús oro' huanigpeika'eriere Galilea huadaribayo o'hua'udhuapo, "Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka do'taj huairitaj men'yokapone. ²³ Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy." Jesúsa mona'uyne. Jesús kenda eade'te pai'da o'mauly.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

²⁴ Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere o'tiakdenok Diosen jak e'to'ka' huakupe huabae'eria Pedrotaj on'huahua'po,

—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka' huakupe menpa' yayokika'? —Pedrotaj o'nona'uy.

²⁵ —Eē'. O'yokikay. —Pedroa o'mana'uy. Jakyo Pedro e'kudonde'te Jesúsa huakkuruda ona'po:

—¿Huadari gobierno huairitaj be'a huakupe yokdik yanika'? ¿Gobiernoen huadakyereapi' esoeriapi' yokdik yanika'? —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁶ —Esoeriayo'da huakupe yokdik o'nika'. —Pedroa ona'uy.

—Ken gobierno huairitaj huadakyerenayo yokhue'dik o'nika'. Konigti do Diosen Huasi'po ijje'po Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe yokhue'dik ijje'y. ²⁷ Aratbut be'api' huadiayhue'dik mo'ēpo ijyokapoy. E'pogyo yahua'. Yanigka'eti'. Huakkuru biig e'taka' i'totokdepo huakitta'yo huakupe i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe huabae'eritaj yayokti'. Onere doerea dakhuapa o'eapo. —Jesúsa ona'uy.

18

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?" Huanigpeika'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Kenoka' oro'omey Jesús en huanigpeika'eri Jesústaj o'huahua'po,

—¿Diosen Huairitaj nogok e'nigpeede'te be'a hueret huairida e'dik ya'eapet? —Oro'a Jesústaj ona'uy.

² Jesús kenda o'peēdepo, "yatiak huasi'po," ona'po nopoyo o'boa'po.

³ —Huasi'potaj 'urua'da manmadika'dik mo'ē kenpa'ti huasi'po 'urua'da on'nigpeika'. Diostaj nopo'korea'dik mo'ē. Konig huasi'po 'urua'da on'nigpeika'nig yan'nigpeika'. Konig huasi'po on'nigpeika' opud nigpeehue' eē'nayo kenpa'ti nopo'koreahue' eē'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'eapone. ⁴ In isi'po huairi ijje'y nopōehue' o'ika'nig aya'ada konigti yan'nopoika'po Cristoere hueret huairida ya'neapet. ⁵ Do'hua ijpaknok aya'ada konig huasi'potaj do'hued huaknopōe'eritaj e'tihuapoknayo daka' e'matoē'nayo do'takon o'dene, do'takon mentoēne.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Be'api' do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo konigepo do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kendanayo konig sue'da castiga e'magka' o'e. ⁷ Dakhuea'nanada o'epo nogtaj nogtaj dakhuea' huabatoka' o'nika'po dakhue'da o'e. On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka' huabatoka'eritaj Diosa diga'nanada castiga o'magkadhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Konigepo huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhuea'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Konigepo huabaapi' hua'ia'pi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, yokahue'dik a'eya'po ekpokotknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoepo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Huaboa' huaknopoe'eritaj konig huasi'potaj dakhue'da o'ne matinopoe'hue' yanikati'. Diosen huata'moneria Diosere o'nika'po daka' on'matojika'. Huaboa' huaknopoe'eritaj daka' on'matojika'. ¹¹ Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbut Diostaj nigpeehue' huae'eritaj a'manopo'yareaya'po ijtia'kuy.

¹² Cien oveja on e'toe'nayo nogtida e'tatitikonkonte nogomey noventa y nuevetaj i'bakhua'apo nogtia'da e'tatitikonkontaj i'ukapo. ¹³ Thuahua'ypo durugnada i'eapone. Nog ovejataj sue'pi' durugda i'eapone ¹⁴ Aya'da huaknopoe'eritaj Diosa huadi'da o'maika'. Nogtiapi' huadi'da huaknopoe'eri Diostaj e'yoyahue'ta' Apag Dios kurudya' pakhue' o'e.

Huaknopoe'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'ene. Ken konig Jesusa o'manmadika'uy.

(Lc. 17.3)

¹⁵ O'nen huaknopoe'eri huama'buy ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia' yan'toepo nama'da ogka'ne. Yanati'. Ke'na o'peepo e'nopo'korea'nayo onte'ti on'taj huadi'da o'eapo kenpa'ti Diostaj di'da o'eapo. ¹⁶ Ontaj peehue'da ee'nayo nogtida bottatapi' yabatohua'. O'nen huaknopoe'eri huama'buyte yabatohua'. Kenpa' huama'buy ontaj dakhuea' megka'ne kan'haue'po yabatohua'. Huama'buyte yabatohua'. ¹⁷ Kenda enade'te kenomeytakon e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri egkupopakikaya' daka' yamana'. Ke'na kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eritaj manpeehue'da ee'nayo konig oknopoe'hue' huae'eri kae'. Konig huakupe huabae'eri dakhue'da kae'. Kentaj eg' huaahue' yanikati'.

¹⁸ Opu'kere nogtiapi' huaknopoe'eri o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi' daka'da yan'nopoepo kentaj okkahuea'dik mo'ene. Ekkahuea'nayo Diosakon okkahuea'apo. Okkahueahue'da e'nika'nayo Diosakon okkahueahue'dikda o'eapo.

¹⁹ Opu'd botta'da konigti bo'pakpo bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo mo'nigkika'apone. ²⁰ Do'hued e'kika'ta' on'pakpo botta'api'

bapa'api' on'kupopak. A'tiona'pakya'po on'kupopakpo kenomeynopoyo ijjeapoy. Kenpa'ti ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,

—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti onte'ti dakhuea' egka'nayo meniga'a' okkahuea'dik ijje? ¿Menpa' sietea'a' okkahuea'dik ijje, Huairi? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²² —Sietea' okkahuea'dik ahue' ijje. Cuatro cientos noventaa' okkahuea'dik mo'ene, ijjay. —Jesúsa ona'uy.

Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta' pakhue' ee'nayo Dios Huairiakon ekkahuea'ta' pakhue' o'eapo. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²³ —Dios huairitaj e'nigpejka' konig huadari gobierno huairi o'e. “Ayaada do'taj dehue' ee'nayo yokdik mo'ene.” Kenpa' huairia o'mana'uyate.

²⁴ Kenpa' e'manade'te nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy. Huairite on'totiakuy. Huakka'nanada dehue' o'uyate.

²⁵ Ken huabokerek huadehue'eri huakupebayo' o'epo yokhue'dik o'enok. “Ken huanaba' huakupete yabahuayati'. Ke'nen huatoeere huasi'poere kenpa'ti aya'da o'tamaenig yabahuayati'. Kenda huakupe dehue' bae'dik ijje.”

Gobierno huairia o'mana'uyate. ²⁶ Ken huadehue'eria o'peedeпо huikudate o'tihudapo “Do'taj menige'. Do'taj me'tinepahui'po dakhuaпа ijyokapoy, huairi.” Ona'uy. ²⁷ Ke'nen huairia o'tinepahui'po o'empo kenpa'ti aya' dehue' o'titiokahue'uy.

²⁸ O'titiokahue'nig'a ken huadehue'eri e'hua'te nog huanaba'taj o'deato'po. Ken huanaba' huadehue'eritaj suhuigda dehue' ee'tada huahuarenta' o'huarendapikpo “Kenda huakupe e'dehue'te beyok.” Huiyokda ona'uy.

²⁹ Ken huanaba' huikudate o'tihudapo. “Menige'. Me'tinepahui'po. A'ti aya' ijyokapoy,” ena'tada ³⁰ noga e'nige'ta' pakhue' o'epo huabakuda' jakyo o'kuda'uy. Huakupe yokhued huabakuda' jakyo e'dik o'eapo.

³¹ Kenda nog huanaba' o'ka'nig on'tiahuaypo konig e'tirionig o'nepo. Gobierno huairitaj on'huahua'uy. Aya'da dakhuea' huadehue'eria o'ka'nig o'nonbatia'pakuy. ³² “Ke'na dehueme'enigtaj yan'totiak.” Huairia o'mana'uy. En'totiakde'te “Dakhue'da huanaba' i'ene. Pai'da ona'nok o'na dehue' aya' ijtitiokahue'mey. ³³ Konig ontaj o'matinepahui'me'ne on konigti nogtaj tinepahui'dik yajka'.”

Ken huairia ona'uy. ³⁴ Ken huairia huakka'da o'huadiaypo, “Huakupe paga kahued ee'te huabakuda' jakyo huamatoe'eritaj yan'yokti'.” Huairia o'mana'uy. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo:

³⁵ —Nog aratbuttaj okkahueahue' ee'nayo konigti do'hued Apag Dios opudtaj okkahueahue' o'epo castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

19

“¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?” Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Kenpa' Jesúsa o'mana'depo Galilea huadaribaya' o'bakhua'po Jordánhue akodpen Judeabayo o'hua'uy. ² Judeabayo o'hua'epo kentaj huakka' ogkupopakpo Jesústaj on'ta'hua'uy. Keya' huakka'tada o'bayarea'uy. Dakhue'taj o'bayarea'uy.

³ Kenoka' sue'ada fariseo huamanmadika'eria Jesústaj on'huahua'po Jesúsana nama'da kae'po on'pakpo:

—¿Huabokerek huatoe katepi' dakhuea' e'ka'te menpa' kenpa'da endik ya'e? —Jesústaj o'nona'uy.

⁴ —“Huakkuruda Diosa huabokerektaj ettone'takon o'ka'uyate.” Apagba'te kenpa' oa'. ⁵ Kenpa'ti oa'po: “Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeretaj okhua'po ettone'taj a'toepakya'po. Botta' e'eada on'toepakdepo konig nogtida o'nede.” Apagba'te kenpa' oa'. ⁶ Konigepo huabokerek huatoeere ona'ti botta' ehue'dik nogtida o'ne. Konigepo kenda Diosa o'toepaka'de huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

⁷ —Huabokerek huatoe'taj e'enta' e'paknayo e'en beroba' madoya'dik o'e. Huatoe'taj iyokdepo 'endik o'e. ¿Mena'po Moisésa kenpa' o'mana'uyate? —Jesústaj o'nona'uy.

⁸ —Aratbut Diosen e'ka'ta' pakhue' o'nepo konigepo huatoe en'dik mo'ene. Moisés kudaka e'mana'tada a'nenda huakkuruda enhue'dik o'nika'uy. ⁹ Huatoe nog huabokerekere bakdejhue' ee'nayo ken huabokerek ke'nen huadakda huatoe e'enada kenpa'ti nog ettone'taj e'toepaknayo Diostaj dakhuea'da o'ka'po konig nogen huatoe o'bakdej. Kenpa'ti nogen huatoe e'en beroba' e'yokde'taj on e'toepaknayo konig nogen huatoe e'bakdeonig o'e. Diostaj dakhuea'da i'ka'. Do'hua ijjay. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

¹⁰ —Ken konig huabokerek huatoe'taj enhue'dik ee'nayo toepakhue'dik o'ey. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.

¹¹ —Sue'damona huabokereka toepakhue'dik o'nika'apo. Kenomey-taj Diosa o'tihuapoknok toepakhue' o'nika'apo. ¹² Sue'da huabokerek dakhue' e'si'poe'a toepakhue'dik o'nika'. Nogomeytaj huabokereken ektegor toepakhue'dik o'nika'. Nogomey Diostayo'da di' e'eta' on'pakpo kenpa'ti Diosenyo'da e'ka'ta' on'pakpo toepakhue' o'nepo Diosenyo'da ogkika'. Kenda pee'dik ee'nayo yan'pee'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuy.

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uy. Jesúsa be'tatibata'te'e'po kenpa'ti me'tationa'pake'po on'pakpo on'batotiakuy. Oro' huanigpeika'erianayo “Keje', nigbatohuahue' yane'.” O'mana'uyunig'a.

¹⁴ —Huasi'po do'te kan'batiake'. “Kaeya',” manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁵ Huasi'potaj o'batibata'te'edepo o'mationa'pakdepo keya' o'bakhua'uy.

Huairi Jesúsere on'batia'pakuy.

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶ Jesústaj huairia o'huatiakdepo:

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uy.

¹⁷ —Ka'tia'po huadakda i'e'ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. Kurudyo Diosere a'noeonhuahuika'ta' e'paknayo Diosen e'mana' yanigpeika'. —Jesúsa huairitaj ona'nok:

¹⁸ —¿Katea' e'mana' nigpeika'dik ijjeapo? —Jesústaj ona'uy huairia.

—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Nogen bakbrehue' yaika'. Nama'da bahuahue' yaika'.¹⁹ Huaajtaj huayetaere daka'da yanigpeika', kenpa'ti daka'da yamatojika'po, yabayokika'. Konig huata' di'da i'ika' nog aratbuttakon di'nanada yamaika'. —Jesúsa ona'uy.

²⁰—Do huasi'poedada aya'da ijnigpeika'uy. ¿Kate nog ka'diken ijjeapo? —Huairia ona'nok:

²¹—Aya'da ka'diken i'epo i'pakpo huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone. Do'taj be'tahua'ika'po do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uy.

²² Ken huairi huakka'nada o'tamaenok suhue'nanada o'unpo okhua'uy.

²³—Huairi huakka' e'matoe'ta' huaeretpakeri Diostaj oknopoe'hue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁴ Konig camello huaboro' uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne. ²⁵ Kenpa' oro' o'peedepo,

—i'Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuynok.

²⁶ Jesúsa oro'taj bo'tiahuaypo:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa mona'uyne.

²⁷—Oro'nayo aya'da o'matojika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. ¿Oro' kate matoe'dik o'eapet? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²⁸—Nogok Diosa konig huaboda aya'da onte'ti o'ka'apo. Kenoka' do huamata'mona'anhua' gobierno huairitone' ijjeapo opud doce huanigpeika'eri Israel tribu aratbuttaj maboroaydik mo'ika'apone. ²⁹ Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaajtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. Kenomeytaj huakka'nada Diosa o'bayokapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ³⁰ Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig gobierno huairitone' o'neapo. —Jesúsa mona'uyne.

20

Huakupete huabaa'eri konig o'ne Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹ Dios huairitaj e'nigpeika' konig o'eapo onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ta'ba huairi huaboro'da ta'ba o'toepo uva kan'dake'po sikyoedda ta'ba huabaa'eritaj o'ukuy. ² Nogtida denario huakupe ijyokapoy o'mana'depo ke'nen ta'bayo o'mata'mona'uy. ³ Tokhuada' huadhued ee'ted ona'ti huakka' jak eretnopoyo huabokerektaj o'bahuahuaypo,

4 “Do’hued ta’bayo yanhuati’. Dakhuapa on’yokapone.” O’mana’nok kenomeykon ta’bayon on’hua’uy. 5 Tokhuad e’huadte ta’ba huairi onte’ti konigti o’ka’uy kenpa’ti terea’ e’huadte konigti o’ka’uy. Onte’ti onte’ti nogbokerek nogbokerek ta’bayo o’mata’mona’uy. 6 Kenpa’ti baysikdakon jak eretnopoyo o’hua’depo nogda o’bahuahuyapo “¿Opud aya’ inme’noete mena’po baahue’ mo’e?” Huabokerektaj o’mana’uy. 7 “Be’api’ oro’taj ta’monahue’ mo’ene.” Huairitaj o’nona’uy. “Do’hued ta’bayo yanhua’. Keyo yan’baa’. Dakhuapa on’yokapone.” Huairia o’mana’uy. 8 O’sikdenok ta’ba huairi ke’nen huakupe huatoe’eritaj ta’bayo o’ta’mona’po, “Huabaa’eritaj yabatotiak. Huakupe yabayoke’. Ta’pota’ huahua’eritaj huakkuruda yabayoke’. Kenomey sikyoedda huakkuru on’baa’ ta’pota’ yabayok.” Huairia ke’nen huakupe huatoe’eritaj ona’uy. 9 Kenomey bisikda huaboa’da on’baa’nig en’tiakde’tenogtida denario huakupe o’bayoke’. 10 Nog huakkuruda huabaa’eria a’timon ta’pota’ on’tiakdepo nogitimon oro’taj bo’yokapone en’nopoe’tada konigti o’bayoke’uy. Kenomeytakonogtida denario huakupe o’bayoke’uy. 11 Huakupe on’toe’depo huaboa’da huairitaj dakhuea’da on’huaa’po, 12 “Ta’pota’ huaka’eria sue’da on’baa’nig’a oro’nayo ukka’da e’ta’tete huame’noea’ o’baa’ahuadnig’a konig kenomeytaj o’bayok konigti oro’taj bo’yokne.” Huairitaj en’huaa’tenogtitada “Ontaj dakhuea’ kahue’ ijjeey. Nogtida denario huakupete ijbaa’apoy o’na ia’ne i’baa’ne, huadi’. 14 O’nen huakupe in i’ta’ene yahuati’. Ta’pota’da huabaa’eritaj konigti doada e’yokta’ ijpaki. 15 Do’huedda huakupe ijto’epo be’tapi’ ijpakpo yokdik ijjeey. Nogtaj ijpakpo huakka’da ijbayoki nama’da o’huadiayne, huadiayhue’ mee’.” Huairia ona’uy. 16 Ken aratbut ta’pota’ do’taj o’noknopoe’apo konig huakkuruda huaknopoe’eritaj konigti Diosa o’bayokapo. Diosa o’manoeanhuahuika’apo. —Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uy.

*Nog aratbuta do’taj me’darakapone. Jesúsa onte’ti oa’uyate.
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)*

17 Jesús Jerusalényo o’hua’depo oro’ ke’nen doce huata’moneritaj Jesúsa bo’tohua’uy. Meyohue’da bo’tohua’uy. Oro’taj mona’po:

18 —Jerusalényo o’hua’ne. Do huabokerek ijje’epo Diosya’ ijtiakuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men’yokapone. Moisésenba’ huamanmadika’eritere men’yokapone. Ken bueydik o’e. Men’huaa’apone. 19 Nog aratbuttaj judío aratbut ehue’taj do’taj on’bayokapo. Nog aratbuta do’taj men’tierikapone. Huiyokda pidetbi’a men’bitbitapone. Hueypa Cruzte do’taj me’darakapone. Botta’a’ e’tisikde’tenogtida kubarakyo huakudaka’da e’eme’tada Diosa me’noyhuada’apone. —Jesúsa mona’uyne.

*Jacobo en Juanereen huaye’a Jesústaj huasi’potehuapa’ o’niga’uy.
(Mr. 10.35-45)*

20 Zebedeoensi’po Jacobo kenpa’ti Juan o’nepo huaye’ere Jesústaj on’huahua’uy. Konig huairitaj huikudate on’tihuadika’ ettone’a Jesústaj huikudate o’tihuaduy.

21 —¿Kate i’pak? —Jesúsa ona’nok.

—O’na huakhuairi e’ede’tenogtida in do’hued botta’si’po onere ka’nike’ kenpa’ti onere huairitone’ yan’manpa’ika’. —Jacobo en Juanere huaye’a Jesústaj ona’uy.

²² —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'nada ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', onere pai'nada nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.

²³ —Buttida ijjay, konig do pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da mo'nopo'eapone. Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmanika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nenda o'baktie'ea'uynigtaj do'ere huairi o'bayahuea'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁴ Oro'a Jesúsen nog diez huata'mona'eria kenda o'mapeepo Juantaj Jacobotaere o'mahuadiay'uy. Kenomey huakhuairi Jesúsere ee'ta' on'paknok oro'a o'mahuadiay'uy. ²⁵ Inte yan'batiaak Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'depo:

—Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. ²⁶ Opudnayo ken konig kikhue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbutaj kan'batihuapokike'. ²⁷ Kenpa'ti be'api' do'ere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ²⁸ Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. “Konig huanaba'a mentihuapok.” A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po ijtiakuy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesúsa.

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Jerusalényo o'hua'po huakka' jak Jericóyo e'unhua'de' o'orokdenok huakka'ada aratbut Jesústaj on'tahua'uy. ³⁰ Dagope botta' ekpobig on'huadpo, “Jesús o'pokde,” aratbuta enhuaa'te huakpobiga on'peepo,

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea' huayayo. —Jesústaj o'nonokuy'uy.

³¹ —Yan'batikde'. —Aratbuta huiyoka'da en'mana'tada nogiti huakka'a'da o'nonokuye'uy.

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Davidkudaken adhuea' huayayo. —Utta'da o'nonokuy'uy.

³² Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po. Ekpobigtaj o'mana'po:

—¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ Ken, Jesúsa o'matinepahui'po e'makpotoeade'te huaboa'da on'tiahuaydepo Jesúsere on'hua'uy.

21

Jerusalényo Jesús o'kuduy.

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Jerusalén meyhue'da e'ede'te Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy. Olivos ote' kenteda o'e. Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po:

² —Ayon Jerusalén dagyon huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'. Keyo burra 'uhua burrasipoere enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. ³ “¿Mena'po bo'tohua'?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy.” Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

4 Konig Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok Jesúsa burrate kan'totiake'po o'mata'mona'uy. O'madoya'po:

5 Jerusalén aratbuttaj yana': "Yan'mabo'. Q'nen Huairi opudtaj bo'huatiakne. Konig huanaba' huiyoka' ahue' o'epo burrosi'pote o'huadpo o'tiakapo. Burra katepi' huamaba'hui'eri o'e." Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

6 Ken Jesúsen huanigpeika'eria konig Jesúsa o'mana'denig on'hua'depo ogka'uyate. 7 Burra huasi'poere on'totiakuy. Huanigpeika'eriomeyen huaoka' burrata'pite on'hueda'denok Jesúsa burrata'pite o'huadde'uy.

8 Jesúsere huakka'da aratbut on'kupopakdepo dagte huakkuruyon huaok dagte on'bahueda'po kente Jesús o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahueda'uy. Huakka' nogomey ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uy. 9 Huakkurute huae'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—Huairitone' Daviden adhuea' huayayo 'urua'nanada o'ika'. Dios Huairia 'urua'da me'ta'mona'uyate. Dakiti Dios. —Aratbuta 'utta'nada o'nokoy'uy.

10 Jerusalényo Jesúsa e'kudde'te aya' huakka' jakyo huae'eria diga'da on'batia'pakpo:

—¿Be'a in ya'e? —Huakka'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

11 —Galilea huadaribayo huakka' jak Nazaret huae'eri o'e. Jesús o'e. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. —Huakka' aratbut egkupokakya' on'batia'pakuy.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uy Jesúsa.

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Jesúsa Diosen jakyo o'kudondepo aya' 'uhua huabahuaya'eritaj o'maoroka'. Kenpa'ti aya' huabakbae'eritaj o'maoroka'uy. Kenpa'ti huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'uy. Kenpa'ti tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uy. 13 O'mana'po:

—Apagba'te o'madoya'uyate. "In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'tiakika'. Konig huabere'erien jakonig opudomeya mo'toene." Apagba'te kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

14 Diosen jakyo sue'da huakpobig sue'da huakketkon Jesústaj on'huatiaknok o'bayarea'uy. 15 Sacerdote huairi kenpa'ti Apagba' huamadoya'eri o'nepo, Jesús e'bayarea'te on'tiahuaydepo, Diosen jakyo huasi'po Jesústaj "On 'urua'nanada huairitone' i'e. Daviden adhuea' huayayo i'e." Huasi'poa 'utta'da e'nona'te huairi on'peedepo on'diaypo:

16 —¿Inomey huasi'poa bo'huaa'nig menpa' i'pee? —Jesústaj o'nona'uy.

—Ee' ijpeey. A'nenda Apagba'te David o'madoya'uyate opudada bo'tiahuayika'ne.

Huasi'po yobederea "urua'da o'e," on'huaa'apo Apagba'te kenpa' oa'uyate.

—Jesúsa o'mana'uy.

17 Judío huairitaj o'bakhua'depo huakka' jak Betaniayo o'hua'uy. Keyo o'tay'uy.

Hueymey higerataj "onte'ti dapakhue'dikda i'ea'pone," Jesúsa ona'uy.

(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Sikyoedmon onte'ti Jerusalényo Jesús o'kumejdepo aypota' o'e'uy.
19 Hueymey higuera dagte o'tiahuaypo o'huahua'uy. Huakutayo'da o'enok,

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. —Jesúsa higuerataj ona'nok idada higuera o'ayon'uy. 20 Oro' o'tiahuaydepo,

—Kenpihuay. ¿Menpa'idada o'ayon? —Oro'a Jesústaj ona'nok.

21 —Daka' eknopōē'nayo konig higuerataj ijka'dey konigti 'urua'da ka'dik mo'ēapone opudakon. Nog kenpa'ti daka' moknopōēpo “In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen.” Tiona'pakdik mo'ēapet. Kenpa' e'tiona'pakde'te Diosa o'enapo. 22 Eknopōē'nayo katepi' i'pakpo i'tiona'paknok Diosa o'kika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

“Yabayareadhuati'. ¿Be'a mena'uy?” Jesústaj judío huairia o'nona'uy.

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Nogok Diosen jakyo Jesúsa o'kudondepo e'manmadika'te sacerdote huairi huatone' huairiere Jesústaj on'huatiakpo:

—¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uy.

24 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opuđ ena'nayo ke'na “yabayarea'” mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. 25 “Bautiza yamagkika'.” ¿Be'a Juantaj yana'uy, huabokereka Diosapi'? —Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo' huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:

—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy. Oro'a ea'nayo “¿Kenda Juana do'taj be'tia'ikuynig mena'po oknopōēhue' mo'uy?” Oro'taj mona'apone. 26 “Huabokereka Juantaj ona'uy.” Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknopōē. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakdepo:

27 —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopōēhue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—“Yabayarea'.” Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa botta' isi'potaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

28 —Huabokerek botta' huasi'po o'tōē'uy. Nogtatida huasi'potaj “Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'.” Huaoa ona'uy. 29 “Ke' baahuey.” E'ada a'timon huadakda o'nopōēpo a'baaya'po o'hua'uyate. 30 A'ti huaoj nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy. “Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'.” Huaoa ona'uyng'a. “Ee' ijka'apoy.” Ke'na huaojtaj ona'uy. Kenpa' ena'ada huahue' o'uy. 31-32 ¿Menata huasi'poa huaoj o'paknig ya'ka'uy? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

—Huakkuru e'huana huasi'po konig huaoj o'paknig o'ka'uy. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—“Yan'nopo'korea' onte'ti Diosen yag'kikati'.” Juan Bautista opudtaj mona'uyng'a opudā nopo'koreahue' mo'uy. Oknopōēhue'da mo'uy. Gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriomeynayo Juana e'manmadika'te on'nopo'korea'po o'noknopōē'uyate. Opuđ kenomeytaj e'batiahuayada eknopōē'taj nopo'koreahue' mo'uyng'ok. Konigepo gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriere huakkuruda Diosensi'po o'neapo. Opuđnayo ta'pote Diosensi'po e'dikpi' moet. Buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ —In ijmanbatia'pakapoy daka' yan'peeti'. Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' uruda o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy.

Kenoka' uva ta'ba huatatoe'eritaj ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. ³⁴ Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj o'mata'mona'uyate. Sue'da huada kan'totiake'po o'mata'mona'uyate. ³⁵ Ta'bayo en'tiakde huatatoe'eria huairien huanaba'taj on'matoepo nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy. ³⁶ On'te'ti nogiti huakka' huanaba'taj o'mata'mona'uy. Huada kan'totiake'po o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te huatatoe'eria konig huakkurueri huanaba'taj on'magka'uy konigti kenomeytaj on'barakuyate.

³⁷ Kene'huaya' huairia huasi'po o'ta'mona'uy. Kentanayo 'urua'da on'deapet o'nopoepo. ³⁸ Huasi'pokon e'ta'mona'tada ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huojen bae'dik o'epo. Huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mo'darak." Onpayo' on'batia'pakuy. ³⁹ Ken huasi'potaj on'toepo ta'baya' on'toorokpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakuy.

⁴⁰ —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo, huatatoe'eritaj menpa' magka'dik ya'e? ¿Menpa' mo'nopoepo? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'nok,

⁴¹ —Matinepahuihue'da dakhuea' huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba nogomey huatatoe'eritaj o'bayokapo. Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada on'tatotiakapo. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴² —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huida e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken huidte Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopoey. Apagba'te kenda oa'.

⁴³ Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya o'noknopoepo 'urua'da on'nigpeika'apo. Diosen 'uruda huasi'po o'neapo. Opudomeytanayo mo'eneapone. ⁴⁴ Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo ken konig e'dik o'neapo. Diosen Huairitaj oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huagoga ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo. Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Kenpa'da ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

⁴⁵ Sacerdote huairi fariseo huamanmadika'eriere Jesúsen e'manbatia'paktaj on'peedepe, Jesúsa oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a huairien ta'ba huatatoe'eri o'nea' Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya o'nokotdepo, ⁴⁶ Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoepok aratbuttaj on'makme'pukuy huairia.

22

Huairia huasi'potaj e'tatoepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹ Ken onte'ti Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uy.

²—Dios Huairitaj e'nigpeika' ken konig huairiensi'po e'tatoepak fiesta o'e. Gobierno huairiensi'po o'toepakaponok huairia fiesta o'nigka'uyate. ³ Huakka'tada kenoka' yan'tiakti' fiesta aypo mon'bape' ikken o'mana'deme'te. Ken aypo e'mahueyde'te huanaba' o'mata'mona'uyate. “Kenomeytaj ijmana'mey kentaj yan'batotiak.” O'mana'uyatenok. Huanaba'a “Yan'tiak.” Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate. E'tiakta' pakhue' o'nepo tiakhue' o'ne'uy. ⁴ Nogomeytakon huanaba'taj o'mata'mona'po, “Kenomeytaj yan'tiak ijmana'demey. Vaca huasihuada ijbatiarakamey. Vacasi'po ijbatiarakamey. Vacaere aypoere o'hueyde. Oyedda e'toepak aypotaj yan'tiak. Huairia mona'ne.” Yan'manati'. ⁵ On'hua'depo on'mana'nig'a. Nigpeehue' o'nepo on'tierikpo ehua'ta' pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada ta'bayo on'hua'uy. Noga huabahuaya' jakyo on'hua'uy. ⁶ Nogomey on'peedeпо huairien huanaba'taj on'mabitbituy. Dakhuea'da on'magka'uy. Nogle on'barakuy. ⁷ Huairia kenda o'matipeedeпо huakka'da o'bahuadiaypo “Yanhuati'. Kenomey huabarakeritaj yan'barak. Kenomeyen huakka' jaktaj yan'makhuig.” Hua'en sorotataj o'mana'uyate. ⁸ Kenoka' “E'toepak fiesta aya'da o'ka'dey aya' aypo e'mahueyde'tada kenomey e'tiakta' pakhue' o'nenok ⁹ jak nopoyo kente aratbut on'kupopakika' kente yanhuati'. Aya'tada mo'bahuahuayapetnigtaj, ‘Yan'tiak, e'toepak aypo mon'bape.’ Yan'manati'.” Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ¹⁰ Huanaba' on'peedeпо kurute on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydeпо huairien jakyo on'batotiakpo aypo a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda dakhue'daere on'batotiaknok jakyo hueda'da o'uy.

¹¹ Aya'da on'kuddeпо 'uru e'toepak huaok on'baenig'a nogbokerekatida othue' o'uyate. Gobierno huairi o'kudondeпо othue' o'tiahuay'uyate. ¹² “Uru e'toepak huaok othue' ee'ada menpa' iyoda ikud, huadi.” Huairia ena'tada ke'na a'tokhue'da o'uyate. ¹³ “Huamata'koypi' hua'itakpipenkon yan'tinuku'. Sikkiregyo yanen'. Keyo kenpa'da o'huikonhuahua'apo kenpa'ti pa'da o'nopo'unhuahua'apo.” Huairia huanaba'taj o'mana'uyate, ken. ¹⁴ “Do'hued huasi'potaj yanoknophonhuati'.” Diosa huakka'tada o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopo'enok sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Dios Huairitaj e'nigpeika' in konig fiesta o'e. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

*“¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e?”
On'batia'pakuy.*

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Kenoka' fariseo huamanmadika'eria o'nokhua'depo “Jesúsa nama'da kae' kentaj kate ona'dik o'e,” huayahuaya on'batia'pakuyate. Jesúsa nama'da ea'nayo dakhuea'da oa' huaa'dik o'eapone. On'batia'pakuyate. ¹⁶ Konigepo Jesúste on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey sue'da Herodes huamanmadika'eria Jesúste on'huahua'uy. O'nona'po:

—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik o'nika', kenda Diosa o'pak buttida i'manmadikika'ne. Be'api aratbut huairiapi' ontaj e'peetada me'pukhue'da i'epo buttida i'manmadikika'. ¹⁷ ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Herodes huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.

¹⁸ Jesúsna nama'da yaa'apetpi' nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsna yo o'nokotpo,

—Huadakda ijjeý opudada huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. ¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? ¹⁹ Men huakupe gobierno huairitaj yokdik ya'ika'. Men'tiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uy nok.

Ken denario huakupe e'yokte ²⁰ Jesús o'tiahuaydepo,
—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Huakupete be'ed huadik e'madoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ —Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Gobierno en e'huaje' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huaje' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

²² Kenpa' on'peedeipo, kenpihuay, 'urua'da oa' on'nopeipo Jesústaj o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Saduceo huamanmadika'eria aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Kenme'noete Saduceoa Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

²⁴ —“Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudaktaj huasi'po kanigtoe'.” Moisésa a'nenda o'mana'uyate. ²⁵ Ken oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok okbuey'uyate. Sippi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Nog huama'buya ekbuey ayhuataj o'toepakuy. ²⁶ Konigti huakkuruerien ayhua o'toepo huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Konigti aya'ada huama'buy ogka'uy. Aya'da huama'buya huakkuruerien ayhuataj on'toepakdepo on'timabuey'uy. Sietea' huama'buya ayhuataj on'toepakdepo on'mabuey'uy. ²⁷ Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²⁸ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoe'at'aj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'toe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceoa Jesústaj o'nona'uy.

²⁹ —Opud Apagba' nopeehue'da mo'ene. Kenpa'ti Dios teyda o'e oknopoehue'da mo'epo nama'da mo'nopeika'ne. ³⁰ Aratbut on'bueydepo onte'ti kubarakya' on'noyhuaddeipo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katopeake'po bayokhue'dik o'neapo. Aratbut kubarakya' onte'ti on'noyhuaddeipo konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'. ³¹ Aratbut kubarakya' onte'ti on'manoyhuadapo nope'dik mo'ene. Apagba'te Diosa kenpa' oa'uyate. Moisésenba'te konig bo'tiahuayika'. ³² “Abrahamen Dios ijjeý. Isaacen Dios ijjeý. Jacoben Dios ijjeý.” Diosa oa'uyate. Kenpa' ea'te inomey huabokerek a'nenda on'bueyon'uyate. Diosere on'noeonhuahuika'. E'bueyen Dios ehue'da o'e. Dios aratbut huanoika'erien Dios o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

33 Jesústaj on'peẽdepo 'urua'nada oa' huakka'ada aratbuta on'tinopoe'uy.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeẽpo kika'dik ya'e.

(Mr. 12.28-34)

34-36 Jesúsa 'urua'da oa'nok Saduceo aratbut onte'ti onahue' o'nuy Jesústaj. Kenpa' fariseo huamanmadika'eria on'nopoendepo ogkupopakpo Jesúsa nama'da yaa'apetpi' ¿katea' ona'dik o'eapo? On'nopoẽpo,

—¿Diosen e'mana' menata hueretda inigpeẽpo kika'dik ya'e, Huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Jesústaj ona'uy.

37 —“Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'.” 38 Kenda Diosen hueretda e'mana' inigpeika'po kika'dik o'e. Huakkuruda kenda e'mana' o'e. 39 Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. “Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'.” 40 Kenda iija'nig Moisésen e'mana'pi' konigti aya'da o'e. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri e'manmadika'pi' konigti aya'da o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

¿Be'ed adhuea' huayayo o'e Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Fariseo huamanmadika'eri Jesústaj egkupopakte,

42 —¿Cristotaj katia' mo'tinopoe'? ¿Be'ed adhuea' huayayo o'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Daviden adhuea' huayayo o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

43 —Davidtaj Diosen Nokirega o'nopo'toedenok, “Cristo do'hued Huairi me'taene.” ¿Mena'po Davida kenpa' yaa'uyate?

44 “Doere teyda yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' oknopohue' huae'erikon nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo.” Do'hued Huairi Cristotaj Diosa ona'uy, a'nennada Davida oa'uyate.

45 “¿Do'hued Huairi Cristo o'e,” David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

46 Fariseo on'peẽdepo konig a'tokhue'dikda o'nepo kate ona'dik o'e nopohue'da o'nuy. Ona'ti onahue' o'nuy.

23

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuy.

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Huakka' aratbut Jesústaj en'tikupopakte kenpa'ti Jesúsen huanigpeika'eribeta' o'nenok aya'tada Jesúsa o'mana'po:

2 —Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere Moisésenba' manmadika'dik o'nika'apo. 3 Konigepo kenomeytaj yan'manigpeika' kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo yag'kikati'. Konig huamanmadika'eria ogkika'nignayo kikahue' yanikati'. Kenda on'manika'nignayo kikahue' o'nepo dakhue'da ogkika'. 4 Nogda nogda huakka'da yag'kika' opudtaj mona'ika'nig'a. Aya'da menpa' kikahue'dik mo'ene. Huamanmadika'erianayo kenda

on'mana'ika'nig'a katepi' sigpi' kahue'dikda o'nika'. ⁵ Aratbuta men'tiahuaye'po huamanmadika'eria aya'da ogkika'. Aratbuta men'tiahuaye'po Apagba'si'po huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti aratbuta men'tiahuaye'po huabida'da ogkubogpiokdea'ika' huaoktaj. ⁶ Fiesta aypo e'bape'nayo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika' kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁷ Huakka' jak eretnopoyo e'huae'te, "I'tiak huairi," kenpa'ti "I'tiak huamanmadika'eri," ena'ta' on'eretpakika'. Apagba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri kenpa' e'peika'ta' on'eretpakika'.

⁸ "Huamanmadika'eri, menona'," manahue' yanika'. Aya'da huama'buy mo'maene kenpa'ti nogtida Huamanmadika'eri mo'taene. Cristoyo'da mo'taene. ⁹ Kenpa'ti in huadariyo nogbokerekta' "pag," manahue' yanika'. Nogtida Pag mo'taene. Kurudyo o'e. ¹⁰ "Huairi menona'," manahue' yanika' Cristoyo'da Huairi o'enok. ¹¹ Nogtaj huabatihuapoke'eri ke'na opuden huairi o'ne. Huabatihuapoke'eritaj Diosa o'pak. ¹² Kenomey "huairitone' ijje," huata'da huatinopo'e'eri ehue'dikda o'neapo. Kenomey "huairi ehue'da ijje," huanopo'e'eria konig huairi o'neapo.

¹³ Moisesenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da mo'nopo'e'apone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopo'e'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Nama'da huanopo'e'eri mo'ika'ne. Dakhuea'da bo'kika'nok aratbut Diosensi'po e'e'ta' e'pakada Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Opudkon Diosensi'po ehue'dik mo'eapo.

¹⁴ Moisesenba' huamanmadika'eri Fariseo huamanmadika'eriere opud pai'da mo'nopo'e'apone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopo'e'a'ika'ne. Ayhuataj huakka' huakupe dehuea' nama'da mona'po ayhuataj huid jak katepi' en'tae' mo'bakkay'ika'ne, nogok aratbut e'tiahuayte Diostaj ijhue'nada bo'tiona'pakika'ne. Nama'da bo'kika'ne. Ke'poda Diosa castiga mogka'apone.

¹⁵ Moisesenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da mo'nopo'e'apone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopo'e'a'ika'ne. Nama'da huaka'eri mo'ene. Opuden e'manmadika'taj nogtia' kanopo'kore' opudtaj mo'nigpeike'po nogta'tipi' bo'ukonhuahua'po diga'da bo'hua'udhuahua'po. Huadarite kenpa'ti e'pogte bidteda bo'hua'udhuahua'po. Nogtiada o'peede'po e'nopo'korea'de' konig opud dakhue'da mo'ene ke'nanayo dakhue'nanada o'yahueapo.

¹⁶ "Diosen jaka meknopo'enok katepi' Diosenpi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' kenpa' ea'ada kahue'dik e'e'ada oa'. "Diosen jak oro huakupea meknopo'enok katepi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' ea'nayo kenda ka'dik mo'ene. Opuda nama'da boa'ika'ne. Opud huamanmadika'eri ekpobiga huabatohua'erionig pai'da mo'nopo'e'apone. ¹⁷ Nama'da mo'nopo'ika'ne. Ekpobigonig mo'ene. Diostaj oknopo'ehue' mo'ene. Diosen jak o'enok oroa e'tihuit Diostaj 'uruda o'e. Diosen jaktanayo Diosa huaka' o'pak. ¹⁸ "Ijka'apoy, buttida ijjay. Diosen 'uhuataj e'nigbakpaka kutopa meknopo'ene," kenda ea'ada kahue' mo'ika'ne. "Ijka'apoy, buttida ijjay. Uhuataj e'nigbakpaka kutopate 'uhua o'huedpo meknopo'ene ea'nayo ka'dik mo'ene." Opuda nama'da boa'ika'ne ¹⁹ Konig huakpobigonig Diostaj oknopo'ehue' mo'ika'ne. Diosen kutopa o'enok 'uhua Diostaj huadak o'e. Kutopatanayo Diosa huakka' o'pak.

20 Ijka'apoy, kutopa meknopoene buttida ijjay ea'nayo kutopayo'da oknopoehue' mo'ene. Kutopa 'uhuaerea moknopoene. Ka'dik mo'ene. 21 Kenpa'ti Diosen jaka meknopoenek ijka'apoy ea'nayo ka'dik mo'ene. Dios jakyo o'ika'. 22 Kenpa'ti kenda ijka'aponig, kurudapi' meknopoene buttida ijjay. Kenpa' ea'nayo Diosen huahuada Diosakon moknopoenek kenda ka'dik mo'ene.

23 Opud Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eri Apagba' huakka' mo'nopoeng'a nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Opud pai'da mo'nopo'eapone. Menta anís cominoere aypo huatokbuk Diostaj sig sig bo'yokika'nig'a Diosen e'manmadika' kenda Dios huakka' o'pak kennayo kahue' mo'ika'ne. Opudnayo butukda huadik kakahue' mo'ene. Nog aratbuttaj matinepahuihue' mo'ika'ne. Kenpa'ti Diostaj oknopoehue'da mo'ika'ne. Aya' Diosen 'uru e'manmadika' kika'dik mo'epo, nogomeytaj butuk huadikyo' kika'dik mo'epo, aya'tada yan'matinepahuika'po, kenpa'ti aypo huatokbukkon Diostaj yokdik mo'ika'apone. 24 Kenda Diosa pakhue' o'ika'nig bo'kika'ne. Kenda Diosa huakka' o'pak opudnayo kahue' mo'ika'ne. Opud konig ekpobiga e'batohua'nig mo'ika'ne.

25 Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopo'e'po kenda bo'eretpakika'. Huaso'tayo'da bo'koyoa'ika'ne. Huanopo'nayo dakhue'nopo'nada mo'ika'po huakka'tada katetapi' bo'eretpakika'po kenpa'ti mo'bakkay'ika'ne. 26 Fariseo Diostaj konig ekpobigonig mo'ika'ne. Konig vaso huakiregpenkon koyodik mo'ika'ne, ken konig e'nopo'koyoa' yanika'. Huakkuruda nopo'koyoa'dik mo'ene. Mo'nopo'koyoa'depo huaso'kon 'uruda o'eapo.

27 Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. 'Uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbut opudtaj men'tinopo'e'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Konig kubaraktone'onig mo'ene. Huid huanokbettaj yereda e'tihuitde'te 'uruda e'eada sorokya'nayo pagda o'epo e'bueyen hua'ay huakka'da o'nika'. 28 Ken konig mo'ika'ne. Opuden huaso' 'uruda mo'eng'a dakhue'nopo' mo'ika'po kenpa'da nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'ne.

29 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere pai'nada mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Aratbuta men'tinopo'e'po nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Apagba' huamanbatia'pakerikudaken kubarakta' konig okkahuehue'dik jaksi'po bo'kika'nig'a. Kenpa'ti huadak huaka'erien kubarak huanokbet 'uru'da boto'kika'nig'a. 30 "Oro'en adhueya'pane' kudaka Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakika'uy. Oro' kenoka' ee'nayo batiarakahue' o'eay'uyyet." Opuda nama'da mo'mana'ika'ne. 31 Diosen huamanbatia'pakeritaj oro'en huaoj on'batiaraka'uyate. Opuda huata'da bo'huaa'ika'ne. 32 Kenda opuden huaoj huaboa'da ogkika'uyatenig kenpa'da yagka'po yan'batikti'.

33 Opud konig bihui mo'ene. Konig bihuien aratbut mo'ene. Nama'da huaa'eri mo'ika'ne. Kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'po kenpa'da ta'akyo mo'eonhuahuikapone. 34 Opudtaj Diosen huamanbatia'pakeritaj ijmata'mona'apoy. Diosen huanopo'e'eritaj ijmata'mona'apoy. Kenpa'ti huadak hua'a huamanmadika'eritaj ijnigta'mona'apoy. Dakhue'da mo'epo opuda sue'da huakka'mon

mo'baarakapone. Hueypa cruzte nogtaj mo'baarakapone. Nogtaj opuden huaitake' jakya' huiyokbiada mo'mabitbitapone. Nogtaj huakka' jakyo nog huakka' jakyo mo'bahuahua'po dakhue'ada mo'magka'apone.³⁵ Konig opud judío aratbuten adhuea'pane' huairi dakhuea'da mo'nigkika'uyatenok opudomeyakon konigti bo'kika'. Huakkuru mo'diaypo Abeltaj o'darakuyate. Abel 'urua'da Diostaj o'nigpeika'uyate. Nogok nogda nogda Diosen huamanbatia'pakeritaj on'huadiaypo o'darakuyate. Ta'pote Zacarías Berequíasensi'potaj Diosen jak kuruta' o'darakuyate.³⁶ Opuden adhuea'pane' dakhuea'da mo'nigkika'uyenok opudkon dakhuea'da bo'kika'nok Diosa diga'da castiga mogka'apone, buttida ijay. —Jesúsa judío huairitaj ighua'nanada o'mana'uy.

*Jerusalén huakka' jakyo huag'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Lc. 13.34-35)*

³⁷—Opud Jerusalén huakka' jakyo huag'eritaj di' o'nika'nig'a. Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti Diosen huata'mona'eritaj opuda mo'batiarakika'uyate kenpa'ti a'arakya'po huida mo'bapa'ea'uyate. Konig huatahuaj huayea huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti menigaa' opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakika'uynig'a opudnayo konig Diosensi'po ee'ta' pakhue' mo'ika'uyne.³⁸ Opudomeytaj Diosa bokhua'nede. Opuden huakka' jaktaj Diosa onte'ti tiokahue' mo'eapo. Jak ehue'da o'taeapone.³⁹ Onte'ti do'taj tiahuahue' o'neonhuahua'apone. Kenoka' "Kentaj Diosa o'ta'mona'uyate 'urunanada o'e. Kentaj o'paki." Opudomeya eade'te onte'ti do'taj on'tiahuahua'apone, ijay. —Jesúsa o'mana'uy.

24

*Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'e'apo.
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)*

¹Diosen jakya' Jesúsa o'orokdepo jak kurute e'huae'te, "Diosen huakka' jak yatiahuaiy', 'uruda o'e." Oro'a Jesús en huanigpeika'eria Jesús taj ona'uy.

²—In huid jak bo'tiahuaaydenigtaj nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'e'apo. Diosen jak ehue'da o'e'apo. Buttida ijay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

*Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopo'ea'uyate.
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)*

³Ken Olivos ote'yo o'hua'de'uy Jesús e'huadte oroayo'da kentaj o'huahua'po ona'po:

—¿Menoka' Diosen huid jak yansakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya' e'apet? ¿Oro'omeya' no'poe'ya'po kate huakkuru o'tiahua'apet? —Jesústaj ona'uy.

⁴—Keyoj, huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'.
⁵Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijje'y." Nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpe'e'apo.
⁶Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'.

Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. ⁷ Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakeonhuahua'apet. Diga'da yan'barakeonhua'apet. Nogyā' nogyā' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet, huakka'da dakhue'da yan'mamaeapet, kenpa'ti nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. ⁸ Kenpa' huaboa' dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Nogok o'taj moknopoika'nok opudtaj diga'da mogka'apet. Opudtaj bo'arakapet. Nogba nogbaya' huabada opud huaknopoe'eritaj bo'huadiayika'apet. ¹⁰ Kenoka' huakka'ada yanoknopoe'ebatikapet. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da yan'magka'apet yan'bakudea'apet kenpa'ti huayahuaya yan'bahuatitotia'keapet. ¹¹ Kenpa'ti huakka'da huamanbatia'pakeri ya'neapet. Diosen huamanmadika'eri ijjej nama'da yada'apet. Kenpa' on'mona'nok huakka'ada nama'da yanoknopoe'apet. Ona'ti Diostaj pakhue' ya'neapet. ¹² Diga'da dakhuea' on'magka'aponok huaknopoe'eria di' on'maepo sigda sigda yan'batikapet. Onte'ti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya suepi' di' yan'maeapet. ¹³ Kenomey Diostaj daka'da on'nigpeepo o'noknopoeonhuahuika'po batikhue'da huayahuaya di' on'mae'ika'nignayo on'bueydepo batikhue'da onte'ti Diosere on'neonhuahuika'apo. ¹⁴ Konig ijmanmadika'nig, Dios Huairitaj huaknopoe'eri Diosensi'po ya'neapet. Kenda nogbaya' nogbaya' huabada yan'manbatia'pakika'apet. Aya'ada yan'mapeapet. Aya'ada en'mapeedeika'te kene'huaya' huame'noe ya'eapet.

¹⁵ Kenda Diostaj konig tãhuregnanada o'epo Diosen jakyo ya'eapet. Daniela a'nenda o'madoya'uyate. Yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. Kenda Diosen jakyo e'ede'te yan'tiahuaydepo ¹⁶ aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon ida ken'mamone'. ¹⁷ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute opud ee'nayo jakyo katapi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁸ Kenomey ta'bayo o'nepo jakyo huaoktaj a'etuya'po kumejhue' yane'. Idada yan'mamonti'. ¹⁹ Ettone' bogdakhue' ya'nepo kenpa'ti ettone' yobed yan'toepo on'minognok ida monhue'dik o'nenok kenomeytaj dakhue'nanada ya'eapet. Pai'da yan'nopo'eapet. ²⁰ Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi' uu'ok ee'tepi' monhue'dikpi' a'eya'po, okmapije'ahuaddikte monhue'dikpi' a'eya'po, yan'tiona'pakikati'. ²¹ Huakka'nada pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. A'nenda sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa'ti nogok onte'ti sue'da dakhue'mon yan'nopo'eapet. ²² Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj Diosa o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet. Konigepo yan'tiona'pakikati'.

²³ Kenoka' pai'da e'nopo'unhuahuade'te "Yan'tiahuay' in Cristo o'e." "Yan'tiahuay' ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²⁴ Nogok "Cristo ijjej," huabokerekapi' nama'da yan'mana'apet. Noga "Diosen huamanbatia'pakeri ijjej," nama'da nogok nogok yan'mana'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'eng yagka'apet kenpa'ti yan'bayarea'apet. ²⁵ Nama'da huaa'eria nama'da yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri tiakhued daka'da opudtaj on'nopo'eane'. ²⁶ "Aratbut ehue' e'nahue'yō Cristo o'e." Aratbuta e'na'nayo huahue' yaneti'. "Iyo

Cristo o'e jakyo." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²⁷ Konig ojbédtone' adteda kurudya' e'eypak o'huaika' aya'ada aratbuta nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig do onte'ti e'tiakte aratbut nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayapet. Do'taj Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁸ Huaso' o'bueypo ida pagda o'e. Matuk ida on'batia'kika'. Konigti nogok aratbut dakhuea'da ogkika'deaponok doere Diosen huata'moneriere ijhuarakapoy. Dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmangka'apoy.

In konig ijtiakapoy Jesús a o'batia'pakuyate.

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Kenoka' pai'da en'nopo'unhuahuade'te diga' e'magkadhuahua' en'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puug jeyhue'da ya'eapet. Kurudya' siokpo yakahuaapet. Kurudyo huae'eri huairinig yan'kiriga'apet. ³⁰ Kenoka' kurudyo do Diosen Huasi'pota' bo'tiahuayapet, 'urua'nanada ee'te aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj dakhue'da ogkika'po on'manokotdepo on'mame'pukpo diga'da on'bahuikapo. Do e'tiakte bo'tiahuayapet. Teynanada ijje'po 'urunanada ijje'po ijhuarakapoy. ³¹ 'Utta'da huato'ka'pu' e'to'ka'te do'hued huata'moneri ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da on'bakupopaka'apo.

³² Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopo'e'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak mo'nopoika'. ³³ Kenda kenpa' huaboda ijmanay e'ede'te opud bo'tiahuaydepo kurudya' o'tiakdeapo nopo'e'dik mo'ene. ³⁴ Aya' opud aratbut bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj ke'poda mogka'apet. ³⁵ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadari batikdik kurud batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³⁶ Ken huame'noe o'tiakapo kente niokpo e'huadte aya'ada be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoehue' o'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi' nopoehue' ijje'y. Apag Diosayo'da o'nopo'e.

³⁷ Konig a'nenda Noékudak ee'te aratbut huahue' e'pogtaj onmabohue' o'nuy. Do e'tiakte konigti o'eapo. Aratbut do'taj onmaboikahue' o'neapo. ³⁸ A'nenda Noé e'noete huekurutone' tiakhued ee'ted aratbut on'bapeika', on'mamay'ika', on'toepakika', kenpa'da ogkika'uy. Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey kusi'petone'yo egkudde'te ³⁹ kenpa'ti huekurutone' o'tiakapo oknopoehue' o'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da on'nokotuyate. Kenoka' huekurua aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte konigti ya'neapet. ⁴⁰ Do e'tiakte ta'bayo botta' huabokerek ya'neapet. Diosen huata'moneria nogtatida yanoktohua'apet. Nogatj ya'nenonapet. ⁴¹ Botta' ettone'a yan'atarua'apet. Diosen huata'moneria nogtatida yan'tohua'apet. Nogatj ya'nenonapet.

⁴² Kenoka' do opuden Huairi o'tiakdeapo nopoehue' mo'epo, daka' ekpoe' menigikati' opudanayo. ⁴³ Jak huatae'eri e'tayte huabere'eri a'bereya'po on'tiakika'. Ken horate huabere'eri o'tiakapo jak huatae'eri e'nopo'e'nayo tayhue' o'epo huabere'eritaj o'mabonok berehue'dik o'eapo. ⁴⁴ Konigti opud kenpa'ti do'taj daka' maboika'dik mo'ika'ne. Kenoka' Huairi o'tiakapo nopoehue' e'ne'te ijtiakapoy.

Huairien huanaba' huamatōē'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatōē'eri daka' kakahue' huae'eri konig o'ne. (Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Huaknopōē'eritaj 'urua'nanada huatamatōē'erita' Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada huatamatōē'erita huaknopōē'eritaj daka' on'manmadikika' kenpa'ti daka' on'matojika'. ⁴⁶ Do e'tiakte huatamatōē'eri daka'da on'nigpejika'po huadakda e'manmadikika'nayo kenpa'ti 'uruda nog huaknopōē'eritaj e'tihuapokika'nayo durugda o'neapo. ⁴⁷ Daka'da Diosen ogkika'po aya'da Diosen e'tamae' on'tojika'apo. ⁴⁸ Do'hued huairi ijhue'da ya'ēpo yatiakapet nama'da e'nopōē'nayo kenpa'ti ⁴⁹ Diosen huaknopōē'eritaj e'mabitbitnayo kenpa'ti sine' huakkuda'eri e' bape'ika'nayo kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo ⁵⁰ kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te ijtiakapoy. Kenme'noete nopōehue' eē'te ijtiakapoy. ⁵¹ Kenomeytaj diga'da o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri dakhuea'da o'nenok kenomeyere o'nogka'apone. Keyōda aratbut pa'da on'nopo'ika' kenpa'ti diga'da on'bahuikika' keyō kenomeytaj ijmaenapoy.

25

Diez mune'yo konig ogka'uyate.

¹ Konig Dios Huairien hueretda huanigpejika'eri, Dios Huairiensipō o'nepo daka' ekpōē' on'nigonhuahuika'depo durugda Diosyo on'bakudapo. Ken konig o'e ijmanbatia'pakapoy. Konig opud judío aratbut ogkika' huabokerek a'tōepakya'po sikyo huatoē ae'ya'po o'tiakapo. Kentaj a'deatuya'po diez mune'yoa sikyo on'huahua'uy. Huasihuj huakjeysi'po o'nontōē'epo on'huahua'uy. Mune'yo konig Jesúsēn huaknopōē'eri o'ne. ² Huabaniga' daka' nopōehue'ada o'nuy. Nog huabaniga' daka'da on'nopōēpo huadakda ogkika'uy. ³ Daka' manopōē' ehue'ada mune'yo sue'da huasihuj o'nontohua'uy. Nog huasihuj ontohuahue' o'nuyate. ⁴ Nog mune'yoanayo nog huasihuj o'nontohuae'uyate. Diosen Nokirega' o'manopo'tojika'nok Diosen 'urua'da ogkika'po huabokerektaj keyōda on'niguyate. Huasihuj konig Diosen Nokireg o'e. ⁵ Huabokerek a'tōepakya'po ijhue'ta'da o'tiaknok aya'da o'nokbatai'uyate. ⁶ Ken sikyo nopoka' "Ken huabokerek a'tōepakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej." 'Utta'da aya'ada on'peede'uyate. ⁷ Aya'ada mune'yo on'mamabo'uyate. Huakjeysi'potaj a'bakpakaya'po ogka'uyate. ⁸ Daka' manopōē' ehue'ada huae'eria mune'yo nog mune'yotaj on'mana'po: "Sue'da huasihuj beyok. Oro'en huakjey o'bakayde." On'mana'uyate. ⁹ "Keje' sue'da mo'taene. Yokhue'dik o'nene. Huabahuaya'erite yanhua'. Keyō ya'detu'." Daka'da huanopōē'eri mune'yoa on'mana'uyate. ¹⁰ Nog huabaniga' daka' nopōehue'ada huae'eri mune'yo huasihuete enhuade'te huabokerekakon o'tiakuy. Ke'na a'tōepakya'po o'tiakuy. Kenere huabaniga' mune'yo Diosen Nokirega' o'manopo'tojika'nok daka'da Diostaj on'nigpejika'po jakyo e'tōepak fiestate on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe o'nokhuikuy. ¹¹ A'timon huabaniga' daka' nopōehue'ada huae'eri mune'yo on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi." O'nona'uyng'a. ¹² "Opudtaj okjehue' o'nene. Buttida ijjay." Huairia o'mana'uy. Ken konig ya'ēapet. —Jesúsa o'manbatia'pakuy.

13—Konigepo Diosen daka'da yag'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. —Jesusa mona'uyne.

Huairien huadak huanigpee'eria huairien huakupe daka' o'taepo nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

14—Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensi'po o'nepo kirigayo' Diosen ogkika'. Konig huairi huanaba' o'matoepo nogbayo a'ti o'hua'depo huanaba'taj ke'nen huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana men'takadhuhue'po o'baktoyoke'uyate.

15 Nogtatida huabaniga' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj nogtida mil huakupe oktoyokuyate. Konig gana men'take'po huakka' huanopoe'eritaj huakka'mon o'baktoyokuyate. Sue'da huanopoe'eritaj huakkahue' o'baktoyokuyate. O'bayokdepo nogbayo o'bakhua'uyate. 16 Ke'na huanaba' huabaniga' mil huakupe o'edepo nogok nogok o'bae' kenpa'ti o'bahuaya'. Daka'da o'kika'depo nog huabaniga' mil huakupe o'itaka'uyate. 17 Konigti o'ka'po noga botta' mil o'toepo nog botta' mil huakupe o'itaka'uyate. 18 Kennayo nogtida mil o'edepo sorokyo o'ma'irega'uyate.

19 Huairi ijhue'da o'edepo onte'ti o'tiakuyate. “Yan'tiak.” Huakupe huatoe'eritaj o'mana'po en'tiakte, “Men do'hued huakupe mo'toe,” o'mana'uyate. 20 Ke'na huabaniga' mil huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy. Huairitaj botbaniga' mil huakupekon o'tabahua'uyate. “Huabaniga' mil huakupe bekuayne. Nog huabaniga' mil ijitaka'mey. In botbaniga' mil huakupe i'tamaene, Huairi.” Ona'uyate. 21 “Huadakda huanaba' o'taene o'na. Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da i'kika'. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taepone. Doere i'durugpakapone.” Huairia ona'uy. 22 Nogakon huanaba' botta' mil huakupe oe'uyate huairite o'huatiakpo “Botta' mil huakupe bektoyokuyne. Nog botta' mil huakupe ijitaka'mey. In botta' botta' mil huakupe i'taene, Huairi.” Ke'na huanaba'a ona'uyate. 23 “Huadakda huanaba' me'taene. Daka'da i'kikate. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taepone. Doere i'durugpakapone.” Huairia ona'uy. 24 Ke'na nogtida mil huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo “O'na ba'tey o'epi, ijnopopo o'nen huanaba' diga'da en'baa'tada aya'da i'bakbae'ika'. Huanaba'en ehue'da o'e. Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'. 25 Konigepo ijme'pukpo o'nen huakupe sorokyo ijmairega'uy. In o'nen i'taene.” Ken huanaba'a ona'uy. 26 “On huanaba' dakhue'da i'ene. Baahue' huae'eri i'ene. Do baahue'da o'bakbaika' kenpa'ti batukhue' e'eda huakid o'bakbaika' i'nopopo 27 konigepo do'hued huakupe bancoyo e'kudame'nayo do e'tiakde'te do'hued huakupe nogiti huakupe men'tahuayetnig'a.” Huanaba'taj huairia ona'uyate. 28 Nogomey kenteda e'ne'te “Ken mil huakupe huanaba' o'toe ya'nokkay'. Ke'na diez mil o'toenigtaj yan'yok. 29 Aya'ada sue'da huakka' on'toepo daka'da e'toika'nayo daka'da e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogiti o'bayokapo. Nogomey sue'da on'toepo daka'da toehue' ee'nayo daka'da kikahue' ee'nayo kenpa'ti nogda itakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da on'toenigtaj o'baktiparatapo. 30 Ken dakhue' huanaba'taj keyoda sikkiregda o'ika', keyoda kenpa'da pai'da on'nopo'ika', keyoda

ya'nen'." Huairia o'mana'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpeika'eritaj daka' o'baeapo. Oknopōehue' huāe'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

³¹ —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Nogok do onte'ti ijtiakapoy. Onte'ti konig huairitone' 'urua'da ijjeppo doere aya'da Diosen huata'moneriere o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da huahuadte konig huamata'mona' huairi ijhuadapoy. ³² Aya'ada nogbayo nogbayo huāe'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj egkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig oveja huatoe'eria ovejataj cabra 'uhua o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy. ³³ Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri 'uruda Diosen hua'a huanigpee'eri do'hued huada'kopen ikkupopaka'apoy. Cabra konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen ikkupopaka'apoy. ³⁴ Ijbakupopaka'depo do'hued huada'kopen huāe'eritaj "Yan'tiak. Opuđtaj do'hued Apaga o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po o'neapo Diosa o'nopōe'uyate. Oyda Diosensi'po mo'ene. ³⁵ Aypota' e'kusitokte aypo on'yokuyne. Maymaya' ea'te hue'ey on'yokuyne. Nogbayo e'huāe'te huatay' on'yokuyne. ³⁶ Yudtaj toehue' ee'te on'yokuyne. Dakhue', ee'te on'ta'huade'uyne. Huabakuda' jakyo ee'te do'taj on'ta'huade'uyne." Do Diosen Huairi huada'kopen huāe'eritaj ijmana'apoy. ³⁷ "Menok kenpa' kahue' o'uy ontaj. O'na aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o'uyne. Maymaya' ea'te hue'ey yokhue' o'uy. ³⁸ O'na nogbayo e'huāe'te oro'en jakyo kataye'po kudahue' o'uy. Yudtaj toehue' ee'te menok yokhue' o'uyne. ³⁹ Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te on'taj ta'huadehue' o'uyne, Huairi." Huadak huaka'eria do'taj kenpa' boa'apone. ⁴⁰ "Kenoka' inomey do'hued huama'buytaj bo'ka'uyate kenda do'taj hueretda bo'ka'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

⁴¹ Aratbut ope'topen Diosen huabaktie'ea'eri ehue' e'huāe'taj "Menokbahua'. Opuđtaj Diosa diga' castiga magka'dik mo'eapone. Bakpak batikhue'da e'ika'yo yanhuati'. Ken ta'akyo castiga a'magkaya'po toto'taj kenpa'ti toto'en huata'moneritaj Diosa o'nigka'de. ⁴² Aypota' ee'tada yokhue' o'ne'uyne. Maymaya' ea'tada yokhue' o'ne'uyne. ⁴³ Nogbayo e'huāe'te huatay' yokhue' o'ne'uyne. Yudtaj toehue' ee'te yokhue' o'ne'uyne. Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te do'taj ta'huadehue' o'ne'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy. ⁴⁴ "Ehue' ontaj e'kusitokte tiauayhue'da maymaya' ea'te tiauayhue'da o'na nogbayo e'huāe'te kenpa'ti yudtaj toehue' ee'te kenpa'ti dakhue'da ee'te huabakuda' jakyo ee'te tiauayhue' o'e'uyne. Konigepo ontaj tihuapokhue' o'e'uy, Huairi." Ope'topen huakupopakeria do'taj mona'apone. ⁴⁵ "Inomey do'hued huama'buy do'hued huaknopōe'eri huairihue'da kenpa'ti konig pai'da e'ne'tada batihuapokhue'da mo'ika'uynok konigepo do'tada konig tihuapokhue' o'nuyne. Buttida ijjay." Ijmana'apoy. ⁴⁶ Kenomey ope'topen huakupobo'eri Diosen castigayo kenpa'da o'nokbahua'apo. Kenpa'da pai'da on'no'pounhuahuika'apo. Diosen 'uruda huakika'eri kenpa'da Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

26

Jesústaj a'araknya'po monig o'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Kenpa' aya'da Jesúsá oro'taj mona'depo nogdakon mona'po:

² —Eme'tekenta' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'ëapo, mo'nopoene. Do'taj cruzte kan'arake'po judío huairitaj nogbokereka'tida me'bahuaya'apone —Jesúsa mona'uyne.

³ Jesúsá kenpa' ea'te sacerdote, Moisésenba' huamanmadika'eri, judío huairitone', Caifás sacerdote huairien jak kurute on'kupopakuyate.

⁴ Keya' monig Jesústaj iregireg o'totiakapet kenpa'ti monig o'arakapet on'batia'pakuyate.

⁵ —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'aralnayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'ëapone. —Judío huairia on'batia'pakuyate.

Ettone' 'uru'huieada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uy.

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ E'si'dakseta' Simóntaj on'dikka'uyate. O'si'dakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús ee'te ⁷ ettone'a Jesústaj o'huahua'po huid yerepu'te 'uru'huieada huasihuj huakka'teda ee'tada o'tohua'uy. Jesús huabape' kutopate e'huadte 'uru'huieada huasihuj o'kutioy'uy. ⁸ Sue'ada Jesúsén huanigpeika'eria e'kutioy on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁹ Onjoyhued ee'nayo huakka'teda bahuaya'dik huakupe pai'da aratbuttaj bayokdik o'ëay'nig'a. —Huanigpeika'eria nopohue' o'nepo on'da'uy.

¹⁰ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ¹¹ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Donayo opudere ehue' ijika'apoy.

¹² In huasihuj be'tioyne do'hued huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ¹³ Do aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo. —Jesúsa mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Doce Jesúsén huata'moneri o'nepo nogtida Judas Iscariote e'ëada o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.

¹⁵ —¿Jesús opudtaj e'yoknayo meniga' huakupe do'taj yokdik o'ne? —Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy. Ken Judastaj treinta plata huakupe on'yokuyate. ¹⁶ Huaboa'da Jesústaj sacerdote huairitaj monig ijbayokapet Judasa o'nopoëuyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Ken huame'noe judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta huakkuru huame'noe o'uy. Oro' Jesústaj o'huahua'po,

—¿Meya' fiesta aypo manhuada'dik o'ëapo? —Jesústaj ona'uy.

18 —Jerusalényo yanhua'. Huabokerektaj bo'huahuayapet, "A'ti ijbueyapoy. Q'nen jakyo do'hued huanigpeika'eriére fiesta aypo o'bape'apoy. Huamanmadika'eria oa'." Ken huabokerektaj ya'nonati'. —Jesúsa mona'uyne.

19 Kenda Jesúsa mona'nig oro'a o'ka'po fiesta aypo o'manhuada'uy.

20 Esikde'te Jesús doce huanigpeika'eriére kutopate o'epo 21 o'bape'po, —Judío huairia do'taj kdarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Buttida ijjay. —Oro'taj Jesúsa mona'uyne.

22 Ken huaboa'da suhue'nada o'uy oro'. Noga noga Jesústaj ona'po:

—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a noga noga ona'uy.

23 —Ke'na doere aypo huabape'te o'bape'denig'a ke'nada judío huairitaj me'bahuaya'apone. 24 Konig Apagba'te oa'ika' do'taj ogka'aponigā ke'na me'bahuaya'apone. Kentaj ke'ponada o'eapo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uyayno huadakda o'eaynig'a. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

25 —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'. —Jesústaj Judasa nama'da ona'nig'a ke'na judío huairitaj o'yokapo.

—Ee' o'na o'bahuaya'apone. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

26 O'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" oa'depo o'posakea'po oro'taj bo'yoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Oro'taj mona'uyne.

27 A'timon vino huamai'pu' o'toepo "dakiti Dios" ona'depo oro'taj bo'yokpo,

—Opud aya'ada yan'mai' 28 Do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijjay. Opudtaj a'nopoeaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. 29 A'ti in vino mayhue' ijika'apoy. Nogok do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eria huaboa'da en'nigpeikade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa mona'uyne.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjejey." Ia'apone Pedro. Jesúsa ona'uy.

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak Jerusalénya' o'norokdepo ote' Olivoso siky o'hua'uy.

31 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. "Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo." Apagba'te kenpa' oa'. 32 Nogok huakudaka'da e'ada ijnoyhuaddeapoy Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota' bo'tiakapone. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

33 —Nogomey bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' ijjeapoy. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

34 —Oyda in sikyo huatahuaj sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijjejey." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

35 —Ehue' onere bueydik ee'pi' "Jesústaj jokiahue'ya ijjejey," ahue' ijjeapoy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsén huanigpeika'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Ken sikyoda Getsemaní ta'baya Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eriére okye'uy.

—Inteda yan'bahua^{ti}. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁷ Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta' huasi'po Juan Jacobotaj o'batohua'depo Jesús huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

³⁸ —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige'. Doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ Ken Jesús nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

—Do pai'da nopo'ehue' ka'e'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' ya'e'. Konig kenda on i'pakpo megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

⁴⁰ Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po en'batayte o'bahuahua'yuy.

—Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene. ⁴¹ Nama'da kahue' a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴² Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda o'bakhua'yuy.

—Do'huada pai'da e'nopo'eta' pakhue' ijje'y. Kenpa'ti e'bueyta' pakhue' ijjenok konig kenda on ipaknok bueydik a'ey', do'hued pag.

—Jesúsa o'tiona'pakondepo ⁴³ onte'ti huanigpeika'eritaj o'bahua^{ti}akuy. Entayte o'bahuahua'yato'yuy. Taytaya' ijjay. Huakka' o'da'nok.

⁴⁴ O'bakhua'depo bapa'a' o'tiona'pakuyate. Konigti o'tiona'pakuyate.

⁴⁵ Ken o'tiona'pakondepo huanigpeika'eritaj o'bahua^{ti}akpo,

—Oyitiye'o yan'huedti', yan'tayti'. Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj men'bahua'ya'ne. ⁴⁶ Yan'mabo' monhua'. Ke'na men'bahua'ya'dene o'tiakde. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas o'tiakde'yuy. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbeduyate. Sorotataen siroenpa noga hueypa on'totiakpo on'batiakbeduyate. Sacerdote huairi judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbeduyate.

⁴⁸ —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eri tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁹ Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri, —ona'depo o'buyukuy.

⁵⁰ —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa ona'uy.

Nogomeya Jesústaj on'ta'koyato' on'tohua'yuy.

⁵¹ Ken nogtiada huanigpeika'eria siroenpa o'to'epo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteguy.

⁵² —Siro yakuda'. Kenomey kenpa'ti siroa o'gka'po siroa mabueydik o'eapo. ⁵³⁻⁵⁴ Setenta mil Diosen huata'moneri sorotataj menigta'mona', pag. Oyedda do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik ijjeayetnig'a, kenda e'tiona'paknayo idada menigta'monayetnig'a inomey do'taj tohua'dik o'ne. Apagba'te oa'ika'nok kenpa' tiona'pakhue'dik ijje'y. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ⁵⁵ Kenoka' huakka' aratbuttaj:

—Konig huiyokda huabere'eritaj a'tohuaya'po mo'bahua^{ti}huika'. Konigti do'taj on'huatiakbedne. Siroenpa mo'to'epo hueypa mo'to'epo

do'taj on'huatiakbedne. ¿Mena'po? Diosen jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. ⁵⁶ Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate. Konigda opud do'taj ka'dik o'nene. —Jesusa o'mana'uy. Eade'te oro' Jesúsén huanigpeika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Caifáste on'tohua'uyate. Caifás sacerdote huairitone' o'ika'uy. Caifásen jakyo aya' judío huairi on'kupopakbeduy. ⁵⁸ Pedronayo adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate. Sacerdote huairien kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere o'huadonhua'po, Jesústaj menpa' yanogka'apet o'nopoepo a'tiahuaya'po o'huadonhua'uyate.

⁵⁹ Sacerdote huairiere huatone' huairiere kenpa'ti aya'da nog judío huairi ogkupopakpo, “Jesusa dakhuea'da o'ka'.” “Jesusa nama'da oa'.” Be'api' kenpa' a'huaaya'po o'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuy. ⁶⁰ Huakka'da nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a “Dakhuea' o'kika', bueydik o'e.” Ahue'dik o'nuy. Ta'pote botta' nama'da huaa'eria on'huaa'po,

⁶¹ —“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijjeý. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijjeý.” Jesúsá oa'uy. —Kenpa' nama'da huaa'eria on'huaa'uyate.

⁶² Kenoka' sacerdote huairi o'bodpo Jesústaj —¿O'na menpa' baa'tokhue' i'e? ¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Jesústaj ona'uyate.

⁶³ Jesúsánoy sohuata' a'tokhue'da o'uyate. —Diosnayo o'noeonhuahuika'. Diosa mepeika'ne do'taj buttida ona'dik mo'ene. ¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosen Huasi'po i'e? Mena'. —Sacerdote huairia ona'uyate.

⁶⁴ —Ee', Cristo ijjeý. Diosen Huasi'po ijjeý. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudyó do'taj on'tiahuayapone. Dios teýda o'e. Ke'nen huada'kopen ijjeýo kurudyá' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesusa huairitaj o'mana'uyate.

⁶⁵ Konig judío aratbuta ogkika'uyate on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na sacerdote huairi Jesústaj o'peedeýo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.

—In huabokereka Dios ijjeý nama'da o'nopoepo dakhuea'da oa'. Nogiti dakhuea' huaa'eritaj e'peeta' pakhue' o'ey. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj opuda' mo'peene. ⁶⁶ ¿Menpa' mo'nopoepo? —Sacerdote huairia nog judío huairitaj o'mana'uyate.

—Dakhuea'da oa'. Bueydik ka'e'. —O'nona'uyate.

⁶⁷ Jesúsén huakoktaj on'tisupue'uy kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti Jesúsén huakoktaj on'pebas'uy.

⁶⁸ —¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'? —Jesústaj o'nona'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjeý.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte mune'yo huanaba'a o'huahua'depo,

—Jesús Galileayo huag'eriere i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yoa ona'uyate.

⁷⁰ Aya'ada enpee'te,

—Ehue'. Katea' i'et nopogehue' ijjeý. —Pedroa oa'uyate.

⁷¹ E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te noga ettone'a o'tiahuaydepo,
—Jesús Nazareteriere ken kenpa'ti o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.

⁷² —Ehue'. Kenbokerektaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay Diosapi' o'nopog. —Onte'ti Pedroa oa'uyate.

⁷³ A'timon nogomey meyo'hue'da o'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,
—O'na Jesúsén huanigpeika'eri i'epo konig Galilea huag'erien hua'a ia'ne. —Pedrotaj o'nona'uyate.

⁷⁴ —Kentaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

Kenpa' ea'te huatahuuaa o'sipogde'uyate. ⁷⁵ E'sipogde'te “Oyda in sikyo huatahuuaa sipoghued, ‘Jesústaj jokiahue'ya ijjeý,’ bapa'a' ia'apo.” Jesúsá mename'nig. Pedro huaboa'da okkahuehue'da onte'ti o'nonopno o'orokdepo pai'nanada o'huikuyate.

27

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Emede'te monig Jesús bueydik o'eapo aya' sacerdote huairia aya' judío huatone' huairia on'batia'pakdepo on'nopog'uyate. ² Jesústaj on'tinukupó on'tohua'po Poncio Pilato Romano gobierno huairitaj on'yokuyate.

Judas o'buéy'uyate.

³ Judas huakupete Jesústaj judío huairitaj o'bahuayame'te. Jesús bueydik o'eapo Judas huaboa'da o'nopogdepo huaboa'da o'nopo'korea'uyate. Treinta plata huakupe sacerdote huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj onte'ti a'batahuaya'po o'tohua'po,

⁴ —In huabokerek dakhuea' kahue' o'uy. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opuda kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa' ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa huairitaj o'mana'uyate.

—Kenda e'peeta' pakhue' o'ey oro'nayo. —Huairia Judastaj o'nona'uyate.

⁵ Diosen jakyo Judas plata huakupe barakte o'endepo o'orokuyate. O'hua'depo e'bia o'huerenpitinukupó huata' o'oroa'po o'buéy'uy.

⁶ Sacerdote huairi huakupe on'edepo,

—Huabokerektaj e'arak huakupe o'enok Diosen huakupe huantog'yo in huakupe kudahue'dik o'ene. —Huairia oda'uyate.

⁷ Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,

—Mamasot huadari in huakupete mon'bake. Keyoda esoeritayo'da bakubarakka'dik o'nika'apo. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁸ Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po o'bahuaya'uynig ken huadari on'bake'uy. Mimi huadari o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ⁹⁻¹⁰ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Judío Huairia konigda ogka'de'uy. “Ken treinta plata e'huatitotik huakupe konig Dios Huairia oa'uynig mamasot huadari yan'bakeapet.” Jeremías o'madoya'uyate. Kenda judío huairi ogka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Kenoka' Pilato gobierno huairite Jesústaj on'tohua'depo,

—¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa ona'uy Jesústaj.

—Ee' kenda ia' kenda ijjeý. —Jesúsa ona'uy.

12 —Jesús dakhuea'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'ka'. —Judío huairia Pilatotaj on'huaa'uynig'a. Jesúsanayo baa'tokhue' o'uy.

13 —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne. O'na soata' i'ene. ¿Menpa' i'pee? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

14 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy. Pilato kenpihuay Jesústaj huakka' oknopen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

15 Ken fiestate gobierno huairia nogtatida huabakuda' jakyo huae'eritaj o'maoroka'ika'. Kentaj aratbuta o'noktie'ea' gobierno huairia o'oroka'ika'. 16 Kenoka' Barrabás huabakuda' jakyo o'uyate. Dakhuea'da huaka'eri o'e aya'ada on'nopoe'uy. 17 Huakka'da en'bakupopakde'te,

—¿Huabakuda' jakya' e'orokata' be'taj bo'pak Barrabástaj Jesústapi'? Jesús opuden Cristo o'e. —Pilatoa o'mana'uy.

18 Judío huairi Jesústaj digda on'huahuaypo menigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uy.

19 Kenoka' Pilato huairi apon huahuadte o'huadde “Jesús huadakda o'e. Bueydik o'e. Ahue' yae'. E'bayorokte kentaj pai'da yoknopo'unhuahuay.” Pilatotaj behuaati' Pilatoen huatoea o'mana'uyate.

20 —“Barrabástaj ya'oroka'. Jesústaj ya'darak.” Pilatotaj ya'nona'. —Sacerdote huairia kenpa'ti huatone' huairia huakka' aratbut egkupopakte on'eretpakpo on'mana'uy.

21 —Botta' o'nenok. ¿Be'tataj ijroroka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uy. —Barrabástaj. —O'nona'uy.

22 —¿Jesús opuden Cristotaj monig ijka'apo? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Aya'ada o'nona'uy.

23 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uy.

24 Do'taj peehue' o'nepo kenpa'ti aratbut diga'da o'nokoynok. Pilato o'nopondepo, “Hue'ey yatotiak,” ona'po aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,

—In huadak huabokerektaj e'arakta' pakhue' ijjeý. Donayo dakhuea' kahue' ijjeý. Opud bo'paknok ijjarakapoy. —Pilatoa o'mana'uy.

25 —Kentaj ya'darak nama'da ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da o'nopo'eapo. —Aya'ada o'nona'uy.

26 Kenoka' Pilato Barrabástaj o'oroka'uy. Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a en'bitbitde'te Pilatoa sorotata'taj o'bayokuy. Hueypa cruzte kan'arake'po o'bayokuy. 27 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. 28 Ken Jesúsen huaok o'nokkioroka'po ayagdakon huaok on'ota'po. (Ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig.) 29 Kenpa'ti e'pid huakiok

ogkuotta'po kenpa'ti hueypa huada'kopen on'ba'pada'uyate. Kenpa' o'nogka'depo huikudate on'tihuadpo,

—I'tiak judioen gobierno huairi. —Nama'da sorotata'a on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁰ Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hueypa on'toepo ogkubitbituyate.
³¹ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Jerusalén huakka' jakya' on'toorokdepo Cirene huakka' jak huae'eri Simontaj on'de'uyate. Sorotataa o'nona'nok Jesúsen hueypa cruz Simóna o'tohua'uyate.

³³ Ken Gólgota ote' onokye'uyate. Gólgota aratbutenjate huakuai' ote'. ³⁴ Keyo sorotataj Jesústaj vino pai' on'yokuyate. Monigti ya'etapo suhuigda o'maypo nogiti mayhue' o'uyate.

³⁵ Sorotataj Jesústaj hueypa cruzte on'betandepo be'a ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopoe'ya'po huid okmo o'nene'uy. Kenda Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenig kenda ogka'uy. ³⁶ Kenoka' Jesúsen huaso' a'tiokaya'po on'huad'uyate. ³⁷ Huaku kutapen hueymeyente “In Jesús o'e. Judío aratbuten gobierno Huairi o'e.” On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopoe'uyate.

³⁸ Kenoka' botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen nogtaj ope'topen on'mabeta'uyate. ³⁹ Judío aratbut on'pokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

⁴⁰ —“Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy.” Iame'ne. O'na bueyhue' a'eya'po huata' yatihuapok. O'na Diosen Huasi'po ee'nayo cruzya' yahuarak. —Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj o'nona'uyate. ⁴¹ Sacerdote huairia Apagba' huamanmadika'eria fariseo huamanmadika'eria huatone' huairierea kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da o'nona'po:

⁴² —Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. Israel aratbuten huairi ee'nayo hueypa cruzya' kahuarake'. E'huaraknayo kentaj oknopoika'dik o'epoy.
⁴³ Diostaj oknopoekok kenpa'ti “Diosen Huasi'po ijjej.” Jesúsa oa'wynok Diosa daka' Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik kae'po katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj on'huaa'uyate.

⁴⁴ Huabere'eriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

Konig Jesús o'buey'uyate.

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Tokhuada' e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. ⁴⁶ Kenteda niokpo e'huadted,

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate:

—¿Mena'po do'taj me'enonne, do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate.

⁴⁷ Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,

—In huabokerek Eliáskudaktaj o'nokoy. —On'mana'uyate.

⁴⁸ Nogbokerektida ida o'ketpo apon esponja o'totiakdepo vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

⁴⁹ —A'ti, Eliás a'tihuapokya'po yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nige. —Nogomeya on'mana'uyate.

⁵⁰ Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. ⁵¹ E'bueyonde'te Diosen huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. Huadari o'iyig'uy. Huidtone' o'sakuy. ⁵² Huakka' kubarak o'bakhuikhead'uy. Huakka' Diosen huaknopog'erikudak on'manoyhuadon'uyate. ⁵³ Bapa'me'noe e'pokonde' Jesús e'noyhuadde'te huaknopog'erikudakkon kubarakya' on'maorokon'uyate. Diosen huakka' jakyo Jerusalényo on'kudon'uyate. Keyoda huakka'da on'batiahuay'uyate.

⁵⁴ Kenta' sorotataj sorotataj capitánere Jesústaj huatioka'eri huadari e'iyeg kenpa'ti nogpa' nogpa' ee'te on'tiahuaydepo huakka'da on'me'pukpo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —On'batia'pakuy.

⁵⁵ Kenpa'ti keyoda huakka' ettone' on'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea huadaribaya' Jesústaj on'ta'hua'ika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uy. ⁵⁶ María Magdalena kenpa'ti María Jacoboen Joséreen huaye kenpa'ti Zebedeoen huasi'poed huaye keyoda o'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ken e'sikonyakte José huakka'da huamatog'eri huairi o'tiakuyate. José huakka' jak Arimatea huag'eri kenpa'ti Jesústaj huanigpeika'eri o'epo ⁵⁸ Pilatotaj o'huahua'depo, “Jesúsensog' beyok.” Ona'nok “Jesúsensog' Josétaj yan'yok.” Pilatoa o'mana'uyate. ⁵⁹ José o'so'togepo yereda telaa o'so'tihuyigdepo ⁶⁰ Joséen huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Ken kubarak akbogpete huaboro' huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate. ⁶¹ Joséen kubarak meyhue'da María Magdalena nog Maríaere on'huadpo on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj on'tioka'uyate.

⁶² Eme'te sábadote sacerdoté huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriére Pilatotaj on'huahua'po,

⁶³ —“Bapa' huame'noe e'poke onte'ti ijnoyhuadapoy.” Ke'na da huaa'eria bueyhued o'epo oame', okkahuehue' o'ey, huairi. ⁶⁴ Ke'nen huanigpeika'eri yan'huahua'po yan'so'bereapetdapi' “E'bueytada Jesús o'noyhuadde.” Aratbuttaj yan'mana'apet. Kenpa' egka'nayo dakhue'da e'dik o'eapo. Diga'da aratbut nama'da yanoknopog'apetpi'. Konigepo bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka' yan'tioka' yamana'. —Judío huairia Pilatotaj o'nona'uyate.

⁶⁵ —Inomey sorotataj yan'batohuati'. Daka'nada kubaraktaj yan'tioka' yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.

⁶⁶ Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda o'nokbettinuku'uyate. Kenpa'ti sorotataj kan'tioke'po sacerdoté huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriére on'maenonpo on'bakhua'uyate.

28

Jesúsa huakudaka'da, e'eada o'noyhuaduyate.

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te María Magdalena nog Maríaere kubarakyo a'tiahuaya'po on'hua'uyate. ² Kenoka' diga'da huadari o'iyeg. Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po boro' huid huanokbet okpokorea'depo huaboro' huidte o'huaduyate. ³ Ke'na jeynada konig o'jbed. Ke'nen yudtaj keregnanada o'uy. ⁴ Sorotataj on'tiahuaypo diga'da on'me'pukuyate. Konig e'bueyonig on'bahued'uyate. ⁵ Ettone'taj:

—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj bo'ukne ijnopoy kentaj hueypa cruzte o'darakme'te. ⁶ Iyo ehue' o'e. O'noyhuadonde. Ken konig mona'uyne. Yan'tiak. Kente on'huedame'te yan'tiahuay'. ⁷ En'tiahuayde'te ida yanhuati'. Jesúsen huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati', "Huabueya'da o'eme'nig'a o'noyhuadonde. Huakkuruda Galileayo o'hua'apo opud huahued. Keya' bo'tiahuayapone." Kenpa' huaknopoe'eritaj yan'manati'. Kenpa'da ijjay. —Diosen huata'moneria ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' idada on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti on'me'pukudpo on'bahu'uyate. Huaknopoe'eritaj a'mana'toya'po on'baketonhua'uyate. ⁹ Ida Jesúsa o'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate. Ettone' Jesústaj on'huahua'depo Jesúsen hua'itaj di'da o'nepo on'bapaduyate kenpa'ti

—'Urua'nanada Diosen Huasi'po i'ika'. —O'nona'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane'. Do'hued huama'buyte yanhua'. "Galileayo yanhuati'. Keyoda Jesústaj bo'tiahuayapone." Yan'manati'. —Jesúsa ettone'taj o'mana'uyate.

Kenda sorotataj on'batia'pakato'uyate.

¹¹ Ettone' en'huade'te sue'da sorotataj kubarak huatioka'eria Jerusalén huakka' jakyo on'hua'uyate. Ayoda judío sacerdote huairitaj aya'da kenda on'tiahuaydepo on'manbatia'pakato'uyate. ¹² Kate o'kapoy e'nopoe'ta' on'pakpo huatone' huairitere on'batia'pakuyate. On'nopodepo huakka' huakupe sorotataj on'bayokpo,

¹³ —Sikyo e'tayte Jesúsen huaknopoe'eria on'tiakpo Jesúsen huaso' on'berepo on'tohuate. Nama'da yan'batia'pakti'. ¹⁴ Kenda gobierno huairi e'peenayo oro' opudtaj o'tihuapokpo huairitaj o'batia'pakapoy. Opudtaj menpa' ogkahue'dik mo'eapone. —Judío huairia sorotataj on'mana'uyate.

¹⁵ Ken sorotataj huakupe on'baedepo on'hua'uyate. Kenpa' huairia on'mana'nig on'batia'pakonhua'uyate. Konigepo oy kenpa'ti Jesúseno'taj Jesúsen huaknopoe'eria on'bere'uyate. Judío nama'da on'batia'pakika'.

Once huaknopoe'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ken ote' Galileayo Jesúsa o'dikkame' oro'a Jesúsen once huaknopoe'eri o'hua'uy. ¹⁷ Jesústaj o'tiahuaydepo "Urua'da i'e. Diosen Huasi'po i'e." Jesústaj o'nona'uy'nig'a nogte Jesústaj okiogkahue' o'nuy. ¹⁸ Jesúsa oro'taj o'huatiakdepo,

—Diosa mena'nok aya'tada kurudyopi' huadarieretapi' mata'mona'dik ijje. Aya'ada do'taj nigpeedik me'nika'apone.
19 Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo yanhuati'. Do'taj kanoknopoe'po daka'yan'manmadikikati' kenpa'ti Apag Diosa o'paknok do ijpaknok Diosen Nokireg o'paknok bautiza yan'magkikati'.
20 Aya'da ijmana'nig nigpeika'dik mo'ene yan'manikati'. Kenpa'da opudere aya'da huame'noe ijjeonhuahuika'apoy. Kene'huaya' huame'noete onte'ti opudere ijjeonhuahuika'apoy. —Jesúsa mona'uyné, ken.

SAN MARCOS Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan Bautistaa Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po o'e.

² A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate: Ontaj oknopoe'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy sion. Diosa ona'uyate. ³ Sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'apo. "Yan'nopo'korea'. Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." 'Utta'da o'mana'apo.

Kenda o'madoya'uyate Isaías. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.

⁴ Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea' e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj o'manika'uyate.

⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka' Judea huadari huae'eri huakka' Jerusalényo huae'eri Juantaj on'huahua'uyate. "Dakhuea'da ijikamey. Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhueya' Juana bautiza o'magka'uyate.

⁶ Yudtaj camello huahuitaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. ⁷ O'mana'po:

—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone. Kennayo huakhuairinana teynanada e'ēada do'huataj ehue'da ijje. Huairinana o'enok ke'nen huanaba' ehue'dikda ijje. ⁸ Hue'eya opudtaj bautiza o'nogka'ne. Ke'nanayo Diosen Nokirega bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhueya' Juana bautiza ogka'uyate. ¹⁰ Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo, Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot Jesús Diosen Nokiregtaj e'tiahuayte o'tikotpo:

¹¹ —On do'hued huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Dios Nokirega Jesústaj o'ta'mona'uyate. ¹³ Ken, sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huame'noe o'eonhua'po dubayo huae'eri Juantaj o'nepo. Toto' huairia Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen huata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa'da huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ken Herodes huairia Juantaj huabakudaj jakyo e'kudade'te, Galilea huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa'da o'manmadika'uyate.

¹⁵ —Oyeda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea', Diosen huamanopo'yarea'eritaj yanoknopoika'. — Jesúsa o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús huaboro' epog Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy Andréstere o'batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri o'ne'uy. E'nokjene'te o'batiahuay'uyate.

¹⁷ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁸ Idada huakjene' kenpa'da o'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.

¹⁹ Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesúsa o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'nuyate. Kusi'petone'yo o'nepo huakjene'taj on'to'ka'po, ²⁰ "Monhua', do'taj me'nigpeika'." Jesúsa e'manade'te huaoj Zebedeo huanaba'tere o'nenonpo Jesússtaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toe'uyate.

(Lc. 4.31-37)

²¹ Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokye'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo, o'manmadika'uyate. ²² Moisésenba' huamanmadika'eri konig huairi daka' manmadikahue' o'nika'nig'a Jesúsnao konig huairitone' 'urua'nanada o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay" aratbut oda'po on'mepuke'uyate. ²³ Judíoen huaitake' jakyo dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toenok 'utta'da ona'po:

²⁴ —Mena'po oro'taj dakhuea' egka'ta' i'pak Jesús Nazaret huag'eri. Mena'po oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj okia'ne Diosen huadakda nogsi'potida i'ene. O'nopoey. —Kenbokereka Jesússtaj 'utta'da ona'uyate.

²⁵ —A'pakhue' yag'. Huabokerektaj yakorok, nokireg. —Jesúsa ona'uyate. ²⁶ Nokirega o'iriga'po o'sagkia'depo okhua'uyate.

²⁷ Aya'ada on'tiahuaypo,

—Kenpihuay on'nopepo 'urua'nanada o'manmadika'. Konig huairitone' ighua'da o'mana'nok dakhue' nokireg on'nigpeepo o'nokorok. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

²⁸ Idada Galilea huadaribayo nogyo nogyo Jesúsa 'urua'da o'kika' on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ken judíoen huaitake' jakya' o'norokdepo Jesús Simónen Andréstere jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy. ³⁰ Simónen huasu' o'digpakpo, onpahueduyate. "Simónen huasu' o'digpak." Jesússtaj o'nona'nok. ³¹ Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda'uyate. E'digpak o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuada'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsá o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² E'sikde'te huakka'da dakhue' o'nenok aya'tada Jesúsate on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue' nokirega on'manopo'toenok Jesúsataj on'batohua'uy. ³³ Huakka' jakya' aya'ada akbogpete on'kupopakuy. ³⁴ Huakka'tada Jesúsá o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto' Jesúsataj okia'nok "Diosen Cristo o'e ahue' yane'." Jesúsá toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsá o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jesús o'hua'uyate. Keya' Diostaj o'tiona'pakuyate. ³⁶ Simónomey on'tahua'po, ³⁷ on'huahuaydepo,

—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.

³⁸ —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijtakpo nogyo nogyo monhua'. —Jesúsá o'mana'uyate.

³⁹ Galilea huadaribayo nogyo nogyo o'hua'unhuahua'po judío aratbuten huaitake' jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokiregtaj o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Huabokerek ke'poda o'so'setpo, Jesúsataj o'huatiakuyate. Huikudate o'tihuadpo,

—E'paknayo yarea'dik o'ene. —Jesúsataj ona'nok.

⁴¹ Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:

—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. —Ona'uyate.

⁴² Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda huaso' o'uyate.

⁴³ Jesúsá o'ta'mona'po,

⁴⁴ —Keyoj, Jesúsá be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Huaso' e'yarea' ka'tiahuaye'po sacerdotete yahuati'. A'yareya'po konig Moisésá o'mana'uyatenig ken konig yayokti'. 'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta mo'tinopogapone. —Jesúsá ighua'da ona'uyate.

⁴⁵ Ke'nanayo o'hua'po Jesúsá be'yarea'ne aya'tada huaboa'da o'mantia'pak'uyate. Konigepo Jesús huakka' jak eretnopoyo mankuhue'dik o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'uy. Nogya' nogya' on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús e'tiakde'te "Jesús jakyo o'e." Huakka' jak huag'eria on'tipeepo, ² huakka'ada aratbut on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo kurutekon ogkupopakuyate. Akbogpete mente boahue' o'ne'uyate. Apag Diosen huadak hua'a Jesúsá o'manmadika'uyate. ³ Botta' botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate. ⁴ Huakka'ada ogkupopaknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o'nepo, jak kutayo on'tobehuiupo jakonpid on'tiokendepo huabokerek

e'ketpak asukte enpahuedte aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. ⁵ Jesúsá o'yarea'apo o'noknopoenok Jesúsá o'nopoepo,

—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá ona'uyate.

⁶⁻⁷ Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, “Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da nopo'tihueke'dik o'e.” Kenda huanopoya'da on'nope'uyate. ⁸ Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri huanopoya'da on'nope'niqtaj Jesúsá o'nopoepo,

—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinope. ⁹ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo yareahue'dik o'epo, “Yabod, atisuk yatohua' yahuati,” onahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. ¹⁰ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik ijje' opudtaj a'manopoe'aya'po, e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsá Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,

¹¹ —Yabo', asuk yatope, o'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsá e'ketpaktaj ona'uyate.

¹² Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk o'udpo o'makorokon'uyate. Konigepo aya'ada,

—Kenpihuay, Dios huadakda o'e. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uyng o'tiahuaydey. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuy.

Jesúsá Mateotaj “menigpeepo beta'hua',” ona'uyate.

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e'pog akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut kentaj egkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate.

¹⁴ O'pokonpo, Levítaj o'tiahuay'uyate. (Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfeoen huasi'po gobiernoen huakupe huatabae' jakyo o'huaduyate,

—Menigpeepo beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.

¹⁵ Ken Levien jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobiernoen huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig Jesústaj on'tahua'ika'uyate.

¹⁶ Dakhuea' huaka'eriere, Jesús o'bape' Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere on'tiahuaydepo,

—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eriere o'bape'po Jesús? —Fariseoa Jesúsén huanigpeika'eritaj on'huaa'uyate.

¹⁷ Kenda Jesúsá o'mape'edepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak huakika'eritaj “yan'nopo'korea',” a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. “Yan'nopo'korea'po do'taj men'nigpeika'.” Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'ta' ijpakpo ijtiakuy. —Jesúsá o'mana'uyate.

“¿Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue' ehue' yanika'?” Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Nogok Juanen huanigpeika'eri Dios kamapee'po aypo bapehue' e'nika'te, fariseo aratbutkon Dios kamapee'po bapehue' e'nika'te sue'da aratbut Jesústaj on'huatiakpo,

—Juanen huanigpeika'eri fariseokon Dios kamapee'po bapehue' o'nika'. ¿O'nen huanigpeika'erinayo mena'po yan'hapika'? — O'nona'uyate.

19 —Huabokerek o'toepakapo, ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'hapika'. Ken huabokerekere e'ne'te huadi'a hapika'dik o'nika'.

20 Nogok ken huabokerekta en'baktohuade'te huadi'a pai'da e'dik o'nepo Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

21 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ika'ne oro'omey aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeghue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'uynig nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne.

22 Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjonyayo o'huapo'po huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'eapo. Konigti adhuea'pane' ogkika'nig kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po yag'kika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'uynig nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madikika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpeika'eria o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo huanigpeika'eri'eria o'huae'uyate. Jesúsen huanigpeika'eria ogkusitokpo trigo o'nogkupaya'uyate.

24 —Yatiahuy'. ¿Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a mena'po o'nen huanigpeika'eria yagka'? Dakhuea'da ogka'. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

25 —A'nennada David kenere huae'eri aypotaj o'nepo ogkusitokuyate.

26 Diosen carpa jakyo on'kudonpo, Abiatar sacerdote huairi e'ika'te Diostaj e'nighueda' pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ee'tada ogka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik o'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te tiahuayhue' o'ika'.

27 Huabokerektehuapa' okmapie'ahuaddik ka'nike'po Diosa okmapie'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katepi' nogda nogda kikhue'dik yanika' a'manaya'po okmapie'ahuaddik huame'noe Diosa dikkahue' o'uyate. 28 Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Okmapie'ahuaddik huame'noe Huairi ijje'. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Onte'ti okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesúsa o'kuduyate. Keyo huabokerek eba'po'ketpak o'uyate.

² “¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?” Fariseo on'nopepo, e'yarea'nayo, “Jesúsa dakhuea' o'ka.” Huaa'dik o'ey on'nope'uyate. Konigepo fariseo Jesústaj on'tiahuaya'uyate.

³ —Yabo', iyō eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

⁴ —¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya'ne? ¿Menpa' arakdik ya'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya sohuata' a'tokhue'da o'noke'uyate. ⁵ E'nopoenka'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o'epo nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate. ⁶ Fariseomey o'norokpo ida Herodestaj huapakeriere ogkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o'e, on'batia'pakuyate.

E'pog akta'bogpete Jesústaj huakka'da ogkupopakuyate.

⁷ Huaboro' e'pog akta'bogpeyo Jesús huanigpeika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadaribaya' huae'erikon on'tahua'uyate. ⁸ Judeaya' Jerusalénya' Idumea huadariya' Jordánhue adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'huatiakpo, Jesúsa urunanada o'kika' on'tipeedepe, on'tiakuyate. ⁹⁻¹⁰ Huakka'tada o'bayareadyunok aya'ada dakhue' huae'eria a'yareya'po ken'taj e'nejta' on'pakpo diga'da on'kupopakpo Jesússo'taj sapajdikte e'nenok,

—Ibodteda kusi'pe mo'nigtōe'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹¹ Kenoka' toto'a huanopo'tōe'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihuekpo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —'Utta'da o'nona'uyate.

¹² —Keje' matiokiahue' yane'. —Ighua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo “Yan'tiak,” o'mana'nok on'huatiakuyate. ¹⁴ Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate.

¹⁵ “Do ijpaknok dakhue' ee' bayarea'dik mo'eapo kenpa'ti dakhue' nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone.” O'mana'uyate. ¹⁶ Jesúsene doce huamata'moneri o'nepo: Simón Pedro, ¹⁷ Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po), ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupopakeri, ¹⁹ kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsene huamata'moneri o'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpeika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate. ²⁰ Onte'ti huakka'da aratbut ogkupopaknok menpa' bapehue'dik o'ne'uyate. ²¹ "O'segpakpo o'kika'." Aratbuta on'batia'paknok Jesúsén huabeta kenda on'nopoedepo a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

²² —Beelzebú toto' huairi on'nopo'toepo o'teyya'nok Jesúsá toto' nokiregtaj o'makenika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalénya' on'tiakde'uyate.

²³ "Nama'da on'nopo'enig Moisésenba' huamanmadika'eritaj a'manopoeyaya'po menhuatiakpo men'pee'," Jesúsá o'mana'depo konig o'e o'manbatia'pakpo:

—Menpa' toto'a huata' toto'taj en'dik ya'et. Ehue', enhue'dik o'e.

²⁴ Ondariyoyo' huaje'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo. ²⁵ Kenpa'ti onyoyo' huaje'eri e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.

²⁷ Huabokereka huairien e'tamaika' jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj o'tinukudepo okbakaydik o'e. Donayo teyda ijje. Toto' huairitaj tinuku'dik ijje. Toto' huairien huanaba' maendik ijje.

²⁸ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o'e Diosa. ²⁹ Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bokkahueahue' o'eapo Diosa. Diosen Nokiregtaj dakhuea'da o'huaa'uyate Diosa okkahuehue' o'unhuahuika'apo. Buttida ijay. — Jesúsá o'mana'uyate.

³⁰ "Dakhuea' nokirega Jesússtaj on'nopo'toe." Moisésenba' huamanmadika'eria nama'da on'huaa'nok Jesúsá kenpa' o'mana'uyate.

Jesúsén huaye Jesúsén huama'buyere on'huatiakuyate.

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Kenoka' huaye Jesúsén huama'buyere on'huatiakuynig'a huakka'nada ogkupopaknok bidtemon on'boato'po "bo'huatiakne. Yana'," ona'nok ³² huakka'da aratbut on'tikupohuadpo,

—O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. On'taj bo'ukne. —O'nona'uyate.

³³ —Be do'hued huaye ya'et. Do'hued huama'buy be ya'net. —Jesúsá o'mana'po, ³⁴ kenomey en'tikupohuadtaj o'tiokpokubere'po,

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. ³⁵ Kenda Dios o'paknok aya'ada ogkika'po do'hued huama'buy do'hued huaidpo do'hued huaye o'ne. —Jesúsá o'mana'uyate.

4

Huabakidena'eri a'manopoeyaya'po o'manbatia'pakuyate.

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Onte'ti huaboa'da Jesúsá o'manmadika'po e'pog akta'bogpete o'manmadika'uyate. Huakka'ada aratbut ogkupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po huakka' aratbutnayo akta'bogpete ogkupopakuyate. ² Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeyapet a'manopoeyaya'po o'manbatia'pakonhua'po o'manmadika'po nogda nogda o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

³—Yan'pee': Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uyate. ⁴Nogyon nogyon o'bakidena'po sue'da dagte o'kidbakotapo, bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. ⁵Sorok buruj huidbate sue'da o'kidbakotuyate. Kenta' idada o'kereky. Sorok buruj o'epo idada o'kereky. ⁶Ken diga' o'ta'tedepo eyya' o'pakpo sue'da hua'ihuit o'epo o'ayuy. ⁷Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo o'bakerekdepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia treinta huakid ogkupaepo noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo nogda cien huakid ogkupaepo'uyate. —Jesusa kenda o'manbatia'pakdepo,

⁹—Be'api' e'nopoeta' e'paknayo daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne. —Jesusa o'mana'uyate.

Huakka'ada nopenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig o'e, Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰Huakka'ada aratbut en'bakuade'te Jesusen huanigpeika'eri doce huanigpeika'erieryo'da o'nepo, "Ken huabakidena'eri ken konig o'e huaboa'da on'manbatia'paknigtaj nopogkahue' o'ey. Oro'taj daka' mo'nopoeta'." Jesustaj o'nona'uyate.

¹¹—Dios huairitaj konig aratbuta yan'nigpeika'apet opudtanayo daka' e'manopoeta'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoeta'ta' pakhue' ijjepeo ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. ¹²En'tiahuayada daka' tiahuayhue' o'neapo. En'peeada nopogkahue' o'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa bakkahueahue'dik kamagke'po Dios Huairi konig o'e ijmanbatia'pakikay. —Jesusa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri konig o'e kan'nopenke'po Jesusa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoeta'uyate.

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

¹³—Huabakidena'eri konig o'e nopogkahue ee'nayo nogdakon e'manbatia'paknayo menpa' nopogka'dik mo'eapet. ¹⁴Ken huakid huabakidena'eri o'bakidenea'nig Diosen huadak hua'a o'e. ¹⁵Kenda huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'a on'peeato'nig'a idada toto'a huahua' huanopoya' Diosen hua'ataj o'bakkaynok kenpa'da o'noknopoebatikapo. ¹⁶Huakid huidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj durugda on'peeato'nig'a. ¹⁷Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopoe'epo daka' nigpeonhuahued o'nepo on'nigpeeato'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a huaknopoe'eri o'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok ida o'noknopoebatikapo. ¹⁸Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a on'peepo on'peenig'a. ¹⁹Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katepi' on'tiahuayika'nigtaj nogiti nogiti on'pakpo huakka' e'matoge'ta' on'pakpo, huakka' e'matoge'nayo durugda ijjeapoy nama'da on'nopeenig'a nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' o'nika'apo. Sigda sigda Diostaj o'noknopoebatikapo. ²⁰Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadakno'po'da huadak hua'a daka' on'nigpeonhuahuika'po Diosen batikhue'da huadakda ogkadhuahuika'po Diosensi'po o'ne. Noga suhuignada on'nigpeika'.

Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 8.16-18)

²¹ Nog Jesúsa o'mana'po:

—Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa huakjeyte tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. ²² Ken konig Diostaj eknope' oy konig e'iregireg nogok aya'ada on'nopoeapo, aya'ada on'tiahuayapo. ²³ Kenda o'nona'ne daka' yan'pee'. ²⁴ Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpeika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpeika'nayo Diostaj 'urunanada moknopeapo. ²⁵ Sue'da e'peenayo sue'da eknope'nayo Diosa kaknope'po bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopeapo. Daka' peehue' ee'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopehue' ee'nayo kenda mo'nopoenigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopehue'dikada mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknope'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

²⁶ Nogiti Jesúsa o'mana'po:

—Dios Huairitaj huaknope'eri in konig o'e: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po ²⁷ ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kere. Monig tibodik ya'et nopoehue' o'e. ²⁸ Sorokyo o'enok o'tipakbopo o'kere. Huabokerek tihuapokhue' ee'tada o'kere. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kere konig huakka' huakid o'magkupapakpo ²⁹ e'maboyogde'te agkupaeaya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok ogkupaeaya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerehika'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknope'eri o'neapo.

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:

—Dios Huairitaj huaknope'eri ken konig o'neapo ijmanbatia'pakapoy. ³¹ Dios Huairitaj huaknope'eri konig mostaza huakid o'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o'epo ta'bayo on'tukika'. ³² E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerehika'. Huaboro'nanada o'enok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte ika'dik o'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknope'eri o'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknope'eri o'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj huaknope'eri o'noknopeapo ken konig o'eapo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.34-35)

³³ Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopoikapa' pee'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate. ³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj ken konig o'eapo yan'nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpeika'eritanayo daka' o'manopoea'ika'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Ken huame'noe baysik huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ Ken huakka' aratbut egkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate. ³⁷ E'pognopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uyate. ³⁸ Jesús nayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po,

—Huata'kotdikte o'ene, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'. Huenirihue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

⁴⁰ —Mena'po diga' mome'puk. Mena'po do'taj oknopogehue' mo'e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴¹ Huakka'da on'mepu'kepo,

—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya'e? Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee. —Huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'pakuyate.

5

Huabokerektaj huakka'ada toto' nokirega on'nopo'toe'uyate.

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate. ² Jesús e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da nokirega o'nopo'tounhuahuika'uyate. ³ Kubarakbayo o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'a tinukuhue'dik o'nuyate. ⁴ Nogok nogok sirobijtone'a huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o'epo sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti o'bakpukika'uyate. Kentaj togehue'dik o'nuyate. ⁵ Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huida huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate. ⁶ Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisakotuyate.

⁷⁻⁸ —Ken huabokerektaj yakorok, dakhue'da nokireg. —Jesúsa ona'nok huabokereka 'utta'da oa'tokpo:

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'ene. Diosa be'tihuapoke' kenpa'da castiga ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

⁹ —¿Katedik i'e? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da nokireg o'nenok,

—Do'hued huadik o'e “Huakka',” ¹⁰ adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj diga' o'nona'uyate.

¹¹ Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

¹² —Huakyariere a'eya'po yan'kud, oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da nokirega o'nona'nok,

¹³ —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te nokirega huabokerektaj o'nenonpo dos mil huakyaritaj on'huankudonnok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate.

¹⁴ Huakyari' huamatog'eriomeya kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda

Jesúsa o'ka' on'peedepo Jesústaj on'huahua'po ¹⁵ o'nokyepo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokirega huaboa'da en'maorokonde' on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo yudtaj o'otpo huadakda o'epo huadakda o'nopoepo. Kentaj on'tiahuaydepo on'me'pukuyate. ¹⁶ Aratbut keyo Jesúsere e'huaga on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo huag'eritaj on'manbatia'pakpo, Jesúsa dakhue'da nokiregtaj o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huakyari' huaduk on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate. ¹⁷ Kenda on'peedepo “Oro'enbaya' yahuade'.” Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

¹⁸ Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokereky'a dakhue'da nokireg okoroka'niga “onere e'hua'ta' ijpaki,” Jesústaj ona'nok,

¹⁹ —Doere huahue' yag'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yamanbatia'pak. “Dios Huairi me'tin pahui'po be'yarea'dene.” Daka' yamanbatia'pakti'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.

²⁰ Ken huabokereka a'manbatia'pakuaya'po o'hua'po Decápolis huadaribayo huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po “Jesúsa dakhue'da nokiregtaj mekmaename'ne, be'yareame'ne,” o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada on'peedepo “Kenpihuay, 'urunanada Jesús Huairia o'kame'te,” on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesús en yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete huakka'ada aratbuta on'tikupopakuyate. ²² Jairo judíoen huaitake' jak huairi o'uyate. Jesústaj o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,

²³ —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Betayare'po kano'e'po huaba'a be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj diga'da ona'uyatenok.

²⁴ Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbutpoya' a'daya'po o'nogka'uyate. ²⁵ Huakka' aratbut egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate. ²⁶ Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uynig'a aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue' o'epo nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate. ²⁷ Jesúsa huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta on'batia'paknok o'peedepo Jesústa'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesús en yudtaj o'nejpo, ²⁸ “Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy.” Huanopo'ada o'nopoepo, ²⁹ o'nejpo mimi o'batikonpo “ijyarudi” o'nopo'e'uyate. ³⁰ Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesúsa o'nopoepo huakka' aratbutyo huata'piyon o'korudpo,

—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.

³¹ —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. “¿Be'a me'nej?” ¿Mena'po ia? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³² Jesús anayo be'a me'nejne o'nopoepo o'tiokpokubere'uyate. ³³ Ken Jesúsa be'yareadne ettone'a o'nopoedepo diga'da o'me'pukpo Jesústaj o'huahua'po hua'ite huikudate o'tisakotpo, “o'nejne idada ijyarudi,” Jesústaj buttida ona'uyate.

³⁴ —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda i'epo daka'da yahuati', sion. —Jesúsa ona'uyate.

³⁵ Jesúsa ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yae'. —Jairotaj o'nona'uyate.

³⁶ Jesúsanayo kenda o'peepo nigpeehue' o'epo,

—Me'pukhue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

³⁷ —Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po o'hua'po ³⁸ huairien jakyo okyeyakdepo huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Ettone'si'po e'bueyta' diga'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate. ³⁹ O'kuddepo,

—Mena'po bo'sagkia'po diga'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'nok,

⁴⁰ Jesústaj on'tierikuynig'a aya'tada o'maoroka'depo ettone'si'poen huaaj huaye ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo, ⁴¹ mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—“Talita, cumi.” Yabo', mune'yosi'po, ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴² Idada mune'yosi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'toe'uyate. Diga'da on'mepuke'po “kenpihuay” oda'uyate. ⁴³ “Ken bo'tiahuaynig betapi' manbatia'pakhue' yane'.” Ighua'da o'mana'po, “mune'yosi'potaj aypopi' yan'yok,” o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ken, keya' on'bakhua'po huanigpeika'eriere Jesús huaenbayokon okye'uyate. ² Okmapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te judioen huaitake' jakyo huabo'da o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada o'manmadika'nok judío aratbo on'peedepo on'mepuke'po,

—i'Kenpihuay! 'Urua'da o'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Meyopi' huabo'da huakka' yanopoe'. Ka'bayare'po be'a yateyya'.

³ Huamenhuea'eri o'enig'a, Maríaensi'po o'enig'a. Jacobo ke'nen huama'buy o'e José Simón Judas. Jesúsén huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda on'huanopoe'uyate.

⁴ —Nogbayo huae'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huae'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika'. Huadakda o'e. E'bahuaa'ta' pakhue' o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen jakyo huae'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'. —Jesúsa Nazareteritaj o'mana'uyate.

⁵ Keya' Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'enig Jesúska kahue'dik o'enig'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate. ⁶ Ke'nenbayo huae'eri eknopoe'ta' pakhue' o'nenok Jesúska kenpihuay o'nopoe'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyo'hue'da o'manmadika'uyate.

Huanigpeika'eritaj kanmanmadike'po o'mata'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ “Menhuatiak.” Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'depo nogda nogda botta' nogyo nogyo o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone.
 8 Dage bo'huahuudhuahuika'po katepi' tohuahue' yanikati'. Otey-
 paj nogtiyo'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'.
 9 Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'.
 10 Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo
 keyo yan'tayikati'. 11 Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti
 e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'.
 Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopepo soroka
 e'itimabette yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosa diga'nanada cas-
 tiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra
 huakka' jak huae'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. —Jesusa doce
 huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po o'mana'uyate.

12 Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka'
 jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo
 “yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopoe',” on'mana'po
 13 dakhue'da nokiregtaj on'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa
 on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jesusa 'urua'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok
 Herodes huairia o'tipepedepo,

—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa
 o'noyhuadame'tenok 'urua'da o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopepo
 Jesustaj o'tia'pakuyate.

15 —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadme'te Jesús
 o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya
 on'batia'pakuyate.

16 Herodes kenda o'pepedepo,

—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'huerenokteg i'mana'meynig'a
 o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.

17 Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakuda' jakyo
 o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoe ee'tada
 Herodesa o'koreame'tenok.

18 —Huama'buyen huatoe koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok

19 Herodías Juantaj diga' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik
 o'eme'te. 20 Juan huadakyoda o'kika' kenpa'ti Diosenyoda o'kika'
 Herodesa o'nopepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodías
 arakhue'dik o'eme'te. Juantaj o'peepo nopoenkahue' ee'pi' durugda
 o'peeme'te. 21 Herodesen cumpleaños fiestate Juantaj arakdik ijje
 Herodíasnayo o'nopeeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj
 o'batobapeme'te. 22-23 Herodíasen huayobu o'bahuakudpo baile e'nige'te
 huairi Herodesere huakka'da on'durugpakpo,

—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone.
 Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen huayobutaj ona'uyate. 24 Huayetaj
 o'huahuatupo,

—¿Katepi' ona'dik ijje? —Oname'te.

—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —Oname'te.

25 Herodes huairitaj o'huahua'depo,

—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok. —Mune'yoa on-ame'te.

²⁶ Herodes kenda o'peedepo pai'da eknopeada "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy. Buttida ijjay." Oa'nig. Aya'ada on'peenok nogda ea'ta' pakhue' o'epo ²⁷ "Huabakuda' jakyo yahuati'. Juantaj yahuerenokteg. Yagkutotiak. Herodiasen huayobutaj yayok." Herodesa sorotatataj oname'tenok ²⁸ huabakuda' jakyo Juantaj o'huerenokteppo baegte o'totiaqpo Herodiasen huayobutaj o'yokme'nok ke'na huayetaj o'yokme'te.

²⁹ Kenda Juanen huanigpeika'eria o'noknopeedepo on'tiakpo huabuey on'tohua'po ogkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Nogok Jesúste doce huamata'moneria on'koredepo kenda o'kadhuahua'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da o'manmadikika'mey o'nonbatia'pakuyate. ³¹ Huakka'nada on'batia'kika'nok on'bahua'ika'nok menokapi' bapehue'dikda o'nepo,

—Monhua'. Kente aratbut ehue' e'nika'yo okmapie'ahuaddik a'eya'po monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate. ³² Kente aratbut ehue' e'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen doce huamata'moneriere on'bahua'uyunig'a. ³³ En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo Jesústaj on'nokie'po aya' huakka' jakya' keyo yan'betapet on'nopoepo on'baketonhua'po huakkuruda on'bakye'uyatenok. ³⁴ Jesús o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey konig oveja o'nepo huabet toehue'onig o'nenok Jesúsa o'matinepahui'po huaboa'da o'manmadika'uyate. ³⁵ Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj on'huatiakpo,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. ³⁶ Aypo toehue' o'nenok nog jakyo nog jakyo huakka' jakyo meyhue'da aypo kan'baepo yamata'mona'. —Huanigpeika'eria o'nona'uyunig'a,

³⁷ —Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa o'mana'nok,

—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huakupea pan kabaepo menpa' hua'dik o'e oro'? —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³⁸ —¿Meniga' pan mo'toe? Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesúsa o'mana'uyate.

On'nopoedepo,

—Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ "Huakupo huakupoa' mirebate yan'bahuad." Jesúsa o'mana'nok ⁴⁰ cien kenpa'ti cincuenta huakupo huakupoa' on'bahuaduyate.

⁴¹ Ken Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo pannopote o'posakea'po huanigpeika'eritaj kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta' biigkon okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate. ⁴² Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uyate. ⁴³ On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate. ⁴⁴ Cinco mil huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús huahuetiudte o'hae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ “Kusi’peyo yan’kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegi.” Jesúsa huanigpeika’eritaj o’mana’depo huakka’ aratbuttaj jakyoda o’mata’mona’uyate. ⁴⁶ O’mata’mona’depo Diostaj a’tiona’pakya’po Jesús ote’yo o’behuikpo ijhue’da o’tiona’pak’uyate. ⁴⁷ E’sikde’te kusi’petone’ e’pognopoyo o’énig’a Jesúsyo’da huadarite o’uyate. ⁴⁸ E’pognopoyo digá’ o’bapoknok e’nokhuayaga’tada huahue’ o’nuyate. Sikyoedda Jesúsa huahuetiudte o’bahuatiakpo meyhue’da o’batipokaynig’a, ⁴⁹⁻⁵⁰ huahuetiudte e’huae’taj huanigpeika’eria on’tiahuaypo aratbuten nokireg o’e on’nopoepo huakka’da on’me’pukpo on’sagkia’uyate.

—Me’pukhue’ yane’. Do ijjeý. —Jesúsa o’mana’uyate.

⁵¹ Kusi’petone’yo o’kudpo huanigpeika’eriere on’huaduyate. E’kudte bapoka o’batikon’uy. Huakka’nanada on’mepuke’po “kenpihuay” o’da’uyate. ⁵² Jesús o’paknok Diosa pan o’biame’ nopoekahued kenpa’ti Jesús Diosen Huasi’po o’e oknopohued o’nenok digá’nanada on’me’pukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o’bayarea’uyate.

(Mt. 14.34-36)

⁵³ E’pogtone’ o’noktegedepo Genesaret huadaribayo on’betdepo o’nokyé’uy. ⁵⁴ En’kotde’te Jesús o’e aratbut o’nokie’depo, ⁵⁵ Jesúste dakhue’ e’huae’ a’manpatotiakya’po nogyon nogyon on’baketpo huaboa’da Jesúste asukte on’manpatotiakuyate. ⁵⁶ Meyopi’ Jesús o’hua’epo jak kuruyo huakka’ jakyopi’ dagte dakhue’ e’huae’ on’manpahueda’po “O’nen huaok huakubogpi kan’nejatue’po,” Jesústaj digá’ o’nona’nok aya’ada on’nejdepo Diosa o’bayaread’uy.

7

Huanopoya’da dakhuea’da on’nopoepo Diostaj dakhuea’ ogkika’.

(Mt. 15.1-20)

¹ Nogok Jerusalénya’ fariseo huairi Moisésenba’ huamanmadika’eriere on’tiakdepo Jesústaj on’huahua’uyate. ² Konig adhuea’pane’ bapohued on’bakoyo’ika’uyatenig sue’ada Jesúsén huanigpeika’eria konig kahue’ o’nika’po ba’koyohue’ada on’bapika’nig judío huairia on’batiahuaypo “dakhuea’da ogkika’,” on’huaa’uyate. ³ (Konig adhuea’pane’ ogkika’uyatenig aya’ judíomey fariseoere ogkika’po ayto bapohued huakka’da on’ba’koyo’ika’). ⁴ Kenpa’ti ayto huabae’ jakya’ on’tiakpo bapohued on’ba’koyo’ika’. Vasos, platos, ollas, kutopatak on’ba’koyoa’ika’uyate.) ⁵ Konigepo fariseoa Moisésenba’ huamanmadika’eriere Jesústaj o’nona’po:

—A’nenda oro’én adhuea’pane’ huadaknopo’da Diosa meknopog’po bapohued on’ba’koyoika’uyate. Mena’po kenda o’nen huanigpeika’eria nigpeehue’ada ba’koyohue’ada yan’bape’ika’. —O’nona’uyate.

⁶ —Diosen huamanbatia’pakeri Isaías opud nama’da huanopog’eritaj daka’ bo’timadoya’uyate:

In aratbuta Diostaj o’paki nama’da o’dika’nig’a do’taj huanopoya’da eretpakhue’ o’ne. ⁷ Nama’da do’taj dakiti mo’tiona’pakika’ne.

Huabokerekada e’huaa’yo’da on’manmadikika’nig’a.

Isaías a’o’madoya’uyate. ⁸ Kenda opudomey bo’kika’po Diosen e’mana’ba’ nigpeehue’ada konig opuden adhuea’pane’ ogkika’nig bo’kika’po vasos platos nogtaj nogtaj bo’koyoa’ika’po nogda nogdak on’bo’kika’nig’a.

⁹ Konig opuden adhuea’pane’ on’pakpo ogkika’uyatenig a’kikaya’po

Diosenba'taj nigpeehue'ada bo'kika'ne. ¹⁰ "Q'nen huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene. Pai'da ee'nayo bayokika'dik mo'ene," kenpa'ti "Huaojtaj huayetapi' huasi'poa dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene." Moisésa o'mana'uyate. ¹¹ "Huaojtehuapa' huayeeretehuapa' aya'da Diostaj o'bayokde'po opudtaj bayokhue'dik o'nene." Kenpa' be'api' huaojtaj huayetere ona'dik o'ne. ¹² Kenpa' ena'nayo huaojtaj huayetere tihuapokhue'dik o'nepo bayokikahue'dik o'nepo nama'da mo'manmadikika'po ¹³ ken konig adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpeehue' mo'ika'po, ken konig nogda nogda nama'da bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁴ "Iyon yan'batiaak." Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po,

—Do'taj menigpeepo yan'nopoenka'. ¹⁵ Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Dakhue'dik ea'nayo, da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. ¹⁶ Do'taj daka' menigpee'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Huakka'da aratbut egkupopakya' Jesúsa e'bakhuade' jakyo e'kudde'te "Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'nepo daka' mona'." Huanigpeika'eria Jesústaj o'mona'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. Katepi' mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminya' ken o'orokika'. Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'ene. Aya'da bape'dik o'ene, huaboa'da on'nope'uy.

²⁰ —Huanopoya'da dakhuea'da e'nope'nayo dakhuea'da bo'ka'apone, dakhuea'da boa'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o'e. ²¹ Huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da on'nope'ika'po, huanopoya'da on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po, on'huadiaypo on'barakika'po, ²² huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' ogkika'po, huanopoya'da nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da diga'da on'eretpakika'po, huanopoya'da digda on'bahuahuayika'po, huanopoya'da on'bahuae'ika'po, huanopoya'da huata'tada on'pakika'po huanopoya'da konig nopoe'ue'ada ogkika'po. ²³ Ken konig huanopoya'da aratbut ogkika'nok Diostaj dakhuea'da o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknope'uyate.

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Keya' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo o'kudpo iregireg e'kudta' e'paktada sue'ada on'tiahuaynok ²⁵ ettone'si'poen huaye idada o'nope'epo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihuad'uyate. Ke'nen huayobutaj toto' nokirega' o'nopo'toenok dakhue'da o'uyate. ²⁶ Ettone' esoeri o'epo sirofenicia huae'eri o'uy. "Do'hued huayobutaj toto' nokiregtaj yakoroka'." Jesústaj ona'uyate.

²⁷ —Hueretda judío huasi'po huakkuruda bape'dik o'nika'. Huasi'poen aypo yokhue'dik kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,

²⁸ —Ee', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika'. —Ettone'a ona'nok,

29 —Huadaknada mena'nok hua'dik i'e. Toto' nokireg huayobutaj o'takorokonde. —Jesusa ona'uyate.

30 Jakyo o'kumejdepo huayobu huatayte dak e'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto' nokireg o'orokde'uyate.

Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj Jesusa o'yarea'uyate.

31 Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo e'pog Galileayo o'tiakuyate.

32 Keyo huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e'huae', "yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok 33 huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'bapitisupupo o'no'deya'po, 34 kurudyo o'tiahuaypo, "aaj" oa'po, "yapeokbete'," oa'uyate.

35 Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o'uyate.

36 "Kenda ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue' yane'." Jesusa o'mana'nig'a ighua'mon e'mana'tada nogiti huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po. 37 Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,

—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mapeea'apo kenpa'ti a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesusa e'batobape'uyate.

(Mt. 15.32-39)

1 Nogok onte'ti huakka'nanada egkupopakke kenpa'ti aypopi' ehue'da o'uyate. Jesús kenda o'nopoepo huanigpeika'eritaj o'mana'po:

2 —Inomey aratbut bapa'me'noea' iyoda doere o'nedepo aypobayo' o'nenok ijmatinepahui'po. 3 Jakyoda mata'monahue'dik ijje. Huakka'mon bidteda on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' arogdik o'nenok. —Jesusa o'mana'uyate.

4 —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

5 —¿Meniga' pan mo'toe? —Jesusa o'mana'nok.

—Siete. —O'nona'uyate.

6 "Barakte yan'bahuad." Jesusa o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, "Dakiti Dios, daka' joka'ne," o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpeika'eritaj o'bayoke'uyatenok aratbuttaj on'bayoke'uyate.

7 Sue'da biigkon on'toenok "Dakiti Dios" ona'depo "yan'bayoke'," o'mana'uyate. 8 Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da en'bapepi' siete kusogyo huata'suj huedmeya'da on'dohuea'uyate.

9 Konig cuatro mil on'bape'uyate. "Jakyoda yan'huati'," Jesusa o'mana'depo, 10 huanigpeika'eriere kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uyinig mo'nigka'. Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po, "konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uyinig mo'nigka'," Jesústaj o'nona'uyate. 12 Huanopoya'da "aaaj" oa'depo,

—“Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyhue' o'ika'uynig mo'nigka'.” Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' ijjeapoy, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹³ Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

“Fariseo huairi dakhue'dik e'huqe' on'manmadikika'. Keyoj ijjay.”
Jesúsa oa'uyate.

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta' o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da on'toe'uyate kusi'peyo.

¹⁵ —Eya', fariseon e'bia'ontaj keyoj ijjay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ —Pan toehue' o'enok kenda mona'ne. —Jesúsen huanigpeika'eria huaboa'da huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁷ —Pan toehue' o'ey mena'po mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik mo'ika'ne. Kenda ka'dik ijje' nopoehued mo'e kenpa'ti nopoekahued mo'ene. Menpa' huanopoya'da oknopoehue'dikda mo'ika'ne.

¹⁸ Huakpoa mokpoenig'a menpa' tiahuyhue' mo'e. Huapeok bo'peokjene menpa' peehue' mo'e. Pan ijbiam' mey menpa' bokkahue'de.

¹⁹ Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huata'suj huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Doce. —O'nona'uyate.

²⁰ —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'nok,

—Siete. —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

²¹ —Menpa' kenda nopoehued mo'e. —Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsa ekpobigtaj o'yareaduyate.

²² Nogok Betsaida huakka' jakyo on'tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on'totiakpo “yakpotibata'te',” o'nona'uyatenok ²³ ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya' o'baktohua'po igkusi'huee' okpotihueke'po o'tibata'tepo, —¿Menpa' sigpi' tiahuydik i'e'? —Ona'uyate.

²⁴ Ekpobig o'tiahuyatupo,

—Huabokerektaj ijtiahuyapo konig ohuey on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok, ²⁵ onte'ti Jesúsa okpotibata'tenok huaboa'da 'urunanada aya'tada o'tiahuy'uyate.

²⁶ —O'nen jakyo yahuati'. Huakka' jakyo huahue' yae'. Kenda o'nigka'ne batia'pakhue' yae'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cesarea de Filipino huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpeika'eri Jesúsere on'hua'epo dagte,

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.

²⁸ —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria o'nona'nok,

²⁹ —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

30 —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:

—Do huabokerek ijjepe Diosya' ijtiakuy. Pai'nanada ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'erierea do'taj eknope'ta' pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. ³² —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo, "kenpa' ahue' yae', Huairi," ona'uynig'a ³³ Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpeika'eritaj o'tiahuaypo Pedrotaj ona'po:

—Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'po Diosen e'nopoe' nopoehue'da i'ene. Konig totonig ia'ne yahuati'. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.

³⁴ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huakka'da aratbuttaj menhuatiakde' o'mana'depo huaboa'da o'manmadika'po:

—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'eapet. ³⁵ Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti nounhuahuahue' o'nika'apo. Do'taj e'nigpeika'ta' on'pakpo huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. ³⁶ Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ³⁷ Diosere a'noeonhuahuikaya'po katepi' Diostaj yokhue'dik mo'epo kenpa'da do'taj pee'dik mo'ika'ne. ³⁸ In aratbut dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek ijjepe onte'ti ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada ijjepe ijtiakapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

1 —Huakka'nanada Diosen Nokireg on'nopo'toepo Dios Huairitaj daka' on'nigpeika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'epo bo'tiahuayapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehaikuyate. En'tiahuayte Jesús en huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. ³ Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. Aratbutnayo konig keregda kahue'dik o'nika'. ⁴ Eliastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.

⁵ —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida Eliastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda ona'uyate. ⁶ Pedromey diga'da on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa nopoehue'ada oa'uyate. ⁷ Kenpa' ena'te e'sihuija' o'batibuk'uyate. E'sihuija' on'peepo:

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.

⁸ A'tida en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.

⁹ Huakupaya' en'huarakde'te

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁰ Konigepo kenda batia'pakhue' o'ne'wynig'a huayahuayayo'da kate e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak on'batia'pakuyate. ¹¹ Konigepo Jesústaj:

—“Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik ya'eapet.”
¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.

¹² —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet. Kenda huaojba'te on'madoya'uyate. ¹³ Elíasonigti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te. Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te. —Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokirega e'nopo'toetada Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Jesúsen huanigpeika'erite on'bahua'po okyehued ee'ted huakka'nada e'kupopakada Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsen huanigpeika'eritaj en'maboyste Jesúsomey on'batiahuayato'uyate.

¹⁵ Jesústaj on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda on'baaka'uyate.

¹⁶ —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok ¹⁷ nogtiada oa'tokpo,

—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto' nokirega o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'e. ¹⁸ Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete o'ketpakonpo barakte o'huekika'po kutajpoa' o'orokika'po hua'id o'idta'peteye'po diga'da o'arognok ontaj o'totiakne. “Dakhue' nokiregtaj ya'noroka,” o'nen huanigpeika'eritaj e'mana'tada orokahue' o'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.

¹⁹ —Opudomey judío aratbut do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoe'hue' huae'eri mo'ene. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoe'hue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoe'ne. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ Huasi'potaj on'totiaknok dakhuea' nokirega Jesústaj o'tiahuaydepo huasi'potaj o'ketpakonka'nok sorokte o'huekpo, o'pokore'epo o'tiokkutajorokuyate.

²¹ —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokirega ya'nopo'toika'po ya'ketpakonka'ika'? —Jesúsa ona'uyate.

²² —Si'nog ee'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokirega a'arakya'po ta'akyo huahueyopi' o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taj mo'matinepahui'po bo'tihuapok. —Ke'nen paga ona'uyate.

²³ —Do'taj eknopoe'nayo aya'tada ka'dik ijje'epo yarea'dik ijje'y. —Jesúsa ona'nok,

²⁴ —Yoknopoe'y, nogiti nogiti eknopoe' be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.

²⁵ Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesúsa o'tiahuaypo,

—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg ya'orokpo huasi'poya' yakhuati' onte'ti a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj

huiyokda ona'nok, ²⁶ dakhue' nokirega o'sagkiadpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo o'enon'uyate. Konigepo "e'buey o'e," huakka'mon on'batia'pakuyng'a ²⁷ Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate. Huasi'po o'bodyate.

²⁸ Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyoda kenere o'nepo,
—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj on'ona'uyate.

²⁹ —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue' nokiregtaj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Keya' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po.
³¹ Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po iregiregteda o'hua'onhua'po. "Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy." Jesúsa o'manmadika'uyate.

³² Huanigpeika'erinayo kenpa' nopenkahue' o'nepo on'me'pakpo "¿monig ya'e?" onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'eato'po,
—¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ "¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate. ³⁵ Jesús huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo "yan'kupopak," o'mana'po,

—Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'nig ka'nike' konig nogtaj kan'tihuapokike'. —O'mana'po ³⁶ huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite o'doko'uyate.

³⁷ —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda do'takon o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

³⁸ —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' yae'." Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana ona'uyate.

³⁹ —Kentaj "kahue' yae'," onahue' yane'. Be'api' konig tiahuayhued o'ika'nig do'hued huadik o'dikka'po eka'nayo onte'ti do'taj dakhue' huaahue'dik o'eapo. ⁴⁰ Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. ⁴¹ Cristoen huanigpeika'eri mo'nenok do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey e'yoknayo dapi' Diosa dakhuapa o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² —Be'api' do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo. Konigepo do'hued

'uru huaknop^oe'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kenda konig sue'da castiga e'magka' o'e. ⁴³⁻⁴⁸ Huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhue'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Ta'ak o'bakpakonhuahuika'apo bakayhue' o'eapo. Konigepo huabaapi' hua'ia'ipi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, dakhuea' kahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nop^oe'epo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea' boka'nok castiga mogkadhuahuika'apone. Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone. Bakayhue'dik o'unhuahuika'apo.

⁴⁹ Sal pai' e'eada huadakda o'kika'nig konigti pai'da mo'nopo'epo huadakda mo'eapone. ⁵⁰ Sal huadakda o'epo o'kika'. Pai' ehue' ee'nayo huadak kahue'dikda en'dik o'ene. Konig salonig ya'nepo huadaknopo'da huayahuaya di' yan'maepo yan'manoeyika'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

10

“¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?” Jesústaj nama'da kae'po fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Keya' Jesúsa o'bakhua'po Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen huadariyo o'hua'uyate. E'tiakte onte'ti huakka'nanada ogkupopakuyate. Konig o'kika'po o'manmadika'uyate. ² Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo on'huahua'po, “¿Huabokerek huatoe'taj menpa' kenpa'da endik ya'e?” Jesústaj o'nona'uyate.

³ —¿Kate yamana'uyate Moisésa? —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴ —“Huatoe e'en beroba' madoya'dik mo'epo huatoe endik mo'e.” Moisésa o'mana'uyate. —O'nona'uyate.

⁵ —Konig nopoteyda mo'ika'po Diostaj e'nigpeika'ta' pakhue' mo'ika'nok Moisésa kenda o'madoya'uynig'a. ⁶ Huakkuruteda Diosa aya'tada o'ka'uypo huabokerek ettone'ere o'ka'uyate. ⁷ “Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeeretaj okorokpo ettone'taj a'toepakya'po. ⁸ Botta' e'eada on'toepakdepo konig nogtida o'nede.” Apagba'te kenpa' oa'. Botta' e'eada nogtida o'nede. ⁹ Kenda Diosa o'toepaka'denok huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

¹⁰ Nogok huanigpeika'eriere jakyoda o'nepo, “¿Huatoe menpa' en'dik o'e?” Jesús huanigpeika'eria o'nona'nok,

¹¹ —Be'api' huabokerek huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo huakkuru huatoe'taj dakhuea'da ogka'. ¹² Kenpa'ti ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo dakhuea'da o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen huanigpeika'eria “keje”, batotiakhue' yane’,” on'mana'uyate. ¹⁴ Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diayatupo.

—Huasi'po do'te kan'batiake'. “Kaeya,” manahue' yane'. Konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'apo. ¹⁵ Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopoenig konigti opudomey oknopoe'ue' ee'nayo Dios Huairiens'i'po ehue'dik mo'ea'pone. Buttida ijjay. —Jesusa o'mana'uyate.

¹⁶ Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúsero on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Dagte Jesusa huaboa'da o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo huikudate o'tihuadpo,

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesustaj ona'uyate.

¹⁸ —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. ¹⁹ Diosen e'mana' i'nopoe. Nogen huato'e'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen bakbrehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaojtaj huayetere daka'da yanigpeika'po daka' yamatojika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate i'nopoe'ne. —Jesusa ona'uyate.

²⁰ —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijnigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —Huabokereka ona'uyate.

²¹ Jesusa di' o'epo o'tiahuayatupo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. —Jesusa huairitaj ona'uyate.

²² Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nanada o'tamaenok suhue'nanada o'epo okhua'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,

—Bepi' huairi huakka'nada e'matoe'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj oknopoe'ue'dik o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesusa o'mana'uyate.

²⁴ Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke'nok onte'ti Jesusa o'mana'po:

—Huakka'da e'matoe'ta' huapakeria Dios Huairitaj oknopoe'ue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁵ Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoe'po Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesusa o'mana'uyate.

²⁶ Huanigpeika'eria kenda on'peepo huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya on'batia'pakpo:

—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —On'batia'pakuyate.

²⁷ Jesusa o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —O'mana'uyate.

28 —Oro'nayo aya'da o'matojika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.

29 —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huato'e'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo kenpa'ti do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. 30 O'nenok Diosa oy huakka'nanada o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, huaye huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da e'nopo'ebet o'bayokapo. Nogok Diosere on'noeonhuahuika'apo. 31 Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig. Nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig huairitone' o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Jesúsa onte'ti oa'uyate.

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jerusalényo dagte Jesús huanigpeika'eriere on'behuikpo Jesús huakkuruda o'hua'enok huanigpeika'eri on'mepuke'po nogomey on'tahua'po on'me'pukuyate. Doce huanigpeika'eritaj nogyonda o'batohua'po konig megka'apone o'mana'po:

33 —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío ehue'taj do'taj menyokapone. 34 Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Mentisupu'eapone. Me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jacoboa Juanerea huairi bo'yahuea' o'nona'uyate.

(Mt. 20.20-28)

35 Zebedeoen huasi'po Jacobo Juanere Jesústaj on'huahua'po, —Kenda ona'nig oro'taj mogka', huamanmadika'eri. —Juan Jacoboere o'nona'uyate.

36 —¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'nok.

37 —O'na 'urua'nanada huakhuairi e'ede'te konig huairi e'huae' onte da'kopen ope'topen bohuada'. —Jesústaj o'nona'uyate.

38 —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'da ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

39 —Ee', onere pai'da nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uyate.

—Buttida ijjay, konig pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da nopo'e'dik mo'eapone. 40 Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmana'ika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'ennada o'baktie'ea'uynigtaj doere huairi o'bayahuea'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

41 Nog diez huamata'moneria kenda on'mapeepo Jacobotaj Juantere on'mahuadiay'uyate.

42 —Inte yan'batiak —Jesúsa o'mana'po — Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. 43 Opudnayo ken konig kikhahue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuapokike'. 44 Kenpa'ti be'api' doere huairi ee'ta' e'paknayo

konig nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ⁴⁵ Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. "Konig huanaba' mentihuapok." A'ikaya'po tiakhue' ijuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po Apag Diosya' ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ken Jericó huakka' jakyo on'batiakuyate. Huakka' jakya' on'pokondepo Jesús huanigpeika'eriére huakka'nanada aratbutere e'norokte Bartimeo ekpobig Timeoen huasi'po dagte o'huadpo "huakupe beyok," o'mana'uyate. ⁴⁷ "Jesús Nazaret huag'eri o'pokde," aratbuta enhuaa'te o'peepo 'utta'da ona'po,

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —Ekpobiga 'utta'da ona'uyate.

⁴⁸ —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda e'nona'tada nogiti huakka'a'da o'nokoye'uyate.

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —'Uta'da ona'uyate.

⁴⁹ Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,

—Yan'totiak. —Jesúsa o'mana'nok on'huahua'depo,

—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa "Yatiak" mena'ne. —O'nona'uyate.

⁵⁰ Huaok o'empo o'bodpo Jesús taj o'huatiakuyate.

⁵¹ —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga ona'uyate.

⁵² —Do'taj meknopoepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'uyak ekpobig huaboa'da o'tiahuaypo Jesús taj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Jerusalén meyhue'da e'ede'te Betfagete kenpa'ti Betaniate kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:

² —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. ³ "¿Mana'po bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy." Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴ Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo o'nogkujuyate.

⁵ Egkujte huabokerek kenteda o'nepo,

—¿Kate boka'? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? —On'mana'uyate.

⁶ Konig Jesúsa o'mana'nig kenda on'mana'nok "tohua'dik mo'e," on'mana'uyate. ⁷ Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrota'pite on'hueda'nok Jesús o'huaduyate. ⁸ Kente Jesús o'pokapo on'nopepo dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda'po nogomeya'ohuey'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uyate.

⁹ Huakkurute huag'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—'Urunanada Jesús, Diosen huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne.

¹⁰ Oro'en adhuea'pane' David huairionig hueretda huakhuairi

o'tiakde, Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.

¹¹ Ken konig Jerusalényo Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betaniayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hueymey higuertaj “onte'ti dapakhue'dikda i'ēapone,” Jesúsna ona'uyate.

(Mt. 21.18-19)

¹² Eme'te Betaniaya' o'norokdepo Jesús aypota' o'ēpo ¹³ adteda hueymey higuertaj o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o'uyate. Huadajok ehued o'uyate. ¹⁴ Konigepo higuertaj ona'po:

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. Bepi' o'nenda bapehue' ya'neapet. —Jesúsna ona'uyate. Kenda huanigpejka'eria on'pēē'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesúsna.

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj o'maoroka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uyate. ¹⁶ “Konig dag ekapa' Diosen jakyo katepi' topokhue'dik mo'ene.” Jesúsna ighua'da o'mana'uyate. ¹⁷ O'manmadika'po:

—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'tae. Apagba' e'mana'tada konig huabereerien jakonig opudomeya mo'toene. —Jesúsna huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda sacerdotē huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'pēepo Jesúsna on'me'pukuyate. Jesúsna e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'pēepo 'urunanada o'ē on'mepuke'nok huairia Jesúsna on'me'pukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a. ¹⁹ Esikde'te Jesúsna huakka' jakya' o'orokuyate.

Hueymey higuera o'ay'uyate.

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate. ²¹ Pedro onte'ti okkahuehue' o'ēpo,

—Ken higuertaj “onte'ti dapakhue'dikda” iname'nig o'ayde, yati-ahuay', huamanmadika'eri. —Ona'uyate.

²² —Diostaj daka' yanoknopoe'. ²³ “In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen.” Be'api' ena'nayo Diosna yaka'apet daka' eknopoe'nayo o'ka'apo. Konig ona'nig o'ēapo. ²⁴ Eknopoe'nayo aya'tada katepi' bo'pakpo bo'tiona'paknok Diosna bo'yokapone. ²⁵ Apag Diostaj yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea' egkame'nayo yakkahuea'. O'nen Apag Dios kurudyo o'ika'po ke'na opudtaj dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti. ²⁶ Nogtaj okkahueahue' ee'nayo o'nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue' mo'ēapone. —Jesúsna o'mana'uyate.

¿Be'a Jesúsna ya'ta'mona'uyate?

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesúsna Diosen jakyo e'huae'te sacerdotē huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'ere on'huahua'depo,

28 —¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uyate.

29 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na “yabayarea',” mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. ³⁰ “Bautiza yamagkadhuati'.” ¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa huabokerekapi? Mena'tok. —Jesúsa o'mana'uyate.

³¹ Menpa' o'apo huairia huayahuaya on'batia'pakpo:

—“Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo “¿kenda Juana do'taj be'tia'pakikuynig mena'po oknopøehue' mo'uy?” oro'taj mona'apone. ³² “Huabokereka Juantaj on'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknopøenok. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakpo,

³³ —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopøehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uyate.

—“Yabayarea'.” Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

12

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesúsa konig o'e' o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' uruda o'kogka'uy. Hua'ia asapaiya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy. Uva ta'ba huatatoe'eritaj ta'ba o'baktoyokdepo bidteda nobayo huairi o'bakhua'uyate. Nobayo ijhue'da o'uyate. ² Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo ke'nen huanaba' o'ta'mona'uyate. Sue'da huada ka'totiake'po o'ta'mona'uyate. ³ E'tiakde'te ta'ba huatatoe'eria huairien huanaba'taj on'toepo on'bitbitpo uvabayo' on'ta'mona'uyate. ⁴ On'te'ti huairia nog huanaba'taj o'ta'mona'uyate. Ta'bayo e'tiakde'te on'pa'ea'po huaktaj on'bitbitpo on'tidike'uyate. ⁵ Huairia nogtakon o'ta'mona'uyate. Kentaj o'darakuyate. Nogok nogomey huakka'montaj o'mata'mona'uyate. Nogtaj on'mabitbitpo konogtada on'batiarakuyate.

⁶ Huairien huasi'poyo'da o'taepo kentaj di'nanada o'ika'uyate. Ta'poteda huasi'po o'ta'mona'uyate. Kentanayo urua'da yan'deapet o'nopoepo. ⁷ Ta'ba huatatoe'erinayo dakhuea'da on'nopoepo, “Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaoen o'baeapo. On'nopoepo huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'taepo huasi'potaj mon'arak.” Onpayo' on'batia'pakuyate. ⁸ Ken huasi'potaj on'toepo o'darakpo ta'baya' huaso' o'nen'uyate. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁹ —Huairi o'tiakdepo huatatoe'eritaj menpa'ya magka'apet mo'nopoepo. Huatatoe'eritaj o'barakpo ta'ba nogomeytaj o'bayokapo. ¹⁰ Apagba'kon tiahuyahue' mo'ika'.

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen uru huidda e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken huidta' Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. ¹¹ Kenda Dios Huairia o'ka'apo urudapita' o'ka', o'nopoene. Apagba'te kenda oa'.

—Jesúsa o'mana'uyate.

¹² Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on'pēdepo oro'omeytaj bo'tia'pakne. Oro' konig huairien ta'ba huatatoe'eri o'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue' o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopōnok on'makme'pukpo on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e? Fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Jesúsna nama'da kae'po dakhue'da oa' aa'ya'po judío huairia Jesúste fariseotaj kenpa'ti Herodesen huapakeritere on'mata'mona'uyatenok ¹⁴ on'huatiakpo,

—Konig aratbuta yan'pakapet mentia'pakapetpi' nopoehue' i'epo buttida i'mana'ika', huamanmadika'eri. Aya'tada konigti i'pakika'. Huairi huanaba'pi' konigti i'pakika'. Diosen e'kika'nig buttida i'manmadikika'. *¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e?* —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁵ Nama'da me'nona'ne Jesúsna o'nopōepo,

—¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? Men huakupe, mentiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok, ¹⁶ ken denario huakupe e'yokte o'tiahuayo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Be'ed huadik e'mandoya' ya'e? — Jesúsna o'mana'uyate.

—Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁷ —Gobierno en e'huaje' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huaje' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenpa' on'pēdepo, “kenpihuay,” ’urua'da oa' on'nopōepo.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Saduceo huamanmadika'eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

¹⁹ —“Huabokerek e'tōepakada huasi'po tōehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj tōepakdik o'epo huama'buykudakendik huasi'po diktōedik o'e.” Moisésa o'manigmadoya'uyate. ²⁰ Oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'tōepakdepo nogok sigpi' huasi'po tōehue'ada okbuey'uy. ²¹ Nog huama'buy ayhuataj o'tōepakuy. Ke'nakon huasi'po tōehue'ada o'buey'uy. Nogakon konigti o'ka'uy. ²² Ken konig aya'ada siete huama'buy kentaj on'tōepakuy. Huasi'po tōehue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²³ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatōeaj'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'tōe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceomeya Jesústaj o'nona'uyate.

²⁴ —Nama'da mo'nopōjika'ne. Apagba' nopoehue' mo'ene kenpa'ti Dios teyda o'e nopoehue' mo'ene. ²⁵ Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo tōepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katōepake'po bayokhue'dik o'neapo. Konig Diosen huata'moneri kurudy'o o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri tōepakhue' o'nika'. ²⁶ Aratbut

e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya'neapet opud nama'da on'batia'pakika'nig'a kubarakya' onte'ti on'noyhuadapo nopoedik mo'ene. Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopoedik mo'ene. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya'uyate. "Abrahamen Dios ijje. Isaacen Dios ijje. Jacoben Dios ijje." Diosa ona'uyate. ²⁷ E'bueyen Dios ehue' ee'tada huanoe'erien Dios o'ika'. Aratbut noyhuadhue' o'neapo opud nama'da mo'nopoika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huanmanmadika'eri o'bahuatiakpo o'mapeepo Jesús a'uruda o'mana' o'nopoedepo,

—Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. —Jesústaj Moisésenba' huanmanmadika'eria ona'uyate.

²⁹ —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o'e. Yan'pee', Israel aratbut. ³⁰ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di'yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di'yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di'yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di'yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. ³¹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. "Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'." Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.

³² —'Urunanada ona'ne, huanmanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogiyo'da Dios o'e. Nogda ehue' o'e. ³³ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di'yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di'yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di'yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di'yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'. Kenda Diosa huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate on'mahuigika' Diosa sue'da o'pak. — Moisésenba' huanmanmadika'eria ona'uyate.

³⁴ Moisésenba' huanmanmadika'eria daka' oa'nig Jesús a'o'peepo,

—Dios Huairitaj oknopoe'dik i'ene. Diosensi'po e'dik i'ene. —Jesúsa ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya'e Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Diosen jakyo Jesús a'o'manmadika'po:

—Cristo Daviden adhuea' huayayo o'e. Mena'po Moisésenba' huanmanmadika'eria yada'ika'.

³⁶ Doere teyda yamanika'. Aya'da o'nen taka' oknopoehue' huag'erikon nogokda huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia ona'uy.

A'nennada Davida Diosen Nokireg o'nopo'toepo oa'uyate. ³⁷ "¿Do'hued Huairi Cristo o'e?" David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken huakka'ada aratbut ogkupopakpo durugnanada on'pee'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesúsa nogiti o'manmadika'po:

—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopeika'. Konig huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te "I'tiak, huairi," ena'te e'peeta' on'pakika'.³⁹ Kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'.⁴⁰ Kenpa'ti ayhuaen huakupe jakpi' katapi' en'tae'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinope'po kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda ogkika'nok Diosa daka' o'nopepo huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyhue'da Jesúsa o'huadpo huakka' aratbut huakupe en'kuda'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda'uyate.⁴² Pai'da ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda'uyate.⁴³⁻⁴⁴ Huanigpeika'eritaj "yan'tiak" o'mana'po,

—In ayhua suhuigda e'toead a konig huakka'da on'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda'. Konigepo ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesúsa e'orokde'te,

—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —Nogtida huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

² —In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. —Jesúsa ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopoea'uyate.

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ken Olivos ote'yo Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús e'huadte Pedro Jacobo Juanereyo'da on'huahua'po,

⁴ —¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopeya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁵ —Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'.⁶ Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijjeý." Do'hued huadik nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeapo.

⁷ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted.⁸ Nogbaya' nogbaya' gobierno

sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Diga'da yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet. Kenpa' huaboa'da dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Huata'da daka' yan'nopoepo do'taj batikhue'da yanoknopoika'. Judío huairi egkupopakyo mo'batohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'bitbitapone. Do'taj moknopoenok do'hued gobierno huairitaj manbatia'pakdik mo'eapone. ¹⁰ Kene'huaya' huame'noe ehued ee'ted aya'da huadaribayo huae'eritaj e'noeanhuahuika' hua'a huadak hua'a manbatia'pakdik ya'neapet. ¹¹ Gobierno huairitaj e'yokde'te "katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo," me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen Nokirega' mo'nopoëa'aponok kenda huairitaj mo'mana'apone. ¹² Nogok oknopoehue' huae'eria huaknopoë'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopoë'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ¹³ Do'taj moknopoika'nok nogba nogbaya' huabada opudtaj bo'huadiayika'apet. Kenomey batikhue'ada Diostaj daka' on'nigpeika'po Diosere on'neonhuahuika'apone.

¹⁴ Ken dakhue'da Diostaj konig Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela a'nenannda o'madoya'uyatenig Diosen jakyo e'ede'te bo'tiahuaydepo aya' Judea huadaribayo huae'eria huakupayo yan'mamonti'. Beroba' yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. ¹⁵ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁶ Ta'bayo e'ne'nayo yudtaj a'udya'po jakyo huahue' yaneti'. ¹⁷ Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone' yobed on'toepo idada monhue'dik o'nepo pai'da yan'nopo'eapet. ¹⁸ Uu'ok ee'te monhue'dik o'ey Diostaj yan'tiona'pakikati'. ¹⁹ Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya' sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa' ehue' ya'neapet. ²⁰ Aya'da mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti Diostaj huaknopoë'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet.

²¹ Kenoka' "yan'tiahuay', in Cristo o'e," "yan'tiahuay', ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²² Kenpa'ti "Cristo ijje," huabokerekpi' nama'da yan'mana'apet. "Diosen huamanbatia'pakeri ijje," nogok nogok nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet. Kenpa'ti yan'bayarea'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po yan'eretpakpo nama'da yan'mana'apet. ²³ Nama'da huaa'eritaj keyoj ijje. Engaña huaa'eri tiakhued ene'ted daka' on'nopoëa'ne.

Kurudya' Jesucristo o'huarakapo.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Kenpa'ti nogok pai'da en'nopo'ebatikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puugkon jeyhue'da ya'eapet. ²⁵ Kurudya' siokpo ya'kahuapet. Kurudyo huae'eri huairinig yan'iriga'apet. ²⁶ Do e'tiakte men'tiahuayapet. Kurudya' e'sihuiya' teynanada ijje'po 'urua'nanada ijje'po ijhuarakapoy. ²⁷ Do'hued angeltaj ijmata'mona'apoy.

Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da aya' kurudbaya'da on'bakupopaka'apo.

²⁸ Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopoꝝ'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakde mo'nopoika'. ²⁹ Kenda kenpa' huaboa'da iija'nig e'ede'te bo'tiahuaydepo do Diosen Huairi kurudya' o'tiakdeapo nopoe'dik mo'ene. ³⁰ Opud aratbut aya' bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda mogka'apet. ³¹ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³² Ken huame'noe o'tiakapo, kente niokpo e'huadte o'tiakapo aya'ada be'api' nopoe'hue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoe'hue' o'ne. Do Diosen huasi'po itipi' nopoe'hue' ijjeꝝ. Apag Diosayo'da o'nopoꝝ'.

³³ Keyoj Diosen daka' yag'kikati'. Kenoka' o'tiakapo nopoe'hue' mo'enok batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. ³⁴ Konig huairi nogbayo a'ti o'hua'deapopo ke'nenda huanaba'taj daka' o'mana'po, "jak daka' mentatoika', daka'da yag'kikati', akbogpe huatoꝝ'eri daka' ekpoe' yanikati'. ³⁵ Kenoka' jak huairi o'tiakapo nopoe'hue' mo'epo baysik nopote sikyo meahued sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopoꝝ'epo daka' ekpoe' yanikati'. ³⁶ E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopoꝝ'epo daka' ekpoe' yanikati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uy. ³⁷ Opudomeytaj ken konigti aya'tada ijmanay. Daka' ekpoe' yanikati' ijmanay. —Jesusa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairia on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o'eapo. Jesústaj monig iregireg a'arakya'po huatotiak on'ukpo,

² —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a 'uru'huiꝝ'ada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'huiꝝ'ada huasihua'a huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesústaj o'kutioy'uyate. ⁴ Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁵ Pai'da aratbuttaj kabayoke'po onjoyhued ee'ted huakka'teda bahuaya'dik o'eay'nig'a. —Huayahuaya on'batia'pakpo.

—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.

⁶ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ⁷ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'eapone. Batihuapokika'dik mo'ika'apone. Bayokika'dik mo'ika'apone. Donayo opudere ehue' ijika'apoy. ⁸ In ettone'a 'uru'huiꝝ'ada huasihuj e'toeꝝ'ada be'kutioyne. Do'taj huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ⁹ Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon

on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo, buttida ijJay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Doce Jesúsen huamata'moneri o'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotiak judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate. ¹¹ Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotiakta' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, “huakupe bo'yokapone,” o'nona'uyate. Judas kenda o'peedeipo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nopoe'uyate.

Kene'huaya' Jesúse on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe ee'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.

—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya' fiesta aypo manhuada'dik o'eapo? — Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

¹³ Botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—Jerusalényo yan'hua'. Huabokereka hue'ey kosote e'tohua'te bo'huahuayapet. Yan'tahuati'. ¹⁴ Keyoda e'kudte jak huatae'eritaj “Meya' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpeika'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'.” ¹⁵ Ken jak huatae'eri o'peedeipo jak kutayo huaboro' kiregyo bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuayapone. Keya' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'uyatenok. ¹⁶ Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

¹⁷ E'sikde'te Jesús doce huanigpeika'eriere ken jakyo o'nokyepo ¹⁸ kutopate o'nepo on'bapepo,

—Judío huairia do'taj kdarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijJay. —Jesúsa o'mana'nok ¹⁹ suhue'nada o'nunpo huaboa'da Jesústaj:

—Doapi' ijbayokapetpi'. —Noga noga o'nona'uyate.

²⁰ —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na me'bahuaya'apone. ²¹ Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone. Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o'eapo. Pai'nanada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uyunayo huadakda o'eaynig'a. —Jesúsa o'mana'uyate.

²² Ken on'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, “dakiti Dios” ona'depo o'posakea'po o'bayoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

²³ A'timon vino huamai'pu' o'toepo “dakiti Dios” ona'depo o'bayoke'nok aya'ada on'may'uyate.

²⁴ —In do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da ijJay. Opuđtaj a'manopoeaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. ²⁵ Ona'ti vino mayhue' ijika'apoy. Nogok kene'huaya'

do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopog^oeri huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjej." Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalén^ya' o'norokdepo Olivos ote'yokon sikyo on'hua'uyate.

²⁷ —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa' oa'nig konig: "Oveja huamatog^oeritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo."²⁸ Nogok huakudaka'da e'ęada ijnoyhuaddepo opudte Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁹ —Nogomeya bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' o'ęapone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

³⁰ —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijjej." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

³¹ —Ehue' onere bueydik e'e'pi "Jesústaj jokiahue'ya ijjej," ahue' ijjeapoy. —Pedroa ighua' ona'uyate. Aya'ada huanigpeika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús huanigpeika'eriere o'nokye'uyate.

—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

³³ Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada o'ępo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'ępo,

³⁴ —Konig ijbuęyapopo pai'nanada ijnopo'ęy. Iyoda men'nige', doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁵ Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

³⁶ —Do pai'da nopo'ęhue' kaę'po tihuapokdik e'e'nayo konig do ij-paknig kahue' yaę'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

³⁷ Huanigpeika'eritaj o'bahuahuapo en'batayte o'bahuahuay'uyate.

—Menpa' i'tay, Simón. Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene. ³⁸ Dakhuea' kahue' a'ęya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

³⁹ Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik Diostaj o'tiona'pakpo
⁴⁰ a'timon onte'ti once huanigpeika'eritaj o'bahuatiak'uyate. En'taytetion o'bahuahuayato'uyate. Taytaya' huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik o'nuyate. ⁴¹ Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo bapa'a' o'bahuatiakdepo,

—Oyitięyo yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj do'taj me'bahuaya'ne. ⁴² Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na me'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa once huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 *Ida Jesúsá kenpa' e'mana'ted Judas okye'uyate. Jesúsén doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo noga hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate. Sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbed'uyate.*

44 —*Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.*

45 *Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huahuato'po,*

—*Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok* 46 *Jesústaj onta'koyato'po on'tohua'uyate.*

47 *Ken nogtiada huanigpeika'eri siro o'toepo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteg'uyate.*

48 —*Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. 49 Diosen jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uyate. 50 Kenda eade'te Jesúsén huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.*

Huabokerek e'eqada okmon'uyate.

51 *Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok on'ta'koyato'nig'a* 52 *kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.*

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 *Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi, huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ogkupopakuyate. 54 Pedronayo adteda Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo policiasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.*

55 *Sacerdote huairi nog judío huairiere ogkupakdepo “Jesúsa dakhuea'da o'ka'uy.” “Jesúsa nama'da oa'uy.” Be'api' kenpa' a'huaaya'po on'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate. On'dikuknig'a dikhuahuayhue' o'nuyate. 56 Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a jondikyo' huaahue' o'nuyate. 57 Sue'ada on'bopo da on'huaa'po:*

58 —*“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijjeý. Ken jak huabokereka ogka'uyatenig. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijjeý huabokerekapi' kahue'tada.” Oro'omeya' kenda o'pe'emey. 59 —Noga kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue' o'nuyate.*

60 *Kenoka' nopoya'da sacerdote huairitone' o'bodpo,*

—*¿O'na menpa' baa'tokhue' ie? ¿Kenda inomeya' ontaj bohuaa'ne buttida menpa' yada? —Sacerdote huairitone'a Jesústaj ona'uyate.*

61 *Jesúsnaýo soata' a'tokhue'da o'uyate. Sacerdote huairitone' onte'ti ona'po:*

—*¿O'na menpa' Cristo Diosen Huasi'po i'e? —Jesústaj ona'uyate.*

⁶²—Ee', Cristo ijje. Diosen Huasi'po ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. Dios teynanada o'ika'po kenere e'huadte kurudya' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesusa sacerdote huairitone'taj ona'uyate.

⁶³⁻⁶⁴ Konig judío aratbuta on'diaypo ogkika'nig sacerdote huairi Jesústaj o'pepedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga huairitaj o'mana'po:

—Dios ijje. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj peehue'dik o'ey. Opuda mo'peede. ¿Menpa' mo'nopoe? —O'mana'nok,

—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.

⁶⁵ Jesús en huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo, —Yamadikka'. Yanopoe' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policíakon huakokta' on'tuktukuyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijje.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Ken jak kurute Pedro e'huadte sacerdote huairien mune'yo huanaba'a o'tiakpo ⁶⁷ ta'ak e'tihuadte o'tiahuaypo,

—Jesús Nazaret huae'eriere i'huae'ika'uy. —Mune'yoa Pedrotaj ona'uyate.

⁶⁸ —Ehue' jokiahue'ya ijje. Katea' i'et nopoehue' ijje. —Pedroa oa'uyate. E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te huatahuua o'sipoguyate.

⁶⁹ Mune'yo huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,

—In huabokerek Jesús en huanigpeika'eri noytida o'e. —O'mana'uyate.

⁷⁰ —Jesús en huanigpeika'eri ehue' ijje. —Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon Pedrotaj onte'ti nogomeyakon o'nona'po:

—O'na Jesús en huanigpeika'eri i'epo Galilea huae'erien hua'a ia'ne. —O'nona'uyate.

⁷¹ —Kentaj jokiahue'ya ijje. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

⁷² Kenpa' ea'te huatahuua onte'ti o'sipog'uyate. E'sipogde'te “Huatahuua botta'a' sipoghued ee'ted do'taj jokiahue'ya ijje bapa'a' ia'apo.” Mename'nig Pedro huaboa'da onte'ti o'nononpo pai'nana o'huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Emede'te monig Jesústaj ka'dik o'ey sacerdote huairi huairitone' Moisés enba' huamanmadika'eriere on'batia'pakdepo Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj on'tohua'uyate. On'yokuyate.

² —¿Judío en gobierno huairi menpa' i'e? —Jesústaj Pilatoa ona'uyate.

—Ee' kenda ia' kenda ijje. —Jesusa ona'uyate.

³ —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda dakhuea' o'ka'uy. —Sacerdote huairia o'nona'uyate.

⁴ —¿Menpa' a'tokhue' i'e? Ontaj huakka' dakhuea'da bo'huua'ne. —Pilatoa Jesústaj onte'ti ona'uyate.

⁵ Jesús anayo sigpi' baa'tokhue'da o'mauyatenok Pilato “kenpihuay” Jesústaj oknopoe'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakuda' jakyo huae'eritaj o'maorokika'. Kentaj aratbuta o'baktie'ea'po o'orokika'. ⁷ Huabakuda' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere o'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te. ⁸ “Nogok nogok fiestate nogtatida i'maorokika'nig nogtatida yaoroka'.” Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,

⁹ —¿Judíoen Huairitaj e'nigoroka'ta' menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.

¹⁰ Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uyate. ¹¹ “Barrabástaj yaoroka'. Barrabástaj yaoroka'.” Pilatotaj ya'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj digda on'mana'uyate.

¹² —¿Judíoen Huairi opudomeya on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo? — Pilatoa onte'ti o'mana'uyate.

¹³ —Hueypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.

¹⁴ —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uyate.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uyate.

¹⁵ Ken aratbuttaj o'manigpeepo o'pakpo Barrabástaj o'oroka'uyate. “Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a yan'bitbit” o'mana'depo hueypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj o'bayokuyate.

¹⁶ Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. ¹⁷ Jesústaj ayagda huaok on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po,

¹⁸ —I'tiak, judío aratbuten gobierno huairi. —Sorotata'a dakhue'dikda on'nopopepo 'utta'nanada o'nona'uyate.

¹⁹ Kenpa'ti hueypa ogkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate. ²⁰ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ Simón Cirene huakka' jak huae'eri Alejandroen Rufoenere huaoj ta'baya' o'tiakpo kenteda o'poknok “Jesúsen cruz tohua'dik i'ene,” o'nona'uyate.

²² Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te on'tohua'uyate. ²³ Keya' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o'uyate. ²⁴ Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopopeya'po huid okmo o'nene'uyate.

²⁵ Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate. ²⁶ Huaku kutapen hueymeyen “In judío aratbuten gobierno huairi o'e.” On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopope'uyate. ²⁷ Botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen noga ope'topen on'mabetuyate. ²⁸ “Dakhuea' huaka'eriere ya'bueyapet.” Ken konig Apagba' oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.

²⁹ Judío aratbuta on'hapokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

—“Diosen huaboro’ jak ijsakapoy, bapa’ huame’noe onte’ti ijka’apoy.” Iame’ne. ³⁰ Q’na bueyhue’ a’eya’po huata’da yatihuapokpo cruzya’ yahuarak. —O’nona’uyate.

³¹ Ken kenpa’ti sacerdoté huairi Moisésenba’ huamanmadika’eriere huayahuaya dakhuea’da on’huaa’po:

—Nogomeytaj o’bayarea’ika’uyatenig’a huata’nayo bueyhue’ a’eya’po tihuapokhue’dik o’e. ³² Cristo judío aratbuten huairi kahuarake’. Kenda e’tiahuaynayo oknopojika’dik o’ea’poy. Huabereeriere Jesús onteteyo’ hueypa cruzte on’betpo kenpa’ti Jesússtaj dakhuea’da ona’uyate.

In konig Jesús o’buey’uyate.

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Tokhuad e’huadte huadari huabada o’sikon’uy. Sikkiregda o’uyate. Terea’ e’huadde’te onte’ti o’ta’tuduyate. ³⁴ Kenteda niokpo e’huadted,

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa ’utta’da o’okoyon’uyate. Ken aratbuten hua’ate: “¿Mena’po do’taj me’ennonne? Do’hued Dios, do’hued Dios.”

³⁵ Sue’da huakka’mona on’tikupobopo on’pe’depo,

—In huabokerek Elíaskudaktaj onokoy. —On’mana’uyate.

³⁶ Nogtida huabokerek o’ketonhua’po apon esponja vino pai’yo o’ta’buta’po hueypate o’beta’po kenpa’ti huakitta’te o’nigoktea’uyate. Kabuyuke’po o’nigoktea’uyate.

³⁷ Ken Jesús ’utta’da o’okoyondepo o’notitikon’uyate. ³⁸ E’bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pegtone’ e’oroya’da kutapen nopote o’huison’uyate. ³⁹ Ken sorotataj capitána romanoa Jesúsokopen o’bopo o’tiahuaypo konig Jesús o’okoyonpo o’bueyonnigtaj o’tiahuaypo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi’po o’e. —O’da’uyate.

⁴⁰ Kenpa’ti ettone’ o’nepo bidta’da on’tiahuayanhua’uyate. María Magdalena o’epo kenpa’ti María Jacobo huasueden huaye José Saloméereen huaye o’nepo. ⁴¹ Jesús Galileayo ee’te on’tahua’ika’po kenpa’ti on’manigmanhuada’ika’uyate. Kenpa’ti nogomey ettone’ huakka’mon bidta’da on’tiahuayanhua’uyate. Ke’na Jesúsere Jerusalényo on’huame’te.

Jesústaj on’kubarakka’uyate.

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Ken o’sikonyakuyate. Eme’te judíoen okmapie’ahuaddik huame’noe o’ea’ponok ⁴³ José o’tiakpo me’pukhue’ o’epo Pilatotaj o’huahua’po “Jesúsensō beyok.” Ona’uyate. José Arimateayo hua’e’eri o’epo kenpa’ti judío huairi huakupopakyo hua’e’eri o’uyate. Kenpa’ti Dios Huairitaj daka’ o’nigika’uyate. ⁴⁴ Josétaj Pilatoa o’pe’depo Jesús o’bueyde o’mepuke’po “¿menpa’ ya’bueyonde?” capitántaj ona’uyate. ⁴⁵ “Ee’, o’bueyde,” capitána ona’denok Jesúsensō Josétaj o’yokuyate. ⁴⁶ Uruda tela huakupete oe’po o’sō’huarakapo o’sō’tihuiyig’uyate. A’timon huabo sipana’kogyo o’sō’huedan’uyate. Kenpa’ti kubarak akbogpete huaboro’ huida’ o’tinokbetan’uyate. ⁴⁷ María Magdalena Joséen huaye Maríaere keyo’ o’sō’hueda’ on’tiahuay’uyate.

16

Jesúsa huakudaka’da e’eqda o’noyhuaduyate.

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe epokonde'te domingo emede'te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen huaye 'uru'hujeda huasihuj huakupete o'depo Jesúsensō' asō'huekeya'po o'de'uyate. ² Domingo emede'te kubarakyo on'tiakdepo,

³ —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpokorea'apet? —Huayahuya on'batia'pakuyatenig'a ⁴ on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onokbetahue' on'tiahuaypo, ⁵ kubarakyo on'kuddepo da'kopente huaboa bokerek huabid huaok yerenanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.

⁶ Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret huaē'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne. O'noyhuadde. Iyo ehue' o'e. Iyo on'huedame'te. Ehue' o'e. Yan'tiahuay'. ⁷ Yan'huati', ke'nen huanigpeika'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona', "Galileayo huakkuru o'hua'apo. Ayoda kentaj bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone." —Kenda huabo huabokereka ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo diga'da onme'pukpo be'tapi' onbatia'pakhue' o'nuyate.

Jesúsa María Magdalenataj o'tiahuay'ea'uyate.

(Jn. 20.11-18)

⁹ Domingo sikyoedda Jesúsa o'noyhuaddepo huakkuruda María Magdalenataj o'sō'tiahuay'ea'uyate. A'nen Jesúsa siete nokiregtaj okmaena'uyate. ¹⁰ María o'hua'po Jesúsēn huanigpeika'eritaj o'hua'huade'po Jesúsēn ijtiahuaydey o'batia'pakuyate. Kenomey suhue'nanada o'nepo on'bahuikpo. ¹¹ Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti María e'tiahuaydetada oknopoēhue' o'nuyate.

Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'batiahuay'uyate.

(Lc. 24.13-35)

¹² Nogok botta' Jesúsēn huanigpeika'eri dagte on'hua'uyate. Jesús konig nogkokada o'epo botta'taj o'batiahuaydenok ¹³ Jesús o'e o'nokie'depo nog huanigpeika'eritaj on'bahuahua'po "Jesús o'noe," e'mana'tada Jesús o'noe nopopoēhue'da o'nuyate.

Jesúsēn once huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Nogok once huanigpeika'eri aypo kutopate en'huadte Jesús o'manokyon'uyate. "Do e'noyhuadte huakka'mon do'taj mentiahuaydete kenda e'tia'paktada o'noyhuad oknopoēhue' mo'ene. Dakhue'da mo'ene." O'mana'uyate.

¹⁵ —Aya'bayoda aya' aratbutte yan'huati'. Huadak hua'a yan'manbatia'pakikati'. ¹⁶ Huaknopō'eritaj bautiza egka'te Diosa o'manopo'yarea'apo o'manoeanhuahuika'apo, aya' oknopoēhue' huaē'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹⁷ Do ijpaknok do'hued huadik ea'te huaknopō'erita toto' nokiregtaj on'makmaoroka'ika'apo. Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo. ¹⁸ Bihuitaj on'paytoēapo. Mabokhue'dik o'ēapo. E'bueyuruhue' e'maypi' bueyhue'dik o'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok on'bayarika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Lc. 24.50-53)

19 Ken Jesúsá kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate. Diosen huada'kopen o'huaduyate.
20 Huanigpejka'eria on'bahua'po nogyo nogyo aya'bayoda Jesúsén huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka' o'batihuapokika'po Jesúsén huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda nogda ogkika'po konig Diosyo'da ka'dik o'enig ogkika'uyate, ken.

SAN LUCAS Jesucristoen huadak hua'a Lucasa mo'nigmadoya'uyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² O'nigmadoya'ne, huadi'da Teófilo. Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti o'manmadika'onhuahua'uyate. Ken sue'da huakka'a on'tiahuayonhuahua'uyate. Ken Jesús huaboa'da o'ka'uyate on'tiahuay'uyate. Kenpa'ti Diosba' on'manmadika'uyate. Nogomey on'peeonhuahua'uyapo on'timadoya'uyate. Aya' kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti Jesústaj on'timadoya'uyate a'nennada huakkuruda ijba'tiahuayonhuahua'uy. Daka'nada yoknopoeonhuahuikay. Konigepo do'huakon Jesústaj daka' e'timadoya'onhuahua'ta' ijpaki, Teófilo. ⁴ Kenda Jesústaj i'nigpeedeme'te buttida o'e kanopo'e'po daka'da on'nigmadoya'onhuahua'ne.

Juan bautiza huamagka' o'si'po'eapo. Ken Diosen huata'moneria nogti-ada ona'uyate.

⁵ A'nennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo o'uyate. Kenoka' sacerdote o'epo sacerdote Diostaj kenda on'baa'po 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Zacarías sacerdote o'uyate. Zacaríasere nogomey sacerdote on'baa'ika'po onteteyo' on'baa'ika'po kenomeyendik on'madikka'uy Abías. Zacaríasen huatoeen huadik Elisabet. Elisabeten adhuea'pane' Aarón o'uyate. Aarón huakkuruda sacerdote huairi o'uyate. ⁶ Zacarías huato'e Elisabetere Diostehuapa' 'urunopo'da o'nika'uyate. Aya'da Diosen e'mana' on'nigpeika'uyate. Dakhuea'da ogka' be'api' bahuaahue'dik o'ne. ⁷ Elisabet si'popakhue'dik o'uyate kenpa'ti tone'nanada o'nepo huasi'po toehue' o'nuyate.

⁸ Nogme'noetida Zacaríasomey konig sacerdote Diosen jakyo baa'dik o'ne'uyate. ⁹ Konig sacerdote ogkika' huidsipo' on'endepo on'tiahuaydepo Zacaríasyo'da Diosen jakyo kuddik o'uyate. Konig 'uru'hui'eada vela a'bakpakaya'po Dios Huairitaj Zacarías kuddik o'uyate. ¹⁰ Ken Zacarías Dios Huairien jakyo o'epo vela 'uru'hui'eada o'bakpaka'depo jakkurute huakka'da aratbut ogkupopakdepo on'tiona'pakuyate. ¹¹ Kenoka' Zacarías Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Ken kutopate 'uru'hui'eada vela e'bakpakte huada'kopen o'bo'uyate. Dios huairien huata'moneri kente o'bo'uyate. ¹² Zacarías o'tiahuaypo huakka' o'me'pu'kuyate.

¹³ —Me'pukhue' yae', Zacarías. Kenda Diostaj i'tiona'pakuynok Diosa mepe'e'uyate. O'nen huato'e Elisabet bokereksi'poa' o'si'popakapo kenpa'ti kentaj i'dikka'apone Juan. ¹⁴⁻¹⁵ O'nensi'poa Diostaj 'urua'da o'nigpe'eapo konigepo durugnanada i'eapone. Kenpa'ti e'si'po'e'te huakka'ada on'durugpakapo. Vino mayhue' i'taeapone. Kenpa'ti pisco'pi' mayhue' i'taeapone. Si'popakhued ee'ted Diosen Nokirega o'nopo'to'eapo. ¹⁶ Huakka'tada Israel aratbuttaj Dios Huairitaj huaknopoe' Juana o'manopo'korea'apo. ¹⁷ Cristo Huairitaj Juan huakkuruda o'eapo. Cristo tiakhued o'nensi'poa Juan huakkuruda o'eapo. Elíasen

nokirega o'nopo'toepo konig Elías teyda o'uyate konigti Juan teyda ka'dik o'eapo. Huaoj huasi'potaj on'bakkahuea'po on'manoeynoeyapo. Ken huayahuaa huaoa huasi'poa huadi'da on'maeapo. Kenda Juana o'ka'apo. Kenpa'ti nigpeehue' huae'eritaj o'manopo'korea'apo onte'ti on'nigpeeapo. 'Urua'da on'nopoepo huadakda ogka'apo. Ken Cristo Huairitaj kanoknopog'po Juana aratbuttaj 'uru'nopoa'da o'magka'apo. —Diosen huata'moneria Zacariastaj ona'uyate.

¹⁸ —Kenda ona'nig buttia' oknopogehue'dik ijje. Huatone'da ijje, do'hued huatoekon huatone'da o'e. —Zacariás Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

¹⁹ —Do Gabriel ijje. Diosen huanaba' ijje. Diosa me'ta'mona'ne. Ontaj kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. Huadak hua'a kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. ²⁰ Kenda ona'denig'a buttia' oknopogehue' o'enok a'pakhue'dik i'eapone. O'nensi'po e'si'poede'te onte'ti a'pakdik i'eapone. Kenoka' Diosa o'pak kenda yona'dey o'eapo. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

²¹ Kenoka' jakkurute aratbut ogkupopakpo Zacariastaj on'nigepo ijhue'da Diosen jakyo o'enok aratbut on'me'puke'uyate. ²² Ken kenoka' Zacariás o'orokdepo a'pakhue'dik o'uyate. Diosen jakyo konig e'yorokyanig Diosa Zacariastaj o'tiahuaya' kenomey aratbut on'nokotuyate. Ken Zacariás huaba'a o'tohua'yadhua'uyate. Ken a'pakhue'dik o'uyate.

²³ Ken ken huame'noete Diosen jakya' konig sacerdote o'baa'onhuahua'po o'kuhuitdepo hua'en jakyokon o'hua'uyate. ²⁴ Nogok ke'nen huatoe Elisabet huaboa'da bogdakhue' o'uyate. Konig o'iregunhuahua'po cinco puug jakkurute orokhue' o'uyate. ²⁵ “Dakhue'da o'e. Si'popakhue'dik o'e.” Ken aratbut huaahue' me'neapone. Dios Huairia me'tinepahui'po in megka'ne. Elisabet o'nopog'uyate.

Jesússi'po i'toepone. Ken Diosen huata'moneria Mariataj ona'uyate.

²⁶ Ken Elisabet seis puug bogdakhue' e'ede'te Diosen huata'moneri Gabrieltaj Diosa o'ta'mona'uyate. Nazaret huakka' jakyo Galilea huadaribayo o'ta'mona'uyate. ²⁷ Mune'yo Mariataj o'huahua'uyate. María katenohued o'uyate. Katopake'po Maríaen huaoa o'yokuy Josétaj. José Davidkudak huairien onaratbutyo' konig huayayo o'uyate. María hueretda toepakhued Gabriel o'huahua'uyate. ²⁸ Mariataj o'huahua'depo,

—Ijtiaki, María, Diosa 'uru'a'da megka'ne, onere o'e. Nog ettone'taj Dios sue'da huadak o'magka'nig'a ontanayo huadaka'da megka'ne. —Mariataj ona'uyate.

²⁹ Ken, Diosen huata'moneritaj o'tiahuaydepo o'peede'po ke'nen hua'ataj o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken konig mena'ne? o'nopoepo María.

³⁰ —Me'pukhue' yae', María. Diosa metinepahui'po 'uru'a'da megka'ne. ³¹ Bogdakhue' i'eapone. Huabokereksi'poa' i'si'popakapone. I'dikka'apone JESÚS. ³² Huairi o'eapo. Kentaj huakka'da o'noknopog'apopo on'nigpeeapo. Diosen Huasi'po on'dikka'apo. Dios Kuruderiansi'po on'dikka'apo. Konig Davidkudak huairitone' huakka'da aratbuttaj o'mana'ika'uyate. Konigti Dios Huairi Jesústaj huairitone' o'yahuea'apo. Ken aya'da Israel

aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apo. ³³ Ken Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apopo, batikhue' o'eonhuahuika'apo. —Diosen huata'moneri Gabriela Mariataj ona'uyate.

³⁴ —¿Menpa' do ijsi'popakapo? Huabokerekere huedhued ijje. —María Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

³⁵ —Diosen Nokireg betihuarakapone. Kenpa'ti Dios teynanada o'epo konig e'sihua betibukapone, ontaj betibukapone. Konigepo kensi'po o'si'poeapo Diosya' o'tiakapo. Diosenyo'da o'kika'apo. Diosen Huasi'po o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ³⁶ Kenpa'ti o'nen huabet Elisabet huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na huatone'nanada o'enok si'popakhue'dik on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug bogdakhue' o'ede. ³⁷ Diosnayo aya'da ka'dik o'e. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

³⁸ —Dios Huairien huanaba' ijje. Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'. —María ona'uyate.

Ken konig ona'depo Diosen huata'moneria okhua'uyate.

María Elisabettaj bapa' puuga' o'toksike'uyate.

³⁹ Kenoka' María atoksikeya'po o'huahua'uyate. Idada o'hua'po Judea ote'bayo o'hua'uyate. Ote' huakka' jakyo o'hua'uyate. ⁴⁰ Zacariásen jakyo o'kudondepo Elisabettaj "Ijtiaki," ona'uyate. ⁴¹ Kenoka' Elisabet Mariataj o'pēdepo yobeda huakiokoya' o'tiarud'uy. Diosen Nokirega o'nopo'tōe'uyate. Elisabettaj o'nopo'tōe'uyate.

⁴² —Diosa aya' ettone'taj daka' mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da megka'ne. Kenpa'ti o'nensi'potaj 'urua'da ogka'apo. ⁴³ ¿Be'a ijje do do'hued Huairied huayea o'huatiakne? ¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'? ⁴⁴ Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki," ea'te ijpeēdepo yobeda huakiokoya' o'durugpakpo be'tiarudne. ⁴⁵ Dios Huairitaj iknopoēpo durugda i'e konigepo kenda Diosa mename'ne kenda megka'apone. —Ken Elisabeta Mariataj 'utta'da ona'uyate.

⁴⁶ Dios Huairi 'urua'da o'e huanopoya'da yoknopoey. ⁴⁷ Do'hued Dios Huairi do'taj huanopo'yarea'eritaj durugnopo'da ijje. ⁴⁸ Konigepo do'taj be'tiahuayne. Pai'da huanaba' ee'pi' daka' be'tiahuayne. Kenda nogok nogok aratbuta mo'batia'pakika'apone. Diosa 'urua'da megka'nig. Kenda mo'batia'pakapone. ⁴⁹ Ke'nendik 'uruda o'epo aya'da ka'dik o'epo konigepo 'urua'da do'taj megka'ne. ⁵⁰ Diostaj huakme'pukeritaj nogok nogok o'matinepahuika'po, Diosa o'matinepahuika'. ⁵¹ Diosa teyda o'kika'. Nama'da 'uruda ijje huanopo'eritaj kenpa'da o'maenapo. ⁵² Huairitone'taj o'maenpo pai'da aratbuttaj huairi o'bayahuea'. ⁵³ Ken pai'da huag'eritaj huadakda o'bayokika'. Huakka'da huato'eritaj o'mata'mona'. Katepi' toehue'da o'mata'mona'. ⁵⁴ Israel aratbut konig Diosen huanaba' e'huag'taj Diosa daka' o'matoika'po, okkahuehue' o'maenpo o'matinepahui'ika'po. ⁵⁵ Oro'en huapane'kudakomeytaj kenpa'ti Abrahamkudaktaj kenpa'ti aya'da ke'nensi'po ke'nen huayayo nogok nogok aya'tada "Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate Diosa. Kenda o'kika'. Kenda María Elisabettaj ona'uyate.

⁵⁶ Ken Elisabetere o'unhuahua'uyate. Bapa' puug María o'unhuahua'uyate. Bapa' puug o'ēdepo huag'en jakyo o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'poe'uyate.

57 Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak o'edenok huabokereksi'po o'si'popakuyate. 58 Onteteyo' huahuaderi kenpa'ti Elisabeten huabet huæ'eri on'mapeundepo ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po yobed o'yoknok on'peðepo Elisabetero on'madurugpakuyate. 59 Yobed oho huame'noe e'e'te huabokereksi'poensi'dak kaktege'po konig judío aratbut ogkika'uyate, aktegya'po on'batiakuyate. Si'nontaj huaøendik Zacarías e'dikkata' on'pakuyng'a.

60 —Kæ'. Ke'nendik Juan o'e. —Ke'nen huayea o'mana'uyate.

61 —¿Menapo? O'nen huabet ken huadik ehue' o'ne. —O'nona'uyate.

62 “¿Ke'nendik katedik i'pak?” Konig Zacarías peehue'dik o'enok huaba'a on'tohua'ya'uyate. 63 Kamadoye'po huaen tablataj me'nigtotiak o'mana'uy. En'totiakde'te “Ke'nendik Juan o'e.” Zacarías a o'madoya'uyate. Aya'da on'tiahuaydepo kenpihuay on'batia'pakuyate. 64 Juanendik o'madoya'depo Zacarías onte'ti huaboa'da a'pakdik o'uy. Dios Huairi 'urua'da o'epo teyda o'kika' Zacarías a o'batia'pakuyate. 65 Aya'da aratbut keyoda meyhue'da kenpihuay on'nopoe'uyate. Kenda Zacarías o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada on'batia'pake'uy. Judea ote'yo huabada kenda on'batia'pake'uyate. 66 Ken aya'ada on'tipeðepo kenda on'tinopoeonhuahua'po nogtaj nogtaj on'batia'pakonhua'po:

—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate 'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da ogkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

67 Juansi'poen huaøj Zacarías o'epo Diosen Nokirega o'nopo'toenok Zacarías a o'mana'pakpo:

68 Dios Huairitaj Israel aratbuta o'noknopoka'. Dios Huairi 'urua'da o'e. Kan'batia'pakike'po. Oro'omey Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo mo'nopo'yarea'ne. 69 Kenpa'ti Diosen huanaba' Davidkudak huakka'da huayayo o'matae'nig'a nogtida bo'yokdene. Dios Huairia oro'omeytaj bo'yokdene. Ke'na Davidkudaken adhuea' huayayo o'epo teynanada huamanopo'yarea'eri o'e. 70-75 Oro'en taka'taj akmaenya'po Dios Huairia o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj huahuadiayeritaj Dios Huairia bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'taj a'matinepahuiya'po, “Me'pukhue'ada o'na o'nen huayayoere Diostaj 'urunopo'da kan'nigpeike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'nigpeike'po opudomeyen taka'taj bo'tioka'apone.” Ken oro'en huaøj Abrahamtaj kenda Diosa ona'uyate. Kenda Diosa okkahuehue' o'ika'. Ken Diosa oa'uyate. Kenda a'nennada Diosen 'urua'da huamanbatia'pakeria o'mana'uyate. 76 Kenpa'ti, o'na do'huedsi'po, Dios Kuruderien huamanbatia'pakeri mo'dikka'apone konigepo Cristo Huairia manmadikahued o'na huaboa'da i'manmadika'apo. Konig Cristo Huairi o'epo huakkuruda i'manmadika'apone. Kenda i'manmadika'depo aratbuttaj i'manopo'korea'apone. Cristotaj i'maknopoea'apone. 77 Aratbut Cristotaj o'noknopoeðepo on'nigpeika'po dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apo kenpa'ti o'manopo'korea'apo. I'manmadika'aponok o'noknopoeapo. 78 Ken oro'en Diosa di' mo'epo mo'matinepahui'po konig niokpo o'ta'tika'nig kutaya' Cristo konigti o'huarakapo. 79 Sikkiregyo huæ'eritaj ke'na konig huakjey o'maeapo. Aratbut e'bueytaj huame'pukeritaj konig

huakjey o'maeapo. Diostaj o'maknopoea'apo. 'Uruda huakadhua' mon'madika'apone. Kenda ena'te on'nopo'noeyapone. Zacaríasaa oa'uyate, ken.

⁸⁰ Ken Zacaríasensi'po o'kereko kenpa'ti Diostaj daka'da oknopoeapo nogiti nogiti oknopoeapo aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po Israel aratbuttaj a'manbatia'pakya'po huahued aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po. Nogok Israel aratbuttaj o'manbatia'pakuyate.

2

Jesús o'si'poe'uyate

(Mt. 1.18-25)

¹ Kenoka' Romano huairitone' o'ika'po ke'nendik Augusto o'e'uyate. "Aya' huabokerekdik kan'matimadoye'." Huairia Augustoa o'mana'uyate. ² Ken konig huabokerekdik on'matimadoya'uyate, ken konig Romano huairi o'paknok huakkuruda aya' huabokerekdiktaj on'matimadoya'uyate. Kenoka' Siria aratbut gobierno huairi Cirenio'taj on'nigpeika'uyate. ³ Ken aya'da aratbut kenomeyen adhuae'pane'en huakka' jakyo hua'dik o'nepo huadik gobiernoen beroba'te a'timadoyaya'po on'bahua'uyate. ⁴ Konigepo Nazaret huakka' jakya' José o'hua'uyate. Nazaret Galilea huadaribayo o'e. Nog huadaribayo o'hua'uyate. Judea huadaribayo José o'hua'uyate. Huakka' jakyo Beléno o'hua'uyate. Beléno Davidkudak o'si'poe'uyate. José Davidkudaken adhuae' huayayo o'uyate. ⁵ Beléno huadik ijje' a'timadoyaya'po o'hua'po Mariaere on'hua'uyate. Maríaen hua'oj Maríataj o'toepakanpo Joséere on'hua'po María bogdakhue' o'uyate. ⁶ Ken Beléno o'nedepo kenoka' si'popakdik o'epo ⁷ huakkuru huabokereksi'po o'si'popakuyate. Aratbuten huatay jakyo huakka'da o'nedepo kudhue'dik o'nepo vaca 'uhuaen jakyo o'si'popakuyate. Konig atisuksi'po yobedtaj on'tidoka'po vacaen huabape' aypo cajayo on'hueda'uyate.

Diosen huata'moneritaj on'tiahuaypo oveja huamatoe'eria on'tiahuaypo kenpa'ti on'mapee'uyate.

⁸ Belén huakka' jakyo meyo'hue'da oveja huamatoe'eri o'nebedpo kenomeyen oveja on'matoe'bedpo mire huadaribayo on'matoe'beduyate. ⁹ Idada Dios Huairien huata'moneritaj on'tiahuay'uyate. Oveja huamatoe'eria on'tiahuaypo Dios Huairi eynanada nogyen nogyen o'batita'tenok huakka'da on'me'puke'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane' konigepo huadak hua'a o'nigtotiakne. Ken aya'ada on'mapeedepo on'madurugpakapo. ¹¹ Davidkudaken jakyo oy Diosen Huamanopo'yarea'eri o'manigsi'poede. Ke'na Cristo Huairi o'e. ¹² Kan'nopoe'po huasi'po atisuksi'po e'tidoka' vacaen huabape' aypo cajayo e'huedte bo'huahuayapone. —Ken Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

¹³ Kenoka' ken Diosen huakkuru huata'moneri ee'ted nog huakka'nanada huata'moneri kurudya' on'huahuarakdepo,

¹⁴ —Dios kutayo o'ika'po 'urua'da o'epo o'ka'de, iyo huadariyo aratbut-taj Diosa o'pakpo o'manoeya'. —Diosen huata'mona'eriomeya 'urua'nanada on'mana'uyate.

¹⁵ Kurudyō Diosen huata'moneriomey en'behuikde'te, "Belényo mon-hua'. Kenda Diosa o'ka'de Dios Huairia mo'nopōēa'dene mon'tiahuay." Oveja huamatōē'eriomeya huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁶ Idada on'bahuay'uyate. María Joséere kenpa'ti yōbedtaj on'bahuahuay'uyate. Yōbed vacaen mirē huabape' caja'poyo e'huedte on'huahuay'uyate. ¹⁷ Jesús yōbedtaj on'tiahuaydepo kenda Diosen huata'moneria huasi'potaj o'huaa'nig aya'da Josétaj Maríataere o'non'batia'pakuyate. ¹⁸ Ken, aya'da on'peedepo José Maríataere kenpihuay on'nopōē'uyate. Kenda oveja huamatōē'eriomeya e'batia'pakde'te on'mepuke'uyate. ¹⁹ Maríanayo kenda oveja huamatōē'eriomeya en'batia'pakde'te kenda okkahuehue' o'ēpo o'nopoeonhuahua'uy. ²⁰ Ken oveja huamatōē'eriomeynayo oḡkume'uyate. Ovejate oḡkume'uyate. Oḡkumejpo "Diosen huata'moneria buttida mona'nig. Konig mona'nig Diosa o'ka', konig o'pēenig konigti o'tiahuaydey. Dios 'urua'da o'ēpo huadaknada o'kika'. Huadakda mogka'ne. Dakiti Dios." Ken oveja huamatōē'eriomeya on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yōbedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahuaye'po on'tohua'uyate.

²¹ Ken e'si'popakte ocho huame'noe e'ēde'te huabokereksi'poensi'dak o'nokteg'uyate. O'noktegdepo on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik Diosen huata'moneria a'nenda o'dikyok'uyate. María bogdakhue' ehue' eē'ted o'dikyok'uyate. Kenda o'dikka'uyate Jesús.

²²⁻²⁴ Huabokereksi'po e'si'popakde'te cuarenta huame'noe e'pokde'te ke'nen huaoj huayēere botta'apoyerepi' botta'tukkupi' e'nigarak Diostaj yokdik yane'. Kenda judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti ettone'en huakkurueri huabokereksi'po e'si'popakde'te "Diosen o'tae." Kenda aratbuta kan'batia'pake'. Judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Ken Jesús e'si'poē'te cuarenta huame'noe e'pokde'te José Maríataere Jesústaj on'tohua'uyate. Jerusalényo on'tohua'uyate. Aya' Moisésa o'mana'uyatenig kenda a'kaya'po Jerusalényo on'tohua'uyate.

²⁵⁻²⁷ Ken Jerusalényo o'nokyēdepo Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba' Moisésa o'nigmadoya'uyatenig a'nigpeeya'po on'kud'uyate. Jesústaj e'nigka' a'nigpeeya'po on'kud'uyate. On'kuddepo Simeón keyōda o'ē'uyate. Simeón Jerusalén huakka' jakyo huāē'eri o'uy. 'Urunopo'da o'ēpo Diostaj huakka'da o'pakika'uyate. Diosen Nokiregā o'nopo'tōē'uyate. Cristoa pa'ida Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna o'nigunhuahuika'po Cristotaj Dios Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj ijtiahuayapoy, do bueyhued ijjepe ijtiahuayapoy. Ken Diosa Simeóntaj o'nopōēa'uyate. Yōbed Jesús huaojere huayēere Diosen jakyo e'kudte Diosen Nokiregā Simeóntaj o'tokud'uyate ²⁸ Simeón Jesússi'potaj o'dokopo, 'urua'nada o'tia'pakpo:

²⁹⁻³⁰ Konig mena'uyne megka'dene. Konig mena'uyne o'nen Huamanoeanhuahuika'eritaj ijtiahuaydey, Dios Huairi oyda menopo'noeyanpo kabueye' meknopōē'. ³¹ Kentaj aya'tada Diosa o'bayokdenok aya'ada aratbuta tiahuaydik o'ne. ³² Insi'poa konig huakjey o'ēpo Dios konig o'enig judío ehue' aratbuttaj o'maknopōēa'apo kenpa'ti Israel aratbut 'uruda o'ne ke'na aya'tada o'manopōēa'apo. Ken konig Diostaj Simeóna oa'uyate.

³³ Simeón Jesústaj 'urua'da o'batia'paknok Jesúsén huaoj huayere kenpihuay on'nope'uy. ³⁴ "Diosa daka' mogka'ne." Simeóna o'mana'uyate Mariataj Josétaere.

—Eya' Diosa o'paknok insi'potaj huakka' Israel aratbut oknopohue'da o'nepo Diosere ehue' o'neapo nog Israel aratbuta o'noknopopepo Diosere kenpa'da on'noehuahauka'apo. Diosen hua'a oa'ika'nok kenpa'ti konig Dios o'pak o'kika'aponok huakka'ada kentaj dakhue'ada on'huaa'po on'huamahui'ia'apo. ³⁵ On'huamahui'ia'po dakhuea' huanopoya' on'nope'uy kenda aya'ada on'nope'uy. On'nakon María pai'da i'ea'pone. Konig siro e'nopo'huekonig suhue'nanada i'ea'pone. —Ken Simeóna Mariataj ona'uyate. María Jesúsén huaye' o'uyate.

³⁶ Keyoda Diosen jakyoda Ana o'uyate. Ana Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'uyate. Ana Fanuelen huayobu kenpa'ti Aser aratbut o'uy. Huatone'nanada o'uyate. Konig mune'yo sue'da huabayok e'taetada o'toepakuyate. Siete huabayok huatoere on'uyate. ³⁷ Kenoka' Jesús Diosen jakyo ee'te konig ayhua ochenta y cuatro huabayok o'ehnuahuika'de'uy. Diosen jakyo o'ika'po jakya' huahue' o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'po nogok nogok Diostaj o'pakpo bapohue'da o'epo, Diostayo'da o'tiona'pakahuadika'uyate. Kenpa'ti o'tiona'pakbedika'uyate. ³⁸ Kenoka' Simeón enade'te Ana Jesústaj o'huahua'uyate. Ana'a Diostaj dakiti oa'depo ken Jesúsá pai'da en'nope'ete Jerusalén aratbuttaj o'madurugpakapo. Kentaj huakka'da o'nonmabonok Ana'a Jesústaj o'manbatia'pak ken.

Nazaret huakka' jakyo on'kume'uyate.

³⁹ Ken Dios Huairienba' e'mana'te aya'da on'nigpe'edepo José Maríaere Galilea huadaribayo on'kume'uy. Kenomeyen jakyo Nazaretyo on'kume'uyate. ⁴⁰ Ken Jesús'po o'kere'kpo, o'teyyepo kenpa'ti Diosen e'ka' konig 'urua'da e'ka' nogiti nogiti o'nope'uyate. Kenpa'ti Diosa daka' o'tojika'uyate.

Diosen Jakyo Jesús huabosi'po o'uyate.

⁴¹ Nogbayok nogbayok aya' huabayokda Jerusalényo Jesúsén huaoj huayere Jerusalényo on'hua'ika'uyate. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiestate on'hua'ika'uyate. ⁴² Ken Jesús doce huabayok e'toede'te aya'da Jerusalényo on'hua'uyate. María Joséere Jesúsere on'hua'uyate. Konig ken fiestate on'huika'po on'hua'uyate. ⁴³ Ken fiesta e'pokde'te on'kume'edepo José Jesúsén huayere nope'hue' o'nepo Jesús huahue'da Jerusalényo o'e'uyate. ⁴⁴ Jesús nog aratbutere yatiaket nama'da on'nope'epo nogme'noetida o'nokhua'uyate, huabet e'tahue'yo kenpa'ti nog aratbutyo Jesústaj on'ukpo ⁴⁵ huahuayhue' o'nepo Jerusalényo onte'ti on'kume'uyate. A'ukya'po on'kume'uyate.

⁴⁶ Ken, bapa' huame'noe on'ukdepo on'huahuay'uy, Jesús Diosen jakyo o'epo Diosba' huamanmadika'eriere o'huadpo o'batia'pakpo kenomeyere o'batia'pakpo. ⁴⁷ Ken aya'da Jesústaj on'pe'edepo 'urua'da o'batia'pak on'nope'epo kenpihuay huakka' Jesús o'nope'epo Jesústaj huape'eria on'nope'uyate. ⁴⁸ Ke'nen huaye' Joséere on'tiahuaydepo on'mepuke'uyate.

—¿Mena'po konig i'e' oro'taj? Ontaj huakka' o'me'puke'po o'ukne. On'nen huaoj doere o'ukne. —Jesúsén huaye'a Jesústaj ona'uyate.

49 —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda do'hued Apag Dios o'paknok ka'dik ijje. ¿Menpa' kenda nopoehue' mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

50 José huayere kenda Jesúsa o'mana' nopounkahue' o'nuyate.

51 Ken Nazaretyo on'kumejpo onte'ti Josétaj huayetaere Jesúsa o'nigpeika'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo Jerusalényo María okkahuehue' o'epo huanopoya' o'nopoeonhuahua'ika'uyate. 52 Ken Jesús o'kerekpno kenpa'ti nogiti nogiti o'nopounhuahua'uyate. Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios aratbutakon on'nopoe'uyate.

3

*Aratbut ehue' e'ika'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)*

1 Huakka' huabayok e'pokde'te Tiberio Roma huæ'eria gobierno Huairi o'uyate. Ke'na quince huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti Poncio Pilato Judeayo gobierno huairi o'uyate. Herodes Galilea huadaribayo Romayo huæ'eria gobierno huairi o'uyate. Kenoka'ti Herodesen huama'buy Felipe Iturea huadaribayo gobierno huairi o'epo kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo huairi o'uyate. Kenoka'ti Lisaniás Abilinia huadaribayo gobierno huairi o'uyate. 2 Kenoka'ti Anás Caifásere konig huakkuru sacerdote huairi o'nuyate. Diosen jakyo ogkika'uyate. Kenokti Diosa Juantaj ona'po Diosen hua'a ijmanbatia'pakapoy Diosa Juantaj o'nopoea'uyate. Juan Zacaríasensi'po o'epo aratbut huakka' ehue' ee'yo o'ikame'te. 3 Jordánhue'te nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj o'manbatia'pakpo,

—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po yan'nopo'korea'po bautiza yagka'. —Aratbuttaj o'mana'uyate. 4 Konig Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate. Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías o'timadoya'po,

Keyo aratbut ehue' e'ika'yo huabokerek 'utta'da e'mana'te a'peeya'po aratbut on'bahuahua'apo. “Dios Huairien dag kente huahuae' daka' dag yan'nigka'. Butukda yan'nigka'. Konig yan'manopo'korea'po. 5 Huatota'po yanokbuk. Konig ote' yanoktibusuka'. Sondoda dag e'eqk yanoktibusuka'. Kente ekkotatuka' dag yan'tinokdejpaka'. 6 Kenpa'ti konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarea' aya'ya'da huadariya' aya'ada aratbut on'tiahuayapo.” Kenda Isaías o'madoya'uyate. A'nennada o'madoya'uyate.

7 Ken huakka'ada Juantaj on'huahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate.

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egka'te Diosa dakhuea'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopone. 8 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uyonk aya'ada tiahuaydik mo'eapone. “Abraham oro'omeyen adhuae'pane' o'epo Diostaj me'pukhue'dik o'ey.” Nopoehue' yane'. Diosa e'paknayo huid in o'bahuednigtaj Abrahamen huayago magka'dik o'e. 9 Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'urua'da

onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo huateya o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. —Juana o'mana'uyate.

¹⁰ —¿Diosa castiga kahue' mo'e'po oro' kate ka'dik o'e? —Juantaj o'nona'uyate.

¹¹ —Botta' opiot e'tae'nayo kentaj opiotbayo' e'huae'taj nogtida yan'bayokika'. O'na aypo e'toe'nayo kentaj aypobayo' e'huae'taj yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

¹² Juana bautiza megke'po sue'da gobierno huakupe huabae'eria Juantaj on'huahua'depo engaña e'kikada huakka'da huakupe e'bakikada,

—¿Oro' kate ka'dik o'e, huamanmadika'eri? —Juantaj o'nona'po,

¹³ —Kenyo'da ken huakupe Roma gobiernoa o'mana'uyunig kenyo'da yan'bae'. Nogda baehue' yane'. —Gobierno huakupe huabae'eritaj Juana o'mana'uyate.

¹⁴ —¿Oro' kate ka'dik o'e? —Roma sorotataj Juantaj o'nona'uy.

—Be'tapi' katepi' bakkayhue' yanika'. Katepi' a'bakkayya'po huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da yan'bahuaa'po bakkayhue' yane'. Kenpa'ti ken huakupe gobierno bo'yokika'ne konig sorotatayo ee'te huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da dakhuapa me'tene, nogiti pakhue' a'ei' yan'nopoika'. —Ken Juana sorotataj o'mana'uyate.

¹⁵ Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda huakka'ada aratbut on'nopoepo Juante ogkupopakdepo Cristotaj huakka' o'nonmabopo, Juantaj Cristo o'epi' on'tinopoepo.

¹⁶ —Cristo ehue' ijjej. Donayo hue'eya bautiza ijmagkikay. Cristonayo o'tiakde opudomeytaj bautiza o'magka'apo. Diosen Nokirega bautiza o'magka'apo kenpa'ti ta'ak e'bakpakya' bautiza o'magka'apo. Ke'na huakhuairi o'epo mata'mona'dik o'eapo. Donayo huairi ehue'da ijjej. Cristo 'urua'da o'epo Diostaj huadaknada o'e. Donayo suhue'da huadak ijjej. ¹⁷ Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'eapo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

¹⁸ Ken konig nogda nogda Juana o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo Jesucristotaj ken Juana o'manbatia'pakuyate. ¹⁹ Herodes Roma huae'eri gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayato gobierno huairi o'epo, “Dakhuea' o'ka.” Juana o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen huatoe o'toepo kenpa'ti nogda nogda dakhuea' o'kame'nok, “Dakhuea' o'ka.” Juana o'huaa'de'uy. ²⁰ Juana kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpeehue' o'edepo nogda dakhuea' o'ka'po huabakuda' jakyo Juantaj o'kuda'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ken 'ikken Juantaj kudahued Juan bautiza o'magka'po, huakka'da aratbuttaj bautiza o'magka'depo Jesústakon bautiza ogka'uyate. Ken Jesústaj bautiza egkade'te Jesúsá Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudya' akbogpe okhuike'uyate. ²² Diosen Nokireg o'huahuarakpo konig tukku' o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,

—On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane' o'nika'uyate.

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús konig treinta huabayok o'epo huaboa'da judío aratbuttaj o'manmadika'onhuahua'po. Joséensi'po o'e aratbut on'nopoika'pi'. José Eliensi'po o'uyate. ²⁴ Elí Matatensi'po o'uyate. Matat Leviensi'po o'uyate. Leví Melquiensi'po o'uyate. Melqui Janaensi'po o'uyate. Jana Joséensi'po o'uyate. ²⁵ José Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Amóseni'po o'uyate. Amós Nahumensi'po o'uyate. Nahum Esliensi'po o'uyate. Esli Nagaiensi'po o'uyate. ²⁶ Nagai Maatensi'po o'uyate. Maat Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Semeiensi'po o'uyate. Semei Joséensi'po o'uyate. José Judáensi'po o'uyate. ²⁷ Judá Joanaensi'po o'uyate. Joana Resaensi'po o'uyate. Resa Zorobabelensi'po o'uyate. Zorobabel Salatielensi'po o'uyate. Salatiel Neriensi'po o'uyate. ²⁸ Neri Melquiensi'po o'uyate. Melqui Adiensi'po o'uyate. Adi Cosamensi'po o'uyate. Cosam Elmodamensi'po o'uyate. Elmodam Erensi'po o'uyate. ²⁹ Er Josuéensi'po o'uyate. Josué Eliezerensi'po o'uyate. Eliezer Jorimensi'po o'uyate. Jorim Matatensi'po o'uyate. ³⁰ Matat Leviensi'po o'uyate. Leví Simeónensi'po o'uyate. Simeón Judáensi'po o'uyate. Judá Joséensi'po o'uyate. José Jonánensi'po o'uyate. Jonán Eliaquimensi'po o'uyate. ³¹ Eliaquim Meleaensi'po o'uyate. Melea Mainánensi'po o'uyate. Mainán Matataensi'po o'uyate. Matata Natánensi'po o'uyate. ³² Natán Davidensi'po o'uyate. David Isaíensi'po o'uyate. Isaí Obedensi'po o'uyate. Obed Boozensi'po o'uyate. Booz Salmónensi'po o'uyate. Salmón Naasónensi'po o'uyate. ³³ Naasón Aminadabensi'po o'uyate. Aminadab Aramensi'po o'uyate. Aram Esromensi'po o'uyate. Esrom Faresensi'po o'uyate. Fares Judáensi'po o'uyate. ³⁴ Judá Jacobensi'po o'uyate. Jacob Isaacensi'po o'uyate. Isaac Abrahamensi'po o'uyate. Abraham Taréensi'po o'uyate. Taré Nacorensi'po o'uyate. ³⁵ Nacor Serugensi'po o'uyate. Serug Ragauensi'po o'uyate. Ragau Pelegensi'po o'uyate. Peleg Heberensi'po o'uyate. Heber Salaensi'po o'uyate. ³⁶ Sala Cainánensi'po o'uyate. Cainán Arfaxadensi'po o'uyate. Arfaxad Semensi'po o'uyate. Sem Noéensi'po o'uyate. Noé Lamecensi'po o'uyate. ³⁷ Lemec Musalénensi'po o'uyate. Musalén Enocensi'po o'uyate. Enoc Jaredensi'po o'uyate. Jared Mahalaleelensi'po o'uyate. Mahalaleel Cainánensi'po o'uyate. ³⁸ Cainán Enóseni'po o'uyate. Enós Setensi'po o'uyate. Set Adánensi'po o'uyate. Adán Diosensi'po o'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj da ona'uyate.

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Diosen Nokireg o'nopo'toenok Jesús a Diostaj o'nigpeika'po Jordánhueya' o'kume'uyate. Diosen Nokirega aratbut ehue' e'ika'yo Jesústaj o'tohua'uyate. ² Keyoda cuarenta huame'noe o'eonhuahuika'po. Keyoda toto'a Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue' o'unhua'po kenpa'ti cuarentaa' sikyo bapehue' o'eonhuahua'depo kenoka' aypota' o'e'uyate.

³ —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo in huidtaj aypo yaean. — Jesústaj toto'a ona'uyate.

⁴ —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bape'po aya'da Apagba' huadik nigpeika'dik o'ne. Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj o'tohua'po kutayoda ote'yo o'tobehuikpo. Ken ijhuiti ehue' nogyo nogyoda adteda aya' huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'batiahuay'ea'uyate.

⁶⁻⁷ —Aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadariyo huairi huae' o'bayokapone konigepo do'huedda me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ij-pakpo yokdik ijje. Do'taj huikudate e'tihuadnayo “Uruda huairi me'taene.” Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁸ —Bekhua', toto', konigepo “Dios Huairitayo'da huikudate yanighuadpo yan'nigpee'.” Apagba'a kenpa' oa'. —Kenpa' Jesúsa toto'taj ona'uyate.

⁹ Kenoka' Jerusalényo Diosen jakyo o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

—On Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj. ¹⁰⁻¹¹ Apagba' oa'po: Ka'nonokba'huade'po e'kudajte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i'ea'pone. Huaba'a kutate monokba'huada'pone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Toto'a nama'da ona'uyate.

¹² —“Dios Huairi nama'da kake'po nama'da ahue' yae'.” Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

¹³ Jesús nama'da kake'po toto' huairia nogda nogda da ona'depo nogda nama'da huana' nopoehue' o'edepo o'batikpo okhua'uyate. Nogokpi' da anaya'po yakumeapetdapi'.

Galilea huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Galilea huadaribayo Jesús o'kume'uyate. Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesús teyda o'e'uyate. 'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj on'batia'paknok huabada adta'da nogya' nogya' on'batia'pakuyate. ¹⁵ Judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'po nogda nogda nogyo nogyo judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'ika'uyate. “Urua'da o'manmadika' Jesúsa.” Aya'ada on'batia'pakuyate.

Nazaretyo Jesúsa o'ika'uyate.
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ken, Nazaret huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Keya' Jesús o'kerekuayate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo o'kud'uyate. Kenda o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo Apagba' o'tiahuaypo Apagba' abona'pakya'po o'bo'uyate. ¹⁷ Apagba' ken Isaías huamanbatia'pakeria o'manigmadoya'uy. Kenda beroba' Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:

¹⁸ Dios Huairien Nokireg me'nopo'toene konigepo pai'da aratbuttaj huadak hua'a a'manbatia'pakya'po bektie'ea'me'ne. Pai'da huae'eri aratbuttaj kamadurugpake'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Huairien huanaba' kenpa'da bahua'dik ka'ne'po kamane'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Ekpobigtaj

kabakpoyare'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'nok kabaktohue'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. ¹⁹ In huadak huabayokte Dios Huairia o'matinepahui'po kamabatia'pake'po Diosa me'ta'mona'uyne. Ken Jesús Isaiásba' o'mona'pakpo o'mana'uyate.

²⁰ Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo judío aratbuten huaitake' jak huatoe'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate. Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,

²¹ —Ken Apagba' huaboa'da mo'peedene oy konig Isaiás oa'uyate oy kenda ijkay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne. —Ken Jesús huaboa'da o'mana'uyate.

²² Jesústaj “kenpihuay,” on'batia'pakpo “huadakda oa',” “buttida oa',” “urua'da hua'a o'batia'pak,” aya'ada on'batia'pakuyate.

—In Joséensi'po o'enig'a. —On'batia'pakuyate. Nopoehue' o'nepo on'batia'pakuyate.

²³ —Konig aratbut oa'ika', “Huamadakka'eri i'epo huata'da yayarea'.” Do'taj ena'ta' bo'pakne ijnopoy, “Konig Capernaum huakka' jakyo o'bayareame'te o'pee iyokon o'nen huadaribaya' konigti yaka'.” O'nona'apone. —Jesús Nazaret aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁴ Jesús a nogiti o'manbatia'pakpo,

—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria nogbayo e'hua'nayo Diosen huamanbatia'pakeri o'e aratbuta o'noknopoeapo on'nigpeeapo. Ke'nen huakka' jakya' yakerekya'da kentaj Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta pakhue' o'nika'apo. Buttida ijjay. ²⁵ A'nennada Eliaskudak o'ika'uyate. Eliaskudak Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa' huabayok nogiti nog seis puug hui'hue' o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka' huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada ²⁶ Israel aratbut 'ayhuataj Eliaskudaktaj nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta oknopoehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj aypo kabayokike'po nigta'monahue' o'uyate. Dios nog aratbut 'ayhuataj o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak 'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Sarepta jak meyhue'da Sidón huakka' jak o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo kabayokike'po o'nigta'mona'uyate. ²⁷ Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo huaje'eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda on'maso'set'uyate. E'so'set Israel aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa. Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo e'eada Naamantayo'da o'yarea'uyate. Naaman nog aratbutda Siria huadaribayo huaje'eri aratbut o'uyate. —Jesús huā'nbaya'da Nazaretyo o'mana'uyate.

²⁸ Judío aratbuten huaitake' jakya' aya'ada Israel aratbut o'nepo on'peedepo diga'da Jesústaj on'huadiay'uyate. ²⁹ On'bopo huakka' jakya' on'to'orokpo Jesústaj on'to'orokpo huakupakunojpoyo on'tohua'po ken huakupate kenomeyen huakka' jak o'e'uy. Ken huakupakunojpoya' andaya'yo on'tohua'uyinig'a. ³⁰ Jesús huakupakunojpote huakka' aratbut egkupopakte o'bakpokonpo o'bakhua'uyate.

Dakhue'da nokirega bokerektaj o'nopo'toe'uyate.

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ken Capernaum huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Capernaum Galilea huadaribayo o'e. Capernaumyo Jesús o'epo aratbuttaj

o'manmadika'po judío aratbuten huaitake' jakya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'manmadika'uyate. ³² "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika', konig huairitone' o'manmadika'." Aratbuta on'tinopoe'uyate.

³³ Huaitake' jakyo nogbokereкта'tida dakhue' nokirega' o'nopo'toenok 'utta'da o'okoypo,

³⁴ —Oro'omeytaj ogkahue' moe'. ¿Mena'po oro'omeytaj ogka', Jesús Nazaret huae'eri? ¿Oro'taj kenpa'da a'enyá'po menpa' o'huatiak? Ontaj okeá'ne. Diosenyo'da i'ene. —Dakhue' nokirega' 'utta'da o'okoy'uyate.

³⁵ —A'pakhue' yae'. Huabokerekyá' yakhua', nokireg. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerektaj dakhue' nokirega' sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte o'en'uyate. O'endepo okorokon'uyate. Huabokerektaj dakhuea' ogkadhue'ada dakhue' nokirega' okhua'uyate. ³⁶ Aya'ada on'tiahuaypo on'mepuke'uyate. Huayahuaya on'manbatia'pakpo,

—'Urua'da huadik oa'. Konig huairitone' ona'po ighua'da o'mana'nok nigpeedik o'nepo o'makoroka', dakhue' nokireg o'makoroka'. —Huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

³⁷ Ken huadaribayo nogyon nogyon Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyat

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ken Jesús o'orokonpo judío aratbuten huaitake' jakya' o'orokondepo Simónen jakyo o'kudon'uyate. Keyo Simónen huasu' huakka'da o'digpaknok, "Oro'en huasu'taj yayarea'." Jesústaj o'nona'nok ³⁹ enpahuedte Jesúsa o'tiboato'po o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato'depo ida o'bodpo o'manigmanhuada'uyate.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Nogyo nogyo huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga dakhue'da o'nepo, on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta on'batotiakpo Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtatiá' o'batibata'tepo o'bayarea'uyate. ⁴¹ Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Toto'a o'makorokpo 'utta'da o'dokoypo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —Toto'a on'mana'uyate.

Jesús Diosen Cristo Diosa o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopoenok,

—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Mr. 1.35-39)

⁴² E'munyakte Jesúsa huakka' jakya' o'orokonpo aratbut ehue' ee'yo o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj on'huahuay'uyate.

—Oro'omeytaj okhuahue' moe'. —Jesústaj o'nona'nig'a,

⁴³ —Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopojika'dik o'neapo. Ken nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a manbatia'pakdik ka'e'po konigepo Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa aratbuttaj o'mana'uyate.

⁴⁴ Ken nogda nogda judío aratbuten huaitake' jakyo Galilea huadaribayo Jesúsa huadak hua'a o'manbatia'pakika'uyate.

5

Jesúsa ena'te Simónomey o'nokenedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate.

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ Nogok Genesaret e'pog akta'bogpete Jesús o'bo'uyate. Diosen hua'a a'peeya'po huakka'nada aratbut on'batiakpo o'nonda'epo Diosen hua'a e'peeta' on'pakpo Jesústaj o'nonda'e'uy. ² Botta' kusi'petone' meyhue' da akta'bogpete e'bette Jesúsa o'tiahuaypo sigpi' huadhue' o'nyu. Huakjene'eriomey kusi'petaj o'nokhua'depo huakjene' on'koyoa'uyate. ³ Nogtida kusi'petone'yo Jesús o'kudpo o'bo'uyate, Simónen kusi'peyo o'bopo.

—Sue'pi' e'pognopo'te be'tohuatu', Simón. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate. Keyo kusi'peyo o'huaddepo huaboa'da huakka'nada aratbuttaj o'manmadika'uyate. Kusi'peya'da o'manmadika'uyate.

⁴ O'manmadika'batikdepo,

—E'pog jodyoda yanhua'po biigtaj yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.

⁵ —Aya' sikyoda oro'omey okjene'bednig'a biig ehue'da o'e, Huamanmadika'eri. O'na ona'nok yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj ona'uyate.

⁶ Ken o'nokjene'depo huakka'nada biig on'kuda'denok en'totokte huakjene' huaboa'da okputukonpo nogyen nogyen okputukonpo. ⁷ Nog huakjene'eri nog kusi'petaj Simóna huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken on'tiakdepo kenomeyen botta' kusi'peyo biig on'bahueda'po huakka'nada o'epo kusi'pe o'ta'kotay'uyate. ⁸ Kenda Simón Pedro o'tiahuaypo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihuadpo,

—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea' huaka'eri ijje. —Jesústaj Simóna ona'uyate.

⁹ Biig huakka'da o'enok Simón omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere huakka'da on'mepuke'uy. ¹⁰ Kenpa'ti Jacobo Juanere Zebedeoensi'po Simónere huakjene'eri o'nyuyate. Kenomeykon on'mepuke'uyate.

—Mepu'kehue' yae'. Oy huaboa'da do'taj kanoknopoe'po aratbuttaj i'bae'apo. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

¹¹ Ken kusi'pe on'betandepo huakjene'eria aya'da on'maenanpo kenpa'da on'maenanpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'set Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Keyo huakka' jakyo Jesús o'edenok huabokereka o'huatiak'uyate. Ke'na ke'poda o'so'seta' Jesústaj o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken konig gobierno huairitaj ogkika'uyate.)

—O'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Jesústaj ona'uyate.

¹³ Jesúsa o'tibata'tepo

—E'yarea'ta' ijpaki, “o'yareay'.” —Jesúsa ona'uyate.

Ena'te idada o'yarud'uyate.

¹⁴ —“Jesúsa be'yarea'ne,” mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatarakerite sacerdotete yahuati'. I'yaredene betiahuayye'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate konig yayokti'. Sacerdote 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po i'yaredepo huadak i'enok aratbut tiahuaydik o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁵ Urua'da Jesúsá o'bayarea' huadaknada o'manmadika' nogya' nogya' on'tipeepo nogiti nogiti huakka'da on'tipeepo huakka'da aratbut Jesúsáj ogkupopakpo a'peeya'po kenpa'ti be'yare'po ogkupopakuyate. ¹⁶ Egkupopaktada Jesúsáyo o'bakhua'ika'po keyo aratbut ehue' huaje'yo o'bakhua'ika'uyate. Keyoda o'tiona'pakonhua'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Nogoka' Jesúsá e'manmadika'te keyo fariseo aratbut on'bahuadpo fariseo Moisésenba' on'nigpeika'uyate. Kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo Galileaya' Judeaya' kenpa'ti Jerusalénya' on'huatiakde'uyate. Kabayare'po Diosa Jesúsáj o'tihuapokpo ¹⁸ ken Jesúsáj huabokerek asukte enpahuedte on'nigtotiakpo sue'ada huabokerek on'nigtotiakuyate. Ken huabokereka asukte e'ketpak onpahuedika'uyate. Jakyo e'kudá'ta' on'pakpo Jesúsáj a'nighuedaya'po e'kudá'ta' on'paknig'a ¹⁹ huakka'nanada o'nenok meya' kudahue' o'ne'uy. Konigepo jak kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte o'nonhuaraka'po aratbutnopote Jesúsáj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. ²⁰ Jesúsáyo o'yarea'apo on'nopo'e'uy. Kenda Jesúsá oknokot. Huabokerek e'ketpaktaj,

—Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a do'a yokkahueay, huabokerek. —Jesúsá e'ketpaktaj ona'uyate.

²¹ Ken Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut Jesúsáj on'pegedepo huaboa'da on'nopoepo “Diostaj dakhuea' Jesúsá oa'. Nama'da o'nopoepo dakhuea'da Jesúsá oa'. Huabokerekanayo okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e.” Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere huaboa'da huanopoya'da on'nopoepo.

²² Kenda fariseomey huanopoya'da on'nopoenig Jesúsá o'nopo'e'uyate.

—Menpa' ken konig dakhuea' on'tinopo'e. ²³ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. ²⁴ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijje' opudtaj a'manopo'e'aya'po e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsá o'mana'po,

—Yabo', asuk ya'udpo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá ona'uyate.

²⁵ Huaboa'da ena'te ke'na o'bod'uyate. Huamanmadika'eri fariseoere en'tiahuayte o'bodpo, asuk o'udpo ke'nen jakyo o'hua'po Diostaj dakti o'tiona'pakpo Dios 'uruá'da megka'ne o'batia'pakuyate. ²⁶ Aya'ada on'tiahuaydepo on'mepuke'po Dios 'uruá'da o'ka' on'batia'pakuyate. On'mepu'kudpo,

—Oy konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uynig o'tiahuaydey. Diosa 'uruá'da o'ka' o'tiahuay. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuyate.

—*Diostaj aknopo'e'ya'po do'taj menigpeepo be'tahua'.* —*Jesúsá Levítaj ona'uyate. (Leví konogda o'dikka'uy Mateo)*

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Nogoka' Jesúsá o'orokpo Levítaj o'tiahuay'uyate. Leví huabokerek o'epo gobiernotaj huakupe o'tabae'ika'po gobierno huakupe huatabae' jakyo o'huad'uyate.

—Diostaj aknopōeya'po do'taj menigpeunhuahuika'. —Jesúsa Levítaj ona'uyate.

²⁸ Ken Leví o'bodpo aya'da kenpa'da o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.

²⁹ Nogok Jesústaj huakka'da aypo on'manigmanhuada'po Levien huana'ba'a on'nigmanhuada'uyate. Levien jakya' on'nigmanhuada'uyate. Kutopate Jesúsere Levíere huakka'da on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe huatabae'eri on'bahuadpo kenpa'ti nogomey on'bahuadpo gobierno huakupe huatabae'eria engaña ogkika'uyate. ³⁰ Fariseo aratbut kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o'nepo huaboa'da on'bahuaa'po Jesúsén huanigpeika'eritaj on'bahuaa'depo,

—¿Gobierno huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere mena'po opudomeya mo'bape'? Kenomeyere bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne. —On'mana'uyate.

³¹ —Aratbut huadakda ee'nayo huamadakka'eriyo huahue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eriyo on'hua'ika'. ³² Konigepo “Huadak huaka'eri ijjej.” Aratbut kenda huata' huatinopōe'eritaj “Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpee',” a'manaya'po Diosya' bahuatiakhue' ijje'uy. “Dakhuea' huaka'eri ijjej.” Aratbut kenda huata' huatinopōe'eritaj “Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpee',” a'manaya'po Diosya' ijbahuatiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa kamapee'po bapehue' o'nunhua'depo on'tiona'pakika'.

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ —Juan bautiza huaka'erien huanigpeika'eri kenpa'ti fariseoen huanigpeika'eri Diosa me'pee'po bapehue' o'nunhua'po on'tiona'pakika'. ¿Menpa' o'nen huanigpeika'eriata aypo on'bape'ika'? —Fariseomey kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriomeya nama'da on'nopōepo Jesústaj o'nona'uyate.

³⁴ —Do konig huabokerek e'toepak konig ijjenok. Kenoka' huabokerek o'toepakapo huakka' huadi'a a'durugpakya'po kenere a'bapeya'po on'bahuatiakika'. Kenoka' huadi' kenere o'nepo “Bapehue' ya'nunhua',” manahue'dik o'nenig'a ³⁵ kenoka' do'taj kadarake'po boktohua'denok huadi' aratbuta bapehue' o'nunhua'po on'tiona'pakonhua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaohtaj okteghue' monika' oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaohtaj dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. ³⁷ Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoinayo o'huēpoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'suhuitonapo, dakhue'da o'eapo. ³⁸ Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Konigti adhuea'pane' ogkika' kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po, yag'kika'. ³⁹ Be'api' vinotone' on'mamay'ikame'te huabo vino pakhue' o'nepo. “Vinotone'yo'da huadakda o'e.” O'da'. Ken konig adhuea'pane' ogkika' be'api' ogkadhuahuika'depo do'hued huabo e'manmadika' e'ka'ta' pakhue' o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

6

Judíoen okmapie'ahuaddikte Jesúsén huanigpeika'eria o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Nogok judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús ta'bayo o'hua'epo huanigpeika'eriére o'hua'e'uyate. Jesúsén huanigpeika'eri trigo o'nogkupaya'po huaba'a on'tipita'po on'bape'uyate. ² Ken sue'da fariseo huamanmadika'eri o'nepo,

—Kenda Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a. ¿Mena'po bo'ka'? Dakhuea'da bo'ka'ne. —Fariseo huamanmadika'eriomey Jesúsén huanigpeika'eritaj on'mana'uyate.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huag'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo ogkud'uyate. Pan Diostaj on'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huag'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'bape'uyate. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

⁵ Nogdakon Jesúsa o'mana'po,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijje'po katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijje'y. —Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'ba'yarea'uyate.

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Nog okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo huaboa'da o'manmadika'uyate. Keyo huabokerek huada'kopen eba'po'ketpak o'uyate. ⁷ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseomeyere Jesússtaj on'tiahuaya'po okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' o'yareapopi' kenda e'tiahuayta' on'pakpo. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'yarea'nayo “Dakhuea' o'ka'.” huaa'dik o'ey on'nopopo. ⁸ Kenda fariseomey en'nopo'e'te Jesúsnyayo o'maknokotuy. Huabokerek eba'po'ketpaktaj

—Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo o'boato'uyate.

⁹ —Okmapie'ahuaddik huame'noete huadak ka'dik o'ene. Dakhuea' kahue'dik o'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete dakhue'taj yarea'dik o'ene. Barakhue'dik o'ene. Menpa' kenpa' mo'nopo'e opuda. —Jesúsa o'mana'nig'a fariseomey soata' a'tokhue'da o'nok'e'uyate.

¹⁰ Konigepo Jesús nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa huabokerek eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

O'ba'tedepo o'ba'yarudpo huadakba'da o'ean'uyate.

¹¹ Fariseomeynayo Jesússtaj huakka'da on'huadiaydepo a'arakya'po monig ka'dik o'e, on'batia'pakuyate.

Jesúsén doce huamata'mona'eritaj Jesúsa o'baktie'ea'uyate

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nog huame'noete Jesúsa a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo aya' sikyoda o'tiona'pakbedpo Diostaj o'tiona'pakbeduyate. ¹³ Emede'te ke'nen huanigpeika'eritaj o'magkupopaka'depo doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opuda doce do'hued huamata'mona'eri mo'eapone. Jesúsa o'madikka'uyate. ¹⁴ Simóntaj oktie'ea'uyate. Simón konogda o'dikka'uy Pedro. Simónen huama'buy Andréstaj oktie'ea'uyate.

Jacobotaj Juantaj, Felipetaj, Bartolométaj, ¹⁵ Mateotaj, Tomástaj o'baktie'ea'uyate. Alfeoensi'po Jacobo o'epo Jacobotakon oktie'ea'uyate. Kenpa'ti Simón Zelote oktie'ea'uyate. ¹⁶ Kenpa'ti Jacoboen huama'buy Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti Judas Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na Judas Iscariote Jesústaj judío huairitaj nogok o'bayokuyate. Kadarakepo o'bayokuyate.

Jesúsa huakka'tada o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ken Jesús ote'ya' o'huarakpo doce huamata'mona'eriene huatota'yo on'huarakuyate. Jesús en huanigpeika'eri huakka'nada o'nepo kenpa'ti nogomey huakka' on'batiakdepo Judea huadariya' Jerusalénya' e'pogya' huakka' jak Tiroya' kenpa'ti e'pogya' huakka' jak Sidónya' on'batiakde'uyate. Jesústaj a'peeya'po on'batiakpo Jesúsa be'yare' on'nopo'epo on'batiakuyate. ¹⁸ Kenomeytaj toto'a dakhuea' e'magka'tada Jesúsa o'bayarea'uyate. ¹⁹ Jesúsa aya'tada o'bayarea'ika'nok aya'ada a'yareya'po Jesústaj e'nejta' on'pakuyate.

Durugda aratbut o'nika'apo kenpa'ti noga suhue' o'nika'apo. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ken Jesús huanigpeika'eritaj o'batiahuaypo, o'manmadika'po, —Opudomey pai'da mo'epo katepi' to'ehue' mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosa mo'nopo'to'ek Diostaj mo'nigpeika'. Durugda mo'ika'ne.

²¹ Opudomey aypotaj e'eda durugda mo'ika'apo dapotey mo'ika'apone. Opudomey oy suhue' mo'edepo bo'huikdepo durugda mo'epo bo'erikapone.

²² Opudomeytaj on'huadiayapo. Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do huabokerek ijepo Diosya' ijtiakuy. E'huadiaytada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok mo'enapone. E'entada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok "dakhue'da o'ne," e'huaa'tada durugda mo'ika'apone. ²³ Nogok ken konig egka'tada huakka'da yan'madurugpakti'. Dios kurudya' 'urua'da mo'nigka'apone. Kenomey aratbuta opudomeytaj dakhuea'da mogka'apone. Kenomeyen adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magka'uyate.

²⁴ Opudomey oy huakka'da mo'to'epo mo'durugpakne. Nogok pai'da mo'eapone.

²⁵ Huakka'da aypopi' mo'to'epo konig oy dapotey e'ika'ada nogokda pai'da mo'eapopo bo'kusitokapone.

Oy durugteda e'erikada pai'da mo'epo bo'huikapone.

²⁶ Huadakda o'ne. Aya'ada opudtaj mo'tinopo'epo on'batia'pakika'nig'a nogokda pai'da mo'nopo'eapone. Konigti a'nennada da huamanbatia'pakeritaj on'tinopo'e'uyate, huadakda o'ne nama'da on'tinopo'e'uyate. Huadakda o'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahuy'eritaj konig taka'taj onte'ti diayahue'ada di'yan'mae'.

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Do'taj on'peene opudomeytaj o'nona'ne. Opudtaj dig bo'huahuyika'ne konig taka' o'nepo dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj

di' yan'maika'po huadak yan'magkika'.²⁸ Opu²⁸dtehuapa' dakhue'da kaē' huahuaa'eritaj Diostaj daka' yamagka' ya'nona'. "Kenomeytaj Diosa kamanopo'kore'." Yan'tiona'pakti'. Kenpa'ti kenomeya' dakhue'da mogka'ne, kenomeytaj yan'tiona'pakti'.²⁹ Noga opudtaj e'tuktuknayo diayhue'ada kentaj daka' yana'. Onte'ti e'batuktuknayo onte'ti daka' yana'. Noga opiot e'kai'nayo diayhue'ada chompakon yayokti',³⁰ "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue' yaēpo yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopo'da yaēpo yaktoyokti'. Onte'ti "Betahua'," ahue' yaē'.³¹ Konigti huadakda nogomey opudtaj e'nigka'ta' bo'paknok kenomeytaj konigti huadakda yan'manigkikati'.

³² Sue'ada opudomeytaj di' mo'ene kenomeytayo'da di' ee'nayo kenda sue'da huadak o'e. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'nigtaj. Nogomeya' di'da ee'nayo di' on'mae'. Dihue' huae'eritakon di' yan'mae'. Kenda huadakda o'e.³³ Sue'ada opudomeytaj huadakda mogkika'po montihuapokika'ne. Kenomeytayo'da e'tihuapoknayo sue'da huadak o'e. Ken konig dakhuea' huaka'eri ogkika'. Nogomey dakhue' huae'eri huadak egka'nayo e'tihuapoknayo kenomeytaj dakhue' huae'eria huadak ogkika'po on'tihuapokika'. Opu³³domeytaj huadakda kahue' huae'eritaj kenpa'ti tihuapokhue' huae'eritaj huadakda yag'kikati'. Kenda e'kika'nayo huadaknana³⁴da o'e. Kenomeyanayo kenpa'ti be'tahuapone, yan'nopoēpo kenomeytayo'da ektoyoknayo sue'da huadak o'e. Kenda konig dakhuea' huaka'eria ogkika'. Nog dakhuea' huaka'eritaj on'baktoyokika'. Kenpa'ti be'tahuapone on'nopoēpo. Nogomeyanayo onte'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada opudomeynayo kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenda huadaknana³⁵da o'e. Opu³⁵daj huahuadiayeritaj kenpa'ti taka'taj di' yan'maika'. Huadakda yan'magkika'. Taka'taj huadakda yan'magkika'. Kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenpa'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada yan'baktoyokika'. Ken konig e'kika'nayo Dios kurudyo 'urua'da bo'yokapone. Opu³⁶domey kenpa'ti Dios Huairi kuruderiensi'po mo'ea³⁶pone. Dios kuruderi teynanada o'e. Konigepo dakiti ahue' huae'eritaj kenpa'ti dakhuea' huaka'eritaj Diosa huadakda o'manigkika'.³⁶ Konig opuden Apag Dios o'matinepahuika' konigti yan'matinepahuika'.

Nog aratbuttaj dakhuea' o'ka', e'nopoē'ada bahuaahue'dik yane'.

(Mt. 7.1-5)

³⁷ Nogtaj "Dakhuea' o'ka'," huaahue' yanika'. "Dakhuea' o'ka'," huaahue' e'ika'nayo "Dakhuea' o'ka'," Dios opudtakon huaahue' mo'ika'apone. Kenpa'ti nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik o'ey," ahue' yanika'. Ken konig ahue' ee'nayo "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik ijjej." Diosa opudtakon onahue' mo'ea³⁸pone. Nogomeytaj bakkahuea'nayo Diosa opudtakon bakkahuea'apone.³⁸ Nogomeytaj yan'bayokti', konig en'pakte huakka' yan'bayokti'. Huakka' e'bayoknayo opudtakon huakka'nanada Diosa mo'bayokapone. Nogomeytaj sue'da e'bayoknayo kenpa'ti Diosa sue'da bo'yokapone. Nogomeytaj huakka'da e'bayoknayo Diosa opudtakon huakka'da mo'bayokapone. —Jesúsa kenda o'manmadika'uyate.

³⁹ Konig huamanbatia'pakonhua' Jesúsa o'manmadika'po,

—Huabot ekpobiga' batohuahue'dik o'ne. Konigepo huakogtone'yon bakotdik o'ne. Ken konig be'api' huamanmadika'eritaj daka'

peehued e'eada Diosenba' daka' kikhued e'eada Diosba' nogtaj manmadikahue'dik o'ne. ⁴⁰ Huamanmadika'erien huanigpeika'erinayo sue'da on'nopoeng'a ke'nen huamanmadika'erinayo huakka'da on'nopoika'. Nogok e'nigpeonhuahuade'te konigti kenomeyen huamanmadika'eri o'manmadika'ika' nogomeytakon manmadika'dik o'neapo.

⁴¹ Noga suepi' dakhuea' eka'nayo "Dakhuea' o'ka'," ida huahue' yane'. Onnayo dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopohue' i'e. In konig o'e ijbatiap'apakoy. Nog aratbuten huakpoyo huata'suji'po ekpohuedte o'na i'tiahuaynig'a. O'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuedne. ⁴² "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuednig'a tiahua'yhue' i'ene. Nama'da huanopoe'eri i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoya' huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'ne yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'batikde'po daka' i'tiahuaydepo nogen ta'sujkon okpotokdik i'ea'pone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'huaka' kabatike'po tihuapokdik i'ea'pone.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne o'nopoene.

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Aratbut konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo dakhue'daa' huada dapakhue'dik o'e. Huadakdayo' o'dapakika'. Kenpa'ti dakhue' hueymey o'epo huadak huada dapakhue'dik o'e. Dakhue'ayo' huada o'dapakika'. ⁴⁴ Hueymeyen huada huadak ee'nayo o'tiahuaydepo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Hueymeyen huada dakhue' ee'nayo hueymey dakhue'da o'e o'nopoene. ⁴⁵ Konigti bepi' huabokerek huadakda ee'nayo huadaky'o' oa'ika'. Huadaknopo'da o'epo huadaky'o' o'batia'pakika'. Kenpa'ti bepi' dakhue'da o'epo dakhue'yo' oa'ika'. Dakhue'nopo'da o'epo dakhue'da o'batia'pakika'. Konig huanopo'a' o'e, konig o'nopoika'po ken konig o'batia'pakika'ne.

Jesústaj huanigpeika'eri konig jak huaka'eri o'ne. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ "Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Huairi o'taene." Nama'da do'taj o'nonika'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Kenda o'nonika'ne kahue' mo'ika'ne. ⁴⁷⁻⁴⁸ Aya'da do'taj menhuatiakpo do'taj menigpeika'po do'hued hua'a bo'kika', konig 'urua'da jak huaka'eri daka' jak o'ka'po dariteyya' o'ka'po 'iddu boro'da adteda o'kudyapo jak o'ka'. Huekuru o'tiakdepo jakta o'pokpo daka' jak o'ka'nok tohuahue'dik o'e. Huekuru tohuahue'dik o'e. Ken konig do'taj huanigpeika'eri o'nepo, oknopoebatikhue'dik o'neapo. ⁴⁹ Nogomeya do'taj nama'da menpeenig'a kenda ijmanay nigpeahue' o'nika'po konig dakhue' jak huaka'eri o'ne. Dakhue' jak huaka'eri kuhuadta' jak o'ka'po, 'iddu adteda kudyahue'ada jak o'ka'po. Nogok huekuru o'huetiakdepo ken jak o'huekedepo huekuru jaktaj o'tohua'po. Aya'da o'tohua'. Dakhue' jak huaka'erien jak ehue'da o'tae. Ken konig do'taj nigpeehue' huae'eri o'neapo. Ken konig e'dik o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

7

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.5-13)

¹ Jesúsa huakka'da o'manmadikandepo o'batikdepo huakka' jak Capernaumyo o'hua'uyate. ² Capernaumyo o'kudondepo Roma gobierno sorotataj capitán o'e'uyate. Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'. Huadi'da huanaba' o'taepo kentaj huakka' o'pakika'uyate. Ken huanaba' dakhue'da o'epo ehue' huae'dikte o'uyate. ³ Jesúsa o'bayarea'deme'te o'tipeedepo sue'da judío huairitone'taj o'mata'mona'po Jesúste o'mata'mona'po. "Do'hued huanaba'taj betayarea'." Jesústaj ya'nonati'. O'mana'uyate. ⁴⁻⁵ Jesústaj onhuahua'depo diga'da on'pakpo,

—Roma sorotataj capitána oro'omey judío aratbutaj huakka'da o'pak. Oro'omeytaj di'da o'e. Oro'en huaitake' jak o'ka'uy. Konigepo capitánen huanaba'taj yayarea'. —Judío huiritone'a'ighua'da Jesústaj o'nona'uyate.

⁶ Ken huairitone'ere Jesús o'hua'uyate. Capitánte o'hua'po capitánen jak meyohue'da en'tikayopakte capitána huadi' aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste yanhua' o'mana'po,

—Iyo do'hued jakyo kudhue' kae' konigepo o'na 'urua'da i'e. Huairi i'ene. Donayo huairi ehue'da ijje. ⁷ Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue' o'ene. "Kayare'," yaa'. Kenda o'na ea'te do'hued huanaba' o'yarudapo. ⁸ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijmanikay do'taj mennigpeika'ne. "Yahuati'," do'hued sorotataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak'," ena'te o'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya'nonati'. —Capitána huadi'taj o'mana'uyate.

⁹ Kenda Jesús o'peedepo "Kenpihuay, huakka'da capitána meknopoene." Jesúsa o'nopepo. Huakka' aratbut huatahua'eritaj Jesúsa o'batiahuay'epo,

—Ken capitána huakka'da meknopoene. Huakka'da Diostaj oknopo'e. Judío aratbutnayo Diostaj sue'da o'noknopo'e ijnopoey. Diostaj sue'da o'noknopo'e. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁰ Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj capitán o'mata'mona'denig ogkumejdepo capitánen huanaba' e'yarede' huadakda e'ede' on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesúsa o'noyhuada'uyate.

¹¹ Nogoka'da Naín huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús huanigpeika'eriere kenpa'ti nogomey huakka'ada on'hua'uyate. ¹² Huakka' jak huakye'dikte o'huahua'depo huabokudak huaboa'da e'bueyde'te a'kubarakkaya'po ohuey cajónpote e'ntonohua'te Jesúsa o'tiahuay'uyate. Ken huabokerekkudak 'ayhuaen nogtida huabosi'po o'tai'ka'uyate. 'Ayhuaere huakka'da aratbut on'hua'uyate. ¹³ Jesús Huairia 'ayhuataj o'tiahuaydepo o'tinepahui'po,

—Huikhue' yae'. —Ona'uyate.

¹⁴ Ken Jesús o'huahua'po ohuey cajónpota' o'tibata'tenok huantohua'eriomeya o'ntonoboato'uyate.

—Yanoyhuad, huabo, do'hua ijjay. —Jesúsa ona'uyate.

15 Ken huaboa o'huadato'po huaboa'da aratbuttaj o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj huayetaj o'yokuyate. 16 Huakka'ada aratbut keyo o'nepo on'tiahuaypo huakka'ada on'mamepu'kudpo Diosa 'uru'nada o'epo huadaknanada o'kika'. On'batia'pakpo,

—Diosen huamanbatia'pakeri teyda o'epo orote o'tiakde. —Onda'po, kenpa'ti,

—Diosa iyo ke'nen aratbutte o'tiakde. Oro'omeytaj manti-huapokya'pone. —Onda'uyate.

17 Kenda Jesúsa o'ka'denig on'batia'pakpo, nogya' nogya' adta'da on'batia'pakpo, Judea huadaribayo kenpa'ti Judea huadaribaya' nogya' nogya' on'batia'pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta'taj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 11.2-19)

18-19 Kenda Jesúsa o'ka'denig Juan Bautistaen huanigpeika'eria on'batia'pakdenok kenda Juana o'tipeedepo botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po, Jesúste o'mata'mona'po, “Diosa Cristotaj mo'ta'mona'apone. Cristo o'tiakapo oknopoe. ¿Menpa' o'na Cristoda j'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?” Jesús Huairitaj ya'nonati'. Juana o'mana'uyate. 20 Kenomey Juanen huanigpeika'eri botta'a Jesústaj on'huatiakdepo,

—“¿Menpa' o'na Cristoda j'e? ¿On Cristo ehue' ee'nayo menpa' nogtaj on'mabodik o'eapo oro'omeya?” Ontaj kenpa' kanone'po Juana bo'ta'mona'ne. —Jesústaj o'nona'uyate.

21 Kenoka' botta' en'tiakde'te Jesúsa huakka'tada o'bayarea'po, dakhue'taj o'bayarea'po, pai'da e'nopo'ete kenomeytaj o'bayarea'uyate. Nogomeytaj toto'a e'manopo'toetada toto'taj o'maen'uyate. Kenpa'ti Jesúsa huakka' ekpobigtaj o'makpoan'uyate.

22-23 —Ekpobigtaj ijmakpoani, huakkettaj ijhua'eadj, ke'poda e'so'para'taj ijbayareay, e'peokbettaj ijbayareay, huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. “Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone.” Pai'da huaje'eriomeytaj ijmanikay. Do'taj okbirahue' huaje'eriomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayne on'pedene Juantaj yanhuahua'po yan'batia'pakti'. —Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

24 Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo,

—Nogbayo jakbahue'yo aratbut ehue' e'ika'yo opudomey bohua'uyne. Huabokerek konig teyda ehue' konig dakhue' ka'huey ahue' huaje'eri konig huihuipi e'bapokte o'ika' kentaj konig a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne 25 Huabokerek 'urunada yudtaj e'otte a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig katetapi' o'deretpakika'po huairien 'uru jakyoda o'nika'. 26 Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bohua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bohua'uyne. 27 Do'taj katiapake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen

Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj. ²⁸ Aya'da huabokerek sue'da huadak o'nenok Juannayo huadaknada o'enok Diosa huakka' Juantaj o'pak. Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosen Huasi'potaj huaknopoe'eri huadakda o'neapo. Diosa kenomeytataj huakka'nada o'baeretpakapo. Juantaj sue'damon o'pakapo. Ijjay. — Jesúsa o'mana'uyate.

²⁹ Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj huakupe huanigbae'eritaj Juana bautiza o'magkame'nok kenomeya Jesústaj e'peede'te "Diosa huadakda o'ka'." On'batia'pakuyate. ³⁰ Moisésenba' huamanmadika'erinayo kenpa'ti fariseomeynayo konig huairi o'nepo Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo bautiza megke'po Juantaj huahuahue' o'ne'uyate. Juana konigepo kenomeytaj bautiza magkahue' o'mae'uyate. ³¹⁻³⁴ Jesúsa nogiti o'mana'po:

—Aratbut oy ken konig o'nika' ijbattia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o'ne. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o'ne. Juan bautista katepi' 'urua'da aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino konig sine' pai' mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhua'pakika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o'ika'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huanigbae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbattia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po, "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'key opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. ³⁵ Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'. Kenomeyyo'da durugda o'ne. —Jesús Huairia o'mana'uyate.

Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate. Simón fariseo aratbut o'uyate.

³⁶ "Do'hued jakya' mobape'." Nogtiada fariseo aratbut Jesústaj ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'hua'po kutopate o'huadpo o'bape'uyate. ³⁷ Ken ettone' o'epo huakka' jakyo huae'eri o'epo dakhuea' huaka'eri o'uyate. Jesús fariseoen jakyo o'bape' o'nopoepo Jesústaj o'huahua'po 'uruda yereda huidpu' 'uru'huijeda huasihuaj o'tohua'uyate. ³⁸ Jesústaj hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo diga'da huakpota'huea Jesúsen hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo o'itidukutpo ettone'a huakuhui'a o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo, Jesústaj di'da o'epo o'ibuyukepo kenpa'ti di' o'epo hua'ita' 'uru'huijeda huasihua'a o'ihueke'uyate. ³⁹ Ken fariseo Jesústaj o'tobape'po kenda ettone' egkade'te o'tiahuaydepo "Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o'e, yoknopoepo Diosen huamanbatia'pakeri ee'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri o'e,

ya'nopogeyet." Kenda fariseoa huanopoya' nama'da o'nopogeyate.
⁴⁰ Jesúsá kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpaki, Simón. —Jesúsá fariseotaj ona'uyate.

—Mena', Huamanmadika'eri. —Fariseoa ona'uyate.

⁴¹ —Huakupe huabaktoyokeritaj botta' huabokereka huakupe dehuea' o'nuyate. Nogtiada quinientos denario huakupe dehuea' o'uyate. Noga cincuenta denario huakupe dehuea' o'uyate. ⁴² Huakupebayo' o'nepo tahuahue'dik o'nenok huakupe huabaktoyokeria huabokerek botta'taj huakupetaj betahua' e'manata' pakhue' o'epo o'batiokkahue'uyate. Oy, ¿mena'taj di'da e'dik ya'e? — Jesúsá fariseotaj ona'uyate.

⁴³ —Ke'na huakka'da dehuea' o'epo kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate, ke'na huakka' di' o'e, ijnopogepo. —Simóna ona'uyate.

—Buttida ia'ne. —Jesúsá ona'uyate.

⁴⁴ Ken Jesúsá ettone'taj huatiahuaya'a', Simóntaj,

—In ettone'taj yatiahuay'. O'nen jakyo ijkudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po hue'ey yokhue' me'ene. In ettone'nayo huakpotá'huea be'ikoyoa'po kenpa'ti huakuhui'a be'itidikutne. ⁴⁵ O'nanayo buyukhue' o'ene. Ettone'anayo huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene. ⁴⁶ E'kudonde'te huakuta' do'taj huasihuj kutioyhue' o'ene. Ettone'anayo 'uru'huieada huasihuj be'itioyne. ⁴⁷ Ettone' huakka' dakhuea' e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone' huakka' di' me'edene. Kentaj Diosa sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'ene. —Jesúsá Simóntaj ona'uyate.

⁴⁸ Ettone'taj,

—On dakhuea' i'ka'uyatenig okkahuea'ne. —Jesúsá ona'uyate.

⁴⁹ Nogomeya kutopata' on'batobape'po huayahuaya on'batia'pakpo,

—Ken huabokereka dakhuea' e'ka' okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea' ke'na dakhuea' e'ka'taj okkahuea'. ¿Be ya'e? —Aypo huatobape'eria on'batia'pakuyate.

⁵⁰ Ettone'taj,

—Do'taj oknopogonok Diosa ontaj bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne. Daknopo'da yaepo yahuati'. —Jesúsá ettone'taj ona'uyate.

8

Ettone'a Jesúsóme y huag'eritaj on'tihuapokuyate.

¹ Nogok nogyo nogyo huakka' jakyo Jesús o'hua'epo huakka' jakyo huadak hua'a Diosen huairi okyeyakde Dios huairitaj yanoknopogepo yan'nigpeika', o'manmadikika'uyate. Jesúsén doce huamata'mona'eri kenere on'hua'udhua'po. ² Ettone'ere o'hua'epo toto'a e'manopo'togetada Jesúsá o'manopo'yareame'te toto' o'makenme'te. Nogomey ettone'taj o'bayareame'te. María Magdalena Jesúsere o'ika'uyate. Jesúsá Maríataj siete toto' okmaename'te. ³ Juanakon Jesúsere o'ika'uyate. Juana Chuzaen huatoe o'uyate. Chuza Huairi Herodesen jak huatoe'eri o'uyate. Kenpa'ti Susana Jesúsere o'ika'uyate. Nogomey ettone' sue'da huakka' Jesúsere o'nepo Jesúsóme y huag'eritaj katepi' on'paknok on'bayokika'uyate. Aypopi' yudtapi' on'bayokika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uyate.

Huabakidena'eri ken konig ogkika' o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Huakka'ada aratbuta Jesústaj on'huahua'uyate. Nog jak nog jakya' on'huahua'po Jesústaj on'tikupopaknok huabakidena'eri ken konig ogkika' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikanhua'uyate.

⁵ —A'bakidenaya'po huabakidena'eri o'hua'uyate. O'hua'epo o'bakidena'po dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia o'bakidtugea'po kenpa'ti nogte bakoya o'kidye'kuyate. ⁶ Huidbate kuhuadonokparedte sue'da o'kidkahuad. Ida o'kereknig'a. Kuhuadonokparedte dariayda o'enok ida o'ay'uyate. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahu'uyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' dig'a da o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokte o'kidkahu'uyate. O'batipakbodepo huakka'da huakid ogkupapakuyate. Sue'da huakpi cien huakid ogkupapakpo noga sue'da huakid ogkupapakuyate. —Jesúsa kenda e'mana'te,

—Huadakpeok e'huaea daka' men'pee'. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ —Ken huakidena'eri ken konig o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig nopoenkahue'da o'ey. Oro'taj daka' mo'nopoea'. —Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁰ —Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'enok konig aratbut Diosen Huakhuairitaj on'nigpeika'apo, konig buttida o'eapo Diosa opudomeytanayo e'manopoea'ta' o'pak. Nogomeytaj do'hued huanigpeika'eri ehue'taj nogda ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mapeeada nopoenkahue' o'neapo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig o'e a'nopoenkaya'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹ —Ken huakidena'eri ijmanopoea'apoy. Ken huakid konig Diosen hua'a o'e. ¹² Dagte sue'da o'kidkahu'uyate. Ken huakid dagte o'kidkahu'uyate konig sue'da aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peenig'a ida toto'a o'huahua'po huanopoya' Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti Diostaj oknopoehue'dik o'neapo onte'ti nopo'yareahue'dikda o'neapo. ¹³ Huidbate sue'da o'kidkahu'uyate. Ken konig aratbut Apagba' en'peeatu'te durugda on'peeatunig'a konigepo daka' nigpeonhuahue' o'nepo sue'da on'nopoenka'po sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'po toto'a nama'da e'manade'te onte'ti Diostaj nigpeehue' o'nepo kenpa'da okkahue'dik o'neapo. ¹⁴ Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahu'uyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mamepu'kepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'ta'maeta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huata'da e'durugpaka'ta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpeehue' o'neapo. Diosen kahue' o'neapo. ¹⁵ Ken huakid huadak sorokyo o'kidkahu'uyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da

Diosba'taj on'peonhuahuika'po on'nigpeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nopoꝑapo.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huakjey e'bakpakte huataytoyo huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. Jakyoda aya'ada on'kuddepo tiahuaydik ka'ne'po. ¹⁷ Ken konigti Diosen e'nopoꝑ' oy konig e'ireg ee'tada nogok aya'ada on'nopoꝑapo, aya'ada on'tiahuayapo.

¹⁸ Ken, daka' Apagba'taj yan'pee' konigepo sue'da e'pee'nayo sue'da eknopoꝑ'nayo Diosa bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopoꝑapo, nogiti nogiti Diostaj mo'nigpeepo. Daka' peehue' ee'nayo Diosba'taj oknopoꝑhue' ee'nayo kenda mo'nopoꝑ Diosa bokkayapone onte'ti oknopoꝑhue'dikada mo'epone. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakuynig'a.

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Kenoka' Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj onhuatiakuynig'a huakka'nanada ogkupopaknok kentaj huatiakhue'dik o'ne'uyate.

²⁰ —O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Noga Jesústaj o'nonatu'uyate.

²¹ —Be'api' Diosen hua'a on'peepo on'nigpeepo konig ogkika' ke'na do'hued huaye o'ne, do'hued huama'buy o'ne ijnopoꝑey. —Jesúsa aya' huakupakeritaj o'mana'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate.

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Nogok Jesús huanigpeika'eriere huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo,

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate.

²³ Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús o'tay'uyate. E'pognopoya' ida huaboro'bapokada o'bahuatiakpo. Teya'da o'bapoknok huaboro' o'hueniri'tone'po diga'da o'huəkudpo o'tihuedpo huata'kotdikte o'uyate.

²⁴ Jesústaj on'huahua'po a'maboaya'po,

—Huamanmadika'eri, Huamanmadika'eri, montakotnede. —Jesústaj o'nona'uyate.

Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'.” Kenpa'ti, “Yabatik, huenirihue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'uyate kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

²⁵ —Mena'po do'taj oknopoꝑhue' mo'e, —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenomeynayo Jesústaj on'tome'pukepo huayahuaya,

—¿Kenpihuay, be in huabokerek ya'e? Bapokataj ona'nok o'nigpee kenpa'ti e'pogtaj ona'nok e'pogakon o'nigpee. ¿Kenpihuay, be ya'e? —Huanigpeika'eria huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nobokerektatida huakka' toto'a on'nopo'toꝑ'uyate.

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ken akodpen Gadara huadaribayo on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara e'dea' akudpen Galilea o'e. ²⁷ Jesús e'kotde'te Jesústaj nogbokerekatida huakka' jakya' o'huatiakonpo. Ken huabokerektaj huakka' toto'a on'nopo'tounhuahua'uyate. Yudtaj othue' o'unhuahua'uyate. Jakyo ehue' o'ikame'te. Kubarakbayo o'unhuahua'ika'uyate. ²⁸ O'tiahuaydepo Jesústaj huikudate o'tisakotuyate. O'okoypo,

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huaje'erien Huasi'po i'e. Do'taj ogkahue' mee'. Diga'da ona'ne. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.

²⁹ Kenpa' enade'te Jesús a toto'taj huamaena'dikte o'uyate. Nogok nogok huakka' toto'a on'nopo'toikame'te. Aratbuta kentaj sirobia huaba' kenpa'ti hua'i on'tinukupo daka' a'toeyá'po. On'tinukunig'a ken huabokereka o'tipukpukanika'uy. Aratbut ehue' e'ika'yo toto'omeya on'tohua'uyate.

³⁰ —¿Katedik i'e? —Jesúsa huabokerektaj ona'nok,

—Do'hued huadik “Huakka” ijje. —Ona'uyate.

Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj on'nopo'toika'uyate.

³¹ —Sorokkogyo adyonda dakhuea' toto'omeya pai'da on'nopo'eunhuahuika'apo. Keyo oro'omeytaj mata'monahue' moe'. —Toto'omeya Jesústaj o'nona'uyate. ³² Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

—Huakyariere a'eya'po yan'kud. Mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'nok,

—Yan'kud. —Jesúsa toto'taj o'mana'uyate. ³³ Ken toto'a huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po huakyaritaj on'huankudonpo ken huakyari' aya'da huaduk o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo o'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuyate.

³⁴ Ken huakyari' huatoe'eri kenda on'tiahuaydepo on'mame'puke'po kenda a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya' a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. ³⁵ Kenda on'peedeipo monig Jesús a yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya' huakka'ada on'maorokondepo Jesústaj on'huahua'po on'huatiakdepo ken huabokerektaj huakka' toto' huaboa'da e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken huabokereka Jesús en hua'ite o'huadpo, yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda o'e. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo on'me'puke'uyate. ³⁶ Aratbut keyo Jesúsere e'huajea on'tiahuaydepo kenda Jesús a o'ka'de eatiahuay'a on'manbatia'pakpo huakka' jakyo huaje'eritaj on'manbatia'pakpo, konig kentaj huakka' toto'a e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesús a o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate. ³⁷ Kenda on'peedeipo aya' aratbut Gadara huadaribayo huaje'eri keyo ogkupopakdepo huakka'da onme'pukpo,

—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesústaj ighua'da o'nona'nok. Jesús kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte o'enig'a ³⁸ huahued ee'ted ken huabokereky'a toto'a huaboa'da o'nokhua'de ke'na Jesúsere e'hua'ta' o'pakpo,

—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'nok.

—Doere huahue' yae'. ³⁹ O'nen jakyo yahuati'. Ayo o'nenbaya' yamanbatia'pak. Aya'da Diona menigka'dene yamanbatia'pakuati'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate. Kenpa' ona'depo Jesús a o'hua'uyate.

Ken huabokerek a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po ke'nen jak huae'eritaj Jesúsá huakka' toto'taj mekmaename'ne, be'yareame'ne o'manbatia'pakhua'uyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsén yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo huakka'ada aratbuta o'nonmabopo ogkupopakpo durugteda huabada on'de'uyate. ⁴¹⁻⁴² Ken huabokerek Jairodik o'tiakuyate. Jairo judíoén huaitake' jak huairi o'uyate. Jairo Jesúsén hua'ite huikudate o'tisakotpo,

—Nogtida huayetsi'po me'taene. Doce años o'epo ke'poda o'epo huabueydikte mekene. Betayarea', do'hued jakyo yahua'. —Jesústaj ighua'da ona'uyate. Ken Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut ogkupopakpo Jesústaj huakka'ada aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.

⁴³ Ettone' o'epo huakka' aratbutere o'epo ke'na dakhue'da o'epo mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'tipokde batikhue'da o'unhuahuika'uyate. Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyate. Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen huakupe gasta o'tika'onhuahua'uyate. Huamadakka'eritaj e'yoktada yareahue' o'uyate. ⁴⁴ Jesúsápiyen o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita' o'nejpo, o'nejdepo mimi o'batikonpo o'yarud'uyate.

⁴⁵ —¿Be'a me'nej? —Jesúsá oa'uyate.

Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada on'batia'pakpo

—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj monda'ene andaya'po mogka'ne. “¿Be'a me'nej?” ¿Mena'po ia'? —Pedro nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.

⁴⁶ —Be'api' me'nejne ijnopoe'y konigepo betapi' ijyarea'dey huanopo'ada ijnopoe'y. —Jesúsá o'mana'nok.

⁴⁷ Do'taj be'yareadne Jesúsá me'tinopoe'ne ettone' o'nokotdepo ome'pukpo o'iriga'po Jesústaj o'huahua'po Jesúsén hua'ite huikudate o'tisakotuyate. Huakka' aratbuttaj kan'pee'po kena'po Jesústaj ijnej kenpa'ti konig idada be'yareaddene ettone'a o'batia'pakuyate.

⁴⁸ —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda yahuati'. —Jesúsá ettone'taj ona'po.

⁴⁹ Jesúsá ettone'taj e'batia'pakde'te Jairo huaitake' jak huairien jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yae'. —Jairotaj ona'uyate.

⁵⁰ Jesús kenda o'peepo,

—Me'pukehue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. O'nen huayobu o'yarudapo. —Jesúsá Jairotaj ona'uyate.

⁵¹ Jesús jakyo okyedepo, “Ettone'si'poen huaye huajere Pedroere Jacoboere Juanereyo'da kuddik o'ne. Nogomeynayo kudhue'dik mo'ene.” Jesúsá o'mana'uyate. ⁵² Huakka' aratbut on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta' en'bahuikte,

—Huikhue' yane'. Mune'yosi'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsá o'mana'uyate.

⁵³ Jesústaj on'peepo on'tierikpo ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa' on'nopoe'uy. ⁵⁴ Jesúsá nayo mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—Yabo', mune'yosi'po. —Jesúsá 'utta'da ona'uyate.

55 Ke'na o'noyhuaddepo ida o'bod'uyate.
 —Aypo yan'yok. —Jesúsa o'mana'uyate.
 56 —Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj huayeerea o'da'uyate.
 —Kenda ij kay manbatia'pakhue' yane'. Betapi' manbatia'pakhue'
 yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa “Inta' mogkupopak,” o'mana'po. On'kupopakdepo, “Doa o'nona'nok nogda nogda dakhue' toto' nokiregtaj maendik mo'eapone kenpa'ti aya' aratbut dakhue' ee' bayarea'dik mo'eapone.” Kenda Jesúsa o'mana'uyate. 2 Docetaj Jesúsa o'mata'mona'po huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj o'noknopoeapone on'nigpeika'apone. Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

3 —Yanhuahuudhuahuika'po dagte ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Otey-paj tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue' yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot. Botta' 'opiot tohuahue' yane'. 4 Huakka' jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da bo'tayapet keyoyo'da yanikati'. Nogen jakyo huahue' yane'. Ken huakka' jakya' en'bahuade'te keyoda yanikati'. 5 Ken huakka' jakyo opudomeytaj e'peeta' pakhue' e'ne'te ken huakka' jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo soroka e'itimabette yan'itihuekead. Ken huakka' jak huae'eriomey on'tiahuaydepo on'nopoeapo kenda ogka'de dakhuea'da Diostaj o'enek ogka' on'nopoeapo. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

6 Ken doce huanigpeika'eri on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo dakhue' huae'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

7 Herodes Roma huae'eri gobierno huairi o'epo Jesústaj tiahuayhued o'epo kenda Jesús o'kika'nig o'tipeedepo huaboa'da o'nopoeapo o'mepu'kepo Herodes Juantaj on'huerenokteg'uy. Juan e'bueyada o'noyhuadme'te sue'ada on'batia'paknok, Juan o'e Jesústaj o'tinopoeapo o'mepu'ke'uy Herodes. 8 “Diosen huamanbatia'pakeri Elíaskudak kurudya' o'huarakdenok kentaj o'tiahuayikay Jesús o'etaj.” Nogomeya' on'batia'pakpo, “Diosen huamanbatia'pakerikudak nogtida o'noyhuadme'te Jesús o'etaj.” Nogomeya' on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,

9 —Juantaj yan'huerenokteg ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak ijpeey. Jesús be ya'e. —Herodesa oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa ayyotaj o'bia'po o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jesúsen doce huata'mona'eri on'kumejdepo kenda o'ka'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Ken doce huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate. Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po kente aratbut

ehue'yo on'bahua'uyate. ¹¹ Jesús o'pokonde on'tipeepo huakka' aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo Jesústaj on'tahua'uyate. Jesús a o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a konig aratbut Dios huairitaj o'noknopoeapone mo'nigpoeapone Jesús a o'manmadika'po kenpa'ti aratbut dakhue' e'ne'te o'bayarea'uyate.

¹² Huaboa' e'sikonyakte Jesús en doce huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po

—Iyo katapi' jak ehue' o'e, aratbut ehue' o'ne, aypo ehue' o'e, konigepo huakka' aratbut egkupopakte kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo meyo'hue'da yamata'mona'. —Jesús en doce huata'mona'eria Jesústaj o'nona'nig'a,

¹³—Opudomeya aypo yan'bayok. —Jesús a docetaj o'mana'uyate.

—Ehue'da to'ehue'da o'ey. Cinco panes dos biigyo'da o'toey. Biig aypoere kanokayatue'po menpa' oro'taj e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁴Ken, cinco mil huabokerek o'ne'uyatepi'.

—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta huakupo huakupoa' yan'bahuad yan'mana'. —Jesús a huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹⁵Kenda on'mana'nok aya'da on'bahuad'uyate. ¹⁶Ken, Jesús huaba'te cinco panes botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo panes o'posakea'po biigkon okpukpukpo huanigpeika'eritaj o'bayokenok huanigpeika'eriomeya huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate. ¹⁷Aya'ada on'bape'po dapoteymeya' ogka'uyate. On'bape'depo doce kusogyo huata'suj hueda'da on'dohuea', huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸Nogok nogme'noete aratbut bahue'yo huanigpeika'eriereyo'da Jesúsere o'nepo Jesús a o'tiona'pakpo, o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj —¿Be'a iije do? ¿Katia' do'taj aratbuta menhuaika'? —Jesús a o'mana'uyate.

¹⁹—Juan Bautista ke'na o'e. Sue'ada bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'e. Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida Diosen huamanbatia'pakerikudak a'nennada o'uyatenig, o'noyhuadde, kena o'e. Bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

²⁰—¿Opuda katedik o'e do'taj on'tinopoe? —Jesús a huanigpeika'eritaj o'mana'nok.

—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

“Ijbueyapoy.” Jesús a o'mana'uyate.

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹—Kenda Pedroa huaboa'da mena'nig manahue' yane'. —Jesús a ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti

²²—Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Huakka'da pai'da ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisés enba' huamanmadika'eriene do'taj pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. —Jesús a o'mana'uyate.

²³Aya'tada o'mana'po,

—Be'api' do'hued e'manmadika' e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Konig cruzte pai'da ijnopo'eapoy konigti kenomeyakon pai'da kan'nopo'e'. Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj men'nigpeike'.²⁴ Kenomey kenpa'da hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeeta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere o'neonhuahuika'apo.²⁵ Be'api' huabokerek katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue' o'neapo. Huakka' on'mato'epo Diosyo huahue'dik o'neapo.²⁶ Do'taj e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag Dios huakhuairionig ijje'po, 'urua'da ijje'po, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Kenpa'ti ijhuarakdepo konig Diosen huata'monerionig 'urua'da ijje'apoy.²⁷ Opu'omey sue'da iyo mo'enig'a bueyhued mo'epo huakka'tada Dios Huairitaj e'noknopo'ika'te en'nigpeika'te mo'ba'tiahuayapet. Buttida ijjay. — Jesúsa aya'tada o'mana'uyate.

Jesúsa o'jeypakatu'uyate.

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Jesúsa kenda eade'te ochopi' huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo o'behuikpo a'tiona'pakya'po o'behuikpo Pedroere Jacoboere Juanere on'behuik'uyate.²⁹ Jesúsa o'tiona'pakdepo Jesús en huakok kokeyda o'etuy kenpa'ti yudtaj keregnada o'etuy kenpa'ti senogda o'etuyate.³⁰ Ken kenta' Jesústaj botta' huabokereka on'bopo on'batia'pakpo adhuea'pane' Moisés kudak kenpa'ti adhuea'pane' Elíaskudakere on'batia'pakpo³¹ 'urua'da konig jeynanada o'nepo ken konig Jesús pai'da o'nopo'eapo Jerusalénya' kenpa'ti ken konig o'bueyapo on'batia'pakuyate.³² Pedromey diga'da taytaya' e'ada tayhue' o'nepo Jesústaj on'tiahuaypo Jesústaj 'urua'da jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj on'tiahuaypo Jesúsere e'ne'te on'batiahuay'uyate.³³ Huabokereka Jesústaj e'nokhua'de'te

—Oro' iyo o'epo huadakda o'e. Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida Moisés taj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

Pedroa koniga' oa' nopo'ehue'ada oa'uyate.³⁴ Pedro kenda eade'te e'sihui'a kenomeytaj o'batibuk'uyate, E'batibukte on'me'pukpo.³⁵ E'sihuiya' on'pe'epoj,

—In do'hued Huasi'po me'ta'ene. Huadi'da me'ta'ene kentaj yan'pee'. Ken e'sihuiya' on'pee'uyate.

³⁶ Kenda Diosa eade'te Jesústayo'da on'tiahuay'uyate. Soatayo' o'nepo kenda huaboa'da on'tiahuaydenig batia'pakhue' o'neonhuahua'uyate.

Huasi'potaj toto' nokirega o'nopo'toenok dakhue'da ee'tada Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Eme'te ote'ya' Jesúsomey e'huarakde'te huakka'ada aratbut Jesústaj on'huahua'uyate.³⁸ Huakka'ada aratbut egkupopakyo nogtiada huabokereka 'utta'da ona'po:

—In do'hued nogsi'potida me'taenig yatiahuay'. ³⁹ Toto'a o'nopo'toenok o'sagkia'ika', o'iriga'ika', huakittaya' kutajpoa' o'orokika'po, kenpa'ti huasi'potaj dig'a da ogkadhuahuika'po e'enonta' pakhue' o'e. ⁴⁰ "Toto'taj yanta'mona'." O'nen huanigpeika'eritaj ijmana'denig'a okenhue'dik o'neme', Huamanmadika'eri. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.

⁴¹ —Opudomey aratbut oknopoehue' huag'eri mo'epo, dakhuea'da mo'ika'ne. Opudere huakka'da huame'noe ikahue'dik ijjeapoy. Opudomeytaj nogok nogok peehue'dik ijjeonhuahuika'apoy. O'nensi'potaj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

⁴² Huasi'poa Jesústaj e'huahuade'te toto'a barakte o'huekanpo o'iriga'uyate. Toto'taj,

—Keje', kenpa'da yakhuati'. —Jesúsa toto'taj enade'te huasi'potaj o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda e'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.

⁴³ —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo huaboro'da o'epo 'urua'da o'epo konig teyda o'kika'. —Aya'ada on'batia'pak'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'batia'pak'uy.

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesúsa o'kika'nok aya'ada, "Kenpihuay," en'batia'pakte huanigpeika'eritaj,

⁴⁴ —Daka' yan'pee'. Okkahuehue' yane'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj menyokapone. Huairiomeya do'taj dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'nig'a ⁴⁵ huanigpeika'eri nopoenkahue' o'nenok konig Diosa o'makirega'po manopoenkahue' o'maea'nok. "¿Monig ya'e?" Anai' e'nopoada onme'pukpo onahue' o'ne'uyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?" Huanigpeika'eriomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ "¿Oro'omeya be'ata hueret huairida e'dik ya'eapo?" Ken huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'paknig'a ⁴⁷ kenda huanigpeika'eri huanopoya' on'nopoenig Jesúsa o'nopoe. Huasi'potaj o'toepo o'boa'po ⁴⁸ o'mana'po,

—In huasi'po ehue' o'e moknopoene. In huasi'potaj be'api' ee'nayo do ijpaknok ee'nayo konigti do'taj e'dik mo'ene kenpa'ti be'api' do'taj o'deapet doere do'hued Apageretaj o'deapone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uyne. Huasi'potaj huatihuapokeri konig hueret huairida o'ne Diosnayo o'nopoe. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo opudomeytaj on'tihuapokika'.

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ —Huabokerektaj e'tiahuyade'te, ke'na o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika', "Keje', kahue' yae'." Oro'a ona'nok kenbokereka oro'ere huahue' o'ika'nok. —Juana Jesústaj ona'nig'a.

⁵⁰ —Ken huabokerektaj "Kahue' yae'," onahue' yane'. Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. —Jesúsa ona'uyate.

"Kenda ahue' yane'." Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o'mana'uyate.

51 A'ti kurudyo ijhua'apoy Jesús o'nopo^opo "Jerusalényo ijhua'apoy," me'pukhue'ada 'urua'da o'nopo^odepo 52 huakkuruda menigtayo'da o'mata'mona'uyate. Samaria huadaribayo huakka' jakyo o'mata'mona'uyate huatay jak kan'uke'po. 53 Jesús Jerusalényo o'hua'nok Samaria huakka' jakyo hua^e'eria Jesús^{taj} iyo yataya' manahue' o'ne'uyate. 54 Jacobo Juanere Jesús^{en} huanigpeika'eri kenda on'pe^edepo, —¿Konig Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeria o'ka'uyate, kenomeytaj Samariayo hua^e'eritaj konigti kan'mameyye'po ta'ak kurudya' kakote' oro'omeya ena'ta' menpa' on i'pak, Huairi? —Jesús^{taj} on'nona'uyate.

55 Jesús^a o'batiahuayatupo Jacobotaj Juaneretaj o'mana'po, —Nama'da mo'nopo^oene, ken konig nopo^oehue' yane'. 56 Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj a'barakya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'yareaya'po ijtiakuy. —Jesús^a o'mana'uyate. Ken nog huakka' jakyokon onhua'uyate.

Nogomey Jesús^{taj} e'nigpeika'ta' on'pakuyate.

(Mt. 8.19-22)

57 Ken dagte on'hua'po Jesús^{taj}
—Meyopi' i'huaika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Eta'hua'ika'ta' ijpaki, Huairi. —Huabokereka Jesús^{taj} ona'uyate.

58 —Nubakuhed huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'taika'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo donayo jak toehue' ijikay. Nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. —Jesús^a huabokerektaj ona'uyate.

59 —Beta'hua'. —Jesús^a nogtaj ona'nig'a,
—A'ti, huakkuru huaojtone'taj daka' toen'dik ijjeapoy. Kenpa'ti e'bueyde'te kubarakka'dik ijjeapoy. —Jesús^{taj} ona'uyate.

60 —Keje'. Huabot oknop^oehue'ya' hua^e'eria nog oknop^oehue' hua^e'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo yahuati'. Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknop^oe'dik kenpa'ti nigpeedik ka'ne'po yamanbatia'pakika'. —Jesús^a ona'uyate.

61 —Huaboa'da ontaj eta'hua'ta' e'pakada, Huairi huakkuru huabet-taj "Ijhuay," a'mana'tuya'po jakyo e'hua'tuta' ijpaki. —Noga Jesús^{taj} ona'uyate.

62 —Aratbut huaboa'da Diostaj o'noknop^oepo on'nigpe^epo batikhue'da nigpe^e'dik o'ne. Ken konig 'ikken ogkika'uy onte'ti ken konig nopo^oehue'dik o'nika'apo. Diostaj o'noknop^oepo on'nigpe^epo e'batiknayo konig ogkika'uy onte'ti e'nopoika'nayo nogomey Dios Huairitaj huaknop^oe' kenpa'ti huanigpe^e' tihuapokhue'dik o'neapo. —Jesús^a ona'uyate.

10

Setenta huanigpeika'eritaj Jesús^a o'mata'mona'uyate.

1 Nogok Jesús Huairia o'baktie'ea'po nog setenta huanigpeika'eritaj o'baktie'ea'po huakkuru botta' botta'taj o'mata'monea'uyate. Nog huakka' jak nog huakka' jakyo o'mata'monea'po a'ti Jesúsakon ta'pota' o'hua'apo.

2 —Huakka'ada Diostaj yanoknop^oeapet yan'nigpeika'apet sue'ada huabokereka Dios Huairitaj huamaknop^oea'eri o'ne. Dios Huairitaj yan'tiona'pakika'. Dios Huairia huamaknop^oea'eritaj kamata'mone'

yan'tiona'pakikati'. ³ Yanhuati'. Opudomey konig ovejasi'ponig mo'enok konig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Konig dubakuhuaa ovejasi'potaj on'arakika' kenpa'ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka'apetdapi'. ⁴ Yudtaj kutamate tohuahue' yane'. Huakupe huamantoe'pi' tohuahue' yane'. Nogda hua'iotpi' tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'de'jpi' batia'pakonhue' yane'. ⁵ Ken jakyo bo'kuddepo huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakti'. ⁶ Ken jakya' aratbut en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata' pakhue' e'ne'nayo kenda huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'. ⁷ Ken jakyo bo'kudapet keyoyo'da yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'hapikati'. Kenda hue'ey bo'yokapetnig yan'mayikati'. Nogen e'baa'nayo dakhuaapa aypopi' bayokika'dik mo'ika'apone. Ken nog jakyo nog jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru bo'kudapet, keyoda yanikati'. ⁸ Huakka' jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo kenda aypo bo'yokapet, yan'hapikati'. ⁹ Keyo huakka' jakyo e'kudde'te dakhue' e'huae'taj yan'bayarea'ikati'. "Huadak hua'a konig Dios Huairi meyhue'da o'edenok opudomeya oy yanoknopoe'." Yan'manati'. ¹⁰ Kenoka' huakka' jakyo e'kudde'te opudomeytaj ee'ta' pakhue' ee'nayo yanbakuati'. Jakya' yan'bakhua'depo, ¹¹ "Oro'omeytaj pakhue' mo'enok opudomeyen huakka' jak kuruta' sorok oro'en hua'ita' e'tibette oro'a o'tihuekey. Huadak hua'a konig Dios Huairi meyhue'da o'edenok oyedda yanoknopoe'." Yanhua'depo yan'manati'. ¹² Nogok dakhuea' huakka'eri aya'tada Diosa ke'poda castiga o'magka'apo. Kenoka' ken jak huae'eria opudomeytaj ehue' moe'uynigtaj kenomeytataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da castiga o'magka'uyate. —Jesusa setenta huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

Huakka' jak huae'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'ne'uyate.

(Mt. 11.20-24)

¹³ —Huakka' jak Corazín huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazinya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da egka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'uyetnig'a kenpa'ti pai'da o'nea' aratbuttaj moknopoe'po saconig yan'otay'uyetnig'a. ¹⁴ Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae'eritaj Sidón huae'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo diga'da castiga mogka'apone. ¹⁵ Opud Capernaum huakka' jakyo huae'eri "Huadakda o'ey." Mo'nopo'enig'a, "Kurudyo o'hua'apoy." Mo'nopo'enig'a. Kubarakyoyo'da bo'hua'apone. —Jesusa o'mana'uyate.

¹⁶ —Aya'da opudomeytaj e'nigpee'nayo do'taj on'nigpee'apo. Aya'da opudomeytaj pakhue' ee'nayo do'taj pakhue' o'ne. Kenpa'ti aya'da do'taj pakhue' ee'nayo Diostaj pakhue' o'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesusa setentataj o'mana'denok setentaakon o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.

¹⁷ Nogok setenta huanigpeika'eri on'kumejdepo durugteda on'kumejpo,

—O'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj mo'nigpeepo bokbahuame'ne, Huairi. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁸ —Diosa toto' huairitaj o'enme' kurudya', ijtiahuamey. Konig ojbed idada kurudya' o'kotonme'. Toto' kurudya' barakyo okotme'te. ¹⁹ Do'hua yona'nok bihuitaj tugdik kenpa'ti to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj gana ogka'dik mo'epo bihuia to'tidapi' toto'api' opudomeytaj sigpi' diga' noeyanhue'dik mo'ene. ²⁰ Kenda huadakda o'enig'a toto' opudomeytaj mo'nigpeeme'tenok durugpakhue' yane'. Diosensi'po mo'enok kurudya' opudendik Diosa e'timadoya'de' mo'tene Diosere o'noonhuahuika'apoy. Kenda yan'nopepo yan'durugpak. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,

—Kurudyo huae'eri Huairi i'ene kenpa'ti huadariyo huae'eri Huairi i'ene, Apag Dios. Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig kenda suhue'da huanopoe'eritaj i'ma'nopoea'ne Apag Dios. Kenda huakka' huanopoe'eritanayo manopoeahue' i'ene. Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de. —Apag Diostaj Jesúsa o'tiona'pakpo,

²² —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'nopoea'uyne. Aya'da be-yokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoea'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoe kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoeay. —Jesúsa o'mana'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj o'batiahuay'epo,

—Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj Diosen Huasi'potaj on'tiahuaypo durugda mo'ene. ²⁴ A'nenda huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaribayo huairiera do Diosen Huasi'potaj e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuayhue' me'nuyne. Kenpa'ti do'hued e'manmadika' e'peeta' on'pakuyatenig'a peehue' me'nuyne. —Jesúsa huanigpeika'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo huae'eria 'urua'da o'ka'uyate, konigti yag'kikati'.

²⁵ Ken Moisésenba' e'mana' huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj o'huahua'po Jesúsa nama'dapi' kae'po,

—¿Diosere a'noonhuahuikaya'po kate ka'dik ijje? —Jesústaj ona'uyate.

²⁶ —¿Katea' Moisésba' ya'madoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay? —Jesúsa ona'uyate. Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

²⁷ —Dios Huairitaj di' yanika'. Huanopo'a huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Nokirega huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaṣo'a teyda ya'nepo Diostaj di' yanika'. E'nopoika' ya'deretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'e konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

²⁸ —Buttida ia'. Kenda eka'nayo Diosere i'noonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

²⁹ Huadakda ona' aratbut kan'nope'de'po Jesústaj ona',

—¿Betataj di' mae'dik ijje? —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'nok.

³⁰ —Nogbokerektida Jericó huakka' jakyo dagte o'huae'uyate. Judío aratbut o'epo Jerusalénya' Jericóyon o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po, on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po yudtakon o'nokbakaya'po dagte ken huabokerektaj o'nenonpo o'nokbahua'uyate. Ke'na judío huabuey'dikte dagte onpahueduyate. ³¹ A'ti judío sacerdote ken dagte o'hua'epo judío huabokerek enpahuedtaj e'tiahuayada dagte adpenda okpokon'uyate. ³² Nog huabokerekkon o'hua'epo ke'na Leví aratbut ee'tada, o'hua'epo kente enpahuedte e'tiahuayada ke'nakon okpokon'uyate. Leví aratbut Diosen jakya' on'baa'ika'uyate. Ken enpahuedte e'tiahuayada okpokon'uyate. ³³ Nog huabokereknayo judío ehue' Samaria huae'eri o'epo Samaria huae'eri judío huae'eritaj di' maehue' o'nika'. Ken Samaria huae'eri dagte o'hua'epo judío enpahuedte o'tiahuayato'po o'tinepahui'po ³⁴ o'huahua'po, huaentaj 'urusihuada vinoere okhueke'edepo huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen mulayo o'behuika'po huataj jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka' o'toe'uyate. ³⁵ Eme'te ken Samaria huae'eri ahua'deyapo botta' huakupe kutamayo o'tokdepo jak huatoe'eritaj o'yokpo "In judío huabokerektaj daka' yatoe'. Nogda huakupe e'paknayo a'ti ijkumejdepo o'yokapone." Samaria huae'eria ona'uyate. ³⁶ Ken huabokerektaj huabereeria o'nogka'uyate, bapa' huabokereka on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata di' o'uyate? —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

³⁷ —Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo o'tinuku'uyate. Ke'na di' o'uyate. —Ken Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'nok, —Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa ona'uyate.

Marta Maríaenere jakyo Jesús o'ika'uyate.

³⁸ Jesúsa onte'ti o'hua'udhuahua'po huanigpejka'eriere o'hua'uyate. Huakka' jakyo o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa ke'nen jakyo kataye'po o'ed'uyate Jesústaj. ³⁹ Martaen huama'buy María Jesústaj daka' a'nigpeeaya'po Jesúsena hua'ita'pote o'huad'uy. ⁴⁰ Martanayo huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da ka'dik ijje' o'nopoepo o'mepu'kepo Jesústaj o'huahua'po,

—Do'hued huama'buya do'taj tihuapokhue' me'ene. Nogtia'da aya'da ijkay. Do'hued huama'buya do'taj tihuapokdik o'e. Kenpa' i'nopoet. "Martataj yatihuapok." Mariataj yana', Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.

⁴¹ —Nogda nogda huakka'da i'ka'po i'mepu'ke'nig'a, Marta. ⁴² Kenyo'da do'taj e'nigpee' huadakkanada o'e. Kenda o'nen huama'buy María o'pak. Do'taj e'peeta' o'pak. Kenda huadaknada o'e. Be'api' do'hueddik okdikkayhue'dik o'ne. —Jesúsa ona'uyate.

11

Jesúsa konig tiona'pakdik o'e o'manmadika'uyate.

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Nogok bebahueya' Jesúsa o'tiona'pakonhua'depo o'batikdenok, —Juan Bautista ke'nen huanigpejka'eritaj o'manmadika'po huationa'pak o'manmadika'uyate. Konig Juan o'manmadika'uyate konigti oro'omeytaj mon'madika', Huairi. —Nogtiada Jesúsena huanigpejka'eria Jesústaj ona'uyate.

2 —In konig yan'tiona'pakti': Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'po kenpa'da huadakda i'ika'ne. O'nendik kenpa'da huadakda o'e. Huairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpei'ke'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huaje'eria mo'nigpei'ka'po ogkika' konigti iyo huadariyo aya'ada huaka'. ³ Inme'noete aypo oro'taj a'nigyaya'po bo'tihuapok. ⁴ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea' kenda oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oro'akon o'bakkahuea'demey. Keya' dakhuea'da ogkika' keyo toahue' moe'. Oro' nama'da e'ka'ta' e'paknayo dakhuea' kahue' oej' bo'tihuapok, Apag Dios, ken.

—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.

⁵⁻⁶ Jesúsa nogiti o'manmadika'po,

—Opudomey nogtipi' sikyo nopoka' huadi'en jakyo e'hua'nayopi'. “Do'hued jakyo bidta'da do'hued huadi' okyedenig'a aypobayo' ijje'po aypo yokhue'dik ijje'po sue'da aypo beyok.” Ke'na ena'nayo ⁷ ke'nen huadi' jakyo o'epo, “Aypo beyok. Onnahue' mee'. Yokhuikdey. Do'huedsi'poere doere o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota' pakhue' ijjey.” Ke'na yaapetpi'. ⁸ Oro'en huadi' e'eada sikyo nopoka' aypo yokhue' me'ene. “Aypo beyok” oro'omeya' batikonhue'da ona'bednok kan'batike'po sikyo nopoka' aypo bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki bo'yokapone. ⁹ In o'nona'nig e'tiona'pak o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo, “Beyok.” Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk, batikhue'da bo'ukpo bo'huahuaypo, mo'to'eapone. Ijtiaki, menigokhuike' konig Diostaj e'tiona'pak o'enok Diosa mo'nigokhuike'apone. ¹⁰ Konig bo'pakpo, “Beyok.” Diostaj e'tiona'paknayo Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo e'uknayo batikhue'da e'uknayo bo'huahuaypo mo'to'eapone. “Ijtiaki, menigokhuike',” e'tiona'pakika'nayo Diosa mo'nigokhuike'apone.

¹¹ Apag Diostaj e'tiona'pak in konig o'e. Huasi'po katetapi' on'pakpo huaojtaj “beyok” o'nona'ika'. Kenda ea'te bo'yokika'apone. “Pan beyok,” huasi'poa ena'nayo huaoa huid yokhue' o'eapo. Panda beyokapone. “Biig beyok,” huasi'poa ena'nayo huaoa bihui yokhue' o'epo biigda beyokapone. ¹² “Huatahuaokda beyok,” huasi'poa ena'nayo huaoa to'tid yokhue' o'epo huatahuaokda beyokapone. ¹³ Dakhuea' huaka'eri ee'pi' huasi'potaj katepi' huadagnada mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios kurudyo o'ika' huadagnada o'epo 'urua'da bo'yokapone. “Diosen Nokireg beyok.” E'tiona'paknayo bo'yokapone. —Kenda Jesúsa huatona'pakonhua' o'manmadika'uyate.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Nogok huabokerek o'e'uyate. Toto'a o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'uyate. Jesúsa toto'taj okendenok huaboa'da oa'pakon'uyate. Kenda aratbut on'tiahuaydepo kenpa'ti on'pe'edepo, “Kenpihuay,” o'da'uyate.

¹⁵ —Toto' huairia Jesústaj o'teyya'nok toto'taj o'makenika'. —Sue'ada oknopo'e'hue' huaje'eria on'huaa'uyate.

¹⁶ —Diosa ontaj e'ta'mona'wynayo konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig konigti yaka'. —Nogomeya' nama'da Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁷ Kenda kenomey judío huairia on'nopo'enig Jesús'nayo kenda o'nopo'epo,

—Huadari gobierno huairi huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria huayahuaya e'magkika'nayo aya'da ken aratbuten gobierno huairi ehue'da o'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere nogtaj nogtaj e'batuktuknayo ehue'da o'neapo. ¹⁸ Konigti toto' huairiomey egka'nayo toto' nog toto'taj e'magka'nayo toto' huairi ehue'dik o'neapo. “Toto'taj a'makenya'po toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Nama'da mo'batia'pakne. ¹⁹ Toto'taj ka'makene'po toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey nama'da mo'tinopoeng'a. Oro'en huanigpeika'eritaj toto' huairia o'manopo'teypaka'ika' toto'taj kamakmaene'po opuda kenpa' ea'nayo “Da boa'ne.” Opudomeyen huanigpeika'eria mona'apone. ²⁰ Dios teyda o'epo do'taj be'teypaka'nok toto'taj ijmakenikay. Do Diosen Huairi ijtiakdey aya'ada nopoe'dik o'neapo kenpa'ti nigpeika'dik o'neapo. Opudomeyere ijjedey. Do'taj menoknopoika'.

²¹ Huabokereki' teyda o'epo konig huairi o'epo huakka' piya' o'matoepo ke'nen jak daka' o'tatoepo. Do'hued jakyo katepi' me'taenig daka' ijtoenok bepi' kudhue'dik o'epo o'napoenig'a, ²² nogapi' huam-agka'eria nogiti teyda o'epo kentaj e'huatiaknayo ogka'po jobjakaya'po piya' kenpa'ti aya'da okbatohua'apo.

²³ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'taj dakhue'da mo'ene. Sue'ada do'taj on'pakpo daka' moknopoe'po mo'nigpeepo huakka'tada Diostaj moknopoea'ne do'taj mo'nigpeea'ne. Nogomeynayo do'taj batotiakhue' o'nepo huakka'tada maknopoahue' on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'kumej.

(Mt. 12.43-45)

²⁴ —Dakhuea' toto' huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huai'ka' e'uktada huahuayhue' o'epo “Keyo ijikamey a'kumeyi'.” Ken nokirega o'napoe'po, ²⁵ ken huabokerektaj o'napo'toikame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toehue'tada daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'енок ²⁶ ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada nokiregtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo dakhuea'da o'nepo ke'nanayo sue'da dakhue' o'epo ken ontayo' huabokerektaj on'napo'toenok. Huakkuruda nogtoto'tida o'napo'toepo sue'da dakhue'da o'epo ta'pota' ocho dakhuea' toto' on'napo'toedepo huabokerek dakhuea'da o'epo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa ea' huanigpeika'eri durugda o'nika'apo.

²⁷ Jesúsa kenda e'manade'te,

—Ken ettone' o'nen huayea' ontaj besi'popakuypo kenpa'ti ontaj meminoganhua'uyyo durugnada kai'ke'. —Ettone'a' aratbut egkupopakyo o'epo utta'nada ona'uyate.

²⁸ —Do'hued huayenayo sue'da durugmon o'eng'a aya'da Diosba'taj on'peedepo on'nigpeepo ogkika'po kenata'taj nogiti durugda o'nika'apo. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹⁻³² Huakka'ananada Jesústaj en'tikupopakte,

—Opudomey aratbut oy mo'noika'. Dakhuea'da huae'eri mo'ika'. Konig Dios teyda ka'dik o'e konig e'bayarea' konigti oro'taj mogke' mo'nopo'enig'a. Konig Jonás o'e'uyate, konigti Diosa do'taj me'ea'apone. Jonás 'urua'da o'e'uyatenok Nínive huakka' jak aratbut on'nigpeepo Diostaj on'manopo'korea'uyate. Konigti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne 'urua'da ijjeaponok aratbuta men'tiahuaypo oknopoe'dik ya'neapet, Diosa o'ta'mona'uy oknopoe'dik ya'neapet. A'ennada huakka' jak Nínive huae'eritaj Jonás Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpee'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' o'nepo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo huahuak huairi ijje'po, konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj on'nigbakupobopo kenoka' opudomey oy huae'eri a'neneri Nínive huae'eri Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo. Opudomey oy huae'eri dakhuea'da mo'epo do'taj e'tiahuayada e'peedeada nopo'korehue' mo'uyatenok. Nínive huae'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'ennada huadaribayo ettone'a huairi o'uyate. Ke'nendari atdenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopo'epo 'urua'da o'batia'pakika'nok a'peeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidtenada o'hua'onhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'hua'onhuahua'uyate. Salomóna sue'da 'urua'da o'nopo'epo'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopo'epo huakka'da ijnopo'enig'a oy huae'eria sue'ada do'taj mo'peepo moknopoe'ne. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey oy huae'eri dakhuea'da mo'e do'taj nigpeehue'ada oknopoe'hue' mo'uynok, ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Oro'omeyen huakpo konig huaso'en huakjey o'e.

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ —Huakjey e'bakpakde'te ektiok'e'yo huadahue' o'nika'. Sorokkosotone'toyo huadahue' o'nika'. Huakjey e'bakpakte kutopa kutapen on'huada'ika'. Kente jeyda o'enok aya'da on'kudpo batiahuaya'dik o'ne. ³⁴⁻³⁵ Aratbuten huakpo konig huaso'en huakjey o'ne. Aratbuten huakpo huadakda ee'nayo huaso'a jeyonigti o'e. Konigti huakjey jeyda ee'te aratbut katepi' e'ka' tiahuaydik o'ne. Aratbuten huakpo dakhue'da ee'nayo daka' tiahuayhue'dik o'ne. Konig sikkiregyo huaso' o'nepo katepi' kahue'dik o'ne. Konigti aratbuten huanopo' o'e konig huakjey aratbutenso'yo o'e. Huadaknopo'da ee'nayo huadaky'o on'nopo'ika'. Konig 'urua'da Diosa o'nopo'e kenpa'ti Diosa o'pak aratbutkon o'nopo'e kenpa'ti ogka'. Aratbutennopo' dakhue'da ee'nayo katepi' dakhue' e'nopo'enayo aratbuttaj 'uruda e'nopo'e Diosa manopo'eahue'dik o'mae. Aratbut dakhue'nopo'da ee'nayo konig sikkiregyo o'ne. Meyon huahue'dikda o'ne. Konigepo keyoj, daky'o yag'kikati'. Huanopoya' huadaky'o yan'nopo'epo, batikhue' yane'. E'batiknayo konig sikkiregyo mo'ika'apone. ³⁶ Huanopoya' huadakda e'nopo'enayo Dios konig huakjey ke'nen dag bo'tiahuaya'ne kenpa'ti huadak e'ka' mo'nopo'ea'ne. Sikkiregyo ehue' mo'ea'apone. Konig huakjey o'bakpakpo 'urua'da o'ta'te tiahuaydik mo'epo kenpa'ti Diosen e'ka' mo'nopo'epo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Fariseo huairitaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsá o'bahuaa'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Jesúsá e'manmadika'de'te, "Doere mo'bape'." Jesúsáj fariseoa ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'kuddepo kutopate o'huaduyate. ³⁸ Judío aratbut bapehued huaba' on'bakoyo'ika'. Jesús ba'koyohue' kuto-payo o'huadnok fariseoa o'tiahuaydepo, "Kenpihuay, ba'koyohue'ada o'bapeapo," fariseoa o'tinopoe'uyate.

³⁹—Opudomey fariseo huairi konig plato' taza huabakoyoa'eri mo'epo huaso'ensi'dakyo'da daka' bo'koyoa'ika'ne. Aratbut kan'tiahuaye'po 'urua'da huaso'si'dak bo'koyoa'nig'a huanopo'nayo dakhue'da mo'ene. Nogen on'tae bo'eretpakpo mo'bakkay'ika'ne kenpa'ti katepi' dakhuea' bo'kika'. ⁴⁰ Nama'da mo'nopoika'. Diosa huaso'si'dak o'ka'uyate. Ken Diosa kenpa'ti huaso'en huanopo' o'ka'uyate. Kenda nopoe'dik mo'ene. ⁴¹ Huanopoya' yan'matinepahui'po pai'da aratbuttaj yan'bayokikati' kenda e'kika'nayo aya'da huaso'en 'uruda mo'eapone.

⁴² Pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Aypo huatokbuk sue'da Diostaj bo'yokika'nig'a nog aypo huatokbukba'a 'uruda Diostaj sue'da bo'yokika'nig'a aratbuttanayo huadakda kahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj di' ehue' mo'ene. Aypo huatokbuk Diostaj yokdik mo'epo kenpa'ti aratbuttaj huadakda kika'dik mo'epo kenpa'ti Diostaj di' e'dik mo'ene. ⁴³ Huanopo'a pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Judíoen huaitake' jakyo 'uruda huairien huahuadte ehua'da' bo'eretpakika'ne. Huakka' jakte e'hua'e'te "T'tiak huairi." "T'tiak huamanmadika'eri." Kenpa' enayo'da e'peeta' bo'eretpakika'ne. ⁴⁴ Opudomey fariseo huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'eapone. "Oro'omey huadakda o'ey." Nama'da mo'nopoe'ika'nig'a konig tahuirigda dakhue'nada mo'ene. Dakhue'da e'ne'tada aratbuta nokothue' o'ne. Opud konig kubaraktone'onig mo'ene. Kubaraktone'taj aratbut tiahuayhue' o'nepo kente on'huae'ika'. Aratbut sorokyo e'para' ee'tada tiahuayhue'da o'nepo on'huae'ika'. —Jesúsá o'mana'uyate.

⁴⁵ —Oro'omeytakon dakhuea'da o'huaa'ne, huamanmadika'eri. — Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsáj ona'uyate.

⁴⁶ —Pai'nada mo'nopo'eapone opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri. Nogda nogda huakka'da yag'kika', be'api' kenda kahue'dik ee'tada opudomey aratbuttaj mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda kahue' mo'ika'ne.

⁴⁷ Pai'nada mo'nopo'eapone opudomey. Opudomeyen adhuea'pane'kudak Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. E'bueykudaken kubarakta' huid jaksi'po konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'ne. ⁴⁸ Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane'a on'batiaraka'uy. Opudomeyen adhuea'pane' huadakda ogka'uyate opudomeyakon mo'nopoe'po, kubarakta' okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'.

⁴⁹ Konigepo, "Diosba' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy kenpa'ti huanigpeika'eri ijmata'mona'apoy. Sue'tada on'barakapo nogomeytaj onhuadiaypo diga' on'magka'apo." Diosa huakka' o'nopoe'po kenda o'mana'uyate. ⁵⁰⁻⁵¹ Konigepo opudomey aratbut oyda mo'noenig, opudomeytaj Diosa diga' mogka'apone. Opudomeyen adhuea'pane'

Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. Diosa huadari e'ka'de'te huakkuruda Abeltaj o'arakpo o'buey'uyate. Nogok nogok nogtaj nogtaj on'barakpo, ta'pota' Zacariastaj o'darakuyate. Diosen 'uru jak kurute 'uhua e'arakika'ta' Diostaj e'nigbakpakika' kutopa o'e. Kutopa Diosen jaknopoya' Zacariastaj o'darakuyate. Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane' on'barakuynok opudomeynayo barakhue' e'yupi' Diosa diga' mogka'apone.

⁵² Opudomey Moisesenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'eapone. Aratbuttaj daka' Diosba' nopoeahue'dik mo'ene. Konig Diosensi'po ee' nopoehue' o'nepo. Opudomeykon Diosensi'po ehue' mo'eapone kenpa'ti nogomey Diosensi'po ehue'dik o'neapo oknopoehue'ada bo'ka'po. —Jesusa o'mana'uyate.

⁵³ Jesusa kenda e'mana'de'te Moisesenba' huamanmadika'eriomeya fariseoerea Jesustaj diga'da on'huadiaypo nogpa' nogpa' kirigayo' o'nona'uyate. ⁵⁴ Jesusa nama'da kae'popi' yaapetpi' on'nopoe'po on'peenig'a dakhuea' ea' e'peeta' on'paknig'a. Jesusa dakhuea' oa' e'huaa'ta' on'pakpo.

12

“Oro' huadakda o'ey.” Fariseomeya nogomeytaj nama'da on'manopoea'ika'nig'a fariseotaj keyoj daka'yan'peiika'.

¹⁻² Jesusa daka' o'manmadika'onhuahua'po huakka'nanada aratbut ogkupopakdepo huakka'ada aratbut o'nepo batugon ogka'uyate. Huakkuruda huanigpeiika'eritaj o'mana'po:

—“Oro'omey huadakda o'ey.” Fariseo huairia aya'tada e'manopoea'ta' on'paknig'a dakhuea'da o'ne. Konig pan e'bia'og' fariseo o'ne. Huakkuruda pan e'ka'te e'bia'og' tiahuayhued mo'epo a'ti e'biade'te e'bia'og' o'e mo'nopoe. Huakkuruda fariseo huairi huadakda o'ne nama'da mo'nopoenig'a nogok kenda ogkika' bo'tiahuaydepo dakhuea'da o'ne nopoe'dik mo'eapone. Konigepo fariseomey huairitaj keyoj, ijay. ³ Katepi' konig soatayo' sikkiregya' boa'ika'nig, kenda boa'ika'nig nogok konig huame'noete aya'ada on'peeapo. Konigti jakya'da nog aratbut ehue' ee'ya' kenpa'ti jakhui'kay ekhuikya' utaka' boa'ika'nig kenda nogok huakka' jak eretnopote jakkutagpite on'bopo 'utta'da o'da'apo, aya'ada kan'pee'po o'da'apo.

*¿Be'taj okme'pukdik mo'e?
(Mt. 10.28-31)*

⁴⁻⁵ Huabokerek huaso'taj arakdik o'ne. Kenyo'da aratbutso'taj arakdik o'ne. Nokiregtanayo arakhue'dik o'ne. Konigepo aratbuttaj mididhue' yanika'. Be'ta'taj okme'pukdik moe' daka' o'nona'ne. Diostayo'da yanokme'pukika'. Diosnayo arakdik o'e kenpa'ti e'bueyde'te nokiregtaj pai'da kan'nopo'e'po ta'akyo en'dik o'e. Kentaj yanokme'puk, ijay. Do'hued huadi'taj ijay.

⁶ Bakoyta' aratbut suhuigda on'pakika'. Cinco bakoy a'bakaya'po botta' sigkupe bayokdik o'ne. Diosnayo bakoytaj o'pakpo nogtatipi' okkahuehue' o'e. ⁷ Opudomeytaj Diosa huakka'da o'pakpo daka' mo'matojika'ne. Opuden huakuhuijtapi' mo'dikika'ne. Bakoytaj konig sue'da o'pak. Diosa sue'da o'pak. Opudomeytaj huakka' o'paknok me'pukhue' yanika'.

“Jesucristotaj huaknopoe’eri ijjeý.” Huaa’eritaj Jesús a o’batia’pak.

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “Jesucristotaj huaknopoe’eri ijjeý.” Aya’ada aratbuttaj on’mana’aponig do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne, “Kenomey kenda e’manade’té do’hued huaknopoe’eri o’ne.” Diosen huata’moneritaj ijmana’apoy. ⁹ “Jesucristotaj oknopoe’hue’ya ijjeý.” Aratbuttaj on’mana’po “Do’hued huaknopoe’eri ehue’ o’ne.” Diosen huata’moneritaj ijmana’apoy ijjay.

¹⁰ Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne, do’taj be’api dakhuea’ e’huaa’nayo Diosa bakkahuea’dik o’e. Diosen Nokiregtaj dakhuea’ e’huaa’nayo Diosa bakkahueahue’dik o’eapo.

¹¹ Nogok judío huaitake’ jak huairitaj bo’tohua’apone. Dakhuea’ boka’ne mona’po judíoen huaitake’ jakyo bo’tohua’apone. Kenpa’ti gobierno huairite bo’tohua’apone. “¿Ka’tia’pi’ huairitaj ijmanbatia’pakapo?” Yan’nopoe’po me’pukehue’ yane’. ¹² Huairitaj manbatia’pakdik ee’té Apag Diosen Nokirega mo’nopoea’aponok ’urua’da batia’pakdik mo’eapo. —Jesús a o’mana’uyate.

Huakka’da katepi’ e’matoe’ta’ eretpakhue’ yane’. Jesús a o’manmadika’uyate.

¹³ —Kenda oro’en huaojkudak o’matoe’uyate kenda do’taj jonposakea’dik o’énok, do’taj yabayokti’. Do’hued huama’buytaj yanati’, Huamanmadika’eri. —Huakka’ Jesús taj en’tikupopakya’ nogtiada Jesús taj ona’uyate.

¹⁴ —“Q’nen huama’buytaj yabayokti’.” Onahue’dik ijjeapoy. —Jesús a huabokerektaj ona’uyate.

¹⁵ —¡Keyoj! Huakka’nada e’matoe’ta’ eretpakhue’ yanika’. Durugnada a’eya’po huakka’da katepi’ toehue’dik yanika’. Sue’da e’tae’pi’ durugda e’dik mo’ene. —Jesús a o’mana’uyate.

¹⁶ Jesús a manmadikaya’po o’manbatia’pakpo,

—A’nenda huabokerek o’uyate. Konig huairi o’epo huakka’da o’matoe’uyate. Ke’nen ta’batone’ huakka’da aypo o’kerekdepo konig aroz huakka’da o’taboyog’uyate. ¹⁷ “Menpa’ ijka’apo. Do’hued aroz do’hued aypo huatoe’ jak suhuigda o’e. Aypo huakka’da o’énok meyo kudahue’dik o’e.” Kenpa’ huairia o’nopoe’po. ¹⁸ Ken, “Oy konig ijka’apoy ijnopoe’y. Do’hued aypo huatoe’ jaksi’po ijjakyogapoy. Nogda huaboroa’da aypo huamatoe’ jak ijka’apoy ijjakka’depo aya’da aypo arozere keyo ijku’da’apoy. Aya’da katepi’ ijmatoenig ijbakuda’apoy. ¹⁹ Kenoka’ ijbakuda’depo do’hued huamatoe’ jakyo huakka’da ijtoe’apoy. Huakka’da huabayok ijtoe’apoy. Baahue’ada bape’dik ijjeapoy. Mai’dik ijjeapoy. Durugda ijjeapoy.” Ken huabokerek nama’da o’nopoenig’a. ²⁰ “Nama’da i’nopoenig’a. In sikyo i’bueyapone. Aya’ aypopi’ arozpi’ nogda nogda huakka’da i’matoe’po huaboro’ jakyo i’bakuda’depo noga on’matoe’apo. Diosa ken huairitaj ona’uyate.” ²¹ Ken konig o’epo aratbut ke’nen huata’ huakka’da nogiti nogiti on’matoe’po, huakka’da e’matoe’ada Diostehuapa’nayo pai’da on’e. —Jesús a o’manmadika’po o’mana’uyate.

Diosa huaknopoe’eritaj daka’ o’matoika’.

(Mt. 6.25-34)

²² Nogok huanigpeika’eritaj,

—Aypota' mepu'kehue' yanika'. Kenpa'ti yudtata' mepu'kehue' yanika'. ²³ Diosa teyda o'epo oro'omeytaj mo'manoea'ika'ne. Oro'omeytaj aypo yudtakon bayokdik mo'ika'apone. ²⁴ Surujpig konig o'e yan'nopepo. Batukehue' o'nika'. Oqkupaehue' o'nika'. Aypo huamatoe' jak toehue' o'nenig'a Diosayo'da surujpigtaj aypo o'bayokika'. Diosa bakoxtaj sue'da o'pak. Opudomeytanayo Diosa huakka'da bo'pakika'ne. Aya'da katepi' bayokdik mo'ika'apone. Me'pu'kehue' yanika'. ²⁵ Aratbut nogiti huabidda ee'ta' on'pakpo, huakka'da e'mepu'keada nogiti huabidda ehue'dik o'neapo. ²⁶ Kenda mo'mepukepo ehue'dik mo'eapone. Nogta' nogta' katetapi' mepu'kehue' yanika'.

²⁷ Huakhuen'urunada o'ne. Baahue'ada o'nika' kenpa'ti batiokhuihue' o'nika' mo'nopeet. Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'matoe'uyate. 'Uruda yudtaj o'matoe'po o'utika'uyate. Huakhuen'urunanada o'nika', Salomónnayo sue'da 'uruda o'utika'uyate. ²⁸ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'da o'ka'. Ida okhuenkot. Ida o'taset. Diosa huakunopia okhuenpakika' kenpa'ti opudomeytaj huakka'da o'pakpo bo'tihuapokika'apone yudtaj mo'mato'ika'apone. Sue'da mo'knopo'epo nogiti Diostaj daka' yanoknopo'e'. ²⁹ Katetapi' mepu'kehue' yanika'. ¿Kate o'bape'apo? Nopoehue' yanika'. ¿Kate o'mamay'a? Nopoehue' yanika'. ³⁰ Oknopoehue' huae'eria yudtata' kenpa'ti aypota' kenpa'da on'eretpakika'. Opudnayo aypopi' yudtapi' toehue' mo'enig Apag Diosa kenda o'nope'ika'. ³¹ Kenpa'da Dios Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpe'ika'. Ken konig Dios Huairitaj e'paknayo Diosa bo'yokika'apone. Katepi' bo'pak yudtapi' aypopi' Apag Diosa bo'yokika'apone. —Jesúsa ke'nen huanigpe'ika'eritaj o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudya' okkahuehue'dik o'eapo. Kurudya' Diosere huakka'da mo'matoe'apone.

(Mt. 6.19-21)

³² —Do'hued huanigpe'ika'eri mo'epo sue'da mo'ene. Me'pukhue' yane'. Opudomeyen Apag Dios o'paknok kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpe'edepo opudomeykon Apag Diosere huairida mo'eapone. ³³ Kenda mo'mato'enig yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo pai'da aratbuttaj ken huakupe yan'bayoketi'. Kenda e'ka'te Diosa kurudya' bo'tiahuayapone. Okkahuehue'dik o'eapo. Kenda bo'ka'po kurudyo Diosere huakka'da mo'toe'apone. Kenda matone'pakhue' o'eapo. Okkayhue'dik mo'eapone. Huabereeria berehue'dik o'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya' mo'toe'aponig sukka'poapi' bapehue'dik o'eapo. ³⁴ Huakka'tada katetapi' e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo. Diostaj mo'nigpe'epo pai'da aratbuttaj e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da bo'pakapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj ekpoe' yan'nige'ika'.

³⁵⁻³⁶ —Onte'ti indariyo ijtiakapoy. Do huairitaj ekpoe' mennige'ikati'. Konig en'toepak festaya' huairi ekye'taj ke'nen huanaba'a ekpoe' on'nige'ika'. Ken ekye'te huairitaj ida nigokhuike'dik o'neapo. Konigti do'taj ekpoe' mennige'ikati'. ³⁷ Konig huairi o'tiakpo ke'nen huanaba'a ekpoe' en'nige'te o'bahuahuayatonok durugda o'neapo. Ken huairi nog yudtaj o'tiokotdepo yan'bahuad huanaba'taj o'mana'depo aypo

o'bayokeapo. Huanaba'taj o'bayokeaponok durugda o'neapo. ³⁸ Huairi nopotesikyo o'tiakapopi' sikyoeddapi' o'tiakapopi'. Huanaba'a ekpoe' on'nige'po huairi e'tiakte durugda o'neapo. Huanaba' durugda o'neapo. ³⁹ Kenpa'ti nogdakon yan'nopoe'. Konig huabereeri a'bereya'po ken horate o'tiakapo jak huatae'eria e'nopoe'nayo tayhue' o'enok huabereeria jakyo kudhue'dik o'eapo. Kenpa'ti berehue'dik o'eapo. ⁴⁰ Do kurudya' ijtiakaponok ekpoe' mennige'ikati'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne kenoka' huame'noe sikyopi' o'tiakapo nopoe'hue'da ene'te kenoka' ijtiakapoy. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikhue' huae'eri konig o'ne.

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ —¿Oro'omeytayo'da menpa' kenda onmadika', Huairi? ¿Menpa' nogomeytakon i'manmadika'? —Pedroa ona'uyate.

⁴² —Huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri kenpa'ti huanaba' huamatoe'eri 'urua'da huaknopoe'eri konig o'ne ijmanmadikay. Ken huairien jak huanaba' huamatoe'eritaj “Do'hued huanaba'taj aypo yamabayokikati'. Nogbayo ijhua'apoy. A'ti ijtiakapoy.” Onanpo. ⁴³ Huairi o'tiakdepo konig huiria onanme'nig huanaba' huamatoe'eria daka' aypo e'bayokika'nayo durugda o'eapo. ⁴⁴ “Aya'da do'hued ijmatoenig daka' me'tamatoe'.” Huairia ken huanaba'taj onanpo. Buttida ijjay. ⁴⁵ “Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet.” Huanaba'a e'nopoe'nayo nog huanaba'taj huabokerekere ettone'eretaj huaboa'da o'mabitbitpo kenpa'ti huaboa'da huakka' o'bapudhua'po huakka' o'mai'onhua'po kenpa'ti konig sine' o'siborudhua'po ⁴⁶ Kenda huanaba' huamatoe'eria e'ka'te kenoka' ken huanaba' ekpoe' nighue' ee'te kenpa'ti kenme'noete o'tiakapo nopoe'hue'da ee'te huairi o'tiakapo. Ken huanaba' huamatoe'eritaj castiga diga'da ogka'apo kenpa'ti oknopoe'hue' huae'eriere kenpa'da o'maenapo.

⁴⁷ Huanaba' ke'nen huairi o'paknig en'nopoe'ada kahue' o'nepo dakhue'en ogka' kenpa'ti huairi e'tiakapote ekpoe' nighue' o'nenok kenomeyen huairia huakka'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijmanika'nig e'nopoe'ada nigpeehue' o'nepo kenpa'ti do e'tiakapote ekpoe' nighue' mene'apetnigtaj Diosa castiga diga'da ya'magka'apet. ⁴⁸ Nog huanaba'a kenda huairi o'paknig nopoe'hue' o'nepo kenda huairi pakhue'tada ogka'nok huairia sue'da castiga o'magka'apo. Dakhuea' ogka'nok sue'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijpaki nopoe'hue'ada kenda pakhue' ijjeynig egka'nayo Diosa sue'da castiga o'magka'apo. Diosapi' huairiapi' aratbuttaj huakka' katepi' e'bayoknayo daka' nigpeika'dik ka'ne' Diosa 'urua'da e'nopoe'nayo daka' nigpeika'dik o'neapo. Diosa huakka' e'tihuapoknayo nogomeytakon huakka'da tihuapokdik o'neapo. —Ken konig Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesústaj sue'ada o'noknopoe'apo nogomeya sue'ada oknopoe'hue' o'neapopo huaknopoe'eritaj on'bahuadiayapo.

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ —In huadariyo aratbut abakpoespakaya'po ijtiakuy. Aratbut on'poespakoy konig ta'ak e'bakpak o'e. Ken ta'ak a'bakpakaya'po ijtiakuy. Ken oyda e'bakpakte ijjeretpaki. ⁵⁰ Konig bautiza egka'te o'e konigti pai'da nopoe'dik ijjeapoy. Pai'da ijnopo'eapopo ijme'pukey.

51 Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po o'tiakuy opudomey nama'da mo'nopoene. Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po Diosya' tiakhue' ijje'uy. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakaya'po Diosya' ijtiakuy. 52 Huaboa'da nogjakyotida huabet nog huabettaj dakhuea' on'bahua'pakapo. Cinco o'nepo tresa dostaj dakhuea' on'bahua'pakapo kenpa'ti dosa trestaj huadak hua'a on'batia'pakapo. 53 Sue'da do'taj on'pakapo nogomeyanayo do'taj pakhue' o'nepo konigepo oknopohue' huage'eria dakhuea' on'bahua'pakapo. Huaoapi' do'taj oknopohue'da me'epo huasi'potaj huaknopoe'eritaj ya'huadiayapet. Mune'yo huaknopoe'eritaj huayea huadiaydik ya'eapet. Huakabua huasu'taj huadiaydik ya'eapet. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Kurudtaj on'tiahuaypo huame'noe huadak o'eapopi' dakhue'me'noe o'eapopi' aratbuta on'nopoe'ika'.

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 —Opudomey indariyo mo'epo kurudyo e'sihui' sika e'bia'te niokpo yakudyon bo'tiahuaypo “Ohui'apo,” boa'ika'nig a'ti o'hui'apo. 55 Kenpa'ti indariyo mo'epo toyed e'bapoknayo “juknanada o'eapo,” boa'ika'nig ida juknanada o'eapo. 56 Opudomey nama'da huanopoe'eri mo'ene. Kurud bo'tiahuaypo o'hui'apo kenpa'ti juknanada o'ta'teapo e'nopoika'ada inok do'tanayo Diosen Cristo o'e oknopohue' o'nene. —Jesúsa o'mana'po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo ida yan'noeya'.

(Mt. 5.25-26)

57 —Kenda huadak e'ka' o'e. Kenyo'da 'uruda o'e. Opudomeya onda nopoe'dik mo'ene. 58 “O'na dakhuea' ika'ne,” noga ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya'. E'madehue'nayo huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotataj bo'yokapone. Sorotataa huabakudaj jakyo bo'kudaj'apone. 59 Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'eapone. Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik i'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Aya'da dakhuea' ogka'depo nopo'korea'dik ya'nepo onte'ti Diostaj nigpeika'dik yane'. Jesúsa o'mana'uyate.

1 Kenoka' sue'da Jesústaj o'nonbatia'pakpo. Sue'da huabokerek Galilea huadaribayo huage'eri Diostaj oveja 'uhua on'nigbatiaraka'depo Pilato gobierno huairien sorotataa Galileayo huage'eri huabokerektaj on'batiaraka'po 'uhua mimi huabokereken mimiere jontayo' o'mimihua'uyate. Jesústaj o'nonbatia'pak'uyate.

2-3 —Kenomey huabokerek Galileayo huage'eria dakhuea'da ogkika'po on'mabuey'uy. Nogomeynayo sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo mabueyhue' o'ne. Kenpa' nopohue' yane', ijjay. Opudomey aya'da nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti mo'mabueyapone. 4-5 Kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo huabid jaktone' o'huekpo o'manbetuyate. Dieciocho huabokerektaj o'manbetuyate. Kenomey huabokereka on'mabuey'uyate dakhuea'da huaka'eri o'nepo konigepo on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalén huage'eri sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo bueyhue' o'ne'uyate. Kenpa' nopohue' yane', ijjay.

Opudomey nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti aya'da mo'mabueyapone.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Higuera hueymey dapakhue'da o'e. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁶ Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Nogtida huabokereka ta'ba o'toepo menpa'ti higuera huada yan-huadmet o'nopoepo ta'bayo o'hua'po huadataj o'tiahuaynig'a onhuad-hue' o'enok ⁷ ta'ba huatoe'eritaj,

“Eya' bapa' huabayok in ta'bayo ijtiakdeme'nig'a higuera hueymey huada onhuadhue' o'eme'. Yata'teg. In sorok huadak o'enig'a nama'da o'kereka.” Ta'ba huatoe'eritaj ona'uyate. ⁸ “In huabayoknayo ta'teghue' ijjeapoy, hueymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti 'uhua ovejado-hua'a ijta'potibukapoy. ⁹ Nog manhua'ata'ya'dapakapetpi'. Dapakhue' ee'nayo ijta'tegapoy.” Ta'ba huatoe'eria ona'uyate. —Ken konig Israel oknopoe'hue' huae'eri o'ne Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

Kenme'noe okmapie'ahuaddikte ettone' dakhue' e'ika'te Jesúsa o'yarea'uyate.

¹⁰ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbut baahue'dik e'nika'te judiöen huaitake' jakya' Jesúsa o'manmadika'po. ¹¹ Keyo huaitake' jakyo ettone' o'epo dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dakhuea' toto'a ken ettone'taj ogka'nok sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik o'ika'uyate. ¹² Jesúsa o'tiahuaydepo

—I'yaredene, ettone'. —Jesúsa ona'uyate.

¹³ Ken Jesúsa o'tibata'tenok ida ken ettone' butuka'da o'bodpo huaboa'da “Dios 'urunanada o'e,” kenpa'ti “dakiti Dios” oa'uyate. ¹⁴ Huaitake' jak huairianayo o'huadiay'uyate. Judiöen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesúsa o'yarea'denok o'huadiaypo,

—Seis huame'noe baa'dik mo'ene. Ken seis huame'noe e'yarea'ta' e'paknayo yan'tiakti'. Judiöen okmapie'ahuaddik huame'noete be'yare'po tiakhue' yanika'. —Huaitake' jak huairia o'mana'uyate.

¹⁵ —Nama'da huanopoe'eri mo'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete opudomey aya'da opudomeyen vacatapi' burrotapi' hue'ey kan'maye'po bo'tikujpo hue'eyte bo'tohua'ika'ne. ¹⁶ In ettone' Abrahamen ad-huea' huayayo ee'tada toto' huairia dakhuea' ogkadhuahuika'nok ettone' dakhue'da o'eonhuahuika'po dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'yarea' huadak o'e. Dapi' huadakda o'e yan'nope'. —Jesús Huairia judiöen huaitake' jak huairitaj ona'uyate.

¹⁷ Jesúsa kenda enade'te kenomey Jesústaj on'huadiayika'nig'a on'mabira'uyate. Nogomeynayo aya'ada Jesústaj durugda o'nepo, kenda 'urua'da Jesúsa o'kika' on'tiahuaydepo kentaj durugda o'nuyate.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'man'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpoeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. ¹⁹ Konig huabokereka suigkidida mostaza huakid o'tuk. Kenkida o'kerekepo nogok huaboro'da o'edepo hua'opite huakka' bakoya o'pakka'. Konigti huakkuru Dios Huairien huaknopoe'eri

sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoepon on'nigpeonhuahuika'po huakka'nada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Pan e'bia'og'a ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.33)

²⁰ —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. ²¹ Konig sigda pan e'bia'og'a ettone'a huakka' harinaogyo o'tokbuk. Harinaogyo e'bia'og' o'tokbukdepo daka' ogkuayaga'. Huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. E'bia'og'a o'bia'po konig Dios Huairien huadak hua'a on'manmadika'nok huakka'ada nogya' nogya' huabada o'noknopoeapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'e.

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalényon Jesúsa o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'pokandepo o'manmadika'uyate.

²³ —¿Menpa' Diosa sue'tada ya'manopo'yarea'apo? —Nogtiada Jesústaj ona'nok,

²⁴ —Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'enok huakka' yan'pakpo yan'kud. Huakka'ada egkudta' on'pakpo onhuahua'nig'a kudhue'dik o'neapo Diosenbayo a'kudya'po konig o'e ijmanbatia'pakapoy. ²⁵ Jak huatoe'eri huairi nogok e'mabode'te akbogpe jokhuikdepo opudomey dakhuea' huakka'eri jak kurute mo'epo “Mo'nigokhuike', Huairi.” Mona'aponig'a. “Opudomey meyo huae'eri mo'et. Okiehue'ya o'nene.” Huairia o'mana'apo. ²⁶ “Onere o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta' onmadika'onhuahua'uyne.” Opudomeya huaboa'da mona'apone. ²⁷ “Opudomey meyo huae'eri mo'et o'nona'dene. Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri mo'ene.” Huairia mona'apone. Kenda konigti Diosa mona'apone. ²⁸ Keyon dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo pai'da mo'manopo'eapet. Kenpa'da Diosyo huahue'dik mo'eapopo. Abraham Isaacere Jacobere Diosen huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere adyoda ee'ne'te mo'batiahuaydepo. Diga'da mo'bahuikonhuahuika'apo. Pai'da mo'nopo'epo bo'idokboke'apo. ²⁹ Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj on'batia'kapo. Niokpo e'orokyen on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya' on'tiakapo. Nogya' nogya' Dios huairitaj on'huatiakapo. Dios Huairiere konig ke'nensi'po on'bape'ika'apo. ³⁰ Huakka'ada oy konig Diosen aratbut ehue'da o'ne. Judío aratbut ehue'da o'ne. Nogok Diosa o'matinepahuinok Diosere o'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy Diosen aratbut o'ey on'nopoenig'a nogok Dostaj oknopohue' o'neaponok Diosa matinepahuihue' o'maeapo. Diosere ehue'da o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalén huae'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.

(Mt. 23.37-39)

³¹ Kenoka' sue'da fariseo aratbut o'nokyepo,

—Iya' yabakhua'. Herodes gobierno huairia ontaj e'arakta' o'pak. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

on'huadika' kente yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta huaka'eria o'tiakdepo, "Nogyon kente huairi on'huadika'nig kente yahuaad, huadi'." Ontaj ona'dik mo'eapet. Kenoka' huadakda i'epo konig huairi i'e aya'ada kutopate on'huadpo on'nopo'epo. ¹¹ "Huairi ijje," aratbut huata'da nama'da e'tinopo'e'nayo "Huairi ehue' i'e," Diosa o'batia'pakapo. "Huairi ehue' ijje." Aratbuta huata'da e'tinopo'e'nayo "huairi i'e." Diosa o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹² "E'toepak fiestate yatiakti' Jesús." Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa ona'po,

—Nogok onte'ti fiesta i'ka'po huakka' aypo i'manhuada'po, huadi'taj, huama'buytaj, huaojtaj, huayetaj, huairitaj "Yan'tiakti', aypo doere mon'bape'." Kenomeytaj manahue' yaika'. Kenomeytaj e'tobape'nayo onte'ti kenomeyere i'bape'apetpi' kenpa'ti dehuehue' mo'eapone. ¹³ Fiesta eka'nayo huakka' aypo e'manhuada'nayo "Yan'tiakti' doere aypo mon'bape'." Pai'da hua'e'eritaj, dakhue'so'taj, huakketaj, ekpobigtaj yamana'ika'. ¹⁴ Kenda e'mana'ika'nayo durugda i'eaponek kenomeya kenpa'ti ontaj tobapehue'dik mo'eapone Diostaj daka' huanigpeika'eri kurudyo Diosyo en'huade'te Diosa huadakda mo'nigka'apone. —Jesúsa ona'uyate.

"Doere mon'bape' yan'tiak." Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁵ Nogtida huabokereka kutopate o'tohuadpo Jesústaj kenda o'pe'edepo Jesústaj

—In huadariyo Dios Huairiere Diosen aratbutere durugteda on'bape'apo. —Kenbokereka Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Huairia a'ti huakka'tada aypo kan'manigmanhuadje'po o'mana'apo. Huanaba'taj o'mata'mona'po, "Huairia be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'." Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'. ¹⁷ Ken aypo e'mahueyde'te, onte'ti huanaba'taj o'mata'mona'po, kenomeytaj 'ikken mo'maname'te "Oyda yan'tiak. Aypo o'mahueyde yan'tiak." Yan'manati'. ¹⁸ Kenda e'peedeada "Aypote huahue'dik ijje." Aya'ada huaboa'da konigti on'mana'po, "Ta'ba huakupete ekkai'me'tenok tiahuyatudik ijje. Konigepo aypote huahue'dik ijje. Huairia do'taj huadiyhue' ke'e'." Huakkuruda huanaba'taj ona'uyate. ¹⁹ Noga "Diez toros konig 'uhua vaca konig tronco huatotokeri huakupete ijbae'dey. Menpa'ti huadakda totokdik ya'eta'po tiahuyadik ijje. Aypote huahue'dik ijje. Huairia do'taj huadiyhue' ke'e'." Noga huanaba'taj ona'uyate. ²⁰ Noga "Ijtoepakdey. Konigepo aypote huahue'dik ijje." Nogakon ona'uyate. ²¹ Huanaba' huairitaj on'kumejdepo kenda aratbuta on'mana'denig huairitaj o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo, "Huakka' jak kurute yanhuati'. Aya' jak kurute yanhua'eti'. Iyo pai'da hua'e'eritaj yan'batotiakti'. Dakhue' huaso' hua'e'eritaj yan'batotiakti'. Huakketaj yan'batotiakti'. Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ²² Nogok huanaba' onte'ti on'tiakdepo, "Konig o'na oname'nig konigti o'kay, huairi, huakked huahuaad o'enek nogda tiakdik o'ne." Huanaba'a o'nona'nok ²³ "Nogyon nogyon dagtepi' huahuete'pi' meyopi' aratbut e'ne'te, huairien aypote yan'tiakti' ighua'da yan'manati'. Huakka'da do'hued jakyo e'ta'eta' ijpaki. ²⁴ Konigepo aya'da huakkurueritaj yan'tiak, doere yan'bape'

ijmana'nig'a aya'ada do'ere huakka' aypo bapehue' o'neapo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. —Ken konig Dios Huairia o'ka'apo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Cristotaj e'nigpeika'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik ijje nopoe'dik ya'ne.

²⁵ Jesústaj huakka'ada aratbut on'tahua'enok o'batikorudpo, o'mana'po:

²⁶ —Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di' e'dik me'nika'. Huaojtapi' huayetapi' huatoe'tapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huidpotapi' huata'dapi' sue'da di' yanika'. Do'tanayo huakka'da di' e'dik yanika'. Beapi' do'taj huakka'da di' ehue' ee'nayo do'taj nigpeikahue'dik mo'eapone. Do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. ²⁷ Konig hueypa cruzte pai'da on'nopo'epo konigti do'taj a'nigpeikaya'po pai'da e'nopo'eta' pakhue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. Kenpa'de hua'enda e'paknayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. ²⁸ Menpuru do'huedda katepi' ijeretpakika'nig Jesústaj a'nigpeikaya'po onte'ti do'huedda eretpakhue' ijjeapo, kenpa' huakkuruda daka' yan'nopo'epo. Kenpa'da hua'enda e'paknayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. Do'hued huanigpeika'eri ee'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik ijje daka' yan'nopo'epo. Pai'da ijnopo'eapetpi', nogpi' aya' ijmatoenig pai'da huaje'eritaj bayokdik ijjeapetpi', kenpa' huakkuruda daka' yan'nopo'epo. Konig huabokerekpi' huaboro' jak e'ka'ta' o'pakpo huakkuruda menigte e'dik ya'et daka' o'nopo'epo. Sue'da e'toe'nayo jak huaboa'da kahue' o'eapo. ²⁹ Daka' nopoe'huedada eka'nayo jak 'iddu o'ka'denig'a siro jaktaj huakupebayo' o'epo dakeahue'dik o'enok aya'ada kentaj on'tierikapo. ³⁰ "Ken huabokereka huaboro' jak e'ka'ta' o'paknig'a jak dakeahued huakupe o'dakea'po jaknayo dakeahue'dik o'eapo." Huayahuaya kenda on'mana'po on'tierikapo. ³¹ Konigti gobierno huairipi' diez mil sorotataj o'mato'epo nog gobierno huairipi' ke'nen taka' veinte mil sorotataj o'mato'epo on'tiak. Tiakhuedaded gobierno huairi diez mil sorotataj o'mato'epo daka' nopounhua'dik o'eapo. "Do'hued diez mil sorotataj menpa' gana ka'dik ya'net." Nopoe'dik o'eapo. ³² Gana kahue'dik o'neapo. E'nopoe'nayo sue'da huabokerektaj taka' huairitaj o'mata'mona'apo. "E'manoeya'ta' o'paki." Taka' huairitaj ya'nona'. O'mana'apo. ³³ Ken konig, "Jesústaj a'nigpeikaya'po Dios Huairia e'paknayo do'huedda eretpakhue' ijjeapo aya'da ijmatoenig kenpa'da ijmaenapoy." Kenpa' nopoe'hue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone.

Sal konig Cristoen huanigpeika'eri o'ne. Sal pai' ehue' ee'nayo kenpa'da en'dik o'e.

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig sal huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal huadak ehue' ee'nayo onte'ti huadak kahue'dik o'eapo. ³⁵ Sal huadak ehue' ee'nayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Daka' men'pee'. Daka' me'noknopenka'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

15

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 18.10-14)

¹ Jesústaj a'peeya'po aya'ada gobierino huakupe huabae'eri dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'po. Ken gobierno huakupe huabae'eri engaña huaka'eri o'nika'po dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'uyate.

² —Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In huabokereka dakhuea' huaka'eritaj o'baepo o'batobape'. —Fariseo huag'eri Moisésenba' huamanmadika'eriarea Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate.

³ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁴ —Cien oveja on e'to'e'nayo noqtida e'titikonnayo nogomey noventa y nueve mirebate oveja en'mae'te i'bakhua'apo ken noqtida ovejataj i'ukapo. E'huahuayta'da i'pakpo i'ukpo. ⁵ I'huahuaydepo i'kume'pepo durugda i'eapone. Jakyo i'hua'po. ⁶ Jakyo i'tiakdepo aya'tada huadi'taj i'bakupopaka'po, “Do'hued oveja o'titikonme'tenig ken ijhuahuaydey. Konigepo doere mo'durugpak,” o'na i'mana'apone. ⁷ Konigti noqtida dakhuea' huaka'eri Diostaj o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj ijnigpeepoy o'nopo'edepo kurudyo durugnanada o'neapo. Nogomey noventa y nueve'pi' sue'da huadak o'nepo Diostaj nopo'koreahue'dik o'ey on'nopo'enok kenomeytaj kuruderia durugda matoghue' o'neapo. Ijjay. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig o'e, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁸ —Bepi' ettone' diez oro huakupe e'tae'ada noqtida e'titikonnayo huakjer o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo jonberokeapo, jakyo jonberokeapo, jakyo daka' o'ukonhua'po e'huahuayta'da o'pakpo o'ukonhua'apo. ⁹ Ken huakupe o'huahuaydepo ettone' huadi'taj kenpa'ti nogomey meyhue'da jakyo huag'eritaj o'bakupopakapo, “Ken huakupe be'tatitikonme'nig ijhuahuaydey doere mo'durugpak.” Ettone'a o'mana'apo. ¹⁰ Konigti noqtida dakhuea' huaka'eri e'nopo'korea'nayo kurudyo Diosere Diosen huata'moneri durugnada o'neapo, ijjay. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Huabokereken'si'poa nama'da o'kadhuahua'depo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ —A'nenda huabokerek o'uyate. Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'toepo, ¹² huasueda huaojtaj, “Konig huaoj e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda ijpaknok o'na bueyhuedaded katepi' huakupepi' beyok, pag.” Huasueda huaojtaj ona'uyate. Ken huaoj ke'nen botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok o'bayoke'uyate. ¹³ Sue'da huame'noe e'pokde'te huasueda huasi'poa aya'da huaboa'da huaojen o'toedepo nog huadaribayo bidteda o'hua'uyate. Keya' dakhuea' o'kadhuahua'po aya'da ke'nen huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da o'ka'po gasta o'ka'uyate. ¹⁴ Kenoka' aya'da gasta o'ka'depo huakupebayo' o'edepo ken huadaribayo hui'hue'da o'epo aypobayo' o'nenok ke'na huaboa'da o'kusitokpo. ¹⁵ Konigepo ken huadari huato'geritaj o'huahua'uyate. Ke'nen a'tabaaya'po o'huahua'uyate. Ken huadari huato'geria ke'nen huakyaritaj

metamatōe'po o'ta'mona'uyate. ¹⁶ Ke'na diga'da o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada nog huakyari' huatoe'eria yokhue' o'nuyate. ¹⁷ Konigepo huaboa'da daka' o'nopoepo "Do'hued huaojen jakyo huakka'da huanaba' e'eada huakka'da aypo on'toepo aya' bapehue'dik o'nika'. Donayo iyo aypota' bueydik ijjeapoy. ¹⁸ Do'hued huaojenbayo ijkumejapoy. 'Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey kenpa'ti ontaj dakhuea'da ijka'mey. ¹⁹ Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'. Q'nen huanaba' ee'ta' ijpa'ki, pag.' Ken do'hued huaojtaj anay,'" o'nopo'e'uyate. ²⁰ Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda ee'de'te kentaj ke'nen huaoa o'tiahuaydepo o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaketpo di' o'epo o'dokopo kenpa'ti o'buyukuyate. ²¹ Huaojtaj "Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey. Ontakon dakhue'da ijka'mey. Onte'ti siona' onahue'dik meeti', pag.'" Huasi'poa ona'uyate. ²² Huanaba'taj "'Uruda huaot yan'totiakpo yanotta'. Kenpa'ti huabapiokot yanotta'. Hua'iotkon yanotta'. ²³ Kenpa'ti ken huabo vaca sihuada e'huae' yan'totiakpo yan'arak. Fiesta mogka'. Huakka' aypo mon'bape'. ²⁴ Do'hued huasi'poa konig ekbueyonig me'ika'nig'a oy onte'ti o'noe. A'nen o'titikon'uyng oy huaboa'da o'huahuaydey.'" Huaoa huanaba'taj o'mana'uyng huaboa'da fiesta ogka'de'uyate.

²⁵ Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo o'epo o'baa'po jakyo o'tiakdepo música o'peepo kenpa'ti e'huak o'pee'uyate. ²⁶ Huaojen huanaba'taj "¿Katia'po yagka'?" ona'uyate. ²⁷ "Q'nen huama'buy o'tiakdenok kenpa'ti dakda okyeyaknok o'nen huaoj huabo vaca e'huae' sihuada huanaba'taj yaarak o'mana'." Huanaba'a ona'uyate. ²⁸ Huatone'ma'buya o'diaypo "Jakyo kudhue' ijjeapoy." Oa'. Ke'nen huaoa o'huagorokonpo, "Yakud ijjay," ena'tada ²⁹ "Huakka'da huabayok o'nen ijbaa'onhuahua'ika'nig'a, ontaj o'nigpeika'nig'a, fiesta do'hued huadi'taj kabatoke'po do'taj sigpi' yokhue' o'ika'ne. Cabrito konig 'uhua sue'pi' yokhue' o'ika'ne. ³⁰ Q'nensi'ponayo huakka'da o'nen huakupe o'bae'uyng potajtaj o'bayokuyate. Oy e'kumejde'te huabo vaca e'huae' sihuada i'nigarakdene.'" Huaojtaj ona'uyate. ³¹ "Onnayo doereda i'ika'ne, aya'da ijmatoenig o'nen kenpa'ti i'taene. ³² Oy durugpakdik o'ene kenpa'ti fiesta ka'dik o'ene konigepo o'nen huama'buy konig e'bueyda o'eme'nig'a oy onte'ti o'noe. Konig o'yoyahue'uyatenig'a oy o'huahuaydey, sion.'" Huaoa ona'uyate. —Kenda Jesús'a o'manbatia'pakpo ken konig e'nopo'korea'nayo dakhuea' huaka'eritaj Apag Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'ika'apo o'manmadika'uyate.

16

Huairien huatamatōe'eri nama'da o'ka'po konig huairien e'tamatōe'ada nama'da o'bayokenok kenpa'da huairia o'en'uyate. Jesús'a ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Huanigpeika'eritaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'po, —Huairi o'uyate. Huakka'da o'tamaenok huatamatōe'eria o'tamatōepo, "Q'nen huatamatōe'eri huabokerek o'nen i'tamaenig daka' tamatoehue'ada dakhuea' i'takika'ne." Aratbuta on'huaa'nok, ² "Yatiak." Huatamatōe'eritaj ona'uyate. E'tiakde'te "Do'hued e'tamatōe'ada nama'da o'bayokika'. Nogomeya menona'ne. Onte'ti do'hued huatamatōe'eri ehue'da i'epone. Aya'da e'bahuaya'ba' kenpa'ti aya'da

e'bae'ba' menigtotiak." Huairia huatamatōe'eritaj ona'uyate. ³ "Oy huairia me'endene ke'nen huatamatōe'eri onte'ti ehue'da ijjeapoy. ¿Kate ijka'apet? Teyhue'da ijjepto ta'ba kahue'dik ijje. Konig aratbuttaj huakupe beyok e'manika'ta' pakhue' ijjepto, ijbira'i." Kenda huairien huatamatōe'eria huanopoya'da o'nopoēpo. ⁴ "Oyda kenda ijka'apoy ijnopōey. Nogok jak toēhue' e'ede'te, huakupe toēhue' e'ede'te, aypobayo' e'ede'te aratbuta kenomeyen jakyo do'taj medeapetpi' kenda ijka'apoy ijnopōey." Kenpa' huanopoya'da o'nopoē'uyate. ⁵ Kenomey do'hued huairitaj dehuea' e'nahue'taj kenomeytaj nogti nogtia' menigtotiak ona'nok. Huakkuru huatiakeritaj "¿Do'hued huairitaj meniga' dehuea' i'e?" Huakkuru dehuea' huāe'eritaj ona'uyate. ⁶ "Cien kajapotone'te huasihuaj dehuea' ijje." Huakkuru huabokereka ona'nok "In o'nen dehuea' e'huāe'ba' i'tene, ida yahuadpo yamadoya', cincuentayo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj cincuentayo'da dehuea' i'unapone." Huairien huatamatōe'eria ona'uyate. ⁷ Nogakon e'tiakde'te "¿O'na meniga' dehuea' i'e?" Nogtaj ona'nok, "Cien huaboro' sacco trigo dehuea' ijje." Noga ona'uyate. "In o'nen dehuea' e'huāe'ba' i'tene, kente ochenta huaboro' sacoyo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj ochenta huaboro' sacoyo'da dehuea' i'unapone." Huairien huatamatōe'eria ona'uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj dehuea' huāe'eritaj o'mana'uyate. Konigepo nogok dehuea' huāe'eria huairien huatamatōe'eritaj ya'deapetpi'. ⁸ Huairien huatamatōe'eri ken konig o'ka'de huairi o'nokotdepo, "In dakhuea' huatamatōe'eria dakhuea' be'taka' aratbuta kentaj nogok mentihuapoke'po daka' akaya' o'nopoēpo. In huadariyo Diostaj oknopōehue' huāe'eri aratbut nogtaj nogtaj 'urua'da akaya' on'nopepo, nogok kenpa'ti mentihuapoke'po. Diostaj huaknopōe'erinayo sue'da 'urua'da akaya' on'nopeika', nogok sue'da mentihuapokedepo."

⁹ Konigepo huakupepi' nog katepi' mo'tōepo nama'da gasta ka'dik mo'ika'pi'. Huata'da bo'pakpo Diostaj nigpeehue'da mo'epo gasta ka'dik mo'ika'pi'. Huata'da bo'eretpakpo nama'da bae'ika'dik mo'epi'. Diostaj daka' yan'nigpeepo aratbuttaj yan'tihuapokikati', yan'bayokikati', pai'da huāe'eritaj yan'bayokikati', ijjay. Nogok opudomey e'bueyde'te katepi' huakupepi' toēhue' mo'edenok o'nen huadi'a Dioserea kurudya' mo'baedapone.

¹⁰ Nogen sue'da e'tamaetaj daka' e'tamatīe'ika'nayo konigti nogenkon nogitinada daka' mo'tamatīe'ika'apo. Kenpa'ti nogen sue'da e'tamaetaj daka' matīehue' ee'nayo konigti nogen nogitinada daka' tamatiēhue'dik mo'ēapo. ¹¹ Huakupe katepi' mo'tōepo daka' yan'nopepo yanikati'. Huakupe gana e'ka'ta' bo'pakpo engaña ka'dikpi' mo'ene. Diosa o'paknok huakupe mo'toika'ne. Huakupe daka' toēhue' ee'nayo pai'da aratbuttaj daka' bayokhue' ee'nayo Dios huadaknana huaun-huahuika' yokhue'dik mo'ēapone. Kenpa'ti Diosa 'uruda huaknopōe' tihuapokhue'dik mo'ēapone. ¹² Nogen daka' tamatiēhue' e'ika'nayo o'nenda huatamae' Diosapi' bayokhue' mo'ēapone.

¹³ Botta' huairi toēhue'dik mo'ene. Diosyo'da Huairi o'e. Katepi' huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoya' toē'dik o'e. Kenpa'ti huakka' huakupe e'tae'ta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoyoda toē'dik o'e. Dios Huairitayo'da nigpeedik mo'ene. Diostayo'da di' e'dik mo'ene. Huakka'ta'da katepi' huakupepi'

e'eretpaknayo Diostaj pakhue'dik mo'ene. Diostaj e'paknayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ene. Diostaj e'nigpeenayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ene. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹⁴ Fariseoa huakka'da huakupeta' on'deretpakika'po Jesústaj on'peedepo Jesústaj on'tierikpo nama'da oa' on'huaa'uyate.

¹⁵ —Opudomey fariseo “Huadakda o'ne,” nog aratbuttaj mo'manopo^{ea}'ika'nig'a Diosanayo opudomeyennopo'taj dakhue' o'ne moknopoene. Be'api engaña ogka'po “Huadakda o'ne,” aratbuttaj e'manopo^{ea}'ta' on'eretpakika'. Diosnayo kenda e'ka' dakhue'da o'e on'nopoika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba'taj kenpa'ti konig Dios Huairitaj o'noknopo^{epo} on'nigpeika'apone Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁶ —Juan Bautista tiakhued ee'te Moisésba'taj mo'nigpeika'uyate, kenpa'ti Juan Bautista tiakhued ee'te Diosen huamanbatia'pakerien beroba' monmadika'uyate. Juan Bautista e'tiakde'te huadak hua'a konig Dios Huairitaj yanoknopo^e' yan'nigpe^e' kenda on'manbatia'pakonhuahua'po oy huakka'da on'eretpakpo Dios Huairitaj huaboa'da on'nigpeedepo.

¹⁷ Kurud huadariere ida batikhue'dik o'neapo konigti Moisésenba' kenpa'da o'ika'apo. Dikenhue'dik o'eapo. Nogtipi' huadik dikenhue'dik o'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huato^e'taj kenpa'da enhue'yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸ —Be'api' huabokerek huato^e kenpa'da e'ennayo kenpa'ti nog etone'taj e'toepaknayo huakkuru huato^e'taj dakhuea' o'ka'. Kenpa'ti konig e'bakdej o'enok dakhuea' o'ka'. Kenpa' Diosa oa'. Nog huabokereken huato^e e'enonde'te kentaj be'api' e'toepaknayo kenpa' dakhuea' ogka'. Kenpa' Diosa oa'. —Ken Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huabokerek huairitaj kenpa'ti pai'da Lázarotaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁹ —Huabokerek huairi o'uyate. Huakka'da o'mato^e'uyate. Uruda yudtaj huakka'teda ekkai' o'ta^{enok} o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada o'matobapepo konig fiesta o'kika'po 'urua'da o'bape'ika'uyate. ²⁰ Nog huabokerek Lázaro pai'nanada o'ika'po huasi'dak huabada o'basetika'po huairien akbogpete o'huadika'po sorokte o'huadika'uyate. ²¹ Huairia en'bape'te sue'da aypota'suj barakte en'bakotate ken aypota'suj pai'da Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate. Kenpa'ti Lázarotaj kuhua on'huatia^{kpo} huasi'dak e'settaj on'timinika'uyate. ²² Nogok Lázaro pai'da hua^e'eri o'buey'uyate. Ken Diosen huata'moneria Lázarotaj on'tohua'po kente Abraham e'hua^e'yo on'tohua'uyate. Kente 'uruda o'ika'. Huairikon e'bueyde'te on'kubarakka'uyate. ²³ Keyo oknopo^{ehue}' hua^e'erikudak nokireg e'nika'yo ken huairia pai'da o'nopo'epo kutayo bidteda Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj Abrahameretaj o'batiahuay'uyate.

²⁴ “Do'taj yatinepahui”, pag Abraham. Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na huaba'pikunote hua^e'eyyo yaba'pisotpo do'hued huano'taj kano'pohue'po in ta'akyo pai'da ijnopo'ey.” Kenpa' huairikudaka Abrahamtaj o'nokoyo on'a'uyate. ²⁵ “Okkahuehue' yae', sion. On

i'noepo huakka'nanada i'matoe'ika'uyate. Huadaknada i'ika'uyate, Lázaronayo pai'nada o'ika'uyate. Oy iyo doere Lázaro huadakda o'e. Durugda o'ika'. Onnayo pai'nada i'nopo'ene. ²⁶ Kenpa'ti iyo konig kubog o'e. Mente huahue'dik o'e. Iya' opudomeytaj huahuhue'dik o'ey. Kenpa'ti iyo oro'omeytaj huatiakhue'dik mo'ene." Abraham huairikudaktaj ona'uyate. ²⁷ "Ken do'hued huaojen jakyo Lázarotaj yata'mona'. ²⁸ Do'hued cinco huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj yana'. Do'hued huama'buy iyo tiakhue' ka'ne'po, iya' pai'da on'nopo'eapo. Konig do nama'da ijkika'mey konigti kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane', pag Abraham." Huairia Abrahamtaj ona'uyate. ²⁹ "Q'nen huama'buy kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate, Moisésenba' on'ba'toe kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' on'ba'toe. Kan'nigpee'." Abrahamta ona'uyate. ³⁰ "Ehue', Moisésenba'taj nigpee'hue' o'neapo, pag Abraham. Be'api' kubarakya' o'noyhuadpo e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya yan'nopo'korea'apet." Huairia ona'uyate. ³¹ "Moisésenba'taj kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo be'api' kubarakya' e'huatiakato'nayo kentaj kenpa'ti nigpee'hue' o'neapo." Abrahamta ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

17

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jesúsa huanigpeika'eritaj,

—Katetapi' e'tiahuayapi' e'huirikapi' e'pee'api' konigepo aratbut kirigayo' dakhuea' e'ka'ta' o'babaka'ika'. Ken o'na nogtaj dakhuea' e'batoka'nayo konigepo ontaj Diosa ke'poda castiga megka'apone. ² Do'hued huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' i'pakpopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' o'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo a'ta'kotia'po odda yakoyo e'ennayo kenda sue'da castiga o'e. ³ Keyoj, opudomey, aya'da daka' yan'nopepo yan'manika'.

Huaknopo'e'eri huama'buyapi' ontaj dakhuea' egka'nayo "Dakhuea'da ogka'ne. Kenpa'da yabatik." O'nen huama'buytaj ighua'da yaboroay. E'nopo'korea'nayo o'nen huama'buytaj yakkahuea'. ⁴ Nogme'noetida ontaj dakhuea' egka'nayo konig sietea'pi' ontaj dakhuea' egka'nayo ontaj "Nama'da ontaj ogka'ne, ijnopo'koreay, onte'ti konigti kahue' o'eapone," sietea'pi' ena'nayo o'nen huama'buytaj sietea'a' yakkahuea'. Nogok nogok konigti o'nen huama'buya ena'nayo onte'ti yakkahuea'. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'po o'mana'uyate.

Daka' eknope'e'nayo Huairi Jesúsa teyda 'urua'da o'ka'apo.

⁵ —Ontaj sue'da oro' oknope'e'y, nogiti ontaj huaknopo'e' bo'tihuapok. —Huairi Jesústaj doce huamata'mona'eria o'nona'uyate.

⁶ —Mostaza huakid sigda o'e. Do'taj sue'da eknope'e'nayo mostazakid konig suigda eknope'e' o'e "In hueymey o'dikka' sicómoro yauru, e'pogyo yatohua'po yatak." Suigda iknope'e'po enapi' Diosa o'ka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diostaj huaknopo'e'eri konig huairien huanaba' daka' nigpeika'dik o'ne.

⁷ —O'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi' campoduyte oveja o'tioka'popi' bisik jakyo e'tiakde'te "Yakud, yabape'." Ken konig

onahue' mo'ika'ne. ⁸ “Menigmanhuada' do'taj kabape'po kenpa'ti koya' menigtotiak. Do e'bape'de'te a'ti yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'.” Ken konig mo'mana'ika'ne. ⁹ Huanaba' e'nigpeika'tada “dakiti” onahue' mo'ika'ne. ¹⁰ Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa o'mana'uyate boka'depo, “O'nen huanaba' o'ey, 'Huadaka'da boka'ne.' Kenpa'ti 'Dakiti' oro'taj onahue'dik o'ene. Kenyo'da ka'dik o'epo o'kay.” Diostaj ya'nona'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si dakpara'ta Jesúsa o'bayarea'uyate.

¹¹ Jerusalényo Jesús o'huae'onhuahua'po Samaria huadaribayo Galilea huadaribayo ondariyonyo' e'ne'te o'hua'epo. ¹² Huakka' jakyo Jesús ekyede'te diez huabokerek e'si dakpara'a sue'da bidteda on'nigbopo,

¹³ —Oro'omeytaj mo'tinepahui' Jesús Huairi. —'Utta'da Jesústaj o'nonokoy'uyate.

¹⁴ Jesúsa o'batiahuaydepo,

—Yanhuati'. Judío sacerdotetaj yanhuahuati'. Sacerdotea bo'tiahuaye'. —Jesúsa diez huabokerek e'si dakpara'taj o'mana'uyate.

En'bahuade'te Diosa o'bayaread'uyate. ¹⁵ Kenoka' nogtida ijyaredey huaboa'da o'nopodepo o'kumejpo, “Diosa 'urua'da o'kika'. Huadakanada o'e Dios. Dakiti Dios.” 'Utta'da o'okoypo, ¹⁶ Jesústaj huikudate o'tihuadpo “Dakiti Jesús Huairi.” Ona'uyate. Ke'na Samaria huadaribayo huae'eri o'uyate.

¹⁷ —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog nueve meyon ya'ne? ¹⁸ In nogbayo huae'eriyo'da “dakiti Dios” aa'ya'po o'kumej. Ka'tia'po nogda nueve kumejhue' ya'ne. —Jesúsa oa'uyate.

¹⁹ —Ya'upakpo yabodpo yahuati'. Do'taj oknopoenok konigepo o'yareaddene. —Jesúsa ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monigya'epo?

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet? —Fariseo aratbuta Jesústaj o'nona'nok,

—Dios Huairitaj huadak hua'a moknopoiika'nig kenpa'ti mo'nigpeika'nig tiahuahue'dik mo'ene. ²¹ Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj moknopodenok e'nigpepedepi' “In o'e.” “An o'e.” Be'api' ahue'dik o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²² Ke'nen huanigpeika'eritaj,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, nogok do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a. Nogtida huame'noeyo'dapi' do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a kenoka' do'taj tiahuahue'dik o'neapone. Aratbutere ehue' ijjeapoy. ²³ 'Ayo o'e.' 'Keyo o'e.' Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj manpeehue'yane'. Do'taj a'ukya'po huahue'yane'. ²⁴ Nogok do e'tiakte aya' huadariya' nogdari nogdariya' do'taj bo'tiahuayapone. Konig o'jbed o'ika' kurudya' huabada jeyda o'enek aya' huadariya' do'taj tiahuahue'dik o'neapo. ²⁵ Huakkurunayo pa'da huakka' ijnopo'epoy. Kenpa'ti huakka' aratbuta oy do'taj eknopoe'ta' pakhue' me'neapone. ²⁶⁻²⁷ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do kurudya' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo vinopi' on'mamay'ika'apo kenpa'ti on'toepakika'apo. Konigepo do'taj ekpoe' nighue' o'neapo. A'ennada Noékudak ee'te konigti ogkika'uyate. Diostaj pakhue'da o'nepo, on'bape'ika'po, on'mamay'ika'po, on'toepakika'po. Noé

huaboro' kusi'petone'yo en'bakudde'te aratbut kenda egkika'te huekurua o'huepokdepo aya'da on'mabuey'uyate. ²⁸ Konigti a'nennada Lotkudak e'huae'oka' aratbut Diostaj pakhue' o'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo on'batuke'ika'po kenpa'ti jak ogkika'po. ²⁹ Kenda aratbut ogkika'uynig'a Lot Sodoma huakka' jakya' en'makorokde'te Diosa castiga o'magka'po konig ta'akoniga kurudya' e'hui'a aya'tada o'mahujg'uyate. Kenpa'ti azufre konig huidjeyada kurudya' o'batikahuapo aya'tada o'barakuyate. ³⁰ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyate, do onte'ti kurudya' e'tiakte konigti aratbut ogkika'po, do'taj ekpoe' nige'hue' o'nika'apo.

³¹ Katepi' e'matoge'ta' me'pukehue' yanikati'. Do kurudya' e'tiakte jakkurute opud ee'nayo katepi' jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po jakyo kudhue' yaneti'. Kenpa'ti do e'tiakte ta'bayo opud ee'nayo jakyo katepi' a'baetuya'po huahue' yane'. Konigepo do'taj daka' ekpoe' nige'dik mo'eaponok. ³² Loten huatoge'taj okkahuehue' yane'. Etone'a katepi' do'hued jakyo me'tamaene o'nopoe'po ta'nia' o'mabo'udpo konigepo kenteda o'buey'uyate. ³³ Opudomey kenpa'da huata'da bo'pakpo doere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue'dik mo'eapone. Opudomey kenpa'da huata' pakhue' mo'ika'po Diostaj e'nigpeeta' huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

³⁴ Ken nogok do e'tiakte sikyopi' botta' jogkutopayoyo' en'tayte nogtiada do'taj ekpoe' o'nigenok Diosen huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁵ Konigti botta' ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen huata'moneria o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁶ Konigti ta'bayo botta' huabokerek o'nepo. Diosen huata'moneria nogtatida o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo, ijjay. —Ken Jesús a huangipeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁷ Huanigpeika'eri kenda on'peede'po,

—¿Kenda ia'nig meya' ya'eapet? —Huanigpeika'eria Jesús taj on'nona'uyate.

—Kente e'bueyen huaso' o'huednok, kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken konig e'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj Diosen huata'mona'eriomeya castiga o'magka'apo. —Jesús a o'mana'uyate.

18

Juez yamanoeya' huamana'eri o'epo yamanoeya' huamana'eritaj kenpa'ti ayhuataj Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika'. Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

² —A'nenda huakka' jakyo juez yamanoeya' huamana'eri o'epo, Diostapi' me'pukhue' o'epo kenpa'ti aratbuttaj manpeehue'da o'ika'uyate. ³ Ken huakka' jakyo 'ayhuakon o'epo yamanoeya' huamana'erite o'huahua'ika'po, “Noga dakhuea' menogkame'ne mentihuapok, huairi.” 'Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigayo' konigti ona'ika'uyate. ⁴ Keje' keje' yamanoeya' manahue' ijjeapoy nogok nogok yamanoeya' huamana'eria e'nopoe'ada nogok “Diostaj okme'pukhue' ijje kenpa'ti aratbuttaj peehue' jikay. ⁵ In 'ayhua kiriga'da be'huatiakika'nok kentaj ijtipeonapoy. Onpeunhue' ee'nayo do'taj kirigayo' be'huatiakika'nok do'hua huadiaydik ijjeapoy.”

Huanopoda o'tinopoe'uy. —Kenda kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika', Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:

⁶ Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,

—Kenda dakhue'a yamanoeya' huamana'eri huanopoya' o'tinopoe'uyate. Yan'nopoe'. ⁷⁻⁸ “Be'tihuapak, Dios.” “Be'tihuapok, Dios.” “Taka' dakhuea' megka'ne, Dios.” Diosen huabaktie'ea'eria Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo e'tiona'pakika'te Diosa idada o'batihuapokapo, Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudya' ijhuarakapoy. ¿Huabaktie'ea'eritaj a'batiokaya'po e'tiakde'te meniga' do'taj yanoknopoe'apet? —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huae'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁹ “Huadakda ijjeý. Huadakda ijikikay.” “Nogomeynayo dakhue'da o'nepo dakhuea' ogkika'.” Sue'ada nama'da on'matinopoika'nigtaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁰ —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po botta' huabokerek on'hua'uyate. Nogtida fariseo huae'eri o'epo nogda gobiernoen huakupe huatabae'eri o'uyate. ¹¹ Huakkuru fariseo huae'eria o'bopo, o'tiona'pakpo, “Konig nog aratbut dakhuea' huaka'eri o'nika'nig konig donayo ehue' ijjeý. Huadakda ijjeý, Dios. Konigepo dakiti ijjay. Huabereeri konig ehue' ijjeý. Dakhuea' huaka'eri konig ehue' ijjeý. Nogen huatoe'taj huabakdejeri konig ehue' ijjeý. Kenpa'ti in gobiernoen huakupe huabae'eri konig ehue' ijjeý. ¹² Nogsemanatida ee'te Diostaj iknopoe'po botta'a' huame'noete bapehue' ijikay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi' ijbae'dey. Diostaj sue'da ijyokikay.” Ken fariseo huae'eria o'bopo Diostaj o'tiona'pak'uyatenig'a. ¹³ Gobiernoen huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri ijjeý o'nopoe'po kurudyo mabohue'da o'epo o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig pai'da o'epo huata' o'kagkatuktukpo o'tiona'pakpo, “Do'taj me'tinepahui', dahuea' huaka'eri ijjeý, Dios.” O'tiona'pakuyate. ¹⁴ Gobiernoen huakupe huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te Diosa okkahuea'depo huadaknopo'da o'ean'uyate. Fariseo huae'eritaj okkahueahue' o'uyate. “Huadakda ijjeý. Huairi ijjeý.” Aya'da kenda huanopoe'eritaj “Do'tehuapa' dakhue'da mo'ene.” Diosa o'mana'apo. “Huairi ehue' ijjeý. Huadakda ehue' ijjeý.” Aya'da kenda, huanopoe'eritaj “Huadakda mo'ene.” Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uyate. Jesúsa kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate. “Keje' batohuahue' yane'.” Huanigpeika'eria en'mana'tada ¹⁶ “Men'huatiake,” Jesúsa o'mana'po, “Huasi'po do'te en'huatiakte, kaeya' manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Dios Huairitaj on'nigpeika'po Diosensi'po o'ne. ¹⁷ Huasi'po do'taj 'urunopo'da me'noknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj o'noknopo'ni' konigti opud oknopoehue' ee'nayo Dios Huairiens'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay.” Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesúsere on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 —¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik ijje, huadak huamanmadika'eri? —Nogtia'da judio huairia Jesús taj ona'uyate.

19 —Ka'tia'po huadakda i'ē ona'. Diosyo'da huadakda o'ē. 20 Nogen huatoē'taj bakdejhue' yane'. Nog aratbuttaj e'huadiayte arakhue' yan'maika'. Nogen bakberehue' yanika'. Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuaahue' yanika'. Huaojtaj huayetaere yanigpeika'po daka' yan'matoika'po yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana' yanopoē'. —Jesúsa ona'uyate.

21 —Do huasi'poedada kenda aya'da ijnigpeika'uy. —Jesústaj ona'nok.

22 Jesúsa o'peedepo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Aya'da katepi' i'matoenig huakupete yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone, do'taj behuatiakpo do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uyate.

23 Kenda huairi o'peedepo huakka'nanada o'matoepo huaboa'da suhue'nanada o'uyate. 24 Suhue'nada o'ēnok Jesúsa o'tiahuaydepo,

—Huairi ke'nenda huakka' e'matoē'ta' e'eretpaknayo Diostaj oknopōehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. 25 Konig camello huaboro' uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'ē. Konigti huairi huakka'da e'matoē'nayo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

26 —¿Be'a manopo'yarea'dik ya'ne? ¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya'ne? —Nogomeya Jesús taj on'peedepo o'nona'uynok,

27 —Huabokerek huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Huata'da on'pakpo noeanhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti noeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'ē. —Jesúsa o'mana'uyate.

28 —Oro'omeynayo aya'da o'matoeika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey, huairi. —Pedroa Jesús taj ona'uyate.

29 —Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen huaojpi', ke'nen huayepi', ke'nen huama'buypi', ke'nen huidpopi', ke'nen huatoepi', ke'nen huasi'popi' Dios Huairitaj a'nigpeeya'po e'maenon'nayo indariyo 30 durugda on'noeonhuahuika'apo huakka'da nogda on'matoeapō kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesús a onte'ti o'batia'pakuyate.

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Doce huamata'mona'eritaj Jesús a meyo'hue'da o'batohua'depo,

—Oy Jerusalényo o'hua'deapone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria do'taj kenda men'timadoya'uyatenig huabokereka do'taj me'nogka'apone. 32 Nog aratbuttada menyokapone. Do'taj nog aratbuta men'tierikapone, dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj mentisupu'eapone, 33 pidetbi'a kenpa'ti men'bitbitapone, me'darakapone, botta'a' kubarakyo eksikonde'te kubarakya' Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ Doce huanigpeika'erinayo nopoenkahue' o'nuyate. Kenda Jesúsa e'mana'tada nopoenkahue' o'nepo konig e'ireg o'enok nopoenkahue' o'ne'uyate.

Jericó huakka' jak huag'eri ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Huakka' jak Jericóyo Jesúsa e'tikayopakte dagte huabokerek o'huadpo ekpobig o'epo huakupepi' aypopi' men'yok oa'ika'.
³⁶ Huakka'da aratbut on'poknok ekpobiga o'peedepo, "¿Katete mo'e?" o'mana'uyate. ³⁷ "Jesús Nazareteri o'pok." O'nona'uyate.

³⁸ —Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. — O'okoy'uyate.

³⁹ "Yabatik, soata' yag'." Huakkuru aratbuta Jesúsere huahua'eria e'nona'tada onte'ti onte'ti o'okoypo,

—Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. — O'okoy'uyate.

⁴⁰ Jesús ehuada o'boato'po, "Men'nigtotiak," huanigpeika'eritaj o'mana'uyate. O'tikayopakonyakdenok,

⁴¹ —¿Katetaj i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, huairi. —Ekpobiga ona'uyate.

⁴² —Yatiahua'y'. Do'taj oknopoenok okpoyareaddene. —Jesúsa ekpobigtaj ona'uyate.

⁴³ Jesúsa kenpa' eade'te huaboa'da ekpobig tiahua'ydik o'edepo, Jesústaj o'tahua'po "Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadakkanada o'kika'," o'batia'paknok, aya'ada Jesústaj on'tahua'po on'tiahua'yo on'peepo kenpa'ti "Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadakkanada o'kika'," on'batia'pakuyate.

19

Jesúsa Zaqueotaj o'nopo'yarea'uyate.

¹ Ken, Jericó huakka' jakyo Jesús o'kudonpo o'huae'po dagte o'huae'uyate. ² Ayo huairi o'epo o'dikka' Zaqueo. Ke'na gobierno huakupe huabae'eri huairi o'uyate. ³ Jesústaj e'tiahua'ya'ta' e'pakada huakka'ada Jesústaj on'tikupopakika'nok ke'na jontojyo'da o'epo tiahua'yhue'dik o'epo, ⁴ Konigepo huakkuruyon o'ketonhua'po kente Jesús o'pokapo o'nopoe'po hueymeyyo sicómoroyo o'behuikato'po Jesústaj a'tiahua'ya'po hueymeyyo o'behuikato'uyate. ⁵ Ken hueymeyte Jesús o'pokpo kutayo o'maboatopo,

—Ida yahuarak, Zaqueo. Oy o'nen jakyo tahuade'dik ijje'y. —Jesúsa ona'uyate.

⁶ Konigepo Zaqueo o'huarakonpo ida o'huarakpo durugda o'toepo ke'nen jakyo Jesústaj o'tohua'uyate. ⁷ Huakka'da aratbuta Jesústaj Zaqueoere e'hua'te on'tiahua'ydepo, "Dakhuea' huaka'erien jakyo o'hua'depo keyo o'tay'apo," dakhuea' onpapayo' on'huaa'uyate. ⁸ Ken Zaqueo hua'ite o'bodpo,

—Eya', Huairi, huakka'da do ijmatoenig ijposakapoy pai'da aratbut huag'eritaj ijbayoke'apoy. Pai'da aratbuttaj huakka'da ijbayoke'apoy. Aratbuttaj engaña e'magkikame'nayo kenomeyen huakupe botta' botta' ijbatahua'apoy. —Zaqueo Jesús Huairitaj ona'uyate.

⁹⁻¹⁰ —Do huabokerek ijje'po Abrahamen adhuea' huayayo judío dakhuea' huakka'eritaj a'ukya'po a'bakkahueaya'po

a'manopo'yareaya'po ijtiakpo Abrahamen adhuea' huayayo i'енок, Zaqueo, ontaj o'nen huabettakon dakhuea' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'ne. Diosere mo'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

Diez huakupetaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ Jesús Jerusalényo o'hua'po meyo hue'da o'енок a'ti Dios Huairitaj o'huahuayapoy aratbut on'noпоенок huakka'da e'peede'te Jesúsa o'manbatia'pakpo,

¹² —'Uruda huabokerek o'epo, huadakda ke'nen huabet o'nepo ke'na nogbayo o'hua'uyate. "O'nenbayo gobierno huairi i'e." Nogbayo huae'eri huairi yahue'po o'hua'uyate. Nogok gobierno huairi o'edepo o'kumejapo. ¹³ Ke'na 'uruda huabokerek huahued diez huanaba'taj o'magkupopaka'depo nogtitaj nogtitaj nogtida huakupe huakka'teda ee' konig oro huakupetone' o'baktoyoke'uyate. "Ijhue'da ijjeonhuahuika'depo ijtiakapoy. Do ayoda huakka'a'da e'unhuahua'te in huakupete yudtapi' yan'bae'ikati' kenpa'ti yan'bahuayika' huakupe gana yag'kikati'." O'mana'uyate. Diez huanaba'taj o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo nogbayo o'hua'uyate. ¹⁴ Ke'nenbayo huae'erinayo ken huairitaj on'huadiaypo sue'tada aratbut on'mata'mona'po 'uruda huabokerektaj ta'pote on'mata'mona'po, "In huabokerektaj konig oro'omeyen huairi e'taeta' pakhue' o'ey." Nogbayo huae'eri huairitaj yan'mana'. Ke'nenbayo huae'eriomeya on'mana'uyatenig'a. ¹⁵ Ken nogbayo 'uruda huabokerek ee'te "Gobierno huairi i'ene." E'nonade'te o'kume'uyate. Ke'nenbayo o'kumejdepo kenomeytaj huakupe a'nenda e'baktoyo'ke'me'taj "yan'tiak," o'mana'uyate. Konig ke'nen huakupe yudtaj on'baepo kenpa'ti on'bahuaya'po meniga' gana yagka'met e'noпоeta' o'pakuyate. Nogtiaj nogtiaj meniga' gana yagka'met e'noпоeta' o'pakuyate. ¹⁶ Ken huakkurueria huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "O'nen huakupe oktoyokuynig nog diez gana ijka'demey, huairi." Kenda huakkurueri huanaba'a ona'uyate. ¹⁷ "Huadakda i'kame'te. Huadakda huanaba' o'taene. Konigepo sue'da do'hued e'nigtoeunhuahua'te daka' o'nigtoeunhuahuame'nok diez huakka' jaktaj gobierno huairi i'epo." Huairia ona'uyate, huakkurueri huanaba'taj ona'uyate. ¹⁸ Nog huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "O'nen huakupe oktoyokuynig nog cinco huakupe gana ijka'demey, huairi." Ken huanaba'a ona'uy. ¹⁹ "Cinco huakka' jaktaj gobierno huairi i'epo." Huairia ona'uyate. ²⁰ Ken noga huanaba' gobierno huairitaj o'huahua'depo, "In o'nen huakupe pañuelote ijtoeunhuahua'mey, huairi. ²¹ Huakupe gana eka'nayo o'na bektiparatapetpi' ijnoпоepo ijme'pukpo. Kenpa'ti aya'da o'nen huanaba' gana on'ka' ken aya'tada i'baktiparatika'. Kenpa'ti ta'ba nogomey on'batuke'uyate. Ken katetehue' i'bakbae'ika'ne." Ken huanaba'a ona'uyate. ²² "On huanaba' dakhuea'da i'ene. Kenda huaboa'da ona'ne o'peedene dakhue'ada i'ene ijnoпоey. Do'hua o'noktiparatika'ne kenpa'ti do batukehue'da nogen ta'baya' katetehue' o'nokbae'ika'ne o'na e'noпоeme'nayo ²³ mena'po do'hued huakupe bancoyo kudahue' i'eme'te. Huakupe bancoyo e'unhuahua'nayo nog huakupe huakka' itakdik o'ikay'nig'a. Do'hued huakupe bancoyo a'nenda e'kudame'nayo do e'tiakte do'hued huakupe do'taj yokdik o'epo kenpa'ti nogiti huakupe do'taj yokdik me'neaynig'a." Huairia ona'uyate. ²⁴ Nogomey kentaj meyo hue'da

o'bonigtaj "Ken huakupe o'toenig yanoktiparatpo, ken diez o'toenigtaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uyate. ²⁵ "Mena'po ia', huairi, diez huakupe o'tae." Kenomey huairitaj o'nona'uyate. ²⁶ "Konigepo aya' huaje'eria huairien sue'da huakka'mon on'nigtoepo huairitaj daka' e'nigtoenya daka' huairitaj nogda e'nigitaka'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogdakon o'bayokeapo. Nogomey huairien sue'da on'nigtoepo huairitaj daka' nigtoehue' ee'nayo kenpa'ti huairitaj nogda nigitakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da e'huatoetaj o'baktiparatapo. Kenpa'ti konig Diostaj sue'da huakka'mon moknopopepo, Diostaj 'urua'da e'nigpee'nayo nog aratbuttaj huadakda e'tihuapoknayo nogiti Diostaj moknopopeapo. Sue'da Diostaj moknopopepo, Diostaj sue'da e'nigpee'nayo aratbuttaj sue'da e'tihuapoknayo kenda moknopoeng'a bokkahueapo, ijjay. ²⁷ Inomey aratbut do'huedbayo huaje'eri do'taj menhuadiaypo do konig kenomeyen gobierno huairita' pakhue' o'nenig'a, yan'totiakpo yan'darak. Iyo do'hua e'tiahuayte yan'darak." Huairia ke'nen huanaba'taj o'mana'uyate. —Kenda Jesusa o'mana'uyate.

Jerusalénoy Jesús o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Kenda e'manade'te Jerusalénoy Jesusa onte'ti o'hua'po. ²⁹ Ken o'hua'po huakka' jak Betfagé kenpa'ti huakka' jak Betania meyo'hue'da ee'te kenpa'ti ote' huadik on'dikkika' Olivos meyo'hue'da ee'te botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po,

³⁰—Keyon huakka' jakyo meyo'hue'da ee'te yanhuati'. Bo'kudonde'po burro'uhua e'tinuku' bo'huahuayapone. Huabo burrote bepi' huadhued o'ne. Yan'tikujpo yan'totiakti'. ³¹ "¿Mena'po bo'tikuj?" Be'api' ena'nayo, "Huairia o'paknok o'kay." Ya'nona'ti'. —Botta' huanigpeika'eritaj Jesusa o'mana'uyate.

³² Ken botta' huanigpeika'eri on'hua'po, kenda Jesusa o'mana'nig konigti on'huahuaypo burrotaj on'huahuay'uyate. ³³ Burrotaj huaboa' e'tikujte burro huatoe'eria on'mana'po,

—¿Burrotaj mena'po bo'tikuj? —On'mana'uyate.

³⁴—Huairi o'paknok o'kay. —Huanigpeika'eria on'mana'uyate.

³⁵ Ken Jesuste on'tohua'po, ekyede'te huanigpeika'eriomey kenomeyen yudta'a burrota'pite on'hueda'depo Jesús burrota'pite o'huadde'uyate. ³⁶ Jesús burrote o'hua'depo aratbut keyo'ti o'nepo dagte huakkuruyon huaok on'bahueda'po, kente Jesús o'pokapo on'nopopepo huaok on'bahueda'uyate. ³⁷ Olivos ote'yo o'nepo huaduk on'tikayo'pakpo Jerusalén meyo'hue'da keyo on'tibehuikapo. Huakka'da huanigpeika'eriomeya on'durugpakpo "Uruda Dios o'e." "Huadakda Diosa o'kika'. Huakka'tada Diosa o'bayareadde o'tiahuaymey. 'Urua'da Diosa o'kika'." 'Utta'da o'nokoy'uyate.

³⁸—In Gobierno Huairi o'tiakde Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate. Dios Huairia daka' katoe'. Kurudya' kentaj on'durugpak. Dios 'uruda o'e. —Huakka'da aratbut ogkupopakpo o'nona'uyate.

³⁹ Huakka'da aratbut ogkupopakpo huakka'da aratbutere sue'da fariseo keyo'ti o'nepo,

—"Soata' yane'." O'nen huanigpeika'eritaj yamana'. —Fariseo Jesustaj o'nona'uynig'a.

40 —Do'hued huanigpeika'eria 'utta' okoyhue' ee'nayo soata' e'ne'nayo huidapi' o'dokoyapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

41 Jerusalényo meyhue'da o'edepo Jerusalén huakka' jaktaj o'tiahuayo Jesúsa Jerusalén aratbuttaj o'matinepahui'po o'batohuikuyate. 42 O'mana'po,

—Opudomeytaj Diosa kamanopo'noeye'po kate ka'dik mo'e oy opudomey e'manopoenka'ta' huakka'da on'tipaknig'a oy konig e'ireg o'enok suigpi' nopoenkahue' mo'ene. 43 Dios Huairitaj okiehue' mo'enok nogok opudomeytaj dakhue'nanada o'eapo. Opudomeytaj taka' on'huatiakdeapo. Huakka' jak kurute ke'na huaktioke' huakbirik taka'a o'nokbirikpo on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen bo'huatiakpo bo'batiarakapone. 44 Opudomenen jak sorokte mokmaena'apone. Opudomey huakka' jak aratbuttaj bo'batiarakapone. Aya'da jak huidtaj barakte on'maenapo. Kenoka' Diosen Huasi'po a'manopo'noeyaya'po o'tiakme' opudomey oknopoghue' mo'eme'nok. —Jerusalényo huae'eriomeytaj Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate.

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Ken Diosen jakyo Jesús o'kudonpo huabahuaya'eriomeytaj huaboa'da o'makmaena'po huabae'eriomeytakon o'makmaena'uyate.

46 —“In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'kudika'. Konig huabereien jak opudomeya mo'toene.” Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

47 Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'ika'po aya'me'noeda o'manmadika'ika'uyate. Sacerdote huairi, Moisésenba' huamanmadika'eriere, nog huakka' jak huairiere Jesústaj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakpo monig arakdik o'eapo on'nopopepo o'duknig'a.

48 Aya'ada aratbut on'peonhua'po Jesústaj on'pakpo daka' on'peonhuahua'uyatenok Jesústaj konig arakdik nopoenkahue' o'nuyate.

20

“Yabayareati'. ¿Be'a menuy?” Jesústaj judío huairia o'nona'uyate.

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

1 Nogok nog huame'noete Diosen jakyo konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarika'nig kenda Jesúsa e'manmadika'te Jesústaj sacerdote huairia on'huatiakpo, Moisésenba' huamanmadika'eria on'huatiakpo, huatone' huairierea on'huatiakuyate.

2 —“Yamanmadika'. Yabayarea'.” ¿Be'a menuy? —Judío huairiomeya Jesústaj o'nona'uyate.

3-4 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Bautiza yamagkadhuati'. ¿Be'a Juantaj yanuyate, huabokereka Diosapi'? ¿Menpa' Juan onda ya'pakpo bautiza yamagkika'uyate? —Jesúsa o'mana'uyate.

5 Huayahuaya onpayo' judío huairiomey on'batia'pakpo, —¿Jesústaj katia' ona'apet? Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Oro'omeya Jesústaj ena'nayo “¿Juantaj mena'po oknopoghue' mo'e'uy? ¿Mena'po nigpeehue' mo'e'uy?” Jesúsa mona'apone oro'omeytaj. 6 “Juantaj Diosa ta'monahue' o'e'uy.” Jesústaj ena'nayo aratbut oro'omeytaj huida bo'pa'ea'apone. Bo'pa'ea'po oro'omeytaj bo'arakapone. Kenda Juan Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Aya'da aratbut

o'noknopogēnok. —Ken konig judío huairia on'batia'pakpo konig huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁷ —Bautiza kamagē'po be'a Juantaj ya'ta'mona'uyet nopogēhue' o'ey. —Jesústaj huairiomeya o'nona'uy.

⁸ —Do kenpa'ti, "Yamanmadika'. Yabayarea'." Ke'na do'taj mena'uyne, kenda onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huairien ta'ba huatatoē'eria dakhuea'da on'magka'uyate. Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Nogok huakka'da aratbuttaj Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huabokerek o'epo, ta'ba huatoē'eri o'epo uva o'batuke'uyate. Kenoka' uva ta'ba huatatoē'eritaj o'baktoyokdepo nogbayo adteda o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'e'uyate. ¹⁰ Nogok uva huada o'boyogdenok huanaba'taj o'ta'mona'po ta'bayo o'ta'mona'po ta'ba mentatoēnigtaj, "Sue'da uva huada boyok." Yamana'. Ken huanaba' o'hua'uyate. Ta'bayo o'tiakdepo "Sue'da uva huada boyok," e'mana'tada huatatoē'eria nigpeehue' o'nepo huanaba'taj on'tuktukpo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate. ¹¹ Ken ta'ba huatoē'eria nog huanaba'takon o'ta'mona'uyate. Kentakon on'tidi'ke'po on'bitbitdepo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate. ¹² Ta'ba huatoē'eria nog huanaba' o'ta'mona'uyate. Ta'ba huatatoē'eria kentaj dighuea' siroa on'tuka'po tabaya' on'en'uyate.

¹³ Kenoka' "¿Kate ijka'apo?" Ta'ba huatoē'eria o'nopoēpo, "Do'hued huasi'po huadi'nanada ijta'mona'apoy. Kentanayopi' on'tiahuaydepo dakhuea' onahue' ya'neapetpi." O'nopoē'uyate. Ken huasi'potaj o'ta'mona'uyate. ¹⁴ Ta'ba huatatoē'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo huayahuaya on'batia'pakpo "In ta'ba huatoē'eriensi'po o'e. Ke'nen huaoj e'bueyde'te huaojen ta'ba ke'nakon o'toēapo. Huasi'potaj mon'arak. Ke'nen huaojen ta'ba oro'omeyen mo'tae'po mo'darak." Kenda ta'ba huatatoē'eriomeya on'batia'pakuyate. ¹⁵⁻¹⁶ Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'depo on'darakuyate. —Jesúsa o'mana'po.

—Ta'ba huatoē'eria huatatoē'eriomeytaj o'bahuatiakapo. Huatatoē'eritaj o'baarakapo. Ta'ba nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

Kenda huakka'da aratbut on'peēdepo,

—Keje' kenda kahue'dik kae'. —O'da'uyate.

¹⁷ Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,

—Apagba' yan'nopoenka'. Kenpa' Apagba'a oa',

Huid jak huaka'eria jak ogka'po Diosen 'uru huid pakhue' o'nuy.

Ken hueretda huida Diosen jak jon'ta'tihuada'apo. Nogok huaknopogē'erien Huairi ijjeapoy.

Konig huid jak huaka'eriomey ogka'po huidtaj pakhue'da o'nepo o'nen'uyate konigti do'taj pakhue'ada o'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone. ¹⁸ Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo konigti Diosen Huairitaj oknopogēhue' o'nepo dakhue'da o'neapo.

Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huaogada yamagkapet. Ehue'da o'neapo. Konigti kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue' o'nepo nopo'koreahue' o'nepo. Diosa castiga o'magka'apo. Ehue'da o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e?
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ken sacerdote huairiomey, Moisésenba' huamanmadika'eriene Jesús taj on'peonhua'depo Jesús a oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig huairien ta'ba huataŋtoe'erionig o'nea', bo'tia'pakne. Judío huairiomeya on'nokotdepo Jesús taj huabakuda' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok huairia aratbuttaj on'makme'pukuyate. ²⁰ Konigepo Jesús te nama'da huaa'eriomeytaj on'tita'mona'po sacerdote huairia on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj konig huadaknoponigda on'nigepo Jesús taj on'peepo nama'da Jesús a yaa'apetdapi'. Jesús a nama'da ea'nayo gobierno huairite tohua'dik ya'neapet. Jesús nayo nama'da ahue'dik o'ika'uyate. ²¹ Konigepo Jesús taj on'nona'po,

—Buttida i'manikate. Buttida i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak buttida i'manmadika'ika'. Be'api' aratbut huairipi' ontaj e'pee'nayo me'pukhue'ada i'epo buttida i'manmadika'ika'. ²² ¿Romano gobierno huairitaj menpa' huakupe yokdik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? Jesús taj on'nona'uyate. —Kenda nama'da huaa'eria on'nona'uyate.

²³ Jesús a nama'da ya'mana'apetpi' nama'da huaa'eria nama'da on'nona'denok Jesús o'nokotonpo,

—¿Mena'po nama'da do'taj on'nona'? ²⁴ Men huakupe. ¿Be'ed huakok huakupete ya'e? ¿Be'ed huadik huakupete e'madoya' ya'e? —O'mana'nok,

—Romano gobierno huairi o'e. —Onte'ti Jesús taj on'nona'nok.

²⁵ —Gobierno huairien huakupe huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj yanoknopoe'epo yan'nigpe'ika'. —Jesús a o'mana'uyate.

²⁶ Aratbuta en'pee'a'te Jesús a nama'da ahue' o'neapo on'nope'uy. Jesús a 'urua'da oa'ika' on'nope'epo nama'da huaa'eri soata' o'ne'uyate.

¿Menpa' aratbut kubarakya' yan'noyhuadapetpi'?
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Nogok Jesús taj on'huahua'po sue'ada saduceo aratbut on'huahua'uyate. Aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo saduceo on'nope'epo kenpa'ti on'batia'pakika'po,

²⁸ —“Huabokerek huatoeere e'eada suigpi' okhuij ehue'ada e'bueynayo ke'nen huama'buy 'ayhuataj toepakdik o'neapo. Huakkuru e'tasi'poe' kentaj ka'dikke' huama'buykudakendik ka'e.” Moisés a a'nennada o'mana'uyate. ²⁹ Ken siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toe'pakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate.

³⁰ Nog huama'buyakon 'ayhuataj o'toe'pakpo nogok ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. ³¹ Konogada 'ayhuataj o'toe'pakpo ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uy. Konigti nog huama'buy ogka'uyate. Aya'da huama'buy seis huama'buy huakkuruerien 'ayhuataj on'toe'pakdepo sigpi' onpapayo' okhuijhue'ada on'buey'uyate.

³² Ken nogok 'ayhuakon on'timabuey'uyate. ³³ Nogok aratbut kubarakya' onte'ti Diosere en'manoyhuadde'te, ¿Ke'na 'ayhua be'ed huatoe ya'eapo? Aya'da siete huama'buy on'toe'uyate, huamanmadika'eri. —Saduceoa o'nona'uyate.

³⁴ —Oy aratbut indariya' on'toepakika'. ³⁵ Kenomeynayo Diostaj daknopo'da o'nepo Diostaj o'noknopo'enok nogok on'manoyhuaddepo Diosere o'nedepo onte'ti toepakhue' o'neapo. Kenpa'ti huayobu katoepeke'po bayokhue' o'neapo. ³⁶ Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. Ken konig Diosen huamata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Kubarakya' Diosa o'manoyhuada'nok Diosensi'po o'neapo. ³⁷ Aratbut kubarakya' on'noyhuadapo Moisésa o'madoya'po Diosba' o'madoya'po o'manopoea'uyate. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisés o'timadoya'uyate kente Dios Huairi Abrahamen Dios o'e. Dios Huairi Isaacen Dios o'e. Kenpa'ti Dios Huairi Jacoben Dios o'e. Apagba'a kenpa' oa'. ³⁸ Abrahamkudak Isaackudak Jacobkudakere huaknopo'e'eri o'ne'uynok konig nokireg on'noe Diosa o'matinopoe'po. Aya'da Diostaj huaknopo'e'eri en'bueypi' on'noe Diosa o'matinopoe'po. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹—Huadakda i'mana', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria o'nona'uyate.

⁴⁰ Onte'ti Jesústaj on'me'pukpo onahue' o'nuyate.

Cristotaj Diosa o'ta'mona'apo. Kenpa' Diosba' oa'uyate. Cristo Daviden Dios Huairi o'e kenoka'ti kenpa'ti Daviden adhuea' huayayo o'e.

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹—“Cristo Davidkudaken adhuea' huayayo o'eapo.” Mena'po kenpa' on'da'ika'.

⁴²⁻⁴³ Salmosba' Apagba'te Cristotaj o'batia'pakpo, Cristo do'hued Huairi me'taene, Davida oa'uyate.

“Doere teyada kenpa'da yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' konig toto' kenpa'ti oknopoehue' huae'eri nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeedik o'neapo.” Cristo do'hued huairitaj Dios Huairia ona'uy. Davida Salmosba'te oa'uyate.

⁴⁴ “Do'hued Huairi me'taene.” Cristo si'popakhued Davida oa'uyate. Cristo Huairi e'si'poe'dete Davidkudaken adhuea' huayayo kenpa'ti o'e'uy. Kenda dapi' mo'nopoe. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eri nama'da ogkika'. Jesúsa o'bahuua'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Aya'da aratbut Jesústaj on'peedepo,

⁴⁶ —Moisésba' huamanmadika'eriomey huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konigti huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po, kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te “Ttiak, huairi.” Ena'te e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'po. ⁴⁷ Kenpa'ti 'ayhuaen huakupepi' jakpi' katepi' en'tae'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'po. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'po aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopoe'po konigepo kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'po. Kenda ogkika'nok Diosa daka' o'nopoe'po huakka' castiga o'magka'apo. Huakka' pai'da on'nopo'e'apo. Konig kenomey nama'da ogkika' konigti kahue' yane'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

21

'Ayhuua pai'da e'ēada Diostaj botta' sigkupe aya'da o'yokuyate.
(Mr. 12.41-44)

¹ Diosen jakyo o'nepo, judío huairi huakka'da on'matoēpo Diosen jakyo huakupe cajayo on'kuda'po Jesúsa o'tiahuay'uyate. ² Kenpa'ti pai'da 'ayhua e'ēada botta' sigkupe jeyda e'kudate Jesúsa o'tiahuaypo,

³⁻⁴—In 'ayhua suigda e'toēada konig huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'taetada konig suigda on'kuda'. 'Ayhuanayo sue'da e'taetada Diostaj daka' oknopōēpo aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jak ekbirik huidtaj aya'da sorokte on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'ēapo. Jesúsa oa'uyate.

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ken Diosen jak 'uruda o'e. Sue'da on'batia'pakpo. 'Uruda huid kenpa'ti Diostaj 'uruda katepi' katetehue' on'yokuyate. Kendakon on'nigbetuyate. Diosen jak 'uruda o'e. Kenda on'tiahuaypo on'batia'pakuyate.

⁶—Nogok in 'uruda jak bo'tiahuayika'nig ekbirik huid on'majenapo. Aya'da huid sorokte nog aratbuta on'baksaka'apo. Huid kupahuihue'da o'ēapo. Diosen jak ehue' o'ēapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted kenpa' aratbut ogkika'aponig Jesúsa o'manopōēa'uyate.

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷—¿Kenda oro'omeytaj ona'dene menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopōēya'po kate huakkuru tiahuaydik o'eapet? Huamanmadika'eri. —Jesúsen huanigpejka'eria Jesústaj o'nona'uyate.

⁸—Keyoj nama'da mona'apey. Opu domeytaj huakka'ada bohuatiakapone, “Diosa me'ta'mona'uyne', Cristo ijje'y.” Nama'da on'batia'pakapo. “Oy opudtaj ijhuatiakpo, do Cristo ijje'y.” Nama'da on'batia'pakapo. Kenomeytaj keyoj kenomeytaj manigpeehue' yane'.

⁹ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhuahua', on'batia'pakdeapo mo'pēdeapet, me'pukehue' yane'. Ken huakkuruda gobierno sorotataj barakonhuahua'dik o'neapo. A'ti nogok Diosen kene'huaya' huame'noe do onte'ti ijtiakapoy. —Jesúsa huanigpejka'eriomeytaj o'mana'po.

¹⁰—Huadaribayoeri nog huadaribayoeri sorotataj yan'barakapet. Kenpa'ti huadaribayo gobierno sorotataj nog huadaribayo gobierno sorotataj diga'da yan'barakapet. ¹¹ Nogya' nogya' huadaribaya' diga'da ya'iyegapet. Nogya' nogya' aypo ehue'da ya'eapet. Aypota' yan'mabueyonhua'apet. Kenpa'ti nogya' nogya' aratbut dakhue'da o'nepo huakka'da yan'mabueyapet. Kurudyo huiyoknana on'tiahuaypo diga'da yan'mame'pukapet. Konig tiahuayhue'ya on'tiahuaypo yan'me'pukapet.

¹² Kenda kahued ee'ted opudomey huaknopōē'eritaj mo'baea'po mo'batohua'apone. Opu domey huaknopōē'eritaj bo'huadiayapone. Judío aratbuten huaitake' jakyo mo'batohua'apone. Opu domeya dakhue'da bo'kame'ne, bo'huadiaypo nama'da bo'huaa'apone. Huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Kenpa'ti do'taj moknopōēnok gobierno huairite mo'batohua'apone, opudomey huaknopōē'eri

dakhuea' ogkame' a'huaaya'po huairite mo'batohua'apone. Gobierno huairite huakkurute mo'nigboa'apone. ¹³ Do Cristotaj huaknopog'eri ijjejo Cristoen ijjej, Diosensi'po ijjej. Dios aratbuttaj o'matinepahui'po o'manopo'yareadhuahuika'. Batia'pakdik mo'eapone. ¹⁴ Huairite huahuahued "Katia' kentaj yona'apet," nopogehue' yane'. ¹⁵ Kenok huairitaj huana'dikte huadakdik kenpa'ti 'uru e'nopog' do'hua on'nopogea'apone. 'Urunanada mona'apet opudomeyen taka' oknopogehue' huae'eria onte'ti katia'pi' sigpi' opudtaj huaahue'dik ya'neapet. ¹⁶ Opudomeyen huaoapi' huayeapi' huama'buyapi' huidpoapi' kenpa'ti nog huabetapi' kenpa'ti huadi'da aratbutapi' dakhuea'da opudomeytaj mogka'apone. Castiga kagke'po gobierno huairitaj bo'yokapone. Opudomeytaj sue'tada bo'arakapone. ¹⁷ Do'taj o'noknopogenok do'hued huadik men'diktoika'nok konigepo aya'da aratbuta bo'huadiayapone. ¹⁸ Me'pukehue' yane'. Daka' Diosa mo'matogeka'apone. Opudomey kenpa'da bueyhue' mo'eapone. Diosere mo'noeonhuahuika'apo. Aya' opudenso'taj Diosa daka' mo'matogea'apone. Huakuhuj opuden nogtipi' ehue' ehue'dik o'eapo. ¹⁹ Daka'da do'taj eknopoeonhuahuika'nayo batikhue'ada eknopoeonhuahuika'nayo Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

²⁰ Jerusalén jakkuru huanig taka' sorotataj e'nede'te opudomeya e'tiahuayde' Jerusalén huakka' jakyo ida on'barakapo kenpa'ti jak on'maenapo. Huakka' jak ehue'da o'eapo, yan'nopoeti'. ²¹ Kenoka' aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon ida kan'mamone'po, aya'da Jerusalényo huae'eri ida ka'norokone'po, kenpa'ti kenoka' ta'bayo o'nepo huakka' jakyo onte'ti kumejhue' ka'ne'. ²² Kenoka' Dios ke'nen Israel aratbuttaj castiga o'magka'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo. ²³ Kenoka' Diosa ke'poda castiga yamagka'apet. Ettone' bogdakhue' ya'neapet kenpa'ti nog ettone' yobed on'toepo yan'minoga'deapet kenpihuay ke'ponada ya'eapet. Pai'nanada on'nopo'eapo. Huadarite in judío aratbuttaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo, pai'da on'nopo'eapo. ²⁴ Sorotataa judiotaj yan'barakapet huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj noybayo nog gobiernoenbayo nogyon nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet, nog aratbutda huairi Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa o'pakpo judío onte'ti Jerusalényo ya'nika'apet. Gobierno huairi hua'enda yan'togea'apet. —Jesúsa o'mana'po.

Kurudya' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ —Diosa castiga o'magka'apo huanopogea' niokpo puug siokpo nogpa'da ya'neapetnok nogoknanada nogbaya' nogbaya' aratbuta en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet yanokkahueapet. Kenpa'ti e'poga 'utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda e'poga diga'da ya'bosakapetnok diga'da yan'mame'pukapet. ²⁶ Ken niokpo siokpoere konig huiyokda o'iyegaponok konigepo kate Dios yaka'apet aratbut on'nopogepo huakka'nanada on'me'pukpo konig on'mabueynoatu'apo. ²⁷ Kenoka' do e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne kurudya' e'sihui'ya' ijhuarakapoy. Teynanada kenpa'ti konig senogda jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig do'taj bo'tiahuayapone. ²⁸ Kenoka' huaboa'da o'edeapo konig kurud e'iyegde'te kenoka' yan'durugpakpo

kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa o'manopo'yarea'deapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

²⁹ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Higuera hueymey kenpa'ti nog hueymeytapi' yan'tiahuay'.

³⁰ Kenoka' huakutaj o'bakutapakde huabayokok a'ti o'eapo, mo'nopo.

³¹ Kenda huaboa'da o'nona'denig kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios Huairi a'ti o'tiakapo nopoe'dik mo'ene. ³² Kenda huaboa'da iija'nig opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda ogka'apo. Jak ehue' o'eapo. Aya' aratbut oyda on'noepo bueyhued o'nepo on'tiahuayapo. Buttida ijay. ³³ Kurud ehue' o'eapo. Kenpa'ti huadari ehue' o'eapo. Do'hued buttida huadiknayo batikhue'dik o'eonhuahuika'apo.

³⁴⁻³⁵ Keyoj ijay. Daka' yan'nopoika'. Kenpa'da huadakda yag'kika', huadakda yan'nopoika'. Katepi' fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'. Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue' yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue' yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo kenoka' do'taj ekpoe' ngehue' e'ne'te do huabokerek ijjeпо kurudya' ida ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po ijtiakapoy. Konig trampa idada o'kotika' konig ekpoe' ngehue' e'ne'te idada kurudya' ijhuarakapoy. Castiga e'magka' ijtiakapoy. Aya'tada aratbut nogya' nogya' nog huadari nog huadariyo aya'tada castiga a'magkaya'po ijbhuaatiakapoy. ³⁶ Konigepo do'taj e'tiaktaj ekpoe' men'nige'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig kenda huaboa'da iija'nig konig sorotataj nogbayo sorotataj on'barakika'po kenpa'ti kenoka' opudomeytaj diga' bo'huadiaypo ke'poda mogka'apone. Konigepo opudomeya daka' Diostaj yanoknopoika' Diostaj yan'tiona'pakika'. Do huabokerek ijjeпо, do'hua e'tiakte daknopo'da e'dik yanika'. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

³⁷ Ken huame'noete Diosen jakyo o'manmadika'ika'po Jesúsa o'manmadika'ika'uyate. Sikyo Jerusalénya' o'orokika'po ote' Olivoste o'hua'ika'po keyo jakyo o'tayika'uyate. ³⁸ Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen jakyo o'nehua'po Jesústaj a'peeya'po on'kudika'uyate.

22

Jesústaj a'arakya'po monig yan'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ A'ti judíoen fiesta o'eapo. Ken fiestate biahue' pan on'bape'ika'. E'bia'og' okbukhue' o'nepo pan biahue' o'ika'. Ken fiesta huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta on'dikkuyate.

² Kenoka' sacerdote Diosen jakyo huabaa'eri huairi, Moisésenba' huamanmadika'eri ere sue'da keyoti o'nepo Jesústaj monig arakdik o'eapoy. Kenomey on'nopoepo Jesústaj e'tohua'te huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo aratbuta bo'huadiayapey on'nopoepo on'makme'pukuy.

³ Judas Iscariote Jesúsen doce huamata'mona'eri nogtida o'uyate. Judastaj toto' huairi o'nopo'toedenok, ⁴ Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen jak huatoe'eri huairitaj o'bahuahua'po monig Jesústaj ijbayokapo o'batia'pakuyate. ⁵ Ken sacerdote huairi Diosen jak huatoe'eri ere Judastaj on'peedepo durugda o'nepo, "Huakka'da huakupe bo'yokapone." Judastaj o'nona'uyate. ⁶ "Huakka' huakupe on'yokaponok Jesúste

on'tohua'apone." Judasa o'mana'uyate. "Kente huakka' aratbut ehue' e'ne'yo menpeeta' sacerdotetaj ijbatohua'a." Huaboa'da Judasa o'nopo'e'uy.

Doce huanigpeika'eriere Jesús Huairiere on'bape'uyate.

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ken huame'noe pan e'bia'og'a okbukhue'ada on'bape'ika'nig fiesta o'ede. Kenoka' ovejasi'po on'darakika'. ⁸ Pedrotaj Juaneretaj o'mata'mona'uyate Jesús.

—Yanhuati'. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'nok,

⁹ —¿Meya' fiesta aypo o'manhuada'apo? —Jesústaj o'nona'uy.

¹⁰ —Jerusalényo yanhua'. Huakka' jakyo yan'kudondepo, huabokerek hue'ey huaegpu'te hueda' e'tohua'te bo'huahuayapone. Kentaj yan'tahuati'. Ken jakyo o'kudapo. Ken jak kurute yan'huahuati'. ¹¹ “¿Do huanigpeika'eriere o'nen jakyo meya' o'bape'apo?” oro'en huamanmadika'eria mena'ne. Ken konig jak huatae'eritaj ya'nonati'. ¹² Ken jak huatae'eri opudomeytaj o'peedepo jak kutayo huaboro' kiregyo o'batohua'nok kutopa huabidda huahuadere mon'tiahuayatu. Keya' aypo yan'manhuada'. —Jesúsa Pedrotaj Juaneretaj o'mana'uyate.

¹³ Ken Juan Pedroere o'nokhua'po, huakka' jak Jerusalényo on'hua'po kenda Jesús a o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

¹⁴ Kenoka' aypo e'mahueyde'te kutopate Jesús Jesús en huamata'moneriere on'huaddepo,

¹⁵ —Do bueyhued ijjepono in judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' ka'ne'po fiesta opudomeyere e'tobape'ta' huakka' ijipaki. ¹⁶ Onte'ti in fiesta aypo bapehue' ijjeonhuahuika'apopo. Nogok aya'da Diosen Huairitaj en'nigpeede'te kenpa'ti do Diosen Huasi'po e'nigbuey'uyde'te do'taj okkahuehue'ada aypo mo'bape'ika'apone. Kenoka' nogoknada onte'ti in okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Ken huaba'te huamai'pu' o'toepo, Diostaj dakiti ona'depo,

—Aya'ada yan'mai'e'. ¹⁸ Konigepo uva huada hue'ey mayhue' ijjeonhuahuika'apoy. Nogokda Dios Huairitaj aya'ada en'nigpeede'te onte'ti ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

¹⁹ Kenpa' oa'depo pan o'badepo Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po doce huanigpeika'eritaj o'bayoke'po,

—In pan do'hued huaso'nigti o'e. Aya'tada kamannigbueye'po Diosa me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do e'buey okkahuehue' huai'ka' yan'bape'. —O'mana'uyate.

²⁰ Ken on'bape'depo onte'ti huamai'pu' o'bayokpo,

—In vino konig Diosen huaboa' huamanopo'yarea' e'mana' huadik o'e. Buttida o'e a'manopo'e'aya'po do'taj bo'arakapone. Do'hued mimi o'mimihua'apo.

²¹ Oynayo ken huabokerek oro'ere o'bape'nig'a konig huadi'da o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone. ²² Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy. Konig Diosa o'pakpo a'nennanada o'nopo'uyatenok, ijbueyapoy. Ke'na taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa diga' castiga ogka'apo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

23 Ken, huaboa'da on'batia'pakepo Jesúsén huata'mona'eriomey huayahuaya on'batia'pakepo, ¿be'auru Jesúsétaj taka'taj ya'bayokapo? on'batia'pake'uyate.

¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'eapet? Huayahuaya on'batia'pakuyate.

24 Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'eapet? Huayahuaya huamata'mona'eriomeya on'batia'pakuyate.

25 —Nog aratbuten gobierno huairi teyda on'mana'ika' kenpa'ti on'mata'monea'ika'. “Huadakda ogkika'.” Nog aratbuta kenomeyen huairitaj huaa'dik o'nika'. 26 Opudomeynayo konig nog aratbut gobierno huairi ehue'dik yane'. Opudomeya hueretda huairi ee'ta' e'paknayo teyda e'mata'mona'ika'ta' pakhue' yaneti' konig huasuedonig yaneti'. Kenpa'ti opudomey huairi ee'ta' e'paknayo konig huanaba' yanikati'. 27 Ke'na kutopate o'bape'. Ke'na huairi o'e. Ke'na aypo o'nigtotiakika'nig ke'nataj huanaba' o'e. Donayo opudomeyere konig opudomeyen huabatihuaopokika'eri ijjej. Ken konig Diosa o'pak.

28 Kenoka' judío huairi do'taj engaña egka'ta' on'eretpakpo nama'da ena'ta' mentipakikame'ne kenoka' do'ere mo'ikame'ne. 29 Konig do'hued Apag Diosa hueretda huairitone' me'ea'uyne. Konig aya'tada mana'dik ijjejo kenpa'ti mata'mona'dik ka'e'po huairi me'ea'uyne. Konigti huairi opudomeytakon o'nea'ne. 30 Nogok do gobierno huairitone' ee'te do'eretaj mo'tobape'apone. Kenpa'ti doere mo'mayapone. Dios Huairien huahud huahudate bo'huadapone. Aya'da Israel aratbuttaj, doce tribus aratbuttaj konig huamanoeya'eri huairionigti mo'eapone. Kenda katepi' Israel aratbut ogkika'uyate, kenda mo'peedeapone. Dakhuea' ogka'nigtaj mo'nopo'enok Diosa castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj o'mana'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjej.” Simón Pedroa ia'apone. Jesúsa ona'uyate. (Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 —Yapee' Simón, yapee' Simón. “Beyok Jesúsén huanigpejika'eri konig trigotaj ektipoapa' o'nen huata'mona'eritaj e'magka'ta' ijpak. Jesúsén huata'mona'eritaj menpa'ti daka' yanoknopoenuahuiketapo batikhue'ada e'noknopoenuahuikate nama'da e'magka'ta' ijbatipaki, Dios.” Toto' huairia ona'uyatenig'a. 32 Donayo ontaj Simón o'tiona'pakne. “Simón Diostaj do'takon daka' kaknopoike' batikhue'ada kaknopoike' kenpa'ti ona'ti do'taj e'nopo'korea'de'te huama'buy huaknopo'e'eritaj teyda eknope' kabatihuaopokike'.” Kenda o'tiona'pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj ona'uyate.

33 —On huabakuda' jakyo egkuda'nayo kuddiktion ijjej. Onere a'bueyya'po hua'diktion ijjej, ijnopoy, Huairi. —Simón Pedroa Jesúsétaj ona'uyate.

34 —Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesústaj jokiahue'ya ijjej,” bapa'a' ia'apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

A'ti Jesús pai'da o'nopo'epo.

35 —A'nenda opudomeytaj do'hua on'mata'mona'uyne. Kutamabayoy, huakupebayoy nog hua'iotbayoy on'mata'mona'uyne. Enhua'de'te konig aya'da e'tamae'onig mo'eme'ne. —Jesúsa o'mana'nok,

—Ee', katepi' aya'da o'paknig o'mato'e'uy. —O'nona'uyate.

36 —Oynayo huakupe e'tae'nayo yan'tohua'. Kutama e'tae'nayo yan'tohua'. Sorotataen siro toehue' ee'nayo huaok yan'bahuaya'po siro yadeti'. 37 Konigepo "Ke'na dakhuea' huaka'eri o'e. On'batia'pakapo." Apagba'a oa'. Kenda Apagba'a oa'nig do'taj a'ti men'huaa'deapone ijJay. Aya'da Apagba'te me'nigbatia'pakuyatenig do'taj a'ti me'nogka'apone. Pai'da ijnopo'eapoy. A'ti ehue'da ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

38 —In botta' sorotataen siro o'e, Huairi. —O'nona'denok.
—Kenyo'da kae'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Ken Jesús huakka' jakya' Jerusalénya' o'orokonpo ote' Olivosyo o'hua'ika'po ote' Olivosyon o'hua'beduyate. Kenere huanigpeika'eriomeyere on'hua'uyate. 40 Keyo o'tiona'pakika'nigyo jokyedepo,

—Dakhuea' kahue' huae'te yan'tiona'pak. Konig Diosa bo'tihuapoke'po dakhuea' kahue' huae'te yan'tiona'pak. —Jesúsa o'mana'uyate.

41 Ken Jesús meyhue'da o'bakhuato'po a'tiona'pakya'po huikudate ohuadpo.

42 —"Pai'da yanopo'epo bueyhue'dik yae'ti sion." On e'paknayo mena', Dios. Do konig ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tionapakuyate.

43 Ken kurudya' Diosen huata'moneri o'huarakondepo Jesústaj atey-pakaya'po o'huarakonde'uyate. 44 Konigepo cruzte ijbueyapoy diga'da o'nopoepo nogiti huakka'a'da o'tiona'pakpo diga'da o'ukpakpo konig mimi e'ukpakhue huakka' barakte o'surukuyate.

45 Ken o'tiona'pakonhua'depo o'bopo huanigpeika'eriomeytaj o'bahuahua'po e'tayte o'bahuahuay'uyate. Sue'nanada o'nepo on'batay'uyate.

46 —¿Mena'po bo'tai? Yan'mabo'. Yan'tiona'pak. Onte'ti dakhuea' kahue' huae'te yan'tiona'pak. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj huakka'ada a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jesús huanigpeika'eritaj e'manbatia'pakonhua'te huakka'ada on'huatiakde'uyate. Huakkuru Judasa o'huatiakpo. Ke'na Jesúsen doce huanigpeika'eri nogtia' o'uy. Judas huakka' aratbut o'batotiakdepo Jesústaj a'buyukya'po o'huahua'uyate.

48 —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj inomey do'hued taka'taj a'yokya'po do'taj o'buyukne. —Judastaj Jesúsa ona'uyate.

49 Huakka' aratbut on'huatiakdepo Jesústaj on'tohua'apo. Jesúsen huanigpeika'eria on'batiahuayondepo,

—¿Sorotataen siro menpa' o'magka'apo, Huairi? — Huanigpeika'eriomeya o'nona'uyate.

50 Nogtida huanigpeika'eria sacerdoten huanaba'taj huada'kopen huapesod okteg'uyate.

51 —Keje' kennigda yamagka'. —Jesúsa o'mana'po,

Ken huanaba'en huapesod Jesúsa o'tibata'tepo o'yarea'uyate.

52-53 —Konig huabereeritaj egkapa' siroa hueypaerea on'huatiakbedne. Ka'tia'po kenpa' o'nogka'. Diosen jakyo opudomeyeri nog huame'noe nog huame'noe nogok nogok ijika'niga do'taj sigpi' opuda' tohuahue'da o'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a mo'toenok o'nogka'bedne. —Sacerdote huairitaj Diosen jak huairitaj huatone' huairitaj Jesús a' mana'uyate. Kenomey Jesús taj a'tohuaya'po on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jokiahue'ya ijje. Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ken Jesús taj on'toepo on'tohua'beduyate. Sacerdote huairitone'en jakyo on'tohua'beduyate. Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po.

⁵⁵ Sacerdote huairitone'en jakyo o'nokye'depo jakkurunopote ta'ak on'bakpaka'po ta'akope huabirika' on'tibahuadpo Pedro keyoti kenomeyere o'huaduyate. ⁵⁶ Pedro ta'akopete e'huadte huanaba' ettone' o'boato'po Pedrotaj o'tiahuaypo daka'da o'tiahuaydepo,

—In huabokerekkon Jesúsere o'ika'uyate. —Huanaba' ettone'a o'mana'uyate.

⁵⁷ —Ehue', ettone'. Jesús taj jokiahue'ya ijje, —Pedroa ona'uyate.

⁵⁸ A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,

—O'nakon Jesús en huanigpeika'eri i'ene. —Ona'uyate.

—Ehue', huabokerek, Jesús en huanigpeika'eri ehue' ijje. —Pedroa ona'uyate.

⁵⁹ A'ti noghoratida nogakon o'mana',

—In huabokerek Jesúsere o'ika'uyate, buttida ijjay. Konigepo Galilea huadaribayo huae'eri o'e. —O'mana'uyate.

⁶⁰ —Ehue', ka'tia' ia' nopohue' ijje, huabokerek. —Pedroa ona'uyate.

Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuua o'sipogde'uyate. ⁶¹ Jesús a Pedrotaj o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús Huairia ona' Pedro okkahuehue' o'epo huaboa'da o'nopoe. “Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued ‘Jesústaj jokiahue'ya ijje,’ bapa'a' ia'apo, Pedro.” Huairia mename'nig Pedro okkahuehue'da huaboa'da onte'ti o'nopon'uyate.

⁶² Jak kuruyo o'makorokdepo pai'nada o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Huabokereka Jesús taj on'toepo on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po

⁶⁴ huakpotaj tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo, “Diosa mennopoe', ¿Be'a ontaj bo'kokbasbas? oro'taj mona'.” Jesús taj o'nona'uyate.

⁶⁵ Ken nogda nogda dakhuea'da Jesús taj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesús taj on'boa'uyate.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Emede'te judío aratbut huatone' huairi ogkupopakpo, sacerdote huairiere ogkupopakpo kenpa'ti Moisés enba' huamanmadika'eriere ogkupopakpo, Jesús taj on'manigtotiakdepo,

⁶⁷ —¿Menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosa meta'mona'uy? Oro'omeytaj kenda mona'. —Judío huairiomey ogkupopakpo Jesús taj o'nona'uyate.

—E'e', do'hua e'mana'nayo, Cristo ijje do'hua e'mana'nayo oknopohue' mo'eapone. Da oa' mo'nopoeapone. ⁶⁸ “Do Cristo ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. ¿Kenda menpa' mo'nopoe?”

Opudomeytaj e'mana'nayo do'taj onte'ti a'tokhue' o'neapone. Kenpa'ti "Yahua'." Onahue'dik o'neapone. ⁶⁹ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'ti Diosere ijhuadapoy. Dios teyda o'epo aya'da ka'dik o'enok Dioste huada'kopen konig Dios teyda ijjeapoy. Aya'da ka'dik ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷⁰ —¿Menpa' o'na Diosen Huasi'poda i'e? —Aya'ada Jesústaj o'nona'uyate.

—E'e', Diosen Huasi'po ijjej konig opudada o'nona'ne, Diosen Huasi'po ijjej. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷¹ —"Diosen Huasi'po ijjej." Jesúsa oa'nok oroda o'peene. Dakhuea'da oa'po o'ka', o'nopoene. Konigepo castiga ogka'dik o'eapone. "Jesús dakhuea' oa'uy." "Dakhuea' o'ka'uy." Noga en'dapi' peehue'dik o'eapone. —Huatone' huairiomeya oda'uyate.

23

Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa o'nigbo'uyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Kenoka' aya'ada judío huairi egkupopakte on'maboddepo Jesústaj Pilato Romano gobierno huairite on'tohua'uyate. Judío huairinayo Jesústaj arakhue'dik o'nenok Romano huairiayo'da yan'arak a'dik o'nenok. ² Ayo Jesústaj Pilatotaj huaboa'da nama'da on'huaa'po,

—Oro'omeyen judío aratbuttaj in huabokerek nama'da o'manmadikika'uy. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika' oro'a o'pe'e'uy. Kenpa'ti Romano gobierno huairitaj huakupe bayokhue'dik yanika'. Nama'da o'manmadika'. Kenpa'ti "Cristo ijjej," oa'. Cristo konig gobierno huairi huadik o'e. —Jesústaj Pilatotaj nama'da on'huaa'uyate.

³ —¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa Jesústaj ona'uyate.

—E'e', konig o'na ia'nig ijjej. —Jesúsa ona'uyate.

⁴ —In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Castiga ogkahue'dik ijjej. —Pilatoa sacerdote huairitaj huakka' aratbutomeytaj o'mana'uyate.

⁵ —Romano gobierno huairi dakhuea'da o'ne. Yan'maen. Ken konig Jesúsa nama'da o'manmadikika'. Judío aratbut aya'tada nama'da o'manmadikika'po adyonda Galileayo huakkuruda nama'da o'manmadikika'po nogyo nogyo konigti o'kika'po ta'pota' iyokon konigti o'kika'po nama'da o'manmadikika'. —Kenpa' judío huairia ighua'da on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo huairi o'enok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

⁶ Jesús Galileayo o'manmadika'uyate. Pilatoa o'peedepo "¿Galilea huaje'eri menpa' Jesús ya'e?" O'mana'uyate. ⁷ "E'e', Galilea huadaribayo huaje'eri Jesús o'e." Pilatotaj o'nona'de'uyate. Kenda Pilato o'peedepo Jesústaj Herodeste o'ta'mona'po, Herodes Galilea gobernador o'enok kenpa'ti kenoka' Herodes Jerusalényo o'uyate. ⁸ Herodes nogok nogok Jesústaj o'tipeeonhuahua'po konigepo Jesústaj e'tiahuayta' o'pakpo Jesús katepi' 'urua'da e'ka' konig e'bayarea'te e'tiahuayta' o'pakpo konigepo Jesústaj e'tiakte o'tiahuaydepo Herodes huakka' o'durugpakuyate. ⁹ Nogiti nogiti ena'tada Jesúsnayo a'tokhue' o'uyate. ¹⁰ Keyo' sacerdote huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri

o'nepo Jesústaj ighua'da on'huaa'nok ¹¹ Herodes sorotataere Jesústaj a'tierikya'po 'uruda huaok on'ota'po konig gobiernoen huairien yudtaj on'ota'depo onte'ti Pilatote o'ta'mona'uyate. ¹² Kenme'noete Pilato Herodesere huaboa'da huayahuaya di'da on'mae'uyate. A'nenda huayahuaya on'bahuadiay'ika'uyate. Huaboa'da di'da on'mae'uy.

"Jesústaj arakdik mo'ene." Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³ Sacerdote huairitaj aratbuten huairitaj kenpa'ti nog aratbuteretaj "Yan'batiak, do'taj menhuatiak." Pilatoa o'mana'po egkupopakde'te,

¹⁴ —In huabokerektaj opudomeya on'nigtotiakne. "In huabokerek nama'da o'manmadikika'. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika'." Opudomeya o'nona'nig'a opudomey on'tiahuaypo Jesústaj ijbata'pakdepo Jesúsna nogda nogda dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig'a kenda nama'da bo'huaa'nig'a Jesúsnao sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'te. Ijnopoey. ¹⁵ Herodes kenpa'ti Jesústaj o'peedepo dakhuea' kahue' o'ika'te. Herodesakon o'nopoepo oro'omeytaj onte'ti bo'tokumejne. Yan'pee'. Jesúsna sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok Jesústaj yadarak. Ahue'dik ijje. ¹⁶ Castiga yogka'depo yahuati' yona'apoy. —Pilatoa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁷ Fiestate nogtida huabakuda' jakyo huag'eritaj jakya' o'oro'rika' konigepo Pilato nogtatida oro'ka'dik o'uyate. ¹⁸ Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoypo,

—Jesústaj yadarak. Barrabástanayo yaoro'ka'. —Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoy'uyate.

¹⁹ Jerusalényo Barrabás huakka'da aratbut o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'batoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti nogtatida o'arakuyate. Konigepo huabakuda' jakyo o'enok. ²⁰ Jesústaj Pilatoa e'oro'ka'ta' o'pakpo, "Jesústaj e'oro'ka'ta' ijpa'ki." O'mana'nig'a.

²¹ —Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada judío aratbut e'kupopakya' 'utta'da o'nokoypo. Onte'ti onte'ti o'nokoy'uyate.

²² —I'na sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok keje' arakhue'dik ijje. Konigepo Jesústaj castiga yogka'depo Jesústaj ijoro'kapoy. —Bapa'a' Pilatoa o'mana'nig'a.

²³ —Hueypa cruzte Jesústaj yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada aratbuta ogkupopakpo sacerdote huairiera dig'a da o'nokoypo, nogok Pilato ta'pota'taj e'nokoyte o'manigpee'uyate.

²⁴ "Kenda on'paknok ijka'apoy." Pilatoa o'nopoetupo, o'mana'uyate.

²⁵ Pilato huakka' aratbuttaj o'manigpeepo, Barrabástaj o'oro'ka'uyate. A'nenda Barrabás huakka' aratbuttaj o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'bahuatoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti Barrabása o'arakuyate. "Barrabástaj yaoro'ka'." Huakka'ada o'nokoynok o'oro'ka'uyate. Ken judío aratbuta Jesústaj e'arakta' oneretpaknok, Jesústaj Pilato Romano sorotataj ka'darakepo o'bayokuyate.

Hueypa cruzte Jesústaj on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Ken sorotataj Jesústaj on'tohua'depo Simóntaj on'dejdepo, Simón Cirene huakka' jak huag'eri o'epo ta'baya' e'tiakde'te Simóntaj on'toepo hueypa cruz katohue'po sorotataa o'nona'nok Jesúsen ta'pota' Simóna cruz o'tohua'uyate.

²⁷ Huakka'nanada aratbut on'batahua'po kenpa'ti huakka'da ettone' on'batahua'po Jesústaj on'tinepahui'po diga'da on'bahuikonhua'po 'utta'da on'bahuikonhua'uyate. ²⁸ Jesús a ettone'taj o'batiahuaypo,

—Dota' huikhue' yane', Jerusalén ettone', huata'da yan'tohuik, opudomeyensi'pota' yan'tohuik. ²⁹ Konigepo opudta'taj nogok ke'poda dakhuea'nada o'eapo. Aratbuta pai'nanada on'nopo'eapo. “Ettone' si'popakhue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' bogdakhue' ehue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' huasi'potaj huau'te minonhue' o'nepo durugda o'neapo.” Nogok ke'ponada ee'te kenda on'batia'pakapo. ³⁰ Kenoka' nogokda aratbut diga'da pai'nada on'nopo'eaponok e'bueyta' on'pakapo. “Oro'omeytaj monbet,” huakupataj o'nona'apo. “Pendaka bo'tiyurak,” o'nona'apo. ³¹ Donayo konig ohueyburanig ijjepe huadakda ee'tada do'taj dakhuea'da me'nogka'ne. Opudomeynayo dakhuea'da mo'epo konig ohuey e'ay'onig opudomeytaj nogiti ke'poda dakhuea'nada on'magka'apo. —Jesús a o'mana'uyate.

³² Kenpa'ti nog botta'taj dakhuea' huakka'eritaj on'batohua'po Jesústaere a'arakya'po on'batohua'uyate. ³³ Ote'te o'nokyedepo Jesústaj hueypa cruzte on'beta'uyate. Kenpa'ti botta' dakhuea' huakka'eri ere hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesúsen huada'kopen nogtaj on'beta'po nogtaj Jesúsen ope'topen on'beta'uyate. Ote' huadik o'e La Calavera. ³⁴ Jesústaj en'beta'dete,

—Dakhuea' e'ka' yabakkahuea', Pag. Kenda menogka'ne nopo'ehue' o'nepo. —Jesús a ona'uyate.

Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be'ati ya'deyapet a'nopo'eya'po huid okmo o'nene'uyate. ³⁵ Huakka'da aratbut o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'po judío huairiomeyakon Jesústaj on'tierikpo,

—Jesús nogomeytaj o'batihuapokikame'te. Ken Diosen Cristo ee'nayo Diosa ektie'ea' ee'nayo huata' katihuapoke'. —Judío huairiomeya Jesústaj dakhuea'da on'tierikpo on'batia'pakuyate.

³⁶ Sorotataa kenpa'ti Jesústaj on'tierikpo, Jesústaj on'huahua'po, vino pai' kamaye'po on'yokuyate.

³⁷ —On judío en gobierno Huairi ee'nayo huata' yatihuapokpo hueypa cruzya' yahuarak. —Sorotataa Jesústaj on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁸ Jesúsen huaku kutapen huaensi'pote bapa'en hua'ate on'madoya'uyate, griego hua'a, latin hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po “In judío aratbuten gobierno Huairi o'e.” On'madoya'uyate.

³⁹ Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte on'betonhua'po Jesústaj nogtiada o'tierikpo,

—O'na Cristo ee'nayo Diosa e'ta'mona'wynayo huata'da cruzya' yahuarak kenpa'ti oro'omeytaj bo'tihuapokpo bohuaraka'. —Nogtiada dakhuea' huaka'eria Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁴⁰ —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús pai'da o'nopo'e konigti pai'da i'nopo'ene castiga ontaj mogka'ne.

⁴¹ Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok oro'omeytanayo castiga mogka'ne. Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. —Noga dakhuea' huaka'eria huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.

42 —Nogok Dios Huairi on j'edepo do'taj okkahuehue' yaepo do'taj metinepahuiti', Jesús. —Jesústaj huatodiayeria ona'uyate.

43 —Oy doere paraísoyo j'eapone. Paraísoyo durugda j'eonhuahuika'apone. Buttida ijjay. —Huatodiayeritaj Jesúsá ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Niokpo tokhuada' ekpohuadte huadari huabada o'ta'sikon'uyate. Sikkiregda o'uyate. Huaduknopoyo e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate. 45 Niokpo jey ee' e'batikonte sikkiregda ee'te Diosen jakyo huahuakda cuperina eretnopoyo e'oroya'da huanopota'da o'huison'uyate. Kenoka',

46 —Ontaj Apag Dios do'hued nokireg o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.

47 Capitán sorotataj Romano o'epo sorotataj huairi o'epo kenoka' kenda aya'da o'tiahuaydepo, "Apag Dios 'uruda o'e. Huadaknanada o'e," o'batia'pakpo,

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'te, buttida ijjay. —Capitán sorotataa oa'uyate.

48 Aya'da aratbut kente o'nepo on'tiahuaydepo o'nokbahua'po suhue'nanada o'nepo o'nokbahua'uyate. 49 Nogomeynayo Jesústaj huakie'eri o'nepo huahue' o'ne'uyate. Ettone'ere o'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj huatahua'eri o'nepo huahuedda o'nepo sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesús bueytaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Ken huabokerek o'epo ke'nen huadik o'e José. José huadakda o'epo Diosenba' daka' o'nigpeika'uyate. Judea huadaribayo huae'eri o'epo huakka' jak Arimateayo o'si'poepo o'kerekyate. Ke'na judío huairiere on'kupopakika'uyate. 51 José Dios Huairitaj e'mabo' o'nigikuyate. Kenda judío huairiomey Jesústaj o'nogka'denig kenda pakhue' o'uyate. 52 Ken José Pilatotaj o'huahua'po, "Jesús buey beyok." Ona'uyate. 53 "Ee', yatohuati," Pilatoa e'nade'te Jesús bueytaj o'huaraka'depo o'bueytoepo Jesús bueytaj o'tihuiyigpo 'uruada telaa konig sábana o'tihuiyigdepo sipana' huidkogyo huabokogyoda o'bueyhueda'uyate. Ken kubarak huabokogda o'epo keyo nogtaj kubarakkahuedda o'e'uyate. 54 Ken huame'noe konig e'manhuada' huame'noe o'enok a'ti huaboa'da okmapie'ahuaddik huame'noe o'e'apo.

55 Kenomey ettone' huaboa'da Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente Jesús bueyte on'huahua'po kubaraktaj on'tiahuaypo kenpa'ti konig ke'nenbuey e'huedte on'tiahuayon'uyate. 56 Ettone' jakyo ogkumejdepo 'uru'hujeda hue'ey e'ka'deada okmapie'ahuaddik huame'noete kahue' o'nuyate. Konig Moisés e'mana' oa'uyatenok kenomey on'nigpee'uyate.

24

Jesús huakudaka'da e'bueyada o'noyhuadon'uyate.

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te sikyoednada kubarakyo ettone' on'hua'po

'uru'huje^{da} hue'ey adikken e'ka'de' on'tenok on'tohua'po, nog ettone'ere on'huahua'uyate. ² Ettone' kubarakyo o'nokyedepo huaboro' huid huanokbet kubaraktaj o'nonokbetame'te onokbethue'kon on'huahuay'uyate. ³ On'kudondenig'a Huairi Jesús bueytaj huahuayhue' o'nuyate. ⁴ Kenpihuay, Jesús buey huedhue' o'e menpapi' ya'eate en'nopo'e'te. Ida botta' huabokerek on'tibopo meyo'hue'da on'tibopo yudtaj senogda e'ot o'nuyate. ⁵ Huabokerek taj on'batiahuaydepo diga'da on'me'pukpo sorokyon on'kuboyon'uyate.

—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'da o'nika'nig'a katia'po huabokerek taj o'noedenig'a bo'uk. ⁶⁻⁷ Jesús iyoda ehue' o'e. Diosa o'noyhuadande. Jesús Galileayo o'epo “Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj dakhuea' huaka'eritaj beyokapone. Dakhuea' huaka'eriomey men'tohua'apone. Hueypa cruzte do'taj men'arakapone. Bapaa' huame'noe kubarakyo ijjedepo a'ti ijnoyhuadapoy.” Jesús a mona'uyne, okkahuehue' mo'et. —Botta'a Diosen huata'moneria ettone'taj on'mana'uyate.

⁸ Ken, kenda Jesús a o'mana'uyate ettone' huaboa'da onte'ti on'nopo'e'uyate. ⁹ Ken kubarakya' on'kumejdepo aya'da on'tiahuaydepo on'peedenig on'manbatia'pakuyate. Once huamata'mona'eritaj kenpa'ti aya'tada nogomeytaj aya'da on'manbatia'pakuyate. ¹⁰ María Magdalena, Juana, María Jacoboen huaye, nog ettone'ere once huamata'mona'eritaj aya'da e'manbatia'pakato'tada ¹¹ nama'da mona'ne once huata'mona'eria on'nopo'epo butti o'da' maknopoehue' o'ne'uyate.

¹² Pedronayo o'oro'kondepotepo o'ketonhua'po kubarakyo o'ketonhua'po okyedepo kubarakyo o'tiahuayato'po 'uru tela konig sávana adkorepen e'hued o'tiahuayondepo onte'ti jakyo o'hua'po, “Kenpihuay, kate yaka' Diosa,” o'noponpo o'hua'uyate.

Emaús huakka' jakyo dagte on'hua'uyate.

(Mr. 16.12-13)

¹³ Kenme'noete botta' Jesús en huanigpeika'eri Emaús huakka' jakyo on'hua'po, Jerusalénya' Emaús sue'da bidte o'e. Once kilómetros o'uy. ¹⁴ Huahua'a' on'batia'pakonhua'po aya'da huaboa'da on'tiahuayme'nig aya'da on'peeme'nig aya'da Jesús taj o'nogkame'nig aya'da on'batia'pakonhua'po, ¹⁵ e'batia'pakde'te Jesús a o'bata'dea'po kenoka' kenomeyere on'hua'epo. ¹⁶ Jesús taj on'tiahuaynig'a ken Jesús o'e nopoehue' o'ne'uy. Kenpa' Diosa o'paknok okiehue'dik o'ne'uyate. ¹⁷ Botta' huanigpeika'eritaj

—¿Huahua'a' kate'taj mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue' mo'e? —Jesús a o'mana'nok,

¹⁸ —Kenda huaboa'da Jesús taj o'nogkame' Jerusalényo huaboa'da o'nogkame' aya'ada aratbut on'nopo'e. O'na Jerusalényo i'ika'nig'a menpa' onyo'da nopoehue' i'e. —Nogtiada Jesús taj ona'uyate. Ke'nen huadik Cleofas o'uy.

¹⁹ —¿Kate yagkame'? —Jesús a o'mana'uyate.

—Kenda Jesús Nazareteritaj o'nogkame'. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'epo huakka'tada o'bayarea'uy kenpa'ti ighua'da oa'ika'uy. Kenda Diosa daka'da o'nopo'e. Konigti aya' aratbutere Jesús a huadakta o'kika' on'nopo'enig'a ²⁰ oro'omeyen sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia Romano gobierno huairitaj on'yokme'. Hueypa

cruzte kan'arake'po on'yokme'. ²¹ Jesúsá Romano gobierno huairitaj ya'maenapetpi'. Romano sorotatataj ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel aratbuttaj o'batihuapokapo oro'omeya o'nopo^{enig}'a. Jesús o'bueyme'nig bapa' huame'noe o'tipokde. ²² Kenpa'ti oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj on'mame'puke'po konigepo sikyoedda kubarakyo on'hua'. ²³ Jesús**en**buey huahuayhue' o'nepo on'kumejdepó "Diosen huata'moneritaj o'tiahuay. Jesús o'noe, mona'ne." Ettone'a on'batia'pak. ²⁴ A'timon nogomey oro'omeyere o'nika'po on'hua', kubarakyo on'hua'. Konigti ettone'a on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesús**taj** tiahuayhue' o'neate. —Jesús**taj** o'nona'uyate.

²⁵ —Nopoenkahue'da mo'e. Ijhue'ta'da moknopoe. Aya'da Diosen huamanbatia'pakeria e'mana'uytada ijhue'ta'da moknopoe. ²⁶ Cristo 'uruda o'e. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada on'batia'pakapo. Huakkuruda Cristo pai'da nopo'e'dik o'e. —Jesúsá botta'taj o'mana'uyate.

²⁷ Moisés**en**ba' Cristotaj o'batia'pak, konig Cristo o'eapo kenpa'ti kenda Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri Cristotaj o'batia'paknok Jesúsá huakkuru Moisés**en**ba' Cristotaj e'batia'pakte o'manopoea'po. Kenpa'ti Cristotaj e'batia'pakte Diosen huamanbatia'pakeriomey ona'uyate Jesúsá o'manopoea'uyate.

²⁸ Emaús huakka' jakyo onhua'po o'nokyedepo, Jesús yapokonapetdapi' o'hua'nig.

²⁹ —Keje' huahue' yae'. Oro'en jakyo yaksik. Osikde. Sikkirega' o'ede. —Jesús**taj** daka'da o'nona'po.

Ken Jesús keyo jaksikya'po o'kore'uyate. ³⁰ Kutopate botta'taj Jesús onteteyo' o'bata'huaddepó pan o'babadpo "Dakiti, Dios," oa'depo o'posakea'depo o'bayoke'uyate. ³¹ Huaboa'da Jesús**taj** o'nokie'de. Jesús o'e on'nopoenok onte'ti Jesús**taj** tiahuayhue'dik o'nuyate.

³² —Dagte e'tiakte Jesúsere e'tiakte Jesús Apagba'taj mo'nopoenka'depo oro'ennopo' digá' o'nopo'durugpak. —Huayahuaaya on'batia'pakuyate.

³³ Ken ijhuiti ehue' jakya' o'norokonpo Jerusalényo on'kumejpo Jerusalényo once huanigpeika'eri nogomeyere onteteyo' on'bahuahuayato'po,

³⁴ —Jesús Huairi o'noyhuadate, buttida o'ay. Simónakon Huairitaj o'tiahuayate. —Botta'a on'mana'uyate.

³⁵ Konig dagte on'hua'po Jesúsere on'batia'pakpo kenpa'ti konig jakyo kutopata' pan e'posakea'te Jesús**taj** huaboa'da o'nokie'po, kenda on'batia'pakuyate.

Huanigpeika'eriomeytaj Jesúsá o'manokyon'uyate.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Kenda botta'a en'batia'pakte Jesús huaboa'da o'manokyondepó kenomeyere onteteyo' o'batobopo,

—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue' yane'. —Jesúsá o'bopo o'mana'uyate.

³⁷ Ken huakka'nada on'me'pukpo o'mididpo nokiregtaj o'tiahuay nama'da on'nopo^{enok}.

³⁸ —Me'pukhue' yane'. Do Jesús ijjeý opuden huanopoya' daka' meno-knopoe'. ³⁹ Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuay'. Do'hued hua'itakon men'tiahuay'. Jesúsda do ijjeý. Do'taj men'so'toea'. Kenpa'ti do'taj

men'tiahuay'. Nokiregnayo huaen huaay' toehue' o'nika'. Donayo huaen huaay' ijtoey konigda do'taj on'tiahuay. —Jesúsa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen huaba' o'batiahuay'ea'po ke'nen hua'i o'batiahuay'ea'uyate. ⁴¹ On'durugpakpo kenpa'ti on'me'puke'po oknopoehued o'nenok.

—¿Aypo menpa' ya'e? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴² Ken biig e'tiaya' on'yokpo ai'moro'huekon on'yoknok ⁴³ Jesús o'toepo o'bape'uyate. Huanigpeika'eriomey Jesústaj e'bape'te on'tiahuaya'uyate.

⁴⁴—E'mana' beroba'te Apagba'te aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate. Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj mentimadoya'uyate. David salmos Apagba'te do'taj be'timadoya'uyate. Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda ogka'dik me'nepo me'nogka'uyne. Bueyhued opudomeyere ijika'uy. Kenda menogka'apone opudomeytaj daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

⁴⁵ Kenoka' o'manopoenka'po kenda Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'manopoenka'po,

⁴⁶—Apagba'te on'timadoya'po, Cristo bueydik o'eapo. Bapa'a' huame'noete noyhuaddik o'eapo. Kubarakya' noyhuaddik o'eapo.

⁴⁷ Huakkuru Jerusalén aratbuttaj huadak hua'a manbatia'pakdik yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj aya' huadaribayo huadak hua'a manbatia'pakonhuahua'dik yanika'. Diosa bekkahue'po manopo'korea'dik yane'. Mana'dik mo'eapone. Apagba'te kenpa' on'timadoya'uyate. ⁴⁸ Opudomey aya'da bo'tiahuayikame'ne. Kenda aya'tada mo'manbatia'pakapone. ⁴⁹ Eya'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate, opudomeytaj Diosen Nokireg do'hua o'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg tiakhued oy Jerusalényo yan'nigika'. Diosen Nokiregtaj yan'nigikati'. Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toede'te konig Diosya' teyda mo'edeapet. Daka' manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ken Jerusalénya' o'oro'konpo Betaniayo o'batohua'po huanigpeika'eriomeytaj o'batohua'uyate. O'ba'tepo, “Do'hued huanigpeika'eriomeytaj 'urua'da yamatoe', Apag Dios.” O'tiona'pakondepo, ⁵¹ kurudyo Diosa o'baktobehuikuyate. ⁵² Jesús huadaknana da o'e. 'Urua'da o'kika'. Diosen Huasi'po o'e. On'batia'pakdepo durugnanada Jerusalényo on'kume'uyate. ⁵³ Diosen jakyo o'nika'po Dios 'urua'da o'e. Dios huadakda o'e. On'batia'pakika'uyate, ken.

SAN JUAN

Jesucristoen huadak hua'a Juana o'manigmadoya'uyate.

Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo o'si'poe'uyate.

¹ A'nnanada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate. Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Cristo Diosda o'ika'. ² A'nnada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate, Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Diosere o'ika'uyate. ³ Cristoa aya'tada o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Konig Diosa o'paknok aya'tada o'ka'uyate. Noga sigpi' kahue' o'uyate. Cristoayo'da aya'tada o'ka'uyate. ⁴ Cristo Diosen hua'a o'noika'po huamanoea'eri o'ika'uyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o'e. Huakjey o'ta'tepo katetapi' tiahuaydik o'ene, katetapi' nopoe'dik o'ene. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o'epo Diostaj moknopoea'ne kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. ⁵ In huadariyo aratbut Diostaj pakhue' o'nika'. Dakhuea' ogkika'. Konig sikkiregyo o'nepo Diostaj oknopoehue' o'nika' kenpa'ti Diostaj pakhue' o'nika'. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj o'ta'tepo Diostaj moknopoea'ne. Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. Huakka'da Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo kenpa'da e'enta' on'paknig'a enhue'dik o'nuyate. Cristo konig Diosen Huakjey 'urua'da o'bata'teonhuahuika'po o'maknopoeanhuahuika'apo.

⁶⁻⁷ Diosa aratbuttaj Juan Bautistataj o'mata'mona'uyate. Cristotaj kamanbatia'pakike'po Juantaj o'mata'mona'uyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po Juana Cristotaj o'manbatia'pakuyate. Diosen Huakjeytaj o'manbatia'pakuyate. ⁸ Juan Diosen Huakjey ehue' o'uyate. Cristonayo Huakjey o'uyate. Cristotaj kamanbatia'pake'po Juantaj o'mata'mona'uyate. ⁹ Ken Juana Cristotaj o'manbatia'pakonhuahua'depo indariyo huae'eriomeytaj Diosen Huakjeytaj o'manokia'uyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj a'maknopoeaya'po o'bahuatiakdepo, Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁰ Cristo aya' huadari o'ka'uyate. Huadariyo o'ika'nig'a huadari huae'eria oknopoehue' o'nuyate. Huadari huaka'eritaj oknopoehue' o'nuyate. ¹¹ Diosya' o'tiakdepo ke'nen judio aratbutere o'noika'uynig'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. A'nenda Diosa judio aratbuten adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenig'a Cristo Diosen hua'ataj eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. Judio aratbuta eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. ¹² Sue'ada Jesucristotaj e'nigpeika'ta' on'pakpo o'noknopoe'uyate. O'noknopoe'po Diosen on'si'poe'po Diosensi'po o'ne'uyate. ¹³ Kena'po ettone'ya' on'si'popakme'tenok Diosensi'po ehue' o'ne. Kena'po ettone'pi' huabokerekpi' e'si'popakta' on'pakika'nok Diosensi'po ehue' o'ne. Diosen Cristotaj o'noknopoe'po Diosen on'si'poe'po Diosensi'po o'nuyate.

¹⁴ Ken Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo Diosere o'unhuahuika'depo nogok Diosa o'pakpo o'si'poe'uyate. Oro'omeyere o'ika'uy. Jesucristo kenyo'da huadaknanada o'kika'uy. Huakka'nanada

di' o'maika'uy. Huakka'nanada o'matinepahuika'po buttida oa'ika'uy. Diosonig 'urua'nanada o'kika'nok konigti Dios o'epo Diosya' o'tiakpo Diosen Huasi'po o'e o'nopoene.

¹⁵—A'ti Cristoa o'tiakde. Ke'na oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ijje. Do si'popakhued ijje, Jesús Diosere o'uyate. Ikkenda kentaj ijmanbatia'pakmey. —Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo huakka'da di' mo'ene. Oro'taj nogda nogda daka' mo'matinoea'ne. ¹⁷ A'ennada Diosen hua'a Moisésa mo'nigmadoya'uyate. Jesucristonayo di'nanada bo'huatiakpo mo'matinepahu'po, oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po bo'huatiakuyate. ¹⁸ Be'api' aratbuta Diostaj tiahuahue' o'nika'uyate. Cristonayo Diosensi'po o'epo di' o'maunhuahuika'po Diosere o'unhuahuika'po konig Dios o'e 'urua'nanada o'nopoepo oro'omeytaj 'urua'nanada moknopoea'uyne.

Juan bautiza huaka'eria Jesucristotaj 'uruda o'manbatia'pakuyate.

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Judío aratbut huairi Jerusalén huakka' jakyo o'nuyate. Juante on'mata'mona'uyate. Sacerdote Diostaj huanigtiona'pakeritaj on'mata'mona'uyate. Kenpa'ti levita aratbuttaj Juante on'mata'mona'uyate. On'huatiakdepo,

—Nogbokerekida ijta'mona'apoy. Cristo ijta'mona'apoy. Diosa o'mana'uyate. ¿Menpa' Cristoda i'e? Kenda mona'. —Juantaj o'nona'uyate.

²⁰—Ehue', Cristo ehue' ijje. Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo. Oro'taj kabatihupoke'po o'ta'mona'apo. —Juana buttida o'mana'uy. Dahue'da oa'uy.

²¹—¿Be'a i'e? ¿Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri menpa' i'e? —O'nona'uyate.

—Elíaskudak ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

—¿Diosen huamanbatia'pakeritaj o'maboy, menpa' Diosen huamanbatia'pakeri i'e? —O'nona'po,

—Ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

²²—Judío huairi oro'taj bo'ta'mona'ne kenomeytaj batia'pakdik o'енок, “¿Be'a i'e?” “¿Kenda kamanbatia'pakike'po be'a meta'monuy?” —Sacerdoteomeya onte'ti Juantaj o'nona'uy.

²³—Aratbut ehue' e'ika'yo nogtia'da 'utta'da ijmanay, Dios Huairi o'tiakde, yan'nopo'korea'. Ke'na o'tiakdepo kentaj a'nigpeeya'po, yan'nopo'korea'. Aknopoeya'po yan'nopo'korea'. Ijmana'ika'po. Konig Isaías kudak Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeria oa'uyate. —Juana o'mana'uyate.

²⁴ Kenomeya Juantaj on'huatiakpo, fariseo aratbut huairia on'ta'mona'uyatenok.

²⁵—¿O'na Cristo ehue' ee'nayo, Elíaskudak ehue' ee'nayo, Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo, mena'po bautiza imagkika'? —Fariseoa Juantaj o'nona'uyate. (Diosa Juantaj o'mata'mona'uyate. Kenda fariseo huairiomeya oknopoehue' o'nika'.)

²⁶—Do hue'eya bautiza ijkikay. Nogtida huabokerek opudenbayo o'ede, Cristo o'ede. Kentaj okiahue' mo'e. ²⁷ Diosa o'ta'mona'nok a'ti Cristoa Diosen hua'a o'manmadika'apo. Ke'na huadakda o'енок ke'nen huanaba' ehue'dik ijje, ijnopoy. —Juana o'mana'uyate.

28 Juan bautiza o'ka'po, Betábara huakka' jakyo kenpa' on'batia'pakuyate. Betábara jak Jordánhue akodpen o'e.

Jesús konig Diosen ovejasi'ponig o'e, Juana o'mana'uyate.

29 Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok Jesús e'tiakte Juana o'tiahuaydepo, o'mana'pakpo,

—Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. Konig aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja 'uhuatay on'nigarakika' konigti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konig ovejasi'po 'uhua o'manigbueyapo. ³⁰ Kentaj ijbata'pakmey, "Jesústaj Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ihuey. Do si'popakhued ee'te Jesús Diosere o'uyate." Ijbata'pakmey. ³¹ Ikken Jesústaj do'hua okiahued e'eada, Israel arathua Cristotaj kanoknopoe'po hue'eya bautiza o'nogka'pone. —Juana o'mana'uy.

³²⁻³⁴ Juana kenpa'ti o'mana'po,

—Ken huabokerekte Apag Diosen Nokireg o'kotpo, o'ika'po, ken-taj bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka Diosen Nokireg aratbuttaj o'manopo'toeapo. Diosa mename'ne. Hue'eya bautiza kamagke'po, Diosa me'ta'mona'uyne. Ken kurudya' Diosen Nokireg konig tukku' o'kotpo, Jesúste o'kotpo, keyo Diosen Nokireg o'ika'. Kenda ijtiahuaymey. Kena'po "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Ijjay. —Juana o'mana'uyate.

Jesúsen huakkuruda huanigpeika'eria on'tahua'uyate.

³⁵ Ken onte'ti eme'te Juanere oro' Juanen botta' huanigpeika'eri ere o'bopo, ³⁶ Jesús e'pokte Juana o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. —Juana mona'uyne. ³⁷ Oro' Juanen botta' huanigpeika'eri o'peede, Jesústaj o'tahua'uy. ³⁸ Jesús bo'huakorudpo, e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahuayme'ne.

—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.

—Ontaj e'nigpeika'ta' o'paki. ¿Meyo i'ika', Huamanmadika'eri? —Ona'uy.

³⁹ —Yan'tiak. Yan'tiahuay'. —Jesúsa moname'ne. Ken o'hua'po, keyo e'huajika'yo o'tiahuay'uy. Kenme'noete Jesúsere o'unhua'mey. Baysik-mon o'eme'.

⁴⁰ Doere Andrésere Juantaj o'nigpee'uy. Andrés Simón Pedroen huama'buy o'epo Jesústaj o'tahua'uy. ⁴¹ Idada ke'nen huama'buya Simóntaj o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj o'huahuaydepo ona'po,

—Cristotaj o'huahuayi, "Cristotaj ijta'mona'apoy." A'nenda Diosa oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús Diosen Cristo o'e.

⁴² Jesúste o'totiakuyate. Jesúsa o'tiahuaypo,

—Simón i'e, Jonásensi'po i'e. O'nen huadik Cefas o'eapo. —Ona'uy. Cefas konigdik Pedro o'e. Cefas huiddik o'e. Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da o'nigpeika'uyate.

Felipe Natanaelere konig Jesúsen huanigpeika'eri huaboa'da on'tahua'uyate.

⁴³ Eme'te Jesús Galilea huadariyo a'huaya' o'nopoepo Felipetaj o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,

—Menigpeika'po beta'huaika'. —Jesúsa ona'uy.

⁴⁴ Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo o'ika'uyate. Keyoti Andrésere Pedroere o'nika'uyate. ⁴⁵ Ken Felipe Jesústaj o'peedeпо oknopoedeпо Natanaeltaj o'ukdeпо o'huahuay'uy.

—Diosa huabokerek mo'nigta'mona'apone. Moiséskudak ken huabokerektaj o'timadoya'uyate. Konigti Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri on'timadoya'uyate. Ken huabokerek bo'huatiakdenok o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús o'e. Joséensi'po o'e. Nazaret huakka' jak huae'eri o'e. —Felipea Natanaeltaj ona'uy.

⁴⁶ —Nazaret huakka' jakyo huadakda aratbut ehue' o'nika'. — Natanaela oa'uy.

—Yatiak. Yatihuaiy'. —Felipea ona'uy.

⁴⁷ Natanael e'tiakde'te Jesúsua Natanaeltaj o'tiahuaiyпо,

—Yan'tiahuaiy'. Ke'na o'tiakdeпо hueretda Israel aratbut o'e. Ke'na 'urunopo'da da ahue' o'ika'. Buttida o'ika'. —Jesúsua o'huaa'uy.

⁴⁸ Natanael Jesústaj o'peedeпо,

—¿Menpa'pi' do'taj okie'? —Natanaela ona'uy.

—Felipea ontaj totiakhued higuera ohueyta'pote on'taj ijtiahuaiy. — Jesúsua Natanaeltaj ona'uy.

⁴⁹ Natanaela Jesústaj o'peedeпо oknoponpo,

—Diosen Huasi'po i'e. Israel aratbuten Huairi i'e, Huamanmadika'eri. —Natanaela ona'uy.

⁵⁰ —Kena'po higuera ohueyta'pote on tiakhued ee'te ontaj ijtiahuaiy.

Kenda ona'nok do'taj oknoponne. Kennayo sigda ijjay. Do'taj nogiti meknopo'e'po teynanada ijka'apoy. —Jesúsua Natanaeltaj ona'po,

⁵¹ —Do Huabokerek ijjepo, Diosya' ijtiauy, Diosa me'ta'mona'uyne. Kurud Diosenbaya' ekhuike' do'te Diosen huata'moneria menti-huarakatupo menokbehuikonapone, opudomeya bo'tiahuaiyapone, buttida ijjay. —Jesúsua o'mana'uyate.

2

Galilea huadaribayo huakka' jakya' e'toepak aypo o'uyate.

¹⁻² Oro' huanigpeika'eri Jesúsere Galilea huadaribayo o'hua'uy. Botta'a' eksik o'uy. “E'toepak aypo o'batobapeapoy, Caná huakka' jakya' o'batobapeapoy. O'nen huanigpeika'erihere yatiak.” Aypo huairia Jesústaj ona'nok Jesúsere o'hua'uy. Jesúsén huayekon o'uy. ³ Huakka' nada o'nepo e'toepak aypo on'bape'po aya'da vino on'mai'depo,

—Vino ehue' o'e. —Jesúsen huayea ona', Jesústaj ona'uy.

⁴ —¿Menapo do'taj ona', nag? Ken konig 'uruda ijkika'apoy, aratbuttaj tihuapokhued ijjey. —Jesúsua ona'uy.

⁵ —Katepi' Jesúsua yagka' ena'te yagka'. —Ken Jesúsén huayea vino huahueto'hua'eritaj o'mana'uyate.

⁶ Huaboro' huidkoso judío aratbut on'toika'po, hue'ey onjoypo on'bakoyo'ika'. Kenda eka'nayo Diostaj 'uru'nopo'da o'eapoy o'noknopoika'uy, ken. Kenteda seis boro'huidkoso o'bahuad'uy.

⁷ —Huidkosoyo hue'ey ya'nonjoi'. —Jesúsua o'mana'uy.

Huakka' hue'ey on'toegonpo hueda'da o'nonjoy'uyate. On'oydeпо,

⁸ —Huidkosoyo sigpi' yatoegpo. Aypo huairite yan'tohua'. —Jesúsua o'mana'uyate. Ken on'tohua'uyate. ⁹ Hue'ey ee'tada huaboa'da vino o'eanuy. Aypo huairi o'mai'depo 'urunanada vino o'e on'nopeпо keyan on'totiak nopohue' o'uy. Vino huahueto'hua'eriyayo'da on'nope'e'uy.

—Yatiak. —Ken huabokerek huatoepakeritaj ona'po,
 10 —In vino huadaknanada o'ē. Aya' huabokerek vino on'matomay'ika'depo huakkuru huadak vino on'bayokika'. Kenoka' huakka'a'da on'mamay'depo, sue'da huadak vino on'bayokika'. Q'nanayo huakkuru sue'da huadak vino i'matomaydenig'a, huaboa'da huadak vino i'totiakne. —Aypo huairia ona'uyate. 11 Ken Galileadariyo huakka' jak Canáte Jesúsá kenda o'ka'uy. Aratbuta Jesústaj oknopōē'dik ka'ne'po Diosa Jesúsere o'ēpo o'tihuapokpo kenda huakkuru 'urua'da o'ka'uy. Vino o'ka'uy. Konig Diosyo'da 'urua'nanada ka'dik, konig teyda o'ka'nok oro'omey ke'nen huanigpeika'eri o'tiahuaypo Jesús Diosen Huasi'po o'ē nogiti oknopōē'uy.

12 Nogok Jesús Capernaum huakka' jakyo o'hua'po, huayēere huama'buyere oro'omey huanigpeika'eriere o'hua'uy. Capernaum huakka' jakyo o'ika'uy. Sue'da huame'noe o'uy.

Apag Diosen jakya' Jesúsá huabahuaya'eritaj o'maoroka'uy.

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'ēdeapo. Jerusalén huakka' jak ote'yo Jesúsá o'behuikuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eriere o'behuikuy. 14 Diosen jakkiregyo o'kudonpo, vaca 'uhua oveja 'uhua tukku' 'uhua huabahuaya'eritaj o'batiahuayato'uy. Huakupe huakabia'eritakon o'batiahuay'uy. Konig engaña huaka'eri o'nepo jakkireg akbogpete on'bahuad. 15 E'bia o'batinukupo huiokda huabitbitbia o'kedpo, Jesúsá Apag Diosen jakya' aya'tada o'maoroka'uy. Oveja vacakon o'maoroka'uy. Huakabia'erien huakupe onkuta'tog'uy. Mesa o'bakkubuka'uy.

16 —Aya'da yan'tohua'. Do'hued Apagen jak huationa'pak jak o'ē. Huabahuaya' jak ehue' o'ē. 'Uhuaeretaj huakupeeretaj yan'batorok. Iya' bahuayahue' yane'. —Tukku' huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

17 “Q'nen jak ijjeretpaki, Dios. Q'nen jaktaj ijpaknok huakka' menhuadiayapone.” Apagba'te a'ennada o'madoya'uyate. Apagba' o'tiahuay'uy oro' Jesúsén huanigpeika'eria huaboa'da o'nopoen'uy. Jesústaj Apagba'a o'tia'pakuynok o'nokotuy.

18 —“Huakupete huabahuaya'eritaj yamaoroka'.” Diosa ena'nayo oro'omey kan'tiahuaye'po konig Diosyo'da ka'dik o'ē konigti yaka'. —Oknopōēhue' huāē'eri judío huairia Jesústaj nama'da o'nona'uy.

19 —In jak yan'sak. Bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy. —O'mana'uy Jesúsá.

20 —In jak cuarenta y seis huabayok on'kadhuahua'uy. Bapa' huame'noe Diosen jak e'sakte kahue'dik i'ēapo. —Judío huairia o'nona'uy.

21 Jesúsnyayo Diosen huid jaktaj tia'pakhue' o'uy, Jesúsensō'taj o'tia'pakuy, “Do'taj menarakapone. Bapa'me'noe ijnoyhuadapoy.” O'tia'pakuy. 22 Nogok Diosa Jesústaj e'noyhuadade'te kenda Jesúsá o'mana'uy onte'ti kenda o'nopoen'uy. Kenpa'ti oro'omey huanigpeika'eri Diosba' Jesústaj buttida on'nigmadoya'uyate, oknopōē'uy. Jesucristo pai'da o'nopo'ēapo, o'bueyapo, o'noyhuadapo Diosba' buttida o'batia'pak oknopōē'uy. Kenpa'ti Jesúsá buttida oa' oknopōē'uy.

Jesús aya'tada huanopoya'da o'makie'.

²³ Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta oe'uy. Jerusalén huakka' jakyo huakka'nanada ogkupopakpo Jesúskon o'epo, konig Diosyo'da ka'dik o'e konig teyda Jesús a'ka'uyate. On'tiahuaypo, huakka'da kentaj o'noknopoe'uyate. Jesús Diosen Cristo ya'etpi' o'noknopoe'uyate. ²⁴ Jesús nayo aya' aratbuttaj huanopoya'da o'makie'po inomey huaboa'da moknopogene, sue'da moknopogene, hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne, Jesús nayo o'makie'uy. "Inomey hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne." Be'api' ahue'dik o'e. ²⁵ Jesús aya'tada huanopoya'da o'makie'. Kena'po nogomeytaj, "¿Monig ya'ne in aratbut?" Ahue'dik o'e. Kena'po aya'tada aratbut huanopoya'da o'makie'uy.

3

Jesúsere Nicodemo o'batia'pakuyate.

¹ Huabokerek o'uyate. Ke'na fariseo Moisésenba' huaknopoe'eri huairi o'uyate. Fariseonayo Diosen hua'a e'kika'ta' on'pakika'po kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a e'kika'ta' on'eretpakuyatenig'a Diostaj 'urunopo' ngehue' o'nuyate. Ken huabokerek fariseo huairi o'epo ke'nen huadik Nicodemo o'uyate. Nicodemo judío huairi kenpa'ti o'uyate. ² Sikyo Jesús te an'batia'pakya'po o'huatiakbed'uyate.

—Huamanmadika'eri i'epo, oro'omeytaj a'manmadikaya'po Apag Diosya' i'tiakuy, oro' o'nopoe'y. Kenda konig kahued o'neonhuahuika'uyatenig'a oyda i'kika'. Kena'po Apag Dios be'tihuapoknok 'urua'da i'kika', Huamanmadika'eri. —Nicodemoa Jesús taj ona'uy.

³ —Be'api' onte'ti e'si'poe'ta' e'paknayo Dios Huairitaj oknopoe'dik o'neapo. Diosensi'po e'dik o'neapo. Onte'ti si'poe'hue' ee'nayo Dios Huairitaj oknopoe'hue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Buttida ijay. —Jesús a ona'uy.

⁴ —¿Monig huabokerek ettone'endapoya' si'popakdik ya'et? Huabokerek huayeendapoyo onte'ti kudhue'dik o'e. Onte'ti si'poe'hue'dik o'e. —Nicodemo nopenkahue' o'epo ona'uy.

⁵ —'Urunopo' a'nopo'toeya'po, kenpa'ti konig Diosensi'ponig a'eya'po dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik mo'epo, hue'eya bautiza ogka'dik mo'epo, kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toedik mo'epo. Kena'po nopo'koreahue' ee'nayo hue'eya bautiza ogkahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen Nokireg nopo'toehue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'epo. Buttida ijay. ⁶ Ettone'so'ya' on'si'popakpo, aratbutda o'ne. Diosen Nokireg o'manopo'toepo, 'urunanada on'neonhuahuika'. ⁷ "Kutaya' Diosen Nokiregya' si'poe'dik i'e." Ijja'denok, me'pukehue' yae'. ⁸ Bapoka o'adyak. I'peenig'a, meya' yatiak, meyon yahua' nopoe'hue' i'e. Aya'da Diosen Nokiregya' on'si'poe konigti o'ne. Onte'ti 'urua'nanada ogkika'. Monig Dios monigka' nopoe'hue' i'e. —Jesús a Nicodemotaj ona'uy.

⁹ —¿Monig Diosen Nokiregya' si'poe'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.

¹⁰ —Israel aratbuten huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda ona'dene nopoe'hue' i'e? ¹¹ Do ijnopoe'po, ijbata'paki. Ijtiahuaypo, ijbata'paki. Do ijmana'nig'a, opud judío huairi do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'e. Buttida ijay. ¹² Iyoda konig aratbut ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a oknopoe'hue' o'ene. Konig Dios a mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo dapi' oknopoe'hue'dik me'ene.

13 Diosenbayo kurudyo opud behuikhued mo'ene. Diosere ehue' mo'ika'uyne. Donayo huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosere ijika'po Diostaj daka' ijnopoe. Diosya' ijtiakuy. 14 Aratbut ehue' e'ika'yo Moisés kudak siro bihui e'ketka' o'beta'uyate. 'Iddute kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo Diostaj o'noknopopepo, bihuitaj on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate. Konigti do'taj ogka'apo. Doa Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj 'iddute kutayo men'betapone. Cruzte men'betapone. 15 Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da do'taj o'noknopopepo kenpa'da bueyhue' o'neapo onte'ti Diosere on'noehuahauika'apo. —Jesusa ona'uyate.

Dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa huakka'nada di' o'mae'uyate.

16 —Aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa huakka'da di' o'maepo ke'nen nogtiyo'da huasi'po o'manigta'mona'uyatenok, kamanopo'yare'po o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada Diosen Huasi'potaj e'noknopoe'nayo kenpa'da bueyhue' o'nepo, Diosere on'noehuahauika'apo. 17 Dakhuea'da bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa ke'nensi'potaj ta'monahue' o'uyate. Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa o'manigta'mona'uyenok.

18 Be'api' Diosen Huasi'potaj o'noknopode, “Dakhuea' ogka'.” Diosa bahuaahue' o'e. Be'api' Huasi'potaj oknopoehue'da mentaenok, “Dakhuea' o'ka'.” Diosa oa'de kena'po Diosen nogtiyo'da huasi'potaj oknopoehue' o'ne. 19 Diosen Huasi'po konig Diosen huakjey o'epo Diostaj o'maknopoe'a. Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuyng'a aratbuta Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogkika'po sikkiregyo e'ika'ta' o'deretpakika'nok. Konigepo “Dakhuea' ogkika'.” Diosa o'mana'apo. 20 Aya'ada dakhuea' egka'te nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue' o'ne. Kena'po Diosen huakjeyta' pakhue' o'ne. Do'taj nigpeehue' o'ne. 21 Hueretda huaknopoe'erinayo Diosen buttida hua'a ogkika'po Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen Huasi'potaj o'noknopoenok, Diosa o'batihuapokdenok aya'ada tiahuydik o'ne. —Jesusa o'mana'uy.

Onte'ti Juan bautiza huaka'eria Jesúsen o'manbatia'pakuyate.

22 Nogok Judea huadariyo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eri ere o'hua'uy. Jesús oro'ere o'ika'po, bautiza o'magkika'uy. 23 Enón huakka' jakte kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate, keyo huakka' hue'ey o'enok. Aratbut huakka' en'tiakte Juana bautiza o'magka'uyate. 24 Huabakuda' jakyo Juantaj kudahued o'nenok, bautiza o'magkika'uyate.

25 “Be'aen bautiza e'magka' Diostaj 'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesúsenpi' Juanenpi'.” Juanen huanigpeika'eri judío aratbutere on'batia'pakdepo, 26 Juante on'huatiakonpo,

—Jordánhue akodpen Jesús onere o'ikame'ne. Jesústaj 'uruda i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza megke'po aya'da Jesústaj on'huahua', huamanmadika'eri. —Juanen huanigpeika'eria Juantaj o'nona'uyate.

27 —Be' huabokerektapi' aratbuttaj e'manmadika' Diosa o'pakpo ta'mona'dik o'e kenpa'ti tihuapokika'dik o'e. Jesústaj o'ta'mona'uyatepo Jesústaj o'tihuapokika'. Aratbuta Jesústaj on'huahua'denok. 28 “Do Cristo ehue' ee'tada Cristo tiakhued ee'te Diosa do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne.” Opudtaj o'noname'ne. Kenda do'taj on'peeme'ne.

29 Huabokerek huaboa'da o'toepakpo huatoe o'toedepo durugda o'e. Noga ken huabokerektaj di' o'epo, kenpa'ti durugda o'e. Ken konig do Jesústaj di' ijjepe durugda ijjej. Huakka'ada Jesústaj on'pakpo huaboa'da on'nigpeika'. Kenda duruga'da ijmatipeey. 30 Jesústanayo huakka'ada nigpeika'dik o'nika'apo. Do'taj huaboa'da sue'da nigpee'dik mo'eapone. —Juana o'mana'uyate.

Jesús Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakuyate.

31 Ke'na Diosya' o'tiakme'po Diosen huairitone' o'e. Aya'tada mata'mona'ika'dik o'e. Aratbutnayo indari huae'eri o'nenig'a indaritaj on'nopepo on'batia'pakika'. Jesúsnayo Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakpo 'urunopo'da o'epo aya'enda huairi o'e. 32 Katepi' Diosyo o'batiahuayonhuahuika'nig, katepi' o'mapeonhuahuika'nig, kenda o'manbatia'pakika'nig'a, suhue'ada Jesústaj o'noknopoika'. 33 Kenomey Jesúsen hua'a o'noknopoepo, Diosa buttida oa'ika' o'noknopoenok. 34 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate. Diosa ke'nen nokiregda o'yok. Jesústaj o'yok. Dakhuapa ke'nen nokireg o'yoknok. Diosen hua'a o'mana'ika'. 35 Apag Huasi'potaj di' o'e. Aya'en huairida kae'po o'ta'mona'uy. 36 Kenomey Diosen Huasi'potaj o'noknopoepo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Huasi'potaj oknopoehue' o'nepo onte'ti Diosere noeonhuahuahue' o'neapo. Diosa kenomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

4

Jesús Samaria huadariyo huae'eri ettone'ere on'batia'pakuyate.

1-2 Ken, Jesústaj huakka'ada on'peedepo huaboa'da on'tahua'uyate. Huaboa'da on'nigpeika'uyate. Bautiza e'magkade'te Jesústaj on'nigpeika'uy. Jesúsnayo bautiza kahue' e'eda oro'omeya huanigpeika'eria bautiza o'magkika'uy. Juantaj sue'ada o'noknopoeyate. Kenda fariseo huairia on'tipeedeme'te, Jesús a'maknokotuy. 3 Ken o'maknokotpo, Judeaya' o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'kume'uy.

4 Ken Galilea huadariyo o'hua'po, Samaria huadariyo pokdik o'uy. 5 Samaria huadariyo huakka' jak Sicarte o'tiakuy. Sicar Jacobkudaken ta'bate ibodteda o'e. Ta'ba Jacobkudaken huasi'po Josékudaktaj o'yokuyate. 6 Kenteda Jacobkudaken hue'ey sorokkoga' hua'eg o'uyate. Jesús bidteda o'hua'epo o'arogpo, o'huaduy. Tokhuada' e'huadte o'huaduyate. Hue'ey sorokkogte o'manighuad'uy. 7-8 Oro' Jesúsen huanigpeika'eri aypo a'baetuya'po, huakka' jakyo o'hua'demey. Samariaeri ettone' hue'ey a'egatuya'po o'tiakuyate.

—Hue'ey beyok. —Jesúsa ona'uyate.

9 Judío aratbuta Samaria huae'eritaj batia'pakhue' o'ika'nig'a Jesústaj ettone'a o'peedepo,

—O'na judío aratbut i'enig'a, Samaria huae'eri do ijjej. ¿Menpa' hue'ey beyoka' do'taj mena'? —Samaria ettone'a Jesústaj ona'uyate.

10 —Diosa huanounhuahuika' hue'ey e'yokta' be'tipakne. “Hue'ey beyok.” Ontaj ona'nig'a, “Huanounhuahuika' hue'ey beyok.” Do'taj méknopoepo ena'nayo huanounhuahuika' hue'ey o'yokapone. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

11 —Hua'eg toehue' i'ene. Sorokkog huabidkogyoda hue'ey o'e. ¿Meya' huanoeanhuahuika' hue'ey i'egapo, huairi? 12 Oro'en adhuea'pane'a Jacobkudak in sorokkog bo'yokuyne. Ke'nada o'mayika'uyatenig. Ke'nen huasi'po kenpa'ti on'mamay'ika'uyate. Ke'nen vacakon o'mamay'ika'uyate. Oro'omeytaj in sorokkog bo'yokon'uyne. ¿Menpa' Jacobkudakitipi sigda huairi o'e'uyunig'a, o'na huahuak huairi i'e? — Ettone'a ona'po,

13 —Be'api' in sorokkog hue'ey o'maypo, onte'ti maymaya' o'da'ikanig'a, 14 aya'ada do'taj moknopopepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig huanoeanhuahuika' hue'ey o'yoknok on'may'po, huanopoyo o'unhuahuika'apo, onte'ti “maymaya ijay” ahue' o'neonhuahuika'apo. Do'taj moknopopepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

15 —Ken hue'ey beyok. Onte'ti maymaya ahue'dik a'eya'po, iyo sorokkogyo hue'ey a'egya'po tiakhue'dik a'ikaya'po o'nen hue'ey ijmayapoy, huairi. —Ettone'a ona'po, Jesúsen hua'ataj nopenkahue'da kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopohued o'epo kenda Jesústaj ona'uyate.

16 —Yahuati'. O'nen huatoe'taj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

17 —Huatoe toehue' ijje. —Ettone'a ona'uyate.

—Huatoe toehue' ijje. Buttida ia'. 18 Huabaniga' i'tae'uyunig'a. Oyda kentaj e'dipakada o'nen huatoe ehue' o'e. Kenda buttida ia'. —Jesúsa ona'uyate.

19 —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e, o'tinopone, huairi. 20 In o'te'yo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Oro' onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Samaria huadari huae'eriomeya on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén huakka' jakyo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Tiona'pakdik mo'ene. Opuda judío aratbut on'mana'ika'. — Ettone'a ona'uyate.

21 —Men'pee', ettone'. A'ti meyopi' mo'epo Apag Diostaj tiona'pakdik mo'ene. Apag Diostaj a'tiona'pakya'po in o'te'te tiakhue'dik mo'epone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po Jerusalényo huahue'dik mo'epone. 22 Opud Samaria huae'eria Diostaj nopohue'da nama'da mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo judío aratbut o'epo Diostaj oknopopepo daka' o'tiona'pakikay. Diosen huamanopo'korea'eri judío aratbut o'e. 23-24 Apag Dios nokireg o'epo buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a buttida o'e. Oy kenpa'ti nogokkon aratbut huadaknopo'da Diosen buttida hua'ataj o'noknopopepo Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Diosen Nokirega o'manopo'toenok Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

25 —Nogok Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo, yoknopoy. E'tiakde'te aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a ona'uyate.

26 —Cristo do ijje. Doa on'batia'paknig Cristo ijje. —Jesúsa ona'uyate.

27 Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo o'mepuke'uy. (A'nennada judío huamanmadika'eri ettone'taj batia'pakhue' o'nika'uy.) “¿Ka'tia'po ettone'taj ina'pak?” “¿Kate i'pakpo ia'?” Jesústaj onahue' o'uy. 28 Ettone' sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate. Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate. Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka' jak huae'eritaj o'mana'po,

²⁹ —Sorokkogte huabokereka behuatiakpo do'taj 'urua'da menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri o'ë'nig'a aya'da nogok nogok ijkikame'nig kenda mena'ne. Aya'da o'nopoëpo mena'ne. Ke'na Cristo ya'ëtpi'. — Ettone'a ke'nen aya' huakka' jak huag'ëritaj o'mana'uyate.

³⁰ Ken huakka' jakya' huakka'ada on'maorokonpo, Jesústaj on'huatiakuyate. ³¹ Huakka'da aratbut tiakhued e'ne'te,

—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro' ke'nen huanigpeika'eria ona'uyne.

³² —Bapeahue' ijje'y. Nogda aypo ijtoë'nig opud nopoëhue' mo'ëne. — Mona'uyne.

³³ —Be'api' kentaj aypo yanigtotiaketpi', o'nopoëpo oro'omey huanigpeika'eria huayahuaya o'batia'pakuy.

³⁴ —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Katepi' Dios o'pak kenda ijkikay. Aya'da ke'nen ijkuhuitapoy. Ke'nen ijjeretpakpo ijkika'po, do'hued aypo konig o'e. ³⁵ Opudomey aypotaj huakka' mo'nopoëpo, "Aypopi' boyoghued ee'te a'ti botta' botta' puug o'boyogaponok jakyo totiakdik o'ëapoy." Mo'batia'pakika'nig. Oy konig e'boyog a'ëya'po huakka' aratbut on'batiakdenok, yan'tiahuay'. Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'pak. Huakka'ada Diostaj eknope'ta' on'pak. ³⁶⁻³⁷ "Nogtiada o'batuke'. Noga aypo o'totiak." Ken buttida on'batia'pakika'uy. Konig huabatuke'eri ijje'po konig huakkuruda Diosen hua'a daka' ijmanmadikay. Opudomey konig aypo huatotiakeri mo'ëpo do'hued hua'a mo'manmadikika'aponok huakka'ada do'taj mo'nigpeika'apone. Doere Diosere mo'noonhuahuika'apone. Konig dakhuaapa opudomeya doere mo'durugpakonhuahuika'apone. ³⁸ Nogomeya on'manmadikadhua'de'uy. Aratbut idada oknopeëhue' o'nuyyo kanoknope'po opudomeya kan'manmadike'po do'a on'ta'mona'uyne. Opudomey huakkuru huamanmadika'eri mo'manmadika'nok mo'maknope'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁹ Ken jakte huakka' Samaria huag'ëri o'nika'po, "Aya' nogok nogok ijkika'uyningda." Mena'ne. Ettone'a o'manbatia'paknok, huakka'ada Samariayo huag'ëria Jesústaj o'noknope'uy. ⁴⁰ Samaria huag'ëri on'huatiakde. "Oro'omeytaj bota'huadunhua'." Jesústaj o'nona'uy. Kente botta' huame'noe o'uyynok. ⁴¹ Jesúsen hua'ataj on'peepo nogiti huakka'ada o'noknope'uy.

⁴² —Ontayo'da on'peepo oknopeëhue' o'e'nig'a oy Jesústakon on'peëdepo oknopey. Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa mo'nigta'mona'uyne. Aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po, huamanopo'yareadhua' o'e monoknopey. —Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

⁴³ Botme'noe Sicar huakka' jakyo o'ëdepo oro'omeyere Jesúsa o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'hua'uy. Galilea huadariyo Jesús o'kerekuayate. ⁴⁴ Diosen hua'a huamanbatia'pakerien jak huag'ëriomeynayo Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' pakhue' o'nika'. Jesúsa Galilea huag'ëritaj o'manbatia'pakuyning'a. ⁴⁵ Galilea huadari huag'ëri Jerusalényo aypo fiestate o'neme'te. Jerusalényo Jesúsa 'urua'nanada konig Dios ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate, Galilea huag'ëria. Jesúsa teynanada o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te durugteda Jesústaj o'de'uy.

⁴⁶ Ken, Caná huakka' jak Galilea huadariyo keyo hue'eytaj vino o'kame' onte'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum huakka' jak meyhue'da o'epo Capernaum gobierno huairiensi'po o'digpakuyate. ⁴⁷ Judea huadariya' Jesús a o'tiakdepo, Galilea huadariyo Jesús o'ika'. Kenda Capernaum huairi o'tipe'edepo Jesús taj o'huahua'depo, "Capernaum huakka' jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'. Betayarea'." Diga'da ona'uy.

⁴⁸ —Opud Galilea huag'eri do'hued hua'a eknopog'ta' pakhue' mo'e. 'Urua'da eka'nayo konig e'bayarea'nayo do'hued hua'ataj yanoknopog'apetpi'. —Jésusa Capernaum huairitaj ona'uy.

⁴⁹ —Bueyhued ee'te do'huedsi'pote bohua', huairi. —Jesústaj ona'uy.

⁵⁰ —Yahuati'. O'nensi'po o'yarede o'noe. —Jésusa ona'uy. Jesús en hua'ataj buttida oknoponpo jakyo o'kume'uyate. ⁵¹ Jakyo e'kumejte dagte ke'nen huanaba'a on'huatiakpo, on'dejpo,

—O'nensi'po o'yarede, o'noe. —Ke'nen huanaba'a o'nona'uyate.

⁵² —¿Menoka' ya'yarud? —O'mana'uy.

—'Ikken niokpo tokhuad e'huadte o'yareme'. —Huanaba'a o'nona'uyate.

⁵³ Kente niokpo e'huadte "O'nensi'po o'yarede o'noe." Jesús a mename'ne. Huasi'poed huaoa o'nononpo. Ke'nen huabetomeya Jesús Diosen Huasi'po Diosya' o'tiakuyate, o'noknopog'uyate.

⁵⁴ Judea huadariya' Jesús o'kumejdepote Galilea huadariyo o'tiakuy. Galilea huadariyo hue'eytaj vino o'ka'uy. Kenpa'ti gobierno huairiensi'po o'yarea'uy.

5

Ken yakote huabokerektaj dakhue' o'eonhuahua'uyate. Jesús a o'yarea'uy.

¹ Nogok judío aratbut onte'ti on'mabape'apo, Jerusalénya' on'mabape'apo kenpa'ti on'tiona'pakapo. Jesús Jerusalén huakka' jakyo onte'ti o'behuikon'uy. ² Jerusalén huakka' jak kurupen huida e'tiokpaka' akbogpe o'e. Akbogpedik o'dikka'uy oveja. Oveja akbogpete yako o'e. Yakodik o'dikka' Betesda. Betesda yako akta'bogpete huabaniga' ba'ak o'e. ³ Ba'akyo huakka'da o'nonpabahuedika'. On'digpakpo o'nonpabahuedika', ekpobig o'nonpabahuedika', huakket o'nonpabahuedika', e'huetihuarotaj o'nonmaboika'. ⁴ Yakote nogok nogok Diosen huata'moneri on'huarakatuika'. O'tiakdepo yakotaj o'tihuaroa'uy nok. Yako karogda e'tihuaroyo be'api' huakkuruda yakudontaj o'bayarea'ika'uyate. Katepi' dakhue' e'ne'te o'bayarea'ika'uyate. ⁵ Kente treinta y ocho huabayok nogbokerektida dakhue' enpahued o'unhuahua'uyate. ⁶ Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete yakote o'tiakdepo, enpahuedika'taj o'tiahuaydepo onpahuedunhuahuika' oknopog'epo,

—¿E'yarea'ta' menpa' i'pak? —Ona'uy.

⁷ —Yako e'tihuarote be'api' do'taj tohuahue'dik me'nene. Do'a daka'da ijhua'nok, noga huakkuruda o'kudika', Huairi. —Jesústaj ona'uy.

⁸ —Yabo'. Colchón ya'udpo, yahuae'. —Jésusa ona'uy.

⁹ Ijhuiti ehue' o'yaread'uy. Colchón o'udpo o'hua'ud'uy. Okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'uy.

¹⁰ Okmapie'ahuaddik huame'noete sigpi' kahue'dik mo'ene. Judío en adhua'pane' nama'da on'manika'uy nok,

—Okmapię'ahuaddik huame'noe o'ėnok colchón tohuahue'dik o'ėne.
—Judío huairia o'nona'uy.

¹¹ —Kenbokereka do'taj be'yarea'ne. “Colchón ya'udpo yahuae'.” Ke'na mena'nok ijkay. —Judío huairitaj o'mana'uy.

¹² —“Ya'udpo yahuae'.” ¿Be'a on'taj mena'? —Judío huairia o'nona'uy. Jesúsa dakhue'da ona' on'nopepo o'nona'uy.

¹³ Jesúsindik nopoghued o'ėpo kenpa'ti ke'na be'yareadne nopoghue' o'uy. Kenpa'ti huakka'ada aratbut o'nenok Jesúsa okhua'nok Jesústaj tiahuayhue'dik o'ėpo. ¹⁴ Nogok Jesúsa Diosen jakyo o'huahuay'uy. Hua-yareritaj o'huahuay'uy.

—Eya', o'yaraddene. Dakhuea' onte'ti kahue' yaė'. Onte'ti dakhuea' eka'nayo nogiti dakhue'da i'ėapone. —Jesúsa ona'uy.

¹⁵ Kenoka' judío huairite o'hua'uyate. “Jesúsa be'yareadne.” Huabokereka o'batia'pakuy. ¹⁶ Okmapię'ahuaddik huame'noete Jesús kenda o'ka'nok Judío huairia Jesústaj huaboa'da diga'da on'huadiaypo dakhuea' on'huaadhuahuika'po, kenpa'ti e'arakta' on'tipakonhuahuika'uyate.

¹⁷ —Oy kenpa'ti do'hued Apag Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa o'mana'uy.

¹⁸ Okmapię'ahuaddik huame'noete judío aratbut kahue'dik yane', kenda judío huairien adhuea'pane'a on'manika'uyng'a. Jesúsa manigpeehue' o'ėpo okmapię'ahuaddik huame'noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios do'hued Apag me'taene, oa'po. “Konigti Dios ijjej.” Jesúsa oa'nok, judío huairia on'nopepo nogiti diga'da e'arakta' o'deretpakuyate.

Katepi' Apag Diosa kenda o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.

¹⁹ —Do Diosen Huasi'po ijjejo do'huedda kahue'dik ijjej. Katepi' Apaga o'paknok kenda do Diosen Huasi'po ijjejo ijkikay. Konig do'hued Apag o'ka' konigti ijkay. Buttida ijjay. ²⁰ Kenpa'ti Diosen Huasi'po ijenok do'taj di' me'ene. Aya'da Diosa o'kika'po kenda do'takon me'nopea'ne. Huabokerektaj iyarea'dey. Nogiti 'urua'da ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik mo'ėapone. ²¹ Aratbut en'bueyde'te onte'ti Diosa manoea'dik o'ė. Konigti do Diosen Huasi'po ijjejo e'bueytapi' e'manoea'ta' ijjakpo ijmanoea'apoy. ²² “Dakhuea' i'ka'.” Apagayo'da aratbuttaj ahue' o'ė. Apaga o'paknok, “Dakhuea' i'ka'.” Doa Apagen Huasi'po ijjejo a'dik ijjeapoy. ²³ Kenda Apaga o'paknok, “Diosen Huasi'po huadakda o'ė.” Aya'ada do'taj on'tia'pakapone. Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo, konigti do'taj huadak on'tia'pakapone. “Huasi'po huadakda o'ė.” Be'api' do'taj tia'pakhue' ee'nayo konigti “Apag Dios huadakda o'ė,” tia'pakhue'da o'ne. Apaga do'taj me'ta'mona'uyne.

²⁴ Aya'ada do'taj daka' on'peepo kenpa'ti Apaga me'ta'mona'uyne, o'noknopepo doere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. “Dakhuea' boka'ne.” Diosa onahue' mo'ėapone. Konig Diostaj en'nopo'bueyde on'nige'nig'a Diosa mo'manoeanhuahuika'apone. Buttida ijjay. ²⁵ Nogok kenpa'ti oyda kenomeya konig Diostaj on'nopo'bueydenig'a Apag Diosen Huasi'potaj on'peepo. On'nigpeepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijjay. ²⁶ Apag Dios o'noeonhuahuika'po onte'ti manoeanhuahuika'dik mo'ene. Diosa o'paknok do Diosen Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj onte'ti manoeanhuahuika'dik ijjej. ²⁷ Do huabokerek ijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo, “Dakhuea' i'ka'ne.” Aratbuttaj

mana'dik ijjeý. ²⁸ Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po nogok aya' huabueyeri kubarakya' do'taj on'pëeapo. ²⁹ On'maorokonka'apo. Huadak huakika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huakika'eri pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj kanoknopoe'po "Jesús Diosen Huasi'po o'énok Diosa o'ta'mona'uyate." Juana o'mana'uy. Kenpa'ti Jesústaj kanoknopoe'po konig Diosenyo'da ka'dik o'epo Jesúsa o'ka'uy.

³⁰—Do'huada ijnopoe'po kahue'dik ijjeý. Konigti Apag Diosa mena'nok ijjay. Buttida ijja'ikay. Kena'po katapi' do'ijpakpo kahue' ijikay. Kenda Apag Dios o'paknok ijikay. Apag Diosa me'ta'mona'uy nok. ³¹ Do'a Diosen Huasi'po ijjeý. Do'huayo'da ijnopoe'po ea'nayo kenpa' ahue' ijjeaynig'a konig buttida do'hued hua'a pëehue'dik o'nene. ³² "Do'hued Huasi'po me'ta'ene." Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida be'huaa'nok do'taj pëe'dik o'nene ijnopoeý. ³³ "Jesús be'ati ya'eta'po." Juantaj opudomeya mo'ta'moname'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Juana buttida do'taj be'huaame'ne. ³⁴ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Huabokereka e'huaa'te donayo pëehue'dik ijjeý. Opudomeyanayo Juantaj nigpëedik mo'epo do'taj oknopoe'dik mo'ene Diosere a'noeonhuahuikaya'po do'taj oknopoe'dik o'nene. O'nona'ne. ³⁵ Juan konig jeyda huakjey 'uruda o'ta'te, Juana 'uruda o'manmadikikame'po. Opudomey judío aratbuttaj mon'madikikame'ne. Opudomey huakjeytaj mo'durugpakatume'ne. Juantaj mon'pëepe mo'durugpakatume'ne. ³⁶ Dios do'hued Apag o'epo do'taj me'ta'mona'uyne. Kenda Juana buttida behuaame'ne, opudomeytaj moname'nok do'taj oknopoe'dik mo'énok. Kenpa'ti konigepo katapi' 'urua'da Diosayo'da ka'dik o'e, doakon ijkika'nok Diosa o'ta'mona'uy oknopoe'dik mo'ene. ³⁷ Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj be'tia'pakuynig'a opudomey judío huairinayo Diostaj tiahuahue' mo'ika'po kenpa'ti nigpëehue' mo'ika'po, ³⁸ ke'nen hua'a e'pëeta' pakhue' mo'e. Diosa o'ta'mona'uy. Do'taj oknopoe'hue' mo'ene. ³⁹ Apagba'a do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Diosya' o'tiakuy oknopoe'hue' mo'epo Apagba'tayo'da mo'mona'pakika'po, Diosere o'noeonhuahuika'apoy nama'da mo'nopo'ene. Do'taj oknopoe'hue' mo'énok Diosere noeonhuahuikahue' mo'ëapone. ⁴⁰ Aya'ada do'taj o'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Opud judío huairinayo do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene.

⁴¹ "Huadak o'e." Huabokereka do'taj e'huaa'ta' pakhue' ijjeý. ⁴² Opud judío huairia Diostaj di' ehue' o'ne doa on'tinopo'ene. ⁴³ Apag Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Opudomeyanayo do'taj e'nigpëeta' pakhue' o'nene. Nog huabokerektaj Diosa ta'monahue' e'e'tada opudte e'bahuatiaknayo kentanayo mo'nigpëeapo. ⁴⁴ "Huadakda mo'ene." Aratbuta enata' e'pëeta' bo'pakika'. "Huadakda mo'ene." Diosa enata' e'pëeta' pakhue' mo'ene. Kena'po Diosya' o'tiakuy oknopoe'hue'dik o'nene. ⁴⁵ Opudtaj, "dakhuea' ogkika'." Apag Diostaj Jesúsa be'huaa'apone. Nopoe'hue' yane'. "Opuda dakhuea' bokika'uynig." Moisésanayo kenda bo'huaa'apone. Moiséstaj nama'da boa'ika'. ⁴⁶ Moisésa do'taj o'timadoya'uyate. Opuda Moiséstaj hueretda oknopoe'hue' mo'epo kena'po do'taj oknopoe'hue' o'nene. ⁴⁷ Kenda Moiséskudaka o'madoya'uyate oknopoe'hue' e'e'nayo, do'hued hua'ataj kenpa'ti oknopoe'hue' mo'ëapone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uyate.

6

Jesúsa cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ken, Galilea e'pog konogda o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea e'pog Jesús okteg'uy. Oro'omeyere oktegyu. ² Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut on'tahua'po, kena'po konig Diosyo'da ka'dik o'e, konigti Jesúsa nogok nogok o'ka'po, dakhue' e'netaj o'bayarea'uy. Konigepo huakka'ada on'tahua'uy. ³ A'ti huakupayo o'behuikuy. Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eriere mo'batohuaduene. ⁴ A'ti judío huakurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' aypo fiesta o'eapo. Konigepo huakka'da aratbut o'nuy. ⁵ Huakka'da aratbut ogkupopakdepo en'batiakte Jesúsa o'batiahuay'uy. Felipetaj

—¿Huakka'da on'batiakte kan'bape'po meya' pan o'baeyapet? —Jesúsa Felipetaj ona'uy.

⁶ Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopoe'ta' o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy soatayo' Jesúsa o'nopoe'uy.

⁷ —Pan huabae' doscientos denarios huakupe ee'nayo aya'ada aratbuta sue'pi' pan bapehue'dik o'ne. —Felipea ona'uy.

⁸⁻⁹ —Huabokereksi'poa nogmanigtida cebadaog' pan botta' biigere o'toenig'a kenniga aratbuta kate bapehue'dik o'nenok. —Andrésa, Simón Pedroen huama'buy o'epo ona'uy. Jesústaj ona'uy.

¹⁰ —“Yan'bahuađ.” Yan'mana'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Kenteda huakka'da mire o'uyate. Ken aya'da on'bahuađuy. Cinco mil huabokerek o'nuy. ¹¹ Jesúsa pan o'toepo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eritaj o'posake'po bo'yoke'po aratbut en'bahuađte oro'omeya o'bayoke'uy. Konigti biig o'manokpukpukpo bo'yoke'nok oro'omeya o'bayoke'uy. Noga huakka' enpakok huakka' o'bayoke'uy. Dapoteya'da on'bape'uy. ¹² Kenoka' aya'da dapotey e'nede'te,

—Pan huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere bapehue' ene' yan'baea'. Ken sigipi' parahue'dik ka'e'po. —Oro'taj mona'uyne.

¹³ Ken o'baea'uy. Doce kusogyo cebada pan boro'ta'sujmon hueda'hueda'da o'kuda'uy. ¹⁴ Kenda konig Diosayo'da ka'dik o'e Jesúsa konigti o'ka'nok aratbuta on'tiahuaypo,

—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri oro'omeytaj mo'nigtiakapone, Apag Diosba'a oa'. Kentaj ekpoe' o'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e. —Judío aratbuta on'batia'pakuy.

¹⁵ Jesústaj mon'tohua'. Oro'omeyen gobierno huairi ka'e'. Huakka' aratbut egkupopakte huanopoya'da on'nopoe'uy. Jesúsa o'nokotpo, o'bahua'po nogtia'da ote'yo o'bakbehuikyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ken osikdenok oro' Jesúsen huanigpeika'eri e'pogte o'hua'uy. ¹⁷ Kusi'peyo o'bakudpo, Capernaum huakka' jakyo e'pog o'noktegyo ektegte o'baksikpo, Jesús tiakhued ee'te ¹⁸ diga'da o'bapokpo e'pog huakka'da o'kuta'huaropakuy. ¹⁹ Bideda e'huade'te, e'pog huahuetiudte Jesús o'huae'po kusi'peyo Jesúsa e'huatiakte oro' o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

²⁰ —Do ihuey. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

21 “Kusi’peyo yakud.” Durugteda ona’depo, e’kudde’te ijhuiti ehue’ akodpen o’hua’depo on’betuy.

Aratbuta Jesústaj o’dukuy.

22 Ken eme’te akodpen huakka’da aratbut o’nuyate. Kente cinco miltaj o’batobape’uy. ‘Ikken nogkusi’petida o’eme’. Ken kusi’peyo Jesús kudhue’ o’eme’nok Jesús en huanigpeika’erioneynayo on’bakudpo o’nokbahuame’nok on’batiahua’uy. 23 Tiberias huakka’ jakya’ kusi’pe o’batiakuyate. Huakka’da aratbut on’batiakuy. Kente Jesús Huairi pantaj dakiti o’tiona’pakme’. Pankon on’bapeme’ kente ibodteda kusi’pe o’batiakuyate. 24 Kente Jesústaj huahuayhue’da ke’nen huanigpeika’eritaj huahuayhue’da huakka’da aratbut kusi’peyo on’kudonpo Jesústaj o’dukpo Capernaumyo on’hua’uyate.

Jesús konig aypo huamanoanhuahuika’eri o’e.

25 Ken akodpen kusi’pete on’betdepo Capernaumyo Jesústaj o’dukpo, onhuahuaydepo,

—¿Menoka’ iyoda i’tiak, Huamanmadika’eri? —O’nona’uy.

26 —Konig Diosyo’da teyda ka’dik o’e, do konigti ijka’deme’nig’a kenda do’taj oknopoe’ue’ o’nene. Pan ijbiame’nok opudomey dapoteya’da mo’bapeme’po, kena’po do’taj o’dukne. Aypoyo’da bo’pakne. Buttida o’nona’ne. 27 Aypo kenpa’ti katetapi’ bo’eretpakpi’, a’baeya’po mo’baa’popi’, bo’kika’nig’a aypo kenpa’ti nogda a’ti ehue’ o’eapo. Konigepo aypoyo’da kenpa’ti katetapi’ eretpakhue’ yane’. Kikahue’ yane’. Aypoanayo mo’manoteypakpo sue’pi’ mo’noea’ne. Doanayo Diosere manoeanhuahuika’dik o’nene. Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne. Do’taj mederetpakpo me’noknopoe’. Diosa be’tihuapoknok ijbayarea’mey kenpa’ti konig Diosyo’da teyda ka’dik o’e, konigti ijkamey. —Jesúsa o’mana’uy.

28 —Diosen e’ka’ta’ o’paki. ¿Diosen hua’a a’kaya’po kate ka’dik o’ey oro’? —Jesústaj nama’da o’nona’uy.

29 —Opudte Diosa me’ta’mona’uyne. Do’taj me’noknopoe’. Kenda Diosa o’pak. —Jesúsa o’mana’uy.

30 —Oro’omeya ontaj me’noknopoe’po konig Diosyo’da o’kika’, konigti yaka’. Konig Diosa ‘urua’nanada o’kika’ o’na konigti eka’nayo oknopoe’apoy. Diosya’ o’tiakuyate oknopoe’apoy. 31 A’nennada oro’omeyen adhuea’pane’taj Moisésa o’batohuae’ika’uyate. Aratbut ehue’ e’huae’ika’yo o’batohua’ika’uyate. “Maná aypo kurudya’ o’batobape’ika’uyate.” Apagba’oa’. —Jesústaj o’nona’uy.

32-33 —A’nennada kurudya’ maná aypo Moisésa o’bayokika’uyate nama’da mo’nopoeng’a Moisésa bayokhue’ o’uyate. Kurudya’ Diosa maná aypo o’bayokonhuahua’ika’uyate. Maná ayponayo manoeanhuahuikahue’dik o’e. Kurudya’ do’hued Apag Dios me’ta’mona’uyne. Konig aypo huamanoanhuahuika’eri ijje’y. Aratbuttaj a’manoeanhuahuikaya’po ijtiakuy. —Jesúsa o’mana’uy.

34 —Kenda aypo bo’yokika’ne, huairi. —Jesústaj nopoenkahue’ e’eada o’nona’uy.

35 —Konig aypo huamanoanhuahuika’eri ijje’po aratbuttaj manoeanhuahuika’dik ijje’y. Aya’ada on’nopo’korepo do’taj moknopoe’po mo’nigpeika’po konig noteyda durugnopo’da o’neonhuahuika’apo. On’nopo’noeyonhuahuika’apo. 36 Opudomeynayo do’taj pakhue’

o'nepo do'taj oknopoehue' o'nene. Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj e'tiahuayme'pi' oknopoehue' o'nene. ³⁷ Apag Diosa do'te aya'tada mo'ta'mona'ne do'taj moknopoeapone kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeya do'taj me'noknopoenok ijbae'apoy, maenhue'dik ijjeapoy. ³⁸ Kena'po kurudya' ijtiakuy Diosa me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta' ijpakpo ijtiakuy. Do huata'da e'ka'ta' pakhue' ijjeapo ijtiakuy. ³⁹ Huakka' Diosataj huaknopoe'eri me'bayokuyne nogtipi' titikhue' mo'ea'pone. Kene'huaya' huame'noete aya'tada ijmanoyhuada'apoy. Kenda o'pakpo Diosa me'ta'mona'uynok. ⁴⁰ Diosa o'pakpo kenomey do'taj o'noknopoe'ne, do Diosen Huasi'po o'e o'noknopoe'po kenda mo'batia'pakpo Diosere on'noeonhuahuika'po kene'huaya' huame'noete onte'ti kenomeytaj ijmanoea'apoy. —Jesusa o'mana'uy.

⁴¹ “Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijjeay. Kurudya' do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uynok.” Jesusa oa'nok judío huairia Jesustaj on'huadiaypo on'huamahui'ia'po,

⁴² —In huabokerek Jesús o'e. Joséensi'po o'e. Ke'nen huaoj ke'nen huayekon okiey. “Kurudya' Diosa me'ta'mona'uynok.” ¿Mena'po kenpa' a'dik ya'e? —Judío huairia onpapayo' on'batia'pakuy.

⁴³ —Onpapayo' huaahue' mene'. ⁴⁴ Apag Diosa me'ta'mona'uynok. Huakka'tada Diosa o'batihuapokpo, do'taj huaknoponhua' o'batihuapok. Kenomey huaknopoe'eritaj ijmanoyhuada'apoy. Kene'huaya' huame'noete ijmanoyhuada'apoy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. ⁴⁵ “Diosa aya'tada o'manopoea'apo.” Diosen hua'a huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate. Konigepo aya'ada Apagtaj on'peepo o'noknopoe'po do'takon mo'nigpeika'apone.

⁴⁶ Apag Diosya' ijtiakuy, do'ayo'da Apagtaj ijtiahuayika'uy. Nogomeynayo Apagtaj tiahuayhue' o'nikame'te. ⁴⁷ Kenomey do'taj o'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijjay. ⁴⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijjeay. Aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'apoy. ⁴⁹ Aratbut ehue' e'ika'yo opuden adhuea'pane' o'neonhuahuika'uyate. Diosa maná aypo e'bayokika'tada Diosere noeonhuahuikahue' o'nuyate. On'mabuey'uyate. ⁵⁰ Nog aypo o'e. Huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Donayo konig huamanoeanhuahuika' ayponig ijjeay. Kurudya' ijtiakuy. Konig huamanoeanhuahuika' aypo en'bape'nayo, bueyhue' on'noeonhuahuika'apo. Kenda huamanoeanhuahuika' ayponig ijjeay. ⁵¹ Aypo huamanoeanhuahuika' do konig aypo ijjeay. Kurudya' Diosenbaya' ijtiakuy, aya'ada in aypo e'bape'nayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Ken huamanoeanhuahuika' aypo konig do'hued huaso' o'e. Aratbut kan'noeonhuahuika'po ijmanigbueyapoy. Do'taj oknopoe'dik mo'ene. —O'manbatia'pakpo kenda Jesusa o'mana'uy.

⁵² Huayahuaya judío huairia on'batia'pakpo,

—Menpa' ke'nen huaso' pe'dik o'enk yaa'. —On'batia'pakuy.

⁵³ —Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uynok do'hued huaso' bapehue' ee'nayo, do'hued mimi mayhue' ee'nayo onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'ea'pone. ⁵⁴ Kenomey do'hued huaso' on'bape'po kenpa'ti do'hued mimi on'mai'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostehuapa' kene'huaya' huame'noete kenomeytaj ijmanoea'apoy. ⁵⁵⁻⁵⁶ Kenda o'nona'nig do'hued huaso' huamanoeanhuahuika' aypo

o'e. Do'hued mimi buttida huamai' mimi o'e. Aya'ada do'hued huaso' on'bape'po do'hued mimi on'mai'po doyo'yo' o'nika'. Do kenpa'ti kenomeyere ijikay. ⁵⁷ Do'hued Paga me'ta'mona'uyne. Apaga o'noeonhuahuika'po do'takon me'noeanhuahuika'ne. Aya'ada konig do'taj mo'bape'po do'taj moknopoe'po doere on'noeonhuahuika'apo. ⁵⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ka'e'po kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne. A'nennada adhuea'pane'taj Diosa maná aypo kurudya' o'bayokika'uyate. E'bape'ika'ada nogok on'mabuey'uyate. Aya'da do'taj moknopoe'po konig huamanoeanhuahuika' aypo on'bape'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

⁵⁹ Capernaum huakka' jakyo judío aratbuten huaitake' jakyo Jesúsa o'manmadika'po kenda o'mana'uy.

Jesúsen hua'a o'manoeanhuahuika'apo.

⁶⁰ Sue'da huakka'mon Jesúsen huanigpeikaeria on'peeondepo, —Jesúsa o'manmadika' kenda kahue'dik o'ene. Menpa' be'api nigpee'dik ya'net. —Kenomeya on'batia'pak'uy.

⁶¹ Ke'nen huanigpeika'eri kenda on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoe'po, —¿Do'hued hua'ataj menpa' nigpee'hue'dik mo'e? ⁶² ¿Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne keyo kurudyo ijika'uy e'behunkte opuda on'tiahuaydepo menpa' do'taj moknopoe'apet? ⁶³ Diosen Nokirega' o'manoeanhuahuika'. Aratbuten huaso'anayo manoeanhuahuikahue' o'e. Do'hued hua'a ijanay konig Diosen Nokireg o'manoeanhuahuika'apo. Do'hued hua'ataj moknopoe'ika'po mo'nigpeika'po Diosere mo'noeonhuahuika'apone. ⁶⁴ Kenda ijja'denig'a opudomey sue'ada oknopoe'hue' o'nene. —Jesúsa o'mana'uy.

Ken huakkuruda Jesúsa a'manmadikaya'po tiakhued o'epoed be'ati do'taj oknopoe'hue' me'neapone Jesúsa o'nopoe'ika'uyate. Kenpa'ti Judasa kdarake'po be'titotiakapone Jesúsa o'nopoe'uyate.

⁶⁵ —Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj kanoknopoe'po Diosa e'tihuapokenayo oknopoe'dik mo'ene. Do'taj kanoknopoe'po Diosa tihuapokhue' ee'nayo oknopoe'hue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

⁶⁶ Kenda e'manade'te huakka'ada ke'nen huanigpeika'eriomeya o'noknopoe'batikuy. Onte'ti kenere ta'huaehue' o'ne'uy.

⁶⁷ —¿Opud kenpa'ti menpa' eknopoe'batikta' bo'pak? —Jesúsa oro' doce huamata'mona'eritaj mona'uyne.

⁶⁸ —Ehue', Huairi, o'na huanoeonhuahuika' hua'a ona'ika'ne. ⁶⁹ Cristo i'epo, Diosen Huasi'po i'epo ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

⁷⁰ —Opud, doce huamata'mona'eri ijbaktie'ea'uy'ig'a, opuda nogtatida toto' huairia mo'nopo'toe'apone. —Jesúsa mona'uyne. ⁷¹ Simónensi'po Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo kena'po ken doce huanigpeika'eriya' kdarake'po o'batotiakapo Jesúsa o'nopoe'uy.

7

Jesúsen huama'buya Diosen Huasi'po o'e oknopounkahue' o'nuy.

¹ Nogok Galilea huadaribayo Jesúsa nogiti o'manmadikadhuahuika'uy. Nogyo nogyo o'hua'epo o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka' Judea huadaribayo nogyo nogyo e'manmadika'ta' pakhue' o'uy Jesúsa. Judeayo

judío huairia e'arakta' on'tipaknok. ² A'timon judíoen baak fiesta o'eapo, Jerusalénya' o'eapo. Siete huame'noe fiesta o'eapo. Aya'da judío huabokerek on'bahu'apo. ³ Kenoka' Jesúsén huama'buy Jesússte on'huatiakdepo, o'nona'po,

—Iyo Galileayo ikahue' yae', eg'. Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da o'nen huanigpeika'eri Judeayo o'ne, kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig kan'tiahuaye'po. Konigepo Judeayo monhua'. ⁴ Ontaj huakka'ada eknopoe'ta' e'paknayo, ontaj huakka'ada e'nigpeika'ta' e'paknayo iyo sue'da aratbut e'nahue'yo ehue'dik i'ene. Keyo huakka'da aratbut e'nahue'yo hua'dik i'ene. Huairi o'e aratbuta me'noknopoe'po huakka' aratbut egkupopakya' 'urua'nanada yamanigkika', konig Diosayo'da ka'dik o'e yamanigkika', yabayarea'. —Jesúsén huama'buya Jesússtaj o'nona'uyate.

⁵ Diosa Jesússtaj o'ta'mona'uyate kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e Jesúsén huama'buy oknopoe'hued e'eada kenpa' o'nona'uyate. Jesúsere ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.

⁶ —Oy huame'noenayo fiesta Jerusalényo huahue'dik ijje. Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik mo'ene. ⁷ Huakka' aratbuta do'taj oknopoe'hue' o'ne. Konigti oknopoe'hue' o'nene do'taj. Konigepo kenomeya opudtaj huadiayahue' mo'ene. “Diostaj dakhuea' bo'kika'ne. Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne.” Kenomey oknopoe'hue' huae'eritaj ijmanika'nok konigepo do'taj diga'da menhuadiayika'ne. ⁸ Fiestayo yan'bahuati'. Donayo huahued ijje. Oy huahue'dik ijje. —Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.

⁹ Kenda Jesúsá e'nade'te huama'buya o'nokhua'uy. Jesúsnyo Galileayo o'ika'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

¹⁰ Jesúsén huama'buy kenpa'ti aya' huabokerekomey fiestate Jerusalényo on'hua'depo dagte aratbutbahue' o'nenok Jesúskon Jerusalényo o'hua'uy. Aratbut Jesússtaj tiahuayhue' o'maepo Jesús o'hua'uy. ¹¹ Jesús Jerusalényo okyehued ee'te judío huairiomeya Jesússtaj o'nonmabopo,

—¿Kenbokerek meyon ya'e? —Judío huairia on'huaa'po.

¹² Jesússtaj huakka'ada on'tia'pakpo, “Huadakda o'e.” Huakka'ada on'tia'pakpo, “Dakhue'da o'e. Nama'da o'manmadika'. Aratbuttaj engaña o'magka'.” Nogomey huakka'ada on'tia'pakuy.

¹³ Huayahuaya utak utaka' on'batia'pakpo judío huairitaj on'me'pukpo huakka' aratbuttaj 'utta' batia'pakhue' o'nuy. 'Utta' Jesússtaj batia'pakhue' o'nuy.

¹⁴ Fiesta bapa'me'noe ogka'depo konig fiesta nopote ee'te Diosen jakyo Jesús o'hua'po okyede'po huaboa'da o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut egkupopakde'te o'manmadika'uy. 'Urua'nada o'manmadika'uy.

¹⁵ Ken judío huairi Jesússtaj on'peede'po on'mepu'kepo on'huadiaypo, —Oro'en escuelaya' Diosba' madoyahue' o'ika'uy Jesús. Kentaj onmadikahue' o'ika'uy. Konigepo sigpi' nopoe'hue' o'e. Buttida o'nona'ne. —Judío huairia Jesússtaj oknopoe'hue' o'nepo huakka' aratbuttaj nama'da on'mana'uy.

¹⁶ —Do'huedda ijpakpo manmadikahue' ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Diosa me'nopoe'a' nok ijmanmadikikay. Diosen buttida hua'a

ijmanmadikikay. ¹⁷ Do'taj on'peepo aya'ada Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakpo kenda Diosa me'nopoea'nig ijmanmadikikay daka' kenda on'nopoeapo. Do'huedda ijnopoeapo manmadikahue' ijje'y kenomeya kenpa'ti on'nopoeapo. ¹⁸ Nogomey huakka'ada onda on'nopoeapo on'manmadikika'. "Ke'na huadakda huamanmadika'eri o'e." "Huadakda o'e." "Huairi o'e." Aratbuta e'huaa'te e'peeta' on'pakpo on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa me'ta'mona'uyne. "Huadaknanada o'e Dios." "Huaboro'nanada huairi o'e Dios." Opuḍa e'huaa'te e'peeta' ijpakpo buttida hua'ayo'da ijmanmadikikay. Sigi' da ahue' ijikay.

¹⁹ Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e. Moisésba' mo'ba'toika'ne. Kenda e'nopoeada aya'ada nigpeehue' mo'ika'ne. Moisésba'taj nigpeehue' mo'ika'ne. ¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁰ —Dakhue' nokirega me'nopo'toenok huasegda i'epo ia'ne. Be'api' ontaj e'arakta' pakhue' o'ne. —Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.

²¹ —Huabokerek treinta y ocho huabayok dakhue'da o'epo onpahuedonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok huakka' mo'mepu'ke'po do'taj on'huadiayne. ²² Huabokereksi'potaj yobedtaj huasi'dak oktegdik yanikati', opudomeyen adhuea'pane'a mona'uyate. Moisésa konigti mona'uyate. Konigepo Moisésaj mo'nigpeepo huabokereksi'potaj ocho huame'noe e'noede'te huasi'dak boktegika'. Okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' boktegika'ne. ²³ Okmapie'ahuaddik huame'noete kahue'dik mo'e opudomey mo'mana'ika'nig'a okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' Moisésaj mo'peepo huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne. Huabokerek dakhue'da o'epo treinta y ocho huabayok enpahuedonhuahuikade'te okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok do'taj onhuadiayme'ne. ¿Mena'po onhuadiayme'? Nama'nanada onhuadiayme'ne. ²⁴ Do'a e'yarea'te on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da on'tinopoeapo on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Konigepo Dios ken huabokerektaj o'matinepahui'po di' o'enok ijyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik mo'e. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'bayarea' huadakda o'e yan'nopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.

Diosa buttida oa'ika'. Diosya' ijtiakuy. Jesúsa oa'uy.

²⁵ —In huabokerektaj judío huairia a'araknya'po o'deretpakpo ²⁶ iyo Diosen jakyo e'manmadika'te judío huairinayo tohuahue' o'ne. Diosa o'ta'mona'uy, Diosen Cristo o'e. Dapi' judío huairia kenda oknopoehue' o'ne. ²⁷ Ke'na Cristo ehue' o'e. Konigepo Jesús Galileayo huae'eri o'e o'nopoe'y. Cristo e'tiakde'te meya' ya'tiaket nopoehue'dik o'epoy. —Sue'da Jerusalényo huae'eria huaboa'da nama'da huayahuaya on'manbatia'pakuy.

²⁸ Kenda aratbuta nama'da on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoeapo huakka' aratbut egkupopakte o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,

—Do'taj okiehue' o'nene kenpa'ti keya' o'tiakuy opudomeya oknopoehue' o'nene. Do huata'da ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Dios kurudyo, hueretda Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomeynayo hueretda Diostaj oknopoehue' mo'ene. ²⁹ Hueretda Diosa me'ta'mona'uynok Diosya' ijtiakuy. Konigepo Diostaj yoknopoikay. Diostaj yokiey. Buttida a'dik ijje'y. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uy.

³⁰ Jesústaj judío huairia on'huadiaypo e'bakudá' jakyo en'tohua'ta' en'tipaktada Diosa Jesústaj o'tioka'nok tohuahue'dik o'nuy. Jesús kenok huabuey ehued o'taenok. ³¹ Nogomey huakka' judío aratbut ogkupopakpo Jesústaj on'peepo Jesústaj o'noknopoe'uy.

—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da kika'dik o'eaipo. In huabokerek kenda o'kika'po. In huabokereka aratbuttaj o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo o'e Jesús. —Aratbuta on'batia'pakuy.

Diosen jakyo kente Jesúsa e'manmadika'te fariseo huairia sorotataj on'mata'mona'uyate. Jesústaj kan'tohue'po on'mata'mona'uyate.

³² Jesús Diosen Cristo o'e. Aratbuta on'batia'pakpo fariseo huairi kenpa'ti sacerdote huamationa'pakika'eri huairiomeya on'tipeedepo on'huadiaypo Jesústaj kan'tohue'po kenomeyen sorotataj on'mata'mona'uyate. ³³ Kenoka' huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'mana'po,

—Opudomeyere sue'da puug ijjeapoy. Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa me'ta'mona'uyinig keyoda ijhua'apoy. ³⁴ Nogok do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone. Do'taj oknopoe'hue' o'nepo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁵ Judío aratbuta on'peedepo huayahuaya on'batia'pakpo,

—¿In huabokerek ka'tia' yaa'? ¿Meyon yahua'apet oro' huahuayhue'dik o'eaipone? Nog huadaribayo keyo judío aratbut on'mamon'uyate nog aratbuttaj kamanmadike'po yahua'apetdapi'. ³⁶ “Do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone.” “Do'taj oknopoe'hue' o'neapo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone.” Jesúsa o'mana'. ¿Ka'tia' yaa'? —Judío aratbut huayahuaya on'batia'pakpo.

Diosen Nokirega huaknopoe'eriennopo'taj o'manopo'toeapo. Diosa o'manoeahuahuika'apo. Diosere on'noeahuahuika'apo.

³⁷ Fiesta kene'huaya' huame'noete 'urua'da ogkika'uyate. 'Urume'noe o'ika'uyate. Kenme'noete Jesúsa o'bopo huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,

—Be'api' durugnopo' ee'ta' e'paknayo do'taj kan'noknopoe' do'taj kan'nigpee' ijmanopo'durugpakika'apoy. Konigti be'api' maymaya' ea'nayo hue'ey ijbayoknok on'durugpakapo. ³⁸ Konig Diosba' oa'po, konig huakka' hue'ey on'mayika'po durugda o'neonhuahuika'po konigti kenomey do'taj beknopoe'po durugnanada on'noeahuahuika'apo, Diosere durugteda on'noeahuahuika'apo. Nogomeytakon on'manoeahuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁹ Jesúsen huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'toeapo. Diosen durugteda ogkika'apo. Jesúsa kenpa' o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa ke'nen Nokireg huaknopoe'eritaj manigta'monahued o'epo konigepo Jesús bueyhued o'epo, kurudyo huahued o'epo, Diosere ehued o'epo.

Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Huakka' o'noknopoe'po. Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo o'e. Nogomeya o'noknopoe'. Diosa ta'monahue' o'e. Konigepo Cristo ehue' o'e. Nogomeya o'noknopoe'po.

⁴⁰ Kenda Jesúsa eade'te,

—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy Diosen huamanbatia'pakeri Jesús o'e. —Huakka'ada o'da'uy.

⁴¹ —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue'. Cristo ehue' o'ē. Galilea huāē'eri o'ē. Galileayo huāē'eria Cristo ehue'dik o'ēapo. ⁴² Cristo David huairien adhuea' huayayo o'ēapo. Beléno o'si'poē'apo kenteda David o'si'poē'uyate. —Nogomeya o'da'uy.

⁴³ Huakka'ada Jesústaj o'noknopōē'uy. Nogomeya oknopōēhue' o'nuy. ⁴⁴ Huakka'ada kan'kudē'po e'tohua'ta' e'pakada tohuahue' o'nuy.

Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda judío huairia oknopōēhue' o'nuyate.

⁴⁵ Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote huairitaj kenomeyen sorotataa on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada on'kume'uy.

—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne. ¿Mena'po totiakhue' mo'ē? —Huairia on'mana'uyate.

⁴⁶ —In huabokerek 'urua'nanada o'mana'. Ken konig manahue' o'ika'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'. —Sorotataa on'mana'uyate.

⁴⁷ —Menpa' Jesús a opudomeytakon engaña mogka'de. ⁴⁸ Oro'omey aya' huairiada oknopōēhue' o'ēy. —Fariseo huairikon oknopōēhue' o'ne. ⁴⁹ Jesús en huaknopōē'eria Moisés en hua'ataj nopōēhue' o'ne. Diosa castiga kamagke'. —Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj huairitaj on'mana'uyate.

⁵⁰ Nicodemo fariseo huairi o'ēpo a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,

⁵¹ —Betapi, “Dakhuea' o'ka', castiga kagke'po.” Kenpa' ahued kenbokerektaj peē'dik mo'ē. Katepi' dakhuea'pi' o'ka' huakkuruda nopōē'dik mo'ē. Kenpa' Moisés en e'mana' o'ē. Kenda opudomey mo'nopoēt. —Nicodemoa o'mana'uy. Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.

⁵² —Ka'tia', o'nakon Galilea huāē'eri i'ēpo ia'. Apagba' yatiahua'y. Galilea huāē'eri Dios en huamanbatia'pakeri ehue'dik o'ēapo. Cristo Galileaya' tiakhue'dik o'ēapo. Apagba'taj i'tiahua'yo kenda nopōē'dik i'ē. —Judío huairia on'diaypo nama'da o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

⁵³ Jak e'tahuāē'yo aya'da on'bahua'uyate.

8

¹ Jesús nayo ote' Olivosyo o'hua'uy. ² Eme'te Dios en jakyo o'kume'uy. Huakka'da en'tikupopakte Jesús o'huadpo huaboa'da o'manmadika'po. ³ A'timon sue'da Moisés en ba' huamanmadika'eri sue'da fariseo huairi huāē'eri ere Jesús te on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo, ken ettone' nogbokerekereda e'bakdejte be'api' huaboa'da on'huahuaydepo arat-butnopoyoda on'boa'po,

⁴ —In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte on'huahuayate. ⁵ Ettone' nogbokerekereda e'bakdejnayo kabueye'po huida yan'bapa'ika'. Moisés ba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri. ¿Menpa' ka'dik o'ē oro'? ¿Menpa' i'nopōē o'na? —Moisés ba' huamanmadika'eri fariseo ere Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

⁶ Kenda nama'da Jesús a kae'po nama'da o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi' kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te Jesús 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'uy. ⁷ “¿Menpa' ka'dik o'ē oro'?” “¿Menpa' i'nopōē?” Onte'ti Jesústaj nama'da o'nona'po,

—Be'api' dakhuea' kahue' e'hua'ika'a huakkuru huida kapa'e'. — Jesúsa judío huairitaj o'mana'po.

⁸ Onte'ti 'ikutagpíte o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'po. ⁹ Ettone' dakhuea' o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia' huaboa'da o'nokbahuuka'po oro'omeykon Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'noponpo o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'a o'nokbahua'po nogti nogtia' o'nokbahuuka'po aya'ada o'nokbahua'denok ettone'yo'da o'yahue'uy. Ettone'ere Jesúsereyo'da o'nun'uy. ¹⁰ Jesúsa o'bopo ona'po,

—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men ya'ne? Sigpi' castiga ogkay huaahue' mo'ene, ettone'. —Jesúsa ona'uy.

¹¹ —Aya' menokbahua'ne. Sigpi' castiga ogkay huaahue' me'nene, Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik ijjeý. Yahuati'. Onte'ti dakhuea' kahue' ya'e'. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Diosen huakjey o'e. Diostaj o'maknopoea'ika'. Jesúsén huanigpeika'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo.

¹² Diosen jakyo huakka' aratbut ogkupopakuy. Onte'ti Jesúsa o'manmadika'apo,

—Diostaj huamaknopoea'eri konig Diosen huakjey ijjeý. Konig Diosen huakjey ijjeýpo aratbuttaj ijmaknopoea'ikay. Konig o'e Dios huanopoe' ijmaknopoea'ikay. Do'taj aya'ada moknopoe'po mo'nigpeika'po Diostakon o'noknopoe'apo. Huadakda ogkika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Huakjeyyo o'neonhuahuika'apo. Dakhuea' kikhue'da sikkiregyo ehue' o'neonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

¹³ —Onda i'nopoe'po huata' i'tia'pakne noga konigti kenda ia' tia'pakhue' o'nenok nama'dapi' ia'nok ontaj nigpeehue'dik o'ey. —Fariseo huairiomeya Jesústaj o'nona'uy.

¹⁴ —Do huata'da ijtia'paknig buttida o'e. Do'taj nigpeedik mo'e konigepo Apag Diosere ijika'uy, Apag Diosya' ijtiakuy ijnopoeý. Onte'ti Diosyo ijhua'apoy ijnopoenok konigepo do'hued hua'a buttida o'e oknopoe'dik mo'e kenpa'ti do'taj nigpeika'dik mo'ene. Opudomeynayo keya' o'tiakuy nopoe'hue' mo'e. Keyo o'hua'apo nopoe'hue' mo'ene. ¹⁵ Konig aratbuta on'nopeika' opuda mo'nopoe. Diosya' o'tiakuy nopoe'hue' mo'ene. Da oa' o'noknopoeika'ne. “Dakhuea' bo'kika'po bueydik mo'ene,” kamanike'po Diosa ta'monahue' me'uyne. ¹⁶ Aratbut oknopoe'hue' e'ne'nayo nopo'koreahue' e'ne'nayopi' “Dakhuea' bo'ka'nok Diosa castiga kamagke'.” A'dik ijjeapoy. Konigepo nogtia'da ahue' ijjeý. Apag Dios doere konigti o'mana'ika'. Buttida oa' aya'ada nopoe'dik o'ne. ¹⁷ A'nennada Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey Moisésba' mo'toene. Huabokerekpi' dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka' botta'bokereka konigti e'huaa'nayo buttida on'huaa' mo'nopoe'po dakhuea' huaka'eritaj castiga ogka'dik mo'ene. Moisésa oa'uyate. ¹⁸ Ken do konig Diosen huakjey ijjeýpo Diostaj huamaknopoea'eri ijjeýpo ijtiakuy. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne. Konigepo buttida oa' oknopoe'dik mo'ene. —Fariseo huairitaj Jesúsa o'mana'uy nign'a Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'hue'da o'nuy.

¹⁹ —Ka'tia' ia', ¿O'nen Apag men itae? —Fariseoa o'nona'uy.

—Diosen Cristo o'ē oknopōehue' mo'ene. Aratbuten dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'ē nopoehue' mo'ene. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti oknopōehue' mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁰ Diosen jakyo kenteda Diostaj huakupe huanigkuda' caja'po o'huadika', keyo Jesúsa kenoka' e'manmadika'te Jesús bueyhue' kãe' Diosa o'nopoēnok tohuahue'dik o'nuy.

Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'ēapone. Jesúsa o'mana'uy.

²¹ —Kenpa'da o'nokhua'apone. Do'taj o'dukaponig'a oknopōehue'da mo'ēpo kenpa'da mo'bueyapone. Nopo'koreahue'da dakhuea' e'ka' mo'tōepo mo'bueyapone. Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'ēapone. —Judío oknopōehue' huãe'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

²² —“Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'ēapone.” Jesúsa mona'ne. Menpa' huata'da arakdikpi' ya'epo ya'et. —Judíomeya nopoehue' o'nepo on'batia'pakuy.

²³ —Huadariyo huãe'eri mo'epo konig dakhuea' huaka'eri aratbut mo'ēpo, konig opudda bo'pakpo mo'nopoika'po, konigti bo'kika'. Don-ayo kurudya' ijhuarakuy. Apag Diosya' ijtiakuy. Indariyo huai'ka'eri ehue' ijjej. ²⁴ Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do Diosen Huasi'po ee'tada do'taj oknopōehue' ee'nayo dakhuea' e'ka' mo'tōepo kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'apone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁵ —¿Be'a i'ē on? —Kenda e'nopoe'ta' pakhue' o'nepo nama'da o'nona'uy.

—Kenda huakkuruda o'nona'uyne. Mena'po onte'ti ena'ta' bo'pak. ²⁶ “Inomey huairia dakhue'da ogkika', ontaj oknopōehue' mo'ene.” Diostaj huaa'dik e'ēada oynayo huaahue'dik o'nene. Ke'na me'ta'mona'uyne buttida oa'ika'. Kenda Diosen ijpeepo aratbuttaj ijmanikay. —Jesúsa oknopōehue' huãe'eri judío huairitaj o'mana'uy.

²⁷ Jesúsa Apag Diostaj o'manmadikika'. Judío huairianayo nopenkahue' o'nuy. Kenpa'ti Apag Diosa o'ta'mona'uyate judíomey nopoehue' o'nuynok,

²⁸ —Cruzte do'taj en'darakde'te Diosa o'ta'mona'uyate mo'nopoēapone. Do'huedda sigpi' kahue' ijikay. Kenda Diosa me'nopoēa'ne kenda ijmanikay. ²⁹ Do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Nogtia'da eahue' me'ika'ne. Doere kenpa'da o'ika'. Kenda Diosa o'pak ijikay. —Jesúsa Judío huairitaj o'mana'uy. Kenomeya Jesústaj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakuy.

³⁰ Kenda Jesúsa e'manade'te huakka'ada Jesústaj o'noknopōe'uy.

Diosensi'pomey Jesústaj di' o'ne. Aratbut Jesústaj nigpeehue' o'nepo konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'.

³¹⁻³² —Aya'ada do'hued hua'a mo'nigpeika'po do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'ene. Do'hued hua'a buttida o'ē moknopōepo onte'ti toto'taj konig huanaba' nigpeehue' mo'ika'po onte'ti dakhuea' kikhue'dik mo'ēapone. —Judío huaknopōe'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Oro'mey Abrahamen adhuea' huayayo o'ey. Nog aratbuten huanaba' ehue'da o'ikay. Konig dakhuea' huaka'eri huanaba' ehue'da o'ikay. Onte'ti konig huanaba' dakhuea' kikhue'dik o'ēapoy. Nama'da oro'taj kenpa' ona'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ —Aya'ada dakhuea' ogkika'po, batikhue'da dakhuea' ogkika'po dakhuea' huakika'eri huanaba' o'ne. ³⁵ Huabokereken huasi'po huaojyoda o'nika'apo. Huanaba'nayo huairiyoda ikahue' o'neapo. Nogok meyopi' kenpa'da hua'dik o'nika'. ³⁶ Do Diosen Huasi'po ijjejey. Konig toto'en huanaba' dakhuea' bo'kika'ne. Do'hua dakhuea' e'ka' e'manopo'yarea'nayo Diostaj nigpeika'dik mo'eapone. ³⁷ Buttida boa'ne Abrahamen adhuea' huayayo mo'ene ijnopoejey. Abrahamen adhuea' huayayo e'eada do'hued hua'a pakhue' mo'epo do'taj e'arakta' on'tipakne. ³⁸ Kurudyo do'hued Apagere ijika'uy. Apagtaj ijtiahuayika'uy. Ijpeika'uy. Kenda ijtiahuayika'uy ijpeika'po opudomeytaj o'nona'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. O'nen huaojtaj mo'nigpeika'po dakhuea' bo'kika'ne. —Judiotaj Jesúsa o'mana'uy.

³⁹ —Ehue', dakhuea' huaka'eri ehue' o'ey. Huadakda o'ey. Abraham oro'en huaoj o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Abraham Diostaj o'nigpeika'uyate. Abrahamen hueretda huasi'po ehue' mo'ene. Abrahamensi'po ee'nayo Diostaj mo'nigpeika'yet. Kenpa'ti Diosen hua'a bo'pakika'yet. ⁴⁰ Diosa me'ta'nona'uyne. Diosya' ijtiakuy. Buttida hua'a Diosa me'nopoea'uyne. Diosen buttida hua'a e'nona'tada do'taj on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Ken konig Abrahama kahue' o'uy. Abraham Diostaj oknopoejo Diosen huata'moneritaj o'manigpeika'uyate. ⁴¹ Konig opuden huaoj dakhue'yo'da o'kika' opudomeykon dakhuea' bo'kika'. —Jesúsa judiotaj o'mana'uy.

—Oro' kate bahueta' e'si'poe' ehue' o'ey. Abrahamen hueretda adhuea' huayayo o'ey. Nogtida Apag Dios o'tene. Diostaj o'nigpeikay. —Judíoa Jesústaj o'nona'uy.

⁴² —Dios opuden huaoj ee'nayo do'taj di' mo'eayet konigepo Diosya' ijtiakuy. Doda ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudnayo do'taj di' ehue' o'nene. ⁴³ Dakhue'da mo'epo Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. Huadak e'ka'ta' pakhue' mo'ene. Konigepo do'hued hua'a e'peeta' pakhue' mo'ene. Kenpa'ti do'hued hua'a e'nohenka'ta' pakhue' mo'ene. ⁴⁴ Katepi' opudomeyen huaoj o'paknok kenda bo'kika'ne. Opudomeyen huaoj toto' mo'taene. Kentayo'da mo'nigpeika'. Huakkuruda toto'a o'bahuadiayika'po huakka'tada o'manopo'arakika'po. Diosen buttida hua'a toto'a e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Buttida hua'a nopoe'hue' o'epo ahue' o'ika'. Da oa'ika'. Da huaa'eri o'e. Aratbuttaj da huaa'eri o'maea'ika'. Aratbuttaj engaña huaka'eri o'e. ⁴⁵ Konigepo o'nen huaoj toto' da hua'ayo'da e'peeta' bo'pakika'po Diosen buttida hua'a e'mana'te e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Diosen Huasi'po ijjenok do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ⁴⁶ Nama'da oame'. Huaahue'dik o'nene. Dakhuea' o'kame'. Huaahue'dik o'nene. Buttida o'ika'. Do'taj oknopoe'hue' o'nene. ⁴⁷ Diostaj oknopoe'hue' mo'epo konigepo do'taj oknopoe'hue' o'nene. Diosen aratbut Diosen huanigpeika'eriomey Diostaj on'nigpeika'. Opudomeynayo Diosen huanigpeika'eri ehue' mo'ene. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. —Jesúsa judío aratbuttaj o'mana'uy.

A'nnenanada Abraham o'si'poe'uyate. Abraham si'poe'hued ee'te Cristo o'ika'uy.

48 —Dapita' dakhue'nanada i'ene. Samaria huag'eri i'ene. Toto'a menopo'toene. Buttida ona'ne. —Judío huairia huakka' on'huadiaypo Jesústaj on'tidi'kepo o'nona'uy.

49 —Do'taj toto'a nopo'toehue' me'ene. Diostaj di'nanada ijikay. Ijnigpeikay. Dios huadaknanada o'ika' ijbatia'pakikay. Diostaj pakhue' mo'epo do'taj on'huadiaypo dakhuea'da on'huaa'ne. ⁵⁰ “Jesús huadakda o'e.” Menhuaika'. Manahue' ijikay. Apag Diosnayo do'taj buttida be'tinopoepo, “Huadakda o'ika'.” Be'huaika'ne. ⁵¹ Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Judío huairitaj Jesúsa o'mana'uy.

52 —Toto' o'nopo'toē. Oynayo buttida o'nopoey. Oro'omeyen adhuea'pane' Abrahama Diostaj e'nigpeikada o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakeriakon Diostaj e'nigpeikada on'mabuey'uyate. “Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo.” Nama'da ia'. ⁵³ Oro'en huaoj Abraham teyda huairitone' o'uy. Abraham o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakerikon on'mabuey'uyate. Menpa' Abrahamtaj nogiti hueretda huairitone' okehue'dik i'ene. Diosen huamanbatia'pakeritaj o'nayo'da teyda huairitone' makehue'dik i'ene. “Huairi ijjej,” nama'da i'nopoepo, da ia', huairi ehue' i'e. —Judío huairia oknopoehue'da o'nepo Jesústaj o'nona'uy.

54 —“Aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijjej.” Doda ijpakpo manahue' ijikay. “Jesús huadakda o'e,” aratbuta men'batia'pake'po manahue' ijikay. Diosa o'paknok kenda ijmanikay. “Huairitone' i'ene. Do'hued Huasi'po i'ene.” Diosa mena'ika'ne. “Oro'en Dios o'e,” nama'da boa'ika'ne. ⁵⁵ Diostaj oknopoehue' mo'ene. “Diostaj yoknopoey.” Buttida ijjay. “Diostaj oknopoehue' ijjej.” Doa ea'nayo opud konigti da huaa'eri ijjeayet. Dapita' Diostaj yoknopoepo ijnigpeikay. ⁵⁶ Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj Diosa ona'uyate. “O'nen huayayo huaboro' huairitone' o'eapo.” Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate. Diostaj Abraham kenda oknopoepo do ijjeaponok durugnanada o'uyate. —Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.

57 —Ehue'. Abraham a'nennanada o'ika'uyate. Onnayo huatone' ehue' i'ene. Menpa' Abrahamtaj i'tiahuay'uy. Ehue'. Abrahamtaj tiahuayhue' i'e'uy. Da ia'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

58 —Abraham si'poehued Diosere ijikay. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uy. ⁵⁹ On'peedepo Jesústaj kdarake'po huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po huid on'bae'eadnig'a. Jesúsa o'makiregpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

9

Huabokerek ekpobig o'si'po'e'uyate. Jesúsa kentaj okpoyarea'uyate.

¹ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús o'hua'epo Jerusalényo o'hua'epo huabokerek ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig o'si'po'e'uy ekpobig o'e'uy.

² —¿Mena'po inbokerek ekpobig yasi'po'e'uyate? ¿Be'a dakhuea' yakuyet? ¿Huaoapi' huayepi' ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi' huamanmadika'eri? —Oro'omey Jesús en huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

³ —Ehue', ke'na dakhuea' kahue' o'uy. Ke'nen huaao huayegerea dakhuea' kahue' o'nuyate. Konigepo dakhuea' ogkuypo ekpobig ehue'

o'e. Diosa teyda kika'dik ka'e'po bakpoyarea'dik ka'e'po aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nopo'e'po konigepo ekpobig o'si'po'e'uyate. ⁴ Kenda Diosa o'pak kakike'po kenpa'ti Diostaj kanigpeike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo oyedda Diosen kika'dik ijje'y. Sue'da huame'noe mekenok oyda Diosen kika'dik ijje'y. A'ti nogok kahue'dik ijjeapoy. Konig sikyonig o'eapo kahue'dik ijjeapoy. ⁵ In huadariyo ijjedepo konig Diosen huakjey ijjepo Diostaj ijmaknopoea'dey, Diosen hua'a ijmanopoea'dey. —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

⁶ Kenda oa'depo barakte o'supupo igkusi'hue o'dukuta'po soroka ekpobigtaj okpodukuta'uy.

⁷—Yahuati'. Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy. (Siloé judío en huadik e'dikta'mona' o'e.)

Ken, o'hua'po okpokoyodepo okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy. ⁸ Yareahue'd ekpobig jak eretnopoyoda o'huadika'po “huakupe men'yok,” o'mana'ika'uy. Aya'ada kentaj on'nokie'uy. Ekpobig o'ika' aya'ada on'tiahuayika'uy.

—Dapi' inbokerek o'huadpo “huakupe men'yok,” o'mana'ika'uynig. —Sue'ada o'da'uy.

⁹—E'e', ke'na o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue', nogda o'e. Konigti o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Do ekpobig ijika'uynig ijje'y. —Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.

¹⁰—¿Monig ikpoyarudme'? ¿Monigá' i'mabodme'? —O'nona'uy.

¹¹—Jesúsa barakte o'supupo o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po, “Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'.” Mena'ne. Ken ijhua'depo yokpokoyodepo huaboa'da ijmabodi. —O'mana'uy.

¹²—¿Men ya'e' kenbokerek? —O'nona'uy.

—Nopoehue' ijje'y. —O'mana'uy.

¿Menpa' i'epo ikpoyarud? Fariseo judío huairia ekpobigtaj o'nona'uy.

¹³⁻¹⁴ Okmapie'ahuaddikte huame'noete Jesúsa soroka o'dukuta'po okpoyareadnok kenbokerek ekpoyareadtaj on'tohua'po judío huaitake' jak huairitaj on'tohua'po fariseo huairitaj on'tohua'uyate.

¹⁵—Ekpobig i'unhuahuika'uy. ¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay? —Fariseo huairia o'nona'uy.

—Soroka samibia bekpodukuta'po yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni. —Fariseo huairitaj o'mana'uy.

¹⁶—Okmapie'ahuaddik huame'noete aratbut katepi' kahue'dik o'ne. O'manmadikikay. Inbokerek nigpeehue'da o'epo okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'nok ke'na Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Sue'ada on'batia'pakuy.

—Dakhuea' huaka'eri ee'nayo bayareahue'dik o'e. Ke'na o'yarea'de dakhuea' huaka'eri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Noga on'batia'pakuy.

Noga nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o'ne'uyate.

¹⁷—¿On menpa' i'nopo'e' ken huabokerek huakpo beyareatenigtaj? —Huabokerek huakpoyareritaj judío huairia o'nona'uy.

—Diosen huamanbatia'pakeri o'e, o'nona'ne. —O'mana'uy.

18 A'nenda ekpobig o'ika'uy. Oyda okpoyaredepo tiahuydik o'e. Kenda Judío huairia oknopohue'dik o'nepo, "Ke'nen huaoj huayetere yan'totiak." On'mana'uy. En'tiakde'te.

19 —¿In huabokerek menpa' o'nensi'po ya'e? ¿Menpa' ekpobig o'si'poe'uy, bo'tia'pakika? ¿Mena'po oyda tiahuydik ya'e? —Judío huairia ke'nen huaojtaj huayetere on'mana'uy.

20 —Ee', ke'na oro'ensi'po o'e. Ekpobig o'si'poe'uy o'nopoey. 21 Mena'po oyda tiahuydik o'e oro'nayo nopohue' o'ey. Kenpa'ti be'a yakpoyaret nopohue' o'ey. "¿Be'a bekpoyarea?" Ya'nona'. Huabokerek o'e. Ke'nada a'dik o'e. —Ke'nen huaoa huayeerea on'mana'uy.

22 Judío huairitaj on'makme'pukpo huaojerea huayeerea kenda nama'da huairitaj on'mana'uy. "Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uyate." Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'peya'po judíoen huaitake' jakyo onte'ti kudhue'dik o'neapo. Judío huairia onpapayo' onda'po. Konigepo huabokereken huaojere huayeere on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.

23 "Huabokerek o'e. Ke'na a'dik o'e. Kentaj ya'nona'." Judío huairitaj nama'da on'mana'uy.

24 "Ke'na huabokerek ekpobig o'si'poe'uy. Kentaj yan'totiak." Judío huairia on'mana'uy. E'tiakde'te o'nona'po,

—Buttida yaa'. "Diosa be'yarea'ne." Yaa'. Jesús dakhuea' huaka'eri o'e, o'tinopoikay. Bayareahue'dik o'e. Oro' o'nopoikay. —Judío huairia o'nona'uy.

25 —Dakhuea' huaka'eripi' o'epi' 'uruda huaka'eri o'epi' nopohue' ijey. Nogtida ijnopoy. Ikken ekpobig ijjemey. Oynayo ijtiahuy. —O'mana'uy.

26 —¿Ontaj moniga' megka'? ¿Monig bekpoyarea'? —Onte'ti judío huairia o'nona'uy.

27 —Kenda huaboa'da o'nona'dene. ¿Mena'po onte'ti e'peeta' bo'pak? ¿Jesús en huanigpeika'eri ee'ta' menpa' bo'pak? —O'mana'uy.

28 —O'na kentaj huanigpeika'eri i'e. Oro'nayo Moisés en huanigpeika'eri o'ey. 29 Moisés taj Diosa ona'ika'uyate oknopoikay. In huabokereknayo meya' ya'tiakuyet nopohue' o'ey. —Fariseo huairiomeya' diga'da on'huadiaypo ighua'da o'nona'uy.

30 —¡Kenpihuay! Kentaj mena'po oknopohue' mo'e. Ken huabokereka bekpoyarea'ne. Keya' o'tiakuy nopohue' mo'ene. 31 Dakhuea' huaka'eritaj Diosa manigpeehue' o'ika'. Diostaj huanigpeika'eritaj Diosa o'manigpeika'. Katepi' on'paknok Diosa o'manigkika'. 32 A'nnenadapi' huakkuruda ekpobigtaj e'si'poe' okpoyarea'uy tipeehue' o'ikay. 33 Dapita' Diosya' o'tiakuyate. Diosya' tiakhue' e'uynayo in huabokereka kenda sigpi' kahue'dik o'e. Bakpoyareahue'dik o'e. —Judío huairitaj o'mana'uy.

34 —Dakhue' e'eretka' i'si'poe'uy. Dakhuea' i'kika'uy. Oro'taj onmandikahue'dik o'ene. —Judío huairia on'huadiaypo o'nona'uy.

Judío aratbuten huaitake' jakya' o'nen'uy.

Diostaj oknopohue' huae'eri konig ekpobig o'ne.

35 Huabokerek ekpoyare'taj huaitake' jakya' o'nende Jesús a' o'nopoepo o'deatopo,

—¿Dios en Huasi'po, ken huabokerektaj Diosa o'ta'mona'uyate menpa' oknopoe'? —Jesús a'ona'uy.

³⁶—¿Be'a ya'e, huairi? Ekno^ota' ijpaki. —Jesústaj ona'uy.

³⁷—Kentaj i'tiahuayne. Diosa me'ta'mona'uyne. In do ijje^y. Diosen Huasi'po ijje^o ona'ne. —Jesúsa ona'uy.

³⁸Jesús Diosen Huasi'po o'e okno^opo^opo huikudate o'tihuadpo,
—Diosen huata'mona'eri i'e. Diosen Huasi'po i'e. Yokno^ope^y, Huairi.
—Jesústaj ona'uy.

³⁹—Huakka'ada konig tiahuayhue'dik o'nepo konig ekpobig o'nepo Diostaj okno^ope^hue^d o'nepo do'taj o'nokno^ope^oapopo Diosere on'noehuahauika'apo. Nogomeya “Ekpobig ehue' o'ey. Tiahuaydik o'ey. Diostaj huadakda okno^opo^okay.” Nama'da on'batia'pakpo hueretda huakno^ope^oeri ehue' o'nepo konig ekpobig o'nenok Diosa castiga magka'dik o'ika'apo. Konigepo Diosa indariyo me'ta'mona'uyne. —Jesúsa oa'uy.

⁴⁰Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda o'nepo Jesústaj on'pe^odepo,
—Dapi' oro'omeynayo Diostaj okno^ope^hue' hu^oae'eri ehue' o'ey. Oro'omey ekpobig ehue' o'ey. Diostaj okno^ope^y. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴¹—“Diostaj okno^ope^hue' hu^oae'eri o'ey,” ea'nayo o'nen dakhuea' e'ka' Diosa bakkahuea'dik mo'eaynig'a “Diostaj okno^ope^hue' hu^oae'eri ehue' o'ey,” nama'da boa'nok Diosa bakkahueahue'dik mo'ene. —Jesúsa fariseo huairitaj o'mana'uy.

10

Ovejaen huakpa ekbiriktaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

¹ Diosen huanigpe^oeriomeytaj hueretda huamat^oe'eri doa ijikay. Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Ovejataj kabatioke'po oveja huamat^oe'eria huakpa ekbirikyo o'bakud^oika'. Bisik o'bakud^oika'. O'bakud^odepo akbogpe huato^oe'eria teya'da okhuikika'. Oveja huabereeri on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik o'nika'. Nogya'da okgudika'. Huakpakuya' on'behuikpo on'kudika', ²⁻³ Hueretda oveja huamat^oe'eria ovejataj o'matiokika'po o'mato^oika'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po akbogpete o'huahua'depo kentaj akbogpe huato^oe'eria oki^oe'po o'nigokhuike. Ken hueretda oveja huamat^oe'eri o'kudde ke'nen ovejaa on'nigpe^o. Aya' ovejaen huadik o'madikka'depo o'maoro^oka'po. ⁴ Aya'tada o'maoro^okandepo huakkuru o'manighua'ika'. Oveja hueretda huamat^oe'eritaj on'pe^opo o'noki^oe'po konigepo on'tahua'ika'. ⁵ Nogada e'huatiakte oveja o'nokmamonapo. Ke'na men'tahua'ena'te on'pe^opo oki^oehue' on'epo o'nokmamonapo. —Ken konig oveja huamat^oe'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁶ Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a judío aratbuta e'pe^oada nopogkahue' o'ne'uy.

Jesús konig oveja huamat^oe'eri o'epo huanigpeika'eritaj daka' o'matoika'.

⁷ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Do konig ovejaen akbogpe ijje^y. Do konig oveja ijbatokudi. Aya'da huakno^ope^oeri do'taj o'nokno^ope^opo doere kuddik o'ne. ⁸ Huakka'ada konig huamanbatia'pakeri do tiakhued ee'ted kenomey konig huabereeri engaña huaka'eri o'ne'uyate. Hueretda ovejaa ta'huahue' o'nika'uyate. ⁹ Do oveja e'tiokpaka' akbogpe konig ijje^y. Aya'ada do'taj o'nokno^ope^opo konig on'kudpo Diosere on'noehuahauika'apo. Diostaj daka'

kan'nigpeike'po ijbatihuapokikay. Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj ijbatiokika'apoy.

¹⁰ Nama'da huamanmadika'eri konig huabereeri o'ne. On'berika'. On'barakika'. On'bakbasakika'. Donayo iymanoeanhuahuikay. Hueretda huaknopoe'eritaj iymanoeanhuahuikay. Huakka'da ijmatinepahui'po 'urua'nanada iymanoeanhuahuikay. ¹¹ Do konig oveja huamatoe'eri ijje. Huadaka'da huamatoe'eri ijje. Huanigpeika'eritaj daka'nanada ijmatoikay. Ovejataj a'batiokaya'po, ovejataj a'manoeanhuahuikaya'po ijmangebueyapoy. ¹²⁻¹³ Sue'ada huakupeta' huakka' o'deretpakpo nogen ovejataj on'matamotoika'. Nubakuhuaa e'huatiakte on'matiokmonika'. Oveja nogen on'taenok huakupeyo'da o'deretpakpo ovejataj pakhue' o'nepo on'matiokmonika'. Nubakuhua on'bahuatiakpo o'maboke'po o'mamona'ika'.

¹⁴⁻¹⁵ Doa konig ovejataj daka' huamatoe'eri ijje. Apag Diosa do'taj mekie'ne konigti Apag Diostaj doa yokiey. Kenpa'ti do'hued huanigpeika'eritaj ijmakiy konigti do'hued huanigpeika'eria do'taj me'nokie'ne. Dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huanigpeika'eritaj ijmangebueyapoy. ¹⁶ Nog huanigpeika'eritakon ijmatoeika'apoy. Judío aratbut ehue' o'ne. Nog aratbut o'ne. Ken aratbuttakon manopo'korea'dik ijje. Do'taj on'nigpeika'apo. Kenomeyere judíomeyere konig nogaratbuttida o'neapo. Kenpa'ti do kenomeytaj nogtiada huamatoe'eri ijjeapoy.

¹⁷⁻¹⁸ Diostaj ijnigpeenok, do'taj men'tohua' do'taj men'arake' ijnopoepo. Ken ijbueydeapoy onte'ti ijnoyhuadapoy onte'ti ijnoeapoy. Konigepo Apag Diosa di' me'ene. Huabokereka do'taj e'arakta' on'pakpo arakhue'dik me'neapone. Konigepo doada e'nigbueyta' ijpakpo ijnigbueyapoy. E'nigbueyta' ijpakpo bueydik ijjeapoy. Onte'ti e'noyhuadta' ijpakpo noyhuaddik ijjeapoy. Kenda do'hued Apag Diosa mena'uyate. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁹ Judíomeya Jesústaj on'peedepo nogpa' nogpa' on'nopoepo nogpa' nogpa' on'batia'pakuy.

²⁰ —Toto'a o'nopo'toe'nok Jesús huasegda o'e Katia'po kentaj mo'nigpee'. —Huakka'ada kenpa' on'batia'pak'uy.

²¹ —'Urua'nanada o'manbatia'pak. Toto'a nopo'toehue' o'e. Toto'a e'nopo'toe'nayo 'uruda batia'pakhue' ya'eayet. Kenpa'ti ekpobigtaj okpoyareahue'dik o'e toto'a. —Nogomeya on'batia'pak'uy.

Judío huairia Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nuy.

²² Nogok Jerusalényo Diosen jak on'to'ka'depo fiesta okkahuehue' huae' o'uy. Huahui'ok o'uy. ²³ Diosen jak kurute Salomóna dagtaj jaka' o'tika'uyate. Ken dagte Jesús e'hua'ete ²⁴ judío huairia Jesústaj on'tikupobopo,

—¿Meniga' puug oro'omey nigunhuahua'dik o'e? Diosa e'ta'monuy'nayo buttida oyedda mona'. Cristo buttida ee'nayo mona'. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁵ —Kenda o'noname'niga do'taj oknopoehue' o'nene. Opu domeya do'taj daka' kanoknopoe'po konig Diosyo'da ka'dik o'e ijkikamey. Diosa kenda be'tihuapoknok 'urua'da ijkikamey. Konigda e'bayarea' ijkikamey. Cristo o'e do'taj daka' oknopoe'dik 'urua'da ijkikamey. ²⁶ Konig Dios 'urua'nanada o'kika' konigti ijkika'niga' opuda do'taj oknopoehue' o'nika'ne. Do'hued oveja huanigpeika'eri ehue' mo'epo,

do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ²⁷ Do'hued oveja huanigpeika'eria do'taj mena' okia'po on'nigpeika'. Do'hued huanigpeika'eri do'a ij-mataepo daka' ijmakikay. Do'taj o'noknopoe'po on'nigpeika'. ²⁸ Diosere durugnada ijmanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da bueyhue'dik o'neapo. Daka' ijbatika'nok be'api' sigpi' okkayhue'dik me'neapone. ²⁹ Oveja huanigpeika'eri me'bayokuyne. Do'hued Apag Diosa me'bayokuyne. Teynanada o'e. Diosyo'da teynanada o'e. Nogapi' konig teyti ehue' o'nepo okkayhue'dik o'nika'. ³⁰ Apagere doere nogtida o'ey. —Jesusa huairitaj o'mana'uy.

³¹ Judío huairia huida Jesústaj a'pa'ea'ya'po on'baea'uy.

³² —Opuda on'tiahuayika'ne nogda nogda 'urua'nanada ijkikay. Apaga be'tihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'e ijkikay. ¿Katea'po menapoata do'taj onpa'eapo? —Jesusa o'mana'uy.

³³ —Ehue'. Huadakda i'kika'nok pa'eahue' o'eapoy. Diostaj dakhuea'nada ia'nok huida o'pa'ea'apoy. Huabokerek e'eada Dios ijje'ya ia'nok huida o'pa'ea'apoy. —Judíoa o'nona'uy.

³⁴ —“Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Diosa o'mana'uyate. Kenpa' opudomey Diosa'te o'madoya'uyate.

³⁵ Diosba'nayo nama'da ahue'dik o'e. Kenpa'da buttida o'ika'. “Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.”

Apagba'a buttida o'mana'uyate. ³⁶ Apagtaj me'nigpeike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Dakhuea' huaka'erite me'ta'mona'uyne. Konigepo

“Diosen Huasi'po ijje'ya,” a'dik ijkikay. Konigepo “Diostaj dakhue'da o'tia'pak.” Do'taj huaahue' ya'nika'. ³⁷ Kenda do'hued Apaga menika'nig ijkikay. Do Diosen kikhue' ee'nayo do'taj oknopoe'hue'dik mo'ene.

³⁸ Do'a Diosen e'kika'tada opudomeya do'taj oknopoe'hue' ee'pi' kenda do ijkika'nigeyo kenda yanoknopoe'. Diosensi'po o'e nopoe'dik mo'e.

Konig Diosa o'nopoe konigti ijnopoe'ey. Konig do ijje'ya konigti Dios o'e. Konig do'a ijnopoe'ey konigti Diosa o'nopoe. Kenda nopoi'ka'dik mo'eapo.

—Jesusa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁹ Onte'ti Jesústaj kan'kude'po e'tohua'ta' en'paktada Jesusa o'makmon'uy.

⁴⁰ Onte'ti Jordánhue akodpen Jesusa o'hua'uy. Kenteda Juana huakku-ruda bautiza o'magkadhua'uyatenig. Kenteda Jesús o'unhuahua'po.

⁴¹ Jesuste huakka'ada on'huatiakuy.

—Konig tiahue' hued o'ika' konig Diosayo'da ka'dik o'e Juananayo kahue' o'uy. Aya'da inbokerektaj o'tia'pakika'uy, buttida oa'ika'te. —Aratbuta on'huaa'uy.

⁴² Keya' Jesústaj huakka'ada o'noknopoe'uy.

11

Lázaro o'buey'uyate.

¹⁻³ Lázaro huabokerek o'uy. Jesusa Lázarataj di'da o'ika'uy. Betania huakka' jakyo huae'eri o'ika'uy. Betaniayo huidpo Maríaere Martaere o'nika'uy. Lázaro dakhue'da o'enok María Martaere Jesuste on'ta'mona'uy.

—Lázarataj di'da i'ika'ne. Dakhue'da o'e, Huairi. Jesústaj yanati'. —O'nona'uy. María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj 'uru'hui'eada 'itioyhued kenpa'ti huakuhui'a 'itidukuthued o'uy.

⁴ Jesusa kenda o'pe'edepo,

me'noknopöepo on'noeonhuahuika'apo. Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. ¿Kenda menpa' i'nopöe, Marta? —Jesúsa ona'uy.

²⁷ —Ee', kenda do ijnopöey, Huairi. “Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristotaj ijta'mona'apoy. Do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy.” A'nennada Diosa o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. O'na Cristo o'e. Diosen Huasi'po o'e, ijnopöey, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázaro buey e'huedta'da Jesúsa o'huikon'uy.

²⁸ Kenda Martaa ona'depo huama'buy Maríataj atotiakya'po Maríate o'huahua'uyate.

—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Martaa ona'uyate.

²⁹ María o'peundepo ida o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate. ³⁰ Huakka' jakyo Jesús kudhued o'uy. Kenteda Martataj o'batia'pakpo kenteda o'epo. ³¹ Ken María ida o'bodpo ida o'orokonpo. Judío huairi on'bata'huadpo, on'manoeynoeypo Maríataj on'tiahuaydepo kubarakya' a'huikya'po o'hua' on'nopöepo on'ta'hua'uyate.

³² Jesústaj o'huatiakdepo Jesús en hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.

—A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyö ehue' i'eme'ne on iyö e'eme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'eayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.

³³ Kenda María ona'depo o'huik. Lázarotaj o'huikuy. Judío huairi kenere on'huatiakdepo kenere on'bahuikpo. Maríaomey enhuikte Jesúsa o'batiahuaydepo sue'eada o'epo o'mepu'ketu'uy.

³⁴ —¿Lázarotaj meyo yagkubarakkame'? —Jesúsa o'mana'uy.

—Yatiak. Yatihua'y', Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.

³⁵ Ken Jesús kon o'huikon'uy.

³⁶ —Dapita' Lázarotaj di'nanada o'unhuahuika'. —Judíoa on'huaa'uy.

³⁷ —Huabokerek ekpobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarotaj bueyhue' ka'e'po menpa' Jesúsa yareahue'dik o'eme'te? —Sue'ada judíoa on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

³⁸ Onte'ti Jesúsa huanopoya'da sue'nanada o'epo kubarakte o'huatiakonpo Lázarotaj kubarakyo on'huedame'te. Huaboro'huidada kubarak on'tinokbeta'uyate.

³⁹ —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesúsa o'mana'uy.

—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pagda o'edeta, Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.

⁴⁰ —“Eknopöe'nayo Diosa 'urua'nanada o'ka'apo. Dios 'urunanada o'e aya'ada on'tiahuaypo on'nopöepo,” ona'dene. —Jesúsa Martataj ona'uy.

⁴¹ Ken huaboro'huid e'tinokbeta' o'nokpokorea'uy. Jesúsa kurudyon o'mabopo,

—Do'taj o'nigpeenok, Apag, dakiti ona'ne. ⁴²⁻⁴³ Do'taj kirigayo' menigpeene, ijnopöey. Do'taj o'ta'mona'uyne in aratbuta kanoknopöe'po “dakiti, Apag” ona'ne. —Jesúsa o'tiona'pakdepo,

—Yaorok, Lázaro. —'Utta'da ona'uy.

⁴⁴ E'bueyme'ada o'noyhuaddepo o'orokpo hua'itaj huaba'taj huakok-takon huabid telaa e'tihuyiyig o'orokon'uy. Ken konig Lázaroa o'orokuy.

—Yan'tikuj, kahua'e'. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj a'arakya'po monig o'ka'apo sacerdote huairiere fariseo huairi-omeya on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Judíomey Mariataj a'ta'huadeya'po on'huatiakme'tenig'a kenda Jesús a o'ka' on'tiahuaydepo huakka'ada o'noknopoe'uy. ⁴⁶ Sue'ada fariseo huairitaj on'bahuahua'po, kenda Jesús a o'ka'de fariseo huairiomeytaj on'batia'pakuyate. ⁴⁷ Ken fariseoere sacerdote huairiere nog judío huairiere on'kupopakdepo,

—¿Kate o'ka'apo? Ken huabokerek konig Diosayo'da ka'dik o'enig o'ka'. O'bayarea'. Kenpa'ti o'noyhuada'. ⁴⁸ Kentaj batikahue' ee'nayo aya'ada kentaj o'noknopoe'apo, kentaj aya'ada on'nigpeika'apo. Jesús oro'en huairi o'e. Aratbuta on'batia'pakapo Roma huairia kenda on'tipeedete bo'huadiayapone, sorotataj mo'tita'mona'apone. Oro'taj mogka'apone. Kenpa'ti oro'en Diosen jak on'saka'apo. —Judío huairi huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁴⁹⁻⁵⁰ —Opudomeya sigpi' nopoehue'da mo'ene. Aratbuttaj nogtiada e'manigbueynayo oro'tehuapa' huadakda o'eapo. Aya'da judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada manigbueydik o'eapo. Kenda nopoehue' mo'ene. —Caifása o'mana'uyate. Caifás kenbayokte huaboro' sacerdote huairi o'uyate.

⁵¹⁻⁵² Caifásada o'nopoepo kenda manahue' o'uyunig'a kenbayok sacerdote huairi ee'te Diosa o'nopoea'nok “Aya'tada judío aratbuttaj Jesús a o'manigbueyapo. Kenpa'ti Diosen aratbut, judío aratbut kenpa'ti nog aratbuttaj kamanopo'kore'po Diostaj konigti kanoknopoe'po Jesús a o'manigbueyapo.” Kenda sacerdote huairia o'batia'pakuy. ⁵³ Caifás kenda e'manade'te “Jesústaj monig o'arakapo.” Judío huairia huaboa'da on'batia'pakuyate.

⁵⁴ Judío huairia e'arakta' on'tipaknok keyo huakka' judío aratbut egkupopakyo onte'ti Jesús huahue' o'uy. Nogyo o'hua'uy. Efraín huakka' jakyo o'hua'uy. Oro' huanigpeika'eriere o'hua'uy. Efraíno sue'da aratbut o'ne'uy. Kenpa'ti Efraín kurute sue'ada aratbut o'nuy. Oro'omeyere o'ika'uy.

⁵⁵ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo. Nogyá' nogyá' nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' Jerusaléno huakka'da judío aratbut on'bahua'uy. Fiesta ehued on'bahua'uyate. Fiestaya' a'bapeya'po a'maya'po Diostaj 'uru 'uhua e'huae' on'nigbatiarakuyate 'urunopo'da Diostaj a'nigeyapo. Konigepo fiesta kahued konig huakkuruda on'hua'uyate. ⁵⁶ Jerusaléno o'nedepo on'hua'epo Jesústaj o'nonmabopo. Diosen jakyo o'nedepo,

—¿Menpa' mo'nopo'e? ¿Menpa' Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue' ya'eapetpi'? —Judío aratbuta huayahuaya onpayo' on'batia'pakuy.

⁵⁷ “Be'api' Jesústaj e'tiahuaynayo oro'taj monati'.” Sacerdote huairiomey fariseo huairiere on'mana'uyate. Jesústaj huabakudá' jakyo kan'tohue'po kenda on'mana'uyate.

12

Ettone' Jesús en hua'itaj huasihuaj 'uru'huieqada o'itioy'uyate.

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ A'timon seis huame'noe e'pokde'te judío aratbuten huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo, Jesús Betania huakka'

jakyo o'tiakuy. Keyo Lázaro o'ika'uy. Jesús Lázarotaj e'bueyme'tada o'noyhuada'uy. ² Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada'uy. Martaa aypo o'mabayoke'uy. Jesúsere Lázaro o'bape'uy. ³ Ken on'bape'depo 'uru'huie'da huasihua' María o'totiakpo, konig medio litro o'totiakpo nardo huasihua' huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesús'taj huakka' o'pakpo María Jesús'en'itaj o'itioypo o'ihuekedepo, huakuhui'akon o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihua' 'uru'huie'taj on'huir'ikuy.

⁴⁻⁵ —¿Mena'po kenda yaka? ¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue' ya'eme'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po ¿Mena'po bahuayahue' ya'uy? Huakka'teda ee'tada o'e. Konig trescientos denarios huapa huakupe ee'tada o'e. —Judasa o'mana'uy. Judas Simónensi'po o'uy. Judas Jesús'en huanigpeika'eri e'e'ada Judío huairia kadarake'po Judasa o'bayokapo.

⁶ Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'ada huabereeri o'epo e'bereta' o'pakpo kenda o'mana'uy. Huabereeri o'e kenda oro'omeya Jesús'en huanigpeika'eria nopoehue' o'uy. Judas oro'en huakupe huamatog'eri o'ika'nig'a oro'en huakupe o'berika'uyate.

⁷ —Keje', dakhue' huaahue' yae' Maríataj. A'ti o'bueyapo María o'nopoe'po 'uru'huie'da huasihua' me'nigtoe'nhuahuika'po be'itihuekene. 'Uruso'da kan'kubarakke'po me'so'tihuekene. ⁸ Pai'da aratbuttanayo mo'mat'ojika'apone. Do'tanayo to'ehue' o'nunhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uy.

Judío huairia Lázarotakon e'arakta' on'pakuyate.

⁹ Jesús Betania huakka' jakyo o'ea', huakka' judío aratbuta on'tipeepo Betaniayo Jerusalénya' on'bahua'po. Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue' o'nuy kenpa'ti Lázarotabeta' e'tiahuayta' on'pakpo Betaniayo on'hua'uy. Lázarotaj o'noyhuadame'te Jesús'a. ¹⁰⁻¹¹ Huakka'ada judío aratbuta onte'ti judío huairitaj e'nigpeika'ta' pakhue' o'nepo on'bakhua'po Jesús'taj o'noknopoe'uy. Konigepo judío sacerdote huairi Lázarotakon on'huadiaypo “Lázarotaj mo'darak,” konigti onpapayo' on'nopoe'uyate.

Jesúsa konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalényo o'bahuahua'po o'kud'uy.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta a'bapeya'po huakka'ada aratbut Jerusalényo on'bahua'depo o'nokyedepo. Eme'te “Jerusalényo Jesús'a o'tiakonyakde,” huakka'ada on'tipeedepo ¹³ huabotod on'baktegandepo Jesús'te on'torokonpo on'nigtohua'po,

—Oro'omeytaj kabatioke'po Diosa mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia mo'nigta'mona'uyate. Huadaknanada o'e. Israel aratbuten gobierno huairitone' o'e. Dakiti Dios. —Jesústaj on'huahua'po 'utta'nanada on'da'uy.

¹⁴ Jesús'a burrotaj o'huahuaypo kenta'pite o'huaduy. Jesús si'poe'hued ee'te Apagba'te kenpa' o'epo oa'uyate.

¹⁵ Jerusalényo huag'eria mo'epo opuden huairi e'tiakte me'pukhue'dik mo'e. Burrote o'huadpo opudomeyen huairi o'tiakapo. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.

¹⁶ Jesús'a burrote e'huadde'te kenda Apagba'te Jesús'taj o'tia'pakuy'ni' oro'omey Jesús'en huanigpeika'eria nopoenkahue' o'uy. Nogoknayo Jesús kurudyo o'behuikdepo kenpa'ti Diosen Nokireg mo'nopo'toedenok

kenda Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate konigti Jesúsa kenda o'ka'uynok huaboa'da o'nopoenka'uy.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa Lázarotaj e'bueyta' e'noyhuada'te kenpa'ti "Yaorok, Lázaro," ena'te huakka'ada judío aratbuta on'tiahuay'uy. 'Urua'nanada Jesúsa o'ka'nok kenda Jerusalényo diga'da on'manbatia'pakuyate.

¹⁸ Konig Diosayo'da ka'dik o'e Jesúsa o'ka'denok huakka'ada aratbuta on'nopoedepo Jesústaj on'huahua'uyate.

¹⁹ —Paj, kentaj batikahue'dik o'ey oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj on'pakpo on'nigpeika'. —Fariseo huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

²⁰ Fiestate Jerusalényo huakka'da on'batiakuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po on'batiakuyate. Judíoere griego hua'a huaa'pakeri on'batiakuyate. ²¹ Felipe Jesúsen huata'mona'eri o'epo Betsaida huakka' jak hua'eri kenpa'ti Galilea huadarieri o'enok sue'da griego hua'a huaa'pakeria Felipetaj on'huatiakpo,

—Jesústaj e'batia'pakta' o'paki, huairi. —Felipetaj o'nona'uy.

²² Felipe Andréste o'bakhua'po kenda griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de Andréstaj ona'uy. Felipe Andrésere onokteyo' Jesúste on'hua'uy. Kenda griegoa o'nona' Jesústakon o'nona'uy.

²³ —A'ti Diosa o'ta'mona'uy aya'ada on'nopoepo. Aya'tada ijmanigbueyapoy. Aya'tada ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone' Apag Diosere ijjeunhuahuika'apoy. ²⁴ Do'a aya'tada manigbueyhue' ee'nayo kenpa'ti kubarakyo kudhue' ee'nayo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Ken konig toketkid o'e, ijmanbatia'paki. Toketkid batukehue' ee'nayo konig kidpoaghue' ee'nayo tipakbohue' o'eapo, huakka' toket boyoghue'dik o'eapo. Sorokyo 'urua'da e'batuke'nayo nogok huakka' toket o'boyogapo. Huakka'da toket o'eapo. ²⁵ Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue' o'nepo aya'ada hua'enda on'eretpakpo, katetapi' o'deretpakpo, aratbuttaj o'deretpakpo, huabettaj o'deretpakpo kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo aya'tada huata'da pakhue' o'nepo, kateta'pi' eretpakhue' o'nepo do'tayo'da on'pakpo do'tayo'da on'nigpeika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²⁶ Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo konig ijikay konigti kan'kike', konig do pai'da ijnopo'ikay konigti pai'da kan'nopo'ike', konig do huata'da ijpakpo kahue' ijikay konigti huata'da kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka' doere do'hued Apagere kurudyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj on'nigpeika' kenomeytaj Diosa o'bakkahuea'apo, "Huadakda mo'ene." Diosa o'mana'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

"Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijbueyapoy." Jesúsa o'batia'pakuyate.

²⁷ Huakka'tada pai'da ijmanignopo'eapoy. Huakka'tada ijmanigbueyapoy. Huakka'da e'me'pukeada "Bueyhue' a'eya'po be'tioka', Apag" onahue' o'ene. A'manigbueyya'po kurudya' ijtiakuy. ²⁸ Ontaj ijnigpeika'po ijmanigbueynok "Huadakkanada o'e Dios. Huakka' di'da o'maika'. Huakka' o'matinepahui'ika'." Aya'ada aratbuta kenda kan'batia'pakike'po. Jesúsa kenpa' o'tiona'pakuy.

—Do'taj me'nigpeika'nok “Huadaknanada o'e Dios.” Aya' aratbutada kan'nopoike' nogok ona'ti konigti kan'nopoike'. —Kurudya' Diosa 'utta'da ona'nok Jesúsa o'pee'uy.

²⁹ Huakka'ada aratbuta ogkupobopo on'peede'po, “Kuruda oa',” on'batia'pakpo. “Diosen huata'moneria o'da'.” Nogomeya on'batia'pakuy.

³⁰ —Do'tayo'da kenda Diosa onahue' me'ene. Opudomey do'taj ka'noknopoe'po kenda mena'ne. ³¹ Do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo a'ti do'taj en'arakde'te “Dakhuea'nanada bo'ka'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. Castiga ogka'dik o'neapone.” Diosa o'mana'apo. Kenpa'ti toto'taj Diosa konigti ogka'apo onte'ti huairitone' ehue' o'eapo. Aya'tada onte'ti nama'da manahue'dik o'eapo. ³² Do cruzte ijbueyapoy. Cruzte ijbueydepo ijnoyhuadapoy. Kurudyo Dioste ijhua'apoy. Aya' aratbuta do'taj e'noknopode' Diosensi'ponig o'neapo. Kurudyo ijbato'behuikapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

³³ Cruzte ijbueyapoy Jesúsa daka' o'manbatia'pakuy.

³⁴ —Oro'en Apagba' e'mona'pakte o'pepo Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone. Kenpa'da Cristo bueyhue' o'epo o'noe'nhuahuika'apo. Diosa ontaj e'ta'mona'nayo, “Cruzte ijbueyapoy.” ¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa huabokerektaj o'ta'mona'apo. ¿Be'a ya'eapo? —Aratbuta ogkupopakpo nogtiada Jesústaj kenpa' ona'uy.

³⁵ —Sue'da huame'noe opudomeyere ijjeapoy. Konig huakjey ijje'po Diostaj kanoknopoe'po o'nonmadika'ne. Konig Diostaj eknopoe' kenpa'ti e'nigpee' on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe opudere ijjeaponok opudere ee'te do'taj daka' men'pee' kenpa'ti daka' Diostaj yanoknopoe'. Do'taj daka' nigpeehue' ee'nayo konig sikkiregyoda mo'eapone. Diostaj menpa' oknopoe'hue'dik mo'eapone. Diosen dag huahuayhue'dik mo'eapone. ³⁶ Do opudomeyere e'ede'te do'taj me'noknopoe'. Diosen aratbut a'eya'po do'taj me'noknopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.

Kenda o'mana'depo Jesús o'bakhua'po o'irege'uy.

Mena'po huakka' judío aratbuta Jesústaj oknopoe'hue' o'nika'. Juana o'batia'pakuyate.

³⁷ Konig Diosayo'da ka'dik o'e aratbut kan'tiahuaye'po Jesúsa nogda nogda o'kika'uy'g'a aratbuta en'tiahuayte o'bayarea'uy. Nogtaj o'noyhuada'uy'g'a Jesústaj oknopoe'hue' o'nuyate. Huakka' judío aratbuta oknopoe'hue' o'nuyate. ³⁸ Konig Diosen huamanigbatia'pakeri Isaías oa'uyate, a'nennanada oa'uyate konigti ogka'uy. Jesústaj oknopoe'hue' o'nuy. Isaías o'madoya'po,

O'nen hua'a on'peika'nig'a konig huabokereknayo kahue'dik o'nika' konig teyda i'kika'nig on'tiahuayika'nig'a oknopoe'hue' o'nika'. O'nen hua'a o'mana'nig'a oknopoe'hue' o'ne, Dios Huairi. Isaías a'nennanada o'manigmadoya'uyate.

³⁹ Mena'po oknopoe'hue'dik o'ne onte'ti Isaías o'madoya'uyate,

⁴⁰ Diostaj pakhue' o'nenok Diosa o'bakpobiga'uy. Kenpa'ti nopoekahue' e'huag' o'magka'nok onte'ti 'uruda Diosen e'ka' menpa' tiahuayhue'dik ya'neapet. Diosen hua'a menpa' nopoekahue'dik ya'neapet. Dakhuea' e'ka' a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa' nopo'koreahue'dik ya'neapet. Isaías o'mana'uyate.

⁴¹ Jesús pai'nanada o'manignopo'epo o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo o'behuikpo kenda Diosa Isaiastaj o'nopoëa'uyate. Konigepo judío aratbuta Jesús, Diosen Huasi'potaj eknopoë'ta' pakhue' ya'neapet. Kenpa'ti e'nigpeëta' pakhue' ya'neapet. Isaiasa a'ennanada o'mana'uyate.

⁴² Huakka'amon judío aratbut Jesús'taj o'noknopoe'uyunig'a sue'da huakka' huairiakon o'noknopoe'uyatenig'a Jesús'taj yoknopoe'y aratbuta kan'pee'po batia'pakhue'da fariseo huairitaj on'me'pukpo batia'pakhue' o'ne'uyate. Jesús'taj yoknopoe'y aratbuta ea'paknayo onte'ti judío'en hua'itake' jakyo kudhue'dik o'neapo. Fariseo huairia on'mana'uynok.
⁴³ Kenpa'ti "Huadakda i'ene." "Uruda huairi i'e." Aratbuta ea'tada ekpeëta' o'deretpakpo Diosa kenda ea'ta' ekpeëta' pakhue' o'nepo Jesús'taj yoknopoe'y ahue' o'nuy.

Jesús'taj pakhue' huaë'eria dakhuea' ogkika'. Jesús'en hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

⁴⁴ —Apag Diosa o'ta'mona'uy. Aya'ada do'taj eknopoë'nayo Diostaere oknoponhua'dik mo'ene. ⁴⁵ Kenpa'ti aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon on'tiahuay. Ke'na me'ta'mona'uynigtaj. ⁴⁶ Huadariyo aratbutte ijtiakuy. Konig huakjey Diostaj a'maknopoe'aya'po ijtiakuy. Do'taj huaknopoe'eria Diostakon o'noknopoe'apo. "Uruda kika'dik o'neapo. Konig sikkiregyo ehue' o'nika'apo. Dakhuea' onte'ti kikhue' o'neapo. ⁴⁷ Sue'da huakka' do'hued hua'ataj nigpeehue' mo'ëapone. "Dakhuea' boka'ne," manahue'dik ijje'apoy. "Dakhuea' i'ka'ne," a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'koreaya'po ijtiakuy. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. ⁴⁸ Do'taj pakhue' huaë'eritaj kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpeehue' huaë'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne." Kene'huaya' huame'noete do'hued hua'a a o'mana'apo. Diosa castiga o'magka'apo. ⁴⁹ Konig doada ijnopoe'po konig doada ijpakpo manahue' ijikay. Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po o'nona'ne. ⁵⁰ Diosen hua'a o'nona'ika'nig ke'na mo'noeanhuahuika'apone. Do'taj eknopoë'nayo mo'noeonhuahuika'apone. Apag Diosen hua'a o'nona'ika'ne. —Jesúsa judío aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

13

Huanigpeika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

¹ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta ogka'apo. Fiesta aypo on'bape'apo. Bapehued e'ne'te, "Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued Apagtaj onte'ti ijkumejapoy." Jesúsa o'nopoë'uy. Oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj di' mo'ika'po oynayo huakka'nada di' mo'epo mo'nigbueydeapone.

²⁻⁴ Oro'omey Jesús'en huanigpeika'eri Jesúsere judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a Judas Iscariotetaj enga'ña ogka'depo, o'nopo'toepo Jesús'taj judío huairitaj a'bayoki o'nopoëa'uy toto'a. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. Jesúsere Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka' Diosya' ijtiakuy. Diosyo ijhua'apoy. Diosen aya'da ijtamatoe'apoy. Aya'ada do'taj nigpeëdik o'neapo. Jesúsa o'nopoë'uy. Ken Jesús oro'ere o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po o'hueda'po huaso'tidukuta o'teyiga'uy. ⁵ Hua'ikoyoa' hue'ey

kosoyo onoydepo huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po bo'ikoyoa'depo huaso'tidukuta e'teyiga'a bo'itidukuta'uyne.

⁶ Simón Pedrotakon e'huatiakte a'ikoyoya'po

—Huairi i'ene. Do'hued hua'i menpa' i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. — Simón Pedroa ona'uy.

⁷—Kenda ijkay oyda noponkahue' i'enig'a nogoknayo i'nopoꝑapo. — Jesús a ona'uy.

⁸—Keje'. Menokapi' do'hued'i'ikoyohue'dik o'ene. —Pedroa ona'uy.

—O'nen'i'ikoyohue' ee'nayo doere Apag Diosere ehue'dik i'unhuahuika'apone. —Jesús a Pedrotaj ona'uy.

⁹—Kenda mena'ne. Huaso' aya'da bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

¹⁰—Huaboa'da e'oo'de'te aya'da e'koyode' onte'ti koyohue'dik mo'epo. Jakyo e'tiakde'te hua'iyoda sorokda o'enok hua'iyoda koyoa'dik mo'ene. Opudomeytaj Diosa mo'bakkahuea'depo 'urunopo'da mo'enig'a nogtiada dakhue'da o'e. —Jesús a ona'uy.

¹¹—Nogtiada dakhue'da o'e. —Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo. Judío huairitaj me'bahuaya'apone Jesús a o'nopoꝑuy.

¹²Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy. O'huaddepo,

—Kenda opudtaj huaboa'da o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta' ijpaki. ¹³ “Huamanmadika'eri” do'taj o'nonika'ne, kenpa'ti “Huairi” o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne. Kenda ijje. ¹⁴ Ken do opueden Huairi ijje opuden Huamanmadika'eri ijje konig huanaba' opuden hua'itaj on'ikoyoa'denok opudomeyakon konigti huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'. Huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. ¹⁵ Opuden hua'i konig huanaba'niga on'ikoyoa'ne do'taj on'tiahuaydene. Konig do ijkay konigti yag'kika'. Konig huanaba'niga huayahuaya yan'batiahuapokika'. ¹⁶ Opud huanaba' e'eada “Huaboro' huairi ijje.” Nopoꝑhue' yane'. “Do'hued huairinayo sue'da huairi o'e.” Nopoꝑhue' yane'. Huamata'mona'erinayo huairi o'ne. Huahua'erinayo huairionig ehue' o'ne. Yan'nopoꝑe. Buttida ijje. ¹⁷ Kenda huaboa'da o'nona'nig opud e'nopoꝑenayo kenpa'ti daka' menigpejka'nayo durugnanada mo'eapone.

¹⁸ Opudomey do'taj mo'peepo durugda mo'eaponig'a nogtiada durugda ehue'dik o'epo. Opudomeytaj o'noktie'ea'uyng'a nogtiada dakhuea' megka'apone. Kentaj Apagba'a o'huaa'. “Ke'na doere o'bape'ika' do'taj dakhuea' megka'apone.” Kenpa' Apagba'a oa'. ¹⁹ Dakhuea' megka'apone. Dakhuea' ogkahued ee'ted o'nona'ne. Ekgade'te do'taj o'noknopoeonhuahua'po batikhue' mo'epo Diosa o'ta'mona'uy, kenda kanoknopoeonhuahuike'po konigepo oyda o'nona'ne. Konig huakkuruteda o'nona'ne. ²⁰ Huadak hua'a kan'manbatia'pake'po opudomeytaj on'ta'mona'ne. Nogomeytakon ijmata'mona'apoy. Opudomeya e'manmadika'te eknopoꝑenayo do'taj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Kenpa'ti Diostaj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Diosa me'ta'mona'uyngitaj. Buttida ijje. —Jesús a mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone. Jesús a o'mana'uy.

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Jesús a kenda mona'depo huakka'da o'nopome'pukatupo,

—Opuda nogtiada me'bahuayapone. Judío huairitaj men'yokapone. Buttida o'nona'ne. —Jesúsa oro' doce huanigpeika'eriomeytaj daka' mona'uyne.

²² Betaj Jesúsa ya'huaet oro' nopoehue' o'epo huayahuaya o'batiahuaye'uy. ²³ Jesús di'nanada me'ene do'taj Jesúsere onokteteyo' ijgabe'nok, ²⁴ do'taj Simón Pedroa ba'ba' menepo, “¿Be'taj ya'huaet? Kenda mena'.” Simóna mena'uyne. ²⁵ Ken Jesústaj ijtipebetpo,

—¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone, Huairi? —Jesústaj yona'uy.

²⁶—Pan hue'eyyo ijta'butapo ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone. —Jesúsa mena'uyne.

Ken pan o'ta'buta'depo Judas Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. ²⁷ Ken Judas pan onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de' toto'a Judastaj o'nopo'to'e'po Jesústaj dakhuea'da kagke'po nama'da o'nopo'e'a'uy. Ken Judasa nama'da o'nopo'enig kenda Jesús o'nopo'epo,

—Kenda do'taj megka'aponig ida megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

²⁸ Oro'omey kutopate Jesúsere Judasere o'bape'po kenda Jesúsa Judastaj ena'te nopogkahue' o'uy. ²⁹ Judas oro'en huakupe huato'e'eri o'enok, “Fiesta aypo nogiti yabae'.” Jesúsa ona'. Sue'ada on'nopo'e'uy. “Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti'.” Ona'. Nogte on'nopo'e'uy. ³⁰ Judas pan o'hapokdepo o'bape'po o'orokonpo o'bakhua'bed'uy.

“Huayahuaya di' yan'mae'.” Jesúsa huaboa'da o'mana'uy.

³¹ Judas ehuede'te,

—Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, Diostaj daka' ijnigpeepo oyda huakka'da aratbuten dakhuea' e'ka'taj ijmanigbueyapoy. Konigepo huadaknanada ijka'denok huakka'ada on'nopo'epo, “Dakiti, Dios,” kenpa'ti “Huadaknanada o'e Dios,” huakka'ada on'batia'pakapo. ³² Do Diosen Huasi'po Diostaj ijnigpeepo huakka'tada ijmanigbueyapo Dios huadaknanada o'e, huakka'tada ijmanopoeay Diosakon huakka'tada o'manopoea'. Ke'nen Huasi'po huadaknanada o'kika', huadaknanada o'ika', o'manopoea'. Ida o'manopoea'apo. ³³ Huadi'nanada on'taene, do'huedsi'po. Opudere sue'da hora ijjeapoy. Onte'ti do'taj huahuayhue' o'neapone. E'ukada huahuayhue' o'neapone. Ijhua'apoy. “Keyoda ijhua'apoy tiakhue'dik mo'ene.” A'nen kenda judío huairitaj ijmana'mey konigti opudomeytakon o'nona'ne. ³⁴ Konig huabodikda e'manmadika' e'mana'ta' ijpaki. Huayahuaya di' yan'maika'. Konig do'a di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ³⁵ Huayahuaya di' e'maika'nayo Jesús en huaknopoika'eri o'ne aya'ada aratbuta on'nopo'epo. —Jesúsa oro'omey huanigpeika'eritaj mona'uyne.

Jesústaj okia'hue'yaj ijje. Ia'apo. Pedrotaj Jesúsa ona'uy.

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶—¿Meyon i'hua'apo, Huairi? —Jesústaj Simón Pedroa ona'uy.

—Keyo ijhua'apoy oyda ta'huahue'dik o'ene. Nogoknayo do'taj o'tahua'apone. —Jesúsa ona'uy.

³⁷—¿Mena'po oy ta'huahue'dik o'e, Huairi? Ontaj a'tahuaya'po bueydid ijje. —Pedroa ona'uy.

³⁸—Onere e'bueyta' ijpaki ia'nig'a. Huatahuaj sipoghued “Jesústaj okia'hue'yaj ijje.” Bapa'a ia'apone. Bapa' eade'te huaboa'da huatahuaj o'sipogapo. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

14

Jesúsa Diosyo huabatohua' dag o'e.

¹⁻² —Do'hued Apagenbayo ijhua'apoy. O'nokhua'apone. Onte'ti opudomeyere ehue' ijika'apoy. Do e'huade'te mepu'kehue' yanikati'. Mididhue' yanikati'. Mepu'kehue' ya'nepo Diostaj daka' yanoknopoika'. Diosa bo'tihuapokapone. Do'takon daka' yanoknopoikati'. On'tihuapokapone. Daka' huaknopoika' on'tihuapokika'apone. Diosenbayo Diosen jakyo huaboro'da o'epo aya'ada huaknopoe'eriomey noeonhuahuika'dik o'neapo. Diosen huakka' jakyo ijhua'apoy. Dios e'ika'yo kenteda Diosen huakka' jakyo opudomeytaj huakka' jak on'nigka'apone, buttida ijay. ³ Opudomeytaj aya'da on'nigka'depo aya'da ijkuhuitdepo opudomeytakon a'baeya'po ijkumejayoy. Doere on'batohua'apone. Doere ka'nunhuahuike'po on'batohua'apone. ⁴ Kente ijhua'apoy mo'nopoe. Ken dagte ijhua'apoy mo'nopoe. Kenteda ijika'apoy mo'nopoe. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eritaj mona'uyne Jesúsa.

⁵ —Kenteda i'hua'aponig nopoe'hue' o'ey. Ken dag okie'hue' o'ey, Huairi. —Tomása Jesústaj ona'uy.

⁶ —Konig buttida huaa'eri do ijjepe Diosyo huabatohua' dag ijjepe. Doa konig huamanoeanhuahuika'eri ijjepe aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig Apag Diosyo huaodhua' dagonig ijjepe. Do'tayo'da o'noknopoekok Apag Diosyo hua'dik mo'eapone. ⁷ Do'taj daka' e'kie'nayo do'hued Apagtakon mokie'apone. Oyda kenpa'ti nogok mokie'onhuahuika'apone. Apag Diostaj mokie'onhuahuika'apone. Oyda kenpa'ti nogok Apagtaj bo'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

⁸ —Apag Diostaj e'tiahuayta' o'paki. Apag Diostaj bo'tiahuay'ea'. E'tiahuaynayo durugnanada o'eapoy, Huairi. —Felipea ona'uy.

⁹ —Ijhue'nanada opudomeyere ijjunhuahuika'nig'a menpa' do'taj okie'hued o'e, Felipe. Be'api' do'taj mentiahuaypo, do'taj me'nokie'po Apagtakon o'nokie'de. “Apagtaj bo'tiahuay'ea'.” ¿Mena'po ona'? ¹⁰ Doere Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijikay. Kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', dapita' yaknopoe'. Diosen hua'ayo'da ijmanikay. Do'huada ijnopoepo ahue' ijikay. Apag Dios doyo o'ika'po konig Diosa o'paknok Apag Diosen ijikay. ¹¹ Do Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijikay kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', kenda daka' yanoknopoe'. Kenda oknopoe'hue'dik ee'nayo Diosen ijikika'nigeyo do'taj yanoknopoe'. ¹² Diosen ijikay. Konig Diosayo'da ka'dik o'e konigti ijikay. Konig aratbut tiahuayhued o'ika'uynig kenda ijikay. Teyda ijikay. Aya'ada do'taj o'noknopoe'po konig ijikay konigti ogka'apo. Do'hued Apag Dioste ijhua'aponok huaknopoe'eria nogdakon 'urua'nanada ogka'apo. Buttida ijay. ¹³⁻¹⁴ Kenpa'ti katepi' ijpakika'nig opudomey konigti yan'pakpo do'taj yan'tiona'pakika', do'hueddikte yan'tiona'pakika'. Ken konig e'tiona'pakte “Apag Dios huadakda o'epo 'urua'nanada o'kika',” aratbuta kan'batia'pake'po kenda mentiona'pakika'nig on'nigka'apone. —Jesúsa mona'uy.

Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toe'po ijmanigta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uy.

15 —Do'taj di' ee'nayo do'hued hua'atakon nigpeika'dik mo'ea'pone. 16 Diosen Nokirega kabatihuapokike'po. Do'hued hua'a huanigpee' kabatihuapokike'po Diosen Nokireg opudomeyere ka'nike'po kenpa'ti kamanopo'toike'po “O'nen Huatihuapokeri yabayokti', Apag,” ijnigtiona'pakapoy. 17 Diosen Nokirega buttida hua'a mo'nopo'ea'apone. Diostaj monokia'apone. Diostaj oknopoehue' huae'eriomey Diosen Nokirega nopo'toehue'dik mo'ea'pone konigepo Diosen Nokiregtaj okiehue' o'nenok. Diosen Nokireg opudere o'ika'aponok kenpa'ti o'nopo'to'ea'aponok opudomeynayo Diosen Huatihuapokeritaj mokie'apone. 18 Opudomeytaj kenpa'da maenhue' ijjeapoy. Konig do'hued ayhuayo ehue' mo'ea'pone. Opudte nokiregada ijtiakapoy. 19 A'timon do'taj pakhue' ijje' huaa'eria tiahuayhue'dik me'neapone, doere ehue'dik o'neapo. Opudomeynayo do'taj moknopoka'po doere mo'ika'apone. Konigepo ijnoeonhuahuika'aponok doere mo'noeonhuahuika'apone. 20 A'ti Diosen Nokirega e'nopo'to'ede'te do'hued Apagere o'ika' mo'nopo'ea'pone. Do'hued Apag do'ere konig nogtuda o'e mo'nopo'ea'pone. Kenpa'ti do'taj moknopoe'po konig do'huedso' doere mo'ika'ne kenpa'ti opudere ijjenok me'nopo'toika'ne mo'nopo'ea'po. 21 Aya'ada do'hued hua'ataj on'peika'po do'taj hueretda di' mo'ene. Aya'ada do'ta di' mo'enek do'hued Apagakon di' mo'maeapone. Do'huakon di' o'neapone. Do konig o'e on'no'oa'apone. —Jesusa mona'uyne.

22 —¿Mena'po on konig o'e oro'omeyyo'da on'no'po'ea'po? ¿Mena'po nogomey on konig o'e nopoe'hue' o'neapo? —Nog Judasa Jesustaj ona'uy. (Judas Iscariotea ahue' nog Judasa ona'uy.)

23 —Aya'ada do'taj di' o'nika'niga do'hued hua'ataj on'nigpeika'apo. Kenomeytaj do'hued Apaga di' o'maika'apo. Do'hued Apag doere kenomeynopo'yo o'ika'apoy. 24 Aya'ada do'taj di' ehue' mo'epo do'hued hua'ataj peehue' o'nika'. Ken hua'a mo'peedenig do'huedda ehue' o'enek Apaga me'ta'mona'uyne ke'nen hua'a o'nona'ika'ne. Konigepo aya'da o'nona'de'uy, aya'da o'nonmadika'de'uy daka' yan'nigpeika'.

25 Opudomeyere e'ikade'te huakka'da o'nonmadikanhuahuika'denig'a suhue'da huadak mo'nopo'e. 26 Do Apago ijhua'depo do ijpaknok Dios ke'nen Nokireg mo'nigta'mona'apone. Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone. Diosen Nokirega do'hued hua'ataj daka' mo'nopoeanhua'apone. Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued hua'a okkahuehue' ka'nike'po bo'tihuapokika'apone. Do'hued e'manmadika' ona'ti mo'nopo'ea'apone.

27 Opudomeytaj on'nopo'noeyononpo o'nokhua'apone. Do'huayo'da on'manopo'noeyika'ne. Aratbutnayo konigti manopo'noeyahue'dik mo'ika'ne. Do e'huade'te mepu'kehue' ya'nepo mididhue' ya'nika'. 28 “Do'hued Apagte kurudyo ijhua'apoy. Nogok onte'ti ijtiakapoy. Opudere a'ikaya'po ijkumejapoy.” Kenda do'taj opuda e'peete o'nona'dene. Diosnayo nogiti teynanada Huairi o'e. Donayo suhue'da tey huairi ijje'. Konigepo nogiti di' mene'. Nogiti di' e'ede'te Apago o'hua'apo mo'nopo'epo durugnanada mo'ea'pone. 29 Kenda ijka'apoy kahued ijjenig o'nona'ne. Nogok kenda do e'kade'te opudomey o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopoe'apo, konigepo kenda kahued ijjenig o'nona'ne.

³⁰ Toto' huairia bo'huatiakdeaponok oy nogiti huakka' batia'pakhue' ijjeapoy. Toto'anayo do'taj dakhuea' ogkahue'dik ee'tada ³¹ doda ijpakpo aya'tada a'manigbueyya'po Apagtaj ijnigpeenok medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag Diostaj di' o'ika' aya'ada nopoe'dik o'neapo. Yanbo', monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

15

Konig uva huakpi ijje kenpa'ti huanigpeika'eri konig uva hua'opi o'ne. Jesúsa kenda o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Onte'ti oro' ke'nen huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa monbatia'pakpo monmadika'uy. Jesúsen huaknopoe'eriomey Diosen 'urua'da kagkike'po konig ka'dik yanika' oro'taj mona'po,

—Diosen aratbuta Diosen 'urua'da kagkike'po doayo'da tihuapokdik o'nene. Ken Diosen hueretda uva huakpi konig ijje kenpa'ti do'hued aratbut konig uva hua'opi o'nepo do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj o'noknopoika'apo. Do'hued Apagata konig uva huakpi huatoe'eri o'ika'. Do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'. ² Uva huakpi huatoe'eria huakutataj daka' o'tiahuayika'. Huakutaa uva huada onhuadhue' e'ika'nayo ken huakutataj o'kutegepo o'en. Ken huakutataj huada onhuadika'nok daka' o'toepo huakka'da onhuadapo. Ken konigti do'hued Apaga do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'batiahuaypo do'hued hua'ataj onte'ti pakhue' e'ne'nayo Diosen onte'ti daka' kahue' e'nika'nayo o'maenapo. Nogomeynayo do'hued hua'a on'nigpeika'po, Diosen daka' on'kika'po, Diosa o'manopo'koyoika'nok daka' o'manopo'toika'nok nogiti 'urua'da Diosen kika'dik o'neapo. ³ Opudomeytaj o'nonmadikika'nok do'hued hua'a mo'nigpeika'depo 'urunopo'da mo'edepo Diosen daka' kika'dik mo'eapone. ⁴ Uva huati'oj ontiokteghue' ee'nayo huada onhuaddik o'ika'apo, en'tiokteg ee'nayo huada onhuadhue'dik o'eapone. Konigti do'hued hua'ataj daka' nigpeikahue' ee'nayo kenpa'ti do'taj daka' oknopoikahue' ee'nayo Diosen 'uruda kakahue'dik mo'eapone. Konigepo do'hued hua'ataj daka' yan'nigpeika', do'taj daka' yanoknopoika', kenda bo'kika'nok opudomeyere ijika'apoy on'nopo'toika'apone. Kenoka' Diosen 'urua'nanada kika'dik mo'eapone.

⁵ Do konig uva huakpi ijje opudomey konig uva huanti'oj mo'ene. Opudomey Diosen 'urua'nanada kagkike'po on'tihuapokika'ne. Aya'ada do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj daka' moknopoika'ne kenpa'ti kenomeyere ijika'po ijmanopo'toika'nok Diosen daka' kika'dik o'neapo. Do'hua tihuapokhue' ee'nayopi' do'hua nopo'teypakahue' ee'nayo dapita' Diosen 'uruda kakahue'dik o'neapo. ⁶ Kenomeya do'taj oknopoikahue' o'nepo, do'hued hua'ataj nigpeikahue' o'nenok kenomeytaj ijmaenapoy. Castiga ijmagkadhuahuika'aponok pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Kenomey konig uva huanti'oj huada onhuadhue' ee'te huatoe'eria o'kutegepo, o'maenapo, e'baayde'te ta'akyo o'maenpo o'bakpaka'apo.

⁷ Do'taj moknopoika'po, do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po katepi' bo'pakpo mo'tiona'pakika'nok Diosa mo'nigka'apone.

⁸ Do'taj daka' eknopoika'te do'hued hua'ataj e'nigpeika'te ken konig Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'enok kenpa'ti aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo “Dios 'urunanada

o'epo huadakkanada o'kika," on'batia'pakapo. ⁹⁻¹⁰ Apaga do'taj huakka' di' me'ika'ne. Konigti doa di' o'nika'ne. Do'taj o'noknopoika'nok on'nigpeika'nok opudomeytaj daka' di' o'nika'ne. Do konigti Apagtaj ijnigpeika'nok do'taj di' me'ika'ne.

¹¹ Kenda o'nona'denok do'taj monigpeika'po durugnanada mo'ika'apone. ¹² Huayahuaya di' yan'maika', huayahuaya huakka' di' yan'maika'. Konig do'a huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika' kenpa' do'hued e'mana' o'e. ¹³ Do'hued huadi'taj huakka'nanada di' ijmaepo ijmanigbueyapoy. Konig do huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ¹⁴ Do'hued hua'ataj e'nigpeika'nayo do'hued huadi' mo'ika'apone. ¹⁵ Do'hued huanaba' ehue' mo'eapone. Do'hued huadi' mo'eapone. Kenda ke'nen huairi o'nopoika' huanaba'nayo nopoehue' o'nika'. Do'hued huadi' mo'enok aya'da do'hued Apaga menanhuahuika'ne kenda opudomeytakon o'nonanhuahuika'ne. ¹⁶ Konig opuden huamanmadika'eri huairi huatae' do'taj oktie'eahue' o'ne'uyne. Dioen hua'a 'urunanada kagkike'po, huadakda kagkike'po huayahuaya di' kan'maike'po kenpa'ti huakka'tada Dioen huadak hua'a kan'manmadikanhuahuike'po huakka'tada kan'manopo'kore'po opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut Diostaj kanoknopounhuahuike'po o'nokbatie'ea'uynok. Ken konig bo'kika'po konig do ijpaki mo'tiona'pakika'nok Apaga mo'nigpeika'apone bo'tihuapokika'apone. ¹⁷ Konigepo huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

Oknopoehue' huae'eri aratbuta Jesústaj on'huadiaypo Jesús en huanigpeika'eritakon yan'bahuadiayapet.

¹⁸ —Do'taj moknopo'enok do'hued huanigpeika'eri mo'enok oknopoehue' huae'eriomeya mo'huadiayapone me'pukehue' yane'. Do'taj huakkuruda menhuadiay'uyne kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁹ Konig dakhuea' huaka'eriomey on'nopoepo ogkika' opudomey nopoehue' mo'epo kikhue' mo'enok dakhue'da e'nopoe'nayopi' e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria di' mae'dik mo'ene. Opudomeytanayo Diosa boktie'ea'uyne. Dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea' huakika'eriomeya bo'huadiayne. Oyda Dioen 'urua'nanada bo'kika'nok bo'huadiayne. ²⁰ Huanaba' huata' huairionig yahue'eahue'dik o'e. O'nona'nig okkahuehue' yanika'. Oknopoehue' huae'eria do'taj on'huadiaypo dakhuea' me'nogka'apone. Opudomeytakon bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'taj nigpeehue' me'nikame'nig'a opudomeytakon nigpeehue'dik mo'eapone. ²¹ Cristo ijjenok moknopoepo mo'manbatia'paknok oknopoehue' huae'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uynigtaj okia'hue' o'nepo bo'huadiayapone. ²² Do tiakhue' ee'uy'nayo do'taj oknopoehue' huae'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Do ijtiakde'uyyo ijmanmadika'de'uyyo dakhuea' me'nogkame'ne huaa'dik o'nene. ²³ Do Apag Diosere nogtida o'enok be'api' do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon on'huadiay. ²⁴ Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua kahue' ee'uy'nayo oknopoehue' huae'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua ijka'de'uynok oknopoehue' huae'eria kenda e'ka'te mentiahuaydepo menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay. ²⁵ Kenda

ogka'apo adhuea'pane'a huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate konigti ogka'. "Dakhuea' kahue'da ee'tada menhuadiayapone." Apagba'a oa'uyate.

²⁶ Oknopoehue' huae'eriomeya opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue' ya'nepo Apag Dios o'paknok Diosen Nokireg on'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg buttida do'taj moknopoea'apone. Opudomeya huadak hua'a kan'batia'pakike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'apone. ²⁷ Huakkurunada doere mo'ika'uyne. Aya'da ijkikamey bo'tiahuayikame'ne. Aya'da ijmanmadika'uynig mo'peika'uyyo do'hued hua'a mo'batia'pakika'apone.

16

¹⁻⁴ Do'hued huanigpeika'eri mo'enok judio huairiomeya dakhue'nanada mogka'apone. Opudtaj diga' bo'huadiaypo judioen huaitake' jakya' mokenapone. Kenpa'da mo'enapone. Nogokkon bo'arakapone. Diostaj oknopoehue' o'nika'po, do'takon oknopoehue' o'nika'po, on'arakpo Diostaj daka' o'nigpeey nama'da on'nopoeapo. Kenpa' huaboa'da o'nona'po egkade'te me'pukehue' ka'ne'po kenpa'ti daka' moknopoeapo oknopoebatikhue' ka'ne'po kenpa' o'nona'ne. Kenoka' opudtaj e'huadiayte diga' egka'te kenda o'nona'nig mo'nononet.

Huaknopoe'eritaj Diosen Nokireg ijta'mona'apoy. Jesusa o'mana'uyate.

A'nenda opudere ijkikame'po kenda onahue' o'nika'uyne. ⁵⁻⁶ Oynayo do'taj me'ta'mona'uyningte ijhuahua'deapoy. Do'hued Apag Diostaj ijhuahua'deapoy. Kenda mo'peedeapo suhue' e'eada ¿Meyon i'hua'apo? onahue' o'nene. ⁷ Opudomeytaj huadaknanada a'kikaya'po e'eada kenpa'ti a'tihuapokikaya'po e'eada do'hued huaojtaj ijhua'apoy. Do huahue' ee'nayo kabatihuapoke'po Diosen Nokiregtaj mata'monahue' o'neaynig'a. Apagtaj ijhua'apopo Diosen Nokireg opudomeytaj on'nigta'mona'apone. ⁸⁻¹¹ Diosen Nokireg on'nigta'monapone. Opudomeytaj o'tiakpo o'manopo'toeapo. Urua'nanada bo'kika'nok dakhuea' huaka'eriomey bo'tiahuaydepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'nopoeapo. Kenpa'ti huadak hua'a mo'manika'nig'a on'peedenig'a do'taj oknopoehue' o'nepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'nopoeapo. Diosen Nokirega o'manopoea'apo. Kenpa'ti do Apagyo e'huade'te Diosen 'uruana'nanada o'kika'uy dakhuea' huaka'eriomeya on'nopoeapo. Diosen Nokirega o'manopoea'apo. Diosyo do e'huade'te onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Toto' huairi dakhuea' huaka'eretaj nama'da on'nigpeepo do'taj medarakapone. Dakhuea' o'nogka'de'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosen Nokirega kenda o'manopoea'apo. Konigepo toto' dakhuea' o'ka' Diosa oa'depo castiga ogka'apo, kenda on'nopoeapo. Ken konig Diosen Nokirega o'ka'apo. Buttida ijjay.

¹² Nogiti huakka' huadak hua'a opudomeytaj e'manmadika'ta' ijpaknig'a oynayo nogiti manmadikahue'dik o'nene konigepo oy nogiti menpa' nopoegekahue'dikda mo'ene. ¹³ Diosen Nokirega opudomeytaj bo'huatiakapone. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'ika'. E'huatiakde'te do'taj huanopoe' do'hued hua'a buttida monmadikika'apone. O'nenda o'nopoeapo onahue' mo'eapone. Kenda Diosa oa' mona'apone. Kenda o'eaponig o'manopoea'apo. ¹⁴ Do'hued huadak hua'a opudomeytaj mo'nopoea'aponok do huadakda ijika'nig huadakda ijkika'nig Diosen

Nokirega o'manopoea'apo. ¹⁵ Aya'da Apaga o'nopoe do'huakon ijnopoe. Aya'da Apaga o'toika'nig do'huakon ijtoikay. Aya'da Apaga o'kika'nig do'huakon ijkikay. Konigepo Diosen Nokirega do'hued e'nopoe' mo'nopoea'apone. Dios konig o'e mo'nopoea'apone. —Jesusa oro'taj mona'po.

Jesúsen huanigpeika'eri suhue' e'ika' a'ti mo'madurugpakapo. Jesusa o'batia'pakuy.

¹⁶ —Apag Diosyo ijhua'aponok a'timon do'taj onte'ti tiahuahue' o'neapone. Nogokda onte'ti on'tiahuayapone. —Jesusa mona'uyné.

¹⁷ —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'? "A'timon do'taj onte'ti tiahuahue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone, Apag Diosyo ijhua'aponok." Oro'taj kenpa' mona'ne. ¹⁸ "A'timon do'taj tiahuahue' o'neapone," mona'ne kenda nopogkahue' o'ey. —Jesúsen huanigpeika'eria suhue'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

¹⁹ Kenda oro' huayahuaya o'batia'pak'uynig Jesusa moknopoeapo mona'po,

—A'timon do'taj onte'ti tiahuahue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone. O'nona'dene. ¿Katia' yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda e'nopoe'ta' bo'pakpo huayahuaya mo'batia'paknig'a. ²⁰ Do e'bueyde'te suhue'nada mo'ea'apone. Pai'nada mo'bahuikapone. Oknopohue' hua'erinayo durugda o'neapo. Pai'nanada e'ea'da onte'ti durugnanada mo'ea'apone. E'noyhuadde'te do'taj on'tiahuaypo durugnanada mo'ea'apone. ²¹ Ettone' on'si'popakpo pai'nanada on'nopo'enig'a on'si'popakdepo pai'nanada e'nopo'ende' o'nokkahue'apo. Yobed on'toedepo on'durugpak. ²² Ken konig mo'ene. A'ti ijbueyapoy mo'nopoe'apone pai'nanada mo'ea'apone' onte'ti ijnoyhuaddepo do'taj bo'tiahuayapopo durugnanada mo'ea'apone. Durugnapo'da mo'ea'apone. Be'api' durugnapo' e'ika' batikahue'dik mo'ea'apone. Buttida ijjay. —Jesusa mona'po.

²³ —Nogok Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok do'hued hua'a 'urunanada mo'nopoeapo. O'nona'nig, ¿katia' ia'? do'taj onahue'dik o'neapone kenoka'. Do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj moknopoeapo katepi' bo'pakpo Apagtaj e'tiona'pakde'te bo'yokika'apone. Buttida ijjay. ²⁴ Do'hueddiktaj daka' yanoknopoeapo, konig do'ijpaknig Apagtaj tiona'pakhue'de'apone, do'hueddiktaj daka' yanoknopoeapo konig ijpaknok Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa mo'peika'po mo'nigka'apone. Durugnanada ka'nike'po Diosa mo'peika'po mogka'apone.

Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopohue' hua'eritaj nigpeehue' o'ika'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o'uyate.

²⁵ A'nen konig o'e o'nonbatia'pakpo o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti ken konig onmadikahue' o'neaponig'a Apagtaj daka'da o'noknopoea'apone. ²⁶ Nogok do'hueddik daka' moknopoeapo do konig ijpaknok Apagtaj mo'tiona'pakika'apo. Donayo Apagtaj nig'tiona'pakhue'dik ijika'apoy. ²⁷ Apag Diosada di' mo'epo. Do'taj di' o'nenok do'taj o'noknopoenok Apag Diosya' o'tiakuy o'noknopoenok Apagada di' mo'epo mo'peika'apone. ²⁸ Apagere ijika'uy. Apag Diosya' ijorokpo aratbutte ijtiakuy. Aratbutere ijmaunhuauka'depo onte'ti aratbutya' ijbakhua'apoy. Apagte ijhua'apoy. —Jesusa mona'uyné.

²⁹ —Oynayo daka'da ona'ne. Nopoenka'dik o'ey. A'nen konig o'e on'batia'pakikame'nig noponkahue'dik o'ika'uy oro'. Oynayo konig o'e onbatia'pakhue' o'ene. ³⁰ Aya'da o'nopoꝛ oro'omey oynayo o'nopoꝛ. Huanopoya'da kateapi' o'nopoikay soatayo' o'nopoika'nig aya'da kenda i'nopoika'nok Diosya' o'tiakuyate o'nopoꝛ. —Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.

³¹ —Menpa' oy do'taj hueretda yoknopꝛ ea'ada ³² oyda nogyon nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada o'nokbahua'apone. Opudomeyen jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da o'nenonaponig'a nogtia'da ehue' ijjeꝛ do'hued Apagere ijjeꝛpoy. ³³ Kenda o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj mo'nopo'noeyapone. Oknopꝛehue' huae'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'aponig'a yan'nopo'teypakpo do'taj daka' yanoknopoika'. Doa toto' huairitaj kenpa'ti oknopꝛehue' huae'eritaj nigpeehue' ijika'uy. Toto'taj huayakhue' huaka'eri ijjeꝛ. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

17

Jesúsa huaknopꝛ'eritaj o'nigtiona'pakuyate.

¹ Oro'omeytaj Jesúsa kenda mona'depo kurudyo o'mabopo Apag Diostaj o'tiona'pakpo,

—O'nensi'po ijjeꝛ, Apag. Oy o'nensi'poa kamanigbueye'po, kamanig-noyhuade'po, kurudyo onere kabehuike'po, onere teyda kamanike'po kenpa'ti “huadakda o'ka',” aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda do e'kade'te “Dios 'urua'nanada o'kika',” aya'ada kan'batia'pakike'. ² O'na o'pakpo aya'tada me'bayokne. Diosere kamanoeanhuahuike'po. Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik ijjenok konigepo aya'ada aratbut nigpeika'dik mo'ika'apone. ³ Hueretda Dios ijika', aya'en huairida ijika'ne, aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne, aya'ada ontaj daka' moknopꝛepo, do Jesucristotakon moknopꝛepo oro'ere durugda mo'noeonhuahuika'apone. Do'taj me'ta'mona'uyne. ⁴ In huadariyo aratbutere ijjunhuahuika'depo o'nen hua'a ijkadhua'huika'depo ontaj ijnigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig kenda ijkuhuitdenok konigepo “Apag Dios huadaknanada o'e. 'Urua'nanada o'kika',” aratbuta on'batia'pakapo. ⁵ Oyedda o'nenbayo onte be'tobehaik. Onere metoika'. Durugtenanada metoika'. Konig a'nenanada onere ijika'po teynanada ijmanika'nig onte'ti konigti megka'.

⁶ Huakka' huadariyo huae'eri me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. O'nen o'nenok “do'hued huadak hua'a daka' yamanmadikikati',” ona'uyne. O'nen huadak hua'a ijmanmadikadhua'huadey, ontaj ijmaknopꝛeꝛdenok o'nen huadak hua'a on'nigpeede. ⁷ Aya'da ijikika'nig, be'tihuapokika'nok ijikikay kenpa'ti be'teypakika'nok 'urua'nanada ijikikay. O'nen huadak hua'a me'nopoꝛeꝛika'nok. Kenda do'hued huaknopꝛ'eriomeya on'nopoꝛeꝛde. ⁸ O'nen huaktie'ea'eriomeytaj o'nen huadak hua'a do'hua ijmananhuahuika'denok on'pakpo on'nigpeika'de. Me'ta'mona'uyne kenpa'ti Diosya' o'tiakuy on'nopoꝛ. ⁹ Do'hued huaknopꝛ'eritaj ijmatona'pakpo, nog aratbuttaj mationa'pakhue' ijjeꝛpo. O'nendation o'nenok daka' yamatika' ¹⁰ O'nen huaknopꝛ'eri do'taj me'bayokuyne. Do'hued onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne. O'nen daka' mo'nigpeika'nok o'nen 'urua'da ogkika'nok huadakda o'e kenpa'ti Diosen Huasi'po o'e aratbuta on'nopoꝛepo

'Dakiti Dios' on'batia'pakika'. ¹¹ In huadariyo noikahue' ijjeapopo o'nen huaknopoe'eritaj ijbakhua'apopo onte ijbaktiakapoy. O'nen indariyo o'nika'ponok huadaknanada i'ika'po teynanada i'ika'po o'nen huaknopoe'eritaj daka' yabatihuapokika'. Daka' kagkike'po yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue' ka'nike'po yabatiokika'. O'nen huaknopoe'eri daka' kanoknopoi'ke'po yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'ma'ike'po yabatihuapokika', Pag. Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay kenomeykon konigti kan'pake'po yabatihuapokika'. ¹² Indariyo o'nen huanigpeika'eri'ere ijika'po do'taj teyda o'yoknok o'nen huabaktie'ea'eritaj huadaky'o' kagkike'po ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka' ijmatoi'ka'uy. Okbatikhue'da aya'ada daka' o'noknopoi'ka'depo nogtia'da oknopoe'batikdepo kenpa'da o'bueyapo. Diosyo huahue'dik o'eapo. Kenda Apagba'a oa'uy.

¹³ Oy onte ijbakbehuikapoy. O'nen huabaktie'ea'eri huakka' kan'durugpake'po konig do ontaj i'jnigpeika'po durugnanada ijikay kenomey konigti durugnanada ka'nike'po konigepo ontaj daka' ijtiona'pakonhua'po, onte huahued ijtiona'pakonhuay. ¹⁴ O'nen hua'a ijmanmadikadhuahuika'uy. O'nen hua'a huakka' on'pakpo on'nigpeika'po, konig oknopoe'hue' huae'eriomey ogkika'nig onte'ti kahue' o'nika'po kenpa'ti do'hua konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika'nig kahue' ijikay. Do konig ijkikay konigti o'nen huaknopoi'ka'eria ogkika'nok konigepo oknopoe'hue' huae'eria diga' on'bahuadiaypo. ¹⁵ O'nen huabaktie'ea'eritaj ijmatoi'ka'po in huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere o'nika'. Oknopoe'hue' huae'eriya' yamaktorok tiona'pakhue' ijjenok toto' engaña huaka'eritaj yabatiokika'. Toto' engaña kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki. ¹⁶ Konig oknopoe'hue' huae'eriomey ogkika'nig konigti kahue' ijikay. O'nen huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea' kikhue' o'nika'po. ¹⁷ O'nen hua'a buttida o'ika'. Buttida hua'a on'peenok 'urunopoa'da yamagkika'. O'nen buttida hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'. Ontayo'da kan'pakike'po yabatihuapokika'. ¹⁸ Oknopoe'hue' huae'eriomeyte me'ta mona'uyne. Konig do'taj me'ta mona'uyne konigti o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopoe'hue' huae'eriomeyte ijmata'mona'dey. ¹⁹ O'nen buttida hua'ayo'da kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria o'nen hua'ayo'da i'jnigpeikay.

²⁰ Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey do'hued huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'apone. Nogok nogok do'taj huakka'ananada moknopoeapone. Huakka'ananada do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeytakon ijmatona'paki. ²¹ Do'huednopo'yo i'ika'ne. On konig i'pakika' konigti do i'pakikay. On konig di' i'maika' konigti do di' ijmaikay, onpapayo' o'ika'ne. Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri oro'omeytaj konigti kanoknopoi'ke'po, konig oro' di' o'maikay konigti di' kan'ma'ike'po, konig oro' konigti o'pakikay kenomeyakon konigti kan'pakike'po ijmatona'paki, Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj on'batiahuaydepo on'peede'po do'taj Apag Diosa o'ta mona'uy nopoe'dik ya'neapet. ²²⁻²³ Do'huednopo'yo i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne. Konigyo' o'nopoi'ka'ne. Oro' konig nogtida kan'pakike'po, oro' konig di' kan'ma'ike'po, oro' konig nogtida ka'nike'po ijmanopo'toikay. Ontaj konigti kanoknopoi'ke'po, konigti kan'nigpeike'po do'taj me'ta mona'uyne, do'taj di' me'ika'ne, konigti

huaknop_oe'eritaj di' mo'ika'ne, aya' aratbuta nop_oe'dik ya'neapetpi'.

²⁴ Aya' do'hued huaknop_oe' do'taj me'bayokuyne, huakkurunada di' o'енок doere ka'nike'po on huakkuruda i'paknok do'hua onere huaboro' huairi ijika'po, onere 'urunanada ijika'po, onere teynanada ijika'nok tiahuydik me'nike'po, Pag. ²⁵ Aya' oknop_oehue' hu_{ae}'eriomey ontaj okiehue' mo'enig'a do'huanayo ontaj okie'ne kenpa'ti do'taj o'ta'mona'uy do'hued huanigpeika'eria moknop_oe, Pag. Kenpa'da huadaknanada i'ika'ne, Pag. ²⁶ O'na konig o'e, do'hued huanigpeika'eritaj ijmanop_oea'demey. Kenpa'ti nogiti nogiti ijmanop_oea'apoy. Do'taj huakka' di'da o'ika'ne. Kenomeykon konigiti huakka' di' kan'maike' kenpa'ti do'hua kamanopo'toike'po nogiti nogiti ijmanop_oea'apoy, Pag. —Jesúsa Apagtaj o'tiona'pakuy.

18

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Jesús kenda o'tiona'pakdepo o'hua'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eriere o'hua'uy. O'hua'po Cedrón huatota'pote o'pokonpo ta'bayo o'kudon'uy. Jesús huanigpeika'eriere on'kudon'uy. ² Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken ta'bayo o'etaj o'nop_oe'uy. Nogok nogok oro' huanigpeika'eriere Jesúsa keyo o'kupopakika'uypo kena'po Jesús keyo o'etaj o'nop_oe'uy. ³ Ken ta'bayo Judas o'hua'po, huakka' sorotataj o'batohua'po, Diosen jak huato_oe'eri sorotatatakon o'batohua'uyate. Diosen jak huato_oe'eri sorotatatakon fariseo huairia sacerdote huairiera on'mata'mona'uyate. Siro kenpa'ti hueypa on'tohua'po. Sikyo o'енок huakjey on'tohua'bed'uyate. Ta'bayo Jesúste on'huatiakbed'uyate. ⁴ O'nokyedepo Jesúsa aya'da kenda me'nogka'apone e'nop_oe'ada o'madejpo,

—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.

⁵ —Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

—In do ijjej. —Jesúsa o'mana'uy.

Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokpo sorotataere on'tobo'uy. ⁶ “In do ijjej.” Jesúsa e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo on'hu_ekon'uy.

⁷ —¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.

—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

⁸ —In do ijjej. Huaboa'da o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey do'hued huanigpeika'eritaj magkahue' ya'nepo kentaj batohuahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uy.

⁹ Kenda huaboa'da oa'me'nig magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'. “Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne nogtipi' ehue' okbatikhue' o'neapone.” Huaboa'da Jesúsa moname'ne. ¹⁰ Kenoka' Simón Pedroa siroa e't_{ae}' o'edpo o'badenpo sacerdoten huanaba'taj huapesod huada'kopen o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o'uy.

¹¹ —Keje', kahue' ya'e'. Siro huato_oe'yo yakuda'. Kenda Apag Diosa o'paknok pai'nanada nopo'edik ijjeapoy. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj on'tohua'uy.

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ken huakka' sorotataj sorotataj huairiere, Diosen jak huato_oe'eria sorotataj Jesústaj on'ta'kuypo, huaba' on'ba'tinuku'uy. ¹³ Huakkuruda

Anástaj on'huatohua'uy. Anás Caifásen huahueyhuéy o'énok, on'huatohua'po, Caifás kenbayokte sacerdote huairi o'uyate. ¹⁴ Aya' judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada e'manigbueynayo oro'taj huadakda o'eapo. Kenpa' Caifás judío huairitaj o'batia'pakme'te.

“Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý.” Pedroa oa'uy.

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro doere Jesústaj o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj huadak meki'e'nok sacerdote huairien jak e'tiokpaka'yo Jesúseré ijkudon'uy. ¹⁶ E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro o'boato'nok, do mune'yotaj akbogpe huato'e'ritaj ijhuahua'po, “Yakuda',” yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.

¹⁷ —¿Ken huabokereken huanigpeika'eri o'na menpa' i'e? —Mune'yo akbogpe huata'e'eria Pedrotaj ona'uy.

—Do ehue' ijjeý. —Pedroa ona'uy.

¹⁸ Juju' o'énok, huanaba'ere Diosen jak huato'e'eriére ta'ak ogka'uy. Aso'ukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokón kenomeyere aso'ukkaya'po ta'akte o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ “¿O'nen huanigpeika'eri meniga' i'tae? ¿Kate i'manmadikika'?” Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Aya' aratbuta men'peepo ijmanmadikanhuahua'mey. Judíoén huaitake' jakyo ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti Diosen jakyo ijmanmadikika'mey. Judío ogkupopakika' keya'ti ijmanmadikika'mey. Iregireg manmadikahue' ijika'mey. ²¹ “¿Kate i'manmadikika'?” ¿Mena'po do'taj ona'? Aya'ada do'taj men'peeika'ne, “¿Jesúsa katea' monmadikame'?” Kenomeytaj yamana'. Kenda ijmana'mey kenomeya on'nopoe. —Jesúsa sacerdote huairitaj ona'uy.

²² Kenda ea'te nogtida Diosen jak huato'e'eria sorotataj Jesústaj huaba'a o'pebaspo,

—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'. —Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.

²³ —Nama'da onahue' ijjeýnig'a, nama'da doa ena'nayo kenda nama'da ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.

²⁴ Caifás sacerdote huairite Anása o'ta'mona'uy. On'tinukupo o'ta'mona'uy.

Onte'ti botta'a'te “Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý.” Pedroa ona'uy.

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Kenoka' Pedro ta'akte aso'ukkaya'po e'bote,

—¿Jesúsen huanigpeika'eri menpa' i'e? —O'nona'uy.

—Ehue', Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý. —Pedroa o'mana'uy.

²⁶ Ken, nogtida sacerdote huairien huanaba' o'epo. Ke'nen huabettaj Pedroa o'pesod'oktegnig. Ke'nakon Pedrotaj ona'po,

—¿Jesúseré ta'bayo on'taj o'tiahuaynig menpa' i'e? —Ona'uy.

²⁷ —Ehue'. —Onte'ti Pedroa ona'uy. Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸ Caifásen jakya' Jesústaj on'tohua'po, Roma huairien jakyo on'tohua'. Judío huairi e'arakta' o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada o'uy. Roma huairien jakyo judío aratbut kudhue'dik o'ne'uy. Judío aratbut nog aratbuten jakyo kudhue'dik o'ne'uynok, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta aypo e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien jakyo kudhue'dik o'ne, e'kudnayo, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy fiesta aypo bapehue'dik o'ne'uy. ²⁹ Jakyo kudhue'dik o'ne'nok jak kurute Pilato o'mahuəqorəkonpo,

—¿In huabokerek kate dakhuea' yaka'? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁰ —Dakhuea' huaka'eri o'ənok onte o'totiaki. Dakhuea' kahue' ee'nayo ontaj yokhue' o'əəynig'a. —Judío huairia o'nona'uy.

³¹ —Yan'tohua'. Konig opuden adhuea'pane' on'mana'uyate castiga yag'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.

—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo arakhue'dik o'ey. Opuda Roma jak huə'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte arakdik mo'ene. —Judío huairia o'nona'uy.

³² “Cruz hueypate nog aratbut me'darakapone.” Jesús a oame'nig. Konigepo “Cruzte kabueye'po,” Judío huairia o'deretpakpo kenpayo' Pilatotaj o'nona'uy. ³³ Roma huairien jakyo Pilato o'kudonpo onte'ti. Jesústaj o'tokudpo ona'po,

—¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e'? —Jesústaj ona'uyate.

³⁴ —¿Menpa' onda i'nopoəpo do'taj mena'? ¿Menpa' nogomey kenpa' mona'nok mena'? —Jesús a Pilatotaj ona'uyate.

³⁵ —Ehue', kenda e'nopoə'ta' pakhue' ijje'po judío aratbut ehue' ijje'. O'nen aratbuta sacerdote huairierea do'taj mennigtotiakne. ¿Kate i'kame'? —Pilatoa ona'uyate.

³⁶ —In huadariyo aratbuten gobierno huairi ehue' ijje'. In huadariyo gobierno huairi doa ee'nayo judío huairia do'taj en'tohua'te do'hued huanigpeika'eria do'taj men'tioka'po yan'magkaymet. In huadariyo gobierno huairi ehue' ijje'. —Jesús a ona'uyate.

³⁷ —¿Huairi i'e' on? —Ken Pilatoa ona'uyate.

—Ee', doa huairi ijje'. Kenda ia'ne. Huaknopə'erien huairi a'eya'po kurudya' ijhuarakpo isi'poe'uy. Konig Dios o'e aratbuttaj buttida a'manopoə'aya'po Diosya' ijhuarak'uy. Diostaj buttida hua'a aya'ada e'peeta' on'pakpo do'taj on'nigpeika'. Nogomey buttida hua'a pakhue' o'nepo do'taj peehue' me'nika'ne. —Jesús a ona'uyate.

³⁸ —¿Kate buttida hua'a ya'e'? —Pilatoa ona'uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti' Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea'te judío aratbuttaj o'mahuəqorəkonpo,

—Jesús a katepi' dakhuea' kahue'da o'ikame'te, yoknopəey. ³⁹ Ken konig opuda bo'kika' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiestate opud bo'paknok noqtida huabakuda' jakya' o'nigoroka'ika'ne. ¿Judioen huairi huə' menpa' e'nigoroka'ta' bo'pak'? —Pilatoa o'mana'uy.

⁴⁰ —Ehue', kentaj pakhue' o'ey. Barrabástaj mo'nigoroka'. —Ayada o'nokoy'uy. Barrabás huabere'eri o'uyate.

19

1 Kenoka' "Jesústaj yan'tohua', yan'bitbitti'." O'mana'po Pilatoa sorotataj o'mata'mona'uy. 2 Sorotataj on'bitbitdepo e'pidonbij on'kuokka'po Jesústaj on'kuota'uyate. Okayagda huaok on'ota'uy. Okayag huaok gobierno huairiayo'da on'otika' konig. 3 On'huahua'po,

—¡Yano Eunhuahuikati', judío gobierno huairi! —Sorotataa on'tierikpo o'nona'po, huaba'a on'pebas'uyate.

4 Onte'ti Pilato o'mahuagorokonpo,

—Eya', opudte Jesústaj ijtorokdey. Dakhuea' sigpi' kahue' o'ika', yan'nopo'e'. —Judío aratbuttaj o'mana'uy.

5 Ken, e'pidonbij huakuok o'kuotdepo okayag o'otdepo, Jesús a o'orok'uy.

—¡In huabokerek o'e! Yan'tiahuay'. —Pilatoa o'mana'uy.

6 Sacerdote huairiere Diosen jak huato'e'eri Jesústaj on'tiahuaydepo, o'dokoypo,

—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —'Utta'da o'dokoy'uy.

—Opuda' yan'pakpo yan'tohua'. Hueypa cruzte yan'pakpo yadarak. Ke'na dakhuea' sigpi' kahue' o'ika' ijnopo'e'. —Pilatoa o'mana'uy.

7 —Oro'en huadik e'mana' o'to'e'y. Ke'na bueydik o'e, oa'. "Diosen Huasi'po ijje'y." Oa'nok bueydik o'e. —Judío huairia o'nona'uy.

8 Kenpa' o'peede'po Pilato nogiti o'mididpo 9 onte'ti gobierno huairien jakyo o'kudonpo,

—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e? —Jesústaj ena'tada Jesús a tokhue'da o'uyate.

10 —¿Menapa' do'taj a tokhue' oke? Do gobierno huairi ijje'po, ontaj oroka'dik me'ene. Kenpa'ti hueypa cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa' i'nopo'e'? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

11 —Diosa o'paknok gobierno huairi i'epo do'taj hueypa cruzte arakdik o'ene. Judío huabokereka on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da me'nogka'ne. O'nanayo suhue'da dakhuea' ogka'ne. —Jesús a ona'uyate.

12 Kenda Pilato o'peede'po e'oroka'ta' o'pakpo, monig oroka'dik ijje'y o'nopo'e'po o'uk'uynig'a, judío a o'dokoypo,

—Kentaj orokahue' ya'e', kentaj e'orokanayo Roma gobierno huantopa huairia ontaj onte'ti pakhue' o'epo o'enapo. César o'nen huantopa o'енок. Be'api' "Do huairi ijje'y," huata'da e'huaa'nayo Césaren taka' o'енок arakdik o'e. —Judío huairia 'utta'da o'dokoy'uy.

13 Kenda Pilato o'peede'po Jesústaj o'torokonpo huantopa huahuadte o'huadato'uy. Kenda judío en hua'a o'dikka' Gabata. Huid'aytate o'uy.

14 A'ti tokhuada' o'huadapo kenpa'ti eme'te judío en okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok,

—In o'nen huairi mo'ta'ene. —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

15 —Yaarak. Yaarak. Ohueyen cruzte yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy.

—¿Opuden huairitaj menpa' ohueyen cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

—Roma huantopa César kenyo'da mota'ene. —Sacerdote huairiomeya o'nona'uy.

16 Kenoka' Pilato kenomeytaj o'manigpe'po ohueyen cruzte kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ke'nen hueypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote' huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken ote' judioen huadik o'e Gólgota. ¹⁸ Kente ekyede'te Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj hueypa cruzte on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte on'beta'uy. ¹⁹ “Jesús Nazareteri judioen gobierno huairi o'e.” Huaente yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta', Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po on'beta'uy. ²⁰ Huakka'ada judioa e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken hueypa cruzte en'beta'te huakka' jak Jerusalén 'ibodteda o'énok, kena'po huakka'ada judioa e'madoya' on'tiahuay'uy. Judioen hua'ate on'madoya'po, Roma huaje'erien hua'ate on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate on'madoya'uy.

²¹ —“Judioen huairi o'e,” madoyahue' yae'. “Judioen huairi ijje,” in huabokerek oame'te. Kenpa' yamadoya'. —Judío sacerdote huairia Pilatotaj o'nona'uy.

²² —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.

²³ Sorotataj Jesústaj on'beta'depo botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok tiokhuihuihue' nogtida huaok o'énok,

²⁴ —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik a'nopoeya'po huid okmo mo'nen'e. —Onpapayo' sorotataj o'dadpo, ken konig Apagba'te oa'uyate, “Do'hued yudtaj nogti nogti yan'de'eapet. Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet a'nopoeya'po huid okmo ya'nen'eapet.” Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda ogka'uy.

²⁵ Onteyo' Jesúsén cruzte o'nepo, Jesúsén huaye, huama'buyere o'nepo, kenpa'ti María, Cleofasen huatoe o'epo kenpa'ti María Magdalena o'e'uy.

²⁶ Jesúsén huaye doere o'bonok Jesúsá bo'tiahuaypo,

—In o'nen huasi'po i'taene ettone'. —Huayetaj ona'uy.

²⁷ —In o'nen huaye i'taene. —Do Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsén huayetaj do'hued jakyo ijtohua'uy, do'hued jakyo ijtoika'uy.

Konig Jesús o'buy'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Kenda Jesúsá oa'depo, aya'da Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesúsá o'nopoepo,

—Maymaya ijjay. —Jesúsá oa'uy. Kenda Apagba'a o'batia'pakuynig Jesúsá oa'uy.

²⁹ Kosoyo vino pai' hueda'da onhuad'uy. Apon esponja o'nigoye'epo, hueypate on'beta'po huakitta'te o'nigoktea'uy. ³⁰ Vino pai' o'mai'depo,

—Aya'da Diosa o'paknig ijka'depo ijkuhuiti. —Jesúsá oa'depo, o'kuta'boypo o'buy'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

³¹ Eme'te okmapie'ahuaddik o'eapo kenpa'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta o'eapo, Diostaj 'urume'noe o'eaponok kena'po hueypa cruzte huaso' eahue'dik o'nepo “Hueypa cruzte huabeterien huabopi yan'mabopiokketekpo yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'.” Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy. ³² O'nona'nok

sorotataj on'hua'po huakkuru huabokerektaj huabopi o'nokketekpo, nogtakan Jesúsero cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy. ³³ Ken on'bakketekdepo Jesústekon on'huahua'po e'bueyonde' on'tiahua'yato'po ke'nen huabopi okketekhue' o'ne'uy. ³⁴ Okketekhue'ada sorotataj nogtiada ke'nen siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy. Enpidtuka'te ida mimi hue'eyere o'mimihua'uy. ³⁵ Do Juan aya'tada ijtiahua'y'uy, buttida ijjay, ijnopoe'y. Opudomey daka' Jesústaj oknopoe'dik mo'ika'aponok buttida ijtimaoyay. ³⁶ "Ke'nen hua'ay nogay'tipi' okketekhue' o'neapo." Apagba'a oa'uyatenok Jesúsen huabopi okketekhue' o'nyu. ³⁷ "Kentaj on'pidtukapo kenda on'tiahua'yapo." Nogya' Apagba'te on'timadoya'uyate.

Jesústaj ogkubarakka'uy.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Jesústaj enpidtuka'de'te,

—Huaso' kakubarakke'po beyok. —Pilatotaj José Arimatea huakka' jakyo huae'eria ona'uy. José Jesústaj huaknopoe'eri o'epo judío huairitaj o'mididpo soatayo' Jesústaj huaknopoe'eri o'uyate.

—Yatohua'. —Pilatoa ona'uynok cruzte o'hua'po, huaso' o'huaraka'po o'tohua'uy. ³⁹ Nicodemo kenpa'ti o'hua'uy. Ke'na a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'huahua'uyate. Ken mirraere áloesere o'tohua'po, mirra kenpa'ti áloes konig 'uru'huijeda e'ekok treinta kilos o'tohua'po, ⁴⁰ Joséere Nicodemoere Jesúsenso' on'tohua'po konig mirra áloesere 'uru'huijeda yudta'bia on'tihuiyigonpo. Ken konig judíoa on'bakubarakkika'nig konigti Jesústaj on'kubarakka'uy. ⁴¹ Kenteda Jesústaj yaarakteda ta'ba o'uy. Kenteda ta'bayo huaboda kubarak huae' e'kogka' o'epo keyo sigpi' bakubarakkahued ee'yo. ⁴² Jesústaj on'kubarakka'uy. Kena'po eme'te judioen okmapie'ahuaddik huame'noe o'epo kenpa'ti kubarak e'kogka' 'ibodteda o'enkenteda Jesústaj on'kubarakka'uy.

20

Kubarakya' Jesús o'noyhuad'uyate.

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Domingote e'meunyakte sikkiregenteda kubarak e'kogka'yo María Magdalena o'hua'po, huakogyo huakhuida e'tinokbeta'me'yo ekspokorea' o'tiahua'yuyate. ² O'tiahua'ydepo o'ketonyakpo Simón Pedrotaj doeretaj bo'huatiakuyne.

—Kubarak huakogya' Huairitaj on'tohua'te. Keyo on'hueda'taj nopoe'hue' o'ey. —María mona'uyne.

³⁻⁴ Pedroere doere o'hua'po kubarakyo o'hua'po oro' botta' o'ketpo donayo ida ijketpo huakkuruda kubarakyo ijjiato'uy. ⁵ Yonoktoato'po ijtiahua'y'uy. Yudta'bijyo'da e'hued ijtiahua'yapo Jesúsbueytaj tiahua'yhue' ijjepe kudhue' ijjuy. ⁶ Ta'pota' Simón Pedro o'tiakatopo kubarakkogyo o'kudonpo yudta'bijyo'da e'bahued o'tiahua'yapo ⁷ yudta'bia on'kutihuiyig'uyunig huata' o'hued'uyate. ⁸ Doa huakkuru e'eatoda ta'pote ijkudonpo ijtiahua'yapo kenpa'ti yoknopoe'uy. Jesús onte'ti o'noyhuadde yoknopoe'uy. ⁹ E'bueyada onte'ti noyhuaddik o'epo konig Apagba' oa'oro' nopoe'hued o'e'uyunig'a huaboa'da oknopoe'uy. ¹⁰ O'tiahua'ydepo oro'en jakyo o'hua'uy.

María Magdalenataj Jesúsada o'tiahuay'ea'uyate.

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Kubarakkogte kurute María onte'ti o'tiakdepo o'bopo o'huikuyate. O'huikpo kubarak e'kogka'yo o'kubuyyo o'noktoato'po o'tiahuay'uyate. ¹² Botta' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Yereda on'otpo kente Jesús buey o'huedme'te on'huad. Nogtida huakupen o'huad'uy. Nogtida hua'ipen o'huad'uy.

¹³ —¿Mena'po i'huik, ettone'? —O'nona'uy.

—Do'hued Huairitaj on'tohua'tenok ijJay. Keyon on'hueda' nopoehue' ijJay. —María o'mana'uyate.

¹⁴ Kenda o'mana'depo o'batipekorudpo Jesús e'bote o'tiahuay'uyng'a, Jesús o'e okiēhue' o'uyate.

¹⁵ —¿Mena'po i'huik, ettone'? ¿Be'taj i'uk? —Jesúsa ona'uyate.

—O'na e'tohua'nayo keyo ijhueday mena'. Do'hua ijtohua'apoy. —María ona'uyate. Ta'ba huatoē'eri ke'na o'e nama'da o'nopoepo kenda Jesús taj ona'uyate.

¹⁶ —¡María! —Jesúsa ona'uyate.

Kentaj o'tikorudpo, okiē'depo,

—Huamanmadika'eri. —María ona'po o'dokoato'uyate.

¹⁷ —Do'taj so'toēahue' mee'. Apag Diosyo behuikhued ijJay. Do'hued huama'buyte yahuati'. “Do'hued Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste ijbehuikapoy,” oa', yamana'. —Jesúsa Maríataj ona'uyate.

¹⁸ Ken María Magdalena oro' huanigpeika'eriomeytaj bo'huatiakdepo, “Huairitaj ijtiahuay.” Oro'taj mona'po kenda Jesús Maríataj en'batia'pak María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpeika'eritaj Jesús huaso'da bo'tiahuay'ea'uyne.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Kenda huame'noe, domingo sikyo oro' huanigpeika'eri jakyoda o'kupopakpo judío huairitaj o'mididpo akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti ehue'oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,

—Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

²⁰ Kenda eade'te ke'nen huaba' e'batigkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne. Huairitaj o'tiahuaypo o'nokia'depo o'durugpakuy.

²¹ —Yan'nopo'noey' me'pukhue' yane'. Konig do'hued Apag do'taj me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy. —Onte'ti mona'uyne.

²² Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,

—Diosen Nokirega mo'nopo'toē'. ²³ Opuda nogen dakhuea' e'ka' e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo. Nogen dakhuea' e'ka' opudomeya okkahueahue' ee'nayo Diosakon okkahueahue' o'maeapo. —Jesúsa mona'uyne.

Tomása Jesús Huairi e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.

²⁴ Tomás, nogtiada doce huanigpeika'eri o'epo, nogdikda Gemelo. Jesús huakkuruda oro'ere e'bote Tomás ehue' o'uy.

²⁵ —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog huanigpeika'eria Tomástaj o'nona'uy.

—Huaba'ta' siropi on'batigkoame'te tiahuayhue' ee'nayo kenpa'ti siropia e'tigkoa'eyo do'hued huaba'pi' kudhue' ee'nayo kenpa'ti

do'hued huaba' ke'nen huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' ee'nayo Huairi o'noyhuadme'te oknopoe'hue'dik ijjeapoy. —Tomása oro'taj mona'uyne.

26 Ocho huame'noe e'pokde'te oro' huanigpeika'eri onte'ti jakyo e'kupopakte Tomásere o'epo akbogpe okyahue'ka'nig'a Jesús a o'kudonpo oro' nopoyo o'boato'uy.

—Me'pukhue' yane', yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.

27 —Inta' menej. Do'hued huaba' yatiahuay'. Huapidyo mebakud. Oknopoe'hue' ee' yabatikpo do'taj meknopoe'. —Tomástaj ona'uy.

28 —Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Dios o'taene. —Tomása ona'uy.

29 —Do'taj be'tiahuaypo kena'po do'taj meknopoe'ne. Do Diosen Huasi'po o'e meknopoe'ne. Nogomeya do'taj tiahuayhue' e'eada me'noknopoe'po durugda o'neapo. —Jesúsa ona'uy.

Juana in o'madoya'nok huakka'ada Jesucristotaj oknopoe'dik ya'neapet.

30 Jesús a huakka'da o'bayarea'uy. Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o'enig Jesús a oro'ere huakka' o'kika'uy. In beroba'te aya' madoy-ahue' ijjej. In beroba'te suhue'da ijmadoyay. 31 In ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e kenpa'ti Cristo o'epo Diosya' o'tiak'uyate oknopoe'dik mo'ene. Aya'ada kenda o'noknopoe'po onte'ti Diosere on'noeunhuahuika'apo.

21

Jesúsa huaso'da siete huanigpeika'eritaj o'batiahuay'ea'uy.

1 Nogok onte'ti Jesús a huaso'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'uyne. E'pog Tiberiaste Jesús a huaso'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'po. 2 Simón Pedroere Tomásere, Natanaelere, doere, do'en huama'buyere, kenpa'ti botta' nog huanigpeika'eriere onteteyo' o'uy. (Tomás konogda o'dikka' Gemelo.) (Natanael Caná Galileaeri o'uy.) (Doere do'en huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'ey.) Oro' onteteyo' o'uy.

3 —Biig yogka'apoy. —Simón Pedroa mona'uyne.

—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.

Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo, e'pog nopote oken'ebedpo sigpi' biig ontotokhue'da o'ebed'uy. 4 Huaboa'da e'meunyakte akta'bogpete Jesús taj e'huahuayada Jesús o'e okie'hue' o'uy.

5 —¿Menpa' biig bo'kuda', huadi'? —Jesúsa mona'nok

—Kudahue' o'ey. —Ona'uy oro'a.

6 —Nogkorepen huada'kopen yanoken, huakka'da montotokapone. —Jesúsa mona'uyne.

Keyon okenpo, huakka'da biig o'kudpo ontotokhue'dik o'e'uy.

7 —¡Huairi o'e! —Do'a Pedrotaj yona'uynok othue' o'epo biig okenepo, ken Huairi o'e, Simón Pedro o'peenpo o'otonpo huahueyo oa'uy. 8 Oro' kusi'pete o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy. Huakene'yo biig hueda'da on'totok'uy. Akta'bogpe meyo'hue'da o'uy. 9 O'betanpo ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte e'tiaya' oro' o'tiahuayato'uy.

10 —Suhue'da biig huaboa'da huakene'yo montotoknig yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.

11 Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po akta'bogpete huakene' on'totok'uyate. Hueda'da on'totokpo ciento cincuenta y tres boro'biig e'eada huakka'da e'eada huakene' onokpukonhue' o'uyate.

12 —Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa mona'uyne.

Huairi o'e e'nopoada. “¿Be'a i'e?” Anay' e'nopoada oro' o'me'pukpo ahue' o'uy. 13 Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig o'etupo, bo'yoke'uyne.

14 Jesúsa o'noyhuaddepo oro' huanigpeika'eritaj kenoka' bapa'a' bo-huahuy'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

15 Ken on'bapuddepo,

—¿Menpa' inomeya do'taj sue'da di' me'nene. Menpa' o'nanayo do'taj nogiti huaka'da di' o'ene, Simón, Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. On'taj di'da ijje'y, kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri konig oveja o'nenok daka' yabatiokika'. —Jesúsa ona'uy.

16 —¿Menpa' do'taj di'da o'e, Simón Jonásensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. Ontaj di'da ijje'y. Kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri daka' yamatoika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

17 —¿Menpa' di' o'e, Simón, Jonásensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy. “¿Menpa' di' o'e?” Bapa'a' Jesúsa jenak Pedro huaboa'da suhue' o'unpo,

—On aya'da i'nopo'e, Huairi. On'taj di'da o'ene i'nopo'e. —Simóna ona'uy.

—Do'hued huanigpeika'eritaj daka' yamatoika'. 18 Huabo i'epo konig i'pakpo i'otika'uy, meyopi' ehua'ta' i'pakpo i'huae'ika'uy. Nogok tone'da e'ede'te huaba' bo'osaddaapo noga mo'tinuku'apet. Keyo ehua'ta' pakhue' ee'tada bo'tohua'apet. Buttida ijjay. —Jesúsa ona'uy.

19 Ken konig o'bueyapo. Jesúsa mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro o'bueydepo Dios 'uruda o'e o'manopoea'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy. Kenpa'ti ona'po,

—Do'taj menigpeika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o'uyate.

20 Jesúsa do'taj di'nanada me'ika'uyne. A'nen Jesúsere o'bape'po Jesústaj ijtipebetpo, “¿Be'a ontaj judío huairitaj ya'bayokapet, Huairi?” Do'hua yona'mey. Ken o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo huata'pipen be'tiahuay'uyne. 21 Pedroa be'tiahuaydepo,

—¿Juanataj monig bueydik ya'e, Huairi? —Pedroa ona'uy.

22 —Do'a kurudyo ijhua'apoy. Do'hua e'paknayo do'hua nogok-nanada onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue'ada do'taj menigpeika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. 23 Juan bueyhue' o'eapo. Nog huanigpeika'eria nama'da on'batia'pakuy, “Juan bueyhue' o'eapo.” Jesúsa ahue' o'uyng'a, “Do'a e'paknayo kurudya' onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue' ya'e.” Kenpa' Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

24 Doa Juan aya'da ijtiahuayika'po, ijpeika'po kenpa'ti ijnopoepo on'nigmadoya'ne. Buttida ijmadoyay, buttida o'nopoey.

²⁵ Jesúsá huakka'da nogda nogda o'ka'uyate. Kenpa'ti huakka'da o'manmadikika'uyate. Kenda aya'da e'madoyadhuahuika'nayo in huadari aya' beroba' dakhuapa toḡhue'dik o'e, ijnopöey, ken.

LOS HECHOS

Kenda Jesúsen huamata'moneria ogkadhuahuika'uyate.

Diosen Nokireg opudtaj ijta'mona'apoy mo'manopo'toēapone. Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁻² Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesúsa o'kadhuahuika'uyne o'manmadikadhuahuika'uyne aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyo huahued ee'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nokiregere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyo o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne. ³ Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesúsa o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'poke nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj "doada ijje'y" o'mana'nok daka' o'manopoēa'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpeika' kenpa'ti Diosensi'po mo'ēapone. Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

⁴ Kenoka' Jesúsen once huamata'moneri Jesúsere o'nepo, nogiti Jesúsa o'mana'po,

—Jerusalénya' huahue' yane'ti'. Iyo yan'nige'. Diosen Nokireg ijta'monapoy. —Diosa ennak. ⁵ Juana hue'eya' bautiza o'kika'uyne'ga a'ti Diosen Nokirega bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'toēapo. Jesúsa ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyo o'behuikuyate.

⁶ Ote'ti Jesúsere o'nepo,

—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy ote'ti judío gobierno huairi toēdik o'ēapet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁷ —Diosayo'da kurudyo aya'da ka'dik o'e. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopoēahue'dik o'e Diosa. ⁸ Diosen Nokireg opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'toēapone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak huag'eritaj konig ijkikame'nig konig ijbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. Judeabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti Samariabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti huehuela'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'ika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁹ Kenda eade'te huanigpeika'eria en'tiahuayate Diosa kurudyo Jesústaj o'tobehuikuyate. E'sihui'yo e'kudonte ote'ti Jesústaj tiahuayhue'dik o'ne'uyate. ¹⁰ Kurudyo e'behuikde'te Jesúsen huanigpeika'eri kurudyo en'tiahuayate ida onteteyo' botta' huabokerek on'bata'boato'po yudtaj keregda on'otuyate.

¹¹ —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya'? Jesús kurudyo o'behuikonde, opud e'eya' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig konigti ya'huarakapet, Galilea huadarieri. —Diosen huata'moneria on'mana'uyate.

Jesúsen huaknopoe'eri Matíastaj on'de'uyate.

¹² Ote' Olivosya' on'bahua'uy. Jerusalényo meyhue'da on'bahua'uyate. ¹³ Huakka' jak Jerusalényo on'tiakdepo jak aya

kutayo kente on'tai'ika' on'behuikey. Huakka'da o'nepo, Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón cananista kenpa'ti Judas o'nepo. Jacobo Alfeoensi'po o'uyate. Judas Jacoboen huama'buy o'uyate. ¹⁴ Aya'ada on'pakpo kirigayo' Diostaj on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta' on'tiona'pakonhua'uyate. María, Jesúsén inag kenpa'ti Jesúsén huama'buy, o'nuyate.

¹⁵ Kenoka' on'tiona'pakonhua'po huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate. Jesúsén huanigpeika'eri huama'buy o'uyate. Ciento veinte huama'buy en'kupopakte:

¹⁶ —A'nenda David Apagba'te oa'po kenda Judas o'kame'nig oa'uyate. Konig Jesús taj taka'taj yan'yokapet David taj Diosen Nokirega o'nopo'toenok, David oa'uy. Buttida Apagba'te o'uyate konigti o'eme'te.

¹⁷ Judas oro'ere o'ika'po, oro'ere o'kikame'nig'a ¹⁸ dakhuea' e'ka' huakupe o'enok Sacerdote huairitaj o'batahuame'te huadarisi'po on'bakeme'te. Huakupen o'nennok o'dapopotagonpo huamin aya'da o'orokon'uyate. ¹⁹ Ida aya' Jerusalén huae'eria on'tipeen'uyate. Ken huadarisi'potaj Acéldama on'dikkame'te. Kendik Acéldama mimidari o'e. ²⁰ Ken konig Davidaj Judastaj Salmosba'te o'timadoya'uyate:

Konig jak ekhua'nig ikahue' o'eapo.

Kenpa'ti:

Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.

David e'batadi'kea'ba'te o'timadoya'uyate.

²¹⁻²² Oy Judas ehue'da o'enok noga oro'ere “Jesús o'noyhuadme'te,” manbatia'pakika'dik ya'eapet. Nogtatida e'dik o'ey. Ke'na oro'ere kenpa'ti Jesúsere o'ika'uy. Jesús taj Juan bautiza egka'te o'ika'uy, kenpa'ti Jesús a e'manmadika'te o'ika'uy kenpa'ti Jesús e'noyhuadde'te oro'ere o'ika'. Nogtatida e'dik o'ey. —Pedro a o'mana'uyate.

²³ Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik o'dikka'uy Barsabás Justo. ²⁴⁻²⁵ Inpa' on'tiona'pakpo:

—On aya'en huanopo'da i'maknokotika'ne, Huairi. Judas dakhuea' o'ka'po nogyoda hua'dik o'epo o'huame'. ¿Be'a ke'na ee'pa'ti ya'eapo? Botta' huabokerek iyō o'ne. ¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo? — On'tiona'pakuyate.

²⁶ Konig huanopoe' huid okmo on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo, Matías oro'ere Jesús taj huadak hua'a o'manbatia'pakapo, on'nopoe'uy. Jesúsén huamata'moneri Matíasere doce onte'ti o'uyate.

2

Diosen Nokirega o'bahuatiakdepo Jesúsén huanigpeika'eritaj o'manopo'toe'uyate.

¹ Pentecostés fiesta kenoka' o'me'de'uy. Jesús e'bueyte cincuenta huame'noe o'pokondepo, Jesúsén huanigpeika'eri egkupopakte ² ida konig huaboro' bapoka eapa' e'adyakte on'pee'uy. Kurudya' e'adyakte on'peepo, aya'ada ken jakyo on'bahuadpo on'pee'uyate. ³ Kenoka' konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada o'bakutikotepo, o'pijboepo. ⁴ Huabada Diosen Nokirega o'manopo'toepo, nogen nogen aratbuten hua'a nopoe'hue' e'ikada huaboa'da on'baa'pakuyate. Konig Diosen Nokirega o'manopoe'uyate nogen nogen aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.

⁵ Ken fiestate Jerusalényo huakka'da judío aratbut o'nuyate. Diosen e'ka'ta' on'pakpo nog jak nog jakya' nogbaya' nogbaya' on'batiake'uyate.

6 Kenda e'babokpa' 'utta'da o'adyaknigtaj huakka'ada on'peedepon'kupopakonpo, nogen nogen hua'a en'baa'pakte aya'da nogda nogda ke'nenda hua'a on'mapeepo dig'a da on'mamepuke'uyate.

7 On'mamepu'kepo, huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea huae'eri aya'da ya'ne? 8 ¿Oro'en hua'ate menpapi' ya'nanopoe? 9 Partia huadarieri o'ey. Media huadarieri o'ey. Elam aratbut o'ey. Mesopotamia huadarieri o'ey. Judea huae'eri, Capadocia huae'eri, Ponto huae'eri, Asia huae'eri, 10 Frigia kenpa'ti Panfilia huae'eri, Egipto huae'eri, Africabayo idbodte Cirene huae'eri, kenpa'ti esoeri Roma huae'eri o'ey. Esoeri Romaya' judio aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut e'eada judio aratbut Diostaj on'kika'nig konigti on'kika'uyate. 11 Kenpa'ti Creta huae'eri, Arabia huae'eri o'ey. Konig huaboro'da Dios o'e. Konig huakka'da o'ka' Dios e'batia'pakte oro'en hua'ate ona'nok o'peey. —Huayahuaya on'batia'pake'uy.

12 Aya'ada dig'a da on'mamepuke'po huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿In kate ya'et? —On'batia'pakuyate.

13 Nogomey on'tierikpo,

—O'nokkuda'po, onda'. —On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

14 Kenoka' Pedro nog once Jesús en huamata'moneriere o'bopo 'utta'da o'mana'po:

—Daka' do'taj men'pee', Judea huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka' jak huae'eri. 15 Inomey o'nokkuda' nama'da mo'nopoe. Okkudahue' o'ne. Sikyoedda o'e. Oro' sikyoedda okkudahue' o'ika'ne. 16 Opudomey o'mapeedenig kenpa'ti oro'taj o'batiahuaydenig a'nenda Diosenba' huamanbatia'pakero Joela oa'uyate:

17 Nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do'hued Nokireg huakka' aratbuttaj ijbayo'keapoy. Opuden huasi'po, huabokerekere ettone'ere Diosen hua'a on'manmadikika'apo. Huaboa' e'bayorokte Diostaj on'tiahuayapo. Huate'at'aj e'bayorokte ijmanopoea'apoy. 18 Kenoka' do'hued huakika'eri huabokerekere ettone'eretaj do'hued Nokireg ijbayo'keapoy. Do'hued Nokirega o'manopo'toenok do'huedyo'da on'manika'apo. 19 Kurudyo konig tiahuayhued moe onhuahuika'uy ijka'apoy. Huadariyo nogda nogda ijka'aponok aratbut on'tiahuayapo teyda Dios o'e nopoe'dik o'neapo. Konig e'barak mimi on'tiahuayapo. Konig huakka' jak e'mey on'tiahuayapo. E'sihuj'tone' on'tiahuayapo. 20 Nogok Cristo oro'en Huairi tiakhued ee'ted huakka' on'mepukapo. Niokpo yata'sikonapet. Ta'tehue' ya'eapet. Puug konig mimi bedda o'eapo. Cristo Huairi e'tiakte Dios huaboro'da o'e yan'nopeapet. 'Urua'nanada huame'noe ya'eapet. 21 Do'taj meknopoe'po, "Betioka', me'nopo'yarea', do'taj me'noe anhuahuika', Huairi." Aya'ada kenda mena'nok kennayo bueyhue' o'ne onhuahuika'apo.

Kenda Joela Diosenba' huamana'eri o'madoya'uyate.

22 Onte'ti men'pee'. Opuda Israel aratbut do'taj men'pee'. Jesús Nazaret huakka' jak huae'eri o'eme'te. Konig huabokerekada kahue'dik ee'tada 'uruda Jesús a o'kikame'te. Konig kahued o'ne onhuahuika'uy Jesús anayo Diosa o'tiahuapokpo o'kame'te. Opudada mo'nopoe'ne Jesús a o'ka' uynig. 23 Jesús ataj bo'tohua'po cruzte kadarake'po dakhuea' huaka'eritaj bo'yokme'nig'a. Kenda ogka'apo Diosa a'nennanada

o'no^{po}e'uyate. ²⁴ Huabueytaj e'toe^onig ee'tada Diosnayo teynananada o'epo o'noyhuadame'te. Jesústaj huabueyada ka'e'po kenpa'da to'e^hue'dik o'eme'. ²⁵ Kenpa'ti a'nenda Jesústaj Davida in konig o'tia'pakpo:

Do'hued Huairi Dios ontaj ijtiahuayikay. Do'ere o'ika'ne. Do'taj o'tihuapokika'nok me'pukhue' ijikay. ²⁶ Kena'po huakka'da ijdurugpakpo, kentaj durugda ijbatadi'kikay. Konigepo kenpa'ti e'bueyde'te kubarakya' onte'ti ijnoyhuadapoy daka' yokno^{po}ey. ²⁷ Konigepo on Dios do'taj kenpa'da huabueya'da ka'e'po enhue' o'ea^{po}ne. Keyo e'buey nokireg o'nika' do'taj enhue' o'ea^{po}ne. Kenpa'ti do'taj o'nen huadi'taj so'parahue'dik o'ia'apone. ²⁸ O'nen kakadhuahuike'po i'pakpo a'noeanhuahuikaya'po do'taj o'no^{po}ea'ne. Kenpa'ti doere i'ika'po do'taj huakka' o'durugpaka'ika'apone.

Kenda Davida a'ennada Jesústaj o'tia'pakpo, o'madoya'uyate.

²⁹ Oro'en adhuea'pane'kudak David a'nenda e'bueyte on'kubarakka'uyate. Oy huame'noete kubarak o'tiahuay'ikay oro'. Buttida ijjay, egomey. ³⁰⁻³¹ David Diosen huamanbatia'pakeri o'epo kenpa'ti "O'nen adhuea' huayayo nogok Cristo o'ea^{po}. Cristo Israel Huairi o'ea^{po}." Diosa buttida ona'uyate. David kenda o'no^{po}e'uyate. Konigepo kenda Diosa o'ka'apo o'no^{po}epo, o'batia'pakuyate. Cristo e'bueyde'te Diosa kenpa'da enhue' o'ea^{po}, kenpa'ti so'parahue' o'ea^{po}. Kenpa' David o'batia'pakuyatenig konigda o'eme'. ³² David Jesústaj o'batia'pakuyate. Diosa Jesústaj aya'ada o'tiahuaymey o'noyhuadame'te, kenda oro' opudtaj huaa'dik o'ene. ³³ Kurudyo Jesúsere a'huadikaya'po Diosa Jesústaj o'behuikame'te. Kente ee'te aya'ada Jesústaj nigpeika'dik o'neapo. Jesústaj Diosen Nokireg o'yokuyate. Konig Diosa oa'uyatenigda. Kenda huaboa'da opuda bo'tiahuaynig kenpa'ti mo'peenig. Diosen Nokirega o'ka'. Jesús a Diosen Nokireg mo'nigta'mona'dene. ³⁴⁻³⁵ David huata' tia'pakhue' o'epo kurudyo huahue' o'uyate. Jesús Diosyo o'hua'apo Davida oa'uyate.

"Diosen huada'kopen yahua^d, Huairi. Taka'taj gana yogka'dea^{po} nok. Nogok aya'da o'nen takaa mo'nigpeika'apone." Do'hued Huairitaj Diosa oa'uy. Davida oa'uyate.

³⁶ Opud Israelen adhuea' huayayo Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a Diosanayo Huairikon Cristotaj o'yahueame'te. Kenda daka' yan'no^{po}ikati'. —Pedroa 'utta'da o'mana'uyate.

³⁷ Pedrotaj Israelen adhuea' huayayoa on'mape^odepo, kenda nama'da o'kamey on'no^{po}o^odepo, pai'da on'manopo'uy. Pai'nanada o'nepo,

—¿Kate kika'dik o'e, eg'? —Jesúsen doce huamata'moneritaj Pedro-takon on'mana'uy.

³⁸ —Diostaj yan'nopo'korea'. Diostaj huaboa'da yan'nigpeika'. Jesu-cristoa o'paknok bautiza yag'kati'. Jesústaj mokno^{po}enok Diosa o'nen dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihueke'apone, bokkahuea'apone. Kenpa'ti Diosen Nokirega mo'nopo'toe^oapone. ³⁹ Do'hued Nokireg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo opudtaj bo'yokapone, opuden huasi'potaj, kenpa'ti bidteda huae'erita' kenpa'ti nogbayo nogbayo huae'erita' Diosa o'pakpo, ke'nen Nokireg o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda o'mana'depo nogiti nogdakon o'mana'po o'maboroaypo:

—In aratbut oyda o'nika'nig'a oknopogehue' huag'eri o'nepo dakhuea' ogkika'. Opudnayo konigti kikhue'ada yan'nopo'korea'. —Pedroa o'mana'uyate.

⁴¹ Ken, huakka'da Pedrotaj on'peedepo, o'noknopogepo, bautiza ogka'uyate. Kenme'noeda tres mil Jesustaj huaboa'da o'noknopogepo, Jesusa huata'moneriere on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po on'batadi'kika'uyate. ⁴² Jesusen doce huamata'moneria on'manmadikika'nok kenomey o'noknopogedepo aya'da huame'noeda daka' on'mapeika'uyate. Aya'da ontatayo' on'batapika'uyate. Jesus e'buey'uy okkahuehue' o'nepo, on'batapika'uyate. Kenpa'ti Diostaj ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopog'eria ogkika'uyate.

⁴³ Jesusen doce huamata'moneria kenda tiahuyahued o'neonhuahuika' on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya' aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate. ⁴⁴ Aya'da kenomey Jesucristotaj o'noknopogepo, onteteyo' o'nika'po, huayahuaya on'batihuapokika'uyate. Kenomey katepi' on'toepo nogtaj nogtaj on'bayokika'uyate. ⁴⁵ Kenomey katepi' on'toepo, ta'ba jakpi' nogda nogda on'bahuay'ea'uyate. Pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate. ⁴⁶ Aya'da huame'noe Diosen jakyo on'kupopakika'uyate. Kenomeyen jakya' huayahuaya on'batobapika'po, durugda on'bape'po huanopo'ada huadak o'noknopogepo on'batapika'po, ⁴⁷ Diostaj durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate. Jesustaj huanigpeika'eria huadak o'ne. Aya'ada huakka' jak huag'eria on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe Diosa o'batihuapokika'nok Jesucristotaj nogomeya huaboa'da o'noknopogepo, huanigpeika'eriere o'noknopog'ika'uyate.

3

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

¹ Nogok terea' e'huadte Pedroere Juanere Diosen jakyo on'hua'uyate. Kente niokpo e'huadte aratbut on'tiona'pakika'uyate. ² Diosen jak kurute huabokerek e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poe' e'ketpak o'ika'uyate. Diosen akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj on'totiakika'uyate. Ken akbogpeta o'dikka'ika' "Uruda." Aratbut Diosen jakyo en'kudde'te "Huakupe beyok," kae'po on'totiakika'uyate. ³ Diosen jakyo huakud-dikte ene'te Pedro Juaneretaj, "Huakupe men'yok," o'mana'uy. ⁴ Pedro Juanere e'ketpaktaj on'tiahuaypo,

—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy. ⁵ Kenda ea'te o'batiahuaypo, o'manige'uy. Huakupepi' men'yokapone o'nopogepo.

⁶ —Huakupebayo' ijje'y oropi' togehue' ijje'y kenda ka'dik o'epo o'ka'apoy. Jesucristo Nazaret huag'eria o'paknok yaupakonpo yabo', yahuae'. —Pedroa e'ketpaktaj ona'uy. ⁷ Huada'kopen o'ta'koypo o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere o'yareudpo, o'teypakan'uyate. ⁸ Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti, Dios, huadakda megka'ne," ona'uyate. ⁹ O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada on'tiahuay'uyate. ¹⁰ Kentaj on'nokije'po. Uruda akbogpete "Huakupe beyok" o'mana'ika'nok, kentaj on'nokije'po on'mepu'kepo, "Kenpihuay Diosa 'urua'da o'ka'," o'da'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

¹¹ Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kente Juantaj Pedrotaere e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta' pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta e'dakka'taj on'tipeepo on'mepu'kepo on'baketonyakpo Diosen jak kurute on'kupopakuyate. ¹² Huakka'da kenomeytaj en'kupopakte Pedroa o'batiahuaydepo, o'manmadika'po:

—¿Mena'po e'yarea'taj mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj bo'tiahuaya'? Oro'taj teyda o'nepo on'yarea' nama'da mo'nopoene. Oro' huadakda o'nepo e'ketpaktaj on'yarea' nama'da mo'nopoene, Israel aratbut. ¹³ Oro'en Diostaj Abraham o'nigpeika'uyate. Isaac Jacobere on'nigpeika'uyate. Ken Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada o'ka'po Jesústaj huaboro' huairia o'yahueame'te. Opudanayo kadarake'po Pilatotaj bo'yokme'te. Pilato e'oroka'ta' e'paktada o'pudomeya “Keje” moname'ne. ¹⁴ Jesús Diosenyo'da, o'pakpo, 'urua'da Diosenyo'da o'kadhuahuikame'te. Kenpa'da huadaknanada o'ikame'te. “Jesústaj pakhue' o'ey. Dakhuea' huakka'eritaj yaoroka'.” Opudomey Pilatotaj moname'ne. ¹⁵ Ken konig Diosen huamanoehanhuaiuka'eritaj opuda bo'arakme'nig'a. Huabueyada ee'tada Diosa o'noyhuadame'te oro'ada o'tiahuayme'po oay. ¹⁶ Opuda e'ketpaktaj bo'tiahuayikame'ne daka' mokje'ika'ne. Jesústaj oro' oknopoenok o'yareadde. Kenda bo'tiahuayne.

¹⁷ Opuden huairiereada Jesústaj nopoehue' mo'epo nama'da bo'arakme'ne, ijnopoey egomey. ¹⁸ Cristo pai'da nopo'edik o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria o'da'uyatenig kenda Diosa ogkame'. Jesús pai'da o'nopo'epo o'bueyme'. ¹⁹ Dakhuea' e'ka' yan'batik yan'nopo'korea' Diostaj yanoknopoe'. E'nopo'korea'nayo Diosa dakhuea' e'ka' o'nopo'tihueke'apo kenpa'ti Diosa mo'manopo'durugpaka'apone. Kenpa'ti mo'manopo'teypaka'apone. ²⁰ Kenpa'ti Dios onte'ti opudte Jesústaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na Cristo o'epo opuded huairi o'e. ²¹ Oy Jesús kurudyo e'dik o'ika'. Nogok Diosa aya'da huaboa'da e'kade'te onte'ti Jesús o'tiakapo. Kenda Diosa oa'uy. Ke'nen huadak huamanbatia'pakeria kenpa' o'da'uyate: ²² “Dios Huairia huamanbatia'pakeritaj o'ta'mona'apo. Opudtaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na onaratbutyo' judío o'eapo. Konigti do'taj me'nigta'mona'uyne opudtaj mo'nigta'mona'apone. Aya'da mo'nika'apetnig yan'nigpeikati'. ²³ Aya'ada Diosba' huamanbatia'pakeritaj peehue' ee'nayo Diosa kenpa'da o'maenapo. Diosen aratbut ehue'dik o'neapo.” Kenpa' oa'uyate Moisésa.

²⁴ Kenpa' oy oro' o'batiahuayde aya'da Diosenba' huamanbatia'pakeri on'batia'pakuyate. Samuela Diosen huamanbatia'pakeria huakkuruda kenpa' oa'uyate. Kenpa'ti nogok nogok nogda nogda Diosenba' huamanbatia'pakeri kenpa' on'da'uyate. ²⁵ Opudomey Diosen huamanbatia'pakerien adhuea' huayayo mo'epo aya' aratbuttaj huadaknada mo'manigka'apone. Kenda Diosen huamanbatia'pakeriomeya o'manbatia'pakuyate. “O'nen adhuea' huayayoa aya' aratbuttaj 'urua'nanada ya'manigka'apet.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ²⁶ Kena'po Diosa Huasi'po o'noyhuada' depon opudtakon daka' kagkike'po o'ta'mona'uyate. Opuda aya'ada dakhuea' e'ka' kan'manopo'kore'po mo'nigta'mona'uyate. —Pedroa kenda o'mananhua'uyate.

4

Pedro Juanere huakka' judío huairitaj on'batiboa'uyate.

¹ Pedro Juanere huakka' aratbut e'mananhua'te judío sacerdotea on'huatiakuyate. Sacerdote Diosen jak huatoq'eri sorotataj huairi on'huatiakuyate. Saduceoa aratbut on'bueypo noyhuadhue'dik o'ne on'batia'pakika'uyate. ² Pedro Juanere aratbuttaj on'manmadika'nok kenpa'ti Jesús e'bueyada o'noyhuadme'tenok aratbut e'bueyada noyhuaddik o'neapo. Kenpa' on'manmadika'nok Saduceomeya on'bahuadiay'uyate. ³ On'mahuadiaypo Juantaj Pedrotiare on'batohua'po, o'sikaponok sorotataen huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ⁴ Huakka'ada Pedrotaj Juantaere on'mapeedepo Huairi Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopoe'uyate.

⁵ Emede'te judío aratbuten huairi ogkupopakpo, huatone' huairi, Apagba' huamadoya'eri Jerusalényo ogkupopakuyate. ⁶ Kenpa'ti sacerdotea huairi Anás o'uyate. Kenpa'ti Anás Caifás huabetere, Juan, kenpa'ti Alejandroere ogkupopakuyate. ⁷ "Pedrotaj Juantaere yan'totiak. Nopote yan'maboa'." On'mana'uyate. On'maboadeipo,
—¿Monig bayarea'dik mo'e? ¿Be'ed hua'ate boka'? Yada'. —
On'mana'uy.

⁸⁻¹² —Huabokerek e'ketpaktaj huadakda o'ka'mey. ¿Be'a ya'yareame'? ¿Be'ed hua'ate o'kay? Kenda e'nopeeta' e'paknayo daka' yan'pee'. Yan'nope'. Aya' Israel aratbut kanoknopoe'. Jesús Nazareteri o'paknok o'yarudme' kenbokerek e'yarede' huadako'da iyoda o'bo. Ke'na e'ketpak o'ika'uyate. Jesucristotaj hueypa cruzte opuda bo'arakme'ne. Diosa e'bueyde'te o'noyhuadame'te. Jesús konig jak huaka' huid o'e. Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj nigpeehue' mo'ikame'po jak huaka' huid mo'enme'te. Jesúste aya' jakda o'bahua'. Aratbutanayo oroen dakhuea' e'ka' nopo'tihuekehue'dik mo'ika'ne. Aratbutanayo onte'ti Diosere noeanhuahukahue'dik mo'ika'ne. Jesucristoayo'da nopo'tihueke'dik mo'ene. Jesucristoayo'da onte'ti Diosere noeanhuahuka'dik mo'ene. Huakka' jak huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj iijay. —Diosen Nokirega Pedrotaj o'nopea'nok Pedroa o'mana'uyate.

¹³ Pedro Juanere me'pukhue' o'nepo 'urua'da on'mana'nok huakka' huairi on'peepo, on'batiahuaypo, "Kenpihuay, ¿Menpapi' 'urua'da yanahua'? Beroba' nopeehue' kenpa'ti huairi konig ehue' o'ne." O'nopepo, Jesúsere o'nika'uy on'nokie'uy. ¹⁴ Kenpa'ti e'ketpak on'yareme'te kenteda Pedro Juanere o'bata'bonok, on'tiahuaypo, "dakhuea' ogkame'te," ahue'dik o'nuyate. ¹⁵ Pedrotaj Juantaere on'maorokandepo huairi huaboa'da huayahuaya on'batia'pakpo,

¹⁶ —Inomey huabokerektaj kate ka'dik o'e oro'. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika' ogka'deme'te aya'da Jerusalén huqe'eri on'nope. Kahue' o'neme', ahue'dik o'ey oro'. ¹⁷ Kenda e'ketpaktaj onka'deme'te huabada ngtaj ngtaj batia'pakhue'dik ka'ne' ighua'da mana'dik mo'ne. "Jesucristotaj batia'pakhue' yane'." Juantaj Pedrotiare mo'nona'nok. —Huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁸ Onte'ti Pedrotaj Juantaere en'batotiakde'te, "Jesústaj batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti Jesús en hua'a manmadikahue' yane'." On'mana'uyate.

19 —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj nigppee'dik opudtaj Diostapi'? ¿Menpa' mo'nope opud? 20 Kenda o'tiahuayikamey. Kenda oro' o'peikamey manika'dik o'ey. —Pedro Juanerea huairitaj on'mana'uy.

21 Ote'ti yan'batik ihgua'da huairia on'mana'depo, Juantaj Pedrotare on'maoroka'uyate. Aratbuttaj on'makme'pukpo mabitbithue'ada on'maoroka'uyate. E'ketpaktaj o'yarea'nok "Dios huadakda o'e." Aya'ada aratbuta ona'nok. 22 Ken e'ketpaktaj Diosa o'yareame' cuarenta huabayok yareahued o'noeonhuahuika'uyate.

Teynopo'da me'pukhue'ada Diosen huadak hua'a a'manaya'po Diostaj on'tiona'pakuyate.

23 Kenoka' Pedrotaj Juantaere e'noro'ka'dete Pedro Juanere Jesús en huanigpeika'eritaj on'bahuahua'uyate. Sacerdoteere huatone' huairiere aya' on'mana'nig on'batia'pakuyate. 24 Aya'ada huanigpeika'eria on'peedepo, onteteyo' Diostaj on'tiona'pakpo:

—Dios Huairi i'ene. Kurud i'ka'uy. Ote' huadari i'ka'uy. Huahue huaboro' e'pog i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyo huae'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo huae'eri aya'da huadariyo, huahueyo, e'pogyo huae'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios aya'da ika'uyate. 25 O'nenba'te Davida o'nen huanaba'a oa'uy. O'nen Nokireg, Dios Nokireg Davidtaj o'nopea'nok, o'madoya'uyate:

¿Nog aratbut mena'po Diostaj yan'huadiayika'po yan'maboyika'. Mena'po Israel aratbut nama'da huadik yan'nopoika'?

26 Nogbaya' nogbaya' huairi on'tiakpo on'kupopakpo, nogda nogda jak huairiere on'kupopakpo, Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen Cristotaj dakhuea'da e'magka'ta' on'eretpakpo.

Kenda Davida o'madoya'uyate. 27 In huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda Jesucristotaj a'magkaya'po ogkupopakme'. O'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj Cristo i'yahuea'po i'ta'mona'uyate. Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere, nog aratbut, Israel aratbut Jesús taj a'arakya'po ogkupopakme'. 28 Kenda ogkame'nig kenda ogka'apo a'nenda i'nope'uyate. 29 Oy huiyokda orotaj mona'dene, yamapee', Dios Huairi. Oro' o'nen huanaba'taj bo'tihuapok, mo'nopo'teypaka', o'nen huadak hua'a me'pukhue'ada o'mana'apoy. 30 Jesús o'nen Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda 'urua'da kake'po aratbut on'tiahuaypo teyda o'e Dios o'noknopeapo, oro'en Huairi Dios. —Huanigpeika'eria on'tiona'pakuyate.

31 En'tiona'pakde'te ken jakyo egkupopakte o'iyig'uy. Aya'tada Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate. Aya'ada me'pukhue' o'nepo Diosen huadak hua'a on'manika'uy.

Katepi' entae' ayedda on'taika'uyate.

32 Aya'da Jesús taj huaknope'eri konig katepi' nogtiada aratbut konigti on'pakika'uy, konigti on'nopoika'uy, konigti ogkika'uy. "In do'hued me'taene." Ahue' o'nepo katepi' entae' ayedda on'taika'uyate.

33 Jesús en huata'moneria me'pukhue'ada Huairi Jesús e'bueyada o'noyhuadme'te on'batia'pakika'uyate. Diosa o'batihuapoknok nogiti o'noknopeapo huayahuaya nogitinada di' on'maika'uyate. 34 Pai'da huaknope'eri ehue' o'nuy ta'ba huatoe'eria on'bahuaya'po noga jak on'bahuaya'po huakupe on'totiakpo 35 Jesús en doce huamata'moneritaj huakupe on'bayoknok huakupe on'baedepo pai'da huae'eritaj

on'bayoke'ika'uynok nogtiapi' pai'da ehue' o'nika'uyate. ³⁶ Kenpa' José o'ka'uyate. Josétaj nogdikkom o'dikka' Bernabé. (Bernabé e'batihuapok huadik o'e.) José levita aratbut o'uy. Chipre huagkuta'mejyo huae'eri o'uy. ³⁷ Ta'ba o'bahuaya'uy. Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe o'tohua'po, o'bayokuyate.

5

Ananías Safiraere dakhuea' ogka'uyate.

¹ Nog huabokereknayo o'uyate. Ke'ndik Ananías o'uy. Ke'nen huatoe o'ta'uyate huadik Safira. Huatoeere ta'ba on'bahuaya'po, ² huatoeereada on'nopoepo sue'da huakupe nogte o'iregapo o'tiokhueypo "In aya' huakupe o'e," da oa'po Jesúsen doce huamata'moneritaj o'bayokuyate.

³ —¿Tota'taj mena'po i'nigpeepo Diosen Nokiregtaj da ina'ne? Ta'ba e'bahuaya' huakupe i'posaka'po i'iregapo i'tiokhueyne. ⁴ Bahuayahued o'nen ta'ba i'taikame'. E'bahuaya'de huakupe o'nen o'e. ¿Mena'po kenpa' nama'da i'nopo'e? "Ken aya'da huakupe i'jyoki," nama'da ia'. Huabokerektaj da onahue' i'ene. Diostaj da ina'ne, Ananías. —Pedroa ona'uy.

⁵ Ananías Pedrotaj kenda o'peeondepo o'bueyonpo o'hue'kuy. Aya'ada kenda huaboa'da on'nokotdepo huakka'da on'mame'puke'uy. ⁶ Ken huabo on'huatiakpo asuk o'nogkuta'doka'po, on'tohua'po, on'kubarakka'uyate.

⁷ Bapa' hora e'pokde'te ke'nen huatoe o'kudon'uy. Huatoe bekbueydene nopoehue' o'epo o'kudon'uyate.

⁸ —¿Ta'bataj meniga' huakupete mo'bahuaya'? ¿O'nen huatoe oa'de menpa' kenniga'teda huakupete mo'bahuaya'? —Pedroa ona'nok,

—E'e, konig do'hued huatoe menetnig kenda oro'taj bo'yokne. —Ettone'a ona'uy.

⁹ —Huatoeere Diosen Nokiregtaj da mena'po onpapayo' mo'nopoepo, mona'. Yape'e. Kenomey o'nen huatoe'taj on'kubarakkadpo akbogpete o'nokye'depo ontakon on'tohua'apo. —Pedroa ona'uy. ¹⁰ Ida ettone' Pedroen hua'ite o'bueyonpo o'hue'kuy. Huabo on'kudpo e'bueytaj on'tiahuaypo, on'bueytohua'po, huatoeere ontatayo' on'kubarakka'uyate. ¹¹ Kenda aya' Jesústaj huaknopoe'eria on'peedepo, huakka' on'mididuyate. Aya'ada aratbut on'peedepo, huakka'da on'mame'pukuyate.

Konig tiahuahued o'neonhuahuika'uyate Pedromey ogka'po dakhue'taj on'bayarea'uyate.

¹² Ken Jesúsen huata'moneritaj Diosa o'tihuapokpo o'bateypaka'nok 'urua'da ogkika'uyate. Konig tiahuahued o'neonhuahuika'uyate ogkika'uyate. Kenpa'ti dakhue'taj on'bayarea'ika'uyate. Aya' huaknopoe'eri Diosen jak kurute Salomónte ogkupopakika'. ¹³ Nogomeynayo oknopoe'hue' huae'eria on'me'pukpo huaknopoe'eri kupopakhue' e'eada Jesúsen huanigpeika'eri huadakda o'ne on'nopoika'uyate. ¹⁴ Huakka' huabokerek huakka' ettone'ere Jesús Huairitaj huaboa'da o'noknopoe'uyate. ¹⁵ Ken, 'urua'da Jesúsen huata'moneria ogkika'nok dagte e'digpak e'ketpak nogda nogda on'batohua'po, asukte on'bahueda'uy. Pedro huapokdikte ke'nen

huanokirega e'tipokte yan'yareapet. ¹⁶ Huakka' jakya' Jerusalén huakka' jak ibodte Jerusaléno on'batia'kpo, nogda nogda huakka' jakya' on'batia'kpo, aratbut e'digpaktaj on'totia'kpo, aratbut toto'a huamanopo'tog'eritaj on'totia'kuyate. Diosa aya'tada on'bayarea'uyate. Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

Pedrotaj Juantaere diga' on'magka'uyate.

¹⁷ Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti saduceo huaknopog'eri aya'ada diga on'bahuahuaypo, Jesúsén doce huamata'moneritaj diga on'bahuahuaypo, ¹⁸ huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ¹⁹ Sikyonayo Diosen huamata'moneria huabakuda' akbogpe okhuikepo o'maoroka'po Jesúsén huamata'moneritaj o'maoroka'po.

²⁰ —Yan'huati'. Diosen jakyo yan'huati'. Ayoda yan'bopo, huaboda huadikkon huanoeanhuahuika' yan'manmadikika'. —Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

²¹ On'peedepo Diosen jakyo on'kudpo, sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da on'manmadika'uyate. Egkupopakya' on'manmadika'uyate.

Nog jakyo kenteda huairi ogkupopakika' nogomeyere sacerdote huairi on'tiakdepo, aya'da Israel huairitaj kenpa'ti Israel huatone' huairitaj ogkupopakdepo, huabakuda' jakya' Jesúsén huamata'moneritaj kan'batotiake'po on'mata'mona'uynig'a, ²² sorotataj onhua'nig'a, Jesúsén huamata'moneri huabakuda' jakyo bahuahuayhue' o'nedepo, on'tiakuyate.

²³ —Huabakuda' jakyo o'tiakdepo huakiregya' e'tiokkasa' e'ika'. Jak huatoe'eria sorotataj on'tibopo, akbogpe on'tioka'. Akbogpe ekhuike'te ehue' o'ne jakyo. Jesúsén huamata'moneri ehue'da o'ne. —Sorotataj on'mana'uyate.

²⁴ Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti sacerdote huairi sorotataj on'peedepo, “monig ya'eapet” on'batia'pakuy. ²⁵ Kenda en'batia'pakte nogtida huabokerek o'tiakato'po,

—Kenomeytaj huabakuda' jakyo mo'bakudame'ne Diosen jakyo on'bopo, onte'ti aratbuttaj on'manmadika'. —Ken huabokereka o'mana'uyate.

²⁶ Sorotataj huairi kenda o'peedepo ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsén huamata'moneritaj o'batotia'kuyate. Daka'da on'batotia'kpo dakhue'da egka'nayo aratbut huida' menpa'jiput, on'nopogepo. ²⁷ Israel huairi egkupopakyo on'bahuatotia'kpo, ere'no'poyo on'maboa'uyate. Sacerdote huairi o'mana'nok:

²⁸ —Jesúsén hua'a manmadikahue' yane'. Ighua'da oame'nig'a nigpeehue' mo'epo, huabada Jerusalén huae'eritaj mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti oro'taj Jesústaj bo'arakme' mo'batia'pakme'. —Sacerdote huairia on'mana'uy.

²⁹ —Dio'atayo'da nigpejika'dik o'ey oro'. Huabokereka nogda eda' manigpeehue'dik o'ey. ³⁰ Opuda' Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en huapane'kudaken Diosa e'buetyada o'noyhuadame'te. ³¹ Kenpa'ti Diosa kurudyo o'tobehuikpo huada'kopen o'huadame'te. Jesústaj huaboro' huairi o'yahueame'te. Jesús huaboro' huairi o'énok aya'ada kentayo'da nigpejika'dik o'ne. Jesúsé Diosere onteteyo' huamanopo'yarea'eri o'epo huabokereken dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik o'ika'apo. Konigepo Israel aratbut dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti Diosa nopo'tihueke'dik ya'maeapet.

³² Aya'da Jesús a e'ka'te o'tiahuayikamey. Buttida o'ay Diosen Nokirega kenpa'ti Jesústaj buttida o'huaa'. Ke'na Jesústaj on'nigpeika' Diosa ke'nen Nokireg o'bayoke'. —Nog Jesús en huamata'moneri Pedrorea on'mana'uyate.

³³ Huakka' huairi on'kupopakpo Pedromeytaj on'peedepo, huakka'da on'huadiaypo, e'barakta' on'paknig'a. ³⁴ Nogtida fariseo huairi nog huairiomeyere o'uy. Ke'nen huadik o'uy Gamaliel. Gamaliel Moisés e'mana'ba' huamanmadika'eri o'uyate. Ken huadakda o'e aya'ada aratbut on'tinopo'e'uy. Ke'na o'bodpo jak kurute Jesús en huamata'moneritaj o'maoroka'uyate. Judío huairitaj o'mana'po:

³⁵—Daka' yan'nopepo, Jesús en huamata'moneritaj kate o'nogka'apet, Israel aratbut, o'nona'ne. ³⁶ A'nenda Teudas o'epo “Huaboro' huairi ijje,” nama'da o'mana'nok huakka'ada kentaj on'nigpeikame'. Cuatrocientosa on'nigpeikame'nig'a nogok Teudastaj o'darakedeme'nok aya'da ke'nen huanigpeika'eri on'bahuame'te. Kenpa'da on'batikuyate. ³⁷ Nogok gobierno huairi aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo hua'e'eri o'uyate. Huakka'ada on'nigpeika' kenpa'ti Judastaj o'darakenok aya' ke'nen huanigpeika'eri on'bahua'uyate. ³⁸ Kena'po in huabokerektaj magkahue' yane'. Yan'maoroka'. Huabokerekada on'pakpo egka'nayo ehue'dik o'neapo. Batikdik o'neapo. ³⁹ Diosen en'mana'nayo mabatikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti opudomeya Diostaj dakhue'da mogka'apet. —Gamaliela judío huairitaj o'mana'uyate.

⁴⁰ Kentaj daka'da on'nigpeedepo jakyo onte'ti Jesús en doce huamata'moneritaj on'batokuddepo, on'mabitbitdepo, ona'ti Jesús a o'kika'nig tia'pakhue' yane' ighua'da on'mana'depo, on'maoroka'uyate. ⁴¹ Jesús en doce huata'moneri judío huairi egkupopakya' durugteda on'bahua'po “oro' Jesústaj o'huaa'nok huairia mo'bitbitne Diosa o'paknok.” Durugda on'batia'pakuyate. ⁴² Diosen jakyo aratbuten jakyokon Jesucristotaj on'batia'pakonhuahuika'po, on'manmadika'onhuahuika'uyate.

6

Aypo ayhuataj kan'bayokike'po sietea kan'batihuapokike'po on'baktie'ea'uyate.

¹ Kenoka' Jesústaj huaknopoe'eri o'nitakpo griego huaknopoe'eria hebreo huaknopoe'eritaj on'bahuaa'po “Aypo e'bayokete oro'omeyen ayhua sue'da aypo on'bae'ika' hebreo ayhuanayo huakka'da on'bae'ika',” griego huaknopoe'eria on'bahuaa'uyate. ² Kena'po doce Jesús en huata'moneria aya' huaknopoe'eritaj on'kupopaka'po,

—Apagba' oro' manmadikika'dik o'epo aypo ayhuataj kirigayo' bayokikahue'dik o'ene. ³ Siete huama'buy huaknopoe'eritaj yan'baktie'ea'. Kenomey huadak huaka'eri o'ne aya'ada on'matinopo'e' kenpa'ti kenomeytaj Diosen Nokirega 'urua'da o'manopo'toika' kenpa'ti kenomey huadakda Diosen hua'a on'nope, kenomeytaj yan'baktie'ea' ayhuataj aypo kan'bayokike'po. ⁴ Ayhua aypo kan'bayokike'po, opuda sietetaj e'baktie'ea'nayo oroataj Diostaj o'tiona'pakika'apoy kenpa'ti Diosba' o'manmadikika'apoy. —Jesús en huamata'moneria on'mana'uy.

⁵ Kenda Jesús en huamata'moneria on'mana'nok aya'da on'pakpo Estebantaj on'depo, Esteban Diosen Nokireg huakka'da o'nopo'toe'uy kenpa'ti Diostaj huakka'da oknopoe'uyate. Kenpa'ti Felipetaj

on'de'uyate. Prócorotaj Nicanortaj, Timóntaj, Parmenastaj Nicolástaj on'bae'uyate. Nicolás nogbaya' Antioquíaya' o'tiakuyate. A'nenda judíoen e'manmadika' o'nigpeika'uyate.⁶ A'ti Jesúsen huamata'moneriyo on'batotiaknok, on'bakutibata'tepo daka' Diosa kabatihupoke'po on'tiona'pakuyate.

⁷ Nogiti huakka'da Jesús Huairitaj on'manmadika'uyate. Huaknopoe'eri Jerusalényo huakka'da on'nitakuyate. Huakka'da sacerdote kenpa'ti Jesústaj o'noknopopepo, on'nigpeika'uyate.

Estebantaj dakhue' a'huaaya'po judío huairi egkupopakte on'tohua'uyate.

⁸ Konig Diosayo'da ka'dik kake'po Diosa Estebantaj 'urua'da o'nopo'toepo o'teypaka'nok Esteban teyda o'kika'uyate. Kenda aratbut tiahua'yhued on'neonhuahuika' o'kika'uyate. Aratbut en'tiahua'yte o'bayarika'uyate. ⁹ Esteban nama'da i'manmadikika'ne sue'ada huabokerek on'boypo o'nona'uy. Judíoen huaitake' jakya', o'dikka'uy Esclavos Libertadosyo on'bahuatiakdepo, Cirenebayo huag'eri Alejandriabayo huag'eri Ciliciabayo huag'eri kenpa'ti Asiabayo huag'eri Estebantaj on'boy'uyate. ¹⁰ Diosen Nokirega Estebantaj o'nopo'toenok huakka'da o'nopope'po 'urua'da o'manbatia'paknok nogbayo huag'eria onte'ti katia' onahue'dik o'ne. ¹¹ Konigepo da huaa'eretaj da kadepo huakupe on'bayokpo, "Moisés kudaktaj dakhue'da o'batia'pak Estebana. Diostaj dakhue'ada o'huaa'me'. O'peemey." Kenpa' yanhuua' da huaa'eritaj judío esoeria on'mana'uy. ¹² Ken konig nama'da Estebantaj da huaa'eria on'mahuja'nok, huabada Estebantaj on'huadiaypo judío huatone'ere Diosba' huamanmadika'eriere on'huadiaypo, Estebantaj on'huahua'po, on'toepo, judío huairi egkupopakyo on'tohua'uyate. ¹³ Estebantaj da kan'huaa'e'po da huaa'eritaj on'batotiak. Nama'da on'mana'po:

—Esteban Diosen jaktaj dakhue'da o'huaa'ika'. Diosba' Moisés kudak e'madoya'taj dakhue'da o'huaa'ika'. ¹⁴ Diosen jak o'sakapo Jesús Nazareteria. Ke'na ea'te o'peemey. Kenpa'ti konig Moisésa o'manmadikadhuahuika'uynig oro' o'kika'nig kenda Jesús a kenpa'da o'maenapo. Moisésen e'manmadika' o'enapo. Kenpa' Esteban e'batia'pakte oro' o'peemey. —Da huaa'eria on'huaa'uy.

¹⁵ Aya'da huairi egkupopakya' Estebantaj on'tiahua'ypo, Diosen huata'monerienkokonig on'tiahua'yuyate.

7

Estebana o'mana'onhua'uyate.

¹ —¿Buttida menpa'yada? —Sacerdote huairia Estebantaj ona'uynok,

² —Men'pee', eg', men'pee', huairitone'. Oro'en Dios teyda o'kika'. Diosa oro'en onaratbutyo' adhuae'pane' kudak Abrahamtaj o'batia'pakuyate. Abraham Haránbayo huahued Mesopotamiabayo e'ika'te Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate. ³ "O'nen huadaribaya' o'nen huabetya' yabakhua' nogbayo yahuati' ijtohua'apopo huadari o'tiahua'ya'apone." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁴ Ken, Caldea aratbutenbaya' Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán huakka' jakyo Abraham o'ika'uyate. Nogok ke'nen apag e'bueyde'te inbayo oro' o'ikay Diosa Abrahamtaj o'totiakuyate. ⁵ Iyo konig ke'nen

huadari katae'po yokhued o'uy Diosa. Ta'basi'popi' yokhued o'epo, "Huadari katae'po iyyokapoy. On e'bueyte o'nen huasi'potaj o'nen huayayotaj huayayoen huayayotaj huadari iyyokapoy." Diosa ea'te Abraham ke'nen huasi'po toghued o'e'uyate. ⁶ "O'nen adhuea' huayayo nogaratbutenbayo on'maeonhuahuika'apo. Nogaratbuta dakhue'da on'magkadhuahuika'apet. Nog aratbuten huanaba' ya'neapet." Dios Abrahamtaj ona'uyate. Cuatrocientos huabayok dakhue'da on'magkadhuahuika'uyate. ⁷ "Kenomeytakon castiga iymagka'apoy. Castiga egkade'te onte'ti on'maoroka'apo. Iyo on'batiakdepo do'hued ogkika'apo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁸ Kenda ona'nig eknopoe'nayo huabokereksi'daktaj yabaktega'ika'. Abrahamtaj ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac e'si'poe'de ocho huame'noe ee'te osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate. Jacoben doce huasi'potaj o'basi'dakoktega'uyate, Kenomey oro'en Israel aratbut adhuea'pane' o'nuyate.

⁹ Kenomey Jacobensi'po oro'en adhuea'pane' o'nepo kenomeyen huama'buy huasuedtaj on'huadiayuyate. Josétaj on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po huabahuaeritaj huakupete on'bayokuyate. Ayo huanaba' ee'te huadakda Diosa Joséere o'ika'uyate. ¹⁰ José pai'da e'nopo'ete Diosa o'tihuapokpo o'oroka'uyate. Diosa daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda o'nopoea'nok Faraón Egipto huairia Josétaj o'pakpo Egiptobayo huairi o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi o'yahuea'uyate.

¹¹ Nogoknada Egiptobayoere Canaánbayoere ta'ba tibohue' o'енок aypobayo' o'nepo huabada diga'da on'kusitokuyate. Oro'en adhuea'pane'kon aypobayo' o'nedepo. ¹² Egiptoyo aypo on'matoe Jacob o'peede'epo oro'en adhuea'pane' o'epo huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken huakkuruda aypote on'hua'uyate. ¹³ Nogok onte'ti aypote Egiptoyo on'hua'uyate. José huama'buytaj o'makie'po, "Do opuden huama'buy ijjej." O'mana'uyate. Kenoka' Faraón Egipto huairi Joséen onaratbutyo' huaboa'da o'makie'uyate. ¹⁴ Jacob ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen onaratbutyo', "Yan'tiak," Joséa o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta y cinco aratbut o'nuyate. ¹⁵ Ken Egiptoyo Jacobomey on'hua'uyate. Keyo ke'naere ke'nensi'poere on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate. ¹⁶ Nogoknada e'bueyen huaaytaj adtenanada on'totiakonhuahua'depo Siquemyo on'baaybukuyate. Ken kubarakkog a'nennada Abrahama Hamorensi'potaj huakupete o'bake'uyate.

¹⁷ Huakka' huabayok o'neonhuahuika'po Jacobkudaken aratbut huakka'da o'nitakpo, huakka'nada o'ne'uyate. E'nitakde'te Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti o'ka'apo. ¹⁸ Kenoka' nog huabokerek Egipto huairi o'e'uyate. Huaboa'da huairi o'epo Josékudak 'uruda o'kika'uyate nopoghue' o'uy. ¹⁹ Oro'en onaratbutkudaktaj nama' o'magka'po, dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen huabokereksi'po yobed kabueye'po en'dik mo'ene. Ken konig o'mana'uyate. Dakhue'da o'magka'uyate huabo huairia. ²⁰ Kenoka' Moisés o'si'poe'uyate. 'Urusi'poda Diosa o'tiahuay'uyate. Apagere inagere huasi'po on'tojka'po, bapa' puug on'toe'uyate. ²¹ Kenoka' en'dik ee'te on'eandepo Faraón huairien huayobua o'huahuaydepo, o'tohua'po ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate. Konig ke'nen huasi'ponig o'toeonhuahuika'uyate. ²² Aya' Egipto aratbuten e'nopoe' Moiséstaj

on'manmadika'uyate. Moisés 'urua'da o'manbatia'pakika'po kenpa'ti 'urua'da o'kika'uyate.

²³ Moisés cuarenta huabayok o'toedepo ke'nen onaratbutyo' Israel aratbuttaj e'batiahuayta' o'pakpo, o'bahuahua'uyate. ²⁴ Egiptoeri huabokereka Israel huabokerektaj dakhuea' egka'te Moisésa o'tiahuaypo Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate. ²⁵ Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo' yan'nopoeapet. Moisésa nama'da o'nopoenig'a ke'nen onaratbutyo' nopoehue' o'nuyate. ²⁶ Eme'te botta' ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo, en'batuktukte o'batiahuay'uy. Moisésa e'manoeya'ta' o'pakpo, "Opud huama'buy mo'ene, mo'batuktukapete," o'mana'uyate. ²⁷ Ke'na nog huabokerektaj dakhuea'da ogka'po Moiséstakon ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" ²⁸ ¿Konig 'ikken Egiptoeritaj i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak?" Moiséstaj ona'uy. ²⁹ Kenda Moisés o'peedepo, nogbayo o'hua'uyate. Nog aratbutenbayo Madiánbayo esoeri o'eonhuahuika'uyate. Keya' botsi'poa' o'si'popakuyate.

³⁰ Nogoknanada cuarenta huabayok e'pokde'te aratbut ehue' e'ika'yo Moisés o'eonhuahuika'depo ote' Sinaí 'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Mahuai'huia o'bakpakuyate. Mahuai'hui e'bakpakyo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. ³¹ Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 'Uruda a'tiahuaya'po adte o'huahua'po Huairi Diostaj o'pee'uyate. ³² "Dios ijje. O'nen adhuea'pane'en Dios ijje. Abrahamkudak do'taj menigpeika'uyne Isaackudak Jacobkudakere men'nigpeika'uyne." Diosa oa'nok Moisés o'me'pukonpo huakpisi'potaj tiahuayhue'dik o'uyate. ³³ "Iyoda do Dios ijje. In do'eddari o'enok o'nen hua'iot yakiroka'." ³⁴ Do'hued aratbut Egiptoyo o'nepo, huadigda dakhuea' on'magka'nok Egipto aratbuta on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te ijmapeey. A'baktohua'ya'po ijhuaraki. Yatiakpo Egiptobayo o'ta'monapone." Dios Huairia Moiséstaj ona'uyate.

³⁵ Moisésta' pakhue' o'nepo "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate. Moisés kenomeyen huairi huae' Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy. Diosen huata'moneria huakpisi'po e'bakpakya' o'ta'mona'uyate. ³⁶ Egiptoyo kenpa'ti e'pogte o'dikkika' e'pog huabed konig Diosyo'da ka'dik o'enig konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Moisésa o'kika'uyate. O'kika'depo Egiptoya' oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate. Aratbut ehue' e'ika'yo cuarenta huabayok o'matounhuahuika'uyate. Keya'kon konig Diosyo'da ka'dik o'enig o'kika'uyate. ³⁷ "Konig Diosa be'ta'mona'uyne konigti opud e'huai'kaya' nogtatida Diosa o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpeikati'." Kenda Moisésa Israel aratbuttaj o'mana'uyate. ³⁸ Aratbut ehue' e'ika'yo Israel aratbutere Moisés o'ika'uyate. Ote' Sinaíte Diosen huata'moneria kentaj o'batia'pakonhuahua'nig, kenda Moisésa o'nigpeedepo oro'en adhuea'pane'takon o'mana'uyate. Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate.

³⁹ Oro'en adhuea'pane'kudaknayo Moiséstaj e'nigpeeta' pakhue' e'ne'tada Egiptoyo e'kumejta' on'pakuyate. ⁴⁰ Moisés ote'te o'unhuahuika'nok Moisésen huama'buy Aaróntaj o'nona'po: "Moisés

meyon ya'e nopōehue' o'ey oro'. Moisésa mo'batotiakme'ne Egiptobaya'. Oro'taj siro e'ketka' dios monigka', huakkuru oro'taj bo'tohue'po." Aaróntaj o'nona'uy oro'en adhuea'pane'. ⁴¹ Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka' ogka'uyate. Ogka'depo kenomeyen 'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po oro e'ketka' vacataj on'bayokuyate. 'Uruda o'kay nama'da on'nopōepo on'durugpakuyate. ⁴² Siokpo oro'en dios mo'tae' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate. Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyatenig bo'tiahua'yika':

A'nenda aratbut ehue' e'ika'yo bohua'epo, cuarenta huabayok mo'unhuahuika'uy. Huakka' 'uhua mo'batiaraka'po mo'bakpakika'uyinig'a. ¿Be'taj monigkiket? Kenda do'taj kahue' mo'ika'ne. ⁴³ Konig nog aratbuten e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Moloc. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. Kenpa'ti nog siokpo e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Renfán. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. E'ketka' dios Molocen jaksi'poyo opuda bo'tohua'ika'uyinig'a. Kenpa'ti siokpo e'ketka' dios Renfántaj opuda bo'tohua'ika'uyinig'a. Oro'en dios i'ene o'eretpaki mona'ika'po kena'po Diostaj kurudyo nigpeehue'da nama'da bo'kika'uyate. Konigepo opuden jakya' Babilonia huakka' jakyo adteda opudtaj ijmata'mona'apoy. Opudtaj Babiloniayo on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba' huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁴⁴ Aratbut ehue' e'ika'yo oro'en adhuea'pane' o'neonhuahuika'po huasi'dak jak Diostaj on'nigtōe'ika'uyate. Diosa huidte o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken huid on'tounhuahuika'uyate. Konig Diosa o'nopōea'uyinig Moisésa jak o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdote Diostaj on'tiona'pakika'uyate. ⁴⁵ Nogok Moisés e'bueyde'te adhuea'pane'en huabatohua' huairi Josué o'uyate. Diosen huasi'dak jak on'tohua'po, kenda huadari Diosa o'bayoknok on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate. Indariya' on'hua'po huasi'dak jak on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok on'teonhuahua'uyate. David huairi huaeok huasidak jak on'tōe'ika'uyate. ⁴⁶ David Diostaj o'nigpeika'nok Davidtaj o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben Diostaj e'nigkata' e'pakada, ⁴⁷ kahue' o'uyate. Davidensi'poa Salomón Diosen jak o'ka'uyate. ⁴⁸ Dios Huairi kurudyo huae'eri huabokerekada huaboro' jak e'ka'yo, ikahue' o'ika'. Kenpa' Diosba' huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

⁴⁹ Kurudyo huairien huahuadte ijhuadikay. Huadariyo do'hued hua'ibo o'e. Jak do'taj nigkahue'dik mo'ene. Jakyo tayhue' ijikay. ⁵⁰ Aya'da ijka'uyinig. ¿Mempa' mo'nopōe?

Kenpa' oa'uyate. Diosba'te o'madoya'uyate.

⁵¹ Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'ika' opudomey. Konig aratbut Diostaj oknopōehue'da o'nika' konig opuden huanopo' mo'ika'ne. Diosenba'taj peehue'dik mo'ika'ne. Diosen Nokiregtaj e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Konig opuden adhuea'pane' o'nuyate konigti opuda mo'ika'ne. ⁵² Opuden adhuea'pane' aya'tada Diosenba' huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magkika'uyate. "Diosen 'urunanada o'tiakde," en'mana'tada huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Oykon Diosen 'urunanada huairi e'tiakdetada bo'kupopakpo da bo'huaa'po

bo'titohua'po bo'arakme'ne opuda. ⁵³ Diosen huata'moneria Diosba' mo'ba'yokuyatenig'a Diosenba' opuda mo'bae'de'uyinig'a nigpeehue' mo'jka'ne. —Estebana judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

Esteban o'buey'uyate.

⁵⁴ Kenomey judío huairi Estebantaj on'peedepo huakka'nada on'huadiaypo Estebantaj diga'da on'huadiay'uyate. ⁵⁵ Estebannayo Diosen Nokireg o'nopo'toenok kurudyo o'tiahuaypo Dios 'urueyda o'tiahuaypo Jesús Diosere onteteyo' e'bote o'tiahuay'uyate.

⁵⁶ —Men'pee', kurud ekhuike' o'e. Ken Huabokerek Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Huasi'po o'epo Diosere e'bote ijtiahuay. — Estebana o'mana'uyate.

⁵⁷ Utta'da on'basagkea'udpo on'peokba'tepo, on'huakupopakonpo, ⁵⁸ huakka' jakya' Estebantaj on'toorokdepo, on'pa'ea'uyate. Huida huapa'ea'eria huaok Saulotaj me'tatōepo on'bayoka'uyate. Saulo tone'bokerek o'uy.

⁵⁹ En'pa'ea'te Estebana o'tiona'pakpo:

—Do'hued nokiregtaj bee', Huairi Jesús. —Ona'uyate.

⁶⁰ O'ikudata'tepo,

—Ine dakhuea' me'nogka'nigtaj yabakkahuea', Huairi. —Utta'da o'tiona'pakdepo o'bueyon'uyate.

8

Saulo Jesúsén huanigpeika'eritaj o'magkadhuahua'.

¹ Saulokon kan'arake' o'nopo'e'uyate. Kenme'noeteda huaboa'da Jesúsén huanigpeika'eritaj diga'da on'magkadhuahua'uyate Jerusalényo. Huanigpeika'eri nogyon nogyon on'mamon'uyate. Judea huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'mamon'uyate. Jesúsén doce huamata'moneriyo'da mamonhue' o'ne'uyate. ² Diostaj huapakeria Estebantaj on'kubarakka'uyate. Huakka'da on'bahuikpo on'kubarakka'uy. ³ Jesúsén huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magka'po Sauloa, nog jakyo nog jakyo o'kudpo, huabokerek ettone'ere huanigpeika'eritaj o'batohua'ika'uyate. Huabakuda' jakyo o'bakuda'ika'uyate.

Samaria huakka' jakyo Jesucristotaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

⁴ Jerusalénya' on'bakmonpo, nogyon nogyon on'bahua'po, Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate. ⁵ Samaria huakka' jakyo Felipe o'hua'uyate. Konig Cristo o'ka'onhuahua'uyate kenda o'manbatia'pakpo, ⁶ aratbut ogkupopakpo daka'da on'mapeeonhua'uyate. Konig aratbut tiahuayhued o'neonhuahuika' Felipe o'ka'nok on'tiahuay'uyate. ⁷ Huakka'tada toto'a aratbuttaj e'manopo'toetada Felipe toto'taj o'maoroka'po o'manopo'yarea'nok 'utta'da on'baokoyonpo on'mamon'uyate. E'ketpaktaj kenpa'ti huakkettaj o'bayarea'onhua'uyate. ⁸ Keya' huakka' jakyo huakka'da on'durugpakuyate.

⁹ Kenda huakka' jakte huabokerek o'uyate. O'dikka' Simón. A'nenda tidig o'kika'nok aya'ada on'tomepuke'ika'uyate Samaria hua'e'eri. "Huairi ijjej," nama'da oa'nok, ¹⁰ aya'ada huanaba' huairierea on'peepo,

—Kenbokerek konigti Dios, teyda o'ē. —Aya'ada on'batia'pakika'uyate.

¹¹ Simón tidig ogkika'po nama'da o'manopoea'nok kentaj on'nigpeunhuahuika'uynig'a. ¹² Aya'da Dios Huairitaj e'peede'te kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a Felipe e'manbatia'pakte aratbut o'noknopodepo huabokerekere ettone'ere bautiza ogka'uyate. ¹³ Simón kenpa'ti oknopoe'uyate. Simóntaj bautiza egkade'te Felipeere o'huae'ika'uy. Konig kahued o'eonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te o'tihuaypo, o'mepuke'uyate.

¹⁴ Samaria huae'eri Diosen huadak hua'a e'nigpeede'te Jerusalényo Jesúsen doce huamata'moneri on'matipeede'pedepo Pedrotaj Juantaere Samariayo on'mata'mona'uyate. ¹⁵ Samaria huakka' jakyo Samariaeri huanigpeika'eritaj on'mationa'pakpo “Diosen Nokirega yamanopo'toē.” On'mationa'pakuyate. ¹⁶ Kenomeytaj Diosen Nokirega nopo'toēhued bautiza ogka'de'uyatenig'a. ¹⁷ Ken on'tiona'pakdepo Pedro Juanere on'batibata'tepo Samariaeritaj Diosen Nokirega o'manopo'toē'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ Jesúsen doce huamata'moneria e'tiba'ta'tete Diosen Nokirega e'manopo'toēte, Simóna kenda o'tiahuaydepo,

—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen Nokirega huamanopo'toehanua' kenda do'taj e'yoknayo huakupe on'yokapone. —Simóna o'mana'nok.

²⁰ —Nama'da i'nopoēnig o'nen huakupeere on'ere ehue'dikda i'ene. Diosen Nokireg huakupete yokdik me'ene nama'da i'nopoē.

²¹ Diostehuapa' o'nennopo' dakhue'da i'epo oro'ere in o'kikay kikhue'dik i'ene. ²² Dakhuea' e'ka' yanopo'korea', Diostaj daka' yationa'pak, “Do'huednopoa dakhuea'da ijnopoikay. Menopo'tihueke'. Bekkahuea'.” Yationa'pakti'. ²³ Konig huahui' pai'onignanada i'ene. Dakhuea' i'kika'po batikhue'dik i'ene. Ijnopoey. —Pedroa ona'uyate.

²⁴ —Dakhue' Diosa megka'apone o'nona'ne. Diosa kenda kahue' kaē'po. Diostaj me'tiona'pak. —Simóna ona'uyate.

²⁵ Ken, Juan Pedroere konig Jesucristo o'kikuyatenig on'manbatia'pakonhua'depo kenpa'ti Diosba' on'mananhua'depo Jerusalényo huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Samariabayo on'mata'unhua'po kenda Jesucristoa o'ka'onhua'uyatenig on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiopía huadari huae'eri Felipetaj o'peede'pedepo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

²⁶ Nogok Felipetaj Diosen huata'moneria ona'po,

—Yabodpo Gaza huakka' jakyon yahuati'. Jerusalénya' Gaza huakka' jak dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut e'nahue'yo. ²⁷ Ken Felipe o'bodpo o'hua'. Ken dagte o'hua' Etiopía huadari huae'eri huabokerek ode'uy. Ke'na bakdejhue'dik o'uy. Ke'na Etiopía ettone' huairien huakupe huatoē'eri o'uyate. Diostaj a'tiona'pakya'po Jerusalényo o'hua'udhuahua'uyate. ²⁸ O'kumejdepo dagte 'uru carro caballo huatohua'te o'huadpo Isaíasa o'madoya'uyatenig Diosba' o'bona'pakuyate.

²⁹ —'Uru carro caballo huatohua'te yahuahua'. Carrote yahua'. — Diosen Nokirega Felipetaj ona'uy. ³⁰ Ken Etiopíataj o'huaketdepo Isaíasba' e'bona'pakte Felipea o'peede'pedepo,

—Beroba' i'tiahuaynig menpa' i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.

³¹ —Ehue', noponkahue' ijje. Do'taj konig o'e onahue' ee'nayo nopoenkahue'dik ijje. Doere carroyo yahuad. —Felipetaj ona'uy.

³² In Diosba'te o'bona'pakpo,

Konig ovejataj a'arakya'po on'tohua'ika' konigti kentaj a'arakya'po yan'tohua'apet. Konig oveja e'kupie'te sagkiahue' o'e. In huabokerek konigti oveja konig soata'da ya'eapet. ³³ Ke'na dakhuea' kahue' ee'pi' kentaj yan'tierekapet yan'tisupu'eapet kenpa'ti yanarakapet. Kentaj huakka'ananada o'noknopoeapo, be'a sigpi' ya'nopoeapet. Kentaj yan'arakapet.

Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.

³⁴ —¿Betaj o'tia'pakuyate Isaiás Diosen huamanbatia'pakeria? ¿Huata'dapi' ya'tia'pakuyet? ¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa' Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.

³⁵ Kenda Diosba'te huaboa'da e'bonapakde'te Felipea o'nopoea'po kenda Jesúsa o'kika'uyunig daka' onmadika'po ³⁶ dagte on'hua'po mayakote on'edepo,

—In hue'ey o'e. ¿Do'taj bautiza ogkahue'dik o'e? —Etiopía huakupe huairia ona'uy Felipetaj.

³⁷ —Jesucristotaj daka' eknopoe'nayo bautiza ogka'dik o'ene. —Felipea ona'nok,

—Jesucristo Diosen Huasi'po o'e, yoknopoe. —Huairia ona'uy.

³⁸ Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po, mayakoyo Felipeere huairiere on'kotpo. Felipea huairitaj bautiza ogka'uyate. ³⁹ Ken en'behuikde'te Diosen Nokirega Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Nokireg o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti tiahuayhue'da o'e'uy. Durugnada o'hua'uyate. ⁴⁰ Huakka' jakyo Azoto Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo nogyo huakka' jakyo o'hua'epo kenda Jesucristo o'kikuyate kenda huadak hua'a o'manmadika'uyate. Cesarea huakka' jak dagte o'hua'depo nog jakyo nog jakyo huadak hua'a o'manmadikanhua'uyate. Nogok Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

9

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulonayo Jesús en huanigpeika'eritaj o'bahuadiaypo, “Oknopoebatiakhue' ee'nayo ijbaarakapoy,” o'ika'po sacerdoté huairitaj o'hua'po, ² “Damasco huakka' jakyo ihua'apoy Damasco huaitake' jak huairitaj menigmadoya', Jesús en huanigpeika'eritaj kabae'po be'tihuapoke' Jerusalényo ka'batohue'po.” Sacerdoté huairitaj Saulo ona'uyate. ³ Ken, Damascoyo o'hua'depo, Damasco meyhue'da e'ede'te kurudya' Saulotaj huakjey idada huabada o'ta'teon'uyate. ⁴ Barakte o'koton'uyate.

—Saulo, Saulo, dakhuea' megkadhua'ne. —Saulo o'peepo,

⁵ —¿Be'a i'e Huairi? —Saulo ona'uyate.

—Jesús ijje. Do'taj dakhuea'da megkadhua'ne. Huata'da pai'da i'nopo'ea'ne.

⁶ Saulo o'me'pukpo o'iriga'po,

—¿Do kate kake' i'nopoe, Huairi?

—Yabo'. Huakka' jakyo yakudpo keyoda yanige'. Kenda ka'dik i'epo mona'apone. —Jesús Huairia Saulotaj ona'uyate.

⁷ Sauloere huabokerek on'hua'wynig'a diga'da on'me'pukuy. Hua'anayo e'peeada Jesúsén huaso' tiahuayhue' o'nuyate. ⁸ Ken Saulo o'bodepo ekpoeada o'mabopo tiahuayhue'dik o'uyate. On'ta'koypoda Damascoyo on'tohua'uyate. ⁹ Bapa' huame'noe o'uy keyo. Mayhue' bapehue' o'eonhua'uyate.

¹⁰ Ken Damascoyo huabokerek o'ika'uyate. Jesúsén huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Ananías o'uy. E'yorokya' Jesús Huairia ona'po,

—Ananías. —Ona'uy.

—In ijey, Huairi. —Ananías ona'uy.

¹¹ —Yabo'. Ken dag on'dikkika' Butukda yahuati'. Keyo, Judasen jakyo, “¿Meyon ya'e Saulo, Tarsoyo huage'eri?” Yanati'. Keya' Saulo Diostaj o'tiona'pakonhua'. ¹² Ananías o'kudonpo kakpoyare'po be'tibata'tepo, Sauloa ontaj o'bayorokpo be'tiahuaydene. —Jesús Huairia Ananías taj ona'uyate.

¹³ —Jerusalényo Saulo o'nen 'urunanada huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magkadhuahuame'te. Huakka'ada kenda monbatia'pakme'ne, Huairi. ¹⁴ Kenpa'ti iyo sacerdote huairien beroba' ya'totia'kmetpo aya'da Jesús taj huanigpeika'eritaj batohua'dik o'e. —Ananías ona'uyate Jesús Huairitaj.

¹⁵ —Yahuahuati'. Nog huadaribayo nog aratbuttaj nog huadari huairitaj kenpa'ti Israel aratbuttaj kenda ijkadhuahuika'mey ka'manbatia'pakonhuahue'po kentaj ijemey. ¹⁶ Kenda aratbut Saulotaj dakhuea'da o'nogkadhuahua'aponig Saulotaj ijnopoea'apoy. Konigepo yahuahuati'. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁷ Ken Ananías o'peedeipo Saulotaj o'huahua'uyate. Ken jakyo Saulo ee'te o'kuddepo Saulotaj o'tibata'tepo,

—Saulo huama'buy, dagte e'tiakte Huairi Jesús behuatiakme'te ke'na on'taj kakpoyare'po me'ta'mona'ne kenpa'ti Diosen Nokireg on'taj kanopo'toe'po me'ta'mona'ne. —Ananías ona'uyate.

¹⁸ Ananías kenda enade'te idada onte'ti tiahuaydik o'un'uyate. O'bodpo o'hua'po bautiza ogka'uyate. ¹⁹ Ken o'bape'depo onte'ti notey o'uy. Kenteda Damascoyo huanigpeika'eri ere sue'da huame'noe o'ika'uyate.

Damascoya' Sauloa o'manbatia'pakonhua'uyate.

²⁰ Ken judío en huaitake' jakya' Jesucristotaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Diosen Huasi'po o'e. O'mana'ika'uyate. ²¹ Aya'da kentaj on'peedeipo on'mepu'kepo,

—¡Kenpihuay! ¿Menpa' Jerusalényo in huabokerek Jesúsén huanigpeika'eritaj diga'da o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in huabokerek kenpa'ti iyokon ya'tiakme'te Jesúsén huanigpeika'eritaj a'batohua'ya'po Jerusalényo sacerdote huairitaj a'bayokya'po huabakuda' jakyo a'kuda'yapo? —On'huaa'uyate.

²² Saulonayo nogiti nogiti 'urua'da o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj daka' o'manopoea'po, Diosa Jesús taj o'ta'mona'uyate daka'da o'manopoea'uyate. Saulo 'urua'da Jesús taj o'manbatia'paknok judío Damascoya' onte'ti kateapi' ena' nopoehue'da o'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

²³ Huakka' huame'noe e'pokde'te, "Saulotaj mon'arak." Judío aratbuta soatayo' on'batia'pakuy. ²⁴ Judío aratbut Saulotaj e'araktá' on'paknig be'api' Saulotaj o'nona'uyate. A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo huakka' jakta e'tiokbirik akbogpete judíomey o'nokboika'nig'a. ²⁵ Ken sikyo Jesúsen huanigpeika'eria jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo okigtone'yo jak e'tiokbirik kurute ojkuya' o'nonhuaraka'po kamone'po o'nonhuaraka'uyate. Ken konig Saulo Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalényo o'unhuahua'uyate.

²⁶ Ken, Saulo Jerusalényo okyedepo Jesúsen huanigpeika'eriere ee'ta' e'paktada aya'da on'mididpo Jesúsen huanigpeika'eri ehue' o'e' o'noknopoe'uy. ²⁷ Bernabénayo Saulotaj me'pukhue' o'epo Jesúsen huata'moneritaj o'tohua'uyate. Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús Huairitaj o'tiahuayme'te. Kenpa'ti konig Jesús Saulotaj o'batia'pakme'te. Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhuame'te. Kenda daka'da Bernabéa o'manbatia'pakuy. ²⁸ Ken, Saulo Jesúsen huata'moneriere o'ika'po. Jerusalényo on'hua'epo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate. ²⁹ Kenpa'ti judío aratbut o'nepo griego hua'a huaa'eri o'nenok kenomeytaj kenpa'ti Saulo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakuynok Saulotaj e'araktá' on'pakuynig'a. ³⁰ Kenda huaknopoe'eri huama'buy on'pepedepo Cesarea huakka' jakyo on'tohua'uyate. Keya' Tarso huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.

³¹ Kenoka' huabada Judea huadaribayo Galilea huadaribayo Samaria huadaribayo Jesúsen huanigpeika'eritaj onte'ti dakhuea' magkikahue' o'nuyate. Nogitinada 'urua'da Jesústaj o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen ogkika'uyate. Diosen Nokirega o'batihuapoknok huakka'da Jesúsen huanigpeika'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

³² Kenoka' nogyo nogyo Pedro o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri huama'buyte o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka' jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopoe'eri huama'buytaj o'mata'e'uyate. ³³ Keyo Eneastaj o'huahuay'uyate. Eneas huabokerek e'ketpak o'unhuahua'uyate. Ocho huabayok aytate onpahuedonhuahuika'uyate.

³⁴—Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo, asuk yaudpo yahua', Eneas. —Pedroa ona'uyate.

Eneas kenda o'pepedepo idada o'bodyate. ³⁵ Ken aya'da Lida huae'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka' jak huae'eri e'ketpak e'yarea'te on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po toto'taj huahueritaj kenpa'ti tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús Huairitayo'da on'nigpeika'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buey e'eqda o'noyhuaduyate.

³⁶ Kenoka' Jope huakka' jakyo ettone' o'uyate. Huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Tabita o'uy. Griego hua'a on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da huadakda o'kika'po nog aratbuttaj o'tiahuapokika'uyate.

³⁷ Kenoka' Dorcas dakhue' o'epo o'buey'uyate. On'so'koyoa'depo jak kutahueta' e'bakariyo on'sohueda'uyate. ³⁸ Lidaya' Jope meyo'hue'mon o'uy. Pedro Lidayo o'e' Jesúsen huanigpeika'eria on'tipepedepo botta' huabokerek on'ta'mona'po:

—Ida Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.

³⁹ Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo okyedeipo jak kutahueta' e'bakariyo on'tobehuikuyate. Kenteda e'buey e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua on'bahuikpo ogkupopakpo ettone'en huaok Dorcasa o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o'epo huakka' yudtaj o'nigkikame'te. ⁴⁰ Pedro aya'tada jak kurute o'maoroka'depo huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate. Ettone'bueytaj o'tiahuaypo,

—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.

Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj o'tiahuaypo o'upakon'uyate. ⁴¹ Huabata' o'ta'kuypo o'boa'uyate. “Yan'bakud.” Ayhuataj Jesúsen huanigpeika'eritakon Pedroa o'mana'nok, on'bakuddepo ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate. ⁴² Jope huakka' jakya' aya'ada huabada kenda on'peedeipo huakka'ada Jesús Huairitaj o'noknopoe'uyate. ⁴³ Simón si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro o'ika'po sue'da huame'noe o'ika'uyate Jope huakka' jakyo.

10

Cornelio nog aratbut ee'pi' Jesucristoen huadak hua'a Pedroa e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

¹ Ken Cesarea huakka' jakyo Cornelio o'ika'po sorotataj huairi o'uyate. Cornelio huakka' sorotataj o'mata'mona'ika'uyate. Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano. ² Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj o'nigpeika'po kenere ke'nen huatoeere ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere ke'nen huaidpoere ke'nen inagere Diostaj on'nigpeika'uyate. Pai'da judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa o'kika'uyate. ³ Huame'noe huadukyo e'huadte konig e'yorokyanig Diosen huata'moneria e'huakudte Cornelioa e'tiahuayde'te.

—Cornelio. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁴ Cornelio Diosen huata'moneritaj okpoeipo huakka' o'me'pukpo,

—¿Kate, Huairi? —Cornelioa ona'uyate.

—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'. Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok Diosa on'taj okkahuehue' meene. ⁵ Jope huakka' jakyo o'nen huanaba' yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. ⁶ Nog Simón huasi'dak jabukka' huaka'eriere o'ika'. Ke'nen jak e'pog ope o'ika'. Kenda ka'dik i'epo Simón Pedroa mena'apone. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁷ Kenoka' Diosen huata'moneri e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj nogtida ke'nen huadi'da sorotataj “Yan'tiak,” o'mana'uyate. Ken sorotataj Diostaj huaknopoe'eri o'uy. ⁸ Ken aya'da o'tiahuaydenig o'peedenig o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo o'mata'mona'uyate.

⁹ Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo on'huatiakpo sue'da bidtemon ene'te Pedro jak ojkute o'behuikpo tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. ¹⁰ Keya' aypota' o'epo e'bape'ta' e'pakte noga e'nigmanhuadanig ¹¹ kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakuyate Pedroa o'tiahuay'uyate. ¹² Cuperinatone'yo dubayo huaje'eri huadariyo huaje'eri botta' botta' hua'i huatoe'eri o'nepo barakyo huaje'eri o'nepo bihuibeta' o'nepo bakoy kenpa'ti o'nepo, kenomey judío aratbut bapehue'dik o'nuyate.

¹³ —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo yape'. Kurudya' ena'te o'pee'uy.

14 —Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik ijjeý. Moisésa o'mana'uyatenok, bapehue' ijkamey. —Pedroa ona'uyate.

15 —“Ken huaen bape'dik mo'ene.” Diosa huaboa'da oa'nig “Bapehue'dik ijjeý.” Ahue' yaé'. Onte'ti kurudya' ena'te Pedroa o'pée'uyate. 16 Bapa'a' konigti Pedro e'péede'te cuperina onte'ti kurudyo on'behuikuyate. 17 Ken en'tobehuikonde'te, mena'po cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne, Pedroa e'nopoete Cornelioen huanaba' o'mata'moname'tenig o'nokyedepo, Simónen jakyo o'nokyedepo, “¿Meyon ya'e Simónen jak?” Simónen jak kurute on'bopo on'mana'uyate. 18 Huanaba' o'nokyedepo “¿Menpa' in jakyo ya'ika' Simón Pedro?” 'utta'da onda'uyate. 19 Kenda Pedro e'yorokyanig o'tiahuayde o'nopoedepo Diosen Nokirega ona'po,

—Yapeé', bapa' huabokereka bo'ukne. 20 Yabodpo, yahuarak, me'pukhue' ya'épo kenomeyere yahuati' on'te ijabatotiakmey. —Diosen Nokirega Pedrotaj ona'uyate.

21 Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo o'huarakonpo,

—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak? —Pedroa o'mana'uyate.

22 —Cornelio capitána mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o'e. Diostaj o'nigpeika'. Ke'na huadakda o'e aya'ada judío aratbuta o'noknopoe'ika'. “Pedrotaj o'nen jakyo yatotiak kenda e'manmadika' a'peeya'po yatotiak.” Diosen huata'moneria Corneliotaj oname'te. —Cornelioen huanaba'a o'nona'uyate.

23 Pedro huanaba'taj o'batokudnok keyo on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo huae'eri huama'buy kenere onhua'uyate.

24 Eme'te Cesarea huakka' jakyo on'tiakuyate. Keya' Cornelioere Cornelioen onaratbutyo ke'nen huabet kenpa'ti ke'nen huadi' ogkupopakpo Pedrotaj o'nonmabopo. 25 Kenoka' Pedro Cornelioen jakyo ekye'te Cornelio o'huarokpo Pedrotaj o'ikudata'tepo konig Diostaj on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate. 26 Pedroa ona'po:

—Yabo'. Dios ehue' ijjeý. Huabokerek on onigti ijjeý. —Pedroa ona'uyate.

27 Ken o'boddepo on'batia'pakondepo jakyo o'kudpo huakka' aratbut egkupopakte o'bahuahuay'uyate. 28 O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:

—Do judío aratbut ijjeý. Judío aratbuttaj Moisésa mona'nok nog aratbutere kupopakhue'dik mo'ene. Kenomeyen jakyo kudhue'dik mo'ene. Nog aratbutere kupopakdik mo'ene. Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da me'nopoéame'ne. 29 Kena'po o'nen huanaba' “Yatiak,” menoname'nok sigpi' mana'pakhue'ada ijtiakmey. Mena'po men'totiak, mena'. —Pedroa Corneliotaj ona'uyate.

30 —Nog adikken terea' e'huadte konig oy terea' e'huadte konig Diostaj ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. Idada huabokereka be'tibome'ne. Senogda o'otpo, 31 “Cornelio Diosa e'tiona'pak me'peika'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj i'bayokikame'tenok Diosa okkahuehue' o'épo. 32 Jopeyo huanaba' yamata'mona', Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o'ika'. Ke'nen jak e'pogtone'te o'e.” Senogda yudtaj o'otpo huabokereka ennak 33 ida on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey. 'Urua'da kenda i'nigpeepo on i'tiakdenok oy iyoda

oro' o'ene. Diosa e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetenig e'peeta' o'paki. —Cornelioa Pedrotaj ona'uyate.

Cornelioen jakya' Pedroa o'manbatia'pakonhua'uyate.

³⁴ —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak huaboa'da ijnopoe. ³⁵ Nogbayo nogbayo aratbut Diostaj e'nigpeenayo kenpa'ti huadakda ogkika'nok Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik o'e. ³⁶ Jesucristotaj huadak hua'a Diosa Israelen adhuea' huayayotaj o'manopo'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj o'manopo'noeya'ika'. Jesucristo aya'enda Huairi o'ika'. ³⁷ Juana yan'nopo'korea', bautiza yagka' e'manbatia'pakika'de'te Jesucristoen huadak hua'akon huakkuruda Galilea huadaribaya' on'topakonpo nogok aya' Judeabayo on'manbatia'pakika'uyate. Opudomeya' kenda daka' mo'nopo'ene. ³⁸ Jesús Nazareteria aya'da kakike'taj Diosen Nokireg Jesústaj o'yokuy Diosa, Diosen Nokireg Jesústaj o'teypaka'uyate. Opuda' mo'nopo'ene. Jesús huadakda o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj toto'a o'manopo'toenok toto'taj o'maenika', Diosa o'tihuapoknok Jesús a o'kadhuahuika'nig opuda' mo'nopo'ene. ³⁹ Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya' aya'da Jesús a o'kikame'nig oro'a o'tiahuayikamey kenpa'ti judío aratbuta Jesústaj hueypa cruzte on'beta'po on'darakme'nig'a ⁴⁰ bapa' huame'noe eme'te Diosa Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro'taj Jesús bo'tiahuay'eame'ne. ⁴¹ Jesús aya' aratbuttaj batiahuay'eahue' o'eme'. Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj Jesús a'manbatia'pakaya'po Diosa boktie'ea'uyne. Jesús a'noyhuadde'te kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti hue'ey o'mai'mey. ⁴² Huabueyeria huanoe'eria huadak dakhue'pi' ogkika'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj castiga kamagke'po, huadak huaka'eritaj Diosere kamanoeanhuahuike'po Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa mona'uyne oro'taj. ⁴³ Aya'tada Jesústaj o'noknopoe'po on'nigpeika'nok Diosa dakhuea' e'ka' ya'bakkahuea'apet. Kenpa' aya'ada Diosen huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate. —Pedroa Corneliomeytaj o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

⁴⁴ Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte Pedrotaj daka' huapee'eritaj Diosen Nokirega ida o'manopo'toe'uyate. ⁴⁵⁻⁴⁶ Nog aratbut judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toenok kenpa'ti nogda nogda hua'a o'da'pakpo 'urua'da o'e Dios, huaboro'da o'e Dios, huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok judío huanigpeika'eri Pedroere on'tiakdenig'a kenda on'peepo on'mepuke'uyate.

⁴⁷ —Konig oro'taj Diosen Nokirega mo'manopo'toe'po inomey nog aratbuttaj Diosen Nokirega o'manopo'toedenok. Inomeytaj bautiza ogkahue' yae', ahue'dik mo'ene. —Pedroa o'mana'depo.

⁴⁸ —Jesucristoa o'paknok bautiza mogke'. —Pedroa o'mana'uyate. Bautiza e'magkade'te "Iyo sue'da huame'noe yae'ika'." Pedrotaj Corneliomeya' o'nona'nok kentada Pedro o'unhua'uyate.

11

Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopoe'me' Jerusalényo judío huaknopoe'eritaj Pedroa o'manbatia'pakuyate.

¹ Judío aratbutnayo Apagba'taj o'nigpeeonhuahuikame'te. Oyda nog aratbutada Diosen huadak hua'a huaboa'da o'noknopoepo on'nigpeedeme'te. Kenda Jesús en doce huamata'moneria aya'da huama'buyere Judeaya' on'matipee'uyate. ² Jerusalényo onte'ti Pedro ekyede'te sue'ada judío aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak oktegdik o'nika' huanopoe'eria.

³ —¿Mena'po nog aratbuttaj i'bahuahuame' i'mata'unhuame' kenpa'ti nog aratbutere i'bapudhuame'? —Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj o'nona'uyate.

⁴ Kenomeytaj aya'da konig o'eme' Pedroa o'manbatia'pakpo:

⁵ —Jope huakka' jakyo ijje'po e'tiona'pakte konig e'bayorokonig ijtiahuaymey kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakme'. Do ehuaete meyhue'da on'huarakame'. Ken konig e'yorokonig ijtiahuaymey. ⁶ Daka' ijtiahuaypo dubayo huae'eri botta' botta' hua'i o'neme' barakyo huae'eri o'neme' bakoy o'neme' bihuibeta' o'neme' ijbatahuaymey. ⁷ “Yabo' Pedro, yaarakpo yabape'.” Kurudya' ena'te ijpeemey. ⁸ “Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik o'ene. Pehue'da ijikamey.” Yona'mey. ⁹ Onte'ti kurudya' Jesús a mena'po: Ken huaen “bape'dik mo'ene.” Diosa huaboa'da oa'nok “bapehue'dik o'ene,” ahue' yae'. Kurudya' mename'ne. ¹⁰ Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudya' konigti ijpeemey. Ijpeedepo kurudyo onte'ti aya'da on'behuikonme'te. ¹¹ Aya'da en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy bapa' huabokerek o'nokyedeme'. Cesarea huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te. ¹² “Me'pukhue'ada yahuati'. Kenomeyere yahuati'.” Diosen Nokirega me'ta'moname'ne. In seis huama'buy Jesús en huanigpeika'eri doere o'huamey. Huairien jakyo o'kudmey. ¹³ Ken huairia ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuayme'te. “Jopeyo yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. ¹⁴ Ontaj o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opu dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik mo'epo o'manopo'yarea'po onte'ti Diosere mo'noeahuahuika'apone. Pedroa opudtaj o'batia'pakapo.” Diosen huata'moneria huairitaj o'hopo oname'te. ¹⁵ Ken, do'hua huaboa'da e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'batikotepo o'manopo'toeme' konigti oro'taj huakkuruda mo'nopo'toe'uyne. ¹⁶ “Hue'eya' Juan bautiza egkapi' opudtanayo Diosen Nokirega mo'nopo'toe'apone.” Kenda Jesús Huairia moname'ne, kenda ona'ti ijnopounmey. ¹⁷ Kenoka' Jesús Huairitaj oro' o'nigpeika'demey Dios Diosen Nokireg bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokireg o'bayokme'te, “O'nen Nokireg bayokhue' yae', Dios.” Ahue'dik ijjemey. —Pedroa o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda judío aratbut on'peedepo dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.

—Huadakda i'e, Dios. Nog aratbut kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik o'ne kenpa'ti Diosere onte'ti noeahuahuika'dik o'neapo. —Judío huaknopo'e'eri huama'buya oda'uyate.

Antioquia huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesús taj huaboa'da o'noknopo'e'uyate.

¹⁹ Kenoka' judío aratbuta Estebantaj on'arakdepo huaboa'da Jesús en nog huanigpeika'eritakon on'magka'nok on'mamon'uyate. Jesús taj huaknopo'e'eri nogyon nogyon on'bahua'uyate. Fenicia huadariyo on'hua'uyate. Chipre huagkuta'mejyo on'hua'uyate. Antioquia huakka' jakyo on'hua'uyate. Keyo aya'da Jesús a

o'kadhuahua'uyate. Kenda on'manbatia'pakika'uyate. Judío aratbuttayo'da on'manbatia'pakika'uyate. ²⁰ Jesús en huaknopō'eri Chipre huagkuta'mej huaē'eri kenpa'ti Cirene huakka' jak huaknopō'eri Antioquía jakyo on'hua'uyate. Kenda Jesús o'kadhuahua'uy kenda on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada on'manbatia'pakonhua'uyate. Judío aratbuttaj nog aratbuttakon kenda Jesús a o'kadhuahua'uy on'manbatia'pakonhua'uyate. Kan'nopo'yare'po on'manbatia'pakika'uyate. ²¹ Huaknopō'eria on'manbatia'pakonhua'nok Diosa teyda o'batihuapoknok huakka'ada Jesús taj huaboa'da on'nopo'korea'depo o'noknopō'uyate. Nog aratbutadakon Jesús taj on'nigpē'uyate. Huabokereken eknopoika'nayo o'nenonpo Jesús Huairienkon o'noknopōika'uy.

²² Kenda Jerusalénya' huanigpeika'eri on'pēdepo Antioquíayo Bernabétaj on'ta'mona'uyate. ²³ Ken okyēdepo Diosa 'urua'da o'manopo'tihuekea'depo o'manopo'durugpakame'te. Kenda Bernabé o'tiahuaydepo durugnada o'ēpo "Jesús Huairitaj daka'da yan'nigpēunhuauhikati'," Antioquía huaknopō'eritaj o'mana'uyate. ²⁴ Bernabé huadakda o'ēpo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'tōenok Jesús taj daka'da o'nigpeika'po o'manbatia'pakonhuahua'nok huakka'ada Jesús taj huaboa'da o'noknopō'uyate.

²⁵ Nogok Bernabé Saulotaj a'ukya'po Tarso jakyo o'hua'uyate. O'huahuaypo Antioquíayo o'tohua'uyate. ²⁶ Jesús en huanigpeika'eri o'neonhuahua'po huakka' huaknopō'eritaj on'manmadika'onhuahua'uyate, nogbayoktida on'manmadika'onhuahua'po. Keya' Antioquíaya' huakkuruda Jesús en huaknopō'eritaj cristianos on'madikka'uyate.

²⁷ Kenoka' Jerusalénya' Antioquíayo sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri on'hua'uyate. ²⁸ Agabo o'bodpo, o'manbatia'pakpo, "Aya' huadariya'da aypo ojpai'ere ehue'da o'ēapo." Diosen Nokirega o'nopōē'a'nok Agaboa o'manbatia'pakuyate. Kenoka' Claudio Roma huairi eē'te huabada aypo ojpai'ere ehue' o'uyate. ²⁹ Judea huama'buytaj huakupe mon'manigta'mona' Antioquía huaknopō'eri o'da'po ke'na sue'da o'tōepo sue'da kata'mone', ke'na huakka' o'tōepo huakka' kata'mone'. ³⁰ Huakupe on'huedēa'depo kan'tohue'po Saulotaj Bernabétaj on'mata'mona'po, Judea huanigpeika'eri huairitaj kan'bayoke'po huakupe on'ta'mona'uyate.

12

Jacobotaj on'arakuyate kenpa'ti Pedrotaj ogkuda'uyate.

¹ Kenoka' Antioquía huanigpeika'eria Judea huama'buytaj huakupe on'ta'mona'uyate. Kenoka' Herodes Roma huairi Jerusalényo o'ēpo ke'nen sorotataj Jesús en huanigpeika'eritaj huaboa'da dakhuea'da on'magka'po, sue'tada on'magka'uyate. ² Jacobotaj kan'arake'po sorotataj on'mata'mona'nok siroa Jacobotaj on'arakuyate. Jacobo Juanen huama'buy o'uyate. ³ Jacobotaj en'arakte judío huairi durugda o'nenok Herodes kenda o'pēdepo Pedrotakon o'kuda'uyate. Biahue' pan huape' fiesta eē'te Pedrotaj ogkuda'uyate. ⁴ Pedrotaj en'kudade'te meyahuedda botta' botta' sorotataj on'tiokika'po, sikyoed nog kupoada on'tiokika'po, bisik nog kupoakon on'tiokika'po, sikyo nog kupoakon on'tiokika'po. Judioen fiesta e'pokde'te a'araka'po

aratbutpoya' ijtoorokapoy Herodesa o'nope'uy. ⁵ Huabakuda' jakyo sorotataj Pedrotaj daka'da en'tiokikapi' Jesúsen huanigpeika'erianayo on'pakpo on'tiona'pakonhua'po. Pedrotaj ka'tihuapoke'po Diostaj on'tiona'pakonhua'uyate.

Huabakuda' jakya' Diosa o'oroka'uyate Pedrotaj.

⁶ Ken sikyo o'epo, eme'te aratbut kan'tiahuaye'po Herodes Pedrotaj oroka'dik ee'tada botta' sorotataa Pedrotaj nopoyo onhueda'po on'totay. Botta' sirobia on'ba'tidukupo Pedrotaj. Kenpa'ti akbogpete nogomey sorotataj huatioka'eri o'nepo. ⁷ Jakyo ijhuiti ehue' Diosen huata'moneri o'bo. Huabakuda' jakyo jeyda o'epo Diosen huata'moneri Pedrotaj huapidta' o'deydeypo o'maboa'po,

—Idada yabo'. —Ona'nok.

Ken sirobia e'ba'tiduku' oktikuonka'uy.

⁸ —Baka'bia teya' yatagpotinuku', hua'iot yaoton. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

Pedroa e'otde'te,

—Huaot yaotonpo, do'taj betahua'. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁹ Ken Diosen huata'moneritaj o'tahua'po huabakuda' jakya' Pedro o'orokpo. Diosen huata'moneria me'oroketpi' buttidapi' ijjet nopoghue' o'epo ijyorokidapi' Pedro o'nopepo. ¹⁰ Huakkuru sorotataj huatioka'eritaj o'timononpo nogta'kon o'matimononpo siro jakhui'kayte o'neato'uy. Siro jakhui'kay adpen huakka' jak o'e. Onda ekhuike'te o'norokuyate. Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.

¹¹ —Huabakuda' jakya' Diosen huata'moneria do'taj me'oroka'dene, huaboa'da Pedroa o'nokotdepo, Herodes Huairitaj kenpa'ti judío aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri menigta'mona'dene, buttida o'e. —Pedroa huanopoya'da o'nope'uyate.

¹² Kenda Pedro o'noponhua'po Maríaen jakyo o'hua'uyate. María Juan Marcosen huaye o'uy. Maríaen jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj on'tiona'pakonhua'po. ¹³ Akbogpeta' Pedroa o'mana'po Rode mune'yoa akbogpete o'huatiakpo beati yaetapo o'huatiakuy. ¹⁴ Pedroa oa' okia'po huakka'da o'durugpakonpo okhuikehue'ada o'korudpo o'ketpo, “Kurute Pedro o'e,” o'mana'uyate.

¹⁵ —Nama'da ia'. —E'nona'te “buttida ijjay,” Rode o'mana'uyate.

—Pedro ehue' o'e. Ke'nen huata'moneri o'eta. —Ona'ti o'nona'uy.

¹⁶ Ken konig en'batia'pakte Pedroa menigokhuike' o'mananhua'uy. Kenoka' o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo on'mame'pukeonuyate. ¹⁷ Pedroa o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa huabakuda' jakya' me'oroka'ne, Pedroa o'manbatia'pakpo,

—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj konig ijmanbatia'paki kenda yan'manbatia'pakti'. —Pedroa o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate.

¹⁸ Emede'te, “¿Pedro men ya'e? ¿Be'a yatikuj?” Huayahuaya huabakuda' jakya' sorotataj on'mepukpo diga'da on'batia'pakuyate. ¹⁹ “Pedrotaj yan'ukpo yan'totiak.” Herodesa e'mana'te huahuayhue' o'nenok, “¿Menpa' ya'monate?” Sorotataj o'mana'po, “Sorotataj yan'arak.” Herodesa o'mana'uyate. Nogok Herodes Judea huadariya' o'hua'uyate. Cesarea huakka' jakyo a'ikaya'po o'hua'uyate.

Herodestaj ida o'bueya'uyate.

²⁰ Kenoka' Tiro huakka' jak aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak aratbuttaj Herodes o'mahuadiay'uyate. Herodes huairien huadariya' Sidón aratbuttaj Tiro aratbuttere aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón aratbuttere Tiro aratbuttere Herodeste on'bahuahua'nig'a, huairitaj kudhued Blastotaj on'huahuaypo on'batia'pakuyate. Blasto huairien jak huatoq'eri o'uyate "Oro'taj mo'tinoeye'." Huairitaj monigbatia'pak. Tiro aratbuttere Sidón aratbuttere o'nona'uyate. ²¹ Ken huame'noete mene'batia'pak. Herodesa oa'me'po ken huame'noete Herodes huairien 'uruda huaok o'otpo huairien huahuadte o'huaddepo. Tiro aratbuttaj Sidón aratbuttere o'manbatia'pakuyate.

²² —Ke'na o'manbatia'paknig "Huabokerek ehue' o'e. Ke'na Dios Huairi o'e." —Utta'da on'mana'uyate. ²³ "Diosyo'da huadakda o'ika'." Herodesa ahue' o'enok ijhuiti ehue' Diosen huata'moneria dakhue' o'ean'uy. Morokdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.

²⁴ Nogyá' nogyá' Jesús Huairitaj on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada huaboa'da on'nigpee'uyate.

²⁵ Ken, Bernabé Sauloere Jerusalényo pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'depo dakhuapa ogkaddepo Juantaj on'tohua'po Jerusalénya' on'kumejdep. Antioquíayo onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate Marcos.

13

Bernabé Sauloere nogbayo nogbayo Jesús en huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po huaboa'da on'bahuae'uyate.

¹ Ken Antioquíayo Jesústaj huaknopq'eri ogkupopakika'po Diosen huamanbatia'pakeri o'nuyate. Kenpa'ti huamanmadika'eri o'nuyate, Bernabé o'epo, Simón o'epo, Lucio o'epo, Manaénere Sauloere o'nepo. Simón on'dikka'uyate Negro. Lucio Cirene huakka' jak huag'eri o'uy. Herodes Galilea huadaribayo huairiere Manaénere on'kerekuayate. ² Diostaj on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte me'pee'po bapehue' o'nunhua'nok,

—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'. Nogyá' nogyá' Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakonhuahuike'po yan'mata'mona'. —Diosen Nokiregá o'mana'uyate.

³ Diostaj aya' on'tiona'pakdepo kenpa'ti bapehue' ee' on'batikdepo Bernabétaj Saulotaere on'batibata'tepo Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakike'po on'mata'mona'uyate.

Chipre huagkuta'mejya' Bernabé Sauloere Jesús en huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

⁴ Ken Diosen Nokiregá Bernabétaj Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia huakka' jak e'pogte o'nokye'uyate. Keya' Chipreyokon huagkuta'mejyo kusi'pete o'nokteg'uyate. ⁵ Salamina huakka' jakyo e'pog dagkotte on'betdepo judioen huaitake' jakyo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakato'uyate. Juana huatihuapokonhua' on'tohua'uyate. ⁶ Huaboro' huagkuta'mejyo huabada on'huae'depo Pafos huakka' jakyo o'nokye'uyate. Keya' Barjesús judío aratbuttaj on'huahuay'uyate. Barjesús tidig huakika'eri o'epo da huamanbatia'pakeri o'epo Diosen huamanbatia'pakeri ijjeý nama'da oa'ika'uyate. ⁷ Barjesús gobernador huairiere o'ika'po gobernador huairi Sergio Paulo huakka'da o'nopoika'uyate. Apagba'

e'peeta' o'pakpo "Bernabé Saulotere yan'totiak." O'mana'uyate. ⁸ Tidig huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas. Saulotaj Bernabétaere manigpeehue' yae'. Nama'da on'mana'. Gobernador huairitaj ona'uyate. Kenda oknopoehue' yae'. Ona'uy. ⁹ Ken Saulotaj on'dikka'uyate Pablo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'toenok Barjesústaj buttida daka'da o'tiahuaypo,

¹⁰ —Nama'da huaa'eri i'ene. Dakhuea' i'kika'ne. Toto'ensi'po i'ene. Huadak e'kika' eretpakhue' i'ika'ne. "Diostaj e'nigpee' dakhue'da o'e." Nama'da i'ika'ne. ¹¹ Oy Dios Huairia ontaj sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig i'ea'apone. Sue'da huame'noe niokpo tiahuayhue'dik i'etuapone. —Pablo Barjesústaj ena'te kenokda okpobig o'unpo sikkiregda o'mabodpo tiahuayhue'dikda o'unpo be'api' men'ta'koypo men'tohue'po o'baukuy. ¹² Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo, Dios Huairied e'manmadika'taj o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da oknopo'e'uyate.

Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo Antioquia jakyo o'nunhua'uyate.

¹³ Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo on'bakudpo huaboro' e'pog o'nokteppo Perge jakyo o'nokye'uyate. Perge Panfilia huadariyo o'e. Juannayo Pergeya' o'bakkorepo Jerusalényo o'hua'uyate. ¹⁴ Nogok Perge jakya' o'norokpo, Pisidia huadariyo on'hua'po. Pisidia huadariyo nog Antioquia jakyo o'nokye'uyate. Keyo okmapie'ahuaddikte judío aratbuten huaitake' jakyo on'kudpo on'huaduyate. ¹⁵ Ken Moisésba' o'bona'pakdepo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba' o'bona'pakdepo huaitake' jak huairia Pablotaj Bernabétere on'mana'po:

—Aratbut egkupopakte e'manmadika'ta' e'paknayo monmadika', eg'.
—Huaitake' jak huairia on'mana'uyate.

¹⁶ Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik o'batepo,

—Yan'pee', Israel aratbut. Kenpa'ti yan'pee' nog aratbutada Diostaj huangipeika'eri. ¹⁷ Israel aratbuten Dios oro'en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyate. Egipto huadaribayo nog aratbutenbayo oro'en adhuea'pane' e'neonhuahuikaya' Diosa o'maitaka'uyate. Kenpa'ti Egipto aratbuten huadariya' Diosa teynanada o'epo o'maoroka'uyate. ¹⁸ Nog huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huabayok on'bahuae'onhuahua'po keyoda Diosa daka'da o'matoe'unhuahua'uyate. ¹⁹ Ken, Canaán huadariyo nogda nogda aratbut o'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo siete gobierno en'matoe'ika'te Diosa oro'en adhuea'pane'taj Canaán huadari a'bayokya'po Canaán huadarieri aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok oro'en adhuea'pane'a on'baarakpo aya'tada on'baarak'uyate. ²⁰ Ken cuatrocientos cincuenta huabayok ee'ted noga noga huamanoeya'eri huairi on'kudika'po Israel aratbuttaj on'matoe'onhuahuika'uyate. Ta'pote Samuel Diosen huamanbatia'pakeri huairi o'uyate. ²¹ Kenoka' oro'en adhuea'pane'a gobierno huairi on'eretpakpo "Beyok." Diostaj o'nona'uyatenok. Diosa Saúl, Israel huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl Cisensi'po o'uyate. Benjamín aratbut o'uyate. Cuarenta huabayok Saúl Israel aratbuten huairi o'unhuahuika'uyate. ²² Nogok Diosa Saúl huairi ee' okkaypo o'enzo Davidtaj Israelen huairi o'yahuea'uyate. "David Isaénsi'po huadakda o'kika'." Do'taj be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da ijpakika'nig o'kika'apo." Diosa Davidtaj o'tia'pakuyate. ²³ Nogtiada David adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed

huayayao Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo onte'ti Diosere o'manoanhuahuika'apo. Diosa o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek o'e. ²⁴ Jesús a manmadikahued ee'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj o'mana'po: "Yan'nopo'korea' yan'nopo'korea'po bautiza yagka'." Juana o'mana'uyate. ²⁵ Juana o'mananhuahuika'depo, o'kuhuitdeapo nogiti o'mana'po: "Diosen Cristo o'e. Do'taj moknopoening'a Cristo ehue' ijjejey. A'ti o'eapo a'ti bo'huatiakapone. Ke'na huadaknana o'e. Donayo dakhue'da ijjejey."

²⁶ Opudtaj o'nona'ne, egomey. Opud Abrahamen adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayo mo'ene. Kenpa'ti opudomey Diostaj huame'pukerimeytaj o'nona'ne. Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti kurudyo mo'noanhuahuika'apone, opudtehuapa' yanoknopoikati'. ²⁷ Ken Jerusalén jak huage'eri kenpa'ti kenomeyen huairi Jesús taj oknopohue' o'neonhuahuika'uyate. Dios Jesús taj o'ta'mona'uyate oknopohue' o'ne'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete Diosen huamanbatia'pakerienba' on'mona'pakpo oro'en judío huairia on'peika'nig'a nopoening'ade' o'nika'uyate. Konig Diosen huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig konigda Jerusalén jak huage'eria huairiere dakhuea' o'nogka'uyate. Kan'arake'po Jesús taj on'bayokuyate. ²⁸ Jesús kenpa'da huadaknana o'ika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'nok "dakhuea' o'kika'," huahuaa' nopohue' ee'pi' "Yaarak, yaarak." Pilatotaj o'nona'uyate. ²⁹ Jesús taj aya'da yagkapetnigtaj Apagba'te on'timadoya'uyate. Aya'da kenda ogka'depo e'bueyde'te hueypa cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po kubarakyo on'hueda'uyning'a ³⁰ Diosa e'bueytada o'noyhuada'uyate. ³¹ Galileaya' Jerusalén jakyo Jesús en huanigpeika'eria Jesús ere on'huae'ika'uyate. Jesús e'noyhuadde'te kenomeytaj Jesús o'bahuahuayonhua'uyate. Nog huame'noe nog huame'noe Jesús a men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate. Oy Jesús taj aratbuttaj on'manmadikika'.

³² Opuda kan'nopo'durugpake'po oro'a on'nigbatia'pakne. "Do'hued Huasi'potaj ijnoyhuada'apoy." Diosa oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyng'oro'a o'nonbatia'pakne. ³³ Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy oro'taj mo'nigka'deme'te Jesús taj o'noyhuadame'te. Oro' kenomeyen a'neneriensipo o'ene. "On do'hued Huasi'po me'taene. Oy o'noyhuada'ne." Apagba' salmo botta'a'te kenda o'madoya'uyate. ³⁴ "Konig 'urunanada o'ka'apone" Jesús taj e'huaada David taj Diosa ona'uyate. Kenda oa'uyyo Jesús buey parahue'dik ka'e'po o'noyhuadame'te. ³⁵ Kenpa'tion nog salmote oa'po: "Q'nen 'urusi'poda huadinanada o'engok so'parahue'dik ka'e', Apag Dios." Apagba'te kenpa' oa'. ³⁶ Ken a'nennada David Diostaj o'nigpeika'po Israel aratbuten gobierno huairi o'unhuahuika'uyate. Nogok o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere ontayo' ogkubarakka'uyate. Kubarakya' David o'para'uyate. ³⁷ Jesús tanayo Diosa o'noyhuada'nok parahue' o'eme'te. ³⁸ Jesús taj opudomeya' eknopge'nayo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ene yan'nopoikati', egomey. ³⁹ Moiséstaj opuda mo'nigpeika'nok Diosa nopo'tihuekehue' mo'ika'ne. Oynayo aya'ada be'api' Jesús taj o'noknopoenok Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'apo. ⁴⁰⁻⁴¹ Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'. Diga'da mo'mame'pukpo mo'mabueyapone. Opud e'manoete konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate 'urua'da ijka'apoy. Kenda opuda

oknopōehue' mo'ēapone. Kenda e'manbatia'pakika'tada oknopōehue' mo'ēapone.

Kenda Apagba' huamanbatia'pakeria a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da yan'nopōepo konigti kahue' yane'. —Kenda Pabloa o'mana'uyate.

⁴² Ken Pablomey judíoen huaitake' jakya' e'norokde'te “Nog okmapie'ahuaddik huame'noete iyo onte'ti yan'kumej nogiti konigti Jesústaj monbatia'pak.” Pablotalaj o'nona'uyate. Judío ehue' nog aratbuta kenpa' o'nona'uyate. ⁴³ Ken judíoen huaitake' jakya' aratbut o'norokdepo huakka'mon Pablotalaj Bernabétaere on'batahua'po, judío aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti judío aratbut e'dik o'nepo Diostaj on'nigpeika'po on'tiona'pakika'po. “Dios huadi'da mo'ēnok daka'da yan'nigpeika'. Jesústaj yanoknopōepo batikhue' yanika'.” Pablo Bernabéere on'mana'uyate.

⁴⁴ Nog semanakon okmapie'ahuaddik ee'te aya' huakka' jakyo huā'eria ogkupopakuyate. Diosen huadak hua'a Jesústaj e'peeta' on'pakpo on'kupopakuyate. ⁴⁵ Kenoka' huakka' aratbut Pablotalaj a'peeya'po egkupopakte judío aratbuta on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuaypo, “Nama'da o'mana'.” Pablotalaj on'huaa'po, Pablotalaj dakhuea'da on'bahuaa'uyate. ⁴⁶ Pablo Bernabéere me'pukhue'ada 'urua'da on'mana'po:

—Opud judío aratbuttaj huakkuru Diosen huadak hua'a Jesústaj manmadika'dik o'nenig'a opudnayo e'peeta' pakhue' mo'epo onte'ti Diosere e'noeonhuahuika'ta' pakhue' mo'ēnok nog aratbuttaj Jesús en huadak hua'a o'manmadika'apoy. ⁴⁷ In konig Dios Huairia oro'taj mo'ta'mona'uyne:

Judío aratbut ehue' huā'erite on'ta'monapone. Konig huakjey onyahuea'dene mona'po. Aya' aratbuttaj aya' huadariyo huadak hua'a kan'manopōēa'e'po onte'ti Diosere manoeanhuahuika'dik kan'manopōēa'e'po on'ta'monapone.

—Pabloa o'mana'uyate.

⁴⁸ Kenda nog aratbuta on'peepo on'durugpakpo kenda Diosen e'manmadika' 'uruda o'e. On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apopo Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesústakon o'noknopōe'uyate. ⁴⁹ Ken huadaribayo huabada Diosen huadak hua'a Jesústaj on'manbatia'pakonhua'uyate. ⁵⁰ Kenoka' judío aratbut Pablotalaj Bernabéeretaj diga'da on'mahuadiaypo ettone' huairi Diostaj huationa'pakika'eritaj kenpa'ti huakka' jak huabokerek huairitaj judiomey on'huamahui'ia'uyate. Pablo Bernabéere dakhuea'da ogka' on'bahuaa'nok aratbut Pablotalaj Bernabéeretaj on'magka'po kenomeyenbaya' on'maen'uyate. ⁵¹ Pablo Bernabéere on'bakhua'depo hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate. Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da ogka'denok kan'nokote'po on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo Iconioyo on'hua'uyate. ⁵² Ken, Jesústaj huaknopōe'eri Antioquíaya' Diosen Nokiregā huakka'da o'manopo'tōēnok durugda o'nika'uyate.

14

Pablo Bernabéere Iconio huakka' jakya' Jesústaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Ken Iconio huakka' jakyo Pablo Bernabéere o'nepo judío en huaitake' jakyo onokteyo' on'kudonpo Jesús en huadak hua'a 'urua'da

on'manbatia'paknok huakka'da Jesústaj huaboa'da o'noknopenka'po, o'noknopoe'uyate. Huakka'da judío aratbut kenpa'ti huakka'da nog aratbutada Jesústaj o'noknopoe'uyate. ² Judío oknopohue'da o'nepo nog aratbuttaj nama'da on'manmahuija'po dakhue'dikda a'manopoeaya'po. ³ Konigepo Pablo Bernabéere keyo o'neonhuahua'po Dios di'da o'epo Jesústaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda me'pukhue'ada on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeya on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te on'tiahuaypo buttida on'batia'pak aratbuta on'nopoe'uyate. ⁴ Iconioya' sue'da huakka' Pablottaj Bernabétaere on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon aratbut kenomeytaj pakhue' o'nepo judío huairitaj on'pakuyate. ⁵ Kenoka' judío aratbutere nog aratbutere huakka' jak huairiomeya Pablottaj Bernabétere mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea' soatayo' on'bahuaa'uyate. ⁶ Kenda Pablo Bernabéere huaboa'da on'peepo on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo on'mon'uyate. Keyo Listra huakka' jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo on'mon'uyate, ⁷ Keya' Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Listra huakka' jakya' Pablottaj on'pa'ea'uyate.

⁸ Listra huakka' jakyo huabokerek huakket o'huadika'po hua'ehue'dik o'uyate. Kenda e'si'pog' o'epo kenteda o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da o'ika'uyate. ⁹ Pablo e'mana'te huabokerek huakket o'pekedepo oknopoe'po. Diosa yarea'dik me'ene oknopode'nenig Pabla oknokotpo Diosa o'yarea'apo on'nopoe'po ¹⁰ 'utta'da ona'po,

—Yabo'. Huada'kobopipen butuka' yabo'. —Pabloa ona'uyate. Ken huabokerek e'yareadte idada o'bodpo huaboa'da o'hua'uduyate. ¹¹ Pabloa huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut on'tiahuaydepo kenomeyen hua'ate 'utta'da on'basagkia'udpo:

—Kenomey dios o'ne. Aratbuten huaso' o'nunpo kurudya' oro'omeytaj mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut 'utta'da on'basagkia'uyate.

¹² Licaonia aratbuten dios Júpiter kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios Júpiter o'e, on'batia'pakuy. Pabloa huamana'eri o'epo dios Mercurio o'e. On'batia'pakuyate. ¹³ Listra huakka' jak huakudte eatiokye'da dios Júpiteren jak o'uyate. Júpiter jak sacerdote vaca huakhuenere o'batotiakdepo Pablottaj Bernabétaere a'yokya'po e'nigarakta' e'pakada. ¹⁴ Jesúsen huata'moneri Bernabé Pabloere kenoka' kenda sacerdote nama'da yaka'apet on'nopoe'po kena'po opiot on'huis'uyate. Aratbut egkupopakyo on'kudonpo 'utta'da o'mana'po:

¹⁵ —¿Mena'po opuda kenpa' boka'? Huabokerek opudonigti o'ey. Dios ehue' o'ey. Kenda bokika'nig dakhue'nanada o'e. Batikdik mo'ene. Dios Huanoeonhuahuikeritayo'da yan'nopo'korea'po yan'nigpeika'. Diosa kurud o'ka'uyate. Ote' huadariere e'pog o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huae'eri, aya'da huadariyo o'ika'nig aya'da huakupayo huae'eri huahueyo huae'eri e'pog huae'eri oka'uyate. ¹⁶ A'nenda aya'da a'neneria katepi' on'pakpo ogkika'uyate. Diosa “Kahue'dik yanika'” manahue' o'uyate. ¹⁷ Dios huadakda o'e. Aratbuta kan'nopojike'po 'urua'da Diosa oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne. Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne aypo mo'nigkerekaka'ika'ne, aypo bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa Bernabéere a'utta'da on'mana'uyate.

18 Kenpa' en'mana'pi' kenomey dios o'ne Lистра aratbuta nama'da on'nopepo vaca e'nigarakta' o'deretpakpo o'darakay'uynig'a.

19 Ken Antioquía huakka' jakya' kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da judío aratbut on'batiakdepo nama'da huaa'eri o'epo Pablota' yan'darak on'mana'nok huakka' aratbuta Pablota' huida on'pa'ea'depo o'bueyde on'nopepo huakka' jak kurute on'totokuyate. Kenteda o'nen'uyate. 20 Jesústaj huaknopoe'eria Pablote en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te Bernabéere on'bakhua'po Derbe huakka' jakyo on'hua'uyate.

21 Derbe huakka' jakyo, "Jesúsa nopo'tihueke'dik mo'ene, onte'ti kurudyo noeanhuahuika'dik mo'ene," on'manbatia'paknok huakka'da huaboa'da Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nigpee'uyate. Nogok Lистра Iconio kenpa'ti Antioquíayo on'kume'uyate. 22 Lистра Iconio Antioquíayo Pablo Bernabéere huanigpeika'eritaj daka'da yan'nigpeika' on'mana'po. "Jesústaj daka'da yan'nigpeeonhuahuika'. Batikhue' yanika'. Nogiti nogiti opudtaj Jesústaj oknopoe'hue' huae'eria dakhuea' o'magka'aponok pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po Dios Huairiensipo mo'ea'pone. Diosere mo'ika'apone." On'manmadika'uyate. 23 Nogyo nogyo Jesúsen huanigpeika'eriyo' ogkupopakpo huanigpeika'eritaj huamatoe' huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo on'manigtiona'pakpo: "Inomey huanigpeika'eritaj huamatoe'eri huairitaj daka' yamatoe', Dios Huairi." On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

24 Nogok Pisidia huadaribayo onpokonhua'po Panfilia huadaribayo on'nokyepo. 25 Perge huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia huakka' jakyo on'hua'uyate. 26 Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo onte'ti Siriabayo Antioquíayo o'nokte'go. Keya' a'nenda Jesúsen huaknopoe'eria Pablota' Bernabéeretaj on'mata'mona'uyate. On'mata'mona'po, "Jesúsen huadak hua'a aratbuttaj on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka' yamatojika', Dios." on'tiona'pakuyate. Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo ona'ti on'kume'uyate. 27 Antioquía huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsen huanigpeika'eritaj on'kupopaka'depo, "Oro' nog jak nog jakyo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po Diosa 'urua'da bo'tihuapokikane. Diosa nog aratbut Jesústaj huaknopoe' o'batihuapokikame'." Pablo Bernabéerea kenda on'manbatia'pakuyate. 28 Pablo Bernabéere huanigpeika'eriere huakka' puug o'nunhua'uyate.

15

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

1 Kenoka' Judea huadari huae'eri Judeaya' Antioquía jakyo on'batiakuyate. Huama'buy huanigpeika'eritaj huaboa'da on'manmadika'po, konig Moisésa o'mana'uyate huabokereken huasi'dak oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo Diosa nopo'koreahue' mo'ea'pone. Huaboa'da on'manmadika'uyate. 2 Kenda on'manmadika'nok Pablo Bernabéere Judea huamanmadika'eriere huayahuaya nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da on'mana'uyate. Be'a buttida yaa' nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huata'moneritaj kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj kenda

kan'batia'pake'po Pablota Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da Antioquía huanigpeika'eritaj on'mata'mona'uyate.

³ Ken Antioquía huanigpeika'eri on'mata'mona'nok on'hua'uyate. Fenicia huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'pokonhua'depo on'manbatia'pakonhua'uyate. Nog aratbuta konig kenomeyen adhuea'pane' nama'da ogkika'uyng konigti ogkika'po, Diostakon a'nigpeikaya'po kenpa'da on'batikuyate. Kenda 'urua'da on'manbatia'pakonhua'nok huama'buya on'peede'po huakka'da on'durugpakuyate.

⁴ Pablo Bernabéere Jerusalényo e'nokyede'te aya' huaknopoe'eri Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere durugda on'matopepo on'madokoe'uyate. Ken nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok Jesústaj on'manmadika'onhua'nok huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya on'batia'paknig'a, ⁵ sue'da fariseo aratbut Jesústaj o'noknopoe'po on'bodpo on'mana'po:

—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj huabokereken huasi'dak oktegdik o'nika'. Kenpa'ti Moisésenba' nigpeika'dik o'ne. —Fariseo aratbut huanigpeika'eria on'mana'uyate.

⁶ ¿Diostaj kan'nopo'kore'po menpa' nog aratbuta Moisésen e'mana'taj nigpeika'dik ya'ne? Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairierea ogkupopakpo huayahuaya on'mananhua'po. ⁷ Ken huakka'da en'batia'pakonhuade'te Pedro o'bodpo o'mana'po:

—Nog aratbut judío ehue'taj Jesústaj kanoknopoe'po “Jesústaj huadak hua'a nog aratbuttaj yamanbatia'pak,” a'nenda Diosa do'taj bektie'eapo mename'ne. Kenda mo'nopoe'ne, egomey. ⁸ Diosa aya' aratbuten huanopo' o'makie'ika'. Nog aratbuttaj o'bae'po oro'taj o'manopoe'a'uyne. Konig oro'taj a'nenda Diosen Nokireg boyo'keme'ne konigti nog aratbuttakon o'bayokeme'. ⁹ Konig Diosa oro'taj di' mo'ene konigti nog aratbuttaj di' o'maepo. Nogomey Diostaj o'noknopoenok Diosa o'manopo'tihuekeme'. ¹⁰ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'tihuekeme', mena'po opudata oknopoe'hue'dik mo'ika'. Ken Moisésa o'mana'po o'madoya'uyate. Kenda oro'en adhuea'pane' kikahue'dik o'nika'uyate. Oro'kon kikahue'dik o'ene. Konigpepo kenda Moisésa o'mana'uyate nog aratbuttaj manikahue'yanika'. ¹¹ Dios oro'taj di' mo'epo, katetehue'da mo'nopo'tihuekepo onte'ti kurudyo mo'noeanhuahuika'apone konigti Dios nog aratbuttaj di' o'maepo katetehue'da o'manopo'tihuekepo, onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. —Pedroa o'mana'uyate.

¹² Ken aya'da egkupopakada on'tia'pakbatikon'uy. Bernabétaj Pablotaere on'mape'e'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Diosa oro'taj o'tihuapokpo nog aratbuttaj o'kadhuahua'po kenpa'ti o'bayareamey. Pablo Bernabéerea on'manbatia'pakonhua'uyate.

¹³ Kenoka' en'manbatia'pakbatikde'te Jacoboa o'mana'po:

—Do'taj men'pee' egomey. ¹⁴ Diosa nog aratbuttaj judío ehue'taj huaboa'da o'manopo'tihuekedeme'te Diostaj men'nigpeike'po Diosa o'baeme'te. Simón Pedroa kenda monbatia'pakdene. ¹⁵ Ken konig ya'e'apet Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate:

¹⁶ A'nenda David huairinen aratbut Diostaj daka'da on'nigpeika'uyate.

Nogok Daviden adhuea' huayayoa Diostaj nigpe'e'hue'da o'nuyate. Nogok ijkumejapoy, Diosa o'mana'po, Daviden aratbuttaj

ijmanopo'korea'aponok. Onte'ti Diostaj on'nigpeika'apo.
¹⁷ Aya'ada nog aratbuta Diostaj ukdik ka'nike'po Daviden arat-
 buttaj ijmanopo'korea'apoy. Nog aratbuta do'taj oknopoika'dik
 menika'. ¹⁸ Ken konig Dios Huairia o'manopoëa'uyate.

Kenda Diosba'te o'madoya'uyate.

¹⁹ Inomey nog aratbut Diostaj on'nopo'korea'depo Diostaj
 on'nigpeika'nok, "Moisés Diosba' e'mana' nigpeika'dik mo'e." Oro'
 ahue'dik o'ey. Ijjay. ²⁰ "E'ketka' diostaj pakhue' yanika'po kenpa'ti
 vacaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yane'. Nogen
 huatoë'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey
 huaen bapehue' yanika'po huahueya' e'ta'kot huaen bapehue' yanika'.
 Huamimipi' bapehue' yanika'." Kenyo'da nog aratbut huaknopoe'eritaj
 monigmadoya'. ²¹ A'nenda kenpa'ti oyda nogya' nogya' huakka' jakya'
 Moisésenba' on'bonapakika' okmapie'ahuaddikte huaitake' jakya'. —
 Jacoboa o'mana'uyate.

²² Ken Jesúsén doce huamata'moneri huanigpee'eri huairiere aya'da
 huanigpeika'eriere 'urua'da Jacobo oa' on'nopoëpo, "sue'da oro'en
 huanigpeika'eritaj mon'mata'mona'. Antioquíayo Pablo Bernabéere
 botta' mon'mata'mona'." O'nuyate. Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate.
 Silastaj kenpa'ti on'ta'mona'uyate. Silas Barsabásere huairi o'ne'uyate.
²³ Ken beroba' e'madoya' on'manigta'mona'uyate.

"Oro' Jesúsén doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere
 kenpa'ti huama'buyere opudtaj on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne.
 Opud nog aratbut Judío ehue' huama'buy mo'ene. Antioquía huakka'
 jak huai'ka'eri mo'ene. Kenpa'ti Siria huadaribayo huai'ka'eri mo'ene.
 Kenpa'ti Cilicia huadaribayo huai'ka'eri mo'ene. ²⁴ Sue'da oro'en
 huama'buy huabokereka bo'huahuame'te opudtaj nama'da huadik
 monmadikame'te. Huabokerekeni'dak oktegdik mo'ene. Konig
 Moisés o'mana'uyate nigpeika'dik mo'ene. Kenpa' yan'manmadika'
 manahue' o'emey oro'. ²⁵ Botta' oro'en huaknopoe'eri huadi'da
 huama'buytaj Bernabéere Pabloere opudomeytaj e'ta'mona'ta' o'pakpo
 onokteteyo' Silastaj Judastere o'baktie'ea'de. ²⁶ Pablo Bernabéere
 Jesucristotaj on'nigpeëpo nog huakka' jakya' nog huakka' jakya'
 keya' aratbut on'huadiaypo e'barakta' on'pakpo Jesúsén huadak
 hua'a on'manmadikame'te. ²⁷ Ken, Judas Silaseretaj o'mata'monay.
 Kenda opudtaj o'nigmadoya'ne konigti kenomey 'urua'da mona'apone.
²⁸ Aya'da Moisésa o'mana'uyate oro'nayo manahue' o'nene. Kenda opud
 kika'dik mo'ene oro'ere Diosen Nokiregere o'nopoëpo oro'a o'nona'ne.
²⁹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yanika'. Konigti
 mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen
 bapehue' yanika'. Nogen huatoë'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'da
 o'nona'ne. Kenda e'nigpeika'nayo huadakda bo'kika'po. Kenpa'da
 o'nigmadoya'ne."

³⁰ Antioquíayo on'mata'mona'denok on'hua'uyate. Aya'tada
 huanigpeika'eritaj on'bakupopakandepo beroba' e'nigmadoya'
 on'bayokuyate. ³¹ Kenoka' huama'buy beroba' on'tiahuaypo
 on'bona'pakdepo beroba'te 'urua'da on'maboroayme'tenok
 huakka'da on'madurugpakuyate. ³² Judas Silasere Diosen
 huamanbatia'pakeri o'nepo huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo
 on'manmadika'onhua'nok ken huama'buya Diosen daka'da

ogkika'uyate. ³³ Ijhue'mon keyoda o'neonhuahua'depo Antioquía huama'buya. Jerusalén huaknopoe'eritaj on'mata'mona'uyate. ³⁴ Silasnayo ehua'ta' pakhue' o'epo huahue' o'uyate. ³⁵ Pablo Bernabékon huahue'da Antioquía huakka' jakyo o'nepo nogomeyere Jesús Huairien huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahua'po on'manmadika'onhua'uyate.

Jesúsen huaknopoe'eritaj a'maboroaya'po Pablomey onte'ti huaboa'da on'hua'uyate.

³⁶ Nogok Pabla Bernabétaj ona'po:

—Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo aya' jakya' oro' o'manmadika'uyunig keyo bohua'. Mobata'huade. Jesúsen huadak hua'a menpa'ti daka' yan'nigpeiket kenda monopoe. —Pabla ona'uyate.

³⁷ Juan Marcostaj Bernabéa e'tohua'ta' e'paktada ³⁸ Pablonayo e'tohua'ta' pakhue' o'epo. Panfilia huakka' jakya' o'bakkumejme'nok Juana Pablomeyere nogyo nogyo Jesúsen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po huahue' o'eme'nok Pabla e'tohua'ta' pakhue' o'uy. ³⁹ Huakka'da huayahua'ya on'mahuadiayudpo konigti pakhue' o'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate. Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro' kusi'peyo Chipre huagkuta'mejyo o'nokteg'uyate. ⁴⁰ Pablonayo Silastaj oe'uyate. Diosa kabatihapoke' huama'buya on'tiona'pakdepo on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate. ⁴¹ Pablo Siria huadaribayo ohua'epo Cilicia huadaribayokon o'hua'epo, “Jesucristotaj daka'da yan'nigpeika'.” Nogyā nogyā huanigpeika'eritaj on'maboroay'uyate.

16

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

¹ Pablo Silasere huakkuru Derbe huakka' jakyo on'hua'depo konogyonda Litra huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo Jesústaj huaknopoe'eri o'epo Listrayo o'ika'uyate. Ke'nen inag Jesústaj oknopoe'epo judío aratbut o'uyate. Timoteoen apag judío aratbut ehue' o'uyate. ² Litra huakka' jakyo huanigpeika'eria kenpa'ti Iconio huanigpeika'eria Timoteo huadakda o'e on'batia'pakika'uyate. ³ Pablo Timoteotaj nogyon nogyon e'tohua'ta' o'pakpo keyo Timoteoen apag nog aratbutda o'e judío aratbut on'nopoenok huadiayahue' me'nepo Pabla Timoteotaj huasi'dak okteg'uyate. ⁴ Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda Jerusalén huaknopoe'eri huairi Jesúsen huata'moneriere on'maname'nigda Pablomeya on'mananhua'uyate. ⁵ Ken huanigpeika'eri ogkupopakika'po nogiti nogiti Jesústaj daka'da on'nigpeepo aya'da huame'noeda nogakon Jesústaj huaboa'da o'noknopounhua'uyate.

Pabla Macedoniabayō huag'eritaj konig e'yorokea'nig o'tiahuay'uyate.

⁶ Asia huadaribayo Jesúsen huadak hua'a manbatia'pakhue' yane'. Diosen Nokirega Pablota' ona'nok Frigia huadaribayo kenpa'ti Galacia huadaribayo on'hua'epo ⁷ Misia huadaribayo o'nedepo Bitinia huadaribayo ehua'ta' on'pakuyunig'a “Huahue'dik mo'ene.” Jesúsen Nokirega o'manopoea'uyate. ⁸ Konigepo Misia on'pokonpo huaboro' e'pogte Troas huakka' jakyo on'huarakuyate. ⁹ Keya'da sikyo Pabla konig

e'yorokyanig huabokerektaj o'tiahuaynig, ken huabokerek Macedonia huadaribayo huag'eri o'bopo, ona'po:

“Oro'edbayo Macedoniayo yatiak. Oro'taj bo'tihuapok.” Ona'uyate. ¹⁰ Konigepo Macedoniayo aktegya'po oro' o'bahuedea'uy. Jesúsen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ne oro' o'nopo'e'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o'nika'uyate.

¹¹ Troas huakka' jakyo kusi'petone'yo o'kudondepo Samotracia huagkuta'mejyo o'hua'uy. Eme'te Neápolis huakka' jakyo oktegdepo okye'uy. ¹² Keya' Filipos huakka' jakyo o'hua'uy. Kenteda huakka' Roma aratbut o'nika'uy. Kenteyo Macedonia huadaribayo Filipos hueretda huakka'da jak o'uyate. Keyoda sue'da huame'noe o'unhua'uy. ¹³ Okmapie'ahuaddik huame'noete huakka' jak kurute o'orokpo, huahuékubog aratbut keyoda on'tiona'pakika' keyo o'hua'uy. Ettone'ere egkupopakte oro' o'huadpo ettone'taj Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uy. ¹⁴ Nogtida ettone' Lidia o'uyate. Lidia huakka' jak Tiatirayo huag'eri o'uyate. Ke'na tela huabed huabahuaya'eri o'ika'uyate. Kenpa'ti Diostaj o'pakpo o'tiona'pakika'uyate. Pablo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok Diosa Lidiataj o'nopo'ea'nok Lidia huaboa'da Jesústaj oknopo'e'uy. ¹⁵ Lidiataj kenpa'ti aya'da Lidiaen jak huag'eritaj bautiza o'magka'uy. Bautiza egkade'te oro'taj mona'po:

—Do Jesús Huairien huanigpeika'eri o'e o'na daka' e'nopo'e'nayo do'hued jakyo yan'tiakpo yanika'. —Lidia moname'ne. Konigepo ke'nen jakyo o'ika'uy.

¹⁶ Nogok kenteyo huakka' jak kurute huahuete en'tiona'pakika'yo o'hua'po mune'yotaj o'dejmey. Mune'yo nog aratbuten huanaba' o'uyate. Toto'a mune'yotaj o'nopo'toe'nok mune'yo huanopoda o'nokotika'uy. Konig o'epo mune'yoa e'batia'paknayo mune'yo huairien huata'toe'taj aratbut huakupe on'yokika'po konig o'neapo e'nopo'eta' on'pakpo huakupe on'yokika'uy. ¹⁷ Pablota' oro'ereta' bo'tahua'po,

—Inomey huabokerek Dios kuruderien huanaba' o'nepo onte'ti kurudyo noonhuahuika'dik mo'ene on'manbatia'pak. —Mune'yoa 'utta'da o'mana'uyate.

¹⁸ Huakka' huame'noe konigti 'utta'da o'manika'nok nogok Pabloa o'diayatupo o'huakorudpo,

—Jesucristo o'paknok mune'yoya' yakorok, toto', yonay. —Pabloa ona'nok toto' o'orokuy.

¹⁹ Huakka' huakupe onte'ti ehue'dik me'taeapone mune'yoen huairi on'nope'depo Pablota' Silastaere on'bata'kuyyo huakka' jak eretnopoyo Roma huairite on'batohua'uy. ²⁰ Huakka' jakyo huairitaj on'totiakdepo,

—Oro'en huakka' jakyo huag'eritaj inomey judío huabokerek dakhuea'da on'magka'po ²¹ kenda on'manmadika'nig oro' Roma aratbut o'epo peehue'dik kenpa'ti kikhue'dik o'ey. —Mune'yoen huairia nama'da on'mana'uy.

²² Ken huakka' aratbut egkupopakya' on'pe'depo Pablota' Silasereta' jghua'da on'bahua'po “Huaot yan'bakkiroka'. Hueypia yan'mabitbit.” Huairia on'mana'uy. ²³ Ken, diga'da on'mabitbitdepo huabakuda' jakyo

on'bakudā' depo, "Daka' yan' matōēti'." Huabakudā' jak huatoē' eri huairitaj o'nona'uy. ²⁴ Kenda huabakudā' jak huairi o'pēdepo adyonda o'bakudā'uyate. Monhue'dika' hueymeyente o'baibeta'uyate.

²⁵ Nopote sikyo Pablo Silasere on'tiona'pakonhua'po en'batadi'keadhua'te nog e'bakudā' on'mapeē'uyate. ²⁶ Ijhuiti ehue' huakka'da o'iyegpo. Huabakudā' jak diga'da o'iyegpo aya'da o'bakhuikea'uy. Aya'da sirobia huabakuderitaj e'tiduku' o'bakkujuyate. ²⁷ Huabakudā' jak huairi o'mabodepo aya'da jak e'bakhuikea' o'tiahuaypo aya'da ebakudā' on'mamonate o'nopōepo huata' a'arakya'po siro o'utukon'uy.

²⁸ —Keje' huata' arakhue' yaē'. Aya'da iyōda o'ey. —Pabloa 'utta'da ona'uyate.

²⁹ Ken huabakudā' jak huairia "huakjey e'beta' menigtotiak," o'mana'po, ida o'kudonpo. Huakka' o'me'pukepo o'iriga'po Pablota' Silastere huikudate o'batihuaduyate. ³⁰ Kenoka' Pablota' Silasereta' o'matorokpo,

—Dakhuea' ijkamey, a'nopo'yareaya'po kate ka'dik ijje, huairiomey. —Huabakudā' jak huairia o'mana'uyate.

³¹ —Jesucristo Huairitaj yaknopōē'. Onere o'nen huabetere on'nigpēenok Diosa o'manopo'yarea'apo. —Pablo Silaserea o'nona'uy.

³² Jesucristo Huairien huadak hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon o'manbatia'pakbed'uy. ³³ Sikyo o'epo huabakudā' jak huairi hueypia mimia e'mabitbitme' o'batihuekea'uy. Pablo Silasere huairitaj ke'nen huabettaj ken sikyoda bautiza o'magka'uyate. ³⁴ Bautiza e'magkade'te jakyo huairia o'batokudpo Pablota' Silastaere aypo o'batobape'uyate. Huairi ke'nen huabetere Diosta' on'nigpēdepo durugda o'ne'uyate.

³⁵ Sikyoedda huakka' jak huairi sorotata' huabakudā' jakyo on'mata'mona'po, "Pablota' Silastere yan'maoroka'." Huabakudā' jak huairitaj ya'nona'. ³⁶ Kenda e'nona'te huabakudā' jak huairi o'pēdepo Pablota' o'mona'po,

—Opudtaj kan'oroke'. Huakka' jak huairia mena'ne. Konigepo opuda dakteda hua'dik mo'ene. E'mana'tada.

³⁷ —Romano huaē'eri eē'tada huairia oro'taj pēhued huakka' aratbut bakpote sorotata' hueypia mo'bitbitme'ne. Huabakudā' jakyo bo'kudame'ne. Oyda iregireg e'oroka'ta' mena'po bo'tipak. Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut bakpote mo'oroke'. —Pabloa huakka' jak huairien sorotata' o'mana'uyate.

³⁸ Konig Pablo sorotata' o'mana'nig sorotata' huakka' jak huairitaj on'hua'depo konigda on'mana'uy. Pablo Silasere Roma huaē'eri o'nenok huakka' jak huairi kenda on'pēdepo on'me'pukpo ³⁹ huabakudā' jakyo on'hua'uy. "Nama'da ogkame'ne, motinoey' oro'taj." Pablota' Silastaere on'mana'po on'matōorokonpo, "Huakka' jakya' yanhuati'." On'mana'uyate. ⁴⁰ Huabakudā' jakya' o'norokdepo Lidiaen jakyo on'hua'uy. Jesúsēn huanigpeika'eritaj on'manbatia'pakpo on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

17

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria egkupopakya' Pablota' Silastere dakhuea' on'huaa'po ighua'da on'bahuaa'uy.

1 Ken Pablo Silasere on'hua'po, Anfipolis huakka' jakyo on'pokonpo kenpa'ti Apolonia huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po Tesalónica huakka' jakyo o'nokye'uyate. Tesalónicayo judíoen huaitake' jak o'uyate. 2 Konig Pablo o'kika'nig judíoen huaitake' jakyo o'kuduyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete bapaa'tea' Apagba' o'manmadika'uyate. Judío aratbuttataj nog aratbuttaere o'manmadika'uyate. 3 Pablo Apagba' o'bona'pakpo, Cristo buey'dik o'epo kenpa'ti nogok noyhuaddik o'eapo o'manmadika'po, —Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj on'arakuyate. Diosa o'noyhuada'uyate. Jesús Diosen Cristo o'enok Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

4 Ken, huakka'amon judío aratbut on'peedepeo huaboa'da Jesucristotaj o'noknopoepeo Pablomeyere o'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada huakka'ada Diostaj huapakeri on'peedepeo Jesústaj huaboa'da on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. Kenpa'ti huakka' ettone' konig huairi on'nopoepeo huaboa'da Jesústaj on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. 5 Nog judío aratbut Jesucristotaj oknopoehue' huae'erinayo Jesús en huanigpeika'eritaj dig on'bahuahuaypo dakhuea' huaka'eri dagte baahue' huae'eritaj on'batotiakdepo on'kupopaka'depo “Pablotaj Silaseretaj ighua'da yan'bahuua'po dakhuea'da ogkika' 'utta'da yan'dokoy'.” Digda on'bahuahuaypo on'bahua'uyate. Kenda ondadhua'po huakka'da aratbuta on'peedepeo on'bahua'po. Huakka' aratbuttataj a'bayokya'po Pablotaj Silaseretaj o'dukpo Jasónen jakyo on'kudon'nig'a. 6 Keyo bahuahuayhue' o'nepo Jasóntaj nog huanigpeika'erieretaj on'bata'koypa huakka' jakyo huairitaj on'batohua'uy. 'Utta'da o'nona'po:

—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere aya' aratbuttada on'manmadika'nok nogded on'maknopoea'. Kenpa'ti iyodakon on'tiakme'. 7 Jasón ke'nen jakyo o'matoeme'te. Roma huairi e'mana' kenomey pakhue' o'nepo, nog gobierno huairitone' o'e on'batia'pakpo ke'nen huadik Jesús o'e on'batia'pakpo. —Judío aratbuta digda on'bahuahuaypo 'utta'da oda'uyate.

8 Huakka' aratbut huakka' jak huairiere kenda on'mapeedepeo diga'da on'mahuadiay'uyate. 9 Jasónere nog aratbutere huairitaj huakupe on'bayoknok huakka' jak huairia Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

Pablo Silasere Berea huakka' jakyo Jesús en huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

10 Sikyo Jesústaj huanigpeika'eria Pablotaj Silaseretaj idada on'mata'mona'po Berea huakka' jakyo on'mata'mana'uyate. O'nokye'depo daka' a'manbatia'pakya'po judíoen huaitake' jakyo on'hua'uyate. 11 Bereaya' judío aratbut huadaknopo'da o'nepo huadak hua'ataj e'peeta' on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeta' pakhue'da o'nyuyate. Pablotaj Silastaere daka'da on'mapeeonhuahua'po aya' huame'noeda kenda on'manmadikika'nig menpa'ti buttida hua'a ya'etapo a'nopoeya'po Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy. 12 Konigda o'enok huakka'da Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada griego Jesústaj o'noknopoe'uyate. Huakka'ada on'nigpeepo huakka' konig huairi ettone'akon Jesústaj on'nigpee'uy. Kenpa'ti huakka' huabokereka on'nigpee'uyate. 13 Ken judío aratbut Tesalónica

huakka' jakyo on'tipeepo, Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a o'manbatia'pak on'tipeedepo keyoda on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablotaj Silaseretaj dakhuea'da ihua'da on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj on'mamame'pukea'uy. ¹⁴ Ken idada Jesustaj huanigpeika'eria Pablotaj e'pogyo on'ta'mona'uyate. Berea huakka' jakyo Silas Timoteoere on'yahue'uyate. ¹⁵ Nog huabokerek huama'buya Pablotaj Atenas huakka' jakyo on'tohua'po o'nokyedepo onte'ti Berea huakka' jakyo on'kume'uyate. Silastaj Timoteoeretaj ida kan'tiake'. Pabloa o'manigdikta'monen'uyate.

Atenas huakka' jakyo Pabloa Jesúsén huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹⁶ Kenoka' Pabloa Silastaj Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po Atenas huakka' jakyo. Keyo huakka'da e'ketka' dios on'toenok o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. ¹⁷ Konigepo judioen huaitake' jakyo o'manbatia'pakpo, judio aratbut nog aratbutere Diostaj on'paknok kenomeytaj Pabloa huadak hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka' jak eretnopoya' aratbut e'ne'ya' Pabloa o'manbatia'pakuyate. ¹⁸ Epicúreos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo kenpa'ti estoicos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo Pablotaj huaboa'da on'huaa'po,

—In huabokerek katea' monet. —Sue'ada on'huaa'uy.

—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak o'nopoey. —Nogomeya on'batia'pakuy.

Pabloa Jesustaj o'manbatia'pak kenpa'ti Diosa aratbuttaj onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. Pabloa o'manbatia'paknok kenda on'batia'pakuy. ¹⁹ Ote' Areópagote Pablotaj on'tohua'uy. Kenteda huairi on'kupopakika'po Pablotaj o'nona'po:

—¿Kate huabodik onmadika' oro'taj? ¿Menpa' oro' kenda nopoe'dik o'e? ²⁰ Nogpa'da on'batia'pakne. Konig o'e oro'tehuapa' e'nopoe'ta' o'paki. —Pablotaj o'nona'uyate.

²¹ Aya'da Atenas huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti nog aratbutabeta' keyoda o'nika'uy. Katepi' huabodik e'batia'pakte diga'da e'mapeeta' on'eretpakika'po kenda o'nona'nok.

²² Ote' Areópagoyo huakka' huabokerek egkupopaknopoyo Pablo o'bopo o'mana'po:

—Opuden dios e'ketka'taj huakka' bo'pakne ijnopoe, Atenas huairi-omey. ²³ Kenoka' ihua'epo nogyo nogyo opuden e'ketka' dios ijti-ahuayikay. Opud e'ketka' diostaj bo'pakpo bo'huahua'ika'. Nogyon dios e'ketka' huanhuada' ijtiahuaymey, “dios okiahue'ya o'enigta huanhuada'.” Ken huanhuada'te e'madoya' ijhuahuaymey. Kenda Diostaj opuda bo'paknig okiahue' mo'enok ka'noknopoe'po ijbatia'pakapoy.

²⁴ Dios aya'da huadari ote'ere o'kuyate. Aya'da huadarite huae', aya'da ote'yo huae', huahuayo huae' Diosa o'kuyate. Dios kurud huairi o'e. Dios huadari huairi o'e. Dios aratbuta jak e'nigka'yo ikahue' o'ika'. ²⁵ Diosa aya'da o'toenok Diostaj oro'a sigpi' tihuapokhue'dik o'ene. Diosanayo aya'tada aratbuttaj o'manoea'ika'. Aya'tada o'mahuekpoa'ika'. Kenpa'ti aya'tada katepi' o'bayokika'. Kenda Diosayo'da o'kika'.

²⁶ Huakkuruda Dios nogtida huabokerek o'ka'uyate. Nogok Diosa o'itaka'depo aya'da aratbut nogtiedda mimi o'ne. Nogyon nogyon o'mata'mona'uyate. Kendariyoda huajka' o'mata'monea'uyate. Ken huabayok aratbut yan'noeapet a'nenda Diosa o'mana'uyate. ²⁷ Aratbut

Diostaj kadukike'po kenpa'ti Diostaj kanoknopoi'ke'po Diosa aya'tada mogkuyate. Dios oro'taj ibodteda o'ika'.²⁸ Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne. Diosa oro'taj bo'tihuapoknok o'hua'e'ikay. Diosa oro'taj mo'toenok o'ikay. "Oro' Diosensi'po o'ey." Opuđen huanopog'eria o'da'uyate.²⁹ Oro' Diosensi'po, ee'nayo oro'en Dios dios e'ketka' ehue'dik o'e. Oro huaba'a e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Siro e'ketka' huid e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Huabokerekada konig on'popo'po on'pakpo dios e'ketka' ogkika'.³⁰ A'nenda aratbut Diostaj nopogehue'da o'nepo nama'da ogkika'uyate. Diosa diga' castiga ogkahue' o'maika'uy. Oynayo aya'tada nogya' nogya' dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yane'. Diosa o'mana'de.³¹ Diosayo'da ken huame'noe ya'eapetnigtaj oknopog'uyate. Kenme'noete aya'tada Cristoa daka' o'mape'edepo castiga o'magka'apo. Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa oktie'uyate. Diosen Huasi'po buttida o'e a'nopogeya'po Diosa o'noyhuada'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

³² Huabokerek e'bueyte Diosa o'noyhuada'uyate Pabloa e'manade'te kenda on'pe'edepo, sue'ada en'tierektada nogomeya' o'nona'po:

—Kenda i'manbatia'paknig e'peeta' nogok o'paki. —Noga Pablota'j o'nona'uyate.

³³ Ken Pablo o'bakhua'uy. ³⁴ Sue'ada Pablota'j on'pe'edepo Jesustaj o'noknopog'epo Pablota'j on'tahua'uy. Nogtia'da ken huadika Dionisio Pablota'j o'tahua'uy. Dionisio Areópago huag'eri o'uy. Kenpa'ti ettone' ken huadik Dámaris Pablota'j o'tahua'uy. Kenpa'ti nogomeya' Pablota'j on'tahua'uy.

18

Pablo Corinto huakka' jakyo o'ika'onhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Nogok Atenas huakka' jakya' Pablo o'bakhua'uyate. Corinto huakka' jakyo o'hua'uyate. ² Okyedepo judío huabokerek o'huahuay'uyate. Ke'nen huadik Aquila o'uy. Nogbayo Ponto huadaribayo Aquila o'si'pog'uyate. Huabo'da huag'ere Italia huadaribaya' on'tiakme'te. Ke'nen huag'og' huadik Priscila o'uyate. Roma Huairia Romaya' o'maorokame'te. Judío aratbuttaj o'maorokame'tenok Aquila Priscilaere Romaya' on'tiakdeme'te. Ken a'tahuadeya'po Pablo o'huahua'uyate. ³ Aquila huag'og'ere jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'nuyate. Pablo konigti jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'epo kenomeyere onyayo' ogkika'uyate. ⁴ Aya'da okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Pablo o'hua'ika'uyate. Keyo judío aratbuttaj nog aratbuteretaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate. Jesucristo buttida o'e o'maknopog'eya'uyate.

⁵ Macedonia huadaribaya' Silas Timoteoere en'tiakde'te Pablo huasi'dak jaka e'ka' kenpa'da o'batikuy. Aya' huame'noeda Pabloa Jesús en huadak hua'a kenpa'da o'manmadikika'uyate. "Jesús o'e Cristo, Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate." Pablo judío aratbuttaj daka'dakon o'mana'ika'uyate. ⁶ Kenoka' judío aratbuta huabo'da Pablota'j e'batikata' on'pakpo dakhue'dikda on'huaa'nok Pablo huaok on'todtodon'uyate kenpa'da o'hua'apo a'manopog'eya'po,

—Kenda opuda bo'kika'po kenpa'da mo'bueyapet. Do nama'da ahue' e'ika'tada peehue' mo'ika'po kenpa'da mo'bueyapet. Oyda nog aratbutteda ijhua'apoy. —Pabloa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

⁷ Huaitake' jakya' o'orokdepo Justoen jakyo o'hua'uyate. Huabokerek nog aratbutda o'epo Diostaj di'da o'ika'uy. Justoen jak judíoen huaitake' jak onteteyo' o'taika'uyate. ⁸ Kenpa'ti Crispo judíoen huaitake' jak huairia Jesústaj huaboa'da oknopoe'uyate. Ke'nen huabeta aya'ada Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti huakka'da Corinto huakka' jak huae'eri Jesús en huadak hua'a on'peepo huaboa'da Jesústaj o'noknopoe'depo bautiza on'magka'uyate. ⁹ Ken sikyo e'yorokte Jesús Huairia Pablotaj ona'po:

—Mididhue' yae'. Batikhue'da nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakonhuahuika'. ¹⁰ Onere ijjenok, aratbut ontaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene kenpa'ti huakka'da in huakka' jakya' do'taj o'noknopoe'apo. —Jesús Huairia on'uyate.

¹¹ Ken Corintoyo nogbayoktida o'epo seis puugkon Pablo o'unhuahuika'po Corinto aratbuttaj Diosen hua'a o'manmadika'onhuahua'uyate.

¹² Kenoka' Acaya huadaribayo Galión gobierno huairi o'uyate. Corinto jak Acaya huadaribayo o'uyate. Judío aratbuta ogkupopakdepo Pablotaj digda onhuahuaypo huairite on'tohua'uyate.

¹³ —Konig Moisésa o'mana'uyatenig opudomey judío Diostaj nigpeikahue'dik mo'ene. Nogda Diostaj nigpeika'dik mo'ene. Pabloa nama'da o'mana'ika'. —Judío aratbuta gobierno huairitaj nama'da on'huaa'uyate.

¹⁴ Pabloa batia'pakhued Galión huairia o'mana'po:

—Yan'pee', opud judío aratbut. In huabokerek o'bere o'barakpi' do'taj ena'nayo nigpee'dik o'nene. ¹⁵ O'nen huadik o'nen e'manmadika' e'peeta' pakhue' o'nene. Opudada yan'nopoe'epo yagka'. Doa kahue'dik ijje'y. —Galión huairia o'mana'uyate.

¹⁶ Huairien jakya' huairia o'maen'uyate. ¹⁷ Roma huairien jak kuru Sóstenes judíoen huaitake' jak huairitaj nog aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohuata' o'uyate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

¹⁸ Corinto huakka' jakyo Jesús en huanigpeika'eriere Pablo o'ika'po, sue'da huakka' huame'noe o'ika'depo, huanigpeika'eritaj ijhuaya' o'mana'depo Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued o'nepo, “Diostaj ijnigka'apoy,” oa'po kuserena'da Pablo o'kupiud'uyate. ¹⁹ Efeso huakka' jakyo o'nokyedepo Priscila Aquilaere keyo o'maenondepo. Judío huaitake' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda o'manmadika'nok, ²⁰ “Huahue' yae'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'.” Enna'tada Pabloanayo, “ehue', hua'dik ijje'y,” o'mana'uy. ²¹ A'hua'deya'po o'mana'po:

—Jerusalényo Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Keyo fiestayo e'dik ijje'y. Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik ijje'apoy. —Pabloa Efeso aratbuttaj o'mana'uyate.

Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate. ²² Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo dagte o'hua'uyate.

Jesúsen huaknopoe'eritaj egkupopakte o'mabaaka'epo Antioquia huakka' jakyo o'hua'uyate. ²³ Antioquia sue'da huakka' huame'noe o'edepo onte'ti o'hua'uyate. Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesúsen huaknopoe'eritaj daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogiti nogiti eknopoe' o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

²⁴ Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek okye'uyate. Ke'nen huadik Apolos o'uy. Alejandria huakka' jak huae'eri o'uy. Apagba' urua'da huamanbatia'pakeri o'uyate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopoika'uyate. ²⁵ Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipeeteda oknopoe'epo o'eretpakpo Jesústaj durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesús a'ka'uyate daka'da o'manmadika'uyate. Aya'da nopoe'hue' o'uyinig'a kenyo'da Juana kenda Jesústaj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza ogka'uyatenig kenyo'da o'nopoe'uy. ²⁶ Apolos judío en huaitake' jakyo me'pukhue' o'epo huaboa'da o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'nopoda o'manmadika'uyate. Kenoka' Aquila Priscilaere on'peedepo behahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesús o'kika'uyatenig daka'da Apolostaj o'nonmadika'uyate. ²⁷ Nogok Acaya huadaribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesúsen huanigpeika'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate. Acaya huadari huaknopoe'eri Apolostaj huadakda kan'nigpee'po beroba' on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. Okyede'epo Jesústaj huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huakka'da huaknopoe'eritaj o'batihuapokuyate. ²⁸ Judío aratbut oknopoe'hue' huae'eritaj Jesúsen huadak hua'a urunanada o'manbatia'pakonhua'po Jesús Diosen Cristo o'e'uyate. Kurudya' o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo Jesús hueretda Diosen Cristo o'uyate o'manopoea'nok judío a nama'da ia' onahue'dik o'nepo atokhue'da o'nuyate.

19

Efeso huakka' jakyo Pablo o'epo Jesúsen o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

¹ Kenoka' Apolos Corinto huakka' jakyo e'unhuahuika'te Pablo Efeso dagte ote'te o'pokonpo Efesoyo okye'uyate. Keyo Jesústaj huaknopoe'eritaj o'bahuahua'yuyate. ² O'mana'po:

—¿Jesústaj huaboa'da moknopoe'depo, Diosen Nokireg menpa' mo'nopo'toe'? —Pablo a' mana'uyate.

—Diosen Nokiregtaj sigpi' peehue'da o'ikay. —Efeso huaknopoe'eria o'nona'uyate.

³ —¿Kateta' moknopoe'epo bautiza boka'uy? —Pablo a' mana'nok,

—Juanen e'manmadika' oknopoenok bautiza mogka'uyne. —Huaknopoe'eria o'nona'uyate.

⁴ —Aratbut e'nopo'koreade'te Juananayo bautiza o'magkika'uyate. Bautiza o'magka'depo “Noga o'tiakde Diosa kentaj kurudya' o'ta'mona'uyate. Kentaj yanoknopoe'.” O'manika'uyate. —Kenda Pabloa huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

⁵ Pablotaj daka'da on'peedenok kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok bautiza o'magka'uyate. ⁶ Kenoka' Pabloa e'batiba'ta'tete Diosen Nokirega

o'manopo'toenok nogen hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosen Nokirega huaboa'da o'manopoea'denok on'manbatia'pakuyate. ⁷ Doce huabokerek Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Bapa' puuga' Pablo judioen huaitake' jakyo aya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'kudika'po Jesús Huairitaj oknopoe'dik mo'e o'manbatia'pakika'po mididhue'ada o'manika'po daka' o'manopoea'uyate. ⁹ Sue'ada Jesústaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj e'manmadika' huakka'da egkupopakya' dakhuea'da on'batia'pakonhua'uyatenok. Konigepo Pablo o'bakhua'po Tirannoen huamanmadika' jakyo huaknopoe'eritaj o'batohua'uyate. Aya'da huame'noe Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'uyate. ¹⁰ Ken botta' huabayok Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'nok aya'da Asia huadaribayo huae'eri Jesús Huairitaj e'manmadika' on'pee'uyate. Judío huae'eri nog aratbutere on'pee'uyate. ¹¹ Diosa Pablotaj teyda o'ea'nok konig Diosyo'da ka'dik o'enig o'kika'po dakhue'taj o'bayarea'po. ¹² Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti yudtaj joktega on'nejdepo on'tohua'po, aratbut e'digpaktaj kenpa'ti dakhue' ee'taj ke'na on'manejpo on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto' nokiregtaj on'makmaoroka'uyate.

¹³ Sue'da judío nogyo nogyo huahuae'eri toto'taj huamakmaoroka'eri o'nepo, toto' a'makmaoroka'po Jesúsindik dikka'dik o'ene on'nopoe'po, —Yanorok. Jesústaj Pabla o'manbatia'pakika'. Jesús a o'paknok yanorok. —Kenomeya' toto'taj on'mana'uyate.

¹⁴ Ken konig Escevaen huasi'poa on'da'uyate. Esceva judío sacerdote huairi o'uyate. Ke'nen sietesi'poa kenda on'da'uyate. ¹⁵ Kenpa' e'manade'te,

—Jesústaj okiey. Pablotaj okiey. Opu dtaj okiehue' o'ey. ¿Be mo'et? — Toto'a o'mana'uyate.

¹⁶ Kenda o'mana'depo kenbokereka Escevaensi'potaj aya'tada tey-nanada o'magka'nok jakya' on'mamonpo, jura'bayo' kenpa'ti dakhuea' huaso' egka' on'mamon'uyate. ¹⁷ Kenda aya'ada Efeso huakka' jak huae'eri judío nog aratbutere huakka' on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi o'e o'noknopondepo on'batia'pakuyate.

¹⁸ Kenpa'ti huakka'da Jesústaj huaknopoe'eriomey on'kupopakuyate. Aratbut men'pee'po nogda nogda nama'da ijkikamey on'mana'uyate. ¹⁹ Huakka'mona tidig ogkikame'te. Tidig huaka' huanopoe' beroba' en'batotiakde'te huakka'ada on'tiahuaypo on'mama'huiga'uyate. Ken beroba' e'bae'nayo quinientos gramos de oro yokdik o'e. ²⁰ Ken konig nogya' nogya' huakka'ada Jesús Huairien huadak hua'a huaboa'da o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti 'urua'da on'nigpeika'po Diosen on'nigkika'uyate.

²¹ Nogok Pablo Jerusalényo e'huata' o'pakpo, “huakkuru Macedonia huadaribayo ijbata'huadunhua'apoy kenpa'ti Acaya huadaribayokon ijbata'huadunhua'apoy. Jerusalénya' Romayo ijhua'apoy.” Pabla oa'uyate. ²² Macedoniayo Timoteo Erastoere huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo nogiti Asiayo Pablo o'un'uyate.

Efeso aratbut ogkupopakpo digda on'huadiaypo digda o'dokoyonhua'uyate.

²³ Kenoka' Efesoyo Jesúsén huadak hua'a on'manmadikika'nok huakka' aratbut ogkupopakpo digá'da on'mahuadiaypo digá'da o'dokoyonhua'uyate. ²⁴ Demetrio huabokerek siro jaksi'po diosen jakonig huaka'eri o'uy. Efeso aratbut aya'ada dios Dianataj o'noknopoe'uyate. Ettone' diostaj o'dikka'uyate Diana. Demetrio huakka' nog huabokerekere Dianataj huakka' siro e'ketka' jaksi'po ogkika'uyate. On'bahuaya'po huakka' huakupe on'bae'ika'uyate. ²⁵ Huakka' siro jaksi'po huaka'eri nog siro e'ketka' huaka'eriene Demetrioa o'bakupopaka'po,

—Huairiomey, Dianataj siro jaksi'po huakka'da o'kika'ne kenpa'ti siro e'ketka' dios o'kika'ne. Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda mo'nopogene. ²⁶ “Huabokerekada e'ka' siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'ë.” Pablaa nogyo nogyo Asiayo iyō Efesoyokon o'hua'epo kenda huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da huakka'ananada o'noknopoe. Kenda mo'batiahuydene kenpa'ti mo'matipeedene. ²⁷ Kenda oro'tehuapa' dakhue'da o'ë. Onte'ti oro'en siro e'ketka' jaksi'po kenpa'ti oro'en siro e'ketka' aratbut pakhue'dik o'neapo. Bahuayahue'dikda mo'ëapone. Kenpa'ti aratbuta 'uru dios Dianaen jaktone'ta' pakhue' o'neapo. Oy dios Dianataj huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya' ona'ti dios Dianata' pakhue' o'neapo. —Demetrioa o'mana'uyate.

²⁸ Kenda on'peedeipo digá'da on'mahuadiayonpo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadadapita' huairi o'ika'. —Efeso aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.

²⁹ Efeso huakka' jakyo huabada aratbut konig o'ka'apoy nopogehue'ada o'nepo digá'da o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj on'bata'koyonpo Efeso aratbuten huaitake' jakyo on'batotokonhua'po nopoyo on'maboa'uyate. Ken Gayo Aristarcotere Pablaa nogyo nogyo o'batohua'ika'uyate. Gayo Aristarcoere Macedonia huadaribayo huag'eri o'nuyate. ³⁰ Huakka' aratbut egkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada Jesúsén huaknopojika'eria Pablota' on'toenok kudhue'dik o'uyate. ³¹ Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo huairi Pablon huadi' o'nepo Pablota' ka'none'po o'mata'mona'nok, “Huaitake' jakyo kudhue' yag'.” O'nona'uyate. ³² Huaitake' jakya' nogda huadik nogda huadik 'utta'da o'dapo nopogehuedada 'utta'da oda'po mena'po ogkupopak nopogehue' o'nuy. ³³ Alejandro judío huabokerek o'uy. Ken aratbuta ogkupopaknig Alejandrotaj on'noqa'deipo aratbut nopoyo judío aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a. ³⁴ Ke'na judío aratbut o'ë on'nokotpo dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadadapita' huairi o'ë. —'Utta'da on'basagkia'e'uyate.

³⁵ Ken gobierno huairien huamadoya'eri o'bodpo aratbuttaj o'baa'batika'deipo o'mana'po:

—Huairiomey Efeso huag'eri 'uru jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopoe. Kenpa'ti Diana e'ketka' dios kurudya' o'kotuynig. Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopoe. ³⁶ Kenda buttida o'ë aya'ada huadik o'ne yan'batik, basagkia ehue' yane'. Nopogehue'ada ahue' yane'. Daka'da yan'nopoeipo yagka'. ³⁷ Kenomey huabokerek bo'totiakden dakhuea' kahue' o'ne. Kenpa'ti opudomeyen

diostaj dakhuea' huaahue' o'ne. ³⁸ Demetrioere huabaa'eria betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka' huanopoika'eri huairitaj hua'dik o'nika'. Huanopoika'eri huairia me'pee'po huayahuaya batia'pakdik o'ne. ³⁹ Nogda e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno huairi egkupopakya' batia'pakdik mo'eapet. ⁴⁰ E'kupopakya' 'utta'da o'da'paknok kenpa'ti on'bake'tenok, "Dakhuea'da bo'kame'te." Roma huakhuairi a'dik o'e. Kateapi' a'tokhue'dik o'eapet oro'a. —Huairien huamadoya'eria o'mana'uyate.

⁴¹ Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati'," o'manan'uyate.

20

Macedonia huadaribayo kenpa'ti Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

¹ 'Utta'da ea'pak en'batikde'te Pabloa huanigpeika'eritaj a'maboroayonya'po o'bakupopaka'uyate. O'manmadika'depo, "ijhua'dey," o'mana'depo Macedonia huadaribayo o'bakhua'uyate.

² Macedonia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po Jesústaj huanigpeika'eritaj daka'da o'maboroaypo o'manmadikanhua'uyate. Nogoka' Grecia huadaribayo okye'uyate.

³ Keyo bapa' puug o'mata'unhuahua'po Siria huadaribayo hua'dikda e'eada kusi'petone'yo huakuddik e'eada judío aratbut Pablotaj a'arakenya'po onokkupobonok Pablo o'nopoedepo kusi'petone'yo huahue' o'uyate. Konigepo hua'ite onte'ti Macedonia huadaribayo ijhua'apoy, huaboa'da o'nopo'e'uyate. ⁴ Nogda huakka' jakeri kenpa'ti nogda huadaribayo huae'eri Pabloere on'hua'uyate. Sópater Berea jak huae'eri o'hua'uy. Tesalónica jak huae'eri, Aristarco kenpa'ti Segundo on'bahua'po, Derbe jak huae'eri Gayo kenpa'ti Timoteo on'bahua'po Asia huadaribayo huae'eri Tíquico Trófimoere on'tahua'uyate. ⁵ Dage huakkuru kenomey on'hua'depo huakka' jak Troasyo oro'taj monige'uyate. ⁶ Filipos huakka' jakyo judío en fiestate oro' o'bape'uy. Kenda fiestate judío aratbut biahue' pan bape'dik o'nika'. Fiesta o'pokandepo kusi'petone'yo o'hua'uy. Cinco huame'noe e'pogte o'hua'unhua'po Troas huakka' jakyo okye'depo Troasyo siete huame'noe o'un'uy.

Troas huakka' jakyo Pablo o'ta'un'uyate.

⁷ Domingote pan a'bapeya'po konig Jesúsen huata'moneri ogkika'uyatenig oro' ogkupopakpo, Pabloa oro' huanigpeika'eritaj monmadikanhua'po. Eme'te ijhua'apoy o'nopoepo ijhue'da monbatia'pakonhua'po nopote sikyoda monbatia'pakbeduyne. ⁸ Jak kutaya'nada e'bakariya' o'kupopakuy. Keyoda huakka' huakjeysi'po o'bakpaknok. ⁹ Huabo o'epo huaboendik Eutico ventanate o'huadpo ijhue'da Pablo o'manbatia'pakbednok ken huabo diga'da taytaya' oa'po o'tayonpo jak kutaya' o'kotuy. E'buayon' o'dupaka'po jakyo on'hueda'uy. ¹⁰ Ken Pablo o'huarakdepo huabotaj huikudate o'tihuadato'po o'doko'epo,

—Me'pukhue' yane', huabo o'noe. —Huama'buy huaknopoe'eritaj o'mana'uy.

¹¹ Ken ona'ti jak kutayo o'behuikonpo pan o'pohuese'a'po o'batobape'depo onte'ti o'manbatia'pakpo o'tokme'uy. O'batikdepo

o'bakhua'uy. ¹² Huabotaj e'noe' on'tohua'nok aya'ada durugnanada on'mae'uy.

Troasya' Mileto huakka' jakyo Pablomey on'hua'uy.

¹³ Oro' huakkuruda o'hua'uy. Asón huakka' jakyo Pablotaj a'eya'po kusi'petone'te o'hua'uy. Pablonayo hua'ite e'hua'ta' o'pakuyate. ¹⁴ Asón jakyo Pablotaj o'huahuaydepo kusi'petone'yo o'bakudonpo Mitilene huakka' jakyo o'hua'uy. ¹⁵ Keya' o'hua'uy. Eme'te Quío huagkuta'mejte o'pokonhua'po adme'ta' Samos huakka' jakyo o'tiakuy. Trogilioyo okmapiahuaduy. Eme'te Mileto huakka' jakyo o'tiakuy. ¹⁶ Efeso huakka' jak Asia huadaribayo o'e. Jerusalényo Pablo ida e'hua'ta' o'pakpo judío aratbuten fiesta Pentecostéste e'bape'ta' o'pakpo. Konigepo ida e'hua'ta' o'pakpo Asiayo ijhue'da ee'ta' pakhue' o'epo Efesoyo e'hua'ta' pakhue' o'uy.

Pabloa Efeso huaknopog'eri huairitane'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

¹⁷ Miletoyo Pablo o'epo, Efeso huanigpeika'eri huairitaj kan'totiake'po o'mata'mona'uy. ¹⁸ Ken huairi en'batiakde'te

—Asiayo yokye'depo huakkurutedda huame'noeyte huadakda ijkika'uy. Ta'pota'tion huadakda ijkikamey. Opuḍa kenda daka' mo'nopoene. ¹⁹ Botbayoka' opudere ijikamey. Huadaknopo'da Diostaj ijnigpeika'po Diosen ijkika'uy. Opuḍ Diostaj daka' kan'nigpeike'po huakka' yonhuikonhua'uy. Judío aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo dakhuea'da me'nogkika'uyne opuḍa Efeso huairi kenda mo'nopo. ²⁰ Daka'da e'manmadika' opudtaj a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne. Jak kurute huakka' aratbuta e'peete o'nonmadikika'uyne kenpa'ti opuden jakya' o'nonmadikika'uyne. ²¹ Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj yanoknopog'. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'nona'ika'uyne. ²² Oy Jerusalényo ijhua'apoy. Diosen Nokirega be'ta'mona'nok ijhua'apoy. Keya' menpapi' me'nogka'apone nopohue'da ijhua'apoy. ²³ Keya' huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Pai'da ijnopo'eapone. Diosen Nokirega mena'ne. ²⁴ Kenda menogka'apone ijnopoepo mepu'kehue'dikda ijje. Do'huedda huabidda e'noeta' pakhue' ijje'po kenyo'da durugda Diostaj ijje'po ke'nenyo'da huadakhuapa a'kaya'po kika'dik ijje. Diosen kakike'po me'ta'mona'uynek kenpa'da e'dakea'ta' ijpa. Diosa di'nanada o'epo Jesús'a mo'nigbuey'uynek aya'ada nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet. Kenda nogyo nogyo durugteda ijmanbatia'pakonhuahuika'poda e'kuhuita' ijpa, ken.

²⁵ Ken Dios huairitaj nigpeika'dik mo'e. Kenpa'ti Jesús'taj huadak hua'a opudere ijmanbatia'pakika'mey. Opuḍomey do'taj onte'ti tiahua'yhue'dik o'neapone. ²⁶⁻²⁷ Aya' Diosba' daka'da o'nonmadikikame'ne. Be'api' oknopohue' ee'nayo "Pabloa Diosba' daka' onmadikahue' mo'ika'ne," ahue'dik o'ne. ²⁸ Opuḍada huadaknopo'da yan'toika'. Opuḍada daka' yan'nopoepo yan'nigpeika'. Huata'da yan'tioika'ika'. Aya'da huaknopog'eritaj Jesucristo o'manigbuey'uyatenok konigepo Jesús'enyoy o'tamae. Aya'da Cristoen huanigpeika'eritaj daka'da yan'manigtoika'. Diosen Nokirega kenda mona'uyne opudtaj. ²⁹ Do'hua o'nokhua'apone. Do'hua e'nokhuade'te nama'da huamanmadika'erikon opudere a'eya'po Jesús'en huanigpeika'eritaj Diostaj eknopog'atika'ta' on'eretpakpo yan'batiakapet. Konig dubakuhua ovejataj e'barakta'

on'pakpo o'nika' konigti nama'da huamanmadika'eria opudtaj Diostaj e'maknopoebatika'ta' yan'eretpakapet. ³⁰ Sue'da huanigpeika'eria opud e'huaiakaya'da huaboa'da nama'da huadik monmadika'apet. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kan'nigpee'po kan'kike'po. ³¹ Nama'da huamanmadika'eritaj keyoj, ijjay. Bapa' huabayok huame'noe kenpa'ti sikyo batikhue'da opudtehuapa' Diostaj yonhuikpo Jesúsen huadak hua'a on'maboroayonhuahuika'ne. Aya'tada opudtaj o'nonmadikikame'ne. Kenda okkahuehue' yanikati'.

³² Ken, opudtehuapa' Diosa daka' kabatiokike'po Diosen di'da hua'a kamanopo'toe'po ken hua'ataj mo'nigpeika'po teyda moknopoe'po, Diosen huanigpeika'eri ere mo'noe onhuahuika'apo. ³³ A'nenda opudere ijjunhuahuika'uy. Do'tehuapa' opuden huakupe opuden yudtapi' pakhue' ijikamey. ³⁴ Do'tehuapa' kenpa'ti doere huamanmadika'eritehuapa' ijbaikamey. Opuda kenda daka' mo'nope'ne. ³⁵ Kenda ijbaika'po pai'da aratbuttaj ijbayokikamey opud konigti yan'baapo pai'da e'nahue'taj yan'bayokikati'. "Katetehue' huabayokeria durugnanada o'nika'. Eyokte huabae'erinayo sue'da durugda o'ne." Kenda Jesús Huairia oa'uyate. —Pabloa Efeso huanigpeika'eri huairitaj o'mana'uyate.

³⁶ Kenda oa'depo Pabloa huikudate on'bahuadpo aya'da Efeso huanigpeika'eri huairiere o'tiona'pakuyate. ³⁷ Pablota' aya'ada on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti konig kenomey ogkika'uy nig konigti on'buyuke'uyate. ³⁸ "Onte'ti do'taj tiahua'yhue' o'neapone," Pabloa o'mana'denok suhue'nanada on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te on'tahua'uyate.

21

Jerusalényo Pablo o'hua'onhuahua'uyate.

¹ Huama'buytaj o'bakhua'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Cos huagkuta'mejyo meyopi' bethue'da butukda o'hua'uy. Eme'te huakka' jak Rodasyo o'hua'uy. Keya' huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy. ² Pátara nog kusi'petone' Fenicia huadaribayo huahua' o'huahuay'uy. O'kudpo o'hua'uy. ³ E'hua'te huagkuta'mej Chipre o'tiahua'y'po opetopen o'hua'po Siria huadariyo o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katepi' o'batatohua'po batabakotandik o'epo o'betuy. ⁴ Tiro huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaydepo kenomeyere siete huame'noe o'unhua'uy. Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj kenda o'manopoe'a' nok "Jerusalényo huahue'dik yae', Pablo." Huaknopoe'eria o'nona'uy. ⁵ Ken siete huame'noe o'edepo a'huaya'po o'orok'uy. Huakka' jak kurute aya'ada Jesúsen huaknopoe'eri ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne. Kuhuadte huikudate o'bahuadpo Diostaj o'tiona'pakuy. ⁶ "Yanhuati'," e'mabajbajte mona'uyne. "Yan'maeti'," o'mana'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Kenomey ke'nen jakyo on'bahua'uyate.

⁷ Ken huakka' jak Tiroya' o'bakhua'uy. E'pogyo kusi'petone'yo o'hua'uy. Tolemaida huakka' jakyo o'betuy. Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaypo nogme'noetida kenomeyere o'mata'eahuaduy. ⁸ Eme'te Pablo oro'ere o'hua'uy. Cesarea huakka' jakyo okye'uy. Cesareayo Felipeen jakyo o'hua'uy. Felipe Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po nogya' nogya' o'manbatia'pakika'uyate. A'nenda siete'a huabatihuapokika' on'baktie'ea'uy. Ke'na nogtida o'uy. Kenere

o'eonhua'uy. ⁹ Felipeen botta' botta' huayobu o'tauy. Toepakhuedyo' o'tauyate. Kenomeytaj Diosa o'manopo^{ea}'nok kenda on'manika'uyate. ¹⁰ Huakka' huame'noe e'ede'te Diosenba' huamanbatia'pakeri Judeabaya' okye'uy. Ke'nendik Agabo o'uy. ¹¹ Oro'taj a'ta'huadya'po o'tiakuy. Agabo maka'bij Pablodata jobjijeato'po huata' o'itinukupo kenpa'ti o'ba'tinukupo o'batia'pakpo,

—Jerusalényo judío huairia Pablota^j in konig o'nogka'apo. Kenpa'ti Roma aratbuttaj on'bayokapo. Diosen Nokirega mename'ne. —Agaboa oro'taj mona'uyne.

¹² Kenda o'pe^{ede}depo oro' kenpa'ti Cesarea huaknop^{oe}'eria Pablota^j ona'po, "Jerusalényo huahue' ya^e." Diga'da ona'uynig'a. ¹³ Pablonayo mona'po,

—¿Mena'po dota' mo'bahuik? ¿Mena'po pai'da on'nopo'ea? Do'taj kudā'dik me'nene kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo Jesús Huairien hua'a ijmanbatia'pakika'nok bueydik ijje^{po} bueydik ijje^y. —Pabloa mona'uyne. ¹⁴ Pablo oro'taj nigpe^{ehue}' mo'énok,

—Kate Jesús Huairia e'kata' o'pak megke'. —Ona'depo okbatikon'uy oro'.

¹⁵ Ken katepi' e'tae' kutamayo o'bahue'udpo Jerusalényo o'hua'uy. ¹⁶ Sue'ada Jesústaj huaknop^{oe}'eria Jerusalényo bo'tahua'uy. Mnasónere o'hua'po ke'na Chipreyo hua^e'eri o'uy. Jesús^{en} huanigpe^{ika}'eri o'ika'uyate. Mnasónen jakyo Jerusalényo bo'tohua'uyne. Keyoda o'ika'uy.

Pablo Jacobotaj on'ta'huad^e'uyate.

¹⁷ Jerusalényo e'tiakde'te Jesucristotaj huaknop^{oe}'eri huama'buya durugteda bo'eduyne oro'taj. ¹⁸ Jacobotaj a'ta'huadya'po eme'te oro'ere Pablo o'hua'uy. Jacoboere aya'da Jesucristoen huaknop^{oe}'eri huairitone' on'mauy. ¹⁹ "Ijtiaki," Pabloa o'manato'depo, Diosa daka' be'tihuapoknok Jesús^{en} huadak hua'a o'manbatia'paknok huakka'nada nog aratbut huaboa'da on'nopo'korea'po Jesús Huairitaj o'noknop^{oeme}'. Kenda Pabloa o'manbatia'pakuy. ²⁰ Kenda on'pe^{ede}depo, huadakda o'e Dios, 'urua'da o'kadhuahuame'te Diosa, on'batia'pakdepo, Pablota^j o'nona'po:

—Huadakda huama'buy. Huakka'nada miles judío huaknop^{oe}'eri iyoda e'eda Moisésenkon aya'ada nigpe^{ika}'dik oda'ika'. ²¹ Judío aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da Pabloa o'manmadikika'. Kenda Moisésa o'mana'uyate kahue'dik o'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po huasi'dak okte^{gikahue}'dik o'ne. Kenpa'ti konig judío aratbut ogkika'uyatenig kakahue'dik o'ne. Kenda i'manmadikika'nig ontaj judío huaknop^{oe}'eria mo'tipe^{eeme}'te. ²² ¿Konigepo oro' kate ka'dik o'e? Kenomey judío huaknop^{oe}'eri Pablo o'tiakde on'pe^{ede}depo kupopakdik o'neapo. ²³ Konig ya^g'kati' o'nonapone: Oro'en botta' botta' huabokerek mo'ene. Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o'ne. ²⁴ Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen jakte konig Moisésa o'mana'uyatenigda Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja 'uhua ka'de'po huakupe yabayokti'. Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te kuserena'da kupie'dik mo'maeapet. Kenda eka'nayo judío aratbut huaknop^{oe}'eri opudtaj bo'tiahuaypo noga nama'da on'huaa'me'te on'nopo^{apo} kenpa'ti Moisésenba' o'kika', on'nopo^{apo}, ken. ²⁵ Kenpa'ti nog aratbut huaknop^{oe}'eritaj o'manigmadoya'uy. Kenda ka'dik e'huae'

o'manigmadoya'uy oroa. Konig judíomey ogkika'nigtaj kikhue'dik ee'tada ken huaen dios e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti mimipi' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti e'huerenpididuku'te e'buey bapehue' yanika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue'dik yanika'. Kenyo'da o'manigmadoya'uy. —Jacoboomeya Pablotaj o'nona'uy.

Diosen huamanmadika' jakya' Pablotaj on'torokuy.

²⁶ Ken Pabla botta' botta' huabokerektaj o'batohua'po eme'te kenomeyere onokteyo' Diostaj 'uru'dikyo' ogka'uyate. Siete huame'noe nige'dik o'nepo kenoka' Diostaj ovejapi' vacapi' o'nigarakapet kenda sacerdotetaj a'na'ya'po Diosen huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.

²⁷ Ken siete huame'noe huapokdikte ee'te sue'da judío aratbut Asia huadaribaya' Diosen jakyo Pablotaj on'tiahuaydepo huakka'da aratbut egkupopakte Pablotaj dakhuea' on'batia'pakdenok Pablotaj on'epo. On'toe'uy. 'Utta'da on'mana'po:

²⁸ —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In huabokerek nogbayo nogbayo o'huae'ika'po, oroen e'manmadika' dakhue'da o'e' o'manmadikika'po, Moisésenba'taj peehue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti in Diosen jaktaj dakhuea'da o'huaa'po kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo o'bakuda'nok Diostaj tahuiriga'da ogkika'po. —Nogbayo judío huabokereka 'utta'da on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uyng'a. ²⁹ Jerusalényo 'ikken Pablo Tróximoere judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo Tróximo Efeso huae'eritaj o'tokudtaj judíomey nama'da on'nopoepo nama'da on'huaa'uyng'a. ³⁰ Aya'da Jerusalén jak huae'eri on'peede'po, on'diayonpo, on'huaketonyakpo on'kupopakpo. Pablotaj on'toe'po Diosen jak kurute on'torokonpo. Diosen huamanmadika' jak idada o'nokhuikuy. ³¹ Kenoka' Pablotaj e'arakta' on'pakpo, aya'da jak huae'eri 'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj huairi o'matipeundepo, ³² idada sorotataj sorotataj huairiere ogkupopakonpo aratbut egkupopakoy on'baketonyakuy. Aratbuta huairitaj sorotatatere on'batiahuaydepo Pablotaj e'tuktukada on'batikon'uy. ³³ Sorotataj huairia Pablotaj ibodteda o'huatiakdepo o'toeato'po, “Botta' sirobia yan'tinuku,” o'mana'po, Kenta' o'mana'po: “¿Be'a ya'e?” “¿Kate yaka?” o'mana'nig'a. ³⁴ Huairitaj peehue'ada huakka'da nogda nogda huadik on'mana'po huairia nopogkahue' o'epo kenigda o'mana'uy.

“Oro'en jakyo yan'tohua'.” O'mana'uy. ³⁵ Sorotataen jak huabeuikyo ee'de'te aratbuta Pablotaj dakhuea'da egkata' on'paknok sorotataj Pablotaj kutayo huabagkutope'te baktohua'dik o'nuy. ³⁶ Kenpa'ti

—Yanarak ke'na kabueye'. —Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

Huakka' aratbuttaj Pabla huata' o'mantia'pak'uyate.

³⁷ Huakpayo huakuda'dikte ee'te huairitaj Pabla ona'po: “¿Menpa' on'ere batia'pakdik ijje?” Pabla ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa' i'nopo'e? ³⁸ A'nenda Egiptoyo huae'eri huabokerek Roma huairitaj e'enta' o'pakpo kente aratbut ehue' e'ika'yo cuatro mil huabarakeri o'batohua'uyate. ¿Ke'na ehue' i'e? —Sorotataj huairia Pablotaj ona'uy.

³⁹ —Do judío aratbut ijje. Cilicia huadaribaya' huaboro'mon Tarso huakka' jak huae'eri ijje. Aratbuttaj e'mana'ta' ijpaki. —Pabla ona'uy.

40 “Mana’dik i’ene.” Sorotataj huairia ona’nok Pablo huabehuiкте o’bopo, o’manigba’tepo. Ken soata’ e’ne’te en’batikde’te kenomeyen hua’a hebreo hua’a o’mana’po:

22

1 —Kenda ijkadhua huikamey o’nontia’pakapone. Daka’ men’pee’, egomey pogomey. —Pabloa huaboa’da o’mana’denok ² hebreo hua’a kenomeyen hua’ate Pabloa o’mana’nok aratbut on’peedeпо nogitinda soata’da o’nenok,

³ —Judío aratbut ijjeу. Cilicia huadaribayo Tarso huakka’ jakyo ijsi’poe’uy. Iyo Jerusalényo ijkerekuy. Huamanmadika’eri Gamaliela me’nonmadika’onhua’ika’uyne. Aya’da adhuea’pane’en e’mana’ ogkika’nok daka’da yoknopoika’uy. Kenpa’ti Diosen e’kata’ ijjeretpakpo ijkika’uy konig opud oy bo’kika’nig. ⁴ A’nen Cristoen huaknopoe’eritaj ijbaukikamey. E’barakta’ ijpakpo, ijbapo ijbakudikamey. Huabokerektaj ettone’tabeta’ ijkika’uy. ⁵ Sacerdote huairi kenpa’ti aya’ada huatone’ huairi huakupopakeria do’taj mentiahuayika’uyne konigti onbatia’pakdik mo’ene. Kenpa’ti Damasco huakka’ jakyo judío huama’buytaj kan’batotiake’po men’nigmadoya’uy. Ken beroba’ do’taj men’yokuyne. Kenda ijtohua’uy. Ayo Cristoen huaknopoe’eritaj a’baukya’po ijhua’uy. Jerusalényo a’batotiakya’po kan’mabitbite’po kan’bakude’po ijhua’uy.

*Konig Jesús Huairitaj ijnopo’korea’uy, Pabloa o’batia’pakuy.
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ Ken dagte ijhua’po Damasco huakka’ jakyo meyhue’da e’ede’te tokhuad e’huadte idada kurudya’ huakjeytone’ do’taj be’tita’tenok ⁷ sorokte ijhuekon’uy. “¿Mena’po diga’ megka’ne, Saulo?” Ijpee’uy. ⁸ “¿Be’a i’e, Huairi?” Yona’uy. “Jesús Nazareteri ijjeу. Kentaj diga’ igka’ne.” Jesús Huairia mena’uyne. ⁹ Kenomey doere on’hua’uynig’a huakjey on’tiahuaypo on’me’pukonpo Jesústaj ‘uruda peehue’ o’ne’uy. ¹⁰ “¿Kate ka’dik ijjeу, Huairi?” Yona’uy. “Yabo’, Damascoyo yahua’. Keya’ kenda ka’dik i’eaponig noga mona’apone.” Jesús Huairia mena’uyne. ¹¹ Huaboro’ huakjeya bekpohuiukan’uynok. Kenomey doere on’hua’uynig’a do’taj men’ta’koypo men’tohua’uyne. Ken Damascoyo men’tokye’uy.

¹² Ken Damascoyo nogbokerektida o’epo huadik Ananías o’uy. Ke’na Apagba’ Moisés e’madoya’ba’ daka’da o’nigpeika’uyate. Aya’da judío Damasco huag’eria Ananías huadakda o’e on’huaa’ika’uyate. ¹³ Ananías do’taj behuatiakuyate. “Huaboa’da ona’ti tiahuydik yae’.” Mena’uyne. Kenpa’ ena’te ona’ti huadakda ijtiahuyuy. Kentaj ijtiahuyuy. ¹⁴ Kenpa’ mena’po: “Oro’en Apag Dios a’ennada ontaj bektie’ea’uy. Konig Apag Diosa o’paknig kaknopoe’po, Cristo kenpa’da huadak huakika’eritaj on be’tiahuay’epo kenpa’ti Jesús Huairitaj hua’ada me’pee’po Diosa oktie’ea’uyate. ¹⁵ Nogbaya’ nogbaya’ aya’da i’tiahuaymetnig aya’da i’peemetnig i’batia’pakonhuahuika’apo, Jesucristoen i’manbatia’pakonhuahuika’apo. ¹⁶ ¿Oy mena’po ijhua’da i’huad? Yabo’. Bautiza yaka’. Jesucristotaj yaknopoe’po e’tiona’pakte Diosa o’nen dakhuea’ e’ka’taj menopo’tihueke’apone. Bekkahuea’apone,” Ananías mena’uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabla o'batia'pakuy.

¹⁷ Ken, Jerusaléno ijkumejdepo Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig e'yorokpa' ijtiahuay'uy. ¹⁸ Huairitaj ijtiahuay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya' idada yabhakua' kenda do'taj i'manbatia'paknig iyo aratbut e'peeta' pakhue'da mo'eapone." ¹⁹ "Aya'da huaknopoe'erien huaitake' jakyo ijbahuahua'uy. O'nen huaknopoe'eritaj huabakuda' jakyo ijbatohua'po, ijmabitbitdepo ijbakuda'uy. In aratbut kenda on'nopoe. ²⁰ O'nen huamanbatia'pakeri Esteban kenoka' en'arakte do kenteda ijbopo Estebantaj huaarakeri huadakda ogka' ijnopoe'uy kenpa'ti huaarakerien yudtaj ijmatatopepo ijje'uy." Jesús Huairitaj yona'uy. ²¹ "Judío ehue'taj nog aratbutte o'ta'mona'apone. Yahuatí." Jesús Huairia mena'uyne. —Kenda Pabla huakka' judío egkupopakte o'mana'uy.

Pablota sorotataj huairia o'mektog'uy.

²² Kenda ea'te judío aratbuta Pablota on'peenig'a huaboa'da 'utta'da on'basagkia'uy.

—In huabokerek kabueye'. Noikahue'dik ka'e. —'Utta'da on'basagkia'uy.

²³ Batikhue' on'basagkia'udhua'po kenpa'ti on'huadiaypo yudtaj o'nokhuinhuinpo sorokog' kurudyo o'nene'po ²⁴ "Sorotataen jakyo yan'kuda'," kenpa'ti "mena'po judío aratbut kentaj 'utta'da on'basagkia'enok kenda e'nopoe'ta' ijpaki Pablota yan'bitbit." Sorotataj huairia o'mana'uy. ²⁵ A'bitbitya'po en'tinuku'ete,

—Roma huae'eritaj huairia Roma gobiernoen aratbuttaj peehued e'eda mabitbithue'dik o'e. Roma huadariyo huae'eri ijje'y do. —Ken capitántaj Pabla ona'uy.

²⁶ Kenda enade'te capitán sorotataj huairitaj o'hua'po onato'po:

—Keyoj, katea' i'mana'. In huabokerek Roma huadariyo huae'eri o'e. —Capitána ona'uy.

²⁷ Huairi Pablota o'huatiakonpo, ona'po,

—¿Buttida Roma huadariyo huae'eri i'e? —Sorotataj huairia ona'nok,

—E'e. —Pabla ona'uy.

²⁸ —Romayo huae'eri a'eya'po huakka' huakupe ijbayokuy. —Huairia ona'nok,

—Roma huadariyo donayo ijsi'poe'uy. —Pabla ona'uy.

²⁹ Kenomeya Pablota on'bitbitaynig o'nokbahua'uy. Kenpa'ti huairia Pablo Romayo huae'eri o'e o'nopodepo o'me'pukpo okhua'uy.

Judío Sacerdote Huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj Pabla o'mana'uy.

³⁰ Eme'te kate Pabla yakame'te judío huairia kenda kan'huae'po sorotataj huairia e'nopoe'ta' o'pakpo Pabloen sirobij e'tinuku' o'kujpo kenpa'ti judío sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj kagkupopake' o'bahuaa'po. Ken on'kupopakdepo kenomey egkupopakyo Pablota o'tohua'uy.

23

¹ Ken sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huatone' huairitaj Pabla o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huadakda ijkika'mey oyda kenpa'ti. Diostaj huadakda ijjeпо du-rugnoпо'da ijikay. —Pabloa o'mana'uy.

² Pablo kenda ea'te, “Huakittata' yan'bogbas.” Sacerdote Huairia Ananiasa o'mana'uy. Pablotaj meyohue'da huata'boeritaj e'mana'tada,

³ —Diosa ontaj o'bogbasapo. On nama'da huanopo'e'eri i'epo konig Moisesenba'te o'uyatenig do'taj pee'dik o'ene. On'nayo konig Moisesenba' o'mana'ika'nig kenda nigpee_hue'ada do'taj yan'bogbas nama'da i'mana'ne. —Pabloa ona'nok.

⁴ —Kenpa' Diosen Sacerdote Huairitaj dakhuea' ina'. —Kente meyohue'da huaboeria Pablotaj o'nona'nok.

⁵ —Ke'na Sacerdote Huairi o'e nopoehue' ijjeпо ijjay, egomey. Apagba'te oa'po, “Opuden huairitaj dakhuea' ahue'dik mo'ene.” Apagba'a kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.

⁶⁻⁸ Aratbut on'bueydepo ona'ti noyhuadhue' o'neapo kenpa'ti Diosen huata'moneri ehue' o'ne kenpa'ti nokiregpi' ehue' o'e. Kenda saduceo aratbut o'da'ika'. Aratbut on'bueydepo ona'ti on'noyhuadapo, Diosen huata'moneri o'ne, kenpa'ti nokireg o'e. Kenda fariseomeynayo o'da'ika'.

Sue'da huakka' judio huairitone' saduceo o'nuy. Nogomey sue'da huakka' judio huairitone' fariseo o'nuy. Pablo kenda o'nopondepo 'utta'da o'mana'po:

—Fariseo ijje_y. Do'hued huabetkudakente fariseo o'ne. Arat-but on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuadapo yoknopo_ika'nok iyoda opud huairia on'totiakne, do'hued egomey. —Pabloa o'mana'uy.

Kenda eade'te fariseo noyhuaddik o'ne o'da'nok saduceoata noyhuadhue'dik o'ne o'da'nok huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya huayahuaya kenda e'manpeeta' pakhue' o'nuy. ⁹ Kena'po huayahuaya 'utta'da on'maboydepo sue'da Apagba' e'mana' huamanmadika'eri fariseo huaknopoe'eria on'mana'po:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Kentaj nokiregapi' ya'batia'pakuyetpi' kentaj Diosen huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'. Diostaj dakhuea' ogkahue' mo'ne. —Fariseo huaknopoe'eria on'mana'uy.

¹⁰ Huiyoka'da huayahuaya on'maboynok Pablotaj dakhue'da yanogka'apet sorotataj huairia o'noponpo diga'da o'tome'pukpo, “Judio huairi nopoyo yanhua'. Pablotaj yan'torokpo sorotataen jakyo yan'tohua'.” Sorotataja o'mata'mona'uy.

¹¹ Eme'te esikde'te Pablotaj Jesús Huairi o'tibopo,

—Teyda ya_ika'po me'pukhue' ya_ika'. Iyo Jerusalenyo do'taj 'urua'da i'manbatia'pakme'ne huakka' jak Romayakon konigti manbatia'pakdik i'eaпone. —Jesús Huairia Pablotaj ona'uyate.

Pablotaj mon'arak. Sue'ada judioa huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹² Eme'te sue'ada judio aratbuta “Pablotaj mon'arak.” Aya'ada on'nopeпо o'da'po:

—Pablotaj arakhued oro' bapehue'dik o'eaпone kenpa'ti mayhue'dikda o'eaпone. E'pe'nayo e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik o'eaпone. Nogpa'dakon adhue'dik o'ene. —Aya'ada onpayo' o'da'uyate. ¹³ Ken konig Pablotaj o'arakapoy nogiti cuarenta e'pok huabokereka on'batia'pakuyate. ¹⁴ Sacerdote huairitaj judio huatone' huairitere on'bahuahua'po on'mana'po:

—Pablotaj arakhued oro' e' bapudhua'nayo oro'taj Diosa dakhuea'da ogka'dik mo'ene, oro' aya'ada kenpa' oa'mey. ¹⁵ Sorotataj huairite yan'mata'mona'. Pablotaj nogiti e'peeta' o'paki. Eme'te oro'taj monigtotiak. Nama'da yanati'. Oro'nayo dagte en'totiate iyo tiakhued dagta' a'arakya'po o'nige'apoy.

¹⁶ Pablotaj on'arakapo judío huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo o'mapeepo Pablotaj a'batia'pakya'po sorotataen jakyo o'huahua'uyate. ¹⁷ Pablo kenda o'peepo sorotataj Capitántaj ona'po:

—In huabotaj sorotataj huairite yatohua'. Huairitaj e'batia'pakta' o'pak. —Pabloa sorotataj capitántaj ona'uyate.

¹⁸ Sorotataj capitána Pabloen huatoa'yotaj sorotataj huairite o'tohua'depo,

—In huabo ontaj ka'batia'pake'po sorotataj huairitaj yatohua'. Pabloa mena'ne. —Sorotataj capitána ona'uy.

¹⁹ Sorotataj huairia huabotaj o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,

—¿Katea' do'taj e'batia'pakta' i'pak? —Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

²⁰ —Judío aratbuta konigyo' on'pakpo, “Eme'te judío sacerdote huairitaj judío huate' huaireretaj Pablotaj monigtotiak. Nogiti daka'da Pablotaj e'peeta' o'paki.” Nama'da ontaj mona'apone. ²¹ Kenomeytaj manigpeehue' yaē'. Cuarenta e'pok huabokereka o'nokmairegiregapo Pablotaj a'arakya'po on'nigeapo “Pablotaj arakhued oro' e'bape'nayo Diosa oro'taj dakhuea'da ogka'dik mo'ene.” Aya'ada kenpa' odame'te. Kenpa'ti oyeddapi' eme'tepi' ijta'mona'apoy o'na ea'te on'peepo ekpoe' mo'nigeapone. —Pabloen huatoa'yoa sorotataj huairitaj ona'nok.

²² “Do'taj kenda huaboda ona'nig be'tapi' manahue' yaē'. Kenigda yahuati'.” Sorotataj huairia Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

Gobierno huairi Félixte Cesareayo sorotataj huairia Pablotaj o'ta'mona'uyate.

²³ Ken huabo e'huade'te sorotataj huairi botta' capitántaj o'manokoypo. E'tiakde'te, “Bisik nuevete Cesarea huakka' jakyo a'huaya'po doscientos sorotataj yan'kupopak. Kenpa'ti setenta sorotataj caballote huahua' yan'kupopak kenpa'ti doscientos sorotataj huabarak sirohui'dakbet yan'kupopak. ²⁴ Kenpa'ti Pablo huahud caballo yan'nigtotiak. Gobierno huairi Félixte dakda yan'tohuati'. Daka' yan'tiokadhua'po yan'tohuati'.” Sorotataj capitántaj o'mana'uyate. ²⁵ Sorotataere o'nigta'mona'po beroba' o'nigmadoya'po,

²⁶ “Judea Gobierno huairi Félix huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne. Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne. ²⁷ Judío aratbut in huabokerektaj on'ta'koypo a'arakya'po. Roma huae'eri o'e huaboa'da ijnopoedepo do'hued sorotataere ijbahuahua'po ijbaktiparatmey. ²⁸ ¿Kate Pabloa o'ka'? ¿Katea'ti yan'huaapet? e'nopoē'ta' ijpakpo sacerdote huairitaj judío huate' huairi egkupopakyo ijtohua'mey. ²⁹ Judío aratbuten beroba' e'mana'taj Pabloa dakhuea'da o'ka' on'huame'. Oro'en gobierno beroba' e'mana'taj dakhuea' kahue' o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti huabakuda' jakyopi' kudahue'dik o'e. ³⁰ Pablotaj mon'arak. Judío aratbuta oda' huaboa'da ijmatipeepo ontaj ijnigta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhuea' o'ka'. Judío huairi kan'huaa'e'po nogok onte ijmata'mona'apoy katepi' Pabloa dakhuea' o'ka' ontaj huaa'dik ya'neapet. Kenpa'da ijjay.” Beroba'te sorotataj huairia o'nigmadoya'uyate.

31 Ken sorotataj on'nigpeepo Pablotaj on'toepo sikyo on'tohua'beduyate. Sikyo Antipatrismo o'nokye'uyate. 32 Eme'te sorotataj hua'ite huahua'eri jakyo on'kume'uyate. Sorotataj caballote huahua'eri Pabloere on'hua'uyate. 33 Cesareayo o'nokyedepo gobierno huairitaj beroba' on'yokato'po kenpa'ti sorotataj huairitaj Pablotaj on'yokuyate. 34 Beroba' huairia o'tiahuaydepo, "¿Meyá' i'si'poe'po i'kerekyu?" Pablotaj ona'uy.

"Cilicia huae'eri ijjej." Pablo jenak huairia o'peedepo, 35 Ona'po, —On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea' enhuaa'te ijmapeepoy. — Gobierno huairia Pablotaj ona'uy. "Herodes huairien jakyo yan'tohua'. Keyo sorotataj kan'toe'." O'mana'uyate.

24

Pablo Félix huairitaj kenda ijkadhuahua'uy on'batia'pakuyate.

1 Ken cinco huame'noe e'pokde'te sacerdote huairi Ananíasere huatone' huairi kenpa'ti aratbuttaj huairitaj huamanigbatia'pakeri huadik Tértuloere Cesareayo o'nokyepo gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo dakhuea'da o'kika' e'huaa'ta' on'pakpo. 2 Pablotaj en'totiakde'te Pabloa dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da Félixtaj o'huaa'po:

—Oro'omey daka' o'noikay, me'pukhue' o'epo o'noey. Huakka'da i'nopoepo 'urua'da i'manika'. Ontaj gobierno huairi dakiti o'ay. 3 Kenda 'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda i'ene, Félix huairi. Nogitinda dakiti huairi. 4 Sue'da e'batia'pakta' ijpa'ki. Daka' mepeeti'. 5 Pablo dakhuea' huakka'eri o'e. Nogbayo nogbayo o'hua'epo judío aratbuttaj o'bapoespakea'po nogpa'da o'manmadikika'nok nogded judíotaj o'maknopoea'. Kenpa'ti Jesús Nazareterien huaknopoe'eri huairi o'e. 6 Diosen jakyo nog aratbuttada e'batokudta' o'pakpo, Diosen huamanmadika' jaktaj dakhuea'da konig tahuirigda e'kata' o'pakme'te. Konigepo oro'a Pablotaj o'toemey. Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa' dakhuea' yakiketpi' e'nopoe'ta' o'pakpo o'toeme'nig'a 7 sorotataj huairi Lisias o'kudonpo huiyokda o'epo bokayonpo boktohuame'ne. 8 "Pablo dakhuea' o'ka' huaa'eri Félixte yanhuati'." Lisiasa moname'ne. Q'nadakon Pablotaj yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka' buttida on'batia'pak i'nopoapone. —Kenpa' Tértuloa Félixtaj ona'uy.

9 Nog judío huairi kenteda on'maepo, "Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'." O'nona'uy. 10 Pablotaj yabatia'paka' huairia ba'ba' o'nenok,

—Kenda ijkikame'nig durugteda ontaj ijbatia'pakapoy. Indaribayo aratbuttaj huairi i'unhuahuika'nok. 11 Q'nada yamana'. Jerusalényo yokyeme'nig doce días be'tipokdene. Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey. 12 Diosen jakya' huaitake' jakya' kenpa'ti nogya' nogya' e'maboyte be'api' huahuayhue' me'nikame'ne. Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te be'api' tiahuayhue' me'nikame'ne. 13 Huadakda ijkika'nok dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik me'nene. 14 Diostaj ijnigpeikay. Diostaj oro'en huapane'kudak on'nigpeika'uyate. Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda e'manmadika' ijnigpeikay. Kenpa'ti Diosenba' Moisésa o'madoya'uyate kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba' yoknopoe'po ijnigpeikay. 15 Aya'ada onte'ti on'noeapo. Aya' huadak huaka'eria kenpa'ti dakhuea' huaka'eria on'noyhadpo onte'ti on'noika'apo. Kenda yoknopokay konigti judío huairia kenda on'nopoika'. 16 Konigepo huadakda e'kika'ta'

huanopoya' ijjeretpakpo ijkikay. Dioserea huabokereka kenda tiahuaydik me'nika'ne.

¹⁷ Nogbayo nogbayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huakka' huabayok ijhua'eonhuahuika'depo huaboa'da ona'ti do'huedbayo ijkumejdepo pai'da huama'buytaj nog huaknopoe'eri nog huaknopoe'eri huama'buyen huakupe a'bayokya'po kenpa'ti Diostaj a'yokya'po ijkumejmey. ¹⁸ Kenda e'kade'te sue'ada judío aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka' e'nighuedade'te Diostaj konig oveja 'uhua e'arakde' menhuahuayme'ne. Huakka' aratbut kupopakhue' ee'te kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huaahue' ene'tada. ¹⁹ Ke'na Diosen jakyo, do'taj men'huahuayme'ne dakhuea' do'taj e'batia'pakta' e'paknayo iyō kan'tiake' iyā gobierno huairitaj kan'batia'pake'. ²⁰ Kenomey tiakhue' ee'nayo judío huairitone' ogkupopakya' do ee'teda nama'da do e'ika'nayo ontada mone'. ²¹ "Aratbut e'buyada ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika'nok iyōda opud huairia on'totiakne." Kenyo'da huairitone'taj 'utta'da ijmana'mey. —Pabloa Félixtaj ona'uy.

²² Kenda o'peēdepo Félix kenda Jesúsen huanigpeika'eria o'noknopoika'ngitaj huadakda o'nopoēpo nogda Pablota' e'kata' pakhue' o'ēpo,

—Lisias sorotataj huairi o'tiakdepo nogiti menbatia'pakapone. Pablota' nogiti yoknokotapoy. —Félix a o'mana'uyate.

²³ "Pablota' jakyo yatōe' orokhue'dikda yatōe'. Tinukuhue' yae'. Jakya' katepi' e'kata' o'pakpo ka'dik ka'e kenpa'ti ke'nen huadi'a on'pakpo ta'huade'dik ka'ne' kenpa'ti aypo bayokika'dik ka'ne'." Capitántaj ona'uyate Félix huairia.

²⁴ Sue'da huame'noe e'pokde'te Cesarea huakka' jakyo onte'ti Félix huairi okye'uyate huatoēere. Huatoē o'dikka' Drusila. Drusila judío aratbut o'uy. "Jesucristotaj menbatia'pake' Pablota' monigtotiak." Félix a o'mana'uyate. ²⁵ Aratbut huadaknopo'da o'nepo Dioseno'da kika'dik o'ne. Huaso'a katepi' o'pakika' kahue' yanika'. Kene'huaya' huame'noete oknopōehue' huae'eritaj dakhuea' ogkika' uynok Diosa castiga o'magka'apo. Kenda Félix o'peēpo o'me'pukudpo,

—Oyēda kenpa'da ijpeēdey. Yahuati'. Nogok katepi' kahue' e'huae'oka' o'nokoypo on'taj o'peēapone. —Félix a ona'uyate.

²⁶ Kenpa'ti e'oroka'huayak huakupe huao'roka' Pabloa beyokapet Félix o'nopoēpo nogok nogok a'batia'pakya'po Pablota' o'nokoyika'uy. ²⁷ Ken konig o'adhuahuika'po botta' huabayok o'pokpo Félix kenpa'da o'orokuyate. Porcio Festo huabo gobierno huairi o'uyate. Félix judío huairitaj huadi'da ee'ta' o'pakpo konig jakyo Pablota' orokahuedada Félix okhua'uyate.

25

Huairi Porcio Festoa Pablota' o'boa'uyate.

¹ Cesareayokon gobierno huairi a'eya'po Festo okye'uyate. Bapa' huame'noe o'undepo Jerusalényo o'hua'uyate. ² Jerusalényo sacerdote huairiere judío huairiere Festotaj: "Pablo dakhuea' o'kika'uyate," nama'da o'nona'po. ³ Dagta' Pablota' mon'arak. Huakkuruda judío huairi soatayo' on'batia'pakdepo, "Oro' o'paknok Cesarea huakka' jakya'

yata'mona'. Iyo Jerusalényo Pablotaj mo'nigtotiake.'" Festotaj judío huairia o'nona'nig'a. ⁴ "Keje'." Festoa o'mana'po,

—Pablotaj Cesareayo ijtoey a'ti ayo ijhua'apoy. ⁵ Opuden huairi Cesareayo doere hua'dik mo'ene. Pablo dakhuea' eka'nayo aya' huaa'dik mo'ëapone. —Festoa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

⁶ Jerusalényo ocho diezpi' huame'noe Festo o'edepo ona'ti Cesareayo o'kume'uyate. Eme'te kente egkupopakte gobierno huairi apon huahuadte o'huadpo, "Pablotaj yan'totiak." O'mana'uyate. ⁷ Pablo e'kudde'te judío huairi Jerusalénya' on'tiakdepo Pablotaj on'huahua'po, Pablo nogda nogda dakhuea' o'ka'uyate nama'da on'huaa'nig'a buttida huaahue' o'ne huairi o'nopoë'uyate.

⁸ —Dakhuea' kahue' ijje'uy. Judío en e'mana' e'madoya'taj dakhuea' kahue' ijje'uy. Diosen jaktaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenpa'ti Roma gobierno huakhuairitaj dakhuea' kahue' ijje'uy. —Pablo ona'uyate.

⁹ Festo huadakda o'e. Judíomeya e'huaa'ta' o'pakpo,
—¿Ontaj daka'da me'tipe'e'po menpa' Jerusalényo e'huaa'ta' i'pak? —
Festoa Pablotaj ona'uy.

¹⁰ —Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo iyo kenda menhuaa'nig pee'dik o'ene. Judíomeytaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Sigpi' dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenda daka' i'nopoë. ¹¹ Doa dakhuea' eka'nayo bueydik ijje'ayetnig'a, kenda judío menhuaa'ne buttida ehue' ee'nayo be'api' kenomeytaj bayokhue'dik me'nene. Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'ëapone. —Pablo Festotaj ona'uyate.

¹² Festoen huanopoë'eritaj Festoa o'batia'pakdepo,
—Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'ëapone, ia'nok kentaj i'hua'apo.
—Festoa Pablotaj ona'uyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa o'tibo'uyate.

¹³ Nogok sue'da huame'noe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice Agripaere Festotaj a'batia'pakya'po Cesareayo on'hua'uyate. ¹⁴ Sue'da huakka' huame'noe kenteda o'nunhua'nok Pablotaj Festoa o'tia'pakpo:

—Pablo huabakuda' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo iyoda o'e. ¹⁵ Jerusalényo do Festo ijjednok, "Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate. Kentaj kadarake'." Judío sacerdote huairi judío huatone' huairi rea do'taj moname'ne. ¹⁶ "Be'api' Roma gobierno huairi ida arakhue'dik o'ne. Dakhuea' o'ka' huaso'teda huaa'dik yane'. Ke'na huaso'teda kenda kahue' ijjemey a'dik o'e. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka' pee'dik o'e." Judío huairitaj ijmana'mey. ¹⁷ Kena'po judío huairi iyo en'tiakde'te ida eme'te gobierno jakte enkupopakte ijhuadpo huairien apon huahuadte ijhuadmey. "Pablotaj yan'totiak." Ijmana'mey. ¹⁸ O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te judío huairia yanhuaa'apetpi' ijnopoëpi' kenda huaahue' o'neme'. ¹⁹ "Konig oro'en adhuea'pane' on'kika'uyatenig Pablo kikhue' o'uyate. Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti Jesús o'buey'uyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa o'manmadika'onhuahuika'uyate." Judío huairia me'noname'ne. ²⁰ Pablotaj kate ijka'apet nopoëhue' ijje'po, "¿Judío huairia ontaj dakhuea' bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipe'e'po menpa' Jerusalényo e'huata' i'pak?" Pablotaj yona'mey. ²¹ "Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na men'pee'." Pabloa mename'ne. Kena'po Pablotaj ijtoëpo

nogok Roma huakhuairitaj ta'mona'dik ijjepono ijtama'apoy. —Festo huairia Agripataj ona'uy.

²² —Do kenpa'ti Pablota'j e'peeta' ijpaki. —Agripa Festota'j ona'uy.
—Eme'te i'peepo. —Festoa ona'uy.

²³ Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj on'otpo enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo sue'da huakka' sorotataj huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo. On'kuddepo, “Pablota'j yan'tokud.” Festoa o'mana'uy. ²⁴ En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:

—In huabokerektaj yan'tiahuay', Agripaomey. Huakka' judío aratbut kentaj dakhuea'ada on'huaa'po iyo Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo “Kabueye” mona'ika'nig'a. ²⁵ Kenda Pabla o'ka'uyate dakhue' ehue' o'énok arakhue'dik mo'et ijnopoe'po, “Roma huakhuairite e'huata' ijpaki.” Pabla oa'nok kente ijtama'apoy. ²⁶ Roma huakhuairitaj beroba' e'ta'mona'ta' ijpaknig'a katepi' e'timadoya' nopoe'hue' ijjepono opudtaj ijtotiaki kenpa'ti huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Kentaj yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pee'. Kenda Pabla dakhuea' yakuyetpi' a'ta'monaya'po timadoya'dik ijjeapoy. ²⁷ Roma huairite Pablota'j e'ta'mona'te dakhue' ya'kiketnig beroba'te ta'monahue' ee'nayo dakhue'da e'dik o'e ijnopoe'y. —Festoa Agripaomeytaj o'mana'uyate.

26

Pabla huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

¹ —Kenda i'kiketnig e'batia'pakta' e'paknayo mona'. —Huairi Agripa Pablota'j ona'uyate.

Pablo huairi Agripataj o'manigba'tepo,

² —Dakhuea' o'kadhuahua'uy Judíomeya men'huaa'nok ontaj, huairi Agripa, durugda on'nonbatia'pakapone. ³ Kenda judío aratbut o'noknopoe'po on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya on'batia'pakika'nig o'na huadakda i'nopoenok do'taj daka' men'pee'.

Pabla Cristotaj nopo'koreahued o'epo kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

⁴ Huakka' jak kente ijsi'poe'uy aya'da ijkika'uyng kenpa'ti Jerusalényo isi'poted aya'da ijkika'uyng aya'da judío aratbuta on'nopoe'. ⁵ Huasi'poted fariseoen huaknopoe'eri ijjunhuahuika'uy. Judío aratbut fariseonayo Apagba' e'mana' on'deretpakpo ogkika'. Kenda judío on'nopoe' kenpa'ti ea'ta' e'paknayo a'dik mo'ene. ⁶ “Aratbut e'bueytaj onte'ti ijmanoyhuada'apoy.” Oro'en adhuea'pane'taj Apag Diosa o'mana'uyate. Kenda yoknopoenok gobierno huairia do'taj kan'pee'po men'totiakne. ⁷ Oro'en Israel doce onaratbutyo' kenda o'noknopoe'. Aratbut e'bueytaj onte'ti Diosa o'manoyhuada'apo. Kenda oro' judío on'nopoe' kena'po huame'noe kenpa'ti sikyo Diosen ogkika'po. Kenda do'huakon yoknopoenok sue'da judío aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika' nama'da men'huaa'po, huairi Agripa. ⁸ E'bueytada Diosa noyhuada'dik o'e mena'po opudomeya oknopoe'hue'dik mo'e?

Konig Pabla a'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj o'magkika'uyate.

⁹ Jesús Nazareteritaj huaknopoe'eritaj a'nenda dakhuea'da magkika'dik ijje' ijnopoe'depo ¹⁰ Jerusalénya' ijkika'uy. Judío sacerdote huairia kenda huaka' o'madoya'po be'yoknok huabakuda'

jakyo huakka'tada ijbakudika'uy. Jesústaj huaknopoe'eritaj ijbakudika'uy. Kenoka' en'barakde'te 'urua'da ogka' do kenpa'ti ijnopoe'ika'uy. ¹¹ Jesucristotaj kanoknopoebatike'po huakka' kenomeytaj ijmabitbitika'uy. Nogda nogda judíoen huaitake' jakya' ijmabitbitika'uy. Huakka' ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo a'mabitbitiya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy.

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² Kena'po huaknopoe'eritaj bakuda'dik beroba' judío sacerdote huairia bo'yokuynok Damasco huakka' jakyo ijhua'depo. ¹³ Dage e'hua'ete, huairi Agripa, tokhuad e'huadte niokpo huaboro'mon huakjey kurudya' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere nogomeytaere bo'tita'tepo. ¹⁴ Ken oro' aya'da sorokte okmahue'kuy. Hebreoen hua'ate ijpeepo, "¿Do'hued aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo? O'na huata'da dakhuea' igka'ne. Diga'da igka'ne." Kenpa' ijpee'uy. ¹⁵ "¿Be'a i'e, Huairi?" Yona'uy. "Jesús ijje'y. Do'taj digda megka'ne. ¹⁶ Yabo', o'na do'hued kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon kenda yamanbatia'pakika'. ¹⁷ Ontaj judío aratbut nog aratbutkon egkataj o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte o'ta'mona'ne. ¹⁸ Kenomeya do'taj konig okpohue'a kanoknopenke'po, dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'korea'po konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo, onte'ti toto'taj nigpeehue' ka'nike'po, Diostaj kan'nigpe'pe'po, do'takon kanoknopoe'po, Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti Diosen 'uru aratbutere Diosere kan'noeonhuahuike'po kenomeyte o'ta'mona'ne." Jesúsa kurudya' mena'uyne.

Kenda Pabla o'tiahuay'uyinig huaboa'da o'nigpeika'uyate.

¹⁹ Ken konig Jesúsa mena'uyne ijpee'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi Agripa. ²⁰ Huakkuruda Damasco huakka' jak huae'eritaj ijmanmadika'po nogok Jerusalén huae'eritakon kenpa'ti aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog aratbuttaj ijmanmadika'po, Diostaj yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue' yane' onte'ti huadakda yag'kika'. Huadakda boka'nok aratbut opudtaj on'tiahuaypo on'nopo'korea'de on'nopoe'apo. Ken konig ijmanmadikika'uy. ²¹ Kena'po Diosen jakyo judío aratbuta men'toe'uyne kenpa'ti do'taj e'arakta' men'pakpo. ²² Diosanayo do'taj mentihuapoknok oyda kenpa'ti daka'da ijmanmadikikay aya'tada huairitaj pai'da aratbuttabeta'. Kenpa'da kenda o'e'apo Moisés kudak Diosen huamanbatia'pakeriere on'timadoya'uyate kenda ijmanmadika'ikay. ²³ Cristo pai'da nopoe'dik o'e'apo kenpa'ti nogok bueydik o'e'apo kenpa'ti huakkuruda Diosa e'bueytada o'noyhuada'apo. O'noyhuaddepo, oro'en judío aratbuttaj nog aratbuttaere Diosa o'manopo'tihueke'apo kenpa'ti onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo, kenda Cristoa o'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere Apagba' huamanbatia'pakeria on'timadoya'uyate. Kenda ijmanmadika'onhuahua'uy. —Pabla huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopoe'dik yae' huairi Agripa. Pabla o'pakpo ona'uyate.

²⁴ Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa o'okoypo:

—Konig huaseg i'epo nama'da ia', Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.

²⁵ —Huasegda ehue'ada nama'da ahue' ijje_y, 'uru huairi Festo. Huadakda ijmanay. Buttida ijmanay. ²⁶ Agripa huairi iyo o'e. Aya'da ijmanbatia'paknig ke'na huadakda o'no_po_e. Kentaj daka'da ijmanbatia'pakpo me'pukhue' ijje_po ijmanbatia'paknok iregireg kahue'ada kena'po huairi Agripa aya'da o'no_po_e daka' ijno_po_ey. ²⁷ ¿Kenda Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate menpa' i'no_po_e, Agripa huairi? O'no_po_e ijno_po_ey. —Pabloa o'mana'uyate.

²⁸ —'Urua'da enapi' okno_po_ehued ijje_y. —Agripa Pablota_j ona'nok.

²⁹ —Idamonpi' konig Cristotaj yokno_po_ika'nig o'nakon kenpa'ti nogomey men'peenig yanokno_po_ika' huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabloa o'mana'uy.

³⁰ Pablo kenda e'manade'te Agripa huairi, Festoere Bereniceere kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo on'bopo ³¹ nogyon o'nokbahua'uyate. A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate. Huayahuaya on'batia'pakpo:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.

³² —“Roma huairia do'taj me'pee'po ijhua'apoy.” Pabloa ahue' e'eme'nayo kenpa'da oroka'dik ijjeayyet. —Agripa Festotaj ona'uy.

27

Romayo Pablota_j o'ta'mona'uy.

¹ Italia huadaribayo do Lucastaj Pablote_re nogomeyereta_j oy mon'mata'mona' huaboa'da on'no_po_edepo sorotata_j huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotata_j huairien huadik Julio. Kenomey sorotata_j Augusto sorotata_j o'nuy. ² Huaboro' kusi'pe o'epo huakka' jak Adramitio huaje'ried o'uyate. Huahua'dikteda ee'te o'tiakatodepo o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka' jakyo huaje'eri o'uy. Tesalónica Macedoniabayo o'e. Asia huadaribayo hua'dik o'uy. ³ Eme'te huakka' jak Sidón huaboro' e'pogte o'betuy. Pablota_j huadi'da Julia o'enek Pablo huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy. Pablota_j katepi' o'paknok aratbuta yokdik o'ne'uy. ⁴ Nogok Sidónya' o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej ope'topen okpokuy. ⁵ Huadariba Cilicia kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo o'e. Mirayo o'betuy.

⁶ Ayo sorotata_j huairia nog kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken Alejandria kusi'pe Italia huadaribayo o'hua'apopo. Italia huadaribayo a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj bo'kuda'uy. ⁷ Sue'da huame'noe ijhue'da o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka' o'bapoknok konig o'huatiaknok nogyon okhua'dik o'epo Creta huagkuta'mej huadariba adpen o'hua'po Salmón huakka' jak o'pokuy. ⁸ Creta huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po, huakka' o'bapoknok daka'da o'hua'po kente o'dikkika' Buenos Puertos o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.

⁹ E'hua'onhuahuade'te huakka' huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe judío aratbut bapehue'dik fiesta ogkika' e'pokde'te kenok e'pogte diga'da bapokdik o'enek kusi'petone'te huiyokda o'e. Ta'kotdik o'e. Pabloa o'no_po_epo 'uruda o'manopoea'po:

10 —Oro' e'pogte o'hua'po dakhue'da o'eapo ijnopoeuy huairi. Kusi'pe ehue' o'eapo, kenda kusi'peyo o'batohua'nig ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro' ta'kotdik o'eapoy. —Pabloa sorotataj huairitaj ona'uynig'a.

11 Sorotataj huairia kusi'petone' huatae'eritanayo o'nigpee'uy. Kenpa'ti kusi'pe huatohua' huairitaj o'nigpee'uy Pablotanayo sigpi' peehue' o'nuy. 12 Kenpa'ti huahujok kusi'pe kente huabeta' dakhue'da o'uy. Hua'dik ee'nayo Fenice huakka' jak Creta huadariyo e'pogte kente sue'da bapoka o'енок Feniceyo huakka'ada e'hua'ta' on'pakuy.

E'pogte diga'nanada o'bapokonhuahua'uy.

13 Ken e'pogya' daka'da o'bapokpo ona'ti hua'dik o'ene on'nopoe'uy. Ken o'hua'po meyhue'da Creta huagkuta'mejyo o'hua'uy. 14 Ijhuiti ehue' e'pogte e'hua'te huiyokda o'bapokuy. Diga'da o'bapokuy. Ken bapokataj on'dikka'uy Nordeste. Huagkuta'mejyan' o'tiakuy. 15 Oro'taj teyda monbapoknok e'bapokte huahue'dik o'epo ogkumeonnok bapokada oro'taj montohua'uy. 16 Huagkuta'mej Clauda adpente e'pokonde'te bapoka sue'pi' o'batikuy. Kusi'pesi'po e'tohuika' diga'da on'baa'po hue'eyya' on'behuika'po huaboro' kusi'peyo on'hueda'uy. 17 On'behuika'depo e'bijtone' kusi'petone'taj on'tihuiyigepo teyya'da ogka'uy. Kuhuadte e'pog burujda o'ika' kentaj o'dikkika' Sirte. Kusi'petone' kuhuadte o'beta'apo on'mame'pukpo cuperinatone' hueypate e'betika' bapoka' kusi'pe huatohua' on'huaraka'uy. Kenpa'da bapoka kusi'pe o'tohua'uyate. 18 Eme'te bapoka sue'pi' batikhue' o'енок teyda o'bapokpo kenda kusi'petone' o'tohua'nok katepi' huaboa'da e'pogyo on'maenapo, 19 adme'ta' kusi'petone'en kuperina e'bijtone'ere nogda nogda e'pogyo o'maena'uy, oro'en huaba'a o'maenapo. 20 Huakka' huame'noe niokpo kenpa'ti siokpo tiahuayhue'da kenpa'ti diga'da o'bapoknok oro' aya'da o'bata'kotapoy o'nopoe'uy.

21 Huakka'da huame'noe bapehue' o'енок Pabloa o'bopo, o'mana'po:

—¿Mena'po do'taj nigpeehue' mo'eme'? ¿Mena'po Creta huakka' jakya' bo'tiakme'? Nama'da o'orokme'ne. Oro' ikken Creta orokhue' ee'nayo oro'taj keypoda ehue' o'eaynig'a kenpa'ti aya'da o'maena'nig maenahue' o'eayyetrnig'a. 22 Oynayo me'pukhue' mo'ene. Kusi'petone'nayo ehue'da o'eaponig'a opudanayo sigpi' bueyhue' mo'eapone. 23 Do Diosensi'po ijjepe Diosen ijikay. Bisik Diosen huata'moneri do'te o'tiakpo, 24 “Me'pukhue', Pablo. Roma huairitaj hua'dik i'e kenpa'ti tibo'dik i'e. Ontaj Diosa daka'da bo'tioka'nok aya'da in kusi'peyo onere o'nenig mabueyhue' o'neapo.” Diosen huata'moneria mename'ne. 25 Kena'po yan'manopo'noey'. Dios buttida oa', daka'da ijnopoe'po. Kenda oa'nig kenda o'eapo. 26 Huagkuta'mejyo bapoka bo'tohua'apo kusi'pe o'betpo o'sakapo. —Pabloa o'mana'uy.

27 Botta' semana oro' e'pogte o'hua'po Adria e'pogte o'hua'po bapoka nogyon nogyon oro'taj mon'tohua'uy. Nopote sikyo kusi'pe huatohua'eria huadari akta'bogpe meyhue'da o'ede on'nopoe'uy. 28 E'pog odda huanigdikaj on'nigdika'depo treinta y seis metros odda o'uy. Nog adyon onte'ti on'nigdikapo veintisiete metros odda o'uy. 29 Sipana'tone'a e'pogya' kusi'petone' ya'sakapet on'nopoe'po 'uru siro kusi'pe huabeta' e'bijtone' e'tinuku'tada huata'pakta' e'pogyo on'maena'uy. Huata'pakte on'tinukupo on'maena'uy. Botta' botta' on'maena'po on'mame'puke'po eme' o'nonmabo'uy. 30 Kenoka' mehued o'epo kusi'pe huatohua'eria

kusi'pesi'pote e'monta' on'pakpo huaboa'da kusi'pesi'po on'huaraka'po konig kusi'pe huaojpate siro kusi'pe huabeta' e'enapa' nama' ogka'po.

³¹ —Kusi'pe huatohua'eri kusi'petone'yoda ehue' ee'nayo e'huepa' menpa' ehue'dik mo'ene. —Pabloa sorotataj huairitaj sorotataeretaj o'mana'uy.

³² Ken sorotataj kusi'pesi'po huatoe'bij o'noktegpō kusi'pesi'po o'kotnok o'tohua'uy.

³³ Sikyoedda aya'da bape'dik mo'ene. Pabloa o'mana'po:

—Botta' semana mo'eonhuahua'po bapehue' kenpa'ti tayhue' mo'eonhuahua'po. ³⁴ Sue'pi' yan'bape' o'nona'ne. Huaḡkuta'mejyo madopi'dik mo'ene nogtatipi' dakhuea' ogkahue' mo'eapone. Nogtipi' bueyhue' o'eapone. —Pabloa o'mana'uy.

³⁵ Kenda o'mana'depo pan o'bapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo. Aya'ada kenteda en'tiahuayte dakiti o'tiona'pakdepo o'posakea'depo huaboa'da pan o'bape'uy. ³⁶ Kenda on'tiahuaydepo aya'ada on'durugpakpo on'bape'uy.

³⁷ Kusi'petone'yo huakka'da o'ne'uy. Doscientos setenta y seis o'ne'uy. ³⁸ Dapoteya' on'bape'depo aypo bapehued e'pogyo on'maena'uy. Kusi'petone' pogkajda ka'e'po on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

³⁹ Ome'depo kusi'pe huatoe'eria huagkuta'mejtaj okiahue'ya e'eada konig iako huakud kenpa'ti kuhuadba' on'tiahuaypo menpa' ayo hua'dik o'ey on'nopoepo kuhuad iakoyo a'betya'po monhua', on'batia'pakpo.

⁴⁰ E'bijtone' o'noktega'po kusi'pe siro huatoe' e'pogyo on'maeampo kusi'pe huabutuka remo on'kuj huaba'te on'toepo kenpa'ti kupe-rina huaojpayon hueypate on'betpo huaboa'da bapoka kuhuadbayon kusi'petaj o'tohua'depo. ⁴¹ O'hua'po kente bothuepura e'pirukpak e'pog burujda o'epo iakoyed kuhuadte kusi'petone' ojpa o'huadato'po.

Kenteda o'uy. Menpa' tohuahue'dik o'ne'uy. Huata'pakte huahuea asakya'po huaboa'da o'saka'depo huata'pakpen. ⁴² Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj huabakuda' jakyo huae'eritaj e'barakta' on'paknig'a

⁴³ Pablotapi' e'arakta'pakhue' o'epo sorotataj huairia, "barakhue'yane'," o'mana'po "kenpa'ti kenomey e'dopie' mo'nopoē huakkuruda yag'kot e'pogyo kuhuadte kan'hua'epo ⁴⁴ nogomey ta'pote kusi'pe huaentej kenpa'ti kusi'pe hueypate yan'betpo kuhuadte ya'nonhua'." Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken ta'kothue' o'nepo huagkuta'mejyo aya'da on'bahua'uy.

28

Huagkuta'mej Maltayo Pablo o'unhua'uy.

¹ Oro' sue'pi' ta'kothue' o'epo kuhuadte o'epo huagkuta'mej o'dikkika' Malta huaboa'da o'nopoē'uy. ² Nog aratbut kenteda o'nika'po oro'taj 'urua'da mo'toe'uyne. Ehui' kenpa'ti juju'da o'enok huaboro ta'ak ogka'depo "ibodte yan'tibo'," mona'uyne. ³ Ken sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo o'tibahuedapo Pabloa. Ta'ak jukda o'enok bihui o'orokpo Pabloen huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy. ⁴ Huagkuta'mejyo aratbut huae'eria Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo o'tiononok on'tiahuaydepo,

—Ke'na aratbuttaj huabarakeri ya'etpi' e'pogyo ta'kothue' ee'tada dakhuea' ogka'nok bueydik o'e. —Huayahuaya on'batia'pakuy.

⁵ Pablonayo huaba'a onhuinoka'po bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi' ehue'da o'e'uy. ⁶ O'iyokapo, o'bueyapopi' on'nopoepo on'nigunhua'po ijhue'da on'nigunhua'po iyokhue'da kenpa'ti bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da on'nopoepo, "ke'na nogtida oro'en dios o'e," huaboa'da on'batia'pakuy.

⁷ Huagkuta'mej huairien ta'ba ibodteda o'uy. Huairien huadik Publio o'e. Ke'nen jakyo oro'taj bo'tohua'uyne. Keyo bapa' huame'noe o'ika'po aypo bo'tobapudhua'uyne. ⁸ Publio en apag dakhue'da o'epo o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo o'huahua'po. O'tiona'pakdepo o'tibata'tedepo o'yaread'uy. ⁹ Pabla e'yareadde'te aratbut on'tiahuaydepo nogda huagkuta'mej huae'eri dakhue'da o'nepo Pablotaj on'huatiakdenok kenomeytakon o'bayaread'uy. ¹⁰ Katetehue'da huakka'da mo'bayokuyne oro'taj. O'hua'po kusi'petone'yo o'kudpo oro' aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok mo'bayokuyne.

Romayo Pablo okye'uy.

¹¹ Ken huagkuta'mejyo bapa' puug o'ika'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Ken kusi'petone' juju'ok kenteda o'eonhuahua'uy Alejandria huakka' jakya' o'tiakuy. Kusi'petone' huaojpate e'ketka' dios Cástor kenpa'ti e'ketka' dios Pólux o'uy. ¹² Siracusa huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa kusi'pe huabeta' o'uy. Kenteda bapa' huame'noe o'uy. ¹³ Ona'ti o'hua'po kubogte meyhue'da o'hua'po Regio huakka' jakyo o'tiakuy. Eme'te huata'pakyan o'bapoknok ida o'hua'po eme'te Puteoli huakka' jakyo okye'uy. ¹⁴ Keyoda sue'da huama'buy Cristo huaknopoe'eritaj o'huahuaynok. "Oro'eri nogtida semana yanika'." Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro' o'hua'uy. ¹⁵ Pablomey dagte on'tiakpo huaknopoe'eri huama'buya Romaya' on'tipeedepo oro'taj dagte a'deja'po Romaya' o'norokpo Foro Apio huakka' jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate. Noga Tres Tabernasyo on'tiakuyate. O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy Pabla kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy. ¹⁶ Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia huamatojka'eritaj guardia huairitaj o'bayokuy. Pablotanayo bayokhue' o'uy. Nog aratbuten jakyo Pablo ika'dik yae' huairia ona'nok nogtida sorotataj o'tojka'uy.

Romaya' Pabla o'manmadika'uy.

¹⁷ E'tiakde'te bapa' huame'noe e'pokde'te, "judío huairitaj yan'batotiak." Pabla o'mana'uy. On'kupopakondepo,

—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue' ee'tada kenpa'ti kenda oro'en adhuea'pane' ogkika'uyate dakhue' huaahue' ee'tada judiomey do'taj teyda men'toepo Roma huairitaj Jerusalényo men'yokuy, egomey. ¹⁸ Roma gobiernoen huairi do'taj o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue' ijjenok bueyhue'dik ijjenok do'taj e'oroka'ta' e'pakada ¹⁹ Roma gobierno huairitaj "keje', orokahue' yane'," judíoa o'nona'nok, "Huakhuairitaj Romayo be'ta'mona'. Ke'na do'taj me'pee'," yona'uy. Judío aratbuttaj katapi' dakhuea' ogka' ahue' ee'pi' kenpa' yona'uy. ²⁰ Konigepo opudtaj kan'tiake' onhuaa'ne. Opudtaj a'batiahuayya'po a'manbatia'pakya'po kan'tiake' onhuaa'ne. Konig oro' judío aratbut oknopoe'epo o'bueydepo

nogok onte'ti o'noeapoy, oknopoy, do'huakon kenda yoknopoenok iya'kon do'taj sirobia on'tinuku'ika'. —Pabloa o'mana'uy.

²¹ —Judea huadaribaya' ontaj e'timadoya' beroba' ba'ehue' o'emey kenpa'ti judío aratbut Judeaya' on'tiakme', "Pabloa dakhuea' o'ka'," nogatipi' huaahue' mo'eme'ne. ²² Nogyon nogyon nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huabada Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhue'da o'ne on'bahuaa'nok kena'po kenda iknopoenig oro' e'peeta' o'paki. —Judío huairia Pablota'j o'nona'uy.

²³ Nog huame'noete o'tiakapoy, o'nona'po. Ken huame'noe emede'te Pablo e'huae'yo judío on'batiakuy. Sikyoedda huaboa'da o'manbatia'pakpo bisik o'batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj yan'nigpeika'apet. Moisés kudaka kenpa'ti Apagba' huamanbatia'pakeria Jesústaj on'timadoya'uyate. Pabloa o'mana'uy. ²⁴ Noga buttida oa' o'noknopoy'uy. Nogomeyanayo buttida oa' oknopohue' o'nuy. ²⁵ Onpapayo' nopohue' o'nepo huaboa'da yan'bahua'apet, Pabloa o'nopoepo nogitimon o'mana'po:

—'Urua'da Isaías oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate, Isaías Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega' o'nopoea'nok Isaías a' mana'po:

²⁶ Judío aratbutte yahuati' in konig yamanati': Ona'ti ona'ti do'hued hua'a mo'peunhuahuika'aponig'a noponkahue' mo'ika'apone. Ona'ti ona'ti bo'tiahuayonhuahua'aponig'a nopogkahue' mo'ika'apone. ²⁷ Opud eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Nigpeehue' mo'ene. Diosen hua'a e'tiahuayta' pakhue' mo'ene. Kena'po tiahuayhue'dik mo'ene, peehue'dik mo'ene nopenkahue'da mo'ene. Q'nen dakhuea' e'ka' me'nopo'tihueke'po Diostaj nopo'koreahue' mo'ene.

Isaías a' mana'uyate. ²⁸ Oy judío ehue' nog aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo o'manopo'tihueke'apo onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. Kenomeynayo on'nigpeika'apo. Kenda yan'nopjika'. —Pabloa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁹ Pablo kenda eade'te judío huayahuaya on'batia'pakonpo on'bahua'uy.

³⁰ Ken jakyo e'tayhuayyak ke'nen huakupe o'yokika'po o'ika'uy. Botta' huabayok o'ika'uy. Kenomey a'ta'huadeya'po en'tiahte yan'kud o'mana'ika'uyate. ³¹ Me'pukhue'da o'epo Jesús Huairitaj yan'nigpeika'. O'mana'ika'uyate. Kenpa'ti daka'da Jesucristo Huairitaj huadak hua'a o'manmadikika'uy, 'uru'a'da o'manmadika'po. "Kenda manmadikahue'dik yae'." Be'api'onahue' o'nuyate, ken.

ROMANOS

Roma huakka' jakya' huaknopoe'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Roma huaknopoe'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huanaba' ijnigpeikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

² Huadak hua'a Jesucristotaj a'nennanada Diosa o'manbatia'pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on'nigmadoya'uyate. ³ Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten huaso'nigda o'si'poe'uyate. David huairien adhuea' huayayo o'uyate. David Israel aratbuten huairi o'uyate. ⁴ Dios teyda o'epo Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Konigepo Diosen Huasi'po o'epo teyda o'epo Diosen Nokirega mo'manopo'ea'ika'ne. ⁵ Jesucristo oro'en Huairia me'tinopahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopoi'ke'po kenpa'ti Diostaj kan'nigpeike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. ⁶ Konigepo nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nanada o'noknopoe'denok. Opudomey Romano huae'erikon Jesucristoen mo'ene.

⁷ Opudomey Roma huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'maepo "Do'huedyo' yanikati' yag'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahui'po daka' kabatihuapokike'po kenpa'ti kamanoe'yike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on'nigmadoya'ne.

Pabloa Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'deta' o'pakuyate.

⁸ Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopoe'eri Diostaj Jesucristotaere daka' moknopoi'ka'nok kenpa'ti mo'nigpeika'nok nogbaya' nog huadaribaya' nogya' nogya' aratbut opudomeytaj mo'tipeedenok konig daka' moknopoi'ka' mo'tinopoedenok. Konigepo Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay. ⁹ Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopo'ene. Diostaj diga'da ijnigpeika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁰ Opudomey Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik ijkay. Diosa kahuea' e'tinopo'e'nayo ijhua'apoy. Konigepo ijtiona'pakikay. ¹¹ Opudtaj eta'huadeta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti kanoknopoi'ke'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. ¹² Huayahuaya nogiti nogiti daka' huaknopoi'ka' a'batihuapokeya'po opudtaj e'bata'huade'ta' ijpakikay.

¹³ Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok huakka'nada on'manopo'korea'uypo on'maknopoe'uy. Opudomey konigti Romayo huae'eri sue'da oknopoe'hue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj huaboa'da a'maknopoe'aya'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj nogiti daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti huanigpee' a'batihuapokikaya'po nogok

nogok opudte ijhua'apoy ijnopoe'ika'nig'a huahue'dik ijika'uy. Oydapi' huahue'dikda ijje. Kenda e'manopoea'ta' ijipaki, egomey. ¹⁴ Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da en'nopoe'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en'nopoe'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijikay. ¹⁵ Konigepo opudomey Romayo huae'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'e.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda judio huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konigepo Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' ijje. ¹⁷ Jesucristotaj eknopoe'yo'da oro'omeytaj huadaknopo'da e'huae'taj Diosa bo'tinopoe'po kenere mo'noeanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj huaknopoe'eri huadaknopo'da e'huae'taj Diosa o'matinopoe'po kurudyo kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

¹⁸ Aya'ada Diostaj e'nigpeeta' pakhue' huae'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopoe'ta' pakhue' huae'eria dakhuea' ogkika'nok Diosa huiyoknana dakhuea'da castiga magka'dik o'eapo o'nopoe'ne. ¹⁹ Kenomeytaj Diosa buttida o'e Diosa e'manopoea'tada Diostaj daka' oknopoe'dik e'eada, ²⁰ oro'en huakpoa Diostaj tiahuyhue'dik ee'pi' kenda a'ennanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuyapo oknopoi'ka'dik o'ene. A'ennanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'ennada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuyaydik o'nepo Dios teyananada o'e kenpa'ti Dios Huairida o'ika' oknopoe'dik o'nenig'a. "Diostaj oknopoe'hue'dik ijje," ahue'dikda o'ne dakhuea' huaka'eria. ²¹ Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuyapo Diostaj o'noknopoenig'a. "Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopoi'ka'po buttida e'nopoe' nopoe'hue'da o'nika'uyate. ²² "Huakka'da o'nopoe'y. Daka' o'nopoe'y." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o'nuyate. ²³ 'Urunanada o'ika' Dios. Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo. Diostaj o'noknopoe'batikpo huaboa'da noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken konig huabokerekada ogkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', ojpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da on'nopoi'ka'uyate.

²⁴ Konigepo dakhuea'da kan'nopoi'ke' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoe'uyate. ²⁵ Dios Huairitaj onte'ti eknopoe'ta' pakhue' o'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuyayika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo'da Diostanayo sigpi' pakhue' o'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "Urua'nana o'e, dakiti Dios." Aya'ada kan'batadi'kea'ike'.

²⁶ Konigepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoe'po dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po

ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nenpo o'nenpo huabot ettone'a huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. ²⁷ Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huaso'ada dakhue'nanada o'nenpo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.

²⁸ Ken hueretda Diostaj eknope'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopoike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopepo kenpa'da o'maenon'uyate. ²⁹ Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopoika'. Digda on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'. Digda on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Digda on'mahu'ika'. ³⁰ Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopoika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'. ³¹ Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'. ³² Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopo'ada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti ogkika'nayo durugda o'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

¹ Konigepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopepo castiga ogka'dik mo'eapone. ² Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da ogka'uy," Diosa buttida o'matinopepo castiga o'magka'apo. ³ "Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuaa'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'eapone nopoehue' mo'e. Dapi' Diosa castiga mogka'apone. ⁴ Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'eapetpi' kenda nama'da nopoehue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nopoe'. ⁵ Opudomeypi' Diostaj eknope'ta' pakhue' mo'enok Diosa mo'tinepahui'ne mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik mo'eapone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo. ⁶ Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo. ⁷ Kenomeya kirigayo' Diostaj on'nigpeika'po huadakda ogkika'po Diosere kurudyo 'urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa ena'te e'peeta' on'pakpo Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a

nigpeehue' huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa diga'da o'mahuadiaypo diga'da castiga o'magka'apo. Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judío dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. ¹⁰ Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpeika'eritanayo Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada on'noeonhuahuika'apo. "Huadakda o'ne." Diosa o'bahuaa'apo. Durugnopo'da o'neonhuahuika'apo. Judío huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.

¹¹ Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokie'ika'. Judíotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. ¹² Moisésenba'taj nog aratbut peehued o'nika'po dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba'taj nigpeehue' mo'ika'uynok castiga magka'dik ijje," Diosa kenomeytaj manahue' ee'pi' kenpa'da mabueydik o'neapo. Judío aratbutnayo Moisésenba' e'peedeada dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba' nigpeehue' mo'ika'uynok diga'da castiga magka'dik ijje," Diosa o'mana'apo. ¹³ Kenpa'ti Moisésenba'taj e'peeyo'da huae'eritaj "huadakda o'ne" Diosa bahuaahue' o'eapo kentada huanigpeika'eritanayo "huadakda o'ne" Diosa o'bahuaa'apo. ¹⁴⁻¹⁵ Nog aratbuta Moisésenba' ba'toehue' e'eada huanopoya'da on'nopoepo konig Diosa o'paknig egkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopoē. Huadak ogka'po on'nopoēapo. Dakhuea' ogka'po on'nopoēapo. ¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nigda nogok kene'huaya' huame'noete iregiregte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristoerea kenda on'manopoēa'po castiga on'magka'apo.

Judío aratbut Moisésenba' e'manmadikika'ada nigpeehue'da o'nika'.

¹⁷ "Judío aratbut o'ey. Moisésenba' o'nopoey. Oro'omeyen Dios kurudyo o'ika'." Opu domey judíomey mo'batia'pakika'nig'a ¹⁸ Moisésenba' daka' mo'nopoepo kenda Diosa o'pak mo'nopoepo huadakda o'e mo'nopoēnig'a. ¹⁹ Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopoehue' huae'eri o'ne. Konig ekpobig huae'eri o'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opu domey judío aratbuta daka' mo'nopoika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkiregyo huae'eritaj "Diostaj o'maknopoēa'apoy. Konig Diosen huakjey o'ey." Kenda daka' mo'nopoika'nig'a. ²⁰ Apagba' buttida hua'a o'e. Buttida huanopoē' o'e. Opu judío aratbut Apagba' mo'nopoepo nopoehue' huae'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o'ey mo'nopoēnig'a. ²¹ Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue' mo'e. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudaded mo'berika'ne. ²² "Nogen huatoē'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opudaded nogen huatoē'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. ²³ Moisésenba' huakka'da o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue' mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta o'noknopoē. ²⁴ Opu judío aratbuta Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok "Dios dakhue'da o'e." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

²⁵ Opu domey judío aratbut Moisésenba' e'nigpeika'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegitika'ne. Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen aratbut o'ne aratbuta nopoika'dik o'neapo. Moisésenba' nigpeehue' e'ika'nayo konig okteghue'onig huae'eri mo'ene, konig

nog aratbutda mo'ene, konig Diosen aratbut ehue' mo'ene. ²⁶ Nog aratbut judío ehue' huag'eri huasi'dak nigokteghue' ee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo konig judío huanigoktegerionig o'ne. Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoe. ²⁷ Opuđ judío huanigsi'dakoktegeri mo'epo Moisésenba' e'toęada nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' huag'eri Moisésenba' huanigpeika'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhuea'da ogkika'," on'huaa'apo. ²⁸ Judío e'si'poe'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o'epo, Diosensi'po o'e. Diosa nopoehue'dik o'e. ²⁹ Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne. Diosa o'matinopoe. "Huadakda o'ne." Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3

¹⁻² Judío aratbut ee' huadakda o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigokteghue' huadakda o'e. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'toęepo o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpeike'po o'bayokuyate. ³⁻⁴ Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopoehue' ee'nayo nigpeehue' ee'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huag'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po:

Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

⁵ Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadakyoda o'kika' aratbuta on'tinopoeika'po konigepo Diosa oro'omeytaj castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopoętpi'. ⁶ Diosnayo huadakyoda o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o'eapo. Kenpa'ti huadakyoda o'kika'po kene'huaya' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o'eapo. ⁷ Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadakanada o'ika' aratbuta tinopoe'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopoętpi'. ⁸ Konigepo "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o'e. Aratbuta on'nopoępo dakhuea' mogkika'." Pabla o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

⁹ Oro' judío aratbut huadakda o'ey. Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa' Diosa tinopoehue' mo'ene. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o'ne. Kenda ijja'demey. ¹⁰ Kenpa'ti Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da o'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o'ne.

¹¹ Aya'ada Diostaj oknopogkahue'da o'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o'nika'. ¹² Aya'ada o'noknopoebatikde onte'ti Diosen kikahue' o'nika'. Dakhuea'nada ogkika'. Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o'e. Aya'ada Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' ogkika'. ¹³ Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'. On'batidike'ika'. Huasokpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig pagnada o'nika'. Konig bihui e'buey'urua dakhuea' ogkika'nig ken konig ia' on'mahuja'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'. ¹⁴ Dakhue'dikda on'bahuaa'ika'. Kenpa'ti

on'mahuadiaypo on'maboy'ika'. ¹⁵ Diga'da on'bahuahuaypo idada on'barakika'. ¹⁶ Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada on'manopo'ea'ika'. ¹⁷ Huayahuaya manoeynoeyhue' o'nika'. ¹⁸ Diosa castiga egka'taj okme'pukhue' o'nika'. Diosba'a oa'.

¹⁹ "Diostaj nigpeehue' ijikamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga ogka'dik me'ea'pone." Judío aya'daribayo huae'eriere kan'nope'po Diosa Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'. Kenda o'nope'ne. ²⁰ Moisésenba' o'nigpeika'nok "huadak mo'ene." Diosa nogtitapi'onahue' mo'ea'pone. Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene. Moisésenba'a mo'nopea'ne.

"Okkahuea'depo huadakda mo'ene." Jesucristoen huaknope'eritayo'da Diosa mana'dik o'e.

²¹⁻²² Jesucristotaj aya' Diosen huamanbatia'pakeri Moiséserea on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba' nigpeikahue' ee'pi' "Okkahuea'depo huadakda mo'ene," aya' Jesucristoen huaknope'eriomeytaj Diosa ona'dik mo'ene. Judíomeytaj kenpa'ti nog aratbuttaj konigti ona'dik mo'ene. ²³ Nog aratbut oro' judío aratbutpi' aya'ada dakhuea' ogkika'. Konig Diosa bo'tipaknig kahue'da o'enok Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj oknope'dik o'ene. ²⁴⁻²⁵ Diosa oro' dakhuea' huaka'eritaj huakka'di mo'epo mo'tinepahui'po Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta dakhuea' egkikak kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj kamanopo'yare'po Diosa o'paknok Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesús a mo'nigbuey'uyatnok oro'omey huaknope'eritaj katetehue'da bokkahuea'ika'ne kenpa'ti "huadakda mo'ene," Diosa monika'ne. Kenpa'ti Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj mo'nigbuey'uyatnok Diosa huadakda o'epo a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy o'nope'ne. ²⁶ Konigti Jesucristoa mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen huaknope'eritaj Diosa huadaky'o' e'huae' mo'ea'po "bokkahuea'depo huadakda mo'ene," ona'dik mo'ene.

²⁷⁻²⁸ "Moisésenba' o'nigpeika'nok Diosa mo'manopo'yarea'ne," oro'a ahue'dik o'ene. Jesús a mo'nigbuey'uyate oknope'ika'nok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," monika'ne daka' o'nope'ne.

²⁹ Judío aratbuttayo'da Diosa o'manopo'yarea' sue'ada nama'da yan'nope'epi'. Kenpa' nope'ehue' yane'. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o'manopo'yarea'ika'. ³⁰ Dios nogtida o'epo judío huaknope'eritaj o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'po nog aratbut huaknope'eritakon o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'. ³¹ Jesucristotaj oknope'epo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Sue'ada nama'da yan'nope'epi'. Jesús taj oknope'epo Moisésenbapi' huadak o'e o'nope'epo Diostaj o'nigpeikay.

4

Abrahama Diostaj oknope'ika'uyatenok "Abraham huadakda me'taene." Diosa oa'uyate.

¹ Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopo'atu.

² Abraham huadak o'kika'nok "huadakda o'e," Diosa ahue'dik o'e. "Huadakda ijkay," a'dik ee'pi' Diostanayo kenpa' ahue'dik o'uyate.

³ Diostaj Abraham oknopoika'uyatenok "huadakda o'e," Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Be'api' huairien e'baa'nayo huairia huakupepi' bayokdik o'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o'e. En'baa'te huakupepi' bayokdik o'e. ⁵ Moisésenba' oro'omey o'kika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue'dik ee'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e'eada Jesucristotaj oknopoenok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. ⁶ Aya'ada Moisésenba' ogkika'nok "huadakda mo'ene," Diosa ahue'dik o'ika'. Diostaj o'noknopoika'nok dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," Diosa o'manika'nok durugnanada o'nika'. A'nennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:

⁷ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o'ne.

⁸ "Yokkahuea'dey, castiga magkahue' ijjeapoy." Kenomeytaj Diosa e'manade'te durugnanada o'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.

⁹ Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Nog aratbut judío ehue'taj huabokereksi'dak okteghue' huae'eritaj Diosa o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Abraham Diostaj oknopoika'nok Diosa okkahuea'po "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate o'nona'dene. ¹⁰ Abraham huabokereksi'dak okteghued ee'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. "Huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. ¹¹ Huakkuruda Diostaj Abraham oknopoika'nok "huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'opoike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona'uyate. Konigepo aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e'eadapi' Diostaj o'noknopoenok "huadakda mo'ene," Diosa manika'dik o'e. Abraham kenomeyen apag konig mo'taene. ¹² Judío huabokerek on'si'dakoktegdepo konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopoika'uyatenig konigti o'noknopoika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopoika'nok "aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

¹³ Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uynok "aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopoika'nok "huadakda i'ene," kenpa'ti "aya' huadari ijbayokapoy," Diosa ona'uyate. ¹⁴ "Huadakda mo'ene," Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopoe'eritayo'da o'bayokapo. ¹⁵ Moisésenba' en'nigpeika'nayo "huadakda mo'ene," Diosa mona'apet huakka'mona nama'da on'nopoenig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj peehuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.

¹⁶ Diosen kahued ee'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'ene," Abrahamen adhuea' huayayo huaknopoe'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopoe'eritaj "huadakda mo'ene," Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopoika'uyatenig aya'da oro'omey oknopoika'po Abraham konig oro'en apag o'ika'. ¹⁷ "Huakka' huadaribayo huae'eria do'taj me'noknopoeapone. O'na meknopoika'nig

konigti me'noknopoeapone. Do'huedsi'po o'neapo." Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopoika'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoyhuada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' ee'tada Diosayo'da ka'dik o'e.

¹⁸ Abraham huatoere huatone'nanada e'ne'te "huasi'po i'toeapone, huakka'nanada o'nen adhueva' huayayo o'neapo," Diosa ona'uynok Diostaj daka' oknopoeapo huakka'nanada adhueva' huayayo o'matoe'uyate. ¹⁹ Abraham a'ti cien años o'toeaponig'a huatoe Sarakon huatone'nada o'epo konig si'popakhue'dikda o'ika'uyatenigtaj Abraham a'epo'epi' kenda Diosa ona'uyng daka' oknopoe'po huasi'po ijtoeapoy o'nopoe'uyate. ²⁰⁻²¹ Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'eapone, Abraham oknopoehue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'ika'po huasi'po yokdik mo'eapone," daka' oknopoeapo o'tia'pakonhua'uyate. ²² Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate.

²³⁻²⁵ "Huadakda i'ene," Diosa Abrahamtayo'da onahue' o'uyate. Oro'mey Diostaj huaknopoe'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'mey Diostaj nigpeehue'da dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'mey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

¹ Diostaj oknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyapo oro'taj mo'nopo'noeya'ne. ² Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopoika'po Diosere 'urunananada o'eapone o'nopoeapo durugnanada o'ika'ne. ³ Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'eapet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopo'epo pai'da e'nopo'eada durugda o'ika'ne. ⁴ Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'nok huadakda mo'ika'ne Diosa moknopogene. Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy o'nopogene. ⁵ Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Dios di'nanada mo'ene mo'nopoea'ne. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopoika'uy ahue'dik o'eapone.

⁶ A'nenda oro'mey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'ika'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'ika'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristo a' manigbuey'uyate. ⁷ Nogbokereka bueyhue' ka'e'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogat huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e. ⁸ Diosanayo di' mo'epo oro'mey dakhuea' huakika'eri e'itipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ene nopoe'dik o'ika'ne. ⁹ Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok "huadakda mo'ene," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'mey

huaknop_oe'eritaj mo'nigbuey'uynok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. ¹⁰ A'nenda Diostaj nigpeehue' e'ikame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uynok Diosa mo'nopo'korea'uyne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpeika'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone o'nopoene. ¹¹ Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyyo Diosa mo'nopo'korea'uyne. Diostaj oknop_oepo durugnanada o'epo Diostaj o'nigpeika'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpeehue' o'uyate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpeepo mo'nopo'yarika'ne.

¹² Huadariya' nogbokerektida huakkuruerea Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Konigepo o'buey'uyate. Adán nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uynok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' ogkika'po on'mabueyika'uyate. ¹³ Moisésa Diosen hua'a manahued ee'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' ogkika'uynig'a Moisésenba'taj nigpeehue' mo'enok castiga ogka'dik o'nene Diosa manahue' o'uyate. ¹⁴ Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poehued ee'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpeehue' o'uynok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpeika'nok aya'da huaknop_oe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁵ Adán Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'epo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokerektida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. ¹⁶ Nogbokerektida Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok "aya'da mabueyika'dik o'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uynok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'ene," mona'ne. ¹⁷ Nogbokerektida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'da mabueyika'dik ee'pi' oro'omey Jesús taj huaknop_oe'eritaj Diosa di' mo'epo mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'nok nogbokerekeretida Jesucristoere kurudyo durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Adán nogatida do'taj nigpeehue' me'uynok aya'da mabueydik o'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o'epo aya'tada mo'nigbuey'uynok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'noeonhuahuika'ne. ¹⁹ Nogbokerektida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'ada dakhuea' ogkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerektida Diostaj o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa aya' oro huaknop_oe'eritaj monika'ne.

²⁰ Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ogkika'nig daka' kan'nop_oe'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nop_oepo nogiti nogiti nigpeehue' o'nika'uyate. Diosanayo nogiti nogiti o'matinepahui'po nogiti nogiti o'bakkahuea'ika'uyate. ²¹ Ken konig aratbut dakhuea' ogkika'po mabueydik e'nika'pi' Dios di'da mo'epo mo'tinepahui'po oro'omey

huaknopog'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopogepo Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknopog'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik o'ika'ne. Jesucristoere o'noika'po huadakyo' o'kika'ne.

¹ "Diosa nogiti nogiti oro'taj mo'tinepahuie'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o'ika'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o'ika'ne." Sue'ada opudomey nama'da mo'nopoetpi'. Kenpa'nayo nopogehue' yanika'. Ken konig ahue' jikay. ² Onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti dakhuea' kikhue'dik o'ne. Oro'omey huaknopog'eri Cristoere e'bueyonig dakhuea' kikhue'dik o'ene. Ken konig oro'omey huaknopog'eri o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ³ Onte'ti dakhuea' kikhue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopogepo bautiza egka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ⁴ Cristo e'bueyte egkubarakka'tada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Kenda oknopog'epo bautiza egka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuyne. Konig Jesús'taj teynanada o'epo o'noyhuada'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada'nok Diosenyo'da 'urua'nanada o'kika'ne.

⁵ Cristo e'buey'uyipi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpeika'ne. ⁶ A'nenda Jesucristotaj oknopogehued o'epo kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopogepo dakhuea' e'kika' batikdik o'ene. ⁷⁻⁸ Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopogepo e'bueyonig o'epo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o'eapone. Jesúsere durugda o'noeonhuahuika'apone daka' oknopojika'ne. ⁹ Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o'eapo. Dapita' bueyhue'dik o'eapo o'nopoene. ¹⁰ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Oy Diostayo'da a'nigpeikaya'po Cristo o'noeonhuahuika'. ¹¹ Konigepo oro'omey onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'. Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopogepo Diostaj mon'nigpeika'.

¹² Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikhue' mo'nika'. ¹³ Mune'bohue' mo'nika'. Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'. Nogda nogda dakhuea' kikhue' mo'nika'. Diosa mo'nopo'noyhuada'denok mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'. ¹⁴ Oro'omeya Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' Diosa mo'tinepahuika'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesús'taj oknopogepo onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'.

A'nen kenpa'da dakhuea' o'kika'uyne' a huadaka' kikhue'dik e'eada oynayo Jesucristotaj oknopogepo dakhuea' kikhue' o'epo Jesucristotaj o'nigpeika'ne.

15 Diosere kurudyo a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpeikahue'dik o'epo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigepo katepi' dakhuea' kika'dik o'ey nopoehue' mo'nika'. 16 E'paknayo dakhuea' ka'dik o'ene. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ene," mona'apone. 17-18 A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kakahue'dik o'ika'uynye. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopoe'po dakhuea' kakahue'dik o'epo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpeika'po huadaky'o' o'kika'ne. 19 Opudomey daka' kan'nopogke'po konig aratbut on'nopoika'nig o'nona'ne. A'nenda nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uynig'a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'. Huadaky'o'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.

20-21 A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kakahue'dik o'ika'uynye. Dakhuea' o'kikame'po durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik o'ika'ne. 22 Oynayo Jesucristotaj oknopoe'po dakhuea' kakahue' o'epo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda o'epo Diosenyo'da o'epo Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. 23 Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ogkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik o'eapo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

7

Ettone'en huatoe e'bueyde'te nogtaj toepakdik o'epo huabo huatoe'taj nigpeika'dik o'e. Ken konig Jesucristotaj oknopoe'depo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'epo Jesucristotayo'da o'nigpeika'ne.

1 O'noepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ene. O'bueydepo nigpeehue'dik o'eapone. Kenda daka' mo'no'poene do'hued judío egomey. 2 Ettone'en huatoe e'noe'ted kenpa'da 'enhue'dik yanika'. Moisésenba'a oa'. Huatoe ekbueynayo nogtaj toepakdik yane'. 3 Huatoe e'tano'e'ted ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'. Huatoe ekbueyde'te nogtaj toepakdik o'e. Onte'ti e'toepaknayo dakhuea' kahue' o'e.

4 Cristotaj huaknopoe'eri mo'epo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mone'. A'nen Moisésenba' nigpeika'dik o'uynig'a oro'tehuapa' Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopoe'po onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyatenok Cristoen o'epo 'urua'da Diosen kika'dik o'ika'ne. 5 A'nenda katepi' o'pakpo o'kika'uynye. Moisésenba'taj o'pe'depo nigpeehue'ada nogiti dakhuea'da o'kika'uynok bueydik mo'ene Diosa oa'uyate. 6 A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'ene," mone'po Moisésenba' kika'dik o'ika'ne o'nopoika'uynig'a oynayo Jesucristotaj oknopoka'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika' nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene Moisésenba'a mo'no'poe'a'uynye.

7 "Moisésenba' dakhue' o'e," ahue'dik o'ene. Moisésenba' e'pe'deada dakhuea' o'kika'uynye kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o'ene huabo'a'da

o'nope'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'pe'ada dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuyne. ⁸ Moisésenba' e'pe'edeada dakhuea'da o'edepo huaboa'da o'nopepo nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' to'ghue' o'nepo nigpe'ehue'dik o'ne. ⁹ A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopoe'hued o'epo dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopoe'hue' o'ikame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopoika'uyne. "Nogen katepi' en'tamae' eretpakhue' yane'," e'pe'edeada Diostaj nigpe'ehue' o'epo dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nope'uyne. Diosere noehuahuhikahue'dik o'ene o'nope'uyne. ¹⁰ Diostaj huadaka'da kagkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpe'ikahue'dik o'enok "bueydik mo'e'apo," Diosa mona'de'uyne. ¹¹ Moisésenba' e'pe'edeada daka' nigpe'ikahue'dik o'epo Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga ogka'dik mo'e'apone," Diosa mona'uyne.

¹² Moisésba' Diosenba' o'e. Kenpa'da huadak o'e. Kenpa'da buttida o'e. ¹³ Moisésenba' huadakda o'e. Moisésenba'taj e'nigpe'ika'nayo Diosa castiga ogkahue' mo'e'apone. Moisésen huadak hua'ataj nigpe'ikahue'dik o'uynok "castiga ogka'dik o'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'pe'edepo dakhue'da o'ey, dakhuea'da huaka'eri o'ikay o'nope'uyne.

¹⁴ Moisésenba' huadakda o'ika'. Diosen Nokirega Moisés'taj o'nope'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri ijje'po dakhuea' ijkika'uy. ¹⁵ Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik ijikay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ada dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopoe'hue'da ijje'y. ¹⁶ Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ada dakhuea' ijkika'po konigepo Moisésenba' oyda huadak o'e ijnopoey. ¹⁷ Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ada ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne. ¹⁸⁻¹⁹ Do'huada dakhue'da kahue' ijje'y. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda ijje'y. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e'ada dakhuea' ijkikay. ²⁰ Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ada eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nope'a' nok dakhuea' ijkay.

²¹ Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay. ²²⁻²³ Diosen hua'a huadaknana'da o'e o'nope'po huakka' e'nigpe'ika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpe'eta' pakhue' o'epo kenpa'da dakhuea' kika'dik o'ey, o'nope'ene.

²⁴ Nopo'durugpakhue'da ijikay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy. ²⁵ Diostaj e'nigpe'ika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen 'urua'da kika'dik o'ika'apet.

¹ Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kakahue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'paknig ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'e'apo," Diosa onahue' mo'e'apone. ² Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'e'apo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokirega huadaky'o' e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'e'apo," Diosa onahue'

mo'əapone. ³⁻⁴ Moisésenba'taj nigpeĭkahue'dik o'uyne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik mo'ənok kenpa'ti noeahuahuikahue'dik mo'uyne. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huaso'nigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'əapone Moisésenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesúsá oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.

⁵ Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoe'erinayo kenda Diosen Nokirega o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. ⁶⁻⁸ Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokirega o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnopoda Diosere o'noeahuahuika'apone.

⁹ Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'to'e'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kikhue' mo'ika'po kenda Diosen Nokirega o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene. ¹⁰ Cristo opudomeytaj e'nopo'to'e'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kikhue' mo'ika'po Diosenyoda bo'kika'ne. ¹¹ E'bueytada kubarakya' Diosen Nokirega Jesucristotaj o'noyhuada'uyate. Diosen Nokiregada oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyoda o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregada mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

¹² Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo kika'dik o'ika'apone. ¹³ Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeahuahuika'apone, egomey.

¹⁴ Aya'tada Diosen Nokirega e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene. ¹⁵ Oro'omeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ea'dene. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Moisésenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. ¹⁶ Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. ¹⁷ Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeapone, Cristoere durugnanada o'noeahuahuika'apone.

¹⁸ Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. 'Urua'da o'unhuahuika'apone. ¹⁹ Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya' on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'. ²⁰⁻²¹ Diosa 'urua'nanada e'ka'tada Adán Diostaj nigpeehue' o'ənok "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo,"

Diosa oa'uyatenig'a. Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunakanada o'ēapone. Huadariyo huā'erikon onte'ti parahue' ya'ēapet, mabueyhue' ya'neapet. Huadaky'o'kon ya'bakerekapet. 'Urubada ya'ēapet. ²² Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'. ²³ Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huā' o'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'ika'ne. ²⁴ Kurudyo Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'apone tiahuahue' e'ēaded oknopoēnok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuahue' eē'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone o'nopo'ika'ne. ²⁵ Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuahue' e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

²⁶ Daka' o'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopohue'da eē'tada Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj 'urua'nanada mo'nigtiona'pakika'ne. ²⁷ Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopō'eritaj Diosen Nokirega mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopō'ika'po, katepi' o'pakika'nig o'nopo'ika'po Diosen Nokireg e'tiona'pakte Diosadakon o'nopo'ika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopō'epo batikhue'da Diosen 'urua'da o'kika'apone.

²⁸ Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak kagkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuike'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopo'ene. ²⁹ Kenomeya Cristotaj o'noknopō'epo huakkuruda Diosa o'maknopō'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopō'eried Huairi kajke'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate. ³⁰ Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopō'ika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

³¹ Dios oro'omeyere o'ika'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene. Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopō'ika'ne. ³² Diosa Huasi'po Jesustaj bueyhue' kae'po tiokahue' o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpeea'ikaya'po Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'ete bo'tihuapokika'apone. Mo'noeonhuahuika'apone. O'nopo'ene. ³³ Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'de'uynok "dakhuea' ogka'," be'api' oro'omey huaknopō'eritaj huaahue'dik mo'ika'apone. ³⁴ Oro'omeytaj Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da eē'tada o'noyhuada'uyate. Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey huaknopō'eritaj "dakhuea' ogkika'po kenpa'da bueydik o'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene. ³⁵ Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiappi', egkapi', aypo toēhue' eē'pi', yudtaj toēhue' eē'pi', taka'a a'arakya'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'ika'ne. ³⁶ Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopoe'eri o'enok oro'omeytaj bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne. Konig oveja huakka'tehue' on'batiarakika'nig oro'omeytakon matinepahuihue' mo'epo e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

³⁷ Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka' di' mo'ika'nok batikhue'ada nogiti nogiti Cristotaj oknopoika'ne. Diostaj nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne. ³⁸⁻³⁹ Diosa di'nanada mo'epo Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria ee'pi', kuruderia egka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'epi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon batikhue'da oknopoika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi nokiregapi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huahueyapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'epone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok batikhue'da oknopoika'apone. Do daka' ijnopoey.

9

Israel arathuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹⁻³ Ken do'hued arathut, Israel arathut do'hued arathut e'eda huakka'ada Diostaj nopo'koreahued o'nepo Cristotaj oknopoehued o'nenok kenomeytaj suhue'nanada ijmakunhuahukay. Kan'nopo'kore' huakka'da ijmatinopoikay. Cristotaj kanoknopoe' huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued arathut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueyudta' castiga do'taj e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjepo buttida ijjay Diosen Nokirega me'nopoea'nok da ahue' ijjej. ⁴ Israelen adhuea' huayayo Israel arathut o'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o'epo o'matoika'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisesenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ene o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate. ⁵ Abraham Isaac Jacobere Israel arathuten adhuea'pane' o'nuyate. Jesucristokon Israel arathut osi'poe'uyate. Cristo Dios o'epo aya'enda Huairi o'e. "Cristo 'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

⁶⁻⁸ "Huasi'po i'toeapone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda huayayo o'epo, huayayoensi'po o'nen hueretda adhuea' huayayo o'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel arathut hueretda ehue' o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matoeapone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po o'ne, o'nopoene. ⁹ Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poe'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a Rebecataj o'toeapakuyate. Nogtiedda apag e'eda botsi'poa' huadapoyo o'nuyate. ¹¹⁻¹³ Isaacensi'po si'poehued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpeika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijjuy. Esa'utaj sue'da di' ijjuy." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poehued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

¹⁴ Esaútaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhuea' kahue' o'ika' Diosa. ¹⁵ "Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijjeapoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moiséstaj Diosa ona'uyate. ¹⁶ Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'ene. Oro'omey digá'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'ene. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahuika'ne. ¹⁷ Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik ijikay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopoike'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoroka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. ¹⁸ Egipto huairi nopo'koreahue' kae' Diosa o'pakpo o'nopo'e'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopoika'. Nogomeytaj kan'nopo'kore' o'pakpo o'maknopoika'.

¹⁹ "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o'eapoy. Nopo'koreahue'dik ee'nayo Diosa castiga menpa' ogkahue'dik mo'ene." Be'api' yadapetpi'. ²⁰ Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o'ene. Sorokkoso konig o'ene. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o'e. Oro konig suhuigkosonig ee'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'nigkame?" Diostaj onahue'dik o'ene. ²¹ Sorokkoso huaka'eri konigti sorok mamasot o'to'epo 'urua'nanada koso ka'dik o'e. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada' koso ka'dik o'e. Konigti Dios katapi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o'ika'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o'ika' Dios.

²² Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o'ika' e'maknopo'e'a'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate. Idada castiga magkahue' o'uyate. ²³ Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig kenpa'ti o'matinepahuika'nig e'manopo'e'a'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo mo'noanhuahuike' moknopo'e'a'ne. ²⁴ Diosa o'pakpo judío aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'. ²⁵ Kenda Oseasa Diosen huamanbatia'pakeria a'ennada o'manigmadoya'uyate: Do'hued aratbut ehue' o'nunhuahuika'uyinig "do'hued aratbut o'ne," ijja'apoy. Di' maehue' ijjunhuahuika'uyinig'a di'da ijmaeapoy. Diosa oa'uyate. ²⁶ Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o'nika'," oda'ika'nigtaj "Dios huanoeonhuahuika'eriensi'po o'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

²⁷⁻²⁸ Isaíasasa Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen aratbut huakka'nanada o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig idada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o'neapo. Diosere on'noeonhuahuika'apo." Isaíasasa oa'uyate. ²⁹ Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut dakhuea' huakika'eri o'nenok Dios Huairi teynanada o'epo castiga o'magka'po aya'tada o'mahuiguyate. Oro'omey Israel aratbuttanayo mo'tinepahui'po aya'tada batiarakahue' mo'eapone. Huakka'mon o'noeonhuahuika'apone. Isaíasasa o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbuta Jesucristotaj eknopo'e'ta' pakhue' o'nika'.

³⁰ Nogdakon e'manopo'e'a'taj ijpaki. Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue' nog aratbut pakhue' e'nikapi' Jesucristotaj o'noknopo'enok Diosa

o'bakkahuea' depo "huadakda mo'ene," o'mana'uy. ³¹⁻³² Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbutnayo Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' e'eda Diosa bokkahue'po "huadaka' mo'ene," mone'po Moisésenba' e'kika'ta' on'paknig'a nigpeikahue'dik o'nenok Diosa manopo'yareahue' o'uyate. Cristo konig e'ituka' huidonig e'bahuedatoka' huidonig o'nenok kentaj huakka' judío aratbuta diga' okbira'po oknopoe'hue' o'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo. ³³ Apagba' kenda oa'po:

Jerusalényo nogtatida ijta'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huidonig o'nenok huakka'ada oknopoe'hue'dik o'nika'apo. Kentaj huaknopoe'erinayo nama'da yoknopoi'kay ahue'dik o'neapo.

10

¹ Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey pogomey. ² Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa o'paknigtaj nopoe'hue'da o'ne. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki. ³ Diosa dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda mo'ene," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj oknopoe'dik e'eda nopogkahue' o'nika'. Oro'omey huadakda o'ene. Moisésenba' daka' o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da on'nopoi'ka'po Diosen Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. ⁴ Moisésen e'mana' hua'a Cristoa aya'da o'nigpeika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba' konig dakhuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'ika'.

⁵ "Huadakda mo'ene," Diosa kamane'po "Moisésenba' aya'da hua'a nigpeika'dik yanika'. Sigi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda kakahue'dik o'ene. ⁶ Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'ene," kamane'po Cristotaj oknopoe'po "Cristotaj atotikyaya'po kurudyo be'api' behuikdik o'eapo" nopoe'hue' o'ene. ⁷ Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuadaya'po be'api' hua'dik o'eapo," nopoe'hue' o'ene. Cristo huakudaka'da ee'tada Diosa a'noyhuada'uyate. ⁸ "Huadak hua'a mo'pe'ede'po mo'batia'pakpo huanopoya' mo'nopoe'de." Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopoe'po kenda huadak hua'a o'manmadikikay ⁹ "Jesús oro'en Huairi o'e," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa huakudaka'da ee'tada Jesústaj a'noyhuada'uyate huanopoya'da eknopoe'nayo Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁰ Huanopoya'da Cristotaj oknopoe'nenok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'y o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

¹¹ "Aya'tada Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'ene,' o'mana'aponok huaknopoe'eria nama'da yoknopoi'kay nopoe'hue'dik o'neapo." Apagba'te kenpa' oa'. ¹² Aya' Cristotaj huaknopoe'eri judío ehue' huaknopoe'eritaj judío huaknopoe'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'ene," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o'ne. Judío huaknopoe'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopoe'eri konigti o'ne. Dios kenomeyen Huairi o'e. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po

o'bakkahuea'apo. ¹³ Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mapeedepo o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'. ¹⁴ Aratbuta Huairi Cristotaj oknopohue' ee'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a peehuedda ee'nayo Jesucristotaj oknopohue'dik o'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo Jesucristoen peehue'dikda o'nika'. ¹⁵ Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' ee'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o'ne. Konigepo huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'urunanada o'ne." Apagba'a oa'.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'peeda eknopoe'ta' pakhue'da o'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopoe, Huairi." A'ennanada Isaíasaa oa'uyate. ¹⁷ Kenpa' e'jka'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'peedepo oknopoe'dik ya'neapetpi'.

¹⁸ Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'peede o'nona'ne. Apagba'a inpa' oa'uyate: Huadariyo adtenanada meyopi' aratbut o'nika'po Diosen hua'a on'peede'uyate.

¹⁹ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopoe'uyate, o'nona'ne.

Opuomey Israel aratbuta do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj ijmatinepahui'apoy. Nog aratbut nopohue'da huae'eri o'ne opudomey nama'da mo'nopoenig'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopoeaponok diga' mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate. ²⁰ Nog aratbuta do'taj ukhue' ee'pi' me'noknopoeapone. Dios konig o'e moknopoea' Diostaj onahued ee'pi' Diosa o'maknopoea'apo. Isaíasaa kenda me'pukhue'ada Diosen hua'a o'mana'uyate.

²¹ Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpeehue'da mo'jka'ne. Do'taj moknopoebatikuyne. Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpejka' o'manika'uyng'a." Kenda Isaíasaa Diosen hua'a oa'uyate.

11

Suhue'tada Israel aratbuttaj a'manopo'yareaya'po a'manoeanhuahuikaya'po Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po o'baktie'ea'uyate.

¹ Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o'uyate, o'nona'ne. Dokon Israel aratbutda ijje. Abraham o'uyate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamín aratbutkon ijje. Diosa do'taj enhue' me'uyne. ² A'ennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'taene Diosa o'maknopoi'ka'po maenhue'da o'jka'. A'ennada Elíasaa Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuua'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopoene. ³ "Israel aratbuta aya'da o'nen huamanbatia'pakeriomeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahui'gika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o'nenme'te.

Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa' Elíasa e'tiona'pakte, ⁴ "Ehue', onyo'da noehue' i'ene. Q'nayo'da do'taj di' ehue' o'ene. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmakto'eno'k e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne." Diosa Elíastaj oatokuyate. ⁵ Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj o'noknopoenok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate. ⁶ Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya' o'manoeanhuahuika'apo. Aratbutada huadaknanada egkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konigepo Diosa okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'ene.

⁷ Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'ene," Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uynig'a kenda Diosa o'paknig nopoe'hue' o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopoe'hue'ya ka'nike'. ⁸ "Israel aratbuttaj Diosa oknopoe'hue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj oknoponkahue' o'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o'nika'. Diostaj konig ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj peehue'dik o'nika'apo." Apagba'a oa'. ⁹ Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo: Kirigayo' fiestate huakka'nanada aypo on'to'epo on'bapika'po on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o'ene huata'da nama'da on'tinopoi'ka'po idada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'ene nama'da on'nopoenig'a Diosa castiga o'magka'apo. ¹⁰ Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopoe'hue'dik o'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

¹¹ Judíomey Jesucristotaj oknopoe'hue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maepo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopoe'apet. Oyda judío hua'e'eriomey Jesússtaj oknopoe'hue' o'nenok nog aratbutataj oknopoe'dik o'ne. Nog aratbut huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo konigti Cristotaj eknopoe'ta' yan'pakapetpi'. ¹² Judío aratbuta Cristotaj oknopoe'hue' o'nenok nog aratbutataj huaknopoe'eri Diosere durugnanada o'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o'nedepo nogiti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

¹³ Opu'd judío ehue' hua'e'eriomeytaj o'nona'ne. Opu'domeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijpakpo opudomeytaj diga'nada on'boroayika'ne. ¹⁴ Opu'domey 'urua'nanada Jesucristoen bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj diga'da on'boroayika'ne. ¹⁵ Diosa judío aratbut oknopoe'hue'

huaꝑ'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensip'opo e'dik o'ne. Nogok judiomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoeꝑepo huadaknanada o'eapo. Konig e'buey e'manoyhuadonig ken konig o'neapo. ¹⁶ Abrahamomey judio aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda o'nepo Dioseny'oda ogkika'uyatenok kenomeyen adhuea' huayayo Diosen aratbut o'nepo Dioseny'oda yag'kika'apet. Kenda konig pan o'ne. O'nonbatia'pakapone. Judiomey pan Diostaj ogka'po huakkuru pan ogka'po Diostaj e'yokde'te huadaky'o' Diosen o'e. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti aya'da huadaky'o' o'e. Diosen o'e. Ken konig judio aratbut Diosen 'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda ee'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya'neapet. Dioseny'oda ya'neapet.

¹⁷ Diosen judio aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huatoꝑ'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkudak o'noe. Ken konig huakka' judio aratbut hua'opi ekteg konig o'ne. Opudomey nog aratbut huaknopoe'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkudeanig mo'ea'po Diosa mo'nopo'noeanhuahuika'ne. ¹⁸ "Oro'omey huaknopoe'eri huadakda o'ene. Judio oknopoe'ehue' huaꝑ'eri konig hua'opi e'bakteganig dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoe'ehue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopoe'ehue' e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopoika' uynok kenomeyere opudomeyakon moknopoika'po kenda daka' yan'nopoe'.

¹⁹ "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judio hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'. ²⁰ Dakamon mo'nopoe. Cristotaj oknopoe'ehue' o'nenok Diosa judiomeytaj o'maen'uy. Opudomey judio ehue' e'eaꝑa kenyo'da Cristotaj moknopoika'nok Diosen mo'ika'. Huadakda o'ey, huata'da tinopoehue' yanika'. Daka' yan'nopoika'. ²¹ Judio oknopoe'ehue' huaꝑ'eritaj Diosa matinepahuihue' ee'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopoika'nayo kenpa'ti eknopoebatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'eaꝑone. ²² Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopoe'ehue' huaꝑ'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknopoe'ehue' judio huaꝑ'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopoe'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinopoehue' e'ika'nayo kenpa'ti Jesustaj eknopoika'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopoebatiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopoika'. ²³ Diosen judio aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopoe'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. ²⁴ Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi ee'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyne. Opudtapi' e'bakkudea'nayo judio aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeanhuahuika'apo.

²⁵⁻²⁶ "Konig judio aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopoe'ene." Opud nog aratbut nama'da nopoe'ehue' yanika'. Huakka'da

judíomey Jesústaj oy eknopoē'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopoēdenok kenoknayo aya' judíomeya o'noknopoēapo, kenda huabo'a da e'manopoēa'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalénya' Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o'ēdeapo. Judío aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo. ²⁷ Kenda ijmana'uynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁸ Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopoē'ta' pakhue' o'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopoē'dik mo'ika'po Diosensi'po mae'dik mo'ene. Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. ²⁹ Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'ēapo. ³⁰ Opuomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeēhue' e'nika'uytada oydakon judíomey nigpeēhue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. ³¹ Judíomey oyda Diostaj nigpeēhue' e'nika'tada konig Diosa mo'tinepahuika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. ³² Aya'tada konigti matinepahui'dik kaē'po "aya'ada konigti dakhuea' ogkika' aya'ada konigti nigpeikahue' o'nika'," Diosa o'bahuaa'uyate.

³³ Diosnayo huakka'nanada o'nopoika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopoika'. Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopoēhue'dik o'ika'ne oro'mey. ³⁴ "Kenda Diosa o'nopoika'nig nopoēhue'da o'ene. Diosa aya'da o'nopoēnok aratbuta Diostaj onmadikahue'dik o'ene. ³⁵ Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda o'ene." Diosba'a kenpa' oa'. ³⁶ Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o'nika'. "Dios'urunanada o'ika', huaboro'nanada o'ika', huadaknanada o'ika'." Aya'ada kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpeika'po mogkika'.

¹ Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada mo'ika'po mo'tinepahuika'nok okkahuehue' mo'nika'po "Diosenyo'da ijjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy." Huanopoya'da mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak. ² Konig oknopoēhue' huaē'eria on'nopoika'nig ogkika'nig konigti kikahue' mo'nika'. Nogpa'da mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopoika'po mogkika'. Kenda huadaky'o'da, kenda Diosa o'paknig mogkika'.

³ Jesucristoen huamanmadika'eri ijje'po daka' on'boroayi': Huairi ehue' e'ēada huairi ijje' nama'da nopoēhue' yanikati'. Huadakda ehue' e'ēada huadakda ijje' nama'da nopoēhue' yanika'. Opuada daka' yan'nopoika'. Diostaj 'urua'da oknopoika'po Diosen huadakda kika'dik o'ene, daka' nopoika'dik o'ene. ⁴ Huašo' nogtida eē'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi huakpo hua'oj huakitta' nogda nogda huašo'a o'toepo nogso'tida e'ēada huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne. ⁵ Ken konig oro'mey huaknopoē'eri huakka'nanada eē'pi' Cristotaj oknopoēpo Cristoen

nogsō'tida o'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya nogsō'tida o'maika'ne.

⁶ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok kenpa'ti Diosa mo'nopoea'nok nogda nogda Diosen kika'dik o'ika'ne. Nog huaknopoe'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a Diosa oro'taj e'manopoea'nayo Diostaj daka' oknopoe'po daka' mon'manbatia'pakonhuahuika'. ⁷ Kan'mantihuapoke'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka' mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po Diosen Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka' mon'manmadikika'. ⁸ "Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi' e'tae'nayo durugteda pai'da huae'eritaj mon'bayokika'. Huaknopoe'eritaj huabatioka'eri ee'nayo daka' yan'batiokika'. Pai'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopoe'po Diosen 'urua'nanada mogkika'.

⁹ Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka' mon'tinosikpo huadakyo'da mogkika'. ¹⁰ Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Nogānayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopoika'po mon'bahuua'ika'.

¹¹ Batikhue'ada Diosen diga'da mogkika'. Diga'da Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

¹² Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'noipoika'. Pai'da e'nopo'enayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

¹³ Pai'da e'eda huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.

¹⁴ Oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri o'enok huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuahue'ada mon'mationa'pakika'.

¹⁵ Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huiкте a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.

¹⁶ Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka' mon'matoika'. "Donayo huadakda ijikay," huata'da tinopoe'hue' mo'nika'. Pai'da huae'eri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoey," nopoe'hue' mo'nika'.

¹⁷ Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyo' mogkika'. ¹⁸ Nogtaj nogtaj maboynue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'. ¹⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. ²⁰ Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati". Maymaya' ea'nayo hue'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoe'po kokbeda'da

on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate. ²¹ Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

¹ Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. ² Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. ³⁻⁴ Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobierno huairien sorotataj me'pukdik o'eapone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. ⁵ Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopoepo mon'nigpeika'. ⁶ Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.

⁷ Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huatae'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopoepo huadak o'kika' mon'huaa'ika'. ⁸ Nogatj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. ⁹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogatj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogatj da bahuaahue' yanika'. Nogen katepi' en'tae' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'енок "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone. ¹⁰ Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'eapone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.

¹¹ A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehuihya'po ida bo'huahuarakdeapone. ¹² Oy iyo huadariyo aratbut on'maika'po konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig o'eapo. Konig aratbut sikkiregya' dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika' konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kikhue' o'eapone. ¹³ Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogatj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikhue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoehue' mo'nika'. ¹⁴ Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopoe'hue' mo'nika'po kikhue' mo'nika'.

14

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuaahue' mo'nika'.

¹ Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopoehue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopoepo," maboyhue' yanika'. ² Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o'ene on'nojoika'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopoehued o'nepo aypoyo'da bape'dik o'ene on'nojoika'. ³ Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. ⁴ Oro'mey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika'," "huadakda ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa batihuapokika'dik o'mae.

⁵ Kenpa'ti sábadote baahue' o'epo tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona on'nojoika'. Nogomeynayo judioen fiesta huame'noete e'tiona'pakta' pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti o'enok aya'me'noeteda Diostaj tiona'pakdik o'ene on'nojoika'. Sábado baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo kenda yag'kika'. Sábado'pi' nog judioen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo kenda yag'kikati'. ⁶ Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po huakka'mona sábadote baahue' o'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po nogomeynayo sábadote'pi' on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da on'bape'ika'.

⁷ Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik o'ika'ne. Katepi' oro'mey huata'da o'pakika'nig kikhue'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone. ⁸ Kenpa'ti oro'mey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene o'nopoene. ⁹ Oro'mey e'manoete oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti e'mabueyte oro'en Huairi a'ikaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti Diosa o'noyhuada'uyate.

¹⁰ Dakhuea' o'ka' huama'buytaj huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj batibiraehue' mo'nika'. Nogok aya'ada Cristotaj tikupobo'dik o'eapone. Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda mona'apone. ¹¹ Apagba'a inpa' oa': Ijnoeonhuahukay, buttida ijjay. Do'taj aya'ada huikudate mentibahuadpo "Cristoyo'da Dios Huairi o'e," me'nona'apone. Kendation buttida ijjay. Dios Huairia oa'.

¹² Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo "dakhuea' o'kika'," huama'buytaj e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj ona'dik o'eapone.

Huama'buytaj dakhuea' tokahue' a'eya'po daka' mon'nopoepo huadakyo' mogkika'.

¹³ Konigepo “dakhuea' o'ka',” Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj huidpotapi' huayahuaya bahuaahue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' a'eya'po huadakyo' mogkika'. ¹⁴ Konig Jesucristo Huairitaj huaknopoe'eri ijje'po aya'da huaen aypopi' huadak o'enek bapika'dik o'ene doa e'nopoetada “huaen huakyaripi' donayo bapehue'dik ijje',” nogapi' en'nopoetada do e'bape'nayo kentehuapa' dakhue'da o'e. ¹⁵ Kenda huaenpi' huama'buya bapehue'dik ijje' on'nopoika'nig oro'omeya e'bapika'nayo huama'buytaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ogka'apo. Konigepo huama'buytaj di' maehue'dik o'ea'pone. Kenomey huaknopoe'eri huama'buytakon a'manopo'yareaya'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken huaen huama'buy bapehue'dik o'epo oknopoe'batikhue' ka'ne'po ken huaen bapehue' mo'nika'. ¹⁶ Dakhuea'da ogka' huaahue' mo'ike'po konig kika'dik o'ene e'nopoada kikhue'dik o'ika'ne. ¹⁷ Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj oknopoika'po “in huaen bape'dik o'ene,” “nog huaen bapehue'dik o'ene,” kirigayo' nopoehue' o'ika'ne kenpa'ti “in huamai' mai'dik o'ene,” “nog huamai' mayhue'dik o'ene,” kirigayo' nopoikahue' o'ika'ne. Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj oknopoika'po Diosen 'uruada e'kika', huadakyo'da e'kika' kirigayo' mon'nopoika'po mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopoepo o'eretdi'pakpo huayahuaya di' mo'maepo mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopo'ek Diosen Nokirega mo'nopo'durugpakika'ne. ¹⁸ Ken konig Cristotaj o'nigpeikapo Diostaj o'durugpakika'ne. Kenpa'ti “huadakda ogkika',” aratbuta bo'huai'kapone.

¹⁹ Huama'buy huayahuaya di' a'maikaya'po huayahuaya a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika' mon'eretpakika'. Kenpa'ti huama'buy nogiti nogiti Jesucristo Huairitaj kanoknopoike'po 'uruana'ada e'kikata' mon'pakika'. ²⁰ Nog huaknopoe'eri huama'buy huaenpi' bapehue'dik o'ene yan'nopoetpi' oro'omeykon bapehue' mo'nika'. Oro' e'pe'nayo oro'taj on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konigepo onte'ti Cristotaj ya'noknopoe'batikapetpi'. Konigepo huaen huadakda bape'dik ee'pi' bapehue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' mo'nika'. ²¹ Oro'omey huaen o'pe'nok huamai'hue' o'mai'nok katepi' o'ka'nok huama'buyakon dakhuea' eka'nayo eknopo'ebatiknayopi' dakhue'da o'e. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue' mayhue' mo'nika'. Nogded manigkahue' mo'nika'. ²² Aya' huaenda bape'dik o'ene o'nopoetpi'. Katinig mai'dik o'ene o'nopoetpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea' kikhue' o'ene o'nopoedepo durugda o'ea'pone. ²³ Ken huaen bapehue'dik o'ene e'nopoada e'bape'nayo dakhuea' o'ka' o'nopo'ea'pone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoada eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikhue' mo'nika'.

¹ Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o'ene on'nopoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka' o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da

kikahue' mo'nika'. ² Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti huadak kagkike'po, nogiti Cristotaj kan'nigpeike'po, kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. ³ Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Diosenyo'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopoebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne. ⁵⁻⁶ Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopo'ea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene," "urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo'e'." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' huae'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

⁷ Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigiti huaknopo'e'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopo'e'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'. ⁸ "Opudomeytaj kabatihuapokike'po Cristotaj ijmanigta'mona'apoy." Diosa judío adhuea'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judiotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. ⁹ Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopoe'denok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadaknanada o'ika'." Judío ehue' huae'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judío ehue' huae'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahuika'," iija'apoy. Diostaj ijabatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti iija'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

¹⁰ Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

¹¹ Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

¹² Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuea' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'eapo. Nog aratbutenbeta' Huairi o'eapo. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopoika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

¹³ Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopoike', Cristotaj moknopo'epo mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokirega teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopoike'po. Ij-tiona'pakikay.

¹⁴ Opudomey Cristotaj huaknopo'e'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'epo huadaknanada mo'epo, huayahuaya di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj moknopo'epo huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopo'epi' ¹⁵ Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehueda ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁶ Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak

hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopoēnok Diosen Nokirega o'manopo'toēpo Diosa bae'dik mo'maeapone.

¹⁷ Jesucristotaj yoknopoēpo Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada judío ehue' huāē'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo durugda ijikay. ¹⁸ Cristoa me'nopo'toēonhuahuika'nok Jesúsēn huadak hua'a ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'ēnig 'urua'nanada ijikika'uy nok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoika'po Diostaj on'nigpeika'. ¹⁹ Diosen Nokirega be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijikika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po Jerusalénya'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda Ilirico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. ²⁰ Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopoēdenok, keya' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' ijjemey. Keya' aratbut Cristoen huadak hua'a peēhued eē'ted ijpakpo ijmanmadikikay. ²¹ Kenda Apagba'te oa'nig ijikay.

Aratbuta Cristotaj tipeēhued o'neonhuahuika'depo on'tipeēapo. Cristotaj o'noknopoēnka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopoē'uyate.

²² Romayo opudomeytaj e'mata'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik ijje'uy. Jesucristoen huadak hua'a peēhued huāē'eritaj huakkuru hua'dik ijje'uy. Konigepo opudomey Roma huāē'eritaj huahuahue'dik ijjuy. ²³ Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikadhuahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo ²⁴ Españayo ijtiakonhuahua'po opudomeytaj ijmeta'ika'apoy, ijnopoy. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Españayo menta'mona'. ²⁵ Oyednayo Jerusalényo ijhua'apoy. Pai'da e'ēada huama'buy huaknopoē'eritaj huakupe ijtohua'apoy. ²⁶ Macedonia huaknopoē'eria kenpa'ti Acaya huaknopoē'eria Jerusalényo pai'da huāē'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te. ²⁷ Jerusalénya' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huāē'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopoē'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényo huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te. ²⁸ Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényo pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Españayo ijhua'po opudomey Roma huāē'eritaj onta'unapet. ²⁹ Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'toēnok on'madurugpaka'apone.

³⁰ Jesucristo Huairitaj moknopoēpo Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokirega di'da mo'ēa'nok diga'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. ³¹ Judeaya' oknopoēhue' huāē'eritaj Pablota' yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalénya' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. ³² Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yokyeapoy.

Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijnopo'noeyapoy. ³³ Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kaike'.

16

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹ Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda o'ika'po Cristoen huaknopoe'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'. ² Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka'yade'ika', konig huama'buy huaknopoe'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

³ Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigdikta'monay. ⁴ Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigepo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' huæ'eri huama'buya dakiti on'manika'. ⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek o'epo, Acaya huadaribayo huæ'eri o'epo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopoe'uyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay. ⁶ María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. ⁷ Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakuda' jakyo o'ne'uy. 'Urunanada huaknopoe'eri o'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopoe'y. Do'hua Jesucristotaj oknopoe'hued ee'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopoe'eritaj di'da me'taene. ⁹ Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpeika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay. ¹⁰ Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopoe'eri o'epo pai'da e'nopo'eada Cristotaj oknopoebatikhue' o'uy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos ijmadikta'monay. ¹¹ Herodión do'hued aratbut o'e. Herodióntaj saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne. ¹² Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadikta'monay. Kenomeya Huairi Jesucristotaj on'nigkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'nigkika'uyate. ¹³ Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopoe'eri o'e. Aya'ada on'tinopoika'. Rufoen huayetaj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued huayeonigti me'tajka'uy. ¹⁴ Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj Hermestakon saludos ijmadikta'monay. Kenomeyere huaknopoe'eritaj saludos ijmadikta'monay. ¹⁵ Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj huaknopoe'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.

¹⁶ Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da huaknopoe'ere nog huakka' jak nog huakka' jak huæ'eri huaknopoe'eria saludos on'madikta'mona'.

17 Keyoj ijjay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta' on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopoe'hue'dik mo'eapetpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' moknopoe'de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'. Kenomeytaj peehue' yanika'. 18 Kenomey nama'da huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpeehue'da o'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo ogkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda huaknopoe'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. 19 Opudomeya Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpeika' aya' huaknopoe'eriada nogya' nogya' mo'tinopoene. Konigepo ijdurugpaki. Opudomey huadaky'o' a'kikay' daka' mo'nopoika'nok kenda ijpaki. Kenpa'ti dakhuea' a'kay' nopoe'hue' mo'ika'nok kenda ijjeretpaki. 20 Dios Huamanoeya'eria bo'tihuapoknok ida toto' nama'da huaa'eria onte'ti engaña ogkahue'dik mo'eapone. Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj mogkike'.

21 Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut Lucio Jasónere Sosípatererea saludos mo'dikta'mona'ne.

22 Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.

23 Gayoen jakyo do Pablo ijikay. Gayoen jakyo huaknopoe'eria a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huatoe'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne. 24 Aya' opudomey huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Dioštaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabla oa'uyate.

25 Dios 'urunanada o'e. Teynanada o'e. Konig teyda kanoknopoi'ke'po opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopoe'dik yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari kahuedaded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopoika'uyate. 26 Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopo'e'a'dene. Oy aya'baya'da aratbut nogya' nogya' on'mapeedepo o'noknopoe'de. Kenda yan'manopoe' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopoi'ke' kanigpeike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopoe'a'de.

27 Dios nogtida Huairi o'e. Diosayo'da aya'nanada o'nopo'e. Jesucristotaj oknopoe'po "Dios 'uruda o'e. Kenpa'da huadaknanada o'e." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.

1 CORINTIOS

Pabloa huakkuruda Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a ka'manbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opuđtaj o'nigmadoya'ne. Do huama'buy Sósteneserea on'nigmadoya'ne. ² Opuđ Corinto huakka' jakyo huae'eri mo'ene. Diosensi'po ka'ne'po Diosa opuđtaj boktie'ea'uyate. Jesucristotaj moknopoe'po Diosen mo'ene. Opuđtaj on'nigmadoya'ne. Nogyon nogyon aya'tada Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne. Jesucristo oro'omeyen kenomeyenere Huairi o'e. ³ Apag Dios oro'en o'e. Dios, Huairi Jesucristoerea opuđtaj huadakda montihuapokike' kenpa'ti opuđtaj huadaknopa'da mogkike'. Mo'nopo'noeyike'.

Jesucristotaj moknopoenok Diosa opuđtaj daka' mogkika'po bo'tihuapokika'ne.

⁴⁻⁹ Kenda Diosa o'ika'nig kenda o'kika'apo. Diosen huasi'poere mo'noeonhuahuike'po Diosa opuđtaj mo'baktie'ea'uyate. Cristo Jesústaj moknopoi'ka' nok Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. Diostaj mo'nigpe'enek 'urunanada e'huae' huakka' bo'tihuapokika'ne. Jesucristotaj moknopoenok aya' opuđ Diosen daka' kagkike'po Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. 'Urudayo' kan'batia'pakike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diosen opuđ kan'nopoi'ke'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Jesucristoen e'manmadika'te kan'pee'po Diosa e'tihuapokok daka'da moknopoi'ka'po mo'nigpei'ka'. Konigepo Jesucristo onte'ti e'tiakapo'te mo'nigunhuahuika' nok Diosa aya' daka' kagkike'po bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakapo'te kene'huaya' huame'noetedakon Diosa mo'nopo'teypaka'ika'apet. Kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' ogka'," be'api' huaahue'dik o'neapo. Konigepo Diostaj dakiti yonikay.

Opuđ bokupopakpo Jesucristoen huaknopoe'eri o'ene, kenpayo'da yan'nopoi'ka'. Nogpa' nogpa' nopoe'hue' yanika'.

¹⁰ Opuđ huakka'da mo'epo konigyo' aya'ada yan'nopoi'ka'. Konigyo' yan'batia'pakika'. Nogpa' nogpa' batia'pakhue' yanika'. Konigyo' yan'nopoi'ka'. Konig Dios o'pakika'nig yan'nopoi'ka', egomey pogomey. Jesucristo Huairi kenda o'paknok diga'da o'nona'ne. ¹¹ Huayahuaya nogpa' nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen jak huae'eri kenda mename'ne, egomey pogomey. ¹² "Pabloen huaknopoe'eri ijje." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen huaknopoe'eri ijje." Nogomeya o'da'ika'. "Pedroen huaknopoe'eri ijje." Nogomeya o'da'ika'. "Cristoen huaknopoe'eri ijje." Nogomeya o'da'ika'. Ken konig nogpa' nogpa' opuđ boa'ika'ne. ¹³ Cristotaj po'sakeahue' o'nuy. Hueypa cruzte do Pabloa nigbueyhue' o'ne'uyne. Konig do'hued huaknopoe'eri ka'ne'po bautiza ogkahue' o'nuyne. ¹⁴ Botta'tayo'da bautiza ijmagma'uy. Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagma'uy. Nogatnayo bautiza magkahue'da ijje'uy. ¹⁵ Pabloen huaknopoe'eri ka'e'po bautiza mogka'uyne be'api' ahue'dik o'ne. ¹⁶ ...Aa' yokkahueate nogtaj bautiza

yogka'uy. Estéfanas huabeteretaj bautiza yogka'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da ijje'uy ijnopøey. ¹⁷ Bautiza kamagke'po Cristoa ta'monahue' me'uyne. Jesús en huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj Jesús a'manigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Jesús onte'ti o'noepo aratbuttaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa' Jesús a'ka'uyate kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da huadik kamanbatia'pakike'po ta'monahue' me'uyne. 'Urua'da huadik aratbuten huadikda e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj oknopøehue'dikda ya'neapet. Kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ya'eapet. Kenpa'ti Cristoere noeonhuahuahue'dik ya'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuike'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopøedenok Diosa o'manopo'yarea'de.

¹⁸ Hueypa cruzte Cristo o'buey'uyate o'manmadika'ikay. Kenda hua'a nama'da o'e oknopøehue' huæ'eria on'nopoika'po kenpa'da bueydik o'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak hua'a oknopøika'po onte'ti Cristoere o'noeonhuahuika'apone. Teyda huadika Dios oro'taj mo'noeanhuahuika'apone. ¹⁹ Apagba'te inpa' o'madoya'uyate: Oknopøehue' huæ'eria huakka' katetapi' on'nopoika'nig'a. Nogok nopøehue'da o'neapo. Aratbut huakka' on'nopoenig'a kenda nama'da on'nopøe ijhuua'apoy. A'nennada Diosa oa'uyate.

²⁰ Huakka' huanopøe'eri 'urua'da huanopøe'eri nama'da on'nopoika'nig'a Diosa o'manopøea'de. Diosyo'da huadaknada o'nopøe. ²¹ Dios o'paknok aratbut huæ'enda daka' on'nopunhuahuika'po Diostaj oknopøehue'dik o'nika'. Diosa daka' o'nopøepo Jesús en huadak hua'a huaknopøe'eritaj o'manopo'yarea'ika'. Ken huadak hua'ataj oknopøehue' huæ'erianayo on'tierikika'.

²² Judío aratbuta aknopøeya'po konig Diosayo'da ka'dik o'enig eaktiahuyenta' on'pakika'. Nogda nogda e'nopøe'ta' nog aratbutada on'pakika'. ²³ Hueypa cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío aratbut on'peepo huakka' o'nokbira'po oknopøehue'dik o'nika'. Jesús hueypa cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate nog aratbutada on'peepo nama'da hua'a o'e on'nopoika'. ²⁴ Judío aratbut huaknopøe'eri kenpa'ti nog aratbut huaknopøe'eri Jesucristotaj on'nigpeenok kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Kenda Dios o'nopøepo 'urua'da o'kika'. ²⁵ Kamanigbueye'po Diosa kurudya' Jesús taj o'ta'mona'uyate. Dios nopøehue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy aratbutada en'nopøe'tada Diosa kenda o'ka'po huakka'nanada o'nopøepo o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate. ²⁶ Opu domey huaknopøe'eri sue'ada huakka' huanopøe'eri ee'pi' sue'ada teyda huairi ee'pi' sue'ada huairi huairiens'i'po ee'pi' Diosa boktie'ea'uyne. Kenda nopøe'dik mo'ene, egomey. ²⁷ Diosa o'pakpo sue'da huanopøe'eritaj o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopøe'eria kan'bira'e'po Diosa nopøehue' huæ'eritaj o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa o'pakpo o'baktie'ea'uyate. ²⁸ Aratbuttaj huairi ehue'kon kan'bayahue'po Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj pai'da aratbuttaj huatibirae'eritaj o'baktie'ea'uyate. ²⁹ "Huadakda

ijjey. Huairi ijjey. Huakka'da ijnopoeꝝ.” Dios e'peete ahue'dikda ka'nike'po kenda Diosa o'ka'uy. ³⁰ Diosa o'paknok oro'omey Jesucristotaj oknopoi'ka'ne. Jesucristotaj oknopoeꝝ Diosa 'urua'da e'kika' mo'nopoi'ka'ne. Jesucristotaj oknopoeꝝ Diostaj huadaky'o' o'ika'ne. Jesucristotaj oknopoeꝝ Diosenyo'da e'kikata' o'pakika'ne. Jesucristotaj oknopoenok Diosa mo'nopo'toeꝝ mo'noeahuahuika'apone. ³¹ Konigepo, “Huaboro'da Dios. Huadakda o'e Dios. Huamatinepahui'eri Dios o'e. Huakka'da o'ka'uyate. Kenpa' aratbuta kan'manbatia'pakike'.” Ken konig Apagba'a oa'.

2

Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda huadak hua'a Pabloa o'manbatia'pakika'uy.

¹ A'nenda opudomeytaj ata'huadeya'po on'huahua'uy, egomey. Jesucristoa mo'nigka'uyatenig ijmanbatia'pakika'uy. Diga'da huanopoeꝝ'erien hua'a onikahue' o'nika'uyne. ² A'nenda opudomeyere ijjunhua'po opudtaj Jesucristotayo'da e'tia'pakika'ta' ijpakuy. Kenpa'ti Cristo hueypa cruzte o'buey'uyate kenda'yo'da e'manbatia'pakita' ijpakika'uy. ³ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadika'po konig teyhue'da ijika'po kenpa'ti ijjiriga'po ijme'pukika'uy. ⁴ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakpo konig huakka' huamanopoeꝝ'eria 'urunanada on'manmadika'nig manmadikahue' ijika'uy. Diosen Nokireganayo teyda be'tihuapokika'nok daka' Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanbatia'pakika'uy. ⁵ Huabokereken 'uruda hua'a mo'peedeꝝ Diostaj moknopoenig'a Dios kenda pakhue' o'e. Diosen teyda hua'a mo'peedeꝝ moknopoi'ka'. Kenda Dios o'pak.

Diosen e'nopoeꝝ Diosen Nokirega mo'nopoea'ika'

⁶ Huaknopoeꝝ'eri daka'da o'noknopoeonhuahuika'nigtaj Diosen 'urua'da huanopoeꝝ o'manmadikikay. Kenda oknopoeꝝ'eria hua'e'eri on'nopoi'ka'nig manmadikahue' o'ikay. Oy gobierno huairi o'nika'nignayo on'bueyapo kenpa'ti kenomeyen e'nopoeꝝ' ehue'da o'eapo. Kenomeyen hua'a manmadikahue' o'ikay. ⁷ A'nennanada Dios soatayo' o'nopoi'ka'uyatenig aratbuttaj ijmanbatia'pakikay. Huadari kahued oro'taj kurudyo ijbathua'apoy Diosa soatayo' o'nopoeꝝ'uyate. Kenda ijmanbatia'pakikay. ⁸ Kenda nogbayo nogbayo huairi nopoenkahue' o'ne'uyate. E'nopoenka'nayo Jesús oro'en 'uruda huairitaj hueypa cruzte arakhue' ya'neay'uyet. ⁹ Apagba'a oa'po: Diostaj di'da hua'e'eritaj 'urua'da Diosa mo'nigkika'apone. Kenda Dios 'urua'da mo'nigkikapong aratbuten huakpoa tiahua'yue'dikda o'nika'uy. Kenda peehue'da o'nika'uy. Kenpa'ti kenda Diosa mo'nigkikapong nopoeꝝ'eria da o'nika'uy.

¹⁰ Kenda Diosa mo'nigkika'apong oro'taj a'manopoenkaya'po Diosen Nokirega bo'tihuapokuyne. Aya'da Diosa o'nopoeꝝ Diosen Nokireg kenpa'ti o'nopoeꝝ oro'taj mo'nopoea'uyne.

¹¹ Konig nog aratbuta on'nopoi'ka'nig oro'omeynayo nopoeꝝ'eria dik o'ika'ne. Ke'nen nokiregayo'da kenda on'nope. Konigti kenda Dios o'nopoi'ka'nig Diosen Nokiregayo'da o'nopoe. ¹² Konigti kenda Diosa katetehue' mo'nigkika'apong a'nopoenkaya'po Diosen Nokireg oe'uy. Aratbuten nokireg baehue' o'uyne. ¹³ Kenda Diosa oro'taj mo'nigkika'apone Diosen Nokirega mo'nopoea'uyne.

Kenda o'manmadikikay. Konig huabokerekada on'no*poika*'nig manmadikahue' o'ikay. Diosen Nokirega mo'no*po'toenok* Diosen hua'a oro'a o'manmadikikay.

¹⁴ Aratbuta Diosen Nokireg toehue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'manmadikika'nig peehue'dik o'nika'. Diosen e'manmadika' nama'da o'e on'no*poepo*. Diosen e'manmadika' nopounkahue' o'nika'. Kenomeynayo Diosen Nokirega o'manopo'toenok on'no*poenkika*'. ¹⁵ Aratbut Diosen Nokireg on'no*po'toepo* aya'da no*po'e'dik* o'ne. Huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' no*po'e'dik* o'ne. Nogomey Diosen Nokireg toehue' o'nepo "dakhuea' ogka'," oro'omey huakno*po'e'eritaj* huaahue'dik o'nika'. ¹⁶ "Kenda Dios Huairi o'no*poika*'nig be'api' no*poehue'dik* o'ne. Diostaj onmadikahue'dik o'ne." Apagba'a kenpa'oa'. Oro'nayo Diosen Nokireg o'no*po'toene* o'no*poey*. Konigepo Cristoen e'no*po'e'* oro'akon o'no*poene*.

3

Oro' Diosenyo'da huabaa'eri o'ene.

¹ Ken konig huabokerek Diosen Nokirega no*po'toehue'da* mo'enek opudtaj onbatia'pakdik ijika'uy, egomey, pogomey. Konig huasi'po huaboa'da Cristotaj o'nokno*poedenigtaj* onbatia'pakdik ijika'uy. ² Konig huasi'potaj on'hue on'yokika' konig sigda sigda daka'da opudtaj o'nonmadikika'uyne. Konig huabokerekataj ijanmadikikay opudtaj onmadikahue' o'nika'uyne. Huabokerekataj e'manmadika' peehue'dikda mo'ika'uyne oyda kenpa'ti peehue'dik mo'ika'ne. ³ Aratbutada on'pakpo ogkika'nig opudomeyakon Diosen Nokirega o'pakika'nig kikhue' mo'ika'ne. Nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuaypo kenpa'ti nogtaj nogtaj mo'maboyika'ne. Konig Diostaj okno*poehue'* huae'eri ogkika'nig opudomey bokika'ne Diosen Nokiregtaj nigpeehue'da mo'ika'ne. ⁴ "Pabloen huakno*po'e'eri* ijjej." Noga boa'ne. "Apolosen huakno*po'e'eri* ijjej." Noga boika'ne. Konig huabokerek Diosen Nokireg no*po'toehue'nanada* huae'eri mo'ika'.

⁵ Do Pablo Apolosere Diosen huanaba' o'epo Diosen o'kikay. Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'uynok opudomey Jesustaj mokno*po'e'uy*. Konig Diosa mena'uyningda ijanmadikika'uy. Konig Diosa Apolostaj ona'uyningda o'kika'uy. ⁶ Do Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'uyne. Diosa opudtaj huaboa'da mokno*poea'uyne*. Apolosa opudtaj monmadikika'uyne. Diosa o'tihuapoknok nogiti nogiti Cristotaj mokno*po'e'uyate*. ⁷ Be'api' Cristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri hueretda ehue'da o'ne. Be'api' huamanmadika'eri hueretda ehue'da o'ne. Diosayo'da nogiti nogiti yakno*po'e'taj* o'batihuapokika'. ⁸ Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri konigti huadagnada ogkika'. Kenda noga noga ogkika' Diosa o'no*poepo* dakhuapa o'bayokapo. ⁹ Oro' Diosenyo'da huanigka'eri o'ene. Opudnayo konig Diosen ta'ba mo'ene. Opudtaj 'uru'a'nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj mokno*poenok* konig Diosen jak mo'ene Diosa o'ka'. ¹⁰ Do konig 'uru jak huaka'eri ijjejo Diosa be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakikay. Ijanmadikikay. Diosa

be'tihuapokonhuahua'uyne. Jak 'iddu aya' jak huanhuad o'e. Jesucristotaj eknopoe' konig jak iddu o'e. Huaknopoe'eritaj noga Diosen hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj kan'manmadikike'po daka' kan'manmadikike'. ¹¹ Jesucristo konig Diosen jak 'iddu Diosa onhuada' noga jak 'iddu ehue'dikda o'ne. ¹² Jesucristoen huaknopoe'eritaj nogte huamanmadika'eria 'urua'da on'manmadika'apo. Nogomeya sue'da huadakdik huaknopoe'eritaj on'manmadika'apo. ¹³ Jesús e'tiakte Diosen kene'huaya' huame'noe o'eapo. Kenoka' aya'da Diosen dakhuapa on'baa'de'ika'nig'a aya'ada on'tiahuayapo. Diosa o'batiahuay'ea'apo. Dios konig ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak en'baa'nayo o'bakpakapo. Sue'da huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo. Huadakda e'manmadikika' bakpakahue' o'eapo. ¹⁴ Konig 'iddute jak ogkadhua'po Diosen huadak hua'a on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eritaj daka' on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eri daka'da eknopounhuahuika'nayo batikhue'da e'ika'nayo huamanmadika'eritaj dakhuapa ya'bayokapet Diosa. ¹⁵ Sue'da huadak huamanmadika'erien huaknopoe'eri eknopoe'ada e'batiknayo Diosen hua'a huamanmadika'eria sue'da huadakamon on'manmadikika'nok ehue'da o'eapo. Huamanmadika'eriyo'da konig jak e'bakpakya' o'norokpo Cristoere onte'ti on'noeonhuahuika'apo.

¹⁶ Opu'd Cristoen huaknopoe'eri mo'ene. Opu'd konig Diosen jak mo'epo Diosen Nokireg opudennopo'yo o'ika'. ¹⁷ Diosen jak kenpa'da 'urua'da o'ika'. Diostaj 'urua'da o'e. Kenpa'ti opud Diosen jak konig mo'ene. 'Urua'da Diostaj mo'ika'nok. Diosen huaknopoe'eritaj be'api' dakhuea' e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda castiga o'magka'apo.

¹⁸ Huata'da nama'da onahue' yanika'. "Donayo huakka' ijnopoey." Ahue' yanika'. Aratbutenda e'nopoe' huakka'da ijnopoey bepi' e'nopoe'nayo hueretda e'nopoe' a'nopoeya'po "nopoe'hue'da ijjej," kan'nopoi'ke'. ¹⁹ In huadariya' huabokerek huakka'da on'nopoi'ka'. Aratbutada e'nopoe' Diosa pakhue'da o'ika'. "Huakka'da ijnopoey aratbuta ea'ada nama'da ogkika'nok Diosa o'nopoe'po ehue'da o'maea'." Apagba' kenpa' oa'. ²⁰ "Huakka' huanopoe'erien e'nopoi'ka'taj Diosanayo o'nopoe. Kenomey nama'da on'nopoi'ka'nig Diosa o'nopoe." Kendakon Apagba' oa'. ²¹ Konigepo, "Oro'en huamanmadika'erinayo 'urua'da monmadikika'ne," ken konig batia'pakhue' yanika'. Diosanayo opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne. ²² Kan'manmadikike'po opudtaj Diosa Pablo Apolosere Pedrotare bo'yokuyne. Huadari bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti e'buey bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok mo'noeonhuahuika'apone. Kenda aya'da o'puden mo'taene. ²³ Opu'd Cristoen mo'ene kenpa'ti Cristo Diosen o'e.

4

Cristoen huata'moneria konig ogkika'.

¹ Apolos doere Cristoen huanaba' o'epo Jesucristoen buttida hua'a daka' kan'manmadike'po Diosa mo'nopoea'uyne kenpa'ti mo'ta'mona'uyne. Ken konigda opuda oro'taj mokie'ne. ² Huanaba'a huairien o'tamatoepo daka'da tamatoedik o'nika'po kenpa'ti ke'nen huairitaj daka'da kan'nigpeeonhuahuike'. ³ Pablo huadakda huanaba' Diosen o'kika' do'taj opudomey mo'nope'tpi'. Pablo sue'da huadak huanaba' o'kika' mo'nope'tpi'. Kenda mepu'kehue'dik ijjej. Kenda

ijkika'uy huadakpi' dakhue'pi' do kenpa'ti huata'da tome'pukhue'dik ijje. ⁴ Opudomeyere dakhue' huamanmadika'eri huanaba' ehue' ijika'uy donayo ijnopoy. Konigepo Diostaj huadakda ijje ahue'dik ijje. Diosayo'da kenda huaa'dik me'ene. ⁵ Kurudya' Cristo tiakhued ee'ted. "Cristoen huanaba' huadak o'ka' dakhuea' o'ka'," ahue' yanika'. Cristo e'tiakte katepi' huanaba' huanopoya'da o'nopoika'nig kenpa'ti katepi' o'kika'nig konig iregireg o'kika'nig kenda Cristoa o'batiahuay'ea'apo. Aya' Cristoa kenda o'manopoea'apo. Huabokerek 'urua'da e'kika'nayo, "Huadakda i'kikame'ne." Cristoa o'mana'apo.

⁶ Kenda huaboa'da o'nona'dene, egomey, kenda opudtehuapa' on'nigbatia'pakne. Konig Apolos doere Apagba' o'kika'nig opudtaj o'nonmadika'ne. Apagba'tayo'da nigpeika'dik mo'ene. Diosen huamanmadika'eri noga "Huadakda o'e. Kentaj ijpaki. Noga huamanmadika'eri dakhue'da o'e." Ken konig ahue' yanika'. Aya'tada konigti yan'apakika'. ⁷ "Oro'nayo huadakda o'ey. Nogomey sue'da huadak o'ne." Kenpa' nopohue'dik mo'ene. Aya'da mo'matoika'nig kenpa'ti aya'da mo'nopoika'nig Diosa mo'bayokuyne. Konigepo do'huada aya'da ijbae'ika'uy nopohue' yanika'.

⁸ Huakka'da Diostaj oknopoikay. Aya'da katepi' o'paknig o'matoey. Opud oy mo'nopoenig'a. Oro' huairi o'ey, Pablo Sosteneseretaj pakhue' o'ey opuda mo'nopoenig'a. Opudomey huairi ka'ne' ijjeretpaki. Opud huairi ee'nayo oro' opudere huairi yahue'dik o'eapet. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po oro'taj Diosa mo'ta'mona'uyn. Diosa o'paknok oro' huairi ehue' o'ey. Huanaba'onig o'ey. Kenda aya'ada bo'tiahuayika'nig bueydik o'ne. Aratbuta on'batia'pakika'. ¹⁰ Cristoen o'kika'nok huasegda o'nepo ogkika' aratbuta oro'taj mo'tinopoeo. Oro'nayo Jesucristotaj daka' oknopoikay huata'da mo'tinopoika'ne. Oro'nayo teyhue'da o'ey. Opudnayo teyda mo'ene. Nopohue'da o'ne. Oro'taj aratbuta mo'tinopoika'nok opudomey huadakda o'ne aratbuta mo'tinopoi'ke'po. ¹¹ A'nenda oydakon aypota' o'ikay kenpa'ti maymaya' o'ikay. Kenpa'ti yudtata' pai'da o'ikay. Aratbuta oro'taj dakhuea'da mogkika'ne. Oro' konig nogyon nogyon o'hua'udhuahukay. Oro'en jak sigpi' ehue'da o'ika'. ¹² Aypotehuapa' yudtatehuapa' huakka'da o'baa'ika'po o'arogikay. Aratbuta oro'taj e'tidi'ke'tada oro'nayo kenomeytaj huadakda hua'a o'baa'tokikay. Kenoka' oro'taj dakhuea' egka'te bahuadiayhue' o'ikay. ¹³ Dakhuea'da oro'taj en'huaa'tada oroa kenomeytaj huadakda hua'a o'maboroayikay. A'nenda oydakon oro' konig tajpo o'enok, oro' konig pakhue' o'nika'nig o'enok oro'taj pakhue' mo'epo mo'enne.

¹⁴ Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue' o'nene. Opud konig do'hued huasi'po mo'enok daka'da on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria huakka'da e'toe'pi' huaknopoe'eri nogtida huaoj mo'toene. Do'taj mo'toene. Konig opuden huaoj ijje. Jesucristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'e opudtaj o'nonbatia'pakika'uynok opud moknopoe'uyn. ¹⁶ Konig do 'urua'da ijkika'nig konigti yag'kika'. Kenda huakka'da ijpakpo o'nona'ne.

¹⁷ Konigepo opudtaj Timoteotaj on'nigta'moname'ne. Timoteo Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo konig do'hued huasi'po huadi'nanada o'e. Ke'na Diostaj daka' o'nigpeika'. Konig Jesucristotaj ijnigpeika'nig kenda monbatia'pakapone. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo

Jesústaj huaknopœ'eritaj ijmanmadikika'uynig kenda Timoteoa monbatia'pakapone. ¹⁸ Pablo ome'pukpo oro'te tiakhue' ya'epet sue'ada do huadakda ijjeý huanopœ'eria e'nopœ'tada, ¹⁹ a'ti opudte ijtiakapoy ijnopœy Diosa e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte huadakda ijjeý huaa'eri menpa' huadak ka'dik o'neapo ijnopœapoy. Oy kenda ondapakika'nig buttida o'e ijnopœapoy. ²⁰ Dios Huairitaj e'nigpejka' huakka'dik huapa ehue' o'e Dios Huairitaj e'nigpejka'te Diosa oro'taj mo'nopo'toepo Diosen e'ka' montihuapokika'ne. ²¹ ¿Kateataj bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj dakhuea'da e'magkapi'di' e'maepi'daka'da e'matoe'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

5

Huaknopœ'eri e'ëada dakhuea' o'ka'nok yan'maoroka'. Pabloa o'mana'uyate.

¹ Opudomeyere nogtida huaknopœ'eria ke'nen huaoen huatoe'taj oktoe, o'tipeey. Kenda dakhuea'nanada o'e. Ken konig Cristotaj oknopœehue' huaje'eritipi' kahue' o'nika'. ² Oro'omey huadakda o'ey. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da mo'tinopoika'? Ke'na dakhuea'da o'kika'po suhue'nanada e'dik mo'ika'ne. Opud e'kupopakya' maoroka'dik yanika'. ³ Do'hued huaso' opudere ehue' ee'pi' do'hued nokiregnayo opudere o'jka'. Ken huabokerek dakhuea'da o'kika' ijhuaa'dey. ⁴ Huairi Jesucristo o'paknok yan'kupopak. Do'hued nokireg opudere mo'ëapone. Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik mo'ëapone. ⁵ Ken dakhue' huabokerek ke'nen huaso'taj castiga kagke'po toto'taj yan'yokti'. Nogok Jesús Huairi e'tiakte ke'nen nokireg onte'ti Diosere ka'noeanhuahuike'po toto'taj yan'yokti'.

⁶ Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea' i'kika'ne. Kenpa'da yaorokti'." Onahued mo'ene. "Huadakda o'kikay." Opuda nama'da boa'ika'ne. Nogtiada opudya' dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj orokahue' ee'nayo a'ti aya'adakon dakhuea'da bo'kika'apone. ⁷ Opud dakhuea' kahue' mo'ëapetpi' kenpa'ti huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti Cristotaj daka' mo'nigpejka'apetpi' ken huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'. 'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte oro'taj mo'nigbuey'uyate. ⁸ Konigepo huadaknopo'da mo'toika'po kenpa'ti buttidayo' mo'nopoika'po nogiti Cristotaj yanoknopoika' nogiti Cristotaj yan'nigpejka' kenpa'ti nogomeytaj bahuadiayhue' yanika', kenpa'ti nogomeytaj batuktukhue' yanika'.

⁹ Huabokerek toepakhued e'ëada ettone'taj en'bakde'ika'nayo dakhue'nanada o'e. Kenomeyere ikahue'dik mo'ene. Kenda a'nenda o'nigmadoya'uyate. ¹⁰ Oknopœehue' huaje'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika', kenpa'ti noga e'eretmatoeëada nogiti nogiti huakka'da on'pakika', kenpa'ti noga on'berika', kenpa'ti noga e'ketka' diostaj on'deretpakika'. Kenomeyere ikahue'dik yanika' opudtaj onahue' o'nuyne. Kenomeytaj kenpa'da bakhuahue'dik mo'ene. ¹¹ Aratbut Cristotaj huaknopœ'eri huama'buy ijjeý ea'ada nogta nogta ettone'taj on'bakde'ikapi', e'matoeëada nogda nogda on'eretpakikapi', e'ketka' diostaj on'pakikapi', nogeria on'tierikikapi', borrachoa' o'ikapi', huabere'eri o'nepi', Kenomeyere ikahue' yanika'. Kemomeyere bapehue' yanika'. Kenda e'mana'ta' ijpaki. ¹²⁻¹³ Oknopœehue' huaje'eritaj dakhuea'da bo'ka'ne. Manahue'dik ijikay. Diosayo'da kenda

mana'dik o'e. Opu domey huaknopoe'eri bo'kupopakika'ne. Be'api dakhuea' e'kika'nayo opudada maoroka'dik mo'ika'ne. Konigepo ke'na huaknopoe'eri ke'nen huaoen huatoe'taj oktoika', kentaj yanen'.

6

Oknopoe'hue' huae'eri huairite huama'buytaj batohuahue' yanika'.

¹ Menokapi' o'nen huama'buy huaknopoe'eri opudtaj dakhuea' o'ka' mo'nopoepo gobierno huairitaj mo'batohua'ika'nig'a. Gobierno huairi Cristotaj oknopoe'hue' huae'eri o'e. ¿Mena'po Cristotaj huaknopoe'eried huairite batohuahue' mo'ika'? Huadakpi' dakhuea'pi' o'ka' opuden huairia ona'dik mo'ene. ² Nogok kene'huaya' huame'noete aya' aratbut katepi' ogkadhuahuika'uyate Jesús en huaknopoe'eria on'mapeedepo, "Dakhuea' on'magkadhuahuika'uyate." On'bahuua'apo. Kenda mo'nopoene. Opudere huaknopoe'eri huama'buya sue'da nama'da dakhuea' eka'nayo opuden huairianayo manoe'yika'dik mo'ene. ³ Diosen huata'moneria nama'da egka'nayo nama'da ogka' oro'a bahuaa'dik o'eapone. Kenda mo'nopoe. Konigepo oro'en huaknopoe'eritaj daka' o'peepo dakhuea' o'ka' huua'dik o'eapone. Yan'manoeynoeypo yan'bakkahuea'. ⁴ Huama'buy nog huama'buytaj dakhuea' eka'nayo oknopoe'hue' huae'eri huairite batohuahue' yanika'. ⁵ Kenda mona'nig opud bira'dik mo'ene. Opudere nogtida huaknopoe'eripapi' nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da egka'nayo opudere nogtida huama'buy huadakda huanopoe'eria menpa'ya'e. Ke'na manoeynoeyika'dik o'e. ⁶ Huama'buya dakhuea' egka'nayo oknopoe'hue' huae'eri huairite kan'manoeye'po batohuahue' yanika'.

⁷ Kenoka' nog huaknopoe'eria opudtaj dakhuea'da mogka'nok kan'manoeye'po oknopoe'hue' huae'eri huairite mo'batohua'ika'ne. Kenpa' bo'kika'po dakhue'nanada bo'kika'ne. Nog huaknopoe'eria ontaj dakhuea' egka'te sohuata'da ika'dik i'et kenda huadakda o'e. Nog huaknopoe'eri ontaj ekbere'nayo kenpa'da kake' nopoetdik i'et kenda huadakda o'e. ⁸ Opud huaknopoe'eria nog huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da bo'kika'ne. Kenpa'ti mo'berika'ne. Dakhuea'da bo'kika'ne.

⁹⁻¹⁰ Nama'da huua'eritaj manpeehue' yanika'. Nogok aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'neapo. Dakhuea' huaka'eri Diosere ikahue' o'neapo. Kenpa'ti huatoeere ehue'ada nogtaj nogtaj ettone'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti e'ketka' Diosta' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen huatoe'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabotbokereka' huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabereeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen en'tamae' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti borrachoa' huakika'eri. Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huamahujia'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo Kenpa'ti nama'da ia'po huabakbere'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo. ¹¹ Nogte huakka'mona opud kenpa' bo'kika'uynig'a Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti Diosa mo'nopo'toenok Dioseno'da bo'kika'ne. Jesús Huairi o'paknok Diosen Nokirega o'paknok "huadakda mo'ene," Diosa mona'uyne.

Oro'en huaso' Diosen o'e.

¹² “Katepi’ e’ka’ta’ ijjakpo ka’dik ijjej.” Aratbuta on’batia’pakika’. Katepi’ kahue’ yanika’ Diosa manahue’ ee’nayo kenda ka’dik ee’pi’ kenda kika’dik e’eada tihuapokhue’dik mo’ika’ne. Katepi’ oro’omey kika’dik e’eada batikhue’dik o’eapetpi’ o’nopoepo kenda kikhue’ mo’nika’. ¹³ Huaaypotehuapa Diosa aypo mo’nigka’uyate. Aypotehuapa’ Diosa huaaypo bo’ka’uyate. Nogok aypo ehue’ o’eapo kenpa’ti huaaypo ehue’da o’eapone Diosa kenpa’ oa’nok. Nogen huatoe’taj kan’bakde’ike’po Diosa oro’en huaso’ kahue’ o’uyate. Cristotaj huadakdayo’ kagkike’po Diosa oro’en huaso’ o’kuyate. Kenpa’ti Cristoa daka’ mogkika’ne. ¹⁴ Diosa Jesús Huairitaj huakudaka’da ee’tada o’noyhuada’uyatenig konigti kubarakya’ Diosa teyda o’epo mo’noyhuada’apone oro’taj.

¹⁵ Oro’en huaso’ Cristoen o’taene. Do Cristoenso’ ijjejo huabakdejeritaj sigpi’ bakdejhue’dikda ijikay. ¹⁶ Huabokerek huabakdejeritaj e’bakdejnayo botta’ e’eada konig nogtida o’ne. Kenda opud mo’nopoetpi’. “Botta’ e’bakdeada konig nogtida o’ne.” Apagba’a kenpa’ oa’. ¹⁷ Aya’da huaknopoe’eri Cristotaj o’noknopoe’epo Cristoere konig nogtida huaso’ o’ne. Konig Cristo o’pakika’nig kenomey konigti on’pakika’.

¹⁸ Nogen huatoea e’bakdejta’ e’paknayo yan’makmonikati’. Kenpa’ti nogen huatoe’taj on e’bakdejta’ e’paknayo ka’e yan’nopoepo yan’monikati’. Nog ettone’taj huatino e’matie’nayo o’nen huaso’tada dakhuea’da i’ka’ne. Nogda katepi’ dakhuea’ eka’nayo o’nen huaso’taj dakhue’ ogkahue’ i’ene. ¹⁹ Oro’en huaso’ Diosen jak o’ene. Oro’omeytaj Diosa ke’nen Nokireg bo’yokuayne. Oro’en huaso’yo o’ika’. Oro’en huaso’ Diosen o’tae. ²⁰ Huakka’teda ee’tada Diosa mo’nigbae’uyne. Diosa oro’taj a’nigbaeya’po Jesustaj mo’nigbueya’uyate. Konigepo oro’en huaso’ urua’da mogkika’nok aratbut oro’omeytaj bo’tiahuaypo, Dios huadaknana da o’e. On’huaa’ika’apo.

7

E’toepaktaj Pabloa o’manmadika’uyate.

¹⁻² E’toepak menpa’ huadak ya’e do’taj on’nigmadoya’uyate. Kenda e’nopoet’ ta’ bo’pakpo on’nigmadoya’uyate. Huabokerek toepakhue’ ee’ huadakda o’enig’a nogta’ nogta’ e’eretpaknayo kan’toepakike’. Kenpa’ti ettone’ konigti huatoeyo’da to’e’dik o’ne. ³ Ettone’ e’bakdejta’ e’paknayo huatoeereda bakdejdik o’e. Konigti huabokerek e’bakdejta’ e’paknayo huatoeereda bakdejdik o’e. ⁴ Huabokerek e’toepakde’ huatoeen huaso’ on’taika’. Kenpa’ti ettone’a huatoeen huaso’ on’taika’. ⁵ Huatoe e’paktada “Bakdeahue’ ijjej,” ahue’ yanikati’. Kenoka’ onpapayo’ bo’pakpo sue’da huame’noe bakdejhue’ ya’nunhuati’. A’tiona’pakya’po sue’da huame’noe bakdejhue’ ya’nunhuati’. Ken ona’ti huatoeere yan’huedikati’. Idada onte’ti huatoeere e’huednayo konig huanopoda nama’da o’paknok kenpa’ti kenda toto’ o’paknok kahue’ mo’eapone.

⁶ “Yan’toepak.” Manahue’ ijjej. E’toepakta’ e’paknayo toepakdik mo’ene. ⁷ Do huatoe toehue’ ijjej. Do ijjenig konig aya’ada ee’nayo kenda do e’paktada nogte kan’toepake’po Diosa o’batihuapokika’ kenpa’ti nogte toehue’ ka’ne’po Diosa o’batihuapokika’.

⁸ Konig do opud toepakhue’ e’ika’nayo huadakda o’e. Opud toepakhued huae’eritaj kenpa’ti ayhuataj o’nona’ne. ⁹ Huakka’da

huatino e'matje'ta' e'paknayo kenpa'ti bakdejdikda mo'epo, yan'toepakti'. E'toepaknayo huadakda o'e. Huatōe toehue' e'eada e'bakdejta' e'eretpakika'nayo dakhue'da o'e.

¹⁰ Huatōe'taj enhue' yanika'. Ettone' e'toepakde'taj ijmanay. Kenda Jesús Huairia huakkuruda o'mana'uyate. ¹¹ Ettone'a huatōe'taj e'ennayo nogdakon toepakhue' ka'nike'. Onte'ti huatōe'taj kan'noeyike'. Konigti huabokereka huatōe'taj kenpa'ti enhue'dik ka'nike'.

¹² Huabokerek huaknopōe'eri o'epo ke'nen huatōe oknopōehue' huae'eri e'eada ke'nen huatōe'taj e'enta' pakhue' o'nika'nok huabokereka huatōe'taj enhue' yanika'. ¹³ Kenpa'ti ettone' huaknopōe'eri o'epo huatōe oknopōehue' huae'eri e'eada huatōe'taj e'enta' pakhue' o'enok ettone'a huatōe'taj enhue' yanika'. ¹⁴ Cristotaj oknopōehue' huae'eri huatōe e'tae'pi' enhue' e'nika'nayo ettone' huaknopōe'erien huatōe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Kenpa'ti huabokerek huaknopōe'erien huatōe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Huatōe'taj e'ennayo huasi'po konig oknopōehue' huae'eriensi'ponig ya'neapet. Dakhue'da ya'neapet. Huatōe enhue' ee'nayo huasi'po huadakda o'nika'apo. ¹⁵ Huabokerektapi' ettone'tapi' huatōe oknopōehue' huae'eria pakhue' o'epo e'enta' e'paknayo ka'nene'. E'ennayo huabokerekapi' ettoneapi' huaknopōe'eria hua'dik o'ne. Oro'taj e'nopo'noeya'ta' o'pakika' Diosa. ¹⁶ Ettone' o'nen huatōe oknopōehue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatōe i'nopo'korea'nok Jesústaj oknopōe'dikpi' o'ne. Kenda nopōe'dik mo'ene. Huabokerek o'nen huatōe oknopōehue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatōe i'nopo'korea'nok oknopōe'dikpi' o'ne. Kenda nopōe'dik mo'ene. Kenda Cristoa onahue' mo'uyinig'a do'huada ijnopōepo o'nona'ne.

¹⁷ Konig Diosa mona'uyne, konig Diosa o'pakika'nig yag'kika'. Kenpa'ti nopo'koreahue'd mo'epo mo'jka'nig konigti yanikati'. ¹⁸ Cristotaj yanopo'korea' kenpa'ti yanoknopōe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak ektegnayo kenpa'da yanikati'. Cristotaj yan'opo'korea' kenpa'ti yanoknopōe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak okteghue' ee'nayo kenpa'da yanikati'. ¹⁹ Huabokerekensi'dak ektegde' ee'nayo Diostaj huadakda o'e. Kenpa'ti huabokerekensi'dak okteghue' ee'pi' konigti Diostaj huadakda o'e. Oro'omeya' Diostaj 'urua'da e'nigpeika'ta' bo'erettipakne Diosa. ²⁰ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' konig bo'kika'uyinig konigti yag'kikati'. ²¹ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' on nogen huanaba' ee'nayo huanaba' ee'pi' mepu'kehue' yanikati'. "Kenpa'da yahuati'." O'nen huairia ena'nayo yahuati'. ²² Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' opud nogen huanaba' ee'pi' oyda Diosention 'uruda kika'dik mo'jka'apone. Kenoka' yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne nogen huanaba' ehue' ee'nayo opud konig Cristoen huanaba'onig katepi' Diosa o'pakika'nig yag'kikati'. ²³ Oro'taj a'manopo'yareaya'po huakka'teda ee'tada bo'yokuyate. Diosa Cristotaj cruzte mo'nigbueya'uyate. Konigepo konig oknopōehue' huae'eria nama'da on'opoika'nig konigti nopoikahue' yanika' kenpa'ti konig oknopōehue' huae'eria o'gkika'nig kikahue' yanika'. ²⁴ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka'

ken konig mo'ika'uynig huanaba'pi' konigti yanika'. Jesúsa kenpa' onahue' mo'uynig'a do'huada o'nona'ne egomey pogomey.

²⁵ Ettone' toëpakhued huæ'eria kate ka'dik ya'ne. Cristoa do'taj onahue' me'uynig'a doada ijnopöpo o'nona'ne. Diosa do'taj me'tinepahui'uynok konigepo opuda do'taj men'pee'. ²⁶ Oyda oknopöehue' huæ'eria oro'omeytaj dakhuea'da mogkika'nok opudomey huaknopö'eri oyda konig mo'ika'nig konigda yanika'. ²⁷ Ettone' huatoë e'töe'nayo enhue' yanika'. Huatoë toëhue' e'ika'nayo ettone' a'töepakya'po 'ukhue' yanika'. ²⁸ E'töepaknayo Diostaj dakhuea' kahue' mo'e. Mune'yo e'töepaknayo Diostaj dakhuea' kahue' o'ë'nig'a mo'töepakdepo oyda pai'da nopöe'dik mo'ëtpi' ijnopöey.

²⁹ Idamon Cristo o'tiakaponok tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti huayahuaaya batihuapokika'dik yanikati'. E'töepakde' konig toëpakhued huæ'erionig yan'noikati'. ³⁰ Kenpa'ti on suhue'nada i'ëpo pai'da ee'nayo ida yabatikpo Diosen yakati' kenpa'ti fiesta o'gka'po en'durugpaknayo konig kenomeyere durugpakhue' ee'pi' daka' Diosen yag'kikati'. Kenpa'ti opudomey huakupete e'baikapi' konig toëhue' huæ'erionig ee'pi' Diosention daka' yag'kikati'. ³¹ Indariyo mo'ika'po bo'kika'po katetapi' eretpakhue' ya'nepo daka' yag'kika'. Katetapi' indariyo diga' durugpakhue' yanika'. Ken konig ijpakpo o'nona'ne, egomey.

³² Katetapi' mepu'kehue' ya'nepo Diosen yag'kikati'. Kenda ijpaki. Huabokerek toëpakhued o'ëpo Diostaj huakka' pakdik o'ika'. Kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pak. ³³ Huabokerek e'töepakde' katetapi' mepuke'dik o'nika'. Kenpa'ti huatoë'taj tihuapokika'dik o'nika'apo. ³⁴ Mune'yo toëhue' o'nepo Diosenyo'da e'kata' pakdik o'nika'. Ke'nen huaso' kenpa'ti ke'nennopo' urunanada o'nepo kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' on'pak. Ettone' e'töepakde' nogta' nogta' o'pak. Jakta' manhuada'dik ijje on'no'poika'. Kenpa'ti huatoë'ta' durugpaka'dik o'ika'.

³⁵ Opudtehuapa' kenda 'uruda o'nona'ne. Toëpakhue'dikda mo'ëne. Nogda nogda kahue'dik mo'ëne, onahue' o'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios o'pakika'nig yag'kikati'. Yan'eretpakpo Diosen yag'kikati'.

³⁶ Huabokereken huayöbu toëpakhuedaded o'tone'paknok toëpakdik o'ëde apag on'tanopoënok kan'töepakike'. Kenda dakhuea' e'ka' ehue' o'ë. ³⁷ Nogen huayöbu toëpakhued e'taëted toëpakhue'dik o'ë huaoa daka' oknopöenok toëpakhue'dik o'ne. Kenda huadak o'ë. ³⁸ Konigepo huaoa ke'nen huayöbu e'töepaka'nayo sue'da huadak o'ka'. Toëpakahue' ee'nayo huadakda o'gka'.

³⁹ Ettone'en huatoë e'noe'nayo monhue'dik o'ë'nig'a huatoë ekbueynayo nogtaj be'erepi' o'pakpo Cristotaj huaknopö'eritation toëpakdik o'ne. ⁴⁰ Ona'ti e'töepaknayo sue'da durugmon o'nika'apo. Toëpakhue' ee'nayo durugnada o'nika'apo. Ken buttida ijnopöey. Kenda Diosen Nokirega me'no'pöëa'ne.

8

E'ketka' diostaj huaen e'yokika' o'timadoya'uyate.

¹ E'ketka' diostaj huaen e'yokde' menpa' bape'dik o'ika'apo oy ijtamadoya'apoy. Kenda huakka'da mo'no'poika'po huadakda ijje huadakda no'poika'dik mo'ëne. Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo

huadakda o'epo nogiti nogiti Diostaj oknopoika'apone. ² Aratbut be'api' huakka'da ijnopoey e'nopo'e'nayo konig daka' nopoehued e'eadada sue'da on'nopoenig'a ³ oro'omey Diostaj di' ee'nayo do'huedsi'po o'nea' Diosa mo'tinopoika'ne.

⁴ Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj menpa' oro' bape'dik o'e? Kenda on'nopoeadene. E'ketka' dios noehue' o'ne. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti nogtida Dios o'e. ⁵ Kurudyo kenpa'ti huadariyo nogda nogda dios o'nepo dios o'dikka' aratbuta. Huakka' dios kenpa'ti huakka' huairi ee'tada ⁶ nogtida Apag Dios oro'nayo o'toene. Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate. Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne. Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o'e. Ke'na katetapi' aya'tada o'matojika'. Kenpa'ti oro'omeytaj mo'tojika'ne.

⁷ Aya'ada kenda nopoehue' o'ne. Nogte a'nenda e'ketka' diostaj on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj e'yokada o'nada on'bapika'. Cristoen huaknopo'e'eri e'eadada kenda huaen on'bape'po nama'da ijkay on'nopoika'. ⁸ Huaen e'bape'nayo nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eadapone. Huaen bapehue' ee'pi' nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eadapone. Huaen e'pe'pi' pehue' ee'pi' Diosa oro'taj konigti di' mo'ika'ne. ⁹ Ken huaen bape'dik e'eadada huama'buy teyda Diostaj oknopoehue' o'nepo on kenda huaen e'pe'te on'tiahuaypo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ijkay yan'nopoepet. ¹⁰ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj bape'dik o'e o'napi' i'nopoepo e'ketka' diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo ken huaen bapehue'dik o'e o'nopoenig'a on'taj be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'. Nama'da ijkay e'nopo'e'ada o'bape'. Ken dakhue'da o'e. ¹¹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o'e i'nopoepo on e'pe'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo on'taj be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay e'nopo'ada oknopoebatikpo kenpa'da bueydik o'epo. Kentabeta' Cristo o'nigbuey'uyng'a. ¹² Kenda bo'pakpo huaen mo'bape'nok huama'buy teyda oknopoehue' o'nepo opudtaj bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopoepo e'pe'nayo opud kenda nama'da mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da bo'kika'ne. ¹³ Huama'buytaj dakhuea' e'manigka'ta' pakhue' ijje. Ken huaen do e'pe'nayo do'hued huama'buykon be'tiahuaypo konig pehue'dik ijje e'nopoika'ada ya'bapeapetpi' kenda ijtinopoepo ke'na dakhuea' kahue' ka'ne'po ken huaen bapehue'da ijika'apoy.

9

Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj Diosa o'mata'mona'uyate. Huamanmadika'eria nogda nogda kika'dik o'nika'.

¹ Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Jesús en huata'moneri ijje'po nogda nogda kika'dik ijje. Jesús Huairitaj ijtiahuay'uy. Jesucristoen huadak hua'a opudtaj o'nonmadika'uyngok Diostaj opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti Diosen bo'kika'ne. ² Do Jesucristoen huata'moneri o'e nogte aratbut oknopoehue' me'nene. Do Jesucristoen huata'moneri o'e opudnayo mo'nopoene. Do Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús Huairitaj moknopo'e'uyate.

³ Nogda nogda Pabloa kikhue'dik o'ika'. Sue'ada on'hua'ika'ne. Kenomeytaj ijbaa'toki. ⁴ Aypo hue'eyere aratbuta e'yokpi' ba'pokika'dik ijje. ⁵ Aya'ada Jesucristoen huata'moneria huato'e on'tohua'ika'.

Kenpa'ti konig Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti konig Pedro hua-knopoe'eri huatoe on'tohua'ika' dokon e'paknayo huaknopoe'eri huatoe tohua'ika'dik ijje. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo e'hua'te Jesucristoen huadak hua'a a'manmadikaya'po huatoe tohua'ika'dik ijje. ⁶ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik o'ne. Kenpa' nama'da mo'nopoetpi'. ⁷ Sorotataj ta'ba kahue'dik o'nika'. Nog aratbutanayo ta'ba eka'nayo ta'bayo aypo bape'dik o'nika'. Oveja huamatoe'eria oveja on'hue mai'dik o'nika'. ⁸ Konig aratbutada on'batia'pakika' kenpa'ti ogkika'ng kenda onahue' ijje. Moisésenba' konigti oa': ⁹ "Vaca 'uhua huakid-taj o'tiogkubere'epo e'tikaa'te ojpatidokahue'dik kajike'. Vaca sue'pi' bape'dik kajike'." Moisésa Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata' o'mepu'kenig'a ¹⁰ oro'ta'kon o'mepu'kika'. Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate. Konigepo kenomey on'burupo kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy on'nopoika'. ¹¹ Diosen hua'a Jesús en huadak hua'akon opudomeytaj o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj dakhuapa yokdik mo'ene, oro'a huaa'dik o'ey. ¹² Nog huamanmadika'eri dakhuapa beyok a'dik e'nepi' dakhuapa nogiti beyok oro'ataj ona'dik e'eada ahue'dik o'ikay.

"Pablomey huakupeta' on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manmadikika'nok oro'omey oknopoe'hue'dik o'ey." Noga nopoe'dikpi' o'nenok o'baa'ika'po huakupe aypopi' menyok ahue' o'ikay. ¹³ Judío aratbuta aypo Diostaj on'nigbatotiakika'. Diosen jakyo on'nigbatotiakika'. Diosen jakya' huabaa'eria ken aypo on'bape'ika'. Kenomeyen aypo o'e. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo Diostaj on'nigmahuigika'. Ken e'mey okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud mo'nopoene. ¹⁴ Konigti Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria on'manbatia'pakonhuahuika'nok dakhuapa aypo huakupepi' bae'dik o'nika'. Kenda Jesús Huairia o'mana'uyate. ¹⁵ Huakupete yudtapopi' manmadikahue' ijikay. In beroba'te dakhuapa beyok kenpa'ti nigmadoyahue' o'nika'ne. Katetehue' e'manmadika'ta' huakka' ijpakikay.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjeipo ijmanmadika'po "Do huadakda ikay." Do huata' huaahue' ijikay. Cristotaj manmadikahue' ee'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e. ¹⁷ Do ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'nayo Diosa dakhuapa bayokdik me'eapone. Diosa mena'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ¹⁸ Ken Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakupe baehue' ijika'po ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po dakhuapa bae'dik e'eada baehue' ijikay.

¹⁹ Do huanaba' ehue' e'eada konig aya'enda huanaba' ijyahuepo huakka'tada a'manopo'koreaya'po. ²⁰ Judío aratbut Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenoka' judío aratbutere ijjeipo konig judío ogkika'ng konigti ijikay. Moisésenba' huanigpeika'eri Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenomeyere ijmataika'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' ijnigpeikay. ²¹ Nog aratbut Moisésenba' toehue' huag'eritaj a'manopo'koreaya'po kenomeyere ijika'po Moisésenba' kahue' o'nika'ng dokon nigpeehue'dika ijjeipo Cristotaj Dioseretaj ijnigpeikay. ²² Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po a'tihuapokya'po teyda oknopoe'hue'da huaknopoe'eriere ijika'po kenomeyonigti ijyahuihay. Ken nogte

a'manopo'yareaya'po konig aratbut o'nika'nig konigti ijabatayahuikay. ²³ Kenpa' ijkika'po aratbut Jesucristotaj kan'pee'po kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po do kenomeyere onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.

²⁴ On'bake'tepo nogda on'bake'tenig'a nogtiada aroghue'da o'epo huakkuruda okyedik o'ne. Opud kenda mo'nopoet. Cristoen e'ka' konig e'bake'te'ikanig o'enok Diosyo kurudyo akyeya'po diga'da Cristoen mogkika'. ²⁵ Bola huaka'eri aroghue' a'ikaya'po daka'da huata' tiokika'dik o'nika'. 'Uru e'ba e'bijkiok gana huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba huakiok idada o'ayika'. Oro'nayo konig gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj daka' mon'igpeika'. ²⁶⁻²⁷ Cristoere e'noeonhuahuika'ta' ijjeretpakpo e'ke'tepa' kethue' ijika'po nama'da e'batuktukpa' kikhue' ijika'po konig huanopoa ijpaknig kikhue' ijje'po konig Cristo o'paknig ijkikay. Nogomeytaj e'manmadikikade'te "kurudyo huahue'dik i'ene," nogok Diosa do'taj onahue'dik me'ene.

10

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'. Pabla o'manmadika'uyate.

¹ In ijmanmadika'apoy yan'nopo'e, egomey, pogomey. Oro'en judio adhuea'pane'omey Diosen e'sihui'taj on'tahua'ika'uyate. E'pog huabed huanopoda aya'ada Diosa kanoktege'po o'manigokparatuyate.

² Ken Moises'taj kan'nigpeike'po e'sihui'yo kenpa'ti e'pogyo konig bautiza egka'nigti o'noktegyate. ³ Kenpa'ti ken aypo Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada on'bpika'uyate. ⁴ Ken hue'ey Cristoada o'bayokika'uyatenig aya'ada on'mai'ika'uyate. Sipanaya'da hue'ey o'manigorokika'uyate. Cristo konig ken sipananig kenomeyere o'hua'ika'po o'batihuapokika'uyate. ⁵ Kenomeynayo aya'damon Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyatenok Diosa o'bahuadiay'uyate. Konigepo aratbut ehue' e'ika'ya' huakka'nada on'mabuey'uyate.

⁶ Konig kenomey dakhuea' ogkika'uyatenig oro'omey konigti dakhuea' kikhue' ka'nike'po Diosa judio adhuea'pane'taj castiga o'magka'uyate. ⁷ Konigepo e'ketka' diosta' pakhue' yanika'. Kenomeya e'ketka' diospa' ogka'uyate. Ogka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti a'mamayya'po on'bahuadpo baile a'eya'po on'boduyate." Apagba'te kenda o'madoya'uyate. ⁸ Kenomey adhuea'pane'a huatoe ehue'tada on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitres mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeya dakhuea' ogka'uyate oro'nayo kikhue' mo'nika'.

⁹ Huakka'ada Diostaj on'dikdikuyatenok bihua o'mabokenok huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig kenomey ogka'uyatenig konigti kahue' mo'nika'. ¹⁰ "Dakhuea'da Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj on'huaa'nok Diosen huata'moneri huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate. Konig kenomeya dakhuea'da ogka'uyatenig kahue' mo'nika'.

¹¹ Oro'en adhuea'pane'taj ken konig Diosa castiga o'magka'uyate. Kenda Apagba'te oro'tehuapa' mo'nigmadoya'uyate. Oro' o'ba'tiahuaypo in kene'huaya' huame'noete kate 'urua'da nigkika'dik o'epo nopo'e'dik o'ene. ¹² Huadakda Diostaj o'kika'po oknopoikay batikhue'dik o'epoy. Kenpapi' mo'nopoiket. Keyoj, oknopoebatikdikpi' mo'et daka' yanoknopoika'. ¹³ Toto'a aya'tada me'nigpee'po dakhuea'

kaḡke'po o'madikdikika'. Opudomeytakon konigti mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik mo'ika'. Toto'a e'dikdikte Diostaj moknopoe'po dakhuea' kahue'dik o'eapoy daka'yan'nope'.

¹⁴ Kena'po e'ketka' diostaj eretpakhue' yanika', di'da egomey pogomey. ¹⁵ Opudomey daka' mo'nopoika'po kenda ijjay menpa' buttida ya'et opudada daka' nopoe'dik yane'. ¹⁶ Cristotaj a'batadi'keya'po o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig Jesúsen mimi okkahuehue' ee' vino o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po mai'dik o'ika'apoy. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyatenig okkahuehue' o'epo pan e'posakea' o'bape'ikay. ¹⁷ Huakka'nada ee'pi' Cristotaj oknopoika'po nogso'tida o'ene. Konigti ken pan o'bape'po nogso'tida Cristoen huaso' o'ene.

¹⁸ Israel aratbuttaj yan'nope'po. Diosen jak huabaa'eria 'uhua e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo on'bape'ika'. ¹⁹ E'ketka' dios ehue' o'e. Noehue'da o'enok huaen e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue' o'e. Kenda ea'ta' ijpaki. ²⁰ Diostaj oknopoe'hue' huae'eri huaen e'ketka' diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted on'nokyokika'. Dios kuruderitaj yokhue' o'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki. Huaen toto'taj e'yokde' toto'en huaknopoe'eri bapohue' yanika'. ²¹ Jesús Huairien mimi okkahuehue' ee' vino nogme'noetekon yan'mai'depo toto'en vinokon mayhue'dikda yanika'. Jesús Huairien okkahuehue' ee' aypo yan'bape'depo nogme'noete toto'en appokon bapohue'dikda yanika'. ²² Toto'taj aypo e'yokde' e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet. Konigepo ken aypo bapohue' mo'nika'. Jesús Huairinayo teyda o'enok okmonhue'dikda o'ene.

Cristoen huaknopoe'eri Diostaj huadak kika'dik o'ne kenpa'ti di maika'dik o'ne. Pabloa oa'uyate.

²³ Katepi' o'pakpo ka'dik o'ene. Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. Katepi' o'paki kika'dik ee'tada nogomey Diostaj nogiti di' e'ika'taj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. ²⁴ Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada nogomeytakon huadak mon'nigkika'.

²⁵⁻²⁶ Huadari o'jpai' 'uhua, aya'da aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhuea'da ijkay nopoe'hue'ada aypo jakya' huaen mon'baika'po mon'bape'ika'.

²⁷ Opudtaj "Mon'bape'," nogomey oknopoe'hue' huae'eria ena'nayo opud e'bape'ta' e'paknayo yan'bapikati'. Aya'da katepi' yan'bapikati'. Huaen bapohue'dikpi' ya'et e'nopoe'ta' i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj eyokde' ya'e," manahue' mo'nika'. ²⁸⁻²⁹ "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde' o'e." Be'api' eda'nayo bapohue' yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a nama'da o'bape' mo'tinopoapet. Nama'da o'ka' noga e'tinopoepi' mena'po kenda kahue'dik ijje'y. Be'api' do'taj mena'apetpi'. ³⁰ Do aypotaj Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea' o'ka'," huaahue' menika'. ³¹ Opud e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po 'urua'da Diosen yag'kika'. Aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. ³² Daka'da Diosen yag'kikati'. Judío aratbut, nog aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue' kahue' ya'neapetpi' oknopoe'batikhue' ya'neapetpi'. ³³ Aya'ada Jesucristotaj kan'nopo'kore'po aya'tada e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay. Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' ijje'po nogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11

¹ Konig Jesucristo o'kika'uyate konigti ijkikay. Konig do ijkikay konigti yag'kikati'.

Diosen e'manmadikaya' ettone' kate kika'dik o'ne.

² Do'taj okkahuehue' mo'ika' kenpa'ti do'hued e'manmadika' mo'nigpeika'nok huadakda o'ne opudtaj ijtia'pakpo ijmana'ikay. ³ In o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da huabokereken huairi o'e. Ettone'en huatoe ke'nen huairi o'ne. Ken konigti Dios Cristoen huairi o'e. ⁴ Huaknopoe'eri Diostaj ogkupopakpo on'batadi'kea'po huabokerek o'kumootpo e'tiona'paknayo Diosen e'manmadika'nayo birae'dik o'ne. ⁵ Kumoothue' ee'nayo ettone' o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopoe' o'manmadika'po kubirae'dik o'e. Konig kuserena'da e'kupi'unig o'e. Dakhue'da e'dik o'e. ⁶ Huaknopoe'eri egkupopakyo ettone' e'kumootta' pakhue' ee'nayo aya'da huakuhuij kag'kupi'e'. Aya'da eg'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik ka'nike'. ⁷ Dios onigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj on'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, aya'ada aratbut nopoe'dik o'nika'. Konigepo Diostaj ogkupopakpo huabokerek kumoothue'dik o'nika'. Huabokerek 'uruda o'nenok ettone'takon 'uruda aya'ada tiahuaydik o'ne. ⁸ Huakkuru huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate. ⁹ Huabokerektehuapa' ettone'taj o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa' huabokerektanayo kahue' o'uyate Diosa. ¹⁰ Konigepo ettone' kumootdik yanika'. Ogkumootpo huabokerektaj huanigpee'eri o'nika' aya'ada nopoe'dik o'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria bo'tiahuayika'nok ettone' kumootdik yanika'. Huatoe'taj nigpee'dik yanika'. ¹¹ Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj o'noknopoe'ponpayo' huadakda o'ne. Diostaj huabokerek huadak o'e. Ettone'kon Diostaj huadak o'e. Onpayo' Diosen ogkika'po. ¹² Huabokerekenpid ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek ettone'endapoya' on'si'popakika'. Huabokerek ettone'eretaj Diosa o'ka'uyate.

¹³ Menpa' ettone' kumoothue'ada Diostaj tiona'pakdik ya'ne. Opu'd Corintoya' huaknopoe'eri nopojka'dik mo'ene. ¹⁴ Huabokerek huabidkuhuijda o'epo bira'dik o'e. Kenda opuda mo'nopojka'ne. ¹⁵ Ettone'nayo huabidkuhuijda huakka' on'pak. Huakuhuij konig ettone'en akumoot o'e. Diosa kenda bo'yokuyate. ¹⁶ Jesucristoen huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po egkupopakyo "Ettone' kumoothue'dik mo'ene," be'api' e'mana'ta' e'paknayo oro' nog huaknopoe'eriere kenda manahue'dik o'ene kan'nopoe'.

Jesús e'buey okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po e'kupopakada dakhuea' ogkika'.

¹⁷ In on'nigmadoya'nig huadakda bo'kika' opudtaj ahue'dik ijje'y. Opu'd Diostaj bo'kupopakpo dakhuea' bo'kika'ne. ¹⁸ A'batadi'keaya'po bo'kupopakpo onyo' eknopoe'ta' pakhue' mo'ika'ne. Kenda huakkuruda on'tipeeme'ne buttida onda' ijnopoe'y. ¹⁹ Buttida Jesustaj huaknopoe'eritaj akiya'po ondikyo' nopoe'hue'ada mo'epo mo'ika'. ²⁰ Ondikyo' nopojkahue' mo'epo bo'kupopakpo ken aypo mo'bape'po hueretda Jesús e'buey okkahuehue' ee' aypo bapehue' mo'ene. ²¹ Aypo en'batoka'de'te noga huakkuruda huakka' on'bakbape'po. Nogte bapehue' o'nepo aypota' o'nika. Noga huakka'da borrachoa' o'nika'.

Dakhuea' bo'kika'. ²² Mena'po kenpa' bo'kika'. Jakbet mo'ene. Huakka' e'kusitoknayo opuden jakya'da bape'dik mayika'dik mo'ene. Kenpa' bo'kika'po Diosen huabaktie'ea'eritaj dakhuea'da mo'manigkika'ne. Kenda opud bo'kika'po pai'da aratbuttaj mo'mabira'ika'ne. Opud e'kupopakte huadakda bo'kika'ne ahue'dik ijje.

Jesús e'buéy okkahuehue' huaunhuahuika' aypo on'bape'uyate.

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³⁻²⁴ Kenda Jesúsá menmadika'uynig o'nonmadika'ne: Ken sikyo Jesústaj taka'taj bahuayahued ee'ted Jesús pan huaba'te o'toépo dakiti, Apag Dios, oa'depo o'posakea'uyate. "In do'hued huaso' o'e. Opudtehuapa' Diosa mo'bayokne. Yan'bape'. Kenoka' Diostaj yan'kupopakika'po pan e'posakea' mo'bape'po do'taj okkahuehue' huag' yag'kikati'." Jesúsá o'mana'uyate. ²⁵ On'bape'depo konigti vino huamai'pu' huaba'te o'toépo, "In vino huamai'pu' konig do'hued mimi ijmanigjoy opuden dakhuea' e'ka' yokkahuea'apoy. Menokapi' yan'mayika'po do'taj okkahuehue' yanikati'." Jesúsá o'mana'uyate. ²⁶ Jesús onte'ti tiakhued ee'ted menokapi' in pan mo'bape'ika' kenpa'ti in vino mo'mai'ika' Jesús Huairi mo'nigbuey'uyne opuda mo'manopoéa'ika'ne.

Monig Jesústaj okkahuehue' huag' aypo bape'dik o'ika'.

²⁷ Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopoéhue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huag' pan e'pe'nayo Jesúsén huaso'taj dakhuea'da o'ka'. Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopoéhue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huag' vino adte nama'da e'mai'nayo Jesúsén mimitaj dakhuea'da o'ka'. ²⁸ Bapehuedaded menpa' Diostaj daka' ijnigpeikay huakkuruda yan'nopoé'. Diostaj huadakda e'kika'nayo ken pan kan'bapike' ken vino kan'mayike'. ²⁹ Jesús huaso'da mo'nigbuey'uyate okkahuepo be'api' adte nama'da e'pe'nayo kenpa'ti adte nama'da e'mai'nayo Diosa kentaj castiga o'magka'apo. ³⁰ Konigepo opud huakka'da dakhue'da mo'ene, huakka'da teyhue'da mo'ene, kenpa'ti sue'da on'buéydeme'. ³¹ "Menpa' do huadakda ijikika'," oro'ada daka'da e'nopoika'nayo Dios oro'taj dakhuea' ogkahue'dik mo'ea'pone. ³² Diosa oro'taj e'nopo'korea'ta' bo'tipakpo sigpi' castiga mogka'ene. Oknopoéhue' huag'eritaj Diosa kenpa'da castiga o'magka'apo. Oro' huaknopoé'eritanayo kenpa'da castiga egka'ta' tipakhue' mo'ika'ne.

³³ Ken Jesústaj okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po bo'kupopakpo adte pehue' ya'nepo yan'manige'ika', egomey pogomey. ³⁴ Diosa castiga kahue'dik kaé'po be'api' huakka' aypotaj ee'nayo o'nen jakya'da yan'bapikati'. Do ijtiakdepo nogda o'nonmadika'apone.

12

Diosen Nokirega o'manopo'toénok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopoé'eria.

¹ Diosen Nokirega o'manopo'toénok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopoé'eria. Kenda e'manopoéa'ta' ijpaki, egomey, pogomey.

² A'nenda huaknopoé'eri ehued ee'ted e'ketka' dios apakhue'dikda ee'tada opuda bo'pakika'uy. ³ Diosen Nokirega o'nopo'toénok "Jesús dakhue'da o'e," be'api' ahue'dikda o'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega

nopo'toēhue' o'ēnok "Jesús Huairi o'ē," be'api' ahue'dik o'ne. Kenda e'manopoēa'ta' ijpaki.

⁴ Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika' Diosen Nokiregyo'da nogtida e'ēada bo'tihuapokika'ne. ⁵ Dios Huairitayo'da o'nigpeikapo nogpa' nogpa' e'ka' oro' aratbuttaj o'batihuapokikay. ⁶ Noga nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po Diosada aya'tada o'batihuapokika'. ⁷ Aya' huaknopoe'eritada a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti aya'tada huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nopo'toika'po. ⁸ Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok 'urua'da e'ka' e'no'poe' manmadika'dik o'nika'. Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da e'no'poe' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'. ⁹ Nogomeytaj Jesustaj huakka' huaknopoe' o'batihuapokika'. Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen Nokireg o'batihuapoknok dakhue'taj bayarea'dik o'nika'apo. ¹⁰ Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'ika'nig ka'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'manopoēa'nok Diosen manbatia'pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj huamakje' Diosa o'tihuapokika'. Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi' nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi' makje'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok nogen hua'ate manbatia'pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomey Diosen Nokirega o'no'poea'nok nogen hua'ate o'manpeēdepo opuden hua'ate konigti oa'. ¹¹ Ken koniga' iija'dey nogda nogda ka'dik o'ene Diosen Nokirega o'batihuapokika'nok. Nogtida Diosen Nokiregayo'da o'batihuapokika'. Diosen Huanokiregada o'pakpo nogda nogda e'ka' nogtaj nogtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopoe'eri konig nogso'tida o'nika'.

¹² Oro'en huaso'a hua'i huaku huaba' nogda nogda e'toēada nogso'tida o'ene. Konigti Cristoen huaso' huakka' e'ēada konig nogso'tida o'ene. Oro' huaknopoe'eri konig Cristoen nogso'tida o'ene. ¹³ Ken, oro' aya'da nogda nogda aratbutda o'epo judío aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi' huanaba' ehue'pi' bautiza egka'de'te Diosen Nokiregayo'da nogtida mo'nopo'toenok nogtida huaso' o'ene.

¹⁴ Nogtida huaso' nogda nogda o'toe. Huaku o'toe. Hua'i o'toe. Huaba' o'toe. ¹⁵ "Huaba' huaso'en ehue' ijjej," hua'iapi' ea'pi' aya'enda huaso' o'e. ¹⁶ "Huakpo huaso'en ehue' ijjej," huapeokapi' ea'pi' aya'enda huaso'en o'e. ¹⁷ Aya'da huaso' huakpoyo'da ee'nayo sigpi' peehue'dik o'ene. Aya'da huaso' huapeokyo'da ee'nayo sigpi' huirikhue'dikda o'ene. ¹⁸ Konig Diosa o'pakpo huaso' o'ka'uyate. Kente akay' o'no'poe'po huakpo huapeok hua'i huaba' huaku o'ka'uyate. ¹⁹ Huaso' o'epo hua'i huaku nogda nogda toē'dik o'e. ²⁰ Kenpa'ti nogda nogda ee'pi' nogtida huaso' o'e.

²¹ "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'ēada huaba'taj huakpoa ahue'dik, o'e. "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'ēada hua'itaj huakua ahue'dik o'e. ²² Ken huaso'en katepi' sue'da huadak ee'pi' kentaj huakka' o'paki. ²³ Ken huaso'en katepi' sue'da 'uruda o'e e'no'poe'pi' 'uruda o'otika'ne. Kenpa'ti nog huaso'en katepi' tiauayahue'dik o'e o'no'poe'po daka'da o'otika'ne. ²⁴ Nogta' huaso'ta' othue'dik o'ika'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po oro'en huaso'taj nogda nogda Diosa o'ka'uyate. Katepi' huaso'en dakhue' ee'pi' o'no'poe'po daka'da toē'dik o'ene. Ken konig huae' Diosa o'ka'uyate.

²⁵ Huakpopi' huaba'pi' hua'ipi' Diosa 'urua'da o'ka'uyatenok aya'da nogtiada o'kika'ne. Aya' huaso'en tihuapokika'dik o'ene. ²⁶ Nogta'tipi' huakpopi' hua'ipi' huaba'pi' kateta'pi' dakhue'da ee'nayo aya'da huaso' pai'da nopoe'dik o'e. Nogtiada huaba'a huakpoapi' 'urua'da eka'nayo aya'da huaso' durugda e'dik o'ene.

²⁷ Ken oro'omey Cristoen huaknopoe'eri o'epo Cristoen huaso' o'ene. Nogda nogda huakka'da ee'pi' Cristoen huaso' o'ene. ²⁸ Cristoen huaknopoe'eritaj kan'batihuapokike'po sue'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Huakkuruda Cristoen huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate. Botta'taj Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakerikon o'baktie'ea'uyate. Bapa'takon huamanmadika'eritaj o'baktie'ea'uyate. Noga konig tiahuyahued o'neunhuahuika'nig huaka'erikon o'baktie'ea'uyate. Noga dakhue' ee' huabayarea'eri o'baktie'ea'uyate. Huatihuapokeri konig yagka' huamana'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogen hua'ate huaapakkon o'baktie'ea'uyate. ²⁹ Cristoen huaknopoe'eri huakka'da o'ne. Aya'da Cristoen huaknopoe'eri suigda Cristoen huamata'moneri o'ne. Sue'da Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakeri o'ne. Sue'da huamanmadika'eri o'ne. Konig tiahuyahued o'neunhuahuika'nig huaka'eri sue'da o'ne. ³⁰ Dakhue' ee' Diosen huabayarea'eri sue'da o'ne. Nogen hua'ate sue'ada batia'pakdik o'ne. Sue'ada nogen hua'ate on'mapeedepo opuden hua'ate konigti a'dik o'ne. ³¹ 'Urua'da Diosen ogkika'nig yan'pakika'. Kenda huadak ee'pi' nogiti nogiti 'uruda e'kika' on'nigmadoya'ne. Kention aya'ada kika'dik mo'ene.

13

Di'yan'maika'.

¹ Di' e'maika'taj daknana da o'e. Aratbuttaj di' maehue' e'ika'nayo nogda nogda nogen nogen hua'a do 'urua'nanada e'batia'pakika'nayo kenpa'ti konig Diosen huata'monerien hua'anig e'batia'pakika'nayo Diostehuapa' konig tambor e'pobitbitpa' kenpayo'da e'anig e'dik ijje. Kenpa'ti konig siroenpa e'bitbitte kenpayo'da e'anig e'dik ijje. ² Do Diosen hua'a e'manbatia'pakpi' aya'da Diosen iregireg e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti aya'da aratbuten e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti do huakka' yoknopoe'po huakupa'taj ta'mona'dik ee'pi' do di' maehue' e'ika'nayo dakhuea'da e'dik ijje. ³ Aya'da do'hued katepi' ijmatoe'po pai'da huae'eritaj i'bayokika'po kenpa'ti Cristotaj do'hued huaso' kan'nigbakpake' do'hua ena'nayo di' maehue' e'eada ken konig ea'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e.

⁴ Di' e'maika' konig o'e o'nonmadika'apone. Be'tapi' o'maepo ida bahuadiyahue' monika'po. Be'tapi' di' o'maepo matinepahui'ika'dik o'ika'apone. Be'tapi' di' o'maepo dig huahuayhue' mon'maika'. Di' o'maepo huairi ijje ahue' monika'. ⁵ Di' o'maepo oroayo'da huakka' o'nopojika'ne ahue' monika'. Di' e'maeada dakhuea' bahuahue' monika'. Di' e'maeada oro'enda pakhue' monika'. Di' o'maepo diayahue' mo'ika'. Dakhue' e'kuyte di' o'maepo bakkahuehue' ehue' monika'. ⁶ Noga dakhuea'da eka'nayo di' huamae'eria durugda ehue' o'nika'. Noga buttida e'ika'nayo di' huamae'eria durugda o'nika'. ⁷ Di' o'maepo nogomeytaj dakhuea'da ogka' e'bahuaa'ta' pakhue' o'epo di' huamae'eria huadak ogka'niga oa' maknopoe'dik o'ene. Kenpa'ti nogomeya a'ti huadaka'da ogkaapopi' di' huamae'eri o'maknopojika'ne.

Di' o'maepo katepi' dakhue'da ee'pi' kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.

⁸ Di' e'maika' kenpa'da o'unhuahuika'apo. Nogok Diosen hua'a manbatia'pakikahue'dikda o'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten hua'ate batia'pakhue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogok huakka' e'nopo'e'ta' mepu'kehue'dik o'neapo. ⁹ Ken oyda suhuigda Diosen o'nopoene. Suhuigda Diosen hua'a o'manbatia'pakika'ne. ¹⁰ Jesús e'tiakte Diostaj aya' dakhuapada o'nopo'e'apone. Kenpa'ti konig oy suhuigda o'nopo'e'po o'kika'nig ona'ti konigti kahue'dikda o'e'apone.

¹¹ Do huasi'po e'huae'oka' huasi'poa menpinig ijbata'pakika'uy. Huasi'poa on'nopoika'nig ijnopoika'uy. Huasi'poa on'pakika'nig ijpakika'uy. Huabokerek ijjedepo huasi'poa ijkika'uy'nig ijbatikuy. ¹² Konigti oyda Diosen sue'pi' huadak o'nopoika'ne oro'. Konig huakoktiahuaytone'te sigda huadak o'tiahuayika'nig konig uyda Diosen sue'pi' huadak o'tiahuayika'ne. Nogoknayo Diosen 'urua'da o'tiahuayika'apone. Oyda suigda ijnopoey nogok aya'da ijnopo'e'apoy. Dios do'taj aya'da meknopo'e'a'aponok aya'da Diosen ijnopo'e'apoy. ¹³ Diostaj oknopoeonhuahuika'po. Kenpa'ti konig Diosa oro'tehuapa' o'kika'aponig batikhue' oknopounhuahuika'po. Kenpa'ti batikhue' di' o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di' e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

14

Diosa mo'nopo'toenok nogen hua'ate tiona'pakdik ee'nayo egkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'et.

¹ Di' e'maeta' yaderetpakika'. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogda nogda Diosenyo'da kika'dik e'huae' yan'pak. Diosen Nokirega o'manopo'e'a'nok Diosen e'nopo'e' manbatia'pakdik mo'ene yan'nopo'e'po yan'pakika'. ² Kenomey nogen hua'ate ena'nayo Diostaj on'tiona'pakpo aratbuttehuapa' manigahue' o'e. Aratbuten hua'ate ahue' o'nenok manpeehue'da o'nika'. Diosen nokiregayo'da nogen hua'ate o'manopo'e'a'nok on'batia'pak. Kenda Diosyo'da o'nopoika'nig on'batia'pak. ³ Nogen hua'ate ea'nayo huaknopoe'eria nopenkahue' o'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen e'nopo'e' e'manbatia'paknayo aratbut on'nopenka'po nogiti Diostaj o'noknopoe'apo nogiti Diosta' on'pakapo kenpa'ti Diostaj on'nopo'durugpakapo. ⁴ Be'api' nogen hua'ateda Diostaj on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da nogiti nogiti o'noknopoika'apo. Noganayo daka' Diosen e'nopo'e' on'manbatia'pakika'nok Diosen huabaktie'ea'eri Diosaj nogiti nogiti daka' o'noknopoika'apo.

⁵ Aya'ada opud nogen hua'ate a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki. Opudomey aya'ada Diosen e'nopo'e' o'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen e'nopo'e' e'manbatia'pakika'nayo nogiti on'maknopoe'a'ika'. Nogen hua'ate ea'nayo sue'da huadak o'e. Nogen hua'ate e'manmadika'te noga kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo huadakda o'e. Diosen huabaktie'ea'eri nogiti Diostaj daka' oknopoika'dik o'neapo. ⁶ Konigepo do nogen hua'ate opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika' nopo'e'ahue'dik o'nene. O'nen hua'ate Diosen e'nopo'e' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopo'e'a'dik o'nene. Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopo'e'a'dik o'nene, egomey pogomey.

⁷ Huatoka'pu'a kenpa'ti guitarra daka'da batadi'keahue' ee'nayo katea' ya'et nopoe'dik o'ene. Huatoka'pu' guitarraere noehue' o'nika'.
⁸ Sorotataa a'barakya'po yan'huati' huatoka'pu'te 'urua'da ea'nayo onokteteyo' aya'da hua'dik o'ne. Huatoka'pu'a nogpa'da ea'nayo a'barakya'po be'api' huahue'dikda o'ne. ⁹ Konigti opud nogen hua'ate e'manmadika'nayo huaknopoe'eri peehue'da o'nepo peunkahue' o'nepo. Nogen hua'ate boa'po kenda bapokatayo'da mona'ne.
¹⁰ Indariyo huakka'nada hua'a o'ne. Aya' aratbutada hua'en hua'ada pee'dik o'ne. ¹¹ Nogen hua'ata do nopoe'hue' ee'tada be'api do'taj batia'pakdik mo'ika'ne. Konig esoerida mo'epo. ¹² Konigepo nogda nogda Diosen 'urunanada a'kikaya'po Diosen Nokireg e'nopo'toeta' bo'pakika'po Diosen huabaktie'ea'eri nogiti nogiti kanoknopoike'po Diosen Nokiregtaj yan'eretpakika'.

¹³ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'manmadika'nayo ken hua'a nopoe'hue' e'eada "Huaknopoe'eritaj kenpa' ijJay huamana'kon be'tihuapok Dios," yan'tiona'pakika'. ¹⁴ Do'hua nogen hua'ate nopoe'hue' e'eada e'tiona'paknayo do'hued nokirega o'tiona'pak. Kenda huadik ijtiona'paknig nopoe'hue' ijJey. ¹⁵ Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijbatadi'kika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'atekon ijbatadi'kika'apoy. Aratbuta kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁶ Opudada huakka'mona Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate bo'tiona'pakika'nig'a opudomeyen hua'atekon manahue' ee'nayo nog huaknopoe'eri e'peeada opudere, "Dakiti Dios," tiona'pakhue'dik o'neapo. Opudtaj nopogkahue'dikda o'neapo. ¹⁷ Nogen hua'ate 'urua'da mo'tiona'pakika'nig'a nogomey nopoenkahue' o'nika'po nogiti Diostaj oknopoe'hue' o'neapo. ¹⁸ Nogen hua'ate donayo huakka'da tiona'pakika'dik ijJey. Opudomeynayo nogen hua'ate sue'da tiona'pakdik mo'ika'ne. Konigepo Diostaj dakiti ijJay. ¹⁹ Diostaj a'batadi'keaya'po Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakya' huaknopoe'eritaj ijmanmadika'po kan'nopoe'ge'po aratbuten hua'ate huabaniga' huadikyo'da ea'ta' ijpaki. Nog hua'ada aratbut nopoenkahue'dik o'nenok huakka' huadik ea'ta' pakhue' ijJey.

²⁰ Huasi'po sue'da huadak o'nopoika' konig huasi'po nopoe'hue' yanika'. Huasi'po dakhuea' e'kika' nopoe'hue' o'ne. Ken konigyo' yan'nopoika'. Konig huatone' on'nopoika'nig daka' yan'nopoika', egomey pogomey. ²¹ "In aratbuttaj nogen hua'ate ijmanbatia'pakapoy. Nog aratbut nobaya' do ijpaknok on'manbatia'pakaponig'a do'hued aratbuta peehue'da me'neapone." Dios Huairia oa'. Kenpa' Diosba'te o'madoya'uyate. ²² Diosen Nokirega huakka'montaj mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'mana'nayo huaknopoe'eritaj nogiti tihuapokhue' mo'ika'apone. Diosa ke'poda castiga magka'dik o'epo. Oknopoe'hue' huae'eria nopoe'dik o'neapo. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen e'nopoe' opud huaknopoe'eri en'manbatia'paknayo opud nogiti oknopoe'dik mo'epone. Oknopoe'hue' huae'erinayo e'peeada Diosa ke'poda castiga magka'dik o'epo oknopoe'hue'da o'nika'. ²³ Ken aya' Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakyo nogen hua'ate aya'ada e'tiona'paknayo esoeripi' oknopoe'hue' huae'eripi' e'kudnayo, opudtaj "huaseg o'ne," huaa'dik mo'epone. ²⁴ Diosen

Nokirega huaknopoe'eritaj mo'nopoea'nok Diosen e'nopoe' aya'ada e'manbatia'paknayo esoeripi' oknopoehue' huae'eripi' on'kudpo mo'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoeapo. Aya'da on'tiahuaydepo Apagba'kon on'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoeapo. ²⁵ Kenomey dakhuea'da ijkika'mey huanopoya'da on'nopoeapo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. Kenpa'ti opudere Dios o'ika' on'da'apo.

Huaknopoe'eri Diostaj yagkupopakpo 'urua'da yag'kikati'.

²⁶ In konig bo'kika'ne iija'apoy, egomey. Bo'kupopakdepo opud sue'ada mo'batadi'kika'ne, noga on'manmadikika', noga Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika', noga nogen hua'ate on'manbatia'pakika' noga koniga' oa' on'mana'ika'. Kenda aya'da bo'kika'po huaknopoe'eria nogiti moknopojika'apone 'urua'da Diosen bo'kika'apone. ²⁷ Nogen hua'ate e'manbatia'paknayo kenigada botta' bapa'api' a'dik ka'ne'. Nogti nogtiada kan'batia'pake' kenpa'ti noga be'api' koniga' oa' kan'mana'ike'. ²⁸ Egkupopakya' nogen hua'ate ea'nayo koniga' oa' be'api' mationtaahue'dik ee'nayo nogen hua'ate ahue' yanika'. Nogen hua'ate soatayo' yan'batia'pakika' kenpa'ti Diostaj soatayo' yan'tiona'pakika'. ²⁹ Diosen Nokirega e'manopoea'nayo botta'a bapa'api' kan'dapake'. Menpa' buttida yadet. Nama'dapi' yadet. Noga daka'da yan'mapeedepo yanda'. ³⁰ Nog huabokerektaj Diosa huaboa'da e'manopoea'nayo ke'na o'manbatia'pakdenig'a kan'batike'. ³¹ Aya'da opudomey Diosen Nokirega mo'manopoea'denok yan'manbatia'pakti'. Nogti nogtiada yan'manbatia'pakika'. Aya'da huaknopoe'eri kan'manopoe'po kenpa'ti Diosen kan'eretpake'po yan'manbatia'pakika'. ³² Kenomey Diosen Nokirega e'manopoeade'te manbatia'pakdik o'nepo e'paknayo kenpa'ti noga e'manbatia'pakte daka'da nigika'dik o'neapo. ³³ Konigepo e'kupopakya' onokteyo' yan'batia'pakika' Diosanayo manahue' o'e. Nogti nogtiada e'niga'pakta' Diosa o'pak.

Nogya' nogya' Diosen huabaktie'ea'eri Diostaj ogkupopakpo ettone'omey batia'pakhue' ka'nike'. ³⁴ En'batadi'kea'te mogkupopakpo ettone' soatayopi' batia'pakhue' ka'nike'. Konig Apagba'a o'mana'ika'nigda huatoe'taj nigpeika'dik o'ne. ³⁵ On'batadi'kea'po egkupopakya' ettone' e'batia'paknayo dakhue'da o'e. Konigepo ettone' huatoe'taj katea' yaa' enatuta' e'paknayo hua'en jakyo yan'tiakdepo katea' yaa' ka'nonike'.

³⁶ Oro'omey Jesucristoen huadak hua'a huakkuruda o'pee'uy nopoehue' yanika'. Oroyo'da huadak hua'a o'nigpeikay nopoehue' yanika'. Nogomey kenpa'ti Diosen hua'a on'e'uyate. Yan'nopoika'. ³⁷ Diosenba' manmadika'dik ijje'y kenpa'ti Diosen Nokirega me'nopoe'ene kenda be'api' e'nopojika'nayo kenda do Pabloa on'nigmadoya'nig Jesusen hua'a o'e, kan'nopojike'. ³⁸ Konig do on'nigmadoya'nig kenomey huamanmadika'eria e'nopoe'ta' pakhue' ee'nayo ke'nen hua'a peehue'dik yanikati'.

³⁹ Diosen e'nopoe' a'manopoeaya'po yaderetpakika'. Noga nogen hua'ate ea'ta' en'paknayo kee' manahue'dik yanika', egomey. ⁴⁰ Nogen hua'ate a'dik ee'pi' onokteteyo' ahue' yanika'. Ona'ti ona'ti nogda nogda 'urua'da kika'dik mo'ene. Aya'da huadakayo' kika'dik mo'epone.

15

Cristo e' bueyada o' noyhuaduyate.

¹ Kenda yan' diknopoika' oydakon ona'ti o' nona'ne, egomey, pogomey. Opudtaj a' manoeanhuahuikaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. O' nona' uynok opuda moknopoe'uy. Kenpa'ti daka'da moknopoika'ne.

² Moknopoika'nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti onte'ti mo'noeanhuahuika'apone daka'da eknopoika'nayo. Daka'da oknopoikahue' ee'nayo onte'ti noeanhuahuikahue'dik mo'eapone.

³ Kenda Diosa me'nopoea'uyng huakkuruda opudtaj o'nonmadika'uyne. Konig Apagba'te Cristotaj o'timadoya'uyatenig konigti oro' dakhuea' o'kika'nok Cristo mo'nigbuey'uyatenig o'nonmadika'uyne. ⁴ Egkubarakka'de'te bapa' huame'noe e'tipokde'te konig Apagba' oa'uyatenigda konigda Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyate.

⁵ Cristo o'noyhuaddepo Pedrotaj o'huahua'po o'huahuay'ea'uyate. Nogok doce Cristoen huamata'moneritaj Jesusa o'bahuahuay'ea'uyate.

⁶ Nogok onteteyo' quinientos huama'buya Jesustaj on'tiahuay'uyate. Onen' kenomey huakka'mon bueyhued o'ne. Nogte on'mabuey'uyate.

⁷ Nogok Jacobotaj Jesusa o'huahuay'ea'uyate kenpa'ti aya'da Cristoen huata'moneritaj o'bahuahuay'ea'uyate.

⁸ Jesus do'taj kenpa'ti ta'pota'da be'huahuay'uyne. Do nogpa'da ta'pota'da ijnopo'korea'uy. ⁹ Nog Cristoen huata'moneri huadakda o'ne. Donayo dakhue'mon ijje'y. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uynok do'taj Cristoen huata'moneri dikkahue'dik o'nene.

¹⁰ Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'uynok Cristoen huata'moneri ijje'uy. Nama'da okkahueahue' me'uyne. Nogomey Diosen sue'da ogkika'uy. Donayo huakka'mon Diosen ijkikay. Do'huada kikhue' ijje'po Diosa do'taj me'nopo'toenok ijkikay. ¹¹ Nog Cristoen huata'moneria doapi' Cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakuynok opudomey moknopoe'de'uy.

Cristotaj huaknopoe'eri en'bueyika'tada nogok Diosa o'manoyhuada'apo.

¹² Cristo huakudaka'da e'eada o'noyhuaduy. Oro'a o'manbatia'pakikay. "On'bueypo noyhuadhue' o'nika'apo." Mena'po sue'ada kenpa' boa'ika'.

¹³ On'bueydepo noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁴ Cristo noyhuadhue' e'uy'nayo oro' huadak hua'a nama'da o'manbatia'pakikayet kenpa'ti opud Cristotaj nama'da moknopoikayet.

¹⁵ Cristo noyhuadhue' e'uy'nayo oro' Diosen nama'da huamanbatia'pakeri o'ika'yet. Dios Cristotaj o'noyhuada'uyatenig oro'a o'nonbatia'pakika'uy. Ken en'bueyada noyhuadhue'dik buttida ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet.

¹⁶ E'buey noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁷ Cristo noyhuadhue' ee'nayo nama'da Cristotaj moknopoe'ayetnig'a kenpa'ti dakhuea' e'ka' mo'toe'ayetnig'a.

¹⁸ Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri on'bueydepo kenpa'da yan'buey'ayetnig'a. ¹⁹ Oyda o'noepoed oro' Cristotaj nogok noyhuadhue'dikda ee'nayo pai'nanada o'eayetnig'a.

²⁰ Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate. Buttida ijjay. Cristotaj huaknopoe'eri e'mabueyada on'manoyhuada'apo. Cristo huakkuruda o'noyhuaduyate.

²¹ Nogtida huabokerek Diostaj nigpeehue' o'epo

huakkuruda o'bu^{ue}yuyatenok oy aya'da on'mabueyika'. Konigti nogtida huabokerek huakkuruda o'noyhuaduyatenok aya'da noyhuaddik ya'neapet. ²² Aya'da aratbut Adánen adhuea' huasi'poen o'nepo on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da Cristoen hu^{an}igpeika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²³ Huakkuruda Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo e'tiakte aya'ada Cristoen huaknop^oe'eri on'noyhuadapo. ²⁴ Kenoka' kene'huaya' huame'noe o'edeaponok gobierno huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj Cristoa kenpa'da o'mabatika'deapo. Apag Diostaj aya'da huaknop^oe'eritaj Cristoa o'bayokapo. ²⁵ Cristoen taka'taj aya'tada maenhued ee'ted Cristoa huairi e'dik o'ika'apo. ²⁶ E'bu^{ue}yika' Cristoen kene'huaya' taka' o'e. Ta'pota'da e'bu^{ue}yika' o'batika'apo onte'ti aratbut bueyhue'dik o'nika'apo. On'noeonhuahuika'apo. ²⁷ Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Diosa o'mana'uyate. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nenig'a Diosayo'da nigpeehue'dik o'e. Diosa o'mana'po Diosayo'da Cristotaj nigpeehue'dik o'e. ²⁸ Do'hued Huasi'poa aya'tada manika'dik o'e. Diosa o'mana'uyate. Kenoka' aya'ada Cristotaj on'nigpe^edepo Cristo Diosen Huasi'po o'epo Diostaj o'nigpeika'apo. Ayedda huairi Dios o'ika'apo.

²⁹ Nogiti in yan'nop^oe': Sue'ada aratbut e'bu^{ue}yitaj bautiza on'magkika'. ¿Mena'po kenpa' yag'kika'? ¿E'bu^{ue}y noyhuadhue' ee'nayo mena'po no-gomey e'bu^{ue}yitaj bautiza yan'magkika'?

³⁰ ¿E'bu^{ue}y noyhuadhue'dik ene'nayo mena'po oro'taj kirigayo' e'arakta' bo'tipakika'ne? ³¹ Aya'da huame'noe kirigayo' do'taj e'arakta' men'tipakika'ne. Buttida ijjay. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka'da moknop^oika'nok, durugda ijje^y, egomey pogomey. ³² Do Jesús en huadak hua'a ijmanmadikika'nok Efeso oknop^oehue' hu^{ae}'eria konig o'jpai' toyahuehue'dik hu^{ae}'eria diga' me'nogkika'uyne. En'bu^{ue}y noyhuadhue'dik ene'nayo nama'da pai'da ijnopo'e^{ay}etnig'a konig o'da'ika' mon'bape' mon'mamai' mon'durugpak eme'te o'bu^{ue}yapone.

³³ Nog aratbuta nama'da e'da'nayo peehue' yanika'. "Huadakda huaka'eri dakhuea' huaka'eriere e'ika'nayo huadak huaka'eri onte'ti dakhuea'da ogkika'apo." ³⁴ Yan'nopo'yarea'. Dakhuea' e'ka' yan'batik. 'Urua'da Diostaj yag'kika'. Opud sue'ada Diostaj oknop^oehue' mo'ika'ne. Opud me'pukdik ka'nike'po kenda ijjay.

¿Monig e'bu^{ue}yomey yan'noyhuadapet?

³⁵ ¿Monig e'bu^{ue}y yan'noyhuadapet? ¿Monigso' ya'neapet? Be'api' yan'da'apet. ³⁶ Konig a'ay' nop^oehue' e'eada yan'da'apet. Huakid e'batuke'onig aratbut huakudaka'da o'nika'. Huakid e'batuke'te huakpi o'tibodepo huakidnayo para'dik o'e. ³⁷ Ken e'batuke' huakidyo'da o'e, toketkidpi' katekidpi'. Huakpi e'kerekte huakid konigti ehue' o'ika'. ³⁸ Konig Dios o'pakpo nogti nogti huakidtaj huakiden nogso'dakon o'ka'uyate. ³⁹ Nogda nogda huaso' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huaso' konigti ehue' o'ne. Aratbuten huaso' o'e. O'jpai' nog huaso'da o'ne. Bakoy nog huaso'da o'ne. Biig nog huaso'da o'ne. ⁴⁰ Kurudyo hu^{ae}'erien huaso' on'toika'. Huadariyo hu^{ae}'erien huaso' on'toika'. Kurudyo hu^{ae}'eri 'urunanada o'ne. Huadariyo hu^{ae}'eri 'uruda o'nepo nogpa'da o'ne. ⁴¹ Niokpo jeyda o'ika'. Puugnayo sigda jey o'ika'. Siokpo suhuigda jey o'ika'. Nog siokpoa jeymon o'nika'. Nogda nogda siokpo nogpa' nogpa' jeymon o'nika'. ⁴² Konigti huaso' on'bu^{ue}ydepo

e'kubarakka'de'te para'dik o'ne. Nogpa'da on'noyhuada'po. Onte'ti bueyhue'dik o'nika'apo. ⁴³ Kenpa'ti huaso' kubarakya' dakhue'da o'ne. 'Urua'nanada Diosa o'manoyhuada'apo. Huaso' kubarakya' teyhue'da o'nika'. E'noyhuada'de'te teyda o'neapo. ⁴⁴ Aratbuten huaso'da on'kubarakka'po nokireg huaso'da on'noyhuada'po. Aratbuten huaso'da o'nika'. Kenpa'ti nokireg huaso'dation o'nika'.

⁴⁵ "Adán huakkuruda huabokerek o'uyate. Diosa o'noea'nok o'noe'uyate." Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. Cristonayo konig nog Adán huata'poeri o'epo o'manoea'po kenpa'ti onte'ti o'manoeanhuahuika'apo. ⁴⁶ Huakkuruda oro'en huaso' o'toene. Nogok nokiregda huaso'kon o'toika'apone. ⁴⁷ Huakkuruda huabokerek soroktaj e'ka' o'uyate. Sorokte huai'ka' o'uyate. Nogokda Jesús Huairi kurudya' o'tiakuyate. ⁴⁸ Aya'da huabokerek huadarieri konigti Adán o'nika'. Soroktaj e'ka' o'ene. Aya'da Cristoen huaknopoe'eria konig Cristoen huaso' on'toepo. Konig kurudyo huae'erien huaso' on'toika'apo. ⁴⁹ Diosa soroktaj Adántaj o'ka'uyate. Oro' Adánonigti o'ene. Cristo kuruderi o'epo mo'nigtiakuyate. Cristonigti o'epone.

⁵⁰ Aratbut huadarieri huaso' huay'ere idada on'bueyapo. Konigepo Dios Huairiere ehue'dik o'neonhuahuika'apo, ijjay, egomey, pogomey. ⁵¹ Kenda Diosayo'da sohuatayo' o'nopoika'nig kenda ijanopoea'apoy. Oro' aya'da bueyhued ee'pi' aya'da nogpa'da o'epone. ⁵² Nogok Diosen huatoka'pu' ta'pota'da en'toka'te a'timon konig ekposikatupa' idada o'manoyhuada'apo. Nogpa'da o'epone. E'buey'uy kenpa'da o'manounhuahuika'apone. Ona'ti bueyhue'dikda o'epone. Oro' aya'da nogpa'da o'epone. ⁵³ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogda huaso' toedik o'epone. Konig parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dik e'dik o'epone. ⁵⁴ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogok nogda huaso' o'toedeapone. Parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dikda o'epone. "Urua'da Diosa o'manoea'nok ona'ti bueyhue'dikda o'epone," Diosba'a kenpa' oa'. Nogok ken konigda o'epo. ⁵⁵ Oro' Cristoere o'neonhuehuika'po pai'da nopo'ehue'dik o'epone. Onte'ti bueyhue'dik o'epoy. ⁵⁶ Dakhuea' o'ka'po bueydik o'eni'ga, Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' o'kika'uy'ni'ga, ⁵⁷ Jesucristo Huairi oro'taj mo'nigbuey'uyatenok 'uru'ada kika'dik o'ika'ne kenpa'ti kenpa'da bueyhue'dik o'epone. Konigepo "Dakiti Dios," ona'ika'ne.

⁵⁸ Konigepo Jesús Huairienyo'da daka' mogkika'. Kirigayo' daka' mogkika'. Nogiti nogiti daka' mogkika'. Batikhueada mogkika'. Jesústaj moknopoe'po Diosen bokika'po nama'da kikhue'dik mo'ene.

16

Pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'.

¹ Jerusalényo pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'. Konig Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj ijmana'uy'ni'g opud konigti yan'manigya'ika'. ² Aya' huame'noe ibaa'po huakupe e'ika' domingote suepi' yan'manigya'ika'. Huakka' e'to'enayo sue'da huakka' yan'manigya'ika'. Do e'tiakte dakhua' huakupe e'manigya'de' ya'epet. Onte'ti onte'ti "beyok" manahue'dik mo'ika'apet. ³ Do e'tiakde'te huakupe kan'tohue'po sue'da huabokerektaj opuda e'baktie'ea'de'te Jerusalényo ijmata'mona'apoy.

Opuden huakupe mo'manigya'ika'nig on'tohua'apo. Kenpa'ti beroba'te kenda ijmanigmadoya'aponig on'tohua'apo. ⁴ Do hua'dik ee'nayo kenomeyere ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy, Pabla oa'uyate.

⁵ Ijhua'udhuahua'po Macedoniabayo do a'bata'huadunya'po pokdik ijjeapoy. Nogok Corintoyo huakka' jakyo ijhua'apoy. ⁶ Opudere ijhue'da ijika'apetpi'. Uua' huaka'ok ijika'apetpi'. Opudere ijundepo meyopi' ehua'te tihuapokdik o'neapone. ⁷ Huapokateda e'tiahuayta' pakhue' o'nene. Diosa e'paknayo opudere ijhue'da ijika'apoy ijnopoy. ⁸⁻⁹ Iyo Cristoen huadak hua'a manmadikika'dik ijjey. Huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti huakka'ada Cristoen huadak hua'a pakhue' o'nika'nok. Iyoda Efesoyo Pentecostés fiestate ijpokanapoy.

¹⁰ Timoteo opudte e'tiaknayo 'urua'da yan'toeti'. Do e'kapa'ti Diosen o'kika'nok 'urua'da yan'toeti'. ¹¹ "Timoteo dakhue'da o'e." Huaahue' yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te yan'tihuapokti'. Nogma'buyere o'nigey.

¹² "Corinto huaknopoe'eritaj a'bata'huadeya'po nogma'buyere yahuati'." Apolostaj diga'da ena'tada oynayo huahue'dik o'epo. Nogok hua'dik o'epo o'hua'apo.

Ta'pote kene'huaya' saludo Pabla o'madikta'mona'uyate.

¹³ Cristo o'tiakaponok daka' ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da yanoknopojika'. Oknopoebatikhue' yanika'. Huabokerekonig me'pukhue' yanika'po. Diosen teyda yag'kika'. ¹⁴ Aya'da yag'kika'po di'da yan'maepo yag'kika'.

¹⁵ Estéfanos huatoeere huasi'poere Acaya huadaribaya' huakkuruda Cristotaj o'noknopoe'uyate. Cristoen huaknopoe'eritaj kenpa'da on'batihuapokika'. Oy opudtion kenpa' mo'nopoene. ¹⁶ Estéfanosomeytaj yan'nigpejkati'. Kenpa'ti Estéfanasen huatihuapokeritaj yan'nigpejika'. ¹⁷ Estéfanos Fortunato Acaicoere on'tiakme'nok ijdurugpaki. Opud aya'da tiakhue'dik mo'enok kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki. ¹⁸ Diostaj nogiti eknopoe' montihuapokme'ne. Opudtaj konigti bo'tihuapokme'ne. Kenomey huadakda ogkika' yan'maknopojika'.

¹⁹ Asia huadaribaya' Diosen huabaktie'ea'eri huakupopakeria saludos on'dikta'mona'. Aguila Priscilaere kenpa'ti kenomeyen jakyo huakupopakeriere saludos on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok saludos on'dikta'mona'. ²⁰ Aya' huama'buyada saludos on'dikta'mona'. Huayahuaya di'da yan'maepo yan'mabajbajti'.

²¹ In saludo hua'a huadik ijdikta'monay. Do Pabla do'huedba'ada ijmadoyay.

²² Be'api' Jesucristo Huairitaj di' ehue' ee'nayo Diosa kenpa'da castiga kamagkike'. "Oro'en Huairi katiake'." IjJay.

²³ Jesucristo Huairia opudtaj daka' mo'toike'. ²⁴ Cristo Jesús me'nopo'toenok opudtaj di'da o'nika'ne.

2 CORINTIOS

Pabloa onte'ti botta'a' Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pablo Corinto huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere ijje'po on'nigmadoya'ne. Corinto huakka' jakyo Cristoen huaknopoe'eri kenpa'ti Acaya huadaribayo Jesucristoen huaknopoe'eri mo'ene. Diosa boktie'ea'uyatenok Diosen mo'ene. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Dios oro'en Apag o'epo Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' montihuapokike' kenpa'ti opudtaj daknopo'a da mo'nopo'noeyike'.

Pablo pai'da o'nopo'unhuahua'uy.

³ 'Urua'da o'e Dios. Apag Dios oro'en Huairi Jesucristoen huaoj o'e. Oro'omey huaknopoe'eritaj mo'tinepahuika'po oro'omey huaknopoe'eritaj mo'noeynoeyike'. ⁴ Menokapi' oro' pai'da e'nopo'ete Diosa mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Ken nogomey pai'da e'nopo'enayo nogomeytaj nopo'durugpaka'dik a'eya'po oro' pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpakika'ne nogomeytakon konigti manopo'durugpaka'dik o'ika'apone. ⁵ Cristo huakka' pai'da mo'nignopo'uy nok oro'kon konigti Jesucristotaj oknopoika'po pai'nanada o'nopo'unhuahuika'ne. Jesucristotaj oknopoika' nok Cristoa mo'nopo'toepo huakka' mo'nopo'durugpaka'ika'ne. ⁶ Diosa opudomeytaj kamanopo'durugpaka'ike'po kenpa'ti opudomeytaj Diosere kamanoeanhuahuike'po oro'a pai'da on'nignopo'ika'ne. Oro'a pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Konigepo opudomey konigti pai'da e'nopo'enayo konigti Diosa mo'nopo'durugpaka'apone, mo'noeanhuahuika'apone. Diostaj moknopoe'po mo'nigpeika'po oknopoe'batikhue'dik mo'ika'apone. ⁷ Konig oro' pai'da o'nopo'ikay opudkon konigti pai'da mo'nopo'enok Diosa opudomeytakon daka' mo'nopo'durugpakika'apone. Oro'a kenpa' daka' o'nopoey.

⁸ Asia huadaribaya' diga' pai'da o'nopo'unhuahuamey. Kenda yan'nope', egomey pogomey. Cristotaj oknopo'enok diga'da mogkame'ne. Ehue'da o'epoy o'nopo'emey. ⁹ Oro'taj bo'arakapet nama'da o'nopo'emey nig'a. Diostaj nogiti oknopoe'dik a'eya'po digada pai'da o'nopo'emey. Diosanayo e'bueytaj noyhuada'dik o'e. Oro'nayo huata'da noyhuada'hue'dik o'ene. ¹⁰ E'bueyaytada Diosa bo'tiokame' nok bueyhue' o'emey. Oydatation Diosa bo'tioka'ne kenpa'ti bo'tioka'apone. Oro'taj bo'tiokadhahuika'apone daka' o'nopoey. ¹¹ Pablota'yabatioka', Dios, yan'tiona'pakika'. Kenda opudomey e'nigtiona'pakika'nayo Diosa oro'taj daka' bo'tiokika'apone kenpa'ti 'uruada mogkika'apone. Kenpa'ti huakka'ada Diostaj dakiti o'nona'apo.

Corintoyo Pablo ehuata' e'pakada huahue'dik o'uyate.

¹² Nog aratbutere huadakda ijkikamey. Opuderenayo nogiti huadakda o'kikame'ne. Kenpa'ti sigpi' engaña magkahue'da ijje'po 'uruada o'nigkikame'ne. Kenda do'huednopoya'da ijnope'po

durugda ijikay. Diosen Nokirega be'tihuapokika'nok daka' ijkikay. Do'ada ijnopoeo kahue' ijikay. Konig Diosa me'nopo'a'nok daka' ijikay. ¹³⁻¹⁴ Huakka' huadikda opudtaj on'nigmadoya'uyne. Kenda opudomeya aya'da huadik tihuaydik ka'ne'po kenpa'ti nopenka'dik ka'ne'po opud Corinto huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'uyne suhue'ada mo'nopoenkame'ne. Opuda aya'da huadik e'nopenka'ta' do Pabloa on'tipakne. Ken huame'noe oro'en Huairi Jesús e'tiakapote Pabloa daka' monmadikikame'ne opuda durugteda mo'nopoeapet kenpa'ti opud 'urua'da Jesústaj moknopoi'ka'po mo'nopo'yare'uy, konigepo do opudomeytaj durugda on'toeapone.

¹⁵⁻¹⁶ Kenda daka' ijnopoe'y. A'madurugpakaya'po opudtaj botta'a' e'bata'huade'ta' e'pakada Macedoniayo ijhua'po Corintoyo ijpokpo opudtaj ijbata'huadunapoya' ijnopoe'me'nig'a kenpa'ti nogok Macedoniaya' ijtiakpo onte'ti opudtaj ijbata'huadunapoya'. Onte'ti ijbata'huade'po e'ta'huadunde'te Judea huadaribayo do'taj ta'mona'dik o'neapet. Nama'da ijnopoe'uy. ¹⁷ Kenda buttida ijnopoe'uy'ni'g'a. Huahuedaded ijnopoe'po nama'da nopoe'hue' a'ey' ijnopoe'uy'ni'g'a. Konig oknopoe'hue' huae'eria nogpa' nogpa' oda'ika' donayo nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁸ Diosa do'taj daka' o'nopoi'ka'. Do nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁹ Kenpa'ti Jesucristo Diosen Huasi'po nogpa' nogpa' ahue' o'ika'. Buttida oa'ika'. Jesucristoen huadak hua'a Silvano Timoteoere opudtaj o'nonmadikikame'ne. ²⁰ Ken kenpa' Cristoa o'ka'apo kahued ee'ted Diosa huakkuruda Cristotaj buttida o'huaa'uyate. Konig Diosa buttida o'huaa'uyatenig Cristo o'tiakdepo o'kadhuahuika'uyate. Aya'da Diosen hua'a buttida o'ika' Cristoa o'manopoe'a'ika'uyate. Konigepo "Dios 'urunanada o'e," Jesucristotaj oknopoe'po buttida oa'ikay. ²¹⁻²² Oro'omeya Diostaj daka' eknopoe' oknopoe'batikhue'da ka'ne'po Diosa oro'taj bo'tihuapokika'ne. Diosa bo'tihuapokika'nok daka' Cristotaj oknopoi'ka'ne. Okbatikhue'da oknopoi'ka'ne opudomeyere. Opudtare Diosen Nokirega mo'nopo'toi'ka'ne. Diosa oro'taj mo'baktie'ea'uyne. Kenda Diosen Nokirega mo'nopoe'a'ne oro'taj. Kenpa'ti Diosen o'ey, kenda Diosen Nokiregakon mo'nopoe'a'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosere Diosensi'po oro' o'epo durugnanada o'unhuahuika'apone daka' o'nopoi'ka'ne.

²³ Opud Corinto huaknopoe'eriere dakhuea' huakika'eri o'nepo Diostaj nopo'koreahued o'nika'nok ijhua'nanada e'manata' pakhue' ijje'po opudenbayo huahue' ijje'uy. Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida meknopoe'ne. ²⁴ Opuda Diostaj daka' moknopoenok konig opud oknopoe'dik mo'ene e'manata' pakhue' o'nene. Diostaj opuda nogiti kamadurugpake'po opudtaj e'mantihuapokikata' o'paki.

2

¹ Onte'ti opudtaj e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada onte'ti opud pai'da e'dik mo'enok onte'ti opudenbayo huahue' ijje'apoy ijnopoe'uy. ² Doa opudomeytaj e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo pai'da e'dik mo'enok. Pai'da mo'epo do'taj durugpakahue'dik o'nenok. ³ A'nenda o'nigmadoyame'ne. Dakhuea' huaka'eritaj yanoroka'de' on'nigmadoyame'nok do ijtiakdepo huiyokada manahue'dik ijje'apet. Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'epet. Opudanayo do'taj durugda

me'nea'. Opud Diostaj e'nigpee'nayo durugda ijjeapoy. Do durugda ee'nayo opudkon durugda mo'ika'apone. ⁴ Opudomeytaj pai'da nopo'eahue' a'maeya'po on'nigmadoyame'ne. Opudtaj huakka'da di'da mo'ene e'manopoea'taj ijpakpo pai'nanada o'noknopo'epo opudtaj on'nigmadoyame'ne.

Dakhuea' huaka'eritaj yanokkahueati' Pabloa o'mana'uyate.

⁵ Opudomey huaknopoe'eria nogtiada dakhuea' o'ka'uynok opud suhue' moke'uynok. Do'takon suhue'da me'ea'uyne. Aya'tada opudtanayo suhue' mo'ea'uyne. Ke'na dakhuea' huaka'eria suigpi' pai'da mo'ea'uyne. ⁶ Ken dakhuea' huaka'eritaj opud huaknopoe'eriomeya castiga mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne. Nogiti dakhuea' onahue' yane'. ⁷ Ke'na o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati' kenpa'ti yan'noeynoeyti'. Kentaj okkahueahue' ee'nayo kenpa'da suhue'da o'unhuahuika'apo. ⁸ Konigepo "Di'da o'ene," kentaj onte'ti ya'nonati'. Kenda diga'da o'nona'ne. ⁹ Do'taj menpa' e'nigpeikata' yanpakikaapet a'nopoeya'po opudtaj on'nigmadoya'uyne. ¹⁰ Be'tapi' opudomeya bokkahuea'de do'huakon ijbakkahueay. Be'api' do'taj dakhuea' egka'nayo kentaj yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj kan'nigpeike'po kentaj yokkahueay. Cristoen huakpoteda yokkahueay. ¹¹ Toto' huairia oro'omeytaj enga'ña e'magkikata' diga' o'eretpakika' o'nopoene. Nama'da kahue' ka'nike'po ken huabokerektaj yokkahuea'demey.

Pablo Troas huakka' jakyo o'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.

¹² Cristoen huadak hua'a a'manmadikanhuaya'po Troasyo huakka' jakyo yokyemey. Ikyedepo Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada e'peeta' on'pakme'. Huairi Cristoen huadak hua'a huakka' manbatia'pakdik e'ead ¹³ oro'omeyen huama'buy Titotaj huahuayhue' ijjeapo ijme'pu'kudhua'po, "ijhua'apoy," ijmananpo ijbakhua'mey. Macedonia huadaribayo ijhua'mey.

Cristotaj oknopoika'po toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne.

¹⁴ Urua'da Cristoa mo'nigkika'uyate oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'nok Diosa bo'tihuapokika'nok toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne. Jesucristotaj oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'po meyopi' ohua'ika'po Jesucristo 'uruda o'e o'manopoea'ikay. Konig e'huirikonig o'nepo huabada Cristo 'uruda o'e on'nopoika'. 'Uru'huieda Diosa bo'tihuapokika'nok konigepo "Dakiti Dios" ona'ikay. ¹⁵⁻¹⁶ Cristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj oknopoehue' huage'erinayo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosa o'paknok aya'tada Cristo Diosen 'urunanada huamanopo'yarea'eri o'enig oro' e'manbatia'pakika'tada sue'da huakka' oknopoehue' o'nepo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. ¹⁷ Huakka' huakupeta' on'pakpo huakka' nogyo nogyo on'hua'epo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Oro'nayo ken konig kahue' o'ikay. Diosa oro'taj mo'ta'mona'uynok Jesucristotaj o'nigpeika'po daknopoada Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakikay.

3

O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoea'de'uy.

¹ Kenda o'nona'denig donayo huadakda ijje y onahue' o'nene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Be'api' e'nigmadoyaba' opudtaj nigta'monahue'dik mo'ene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Opuda men'nigmadoya' do'a onahue'dik o'nene. Sue'ada ken konig e'nigmadoyaba' beroba' on'pakika'. ² Do daka' Jesucristoen huadak hua'a opudomeytaj o'nonbatia'pakonhuahua'uy nok opudomeya Diostaj mo'nopo'korea'depo huaboa'da Jesucristotaj mo'nigpeika'po 'urua'da bo'kika'uy. Aya'ada nogya' nogya' opud Corinto huaknopoe'eritaj bo'tiahuaydepo Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne mo'tinopoe'po Pabloa buttida o'manmadikika' on'nopoe'apo. ³ Oro'a Cristoen huadak hua'a o'manmadika'uy nok opuda Cristotaj mo'nopo'korea'uyne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok 'urua'nada Cristoen bo'kika'nig aya'ada tiahuaydik o'nika'apo.

⁴ Opudtaj daka' ijmanmadikika'mey a'dik ijnopoe'y. Jesucristoa do'taj be'tihuapokika'nok Diostaj daka' yoknopokikay. ⁵ Katepi' doada ijnopoe'po kahue'dik e'ada Diosa be'teypaka'nok aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijje'po Diostaj manopo'korea'dik ijje'y. ⁶ O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoea'de'uy. Ken Diosa bo'tihuapokika'nok kenda manbatia'pakika'dik ijjikay. Diosere a'nounhuahuikaya'po Moisesenba' e'nigpeika'ada mo'epo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosere a'nounhuahuikaya'po Diosen Nokirega mo'nopo'toe'po bo'tihuapokika'apone. Moisesenba' noeanhuaahuikahue'dik mo'ene. Diosen Nokireganayo mo'noanhuaahuika'apone.

⁷ Moisesenba' huakkuruda huidpentate Diosa o'manigmadoya'uyate. Moises'taj Diosa hua'a e'yokde'te Dios senognanada 'urunanada o'enok Moises oteya' o'bahuahuarakpo ke'nenkok senognanada o'epo israel aratbuta Moisesenkotaj okpodejhue'dik o'nuyate. Koksenognanada e'ada sig sig okta'bitonyakuyate. Ken Moisesenba' huidpentate Diosa o'madoya'uyatenig 'urunanada e'ada kenpa'da mo'mabueya'ika'ne. ⁸ Kenda Diosen Nokireganayo mona'ika'nig 'urua'nananada o'e. Noanhuaahuika'dik mo'ika'apone. ⁹ Ken Moisesenba' 'urunanada o'epo oro' e'peedeada dakhuea' o'kika'nig o'nopoe'depo kenpa'da bueydik o'eapoy o'nopoe'ne. Diosa mo'tinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po, huadakda mo'ene, Diosen Nokirega mo'nopoea'ne. Diosen Nokireg hua'a 'urunananada o'e. ¹⁰ Konigti Moisesenba' 'uruda o'uy'ni'g'a oynayo konig 'uruda ehue' o'e. Oynayo Diosen Nokirega 'urua'nananada huanopo' mo'ea'ne. ¹¹ Moisesenba' huamame'puka' senogda on'ba'e'uyatenig'a ida Moisesenba' ehue'da o'epo. Diosen Nokireganayo 'urua'da Jesucristoen huadak hua'a mo'nopoea'ne kenpa'da o'eonhuahuika'apone.

¹² Diosen Nokirega Diosere mo'noanhuaahuika'apone daka' oknopoe'y. Jesucristoen huadak hua'a buttida o'e daka' oknopoe'po me'pukhue'da o'manmadikikay. ¹³ Konig Moisesa o'ka'uyatenig konigti

kahue' o'ikay. Moisésenkok senogda o'epo daka'da okbatitikpo israel aratbuta okpodejhue'dik o'nenok Moisésa huata' o'koktidoka'uyate. ¹⁴ Kenpa'ti israel aratbut Moisésaj e'peeada nopoenkahue'da o'nuyate. Oyda kenpa'ti Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopoenkahue'dik o'nika'. Cristotaj o'noknopodepo Moisésenba' nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁵ Kenpa'ti oy Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopoenkahue' o'nepo konig e'koktidoka'nig o'nepo nopoenkahue' o'ne. ¹⁶ Jesucristo Huairitaj on'nopo'korea'depo konig e'koktidoka'nig e'eadada oktikujdepo huaboa'da Diosen hua'a nopoenka'dik o'ne. ¹⁷ Huairi Jesucristoen Nokireg o'epo Diosere mo'noeahuahuika'pone. Jesucristoen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toenok huanopoda Diostaj e'nigpeika'ta' o'pakika'ne kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue' o'ene. ¹⁸ Konigepo oro'omey Cristoen huaknopoe'erinayo koktidokahue' o'epo Jesucristotaj nogiti nogiti oknopoenka'po, nogiti nogiti o'nigpeepo nogiti nogiti konig Cristonig 'urunanada o'eapone. Jesucristo Huairi Nokireg o'epo oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne. Diosa oro'taj Cristonigti 'urua'nanada mogkika'apone.

4

¹ Konigepo Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'po batikhue'da ijikay. ² Kan'manopo'kore'po nama'da huadik manbatia'pakhue' ijjeapoy iija'uy. Nama'da Jesucristoen huadak hua'a manmadikahue' ijjeapo Diostaj kenpa'ti aratbuttaj birahue' ijjeapo buttida Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ³ Jesucristotaj oknopohue' huae'eriomey kenpa'da Diosbayoa' on'mabueyapo. Kenomeynayo Jesucristoen huadak hua'a nopoenkahue'dik o'nika'. ⁴ Jesucristo Disionigton o'ika'. Jesucristoen huadak hua'a konig huakjeytone' 'urunanada ee'tada oknopohue' huae'eri tiahuyhue' ka'ne'po nopoenkahue' ka'ne'po toto'a nama'da o'mana'ika'. ⁵ Ijmanbatia'pakpo huata'da huaahue' ijikay. Jesucristo Dios Huairi o'e ijmanmadikikay. Jesús o'paknok donayo opudomeyen huanaba'nig ijikay. ⁶ Sikkiregya' "Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate. Kenpa'ti oro'en huanopoya' konig jeyda Diosa nopo'eyda mo'ea'ne. Dios 'urunanada o'e a'nopoeaya'po Diosa huanopoya' jeyda mo'ea'ne. Jesucristo 'urua'nananada o'enok Dios 'urunanada o'e oro'omey oknopoe'dik o'ika'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'ika'po Jesucristo 'urunanada o'e ijmanopoea'ikay. Pabloa o'manigmadoya'uyate.

⁷ Diosensi'po Jesucristo 'urunanada o'e huanopo'ada daka' ijnopoikay. Jesucristo Huairi o'epo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate huanopo'ada ijnopoikay. Oro'enso'nayo konig sorokkosonig ida sakkik o'eapnok Dios teyda o'e, donayo teyhue'da ijje aratbuta nopoika'dik o'nika'. ⁸ Aratbuta do'taj dakhuea'da me'nogkadhuahuika'ne. Nogpa' nogpa' dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Cristotaj oknopoebatikhue' ijikay. Katia'ta ijka'apet e'nopoikada oknopoebatikhue' ijikay. ⁹ Dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo do'taj 'enhue' me'ika'ne. Sorokte do'taj be'api' e'enpi' huabueya'da ehue'dik ijikay. ¹⁰ Konig aratbut Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po o'darakuy. Konigti do'takon dakhuea'da me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahuyapo

kan'nopoenke'po meyo'pi' ijhua'ika'nig Jesús me'nopo'toika'ne. ¹¹ Jesús donopoyo o'epo me'toika'nok aratbuta kenda kan'tiahuayike'po do Jesucristo en huadak hua'a huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued ee'ted do'taj nogok nogok e'araktá' men'tipakika'ne. ¹² Donayo pai'da ijnopo'epo ijbueyayikay. Opud Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka'da mo'noeahuahuika'ne.

¹³ "Diostaj yoknopoe'po Diosen huadik ijbati'a'pakmey." Apagba'te kenpa' o'manigmadoya'uyate. Do kenpa'ti Diostaj yoknopoe'po Jesucristoen hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁴ Jesús e'bueytada Jesús Huairitaj Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda oro'omey o'nopoika'nok Diosa oro'takon Jesúseretaj mo'noyhuada'apone. Oro'taj opudomeytere Diosyo bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesúsere o'noeahuahuika'apone. Kenda daka' o'nopoika'ne. ¹⁵ Opudomey Cristotaj daka' kanoknopoe' kenpa'ti Diostaj daka' kan'nigpe'ike' huakka' pai'da ijnopo'enhua'huikay. Kenpa'ti Diosa mo'matinepahui'nok opudomeyere huakka'ada daka' o'noknopoe'po "Dakiti Dios" huakka'ada o'nona'ika'apo. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'e o'noknopoe'po o'nona'ika'apo.

¹⁶ Konigepo Diosen hua'ataj ijmanbatia'pakpo batikhue'dik ijikay. Do'huedso' nogok nogoka' ijtone'pakpo e'arogpi' aya'me'noeda Diosa be'teypaka'ika'ne. Do'hued nokirega' nogiti nogiti Diostaj yoknopojikay. ¹⁷ Oknopoe'hue hua'e'eria Cristotaj on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da mogkadhuahuika'nig'a oro' konig sigda huakka' pai'da o'nopo'epo a'ti onte'ti pai'da nopo'ikahue'dik o'eapoy. Jesucristoere Diosere 'urua'nanada o'noeahuahuika'apone. Durugnanada o'noeahuahuika'apone. ¹⁸ Katetapi' oyda o'tiahuayika'nignayo ona'ti tiahuayhue' o'ika'apone. Kennayo o'tiahuayika'nig o'eapo. Katetapi' oyda o'tiahuayika'nig pakhue' o'ika'apone. Katepi' Diosen kurudyo tiahuayhue' o'unhuahuika'nignayo kenpa'da o'nunhuahuika'apo.

5

¹ Oro'omey e'bueyde'te huaboso' oro'en o'eapo. Huabokerekada kahue' ee'tada Diosa o'ka'depo kurudyo Diosere o'unhuahuika'apone. ² Oro'omey huaknopoe'eri oro'en huaso'taj o'tinosikdepo kurudyo Diosere ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa huaboso' egka'deta' o'pakika'ne. ³ O'bueydepo huaso' ehue'da e'e'ada huaboso' oro'omeyen o'eapo. ⁴ Oro'enso' o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po e'bueyta' pakhue' e'e'ada Diosa huaboso'a' egka'deta' o'pakpoeyopo Diosere e'noeahuahuika'ta' o'pakika'ne. ⁵ Diosa huaboso' daka' monigka'denok nogok Diosere o'noeahuahuika'apone. Kenda oro' daka' kan'nopoike'po Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne.

⁶ Konigepo Diostaj daka' oknopoe'po kirigayo' durugda o'ikay. Oro'omey huaknopoe'eri kenigapi' huabayok in huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo huahued o'epo kurudyo Jesús Huairiere ehued o'ene. ⁷ Kurudyo Diosere monig o'eapet nopoe'hued o'epo Jesucristotaj oknopoe'po o'nigpeika'po o'noika'ne. ⁸ Daka' Diostaj oknopoe'po oro'en huaso' e'endeta' o'pakpo Jesús Huairiere e'ika'ta' o'pakne. Kenerenayo huadaknanada o'ika'apone o'nopoene. ⁹ Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. ¹⁰ Aya'ada huaknopoe'eria Cristotaj kurudyo huahua'dik o'eapone. Cristote e'koka' nigmabodik o'eapone. Aya'da katepi' oro'omey o'kadhuahua'uy huadak e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristo mo'tinopoe'apone.

In o'noika'nig'a oro' huadak e'kika'uyunayo Diosa katepi' huadak ee' mo'nigkadhuahuika'apone. Oro'taj mo'durugpakika'apone. In o'noika'nig'a oro' daka' kahue' e'kika'uyunayo Diosa katepi' huadak ee' nigkahue'dik mo'ika'apone. Oro'taj durugpakahue' mo'ika'apone. Konigepo oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopoe'eriomeytaj mo'nopo'noeya'uyate. Pabloa o'manbatia'pakuyate.

¹¹ Do Diostaj yokme'pukpo nigpeika'dik ijika'po Diostaj nopo'korea'dik yane' aratbuttaj ijmanikay. Kenpa'ti Diostaj ijmaknopoeay. Konig daknopo'da ijikay. Buttida ijmanikay. Diosa me'tinopoeene. Daknopo'da ijika'po buttida o'nonika'po opudtaj e'manopoea'ta' ijpakikay. ¹² Do'huada ijpakpo huata' doda huadak ijikay. Ahue' e'ika'tada do'taj daka' mentinopoe' o'nona'nok huamanmadika'eri opudere "Judío ijje'y." "Bokerekensi'dak ekteg ijje'y." "Urua'da ijtiona'pakikay." "Hua'itake' jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a huanopoya' dakhuea'da on'nopeika'nig kenomeytaj Pabloa buttida o'batia'pakika' huaa'dik mo'eapet. ¹³ Do ijjeretpakpo Diostaj ijnigpeika'nok "Pablo huasegda o'ika'," aratbuta huaa'dik me'nene. Opudomeytaj a'batihuapokya'po Diostaj ijjeretpakpo ijnigpeikay. ¹⁴ Cristoa oro'taj di'da mo'enok oknopoe'epo kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' pakika'dik o'ene. Aya'ada oknopoeika'dik me'nike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'kika'te Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. ¹⁵ Aya'ada on'noepo Cristotaj o'noknopoe'epo kenomey kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue' ka'nike'po Cristotaj o'da nignoika'dik ka'nike'po aya'tada Cristoa mo'nigbuey'uyate. Huaknopoe'erien dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti oro'taj 'urunopo'da a'magkaya'po Diosa huakudaka'da e'bueytada mo'nignoyhuada'uyate. ¹⁶ Oro'mey aratbuttaj o'batiahuaypo konig o'ne, konig huadakpi' dakhue'pi' oynayo matinopoe'hue' o'ene. ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakiket? Ken konig oyda matinopoe'hue' o'ika'ne. A'nennayo be ya'et Cristotaj o'tinopoe'ika'uyunig'a, ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakika'? Ken konig o'tinopoe'uyunig'a oynayo kenda konig Cristotaj tinopoe'hue' o'ika'ne. Diosen Huasi'po o'e o'nopoika'ne. ¹⁷ Oro'omey Cristotaj oknopoe'epo Diostaj o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da o'edepo huabonopo'dakon o'ene. Konig a'nenda oknopoe'hue' o'ikame'ne ona'ti nopoe'hue' o'ene. Konig a'nenda katetapi' dig'a da o'eretpakikame'nig'a ona'ti pakhue' o'epo a'nenda nama'da o'kikame'nig'a onte'ti kikhue' o'ene. Konig Diosa o'paknok huaboa'da o'nopoe'epo, o'pakpo, o'kika'po. Oynayo huabonopo'da o'epo o'noika'ne.

¹⁸⁻¹⁹ Kenda aya'da Diosa mo'nigka'po Cristoa Diosensi'po hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'taj mo'noeya'ne, oro'en dakhuea' e'ka' bokkahueame'ne. Dios Cristoere o'epo aratbuten dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po onte'ti "dakhuea' boka'ne," onahue' mo'eapone. Kenpa'da bokkahuea'uyne. Kenda Cristo mo'nigka'uyunok, Diosa aratbuttaj o'manoeya' kenpa'ti o'bakkahuea' kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. ²⁰ Konigepo Cristoa be'ta'mona'nok nogbayo nogbayo ijhuaudhuahuika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Diostaj nopo'koreahued ee'nayopi' Diosen eretpakhue' ee'nayopi', "yan'nopo'korea' Diostaj yan'noeya'."

Jesucristoere ighua'da o'nonika'ne. ²¹ Jesucristoa aya' Diosa e'huapak o'nigpeepo o'kika'uyate. Dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Cristotaj konig dakhuea' huaka'erinigtaj Diosa pai'da mo'nignopo'ea'po mo'nigbueya'uyate. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyunok Diosa oro' huaknopoe'eritaj konig 'urunopo'da ka'nike' tinopoe'dik mo'ika'ne.

6

¹ Ken Timoteo doere Diostaj o'nigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po kenpa'ti o'manmadikika'po opud Corinto huaknopoe'eritaj ighua'da o'nona'ne. Konig Dios opudtaj di' o'maepo opuden dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Kenda okkahuehue' yanika'. Daka' yan'nigpeika'. Ighua'da o'nona'ne.

² Kenoka' opudtaj doa on'tinepahui'po "Dakhuea' e'ka' menopo'yarea'." Opuda e'nona'te on'nigpee'uy. Enade'te on'tihuapokpo dakhuea' e'ka' on'nopo'yarea'uyne. Kenda Diosa oa'uyate.

Yan'pee'. Oyda yan'nopo'korea'. Diosa mo'tinepahui'po opudtaj e'manopo'yarea'ta' o'pak. ³ "Pablomey huadak kikhue' o'nenok Jesucristotaj oknopoe'hue' ijjeapoy." Aratbuta kenda ahue' ka'ne'po sigpi' dakhuea' kikhue' o'ikay. ⁴ Oro' pai'da o'nopo'unhuahukay oro'taj aratbut dakhuea'da mogkika'pone, pai'da o'ika'pone, oknopoebatikhue' o'epo. Diosen daka' o'kika'nok opudomeytakon mo'nopoe'ika'ne.

⁵ Huabokereka menhuadiaypo ke'poda do'taj menbitbituyne, huabakuda' jakyo nogok nogok mekgudika'ne, huakka' aratbut ogkupopakpo huiyokda men'huadiaypo men'boy'uyne, huakka' ijbai'ka'po, sikyoereda ijbaa'bedika'po sue'da ijtay'ikay. Nogok nogok bapehue' ijika'po sigda ijbapikay. ⁶ Diosen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ijje'y. Kenda opudtaj a'manopoe'aya'po huadakyoy' ijkikay. Dakhuea' kahue' ijika'po. Diosen buttida hua'a huakka'da ijnopoikay. Jesucristo o'manigbuey'uyate kenpa'ti o'noyhuaduyate daka'da ijnopoikay. Aratbuta be'api' do'taj dakhuea'da egka'tada diyhue' ijikay. Huadaknopo'da di'da ijje'po huadakda ijkikay. Diosen Nokirega me'nopo'toepo be'tihuapokika'ne. Daka'da di'da ijmaikay. ⁷ Buttida huadik ijmanikay. Kenpa'ti Dios teyda o'epo be'tihuapokika'nok Diosen ijkikay. Diostaj daka' ijnigpeika'po toto' huairitaj yogkikay. Kenpa'ti Diosa be'tihuapokika'po toto'taj be'tiokika'ne.

⁸ "Pablo 'uruda o'kika'." Aratbuta on'da'ika'. Nogok "Pablo dakhuea'da o'ka'." Nog aratbuta on'batia'pakika'. "Nama'da huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. Kenpa'ti nogomeya "buttida huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. ⁹ "Pablotalaj nigpeehue'dik o'ey." Sue'ada do'taj men'tinopoika'ne. "Pablotalaj nigpeedik o'ey." Nogomeya men'tinopoika'ne. "Pablo o'bueydeapo." Nogomeya nama'da on'nopoika'. Do'taj dakhuea' huaka'eria castiga egkika'ada huabueyya'da arakhue' me'neme'ne. ¹⁰ Huakka'mon Jesustaj oknopoe'hue' o'nenok suhue'da e'eda Diostaj yoknopoe'po durugda ijikay. Pai'da ijmanigepo katepi' toehue' ijje'po Diostaj kanoknopoe'po huakka'tada ijbatihuapokikay. Katepi' sigpi' toehue' ee'pi' Diosa aya'da beyokika'ne. Ken konig ijika'po Diosen huadakda huakika'eri ijika'nig kenda aya'ada nopoe'dik o'ne.

¹¹ Opud Corinto huaknopoe'eritaj daka' e'manbatia'pakta' ijpakpo daka' o'nona'ika'ne. Opudomeytaj di'nanada o'nene, egomey pogomey.

¹² Do'taj sigda di' o'nika'nig'a opudtanayo di'nanada o'nika'ne.

13 Opuđtaj konig do'huedsı'potanıg 'urua'da o'nonıka'ne. "Konig opudtaj di'nanada o'nıka'ne. Do'taj konıgtı di'da menıka'." Daka' o'nona'ne.

Dios o'noeonhuahuıka'. Oro'enso' konıg Diosen jakonıg o'enoğ Diosen Nokırega mo'nopo'toıka'ne.

14 Oknopoehue' huag'eriere ehue' yanıka'. Huadak huaka'eriere dakhuea' huaka'eriere ehue'dik o'ıka'. Konıg oknopoehue' huag'erıtaj toepakhue' yanıka'. Kenere e'toepaknayo oknopoehue' huag'eri huadak huaka'eriere ehue'dik o'nepo nogpa'da e'kika'ta' on'pakıka'. Huakjeyere sikkıreg ehue'dik o'e o'nopoene. 15 Konıgtı Cristoere toto' huairiere onyo' nopoehue'dik o'nıka'. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'tı huaknopoe'eriere oknopoehue' huag'eri konıgtı pakhue' o'nıka'apo. 16 E'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'e. Diosen jakyo e'ketka' dios ehue'dik o'ıka' o'nopoene. Diosen Nokırega mo'nopo'toıka'po oro'omey huaknopoe'eri konıg Diosen jakonıg o'ıka'ne.

"Kenomeyere ijıka'apoy. Kenomeyere ijhua'ıka'apoy. Kenomeyen Dios ijmanıgıka'apoy. Kenomey do'hued aratbut o'nıka'apo." Dıosa oa'uyate. 17 Kenpa'tı Dıosa inpa' oa'uyate: "Oknopoehue' huag'eriere mo'ıka'uyne. Kenomeytaj yan'bakhua'po kenomeyere ikahue' yanıka'. Kenomeytaj toepakhue' yanıka'. Konıg dakhuea' ogkika' konıgtı sıgpi' kahue' yanıka'. Kenda egkika'te opudtaj durugteda e'dik o'neapone. 18 Opuden huaoj ijıeapoy. Opud do'huedsı'po mo'eapone." Dıosa o'mana'uyate. Dios Huairı teynanada o'epo o'mana'uyate.

7

1 Kenda Dıosa on'nıgka'apone o'mana'uyate, huadı'da egomey pogomey. Konıgepo oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'korea'po onte'tı 'urua'da mogkika'. Kenpa'tı Dıostaj mo'nokme'pukpo Diosen hua'ayo'da mon'pakpo Dıostayo'da mon'nıgpeıka'.

Corıto huaknopoe'erıomeya nama'da dakhuea' o'kıkay on'nopoedepo on'nopo'korea'uyate.

2 Do'taj Pablotaj di' menıka'. Opudomeytaj do'hua be'tapı' dakhuea' ogkahue' o'ne'uyne. Opudomeytapı' do'hua nogtatıpi' nama'da onahue' o'ne'uyne. 3 "Dakhuea' bokame'ne," onahue' o'nene. Kenda konıg o'nona'depo, "dı'da o'nene." Oy dı'da o'nene. Nogoktion dı'da o'nıka'apone. 4 Huadak bo'kika'nok daka' o'noknopoene. Opudomey Jesucristotaj daka' moknopoeıpo Dıostaj mo'nıgpeıka'nok durugda ijıey. Do paı'da e'nopo'ıka'pı' opudomeytaj huakka' ijdurugpaki. Opudomey Dıostaj daka' moknopoenok huakka' ijdurugpaki.

5 Macedonia huadarıbayo ijııakdeme'po do paı'da ijnopo'eunhuahuıka'po batıkhue'da paı'da ijnopo'eunhuahuıkay Meyopı' ijhua'ıka'mey do'taj ke'poda dıga'da o'nogkıkame'ne. Huaknopoe'erıtaj kenpa'tı Cristoen huadak hua'a e'manbatıa'pakte dakhuea' on'bahua'aıka'po kenpa'tı huaknopoe'erıtaj on'magkika'nok huaknopoe'eri daka' yanoknopoıkapet onte'tı oknopoebatıkhue' ya'neapet ijnopoepo ijme'puke'ıka'uy. 6 Suhue'da o'nepo paı'da ene'te Dıosa o'madurugpakıka'. Dıosada do'takon me'durugpakame'ne. Do'taj Titotaj Dıosa me'nıgtotıakpo do'taj me'durugpakame'ne. 7 Tıtoa be'huatıakme'nok ijdurugpakmey kenpa'tı opudomeya Titotaj mo'durugpakame'nok doakon on'tıpeepo durugnanada ijıemey. Do'taj

huakka' eta'huadeta' bo'pakika'ne. Do'taj suhue'da mo'ika'po kenpa'ti do'taj mo'mepu'kudhuahuame'te Titoa kenda mename'nok nogitinada huakka'da ijdurugpakmey.

⁸ Beroba' on'nigmadoya'uyne. Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue' e'uypi' nogpa'da ijmanigmadoya'uy nopoe'hue' ijje'uy. ⁹ Oyda durugda ijje'y. Suhue' moe'uynok do kenpa'ti durugda ehue' ijje'uy. Suhue' mo'epo Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konigepo ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne dakhuea'da nigkahue' o'ne'uyne. ¹⁰ Suhue' mo'epo dakhuea' e'kika' Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti Diostaj mo'nigpeika'nok Dios durugda o'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po Diosere mo'noeahuahuika'apone. Onte'ti suhue' ikahue' mo'eapone. Oknopoe'hue' huae'erinayo suhue' e'eda nopo'koreahue' o'nika'po kenpa'de on'mabueyapo. ¹¹ Opu'd suhue' mo'unhua'uyne. Suhue' mo'ika'depo Diostaj diga'da e'nigpeeta' bo'pakuynok. Kenbokerektaj castiga ogkahued Diostaj bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti dakyu'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok do'taj eta'huadeta' bo'pakuyne. Castiga mogka'uynok dakhuea' ogka'uy opudtaj be'api' huaahue'dik mo'ene. ¹² A'nenda opudtaj on'nigmadoya'po kenbokerek dakhuea' huakika'eritaj kenpa'ti ke'na o'birae'uynigtaj kenomeytaj sue'pi' ijmepe'kepo on'nigmadoya'ne. Diosa bo'tiahuayika'po oro'taj huakka' di' mo'ene kenpa'ti oro'taj huakka' mo'timepe'kepo opudada kenda kan'nopoe'po on'nigmadoya'uyne. ¹³ Oro'taj huakka' di' mo'enok onte'ti mepu'kehue' o'edepo durugda o'ey.

Durugda o'edepo Tito opudenbaya' behuatiakdepo durugnanada o'enok oro'omeykon nogiti durugnanada o'ey. Tito opudere ee'te daka' bo'kika'nok durugda o'ika'uy. ¹⁴ Opu'd Corinto huae'erienbayo Tito huahued ee'ted "huadakda huaknopoe'eri o'nepo Diostaj on'nigpeika'." Titotaj buttida yona'mey. Nama'da onahue' ijje'po birahue'dik ijje'y. Tito opudere o'edepo aya'da opudtaj onhuua'po buttida onhuua'uynok kenda bo'tiahuay'uy. ¹⁵ Titotaj konig huairitanig bo'eme'po mokme'pukme'ne kenpa'ti kentaj mo'nigpeikame'ne. Kenda oy Tito okkahuehue' o'ika'po nogiti nogiti di' mo'ika'ne. ¹⁶ Diostaj kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'nok do Pabloa daka'da on'tinopoe'po durugnada ijikay.

8

Huaknopoe'eri pai'da huae'eritaj huakka'da on'bayokuyate.

¹ Macedonia huadaribayo huaknopoe'eritaj 'uru'nopoa'da o'magkame'te Diosa. Oy kenda opudtaj e'manbatia'pakta' ijpa'ki, do'hued egomey pogomey. ² Macedonia huaknopoe'eri pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi' oknopoe'batikhue'ada huanopo'ada durugda o'nika'po. Kenpa'ti pai'da ee'pi' sonnopo'da Jerusalen pai'da huaknopoe'eritaj huakka'mon on'bayokuyate. ³ Huakka' e'yokta' on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda bahuaa'dik ijje'y. Konigda bayokdik o'nika'po huakupe on'bayokika'uy. Kenpa'ti on'pakpo nogitida huakka'da on'bayokika'uy. ⁴ Jesucristotaj huaknopoe'eritaj durugteda e'bayokta' on'pakpo, "Jerusaleno huaknopoe'eritaj oro'en huakupe yan'manigtohua'." Oro'taj ighua'da mona'uyne. ⁵ Huakupeyo'da on'manigta'mona'apo ijnopoe'uynig'a huakkuru

Diostaj a'nigpeikaya'po ke'nen huaso'kon on'yokuy, nogok Diosa o'paknok oro'takon nigpeika'dik o'nuy. ⁶ A'nenda e'manige'ika'uyada Titotaj opuden huakupe katetehue' bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya' manige'hued o'epo. Konigepo "Corinto huaknopoe'eritaj onte'ti yabahuatuati'. Jerusalényo huaknopoe'eritaj dakhuapa huakupe a'manigbaeya'po yahuati'." Titotaj yona'uy. ⁷ Ken opud Corinto huaknopoe'eri Diostehuapa' katapi' huakka'da nogda nogda 'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj daka' diga' moknopoika'ne. Diosen eknopoe' daka' mo'manmadikika'ne. Diosen huakka' mo'no'poe'ne. Diostaj e'nigpeika'ta' huakka' bo'pakika'ne. Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'ika'ne. Konigepo kenpa'ti huakka'da bo'pakpo pai'da huaknopoe'eri huama'buytaj yan'bayokikati'.

⁸ Yan'bayokika' onahue' o'nene. Nog huaknopoe'eria huakka'da on'pakpo on'bayokikame'tenig opudomeytaj e'manopoea'ta' ijpaknok opudomeya di'nada on'maika' nogomeya kan'no'poe'po daka' yan'bayokikati'. ⁹ Huairi Jesucristoa huakka' mo'tinpahui'po di'da mo'ene. Mo'no'poe'ne. Diosere Jesucristo o'ika'po aya'tada o'matoe'ika'uyate. Opudomeytaj huakka' di' mo'epo kurudyo aya'da o'maeandepo pai'da o'manigyahue'uyate. Opudomey Diosere durugnanada kan'manoeonhuahuike'po Jesusa pai'da o'manigyahue'uyate. Konigepo Jesucristonig di'da yan'maepo nogomeytaj yan'bayokika'.

¹⁰ Opudtehuapa' dakda ka'nike'po on'boroayne. Do'taj daka' yan'pee'. A'nen nogbayok pai'da huaknopoe'eri Jerusalényo huakupe a'ta'monaya'po opudomey huaboa'da bo'yokika'uy. Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy. ¹¹ Oydakon huakupe nogda yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da yan'dakeati'. Konig a'nen huakka' e'bayokta' bo'pakuy oydakon konigti huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'. Huakka' e'tahuaea huakka' yan'bayokikati' Sue'da e'tahuaea sue'da yan'bayokikati'. ¹² Be'api' e'yokta' e'paknayo suepi' e'tahuaea sue'da e'yoknayo Diosa durugda o'epo. Huakka'mon e'tahuaea huakka'mon e'yoknayo Diosa durugda o'epo. Sue'da e'tahuaea huakka' yan'bayokti'. Diosa ahue'dik o'e.

¹³ Ken Jerusalén huaknopoe'eri huakka'da huakupe kan'matoe' opudomeynayo pai'da e'dik ka'ne' kenda doa pakhue' e'eadada ¹⁴ opud kenomeyere onigonigayo' huakupe yan'toikati'. Oyda Jerusalénya' huaknopoe'eri pai'da o'nenok opudomey Corinto huaknopoe'eria bayokdik mo'ika'ne. Nogok Jerusalén huaknopoe'eri huakka' huakupe en'toe'nayo opud pai'da ee'nayo opudtaj huakupe bayokika'dik mo'epone. Ken konigti opudomey kenpa'ti kenomey ke'nigati tojika'dik mo'ene. ¹⁵ "Ke'na huakka' aypo e'tojika'ada huakkiti togehue' o'ika'. Ke'na sue'da e'tojika'ada pai'da ehue' o'ika'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya on'bayokika'po aya'ada dakhuapa aypo on'tojika'apo.

Titoere botta' nog huaknopoe'eriere huakupe kan'bae'po Corinto huaknopoe'eritaj Pabla o'mata'mona'apo.

¹⁶ Doa opudtaj huakka' di'da o'nepo huakka' ijme'pukikay. Diosa Titotaj o'nopo'toenok konigti Tito opudtaj huakka' di'nada mo'epo o'mepu'kika'. Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta' o'pakika'. Konigepo dakiti Dios, yonikay. ¹⁷ "Corinto huaknopoe'erite yahuati'," Titotaj ena'te

“Doada ijjakpo ijhua’apoy,” do’taj mena’po opudtaj huakka’da o’pak kenpa’ti e’batihuapokta’ o’pakika’ Titoa.

18 Titoere nog huaknopoe’eri huama’buyere ijmeta’mona’apoy. “Ke’na Cristotaj huaknopoe’eri o’epo Cristoen huadak hua’a ’urua’da o’manbatia’pakika’.” Nogya’ nogya’ Jesucristoen huabaktie’ea’eria on’huaa’ika’.¹⁹ Kenpa’ti ke’na oro’ere kahua’ike’ oro’omeyere Jerusalényo pai’da huaknopoe’eritaj huakupe o’bae’ika’po ke’na boktihuapokike’po Cristoen huaknopoe’eri kentaj boktie’ea’uyate. Huairi Jesús huadakda o’e aratbuta kan’nopoe’po kenpa’ti pai’da huaknopoe’eritaj opud Corinto huaknopoe’eri e’bayokta’ huakka’ bo’eretpaknig oro’a aratbuttaj o’maknopoe’a’ikay.²⁰ Jerusalényo huaknopoe’eritaj huakupe a’bayokya’po huakka’ huakupe o’bae’ikay. Onokteteyo’ o’hua’ika’po daka’ o’manigto’ika’nok Pablomeya on’berika’ aratbuta huaahue’dikda mo’ene.²¹ Diosa aratbutereada e’tiahuayte daknop’da ’urua’dayo’ e’kika’ta’ o’pakikay.

22 Titomeyere nog huama’buytaj o’ta’mona’apoy. Ke’na Diostaj huakka’ e’nigpe’ika’ta’ o’pakika’po kenpa’ti nog aratbuttaj e’batihuapokta’ o’eretpakika’. O’tiahuaymey. Oynayo opud Jerusalényo pai’da huaknopoe’eritaj e’bayokta’ bo’paknok kenda daka’ o’nopoe’po Titoere opudtaj e’hua’ta’ huakka’ o’eretpak.²³ Titonayo doere huae’eri o’ika’ doere opudtaj o’batihuapokikay. Nog botta’akon opudte on’hua’apo. Nog Cristotaj huaknopoe’erimeya opudtaj mo’nigta’moname’te. Huadakda ogkika’nok kenomeytaj aratbuta on’batiahuaydepo “Dios ’urunanada o’e,” on’batia’pakika’apo.²⁴ Di’nanada mo’nika’ne kenpa’ti huadaknanada ogkika’nig ijbahuaa’ika’nok konigepo huaknopoe’eri huakupopakeria tinopo’ika’dik ka’ne’po Titomaytaj daka’ yan’baepo di’nanada yan’maika’.

9

Jerusalényo pai’da huaknopoe’eritaj huakupe bayokdik o’neapo.

1-2 Jerusalényo pai’da huaknopoe’eritaj huakupe e’bayokta’ huakka’ bo’pakika’nig kenda ijnopoe’po Macedonia huaknopoe’eritaj durugteda ijmanbatia’pakmey. Huabayok o’pokme’nig kenoka’da opud Acaya huaknopoe’eria huakupe en’bayokta’ on’pakuynig ijmanbatia’pakme’nok, “oro’omeykon e’bayokta’ o’paki.” Macedonia huaknopoe’eria mona’uynye.³ Opuda huakka’ huakupe e’yokta’ on’pakika’ kenda ijmanbatia’pakme’nok opuden huakupe yan’tounhuahua’po Titomeytaj a’bayokya’po opudte nog huama’buy Titomeytere ijta’mona’apoy. Huakupe en’yokde’te Pablaa nama’da oa’ika’ be’api’ ahue’dik ka’nike’.⁴ Sue’da Macedonia huabokerek doere opudenbayo nogok e’tiakde’te opuda huakupe Jerusalén huaknopoe’eritehuapa’ bayokhue’dik ee’nayo oro’ huakka’da birae’dik o’eapoy. Huakka’ huakupe on’bayokapo a’nen daka’ ijnopoe’mey. Yokhue’ ee’nayo huakka’da birae’dik ijjeapoy. Opudakon birae’dik mo’ene.⁵ Konigepo huakkuruda Titoere nog botta’ huama’buyere opudte mata’mona’dik ijjeapoy ijnopoe’y. A’nenda “Huakka’ huakupe o’bayokika’apoy.” Boa’uynye. Titomeya huakupe e’bae’ opudomeytaj bo’tihuapokapone. Ken opuden huakupe opuda e’bayokta’ bo’paknok on’manigbae’apo. Doa yan’bayokti’ enakda bayokhue’dik mo’ene.

⁶ Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da huakid e'batuke'nayo sue'da o'kereko. Sue'da aypo o'eapo. Noga ta'ba ogka'depo huakka' e'batuke'nayo huakka'da o'kereko huakka'da aypo o'eapo. Konigti sue'da huakupepi' pai'da aratbuttaj e'bayoknayo sue'dation mo'matoeapo. Huakka' e'bayoknayo huakka'nada mo'matoeapo. ⁷ Durugteda huabayokeritaj Diosa di' mo'maika'ne. Huanopoya'da e'bayokta' yan'eretpakpo yan'bayokikati'. Pakhue' ee'nayo yokhue' yan'maika'. Be'api' yayok enapi' yokhue'dik yanika'. ⁸ Opuđtaj katepi' huakka'da bayokika'dik mo'ene Diosa. Nogda nogda huakka'da bayokika'dik mo'ene. Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'ene. Ken aya'da bo'pakika'nig toedik mo'ene kenpa'ti opud nogomeytaj batihuapokika'dik mo'epo kenpa'ti bayokika'dik mo'ika'apo. ⁹ Apagba'te Pai'da huae'eri aratbuttaj be'api' huakka' e'bayokika'nayo aratbuta kenta'j okkahuehue' o'neonhuahuika'apo. Apagba'a kenpa' oa'. Opudomey sonnopo'da mo'epo e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue' mo'eapo. ¹⁰ Batuke'dik ka'nike'po Diosa huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka' o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj bayokika'dik mo'epo kenpa'ti nogtehuapa' huadaka'da manigkika'dik mo'ene. Pai'da huae'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik mo'ika'ne. ¹¹ Huakka' a'bayokikaya'po huakka'da mo'matoika'apone. Huakka' huakupe mo'bayokaponok pai'da Jerusalényo huae'eria o'nen huakupe on'baedepo durugda o'nepo Diostaj dakiti o'nona'apo. ¹² Konigepo Jerusalényo huae'eri huama'buytaj huakupe e'bayokde'te aypobayo' o'nepopi' bae'dik o'neapo kenpa'ti nogiti nogiti nogda nogda Diostaj dakitia' o'nona'onhuahua'apo. ¹³ Jerusalényo huae'eritaj kenpa'ti nogomeytaj opudomey huakka' e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo Jesucristoen huadak hua'a opuda moknopoeapo Diostaj daka' mo'nigpeika'nig mo'tinopoeapone. Dios huaboro'da o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Dios 'urunanada o'e. Kenomeya huakka'ada on'batia'pakapo. ¹⁴ Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada mo'epo 'urua'nanada mogkika'ne, kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Jerusalén huaknopoe'eria kenda on'nopoeđepo opudtaj di'nanada mo'eapone. Opudtaj kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone. ¹⁵ Diosa ke'nen di'nanada e'tae'tada nogsi'potida bo'yokuyate. 'Urunanada bo'yokuyate. Konigepo "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

10

Pablo Jesúsen huata'moneri o'epo Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok huaknopoe'eria nigpeika'dik o'nika'.

¹ Cristoa aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti huiyoka manahue' o'ika'uyate. Cristo o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do konig Cristonig ijjeapo o'nona'ne. Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne. Do Pablo opudere ijika'po huiyoka' onahue' o'nika'ne. Bidteda o'epoa'ta Pablo huiyoka' beroba'te oa'ika'. Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'. ² Do huabokerekyo'da ijjeapo Diosen Nokireg toehue' ijjeapo ijkika'nig ijmana'ika'nig sue'ada huabokereka do'taj nama'da menhuua'po. Opudte e'tiakde'te do'taj dakhuea' huahuaa'eritaj huiyokada manahue'dik ka'e'po huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj mentihuapok. ³ Huabokerektion ijjeapo indariyo

nogbokerekere ijika'po do'taj nama'da huaa'eritaj makme'pukhue' ijika'po toto'taj kenpa'ti toto'en huanaba'taj yogka'ikay. ⁴ Aratbut piya'a kumejte taka'taj on'barakika' ken konig donayo kahue' ijikay. Diosen teyda hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay. ⁵ Ken be'api' huabokereka nama'da e'batia'paknayo "Diostaj oknopoe'hue'dik yanika'. Cristotaj oknopoe'hue'dik yanika'." Kenpa' e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne nama'da on'mana'ika'nig aya'tada ijmanopoea'apoy. Aratbuta nama'da Diostaj o'noknopoe'po kan'nopo'kore'po onte'ti Diostaj 'uruu'da kanoknopoe'po kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike'po Diosa be'tihuapokika'nok ijmana'ika'apoy. ⁶ Noga Cristotaj daka' bo'pakpo dakuapada mo'nigpeika' opudomey noga nopo'korehue' ee'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga ijmagka'apoy.

⁷ Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti daka' yan'nopoe'po. Cristoen huanmanbatia'pakera ijje'y huakka'mona mo'nopoika'. Dokon Cristoen huanmanbatia'pakera o'e yan'nopoika'. ⁸ Opuomey nogiti nogiti Diostaj yanoknopoika' nogiti daka' yan'nigpeika' kamanmadikike'po Cristoa me'ta'mona'uyne. Diosen hua'a o'nonika'ne. Do'taj nigpeedik me'nika' nogiti nogiti dig'a da o'nonika'ne. Kenda kirigayo' o'nonika'po birahue' ijikay. ⁹ Huiyokda huadik do'hua opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj e'mamepu'keadta' pakhue' ijje'y. ¹⁰ "Pabloa nogya' o'madoya'poa'ta huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka' o'madoya'ika'nig'a iyo oro'ere o'epo huiyokda ehue' o'epo kenpa'ti oro'ere o'epo sue'da huadak mona'ika'ne." Sue'ada opudomeya do'taj on'huaa'ika'ne. ¹¹ Bidteda o'nokopo konigda ijnigmadoya'ika'po opudte ijtiakdepo konigti ijmanmadikikay. Kenpa' huaa'eritaj yan'manopoea'.

¹² Opuomeya noga huata'da huadak ihuey on'tinopoika'. Kenomey huadak o'ne do konigti huadak ahue' ijikay. Kenomeya nogta nogta on'batiahuayika'po, "Ken sue'da huadak o'e, donayo huadaknada ijje'y." Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig huasegda o'nepo sigpi' nopoe'hue'da o'nepo o'dika'. ¹³ Nogda nogda huadakda ijkikamey nama'da ahue' ijjeapoy. Kenyo'da kenda menigkika' Diosa mena'uyng ijikay. Opuote Corintoyo yahuati' Diosa mena'uyne. ¹⁴ Keyo yahuati' Diosa mena'uynok ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy. Opuote Corintoyo Jesucristoen huadak hua'a opudtaj huakkuruda o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued ee'ted noga onbatia'pakhue' mo'uy. ¹⁵ Keyo Diosa ta'monahue' me'uyne kenpa'ti keyo nogbokerekomey on'manmadikika'deme'te. Keyoti huadakda ijkika'mey. Donayo ahue' ijikay. Opuo nogiti daka' Jesucristotaj kanoknopoike'po opudtaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' ijpaki. ¹⁶ Opuotaj nogiti nogiti o'nonmadikanhuahua'depo nogbayo opudenba adpen bahuahua'dik ijjeapoy. Kenteda nogomeya Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhued e'nahue'yo keyo e'hua'ta' ijpaki. Keya' noga on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo keya' doyo'da Cristoen huadak hua'a ijmanmadika'mey ahue'dik ihuey.

¹⁷ "Huadakda ijje'y." Kenpa'ti "Huadak ijkikay." Huata'da tinopoe'hue' yanika'. "Dios Huairiyo'da huadakda o'ika'." Kenpa'ti "Dios Huairi huadakda o'kika'." Yan'nopoika'po yada'ikati'. ¹⁸ "Huadakda ijje'y." Kenpa'ti "Huadakda ijkikay," be'api' huata'da e'huaika'nayo e'tinopoika'nayopi'. Kennayo Diostehuapa' dakhue'da o'epi'.

“Huadakda o’ē.” “Huadakda o’kika’.” Be’tapi’ Diosada e’huaa’nayo kennayo huadak o’ē.

11

Corinto huaknopoe’eria nama’da huamanmadika’eritaj on’bae’po on’peika’nig’a Pabloa Corinto huaknopoe’eriere ’urua’nanada o’kika’nok ke’nen e’mamadika’teyo’da nigpeika’dik o’nika’apo.

¹ Sue’da konig huaseg eapa’ e’nonbatia’pakpi’ do’taj daka’ men’pee’.
² Diosa o’paknok opudomeytaj huakka’nada ijpakikay. Huakka’da di’da o’nika’ne. Opudomeytaj Cristotaj on’yokapone. Konig mune’yo toepakhued dakhuea’ kikhuedonig nogbokerektida e’toepakonig opudomey Corinto huaknopoe’eri Cristotaj e’yokta’ ijpakikay. Opudomeya dakhuea’ kikhue’ mo’epo kenpa’ti Diostaj mo’nigpeika’nok Cristotaj e’yokta’ ijpaki. ³ Konig bihuia Evataj nama’da ona’uyatenok Eva Diostaj nigpee’hue’ o’uyate. Konigti opudomeya nama’da huamanmadika’eritaj mo’nigpeeapetpi’ onte’ti Cristotaj daka’ di’ ehue’ mo’eapet kenpa’ti ’urunopohue’ada nigpee’hue’ mo’eapet. Kenda on’time’pukene. ⁴ Opud huaknopoe’erite nama’da huamanmadika’eriomeya enhuatiakde’tē Jesucristoen huadak hua’a nogpa’da on’nopoe’po nama’da monmadikapet. Jesucristoen huadak hua’a oro’omeynayo buttida o’manmadikikay konig oro’ kenomeya buttida manmadikahue’ o’nepo. Kenomeya en’tiakde’tē opuda bo’pakpo mo’manigpeeapetpi’ ijnopo’epo ijme’pukey. Kenpa’ti nog nokireg Diosen Nokireg ehue’ta’ bo’pakapet ijnopo’epo ijme’pukey. Konig dakhuea’ e’ka’ kan’manopo’yare’po o’nonmadikikame’ne on’peenede nogpa’da e’manmadika’ e’nigpeeta’ bo’pakapet ijnopo’epo on’tome’pukne. ⁵ Kenomey huabokerek Jesucristoen huata’mona’eri o’ey nama’da on’nopoe’po ’urunanada o’ey huata’da on’tinopo’epo. Huadakda o’nepi’. Dokonpi’ huadak ijje’y. ⁶ Do sue’da huadak huamanbatia’pakeri ijjenig’a kenda ijmanmadikikay daka’ ijnopo’ey. Diosen hua’a daka’ ijnopo’ey. Kenda opudnayo daka’da mo’nopoe’ne. Onte’ti onte’ti kenda opudtaj on’nopoe’a’uyne.

⁷ Jesucristoa oro’taj a’manopo’yareaya’po mo’nigbuey’uyne. Kenda ijhue’da o’nonbatia’pakonhuahua’uyne kenpa’ti o’nonmadika’onhuahua’uyne. Katetehue’ opudtaj o’nonmadika’onhuahua’uyne. Kenda ogkika’po nama’da nigkahue’ o’nuyne. Opudomey Diostaj daka’ eknopojkata’ on’tipaku’uyne. Opudte huadakda mo’e on’nopoe’a’uyne. Do sue’da ijjepo on’nopoe’a’ika’uyne. ⁸ Opudomeytaj katetehue’ a’manmadikikaya’po nog huaknopoe’eria huakupe menyokika’uyne. Opudtehuapa’ kenomeytaj konig e’baktiparatpa’ o’nokika’uyne. ⁹ Do opudere o’ikame’ne kenpa’ti menokapi’ aypobayo’ huakupebayo’ ijjedepo “Beyok,” opudomeytaj onahue’ o’nikame’ne. Macedonia huaknopoe’eri huama’buy e’tiakde’tē aypoere huakupeere do’taj beyokika’uynok. Aypopi’ huakupepi’ opudomeytaj beyok onahue’ o’nikame’ne. Kenpa’ti beyok onahue’ o’nika’apone. ¹⁰ Jesucristoen hua’a buttida o’ē ijnopo’epo Cristoen huadak hua’a opudtaj o’nonbatia’pakika’po huakupepi’ aypopi’ beyok onahue’ o’nika’ne. Aya’da huabada Acaya huadaribayo aypo huakupepi’ beyok onahue’dik o’nika’apone. Konigepo durugda ijikay. ¹¹ Opudtaj huakka’ di’ o’nepo opuden huakupe bakbaehue’ o’nikame’po “Pabloa

oro'taj di' ehue' mo'ene," ahue' yane'. Huakka'da do'a di' o'nene. Diospi' o'nopoē.

¹² "Konig Pabla o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeya nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue'dik o'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue'dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' ijika'apoy. ¹³ "Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey." Kenomeya huabokerek nama'da oda'nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' o'ne. Nama'da huamanmadika'eri o'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey," nama'da e'manopoēa'ta on'pakika'. ¹⁴ Kenomeya nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadakkanada ijjeý nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri ijjeý toto'a nama'da o'mana'ika'. ¹⁵ Konigepo oro' huadakda o'ey kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'eriomeya toto' huairien huanaba' o'nepo nama'da e'manopoēa'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopoēa'eri o'nenok Diosa castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri o'epo pai'da o'nopo'unhuahua'uyate.

¹⁶ Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda o'e opuda oknopoēhue' mene'. Huaseg o'epi' eknopoēpi' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpee'. Konig huasegonig ijjeý do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda ijjeýo huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opudomeya me'noknopoē'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy. ¹⁷ Cristoa onahue'tada ijjay. Konig huaseg e'eadapi' huadakda ijjeýo huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki. ¹⁸ Huakka' nogomey huadakda ijjeýo huadaka' ijkikay opudtaj bo'huaa'ika'. Dokon konigti huadak ijjeý huata' ijtia'pakapoy. Huadakda ijjeýo huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. ¹⁹ Oro' huakka'da o'nopoey opud huata'da mo'tinopoēpo huasegtataj durugteda mo'mapeika'. ²⁰ "Do'taj mentihuapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj nama'da ogkika'. Dakhue'da mo'e. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "Ogkika'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opuda manahue' mo'e. ²¹ Ijme'pukpo ken konig opudtaj ogkahue' ijikamey. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.

Huadakda ijjeý kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak ijjeý a'dik ijjenig'a konig huasegonig ijjeýo o'nona'apone. ²² Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri ya'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri ijjeý. Israel aratbut ya'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut ijjeý. Abrahamen huayayo ya'nepi'. Dokon Abrahamen huayayo ijjeý. ²³ Kenomey Cristoen huanaba' ya'nepi'. Sue'da huadak huanaba' o'nenig'a donayo Cristoen huanaba' ijjeýo huadakda ijjeý. In ija'po konig huaseg eapa' ijjay. Nama'da huamanmadika'erinayo sue'da ogkadhuahuame', donayo huakka'da ijkadhuahua'mey. Kenomeytaj suhuigdapi' e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te. Do'taj huakka'da e'pidbianig mo'bitbitonhuame'ne. Huabakuda' jakyo sue'da on'bakudame'. Do'tanayo huakka'da me'gkudikame'ne. Nogok nogok donayo huakka'da huabueydikte ijika'uy. ²⁴ Nogok nogok huabanigaa' judío aratbuta me'bitbitme'ne. Treinta y

nuevea' me'bitbitme'ne. ²⁵ Bapaa' hueypa'a menbitbitme'ne. Nogme'noetida huida menpaea'uyne. E'pogte kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'a menta'kotuyne. Bapaa' menta'kotuyne. E'pogtone'yo ijta'kotaymey. Nogtia' eksik nogtia' huame'noe kusi'pe e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey. Ijkubodhuamey. ²⁶ Cristotaj ijnigpeonhuahua'ika'po nogda nogda huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey. Keya' ta'kotdikda nogda nogda huiyokhueda huahue yoktegonhuamey. Dagte keyo huabereeri e'nika'yo do'taj okberediktada ijhua'udhuahuikamey. Nogyo nogyo huiyokda judio aratbutyo do'hued aratbutyo ijjunhuahuikamey. Keyokon nog aratbut huiyokda e'ne'tada ijjunhuahuikamey. Huakka' jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea' ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, kenteda jakbahue'yo do'taj huiyokda ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, huiyokda e'pog ta'kotdik ee'tada yoktegikamey, kenpa'ti huama'buy hueretda ehue' do'taj ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuika'mey. ²⁷ Cristotaj ijnigpeika'po huakka'a'da ijnigbaadhuahuamey. Kenpa'ti sikyotion ijkadhuahuikamey. Sue'pi' ijtay'ikamey. Nogy'a nogy'a ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti maymayta' ijjadhuahuamey. Nogok nogok a'tiona'pakya'po bapahue' ijikamey. Nogok nogok ijjuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj ijtoikamey.

²⁸ Kenda kenpa'ti nogda nogda pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti aya'da Cristoen huaknopoe'eritaj ijmatimepu'kikay. Menpa'ti daka' Jesucristotaj yan'nigpeikapet aya'me'noeteda ijnopo'epo ijmatimepu'kikay. ²⁹ Opu'd be'api' sue'da eknopoe'nayo nama'da eka'nayopi' kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka' be'api' opud huaknopoe'eritaj dakhuea' e'toka'nayo ijhuadiaypo kenpa'ti ijtibira'apoy. ³⁰ Do huadakda ijje'y huata'da tinopoe'dik ee'nayo tey ehue' ijje'po, Diostaj pai'da ijnignopo'epo ijtia'pakapoy. ³¹ Dios Huairi Jesucristoen hua'oj huadakda o'epo kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta kenpa' tia'pakika'dik o'ne. Diosa buttida oa' me'tinopoe'ne. ³² Damasco huakka' jakyo do e'uyte sorotataj do'taj huabakuda' jakyo a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador huairia sorotataj do'taj Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka' jak kuru huid jekbirik huakbogpete Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Pablo a'monya'po jekbirik huakbogpete e'oro'knayo sorotataa tohua'dik o'nenig'a ³³ huakka' jakya' jekbirik ventanaya' kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

12

Kurudyo Diosenbayo Pabla o'tiahuay'uyate. Diosa Pablotaj 'urunanada o'nopoea'uyate.

¹ Huadakda ijje'y be'api' huata'da e'tia'paknayo huadak ehue' e'eada huadakda ijje'y donayo huata'da tia'pakdik ijje'y. Kurudyo Dios o'ika'po be'tiahuaya'uyne kenpa'ti Dios Huairia 'urunanada me'nopoea'uyne. ²⁻³ A'nenda catorce huabayok kurudyo kente Dios o'ika'po Diosen Nokirega be'tobehuikuynne. Cristotaj yoknopojka'uynek be'tobehuikuynne. Huaso'dapi' nokiregpi' kurudyo be'tobehuikuyet nopoe'hue' ijje'y. Diosanayo o'nopoe. ⁴ Paraíso urubayo kurudyo kenteda Diosere aya'da Diosen huabaktie'ea'eria durugnanada

o'neonhuahuika'apo. Keyo Diosa be'tobehuikuyne. Keya'da Diosen hua'a ijmapee'uy. Kendikti nogomeytaj manahue' yanikati'. ⁵ Paraíso ijhua'uyyo huadakda ijjeý tia'pakdik e'eada huadakda ijjeý tia'pakhue' ijjeý tey ehue' ijjenigtaj ijtia'pakapoy. ⁶ Huadakda ijjeý kenpa'ti daka' ijkikay huata'da e'tia'pakta' e'paknayo huata' tia'pakdik ijjeý. Nama'da tia'pakhue' ijjeý huata'da buttida ijtia'pakikay. Huadakda ijjeý. Daka' ijkikay tia'pakdik e'eada kenpa' tia'pakhue' ijjeý. Huadakda ijjeý. Huadakda ijkikay. Aratbuta tinopoehue' me'ne'po manahue' ijjeý. Kenyo'da kenda do'taj men'tiahuaypo kenpa'ti men'peepo kenda men'tinopo'e'.

⁷ Kurudyo kenda ijtiahuay'uynigtaj kenpa'ti ijpee'uynigtaj 'urunanada o'uynok huadakda do ijjeý do huata'da tinopoehue' a'eya'po pai'da nopoe'dik ijikay. Konig e'pida e'tiokhuedpa' huanopoya' ijikay. Kenda kake'po Diosa o'pakme'nok toto'en huata'mona'eria behuatiakme'ne. ⁸ "Huakka' pai'da ijnopo'unhuahuika'po do'taj be'yare'po toto'en huata'mona'eritaj mekmaena'." Jesús Huairitaj bapaa' huata'da ijnigtiona'pakme'nig'a ⁹ "Ontaj di' o'ike'ne. Kenpa'da di' o'epo nog pakhue'dik o'enok aratbut tey ehue' ee'nayo doa teyda ijjeýo batiahuaya'dik ijikay." Jesús Huairia mena'uynok ken tey ehue' ijjeýo durugda ijjeýo Dios teyananada o'ika' batiahuaya'dik ijikay. ¹⁰ Konigepo tey ehue' ijjeýo durugda ijjeý. Aratbuta dakhuea' do'taj en'tidike'te durugda ijjeý. Sue'da aypo ijtoepo e'kusitokpi' durugda ijjeý. Jesucristotaj ijnigpeika'nok aratbuta dakhuea'da menogka'nok durugda ijjeý. Jesucristotaj yoknopoe'po pai'da ijnignopo'epo durugda ijjeý. Konigepo kenoka' tey ehue' ijjenok Diosa be'teypaka'ne kenpa'ti be'tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj Pabla o'matimepu'ke'uy

¹¹ Do'taj huadakda tia'pakdik e'ne'tada konig tia'pakhue' o'neme'nok konig opudere huadakda ijkika'uy huasegonig huata'da opudtaj madoya'dik ijjeý. Dopí' sigda huadak ee'pi' inomey 'urunanada huamanmadika'eri huadak o'ne mo'tinopoepi' dokon huadak ijjeý yan'nope'e'. ¹² Diosa be'teya'nok opudere 'urua'da on'nigkadhuahuika'uyne. Konig Diosayo'da ka'dik o'enok ijkika'uy. Ijbayarea'uy. Konig aratbuta tiahuayhued o'nika'nig doa on'nigka'uyne. E'ka'te, "ka'tihuay" opudomeya on'da'uy. Do Jesucristoen huamata'mona'eri ijjeý. Kenda opudomey kan'nope'po konig Dios e'ka'pa' 'urua'da o'nigkika'uyne. Opud Corinto huaknopoe'eriere ijjeýo kenda on'nigkadhuahuika'uyne. ¹³ Nog huakka' jakyo nog Jesucristoen huaknopoe'eritaj Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanmadikika'uy. Opudtakon konigti daka' on'manmadikika'uyne. Kenomeya huakupe bo'yokika'uy. Opudtanayo "Huakupe yokhue' mene'," o'nona'uyne. Opudomeytaj nama'da ena'nayo do'taj bekkahuea'.

¹⁴ Onte'ti opudtaj a'bata'huadunhuahuaya'po ijhuahua'apoy. Bapaa' ijhuahua'apoy. En'mandikayo'da huakupepi' beyok onahue'ada o'nokeapone. Opuden huakupe pakhue' ijjeýo Jesucristotaj opuda daka' eknopoe' kenpa'ti do'taj daka' e'peeta' kenyo'da ijpaki. Doa huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakpo o'noknopoea'uyne. Konigepo do konig opud huaknopoe'erien huaojonig on'taene. "Huakupe beyok, do'huedsi'po," onahue' o'nika'ne konigepo huaojomeyapi' huasi'potaj on'bayokika'. Huasi'poanayo huaojomeytaj bayokhue'dik o'nika'. ¹⁵ Do konig

opudomeyen huaojonig ijjeḡo opudomeytaj huakka'nanada on'pakne. Ijḡakpo opudtaj katetehue' on'manmadikanhuahua'apone kenpa'ti on'tihuapokonhuahua'apone. Nogiti nogiti Jesucristotaj kanoknopoe'po Diosere kan'noeonhuahuike'po on'tihuapokonhuahua'apone. Opudtaj nogiti nogiti di' o'nika'nig'a do'taj di' o'nenok nogiti nogiti di' ehue' menika', ijnopoḡo.

¹⁶ “Pabloa oro'en huakupe okbaehue' mo'uyne.” Opudomey be'api' yan'batia'pakapetnig'a “Pabloa nogpa'da oro'taj dakhuea' mogka'po konig nama'da mogka'uyne.” Yan'batia'pakapetpi'. ¹⁷ Kan'manmadike'po huabokerektaj opudte ijnigmata'mona'uy. Opudomeytaj nama'da kamagke'po bata'monahue' o'nuyne. Opuden huakupe pakhue' o'nepo okbaehue' o'nuy. ¹⁸ “Corintoyo huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati.” Titotaj nog huaknopoe'erieretaj ijmana'uy. Titoa nama'da magkahue' mo'mae'uy. Tito doere konigti o'nopoikay kenpa'ti konigti o'kikay.

¹⁹ “Pablo huadakda o'e.” Opudomeya do'taj kan'tia'pake'po huata'da daka' o'batia'pak opudomeya nama'da on'tinopoḡetpi'. Kenpa' tinopoḡehue' mene'. Diosa be'tiahuayika'ne Jesucristotaj yoknopoe'po opudtaj on'nigmadoya'ne kenpa'ti' konigepo opudomey Diostaj nogiti nogiti kanoknopoe'po Jesucristotaj yoknopoe'po on'nigmadoya'ne, huadi'da egomey pogomey. ²⁰ Opudtaj ijhuahua'apoy. On'huatiakdepo kenda opudomeya bo'kika'nok do'hua pakhue'dikpi' o'neapet ijme'puki. Kenpa'ti do'hua on'huatiakdepo kenda do'hua o'nogka'apetnig opudomeykon kenda pakhue' mo'eapet. Kenda on'tomepu'kene Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj ijghua'da mo'mana'pakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuayapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te opuda dig mo'mahuanopoḡeapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te huata'da huakka' bo'eretpakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te aya'da on'peḡo huayahuaya dakhuea'da mo'bahuua'apetnokpi' on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te nogtaj nogtaj mo'manmahui'apetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opudomeya huata'da huakka' di'nanada ijjeḡ mo'nopoḡeapet on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te aratbuta onteteyo' dakhuea'da yan'magka'apet ijnopoḡo opudtaj on'tomepu'kene. ²¹ Kenpa'ti opudomeyte onte'ti en'huatiakatode'te opuda sue'da a'nen dakhuea'da bo'kika'depo nopo'koreahued mo'epo kenpa'ti nogomeya e'bokerekbo ogka'po e'mune'bo' ogka'po nogtaj nogtaj on'bakdejpo Diostaj dakhuea'da ogkika'po do en'huatiakde'te opudomeytaj diga'da okbira'dik ijjeapetpi', huakka'da huikdik ijjeapetpi'. Kenda ijme'puki.

13

Daka' yag'kikati' Pabloa o'maboroaypo kenpa'ti saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹ Onte'ti opudtaj ijhuahua'apoy. Bapaa' ijbahuahua'apoy. A'bata'huadunhuayapo ijbahuahua'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' eka'nayo castiga ijmagka'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'de'te kentaj castiga kagke'po dakhuea' o'ka' bapapi' bottapi' bahuua'dik o'ne. ² Opudomeya nogte dakhuea'da boka'uy. Diostaj nigpeḡehue'ada dakhuea'da boka'uy. “Yan'nopo'korea', dakhuea' e'ka' yan'batik,”

o'nona'uy. Bottaa' opudtaj on'ta'huadunhuahua'po "Yan'nopo'korea' dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uyne. Oy opudtaj ta'huadehued ijjepo onte'ti konigti o'nona'ne. Do onte'ti en'huatiakde'te kenomeyerea nogomeyerea nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti dakhuea' e'ka' batikhue' ee'nayo castiga o'nogka'apone. ³ Cristoa mena'nok ijmaboroayikay kenda e'nopoe'ta' bo'paknok dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga egkade'te mo'nopoeapo. Cristoa opudtaj egka'te teynanada o'epo mo'nopo'toika'. ⁴ Huabokereka Cristotaj hueypa cruzte e'arakte konig teyhue' ee'tada oynayo Dios teynanada o'epo Cristotaj o'noanhuahuika'. Konig Cristo teyhue' o'uyate. Oro' kenpa'ti teyhue'da o'ikay. Opudtaj a'tihuapokya'po kenpa'ti a'manmadikaya'po Cristotaj daka' oknopoenok Diosa mo'nopo'toepo mo'nopo'teypaka' nok 'urunanada o'noikay.

⁵ "¿Menpa' do daka' Jesucristotaj yoknopoe?" Daka' o'nada yan'nopoe'. "¿Menpa' Cristota' daka' ijnigpeika'?" Daka' onda yan'nopoe'. "¿Menpa' hueretda Diosen huabaktie'ea'eri ijje?" Daka' onda yan'nopoe'. Daka' eknopoenayo Cristoa opudennopo' o'nopo'toepo hueretda Cristoen o'ey nopoe'dik mo'e. ⁶ Cristotaj yoknopoikay kenpa'ti Cristoa me'nopo'toika'ne. Buttida ijjay. Kenda opudomeya eknokotta' ijpaki. ⁷ Opudomey dakhuea' kahue' ka'nike'po ijmanigtiona'pakikay. Cristotaj yoknopoe'po buttida ijjay kan'nopoe'po konigepo kenpa' nigtona'pakhue' ijje. Opud dakhuea' kahue' e'nika'ta' ijpaki. Pabloa 'uruda oknopoika'po kenpa'ti huadakda o'ika' do'taj kan'batia'pake'po manigtiona'pakikahue' ijje. ⁸ Cristotaj mo'nigpeika'po buttida e'huaa'nayo castiga ogkahue'dik ijje. Cristotaj nigpeehue' mo'epo buttida e'huaa'nayo castiga ogka'dik ijje. ⁹ Castiga ogkahue'dikonig ijjepo konig huiyok ehue' ijje kenpa'ti opudomey Diostaj daka' mo'nigpeika'po konig Diostaj teyda mo'enok menokiti durugda ijika'apoy. Opudomey nogiti nogiti 'urua'nanada ka'nigpeike'po ijmanigtiona'pakikay. ¹⁰ Dakhuea' huaka'eritaj huiyoka' maboroaydik i'e, castiga ogka'dik i'e Jesús Huairia mena'uyne. Do yokyedepo huiyoka' maboroayhue' a'eya'po huahued ijjepoed daka' ijmanigmadoyay. Opuda nogiti nogiti kanoknopoe'po kenpa'ti okbatikhue' ka'ne'po Jesús Huairia mena'uyne.

¹¹ Kenyo'da on'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. Yan'durugpak, dakhuea' eka'nayo yan'nopo'korea', nogiti nogiti Jesucristotaj yan'nigpeika'. Do'takon mennigpeika'. Nogtaj nogtaj bahuadiayhue' yanika'. Nogtaj nogtaj yan'manopo'noeya'. Dios di' o'maika'po huamanoeya'ika'eri o'epo opudere ka'nike'. ¹² Nogtaj nogtaj di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj. ¹³ Aya' huaknopoe'eri huama'buya saludos on'manigdikta'mona'.

¹⁴ Jesucristo Huairia opudtaj daka' bo'tihuapokike'. Diosa di' mo'maike'. Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toike'.

GÁLATAS

Galacia huaknopø'eritaj Pabla o'manigmadoya'uyate.

Galacia huadaribayo huaknopø'eritaj Pabla o'manigmadoya'uyate.

¹⁻² Do Pablo ijjej. Opuð Galacia huadaribayo huaknopø'eri mo'epo Diostaj a'tiona'pakya'po bo'kupopakika'nok opudomeytaj on'nigmadoya'ne. Aya'da huaknopø'eri huama'buy doere o'nepo on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Jesucristoa Apag Diosera men'ta'mona'uyne. Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Huakudaka'da e'bueytada o'noyhuada'uyate. Huabokereka do'taj ta'monahue' me'nyune. ³ Apag Diosa oro'en Huairi Jesucristoerea opudomeytaj daka' mo'matinepahui'po montihuapokike' mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'manoike'. ⁴ Aya' huadaribaya' aya' aratbut dakhuea'da o'gkika'. Konigti dakhuea' kikhue' ka'nike'po Jesucristoa o'pakpo oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'en Apag Diosa o'paknok Jesu'a mo'nigbuey'uyate. ⁵ "Dios huadaknada o'e." "Urunanada o'e Dios." Oro' kirigayo' okbatikhue'ada mon'batia'pakika'. Dios huadaknada o'ika'nok mon'batia'pakika'.

Kan'nopo'kore'po nogda e'manmadika' hua'a ehue' o'e.

⁶ Diosa di' me'e'po, "yan'nopo'korea'po me'noknopøepo do'taj men'nigpeikati'," mona'uyne. Opuðomey moknopøepo mo'nigpee'uyunig'a oy ida Jesucristoen hueretda e'manmadika' mo'dikendepo nog e'manmadika'kon moknopøedepo. Konig nog e'noeanhuahuika' e'manmadika' moknopø'denig'a. Kenda nog e'manmadika'nayo noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Konigepo diga'da ijme'pu'key. ⁷ Nog e'manmadika' Diosere e'manoeanhuahuika' hua'a ehue' ee'tada suhue'ada huabokereka nama'da opudomeytaj monmadika'nig'a nogpa'ded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da monmadikika'ne. ⁸ A'nounhuahuikaya'po kate ka'dik mo'e. O'nona'uyne do'a. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotaj oknopø'dik mo'ene. Hueretda huadik o'nona'uyne. Be'api' do'api' Diosen huata'moneriapi' nogded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da e'manmadika'nayo Diosa kentaj castiga diga'da o'gka'dik o'eapo. ⁹ Konig huaboa'da o'nona'ne on'nigmadoya'po ona'ti o'nona'ne. Jesucristoen e'noeanhuahuika' hua'a o'nonmadika'uyne opudomeya mo'peedepo moknopø'uyne. Nogded e'nounhuahuika' hua'a be'api' e'manmadika'nayo Diosa castiga diga'da o'gka'dik o'maeapo, ijjay.

¹⁰ Kenpa' ijmana'po aratbuttaj e'madurugpaka'ta' pakhue' ijjej. Kenpa'ti "Pablotaj ijpakki," aratbuta e'huaa'ta' pakhue' ijjej. Diostayo'da e'durugpakata' ijpakpo Cristoeny'o'da ijkika'po kenda huaboa'da ijjay.

Cristotaj huadak hua'a nogyo nogyo kamanmadikike'po Diosa Pablotaj o'manigta'mona'uyate.

¹¹⁻¹² Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a nogyo nogyo aratbuttaj ijmanmadikika'uy. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a huabokerekapi' onahue' me'nyune kenpa'ti

onmadikahue' me'nuyne. Jesucristoayo'da me'nopo^{ea}'uyne. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a me'nopo^{ea}'uyne. Kenda yan'nopo^{ika}', egomey, pogomey.

¹³ Konig judío aratbut o'noknopo^{ika}'po ogkika'nig do'huakon konigti ijkika'uy. Cristoen huaknopo^e'eritaj diga'da ijmagkika'uy. Huabakudá' jakyo ijbakudika'uy kenpa'ti kan'barake' iija'po ijmata'monika'uy. Kenda opud Galacia huaknopo^e'eri on'tipe^{ika}'uyne. ¹⁴ Konig oro'en judío adhuae'pane' Diostaj ogkika'uyatenig kenpa'ti o'noknopo^{ika}'uyatenig dokon huakka' ijjeretpakpo daka' ijkika'uy. Judío huabokerek do konigok o'nepo suhue'da on'nopo^epo suhue'da ogkika'uy. Donayo huakka'da ijnopo^epo huakka' ijkika'uy. ¹⁵ Do si'poehued ee'ted Diosa bektie'ea'uyate. Huakka' di' me'epo "Saulo, Saulo, do'taj oyda menigpe^{ikati}," mena'uyne. Ken Diosa o'pakpo ¹⁶ Jesucristo ke'nensi'potaj meknopo^{ea}'uyne. Judío aratbut ehue' e'huae'taj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pake'po kenpa'ti yan'nopo'korea' yanoknopo^e' kenpa'ti yan'nounhuahuika' kamanike'po Diosa Jesucristotaj meknopo^{ea}'uyne. Kenoka' kenda Diosa meknopo^{ea}'de'uyne aratbuttaj batia'pakhue' iije'uy. Jesucristotayo'da yoknopo^epo be'tapi' batia'pakhue'dik iije'uy. ¹⁷ Kenpa'ti Jerusalényo huakkurueri Jesúsén huamata'moneritaj a'mape^{eya}'po kenoka' huahue' iije'po aratbut ehue' e'ika'yo Arabia huadaribayo ijhua'uy. Diosayo'da buttida hua'a Jesucristotaj meknopo^{ea}'uyne. Nogok Damasco huakka' jakyo ijkume'uy.

¹⁸ Bapa' huabayok e'pokde'te Pedrotaj a'ta'eya'po Jerusalényo ijhua'uy. Botta' semana ijtae'uy Pedrotaj. ¹⁹ Nog Jesúsén huamata'moneritaj tiahuahue' iije'uy'nyig'a Jacobotayo'da ijtiahuay'uy. Jacobo Jesús Huairien huama'buy o'e. ²⁰ In on'nigmadoya'nig buttida ijjay. Diosa buttida meknopo^egtane.

²¹ Nogok Siria huadaribayo kenpa'ti Cilicia huadaribayo Cristoen huadak hua'a ijanbatia'pakika'uy. ²² Huama'buy Cristotaj huaknopo^e'eri Judea huadaribayo nogyo nogyo ogkupopakika' do'taj okiehued o'nuy. ²³ Kenyo'da do'taj on'tipe^epo, "A'nenda Pablo diga'da mogkika'uyne oro'taj. Oy nogyo nogyo o'hua'po, Cristoen huadak hua'a o'manbatia'pakpo Cristotaj oknopo^e'dik mo'e. O'mana'ika'. A'nenda Cristoen huaknopo^e'eritaj e'madakea'ta' o'pakika'uyate." On'tipe^e'uyate. ²⁴ Pablo o'nopo'korea'po Cristotayo'da oknopo^e'uy. Konigepo "Dakiti Dios, huadakda i'ene." Cristoen huaknopo^e'eria o'nona'onhuahua'uyate.

2

Nog Jesúsén huamata'moneria Pablotaj o'de'uy. Pablo Jesúsén huamata'moneri o'ede'uyatenok o'de'uy.

¹ Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalényo onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'tohua'uy. ² Jerusalényo hua'dik i'e. Diosa me'nopo^{ea}'uynok ijhua'uy. "Pablo Jesúsén huamata'moneri ehue' o'e. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopo^e'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalényo Cristotaj huaknopo^e'eri huairitayo'da ijanbatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopo^e'dik kenpa'ti nigpe^{ika}'dik ya'ne. O'noknopo^epo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj

ijmanmadika'ikay. Kenda judío huairitaj ijmanbatia'pakuy. ³ Kenpa'ti Tito doere o'epo Tito judío aratbut ehue' ee'pi' "Huabokerek i'epo huasi'dak oktegdik i'e." Huaknopoe'eri huairia Titotaj onahue' o'nuy. ⁴ "Titoensi'dak oktegdik o'e." Nama'da huaknopoe'eria huama'buya ona'wynig'a. Iregireg oro'omeyere ogkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj o'noknopoe'epo huabokereksi'dak okteghue'dik o'ne." Oro'a ea'te a'peeya'po ogkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue' huae'eri huabokereksi'dak oktegdik o'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésen e'mana' nigpeika'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopoe'eria oro'taj enata' on'pakuyng'a. ⁵ Nama'da huaknopoe'eri huama'buytaj sigpi' manpeehue' o'uy. Jesucristotaj moknopoenok Diosere mo'noanhuahuika'apo buttida hua'a o'e yan'nopoe' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuaya'po huasi'dak bakteghue'dik mo'epo kenpa'ti Moisésen e'mana' hua'ataj nigpeikahue'dik mo'ene. Ken buttida o'e oknopoe'dik mo'ika'ne.

⁶ Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopoe'epo ijmanmadikika'denok Jerusalényo Cristotaj huaknopoe'erien huairia do'taj nog e'manmadika' manmadika'dik ya'e onahue' me'nuyne. Huairi ee'pi' huairi ehuepi' Dios e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Do'huakon kenpa' e'nopoe'ta' pakhue' ijje. ⁷ Nogdikda yamanmadika' hueretda judío huaknopoe'eri huairia onahue' me'nuyne. Judío aratbut ehue' e'huae'taj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pake'po Diosa do Pablotalaj o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti judío aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj o'ta'mona'uyate. Judío huaknopoe'eri huairia on'nopoe'uyate. ⁸ Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios judío aratbut ehue' e'huae'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsen huadak hua'a huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.

⁹ Konigepo Jacobo Pedroere Juanere huaknopoe'erien hueretda huairi o'nepo Diosa Pablotalaj o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po Diosa be'tihuapokuyne Jacoboomey on'nopoenka'depo "Jesucristotaj oknopoe'epo, huama'buy o'ey kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne." Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e'huae'taj Jesucristotaj yanoknopoe' kenpa'ti yan'nopo'korea' yan'mana'. Oro'omey judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po, ¹⁰ "Aratbut pai'da e'ika'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj yan'mana'." Jacoboomeya mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquí huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Pabla ona'uy.

¹¹ Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo dakhuea'da o'ka'uynok, "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda ona'uyne. ¹² Sue'da judío huabokerektaj Jacoboa Pedrote o'mata'mona'uyate. Huabokerek tiakhued o'nepo Pedro judío ehue' huaknopoe'eriere o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío ehue' huaknopoe'eriere Pedro sigda sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po. Judío huabokerek onhuatiakdepo huabokereksi'dak baktega'dik o'ne on'manopoika'uy. Kenomeytaj Pedro o'makme'pukpo judío ehue' huaknopoe'eriere o'bape'ada o'bakbatikuy. ¹³ Pedroa huadakda ijkikay nama'da huata'da o'tinopoe'epo nama'da o'ka'uy. Antioquíaya' nog judío huaknopoe'eri Pedrotaj

on'tiahuayonhua'po konigti ogka'po huadak o'kikay nama'da huata'da on'tinopoɛnig'a kenomeya konigti nama'da ogka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po kenpa'ti nama'da o'nopoenig'a judío ehue' huaknopɛɛ'eriere o'bape'po o'bakbatikuy. ¹⁴ Jesucristoen buttida hua'a Pedroomey o'noknopɛnig'a nama'da ogkikame'nigtaj do'hua yoknokotdepo aya' huaknopɛɛ'eritaj "Judío e'eada konig judío ehue' huag'eri i'kikame'. Konig Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kikahue' i'eme'. Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kika'dik mo'e. ¿Judío ehue' aratbuttaj mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'." Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopɛɛ'dik o'ne. Jesucristotaj eknopɛɛ'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuika'apo.

¹⁵ Oro'omey judío huag'eri o'epo judío e'huaeya' o'si'poɛ'uy. Huadakda o'kika'po Moisésen hua'a kikahue' o'nepo dakhuea'da ogkika' o'nopoɛne. ¹⁶ Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopɛɛpo." Kenda Diosa onahue' mo'ɛapone. Kenyo'da Jesucristotaj e'noknopɛɛ'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopɛɛpo." Diosa mona'apone. Konigepo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopɛɛpo." Diosa mone'po oro' judío huag'eri kenpa'ti Jesucristotaj oknopɛɛ'dik o'ene. Moisésen hua'ataj o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopɛɛpo." Diosa onahue'dik mo'ɛapone. Konigepo be'api' Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopɛɛpo," Diosa onahue'dik o'ɛapo.

¹⁷ Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopɛɛpo." Diosa mone' oro' Cristotaj oknopɛɛdenok konig judío ehue' huag'eri Moisésen hua'ataj nigpeɛhue' o'nika'po oro'omey dakhue' huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api' sigpi' ahue'dik o'ne. ¹⁸ Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Diosa ka'nopɛɛ'po Moisésen hua'ataj nigpeɛhue'dik mo'ika'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti nogok konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Dios ka'nopɛɛ'po Moisésen hua'ataj nigpeɛdik mo'ika'apone doa nogpa'dakon e'mana'nayo dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'ene. ¹⁹ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoɛpo." Diosa mene'po Moisésen hua'ataj nigpeikahue'dik ijika'po konig Moisésen hua'ataj konig e'bueyonig ijje'po Moisésen hua'ataj menpa' nigpeikahue'dik ijje'uyinig'a Jesucristotayo'da yoknopoika'po Diosen 'uru'nanada kika'dik ijje'y. ²⁰ Jesucristo hueypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj e'nopo'koreade'te konig Jesúsere cruzte e'bueyonig ijje'po onte'ti dakhuea' kikahue' ijjeonhuahuikay. Do'huada katepi' ijpakpo kikahue' ijika'po Jesucristoen Nokirega me'nopo'toenok Diosenyo'da ijikay. Huaso'ada ijnoepo Diosensi'potaj yoknopɛɛpo ijnigpeika'po Diosen ijikay. Diosensi'po do'taj huakka' di'nada me'epo me'nigbuey'uyate. ²¹ Diosa huakka' di'nanada mo'epo oro'tehuapa' Jesucristoa mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada a'noeonhuahuikaya'po Jesús'tayo'da oknopɛɛ'dik o'ene. "Dakhuea' nigkahue' o'ene me'tinopoɛpo." Diosa menayet Moisésen hua'ataj do nigpeika'dik ee'nayo Cristo nama'da mo'nigbueya'uyet. Konigepo Moisésen hua'ataj nigpeikahue' ijika'apoy. Jesucristotayo'da yoknopoika'apoy.

3

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoëpo." Kennayo Diosa onahue'dik mo'eapone. *Cristotaj eknopoë'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoëpo."* Kennayo Diosa mona'apone.

¹ Opud Galacia huaknopoe'eri konig nopoenkahue' huage'eri mo'ene. Nogomeya nama'da mon'mandika'nok opudomey ida mo'peedeme'nig'a, Jesústaj buttida e'manmadika' nigpeehue'dik yane', nama'da mo'nopoëame'ne. Jesucristoa oro'taj hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate opudtaj huakpoteda daka' o'nonbatia'pak'uy nok opuda daka' mo'peepo moknopoenka'uyne. ² Moisésen hua'a mo'nigpeika'uy nok Diosen Nokirega opudtaj nopo'toehue' mo'uyne. Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti o'noyhuad'uyyo kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'. Kenda mo'peedepo moknopoe'uy nok Diosen Nokirega opudtaj mo'nopo'toika'ne. ³ A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj moknopoe'de'uy nok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne Diostaj daka' mo'nigpeika'uyne. Oy uru'nopoa'da megke'po nogda nogda ka'dik o'ene, konig huabokereksi'dak oktegdik o'ene kenpa'nayo nama'da mo'nopoika'nig'a Diosennayo nopounkahue'da mo'ika'ne. ⁴ Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da pai'da mo'nopo'eonhuahuademe'ne. Nama'da pai'da nopo'ehue' mo'unhuahuame'ne ijnopoey do'hua. Jesucristotaj butti'da moknopoe'ne, oknopoebatikhue' mo'eapone ijnopoey. ⁵ Moisésen hua'a mo'nigpeika'nok Diosen Nokirega nopo'toehue' mo'ika'ne kenpa'ti opudomeytaj bayareahue' mo'ika'ne. Jesucristotaj huadak hua'a mo'peedepo moknopoe'uy nok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne kenpa'ti opudomeytaj mo'bayarika'ne.

⁶ Ken, a'ennada Diosen hua'ataj Abrahama oknopoe'uy nok "Konig dakhuea' nigkahue' me'ene, o'tinopoëpo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁷ Konigepo huabokerek Diosen hua'ataj daka' o'noknopoe'po konigti Abrahamen hueretda huayayonig o'nepo kenda nopoenka'dik mo'ene. ⁸ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoëpo." Judío ehue' huage'eri huaknopoe'eritaj ijmana'apoy, Diosa a'ennada o'nopoëpo Abrahamtaj "Meknopoenok kenpa'ti menigpeika'nok, konigepo huakka' judío ehue' huage'eria konigti e'noknopoe'de'te 'Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoë'po,' kenomeytaj ijmana'apoy." A'nenda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa o'timadoya'uyate. ⁹ Ken Diosen hua'ataj Abraham oknopoe'uyate. Aya'da huabokerek konigti o'noknopoenok kenomeytaj Abrahamtaere "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoëpo." Diosa o'mana'ika'apo.

¹⁰ "Aya' huadik Moisésa o'nigmadoya'uyate aya'ada nigpeika'dik o'nepo nogdiktida nigpeehue' ee'nayo 'Dakhuea' boka'ne.'" Diosa o'mana'po castiga o'magka'apo." Apagba'a oa'uyatenok. Moisésen hua'a do e'nigpeika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoëpo." Diosa mena'apet. Aya'ada kenpa' en'nopoika'nayo "Dakhuea' boka'ne." Diosa mona'po castiga mogka'apone. ¹¹ "Diostehuapa' huadak huakika'eri Jesucristotaj o'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa oa'uy nok Moisésenba' huakika'eritaj "dakhuea' nigkahue' men'ene," Diosa onahue'dik o'eapo. ¹² "Dakhuea' nigkahue' me'ene, me'tinopoëpo." Diosa mone'po Diostaj oknopoë'dik mo'ene. Moisésen

hua'anayo kenpa' onahue' mo'ene. "Diosere a'nounhuahuikaya'po aya'nada Moisésen hua'a nigpeika'dik mo'e." Kenpa' Moisésen hua'a ena'tada aya'nada nigpeikahue'dik mo'ika'ne.

¹³ "Pai'nanada kan'nopo'unhue'po dakhuea'nanada huakika'eritaj hueypa cruzte on'betika'." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'tehuapa' Cristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'omey Cristoen huaknopoe'eritaj castiga ogkahue'dik mo'eapone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. ¹⁴ "O'nen adhuea'si'potaj ijmanopo'toeapoy." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Nog aratbut huaknopoe'eritakon Diosen Nokirega kamatojke'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Moisésen hua'a konig o'e kenpa'ti kenda Abrahamtaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate.

¹⁵ Konig o'kika'nig ijmanbatia'pakapoy, egomey, pogomey. "A'ti o'nigka'apone." Be'api' o'madoya'depo ke'nen huadik o'madoya'depo nogda kahue'dik o'eapo kenpa'ti kenda oktihuekehue'dik o'eapo. ¹⁶ O'nigka'apone Diosa Abrahamtaj nogok nogok ona'ika'uyate. O'nen huayayotaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Kenda Abrahamen aya' huayayotaj ijmanigka'apoy onahue' o'uyate. Kenda Abrahamen noghuayayotatida ijnigka'apoy, ona'uyate. Kenda Cristotaj o'tia'pakuyate. ¹⁷ Onte'ti daka' o'nonapone. Huakkuruda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. O'nen huayayotaj 'uruda ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Diosa kenda enade'te cuatrocientos treinta huabayok e'pokde'te judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenda Diosa huakkuruda Abrahamtaj ona'uyatenigda kenpa'da Diosa o'ka'apo. Kenda Moisésa o'mana'uyatenig Abrahamtaj Diosa ena' dikenhue'dik o'epo kenda o'ka'apo. ¹⁸ Moisésen hua'a o'nen adhuea' huayayo en'nigpeika'nayo ijmanoeanhuahuika'apoy Diosa Abrahamtaj onahue' o'uyate. "Ijnoeanhuahuika'apoy," Abrahamtaj Diosa ona'uyatepo katetehue' manoeanhuahuika'dik o'maika'apone.

¹⁹ Moisésenba'taj aratbuta nigpeikahue'dik o'nepo dakhuea'da ogkika'nig kamanopogekike'po judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig adhuea' huayayo Jesucristo o'tiakapo. Tiakhued ee'ted Moisésen hua'a aratbut nigpeika'dik yane' o'mana'uyate. Cristo e'tiakde'uyte onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'neapo. Diosen huata'moneria Moisésstaj o'nopoea'uyate. Diosa kenda o'paknok Moisésa aratbuttaj o'mana'uyate. ²⁰ Diosen huata'moneri Moisésere judío aratbuttaj on'mana'uyate. Diosayo'da huayayo i'taeapone Abrahamtaj ona'po, Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'edene, Moisésenba' mo'nopoea'ne. Kenpa'ti Cristo tiakhued ee'ted Moisésen hua'a oro'omeytaj konig huamatog'erioniga mo'toika'uyne.

²¹ Diosa Abrahamtaj huayayo o'yokapone ona'uyate. Moisésenba' Abrahamtaj hua'a en'hue'dik o'e. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti Moisésen hua'a huadagnada ee'ada Moisésenba'nayo manoeanhuahuikahue'dik o'epo kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o'ika'. ²² Aya'ada dakhuea'da ogkika'depo batikhue'da dakhuea'da ogkika'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig

Jesucristotaj huaknopoe'eriomeytaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'noanhuahuika'apone.

²³ Cristoen huadak hua'a peehued o'epo Jesucristotaj oknopoe'hued o'epo oro' kenyo'da Moisésenba'taj nigpeika'dik o'uynig'a. Cristo e'tiakde'te Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj oknopoe'uy oroa. ²⁴ Cristo tiakhued ee'ted Moisésenbaa konig oro'en huamatog'erionig mo'toika'uayne. Jesucristo e'tiakde'te kentaj oknopoe'denok "dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'depo," Diosa mona'uayne. ²⁵ Cristo o'tiakdeuynok oynayo kentaj oknopoi'ka'nok Moisésenbaa oro'taj togehue' o'ika'. Oynayo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

²⁶ Oyda Jesucristotaj moknopoe'po Diosensi'po mo'ene. Aya'ada moknopoe'po Jesucristoere Diosensi'poda mo'ene. ²⁷ Opu'domey Jesucristotaj moknopoe'denok bautiza mogka'de'uayne. Cristoa mo'nopo'toika'nok Jesucristonig mo'ika'po Diosensi'po mo'ika'ne. ²⁸ Oro' Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo Diostaj konig nogaratbuttida o'ene. Judío aratbut ee'pi', griego aratbut ee'pi', huanaba' ee'pi', huanaba' ehue' ee'pi', huabokerek ee'pi', ettone' ee'pi', oro'omey huaknopoe'eri Diostaj nogaratbuttida o'ene. ²⁹ Abrahamtehuapa' ijnigka'apoy Diosa ona'uyatenig konigti opudomey huaknopoe'eritakon Diosa mogka'apopo mo'noanhuahuika'apone.

4

¹⁻² Nogiti daka'da o'nona'apone. Huasi'po kerekhued ee'ted huaoen e'tamae' huabae'eri ee'pi' konig huanaba' o'epo huaoen huatamatog'eritaj nigpeika'dik o'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok aya'da huaojkudaken o'tabaeapo. ³ Oro' konigti o'ika'uy. Cristo tiakhued ee'ted oro' konig huasi'po o'epo konig huabokerek ehued o'uy. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj konig huanaba' o'nigpeika'uayne. ⁴ Kenme'noete Diosa o'pakpo ke'nen huasi'po o'ta'mona'uyate. Ettone'a Diosen Huasi'po o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda o'si'poepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. ⁵ Oro' judío huag'erimey huanaba'onig o'epo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. Moisésenba'taj a'bakkayya'po osi'po'e'uyate. Kenpa'ti oro'omey Diosensi'po ka'nike'po osi'po'e'uyate.

⁶ Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'edenok Diosa oro'omeytaj Huasi'poen Nokirega mo'nopo'toene, "Do'hued Apag" Diostaj Cristoen Nokirega oro'ennopoya' o'okuy. ⁷ Ken Diosensi'po o'edepo Moisésenba'taj nigpeika'dik huag'eri huanaba' ehue' o'edepo Jesucristotaj moknopoe'nok. "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po," Diosa mona'po mo'noanhuahuika'apone.

Galacia huaknopoe'eritaj Pabla o'matinepahui'po o'matimepu'ke'uyate.

⁸ A'nenda hueretta'da Diostaj oknopoe'hued ee'ted toto'taj mo'me'pukika'uyate. ⁹ Oynayo Diostaj moknopoe'dene kenpa'ti Diosa mo'baktie'ea'de'uayne. Konig judío adhuea'pane' ogkika'uynig mena'po konig huanaba' onte'ti e'kika'ta' bo'paknig'a. Ken konig e'kika'nayo nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. ¹⁰ Diosa mo'nopo'yare'po mena'po aya' Moisésenba' fiesta bo'kika'nig'a huame'noe fiesta, sábado fiesta, puug fiesta huabayok fiesta kenpa' bo'kika'nig'a, Diosa me'nopo'yare'po nama'da bo'kika'ne. ¹¹ Konigepo opudtaj

on'matinepahui'po on'tomepu'kene, huakka'a'da nama'da opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uayne.

¹² Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopo'epo." Diosa mone'po Moisésenba' nigpeika'dik mo'ene. Judío aratbuta nama'da mona'ika'nig'a. Konig judíomey ogkika'nig opud konig kakahue' mo'uayne. Opudonigti ijje'po oy kenda judíomey on'mana'ika' kahue' ijikay. Konig do ijkika'nig konigti yag'kikati'. Kenda ijjeretpakpo o'nona'ne, egomey pogomey. A'nenda opudere ee'te do'taj di'nada o'nepo daka' on'toe'uayne. ¹³ A'nenda opudere dakhue'da ijje'po Jesucristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo kenda huakkuruda opudtaj o'nonbatia'pakonhua'uayne. ¹⁴ Do dakhue'da ee'pi' konig pai'da e'nopo'etepi' do'taj dig huahuayhue' o'nuayne kenpa'ti tibirahue' o'nuayne. Konig Diosen huata'moneritaj egkapa' do'taj o'de'uayne. Konig Jesucristotanig do'taj o'de'uayne. ¹⁵ A'nenda Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'onhuahua'uayne. Do'hua e'nonmadika'onhuahua'te durugnada mo'uayne. Do'taj durugnada mo'uayne. Oy mena'po do'taj durugda ehue' mo'e. A'nenda katepi' ijpakika'uynok on'yokika'uyne. Do'a opuden huakpo e'pakuynayo opuda okpotokdik ee'nayo opuden huakpo on'yokay'uyyet. Oyda menpa' do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. ¹⁶ Oy buttida o'nonmadika'po opudomeytaj me'huadiayne, menpa' mo'nopo'e.

¹⁷ Judío nama'da huamanmadika'eriomey konig judío aratbut Moisésenba' ogkika'nig opudomey konigti kagkike'po nama'da bo'pakne. Kenpa'ti kenomey opudtaj huakka' on'eretpakpo opudomeya onte'ti do'taj nigpeehue' ka'nike'po kenda on'pak. ¹⁸ Be'api' opudtaj huadak e'kika'ta' e'paknayo opudtaj e'tihuapokta' e'paknayopi' kenda huadakda o'e. Do opudere ee'te opudere ehue' ee'tepi' huadak e'kika'ta' e'paknayo kenda huadakda o'e. ¹⁹ Do'hua Jesucristoen huadak hua'a opudtaj a'nen e'manmadika'onhuahua'de'te moknopoe'uynok do'hued huasi'ponig mo'ene. Oy onte'ti opudtaj diga' on'tinepahui'po on'tomepu'kene. Cristoa onte'ti daka' mo'manopo'toedeapet opudtaj huakka' on'tinepahuika'ne. ²⁰ Huakka' opudtaj on'tinepahui'po ayo opudere huakka' ee'ta' ijpaki. Nogpa'da 'urua'dakon opudtaj e'manata' ijpaki. Monig moet opudomeytaj tinopoehue' ijje'y.

Agarkudak konig o'kika'uyate kenpa'ti Sarakudak konig o'kika'uyate Pabla o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uyate.

²¹ "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopo'epo." Diosa mone'. Opudomeya sue'ada Moisésenba'taj e'nigpeikata' bo'pakika'nig'a Moisésenba'taj nopenkahue'da mo'ene. ²² Moisésenba' sigpi' e'manopoea'ta' ijpaki. Abraham botta'si'po o'toe'uyate. Agarkudak ettone' huanaba' o'epo nogsi'potida Abrahamensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen hueretda huatoe Sarakudak o'epo huanaba' ehue' o'epo nogsi'potida o'si'popakuyate. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. ²³ Saraen huanaba' ettone'a o'si'popakuyate. Konig aya' ettone' on'si'popakika'nig Agar konigti o'si'popakuyate. "Huasi'po i'to'eapone." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok Abrahamen hueretda huatoenayo konig huanaba' ehue' e'eada o'si'popakuyate. "Huasi'po i'to'eapone." Diosa ona'nok o'si'popakuy. ²⁴⁻²⁵ Abrahamen botta' huatoe konig botta' Diosen hua'a o'ne. Ote' Sinaite Arabia huadaribayo Diosa Moiséstaj ona'uyate. Konig Agar huasi'poere huanaba' o'nika'nig aya' Moisésenba'

huanigpeika'eri konigti huanaba' o'nika'. Kenpa'ti Jerusalényo huaika'eri a'noonhuahuikaya'po Moisésenba' on'nigpeika'nig'a huanaba'nig o'nika'.

²⁶ Oro'omey huaknopoe'erinayo Diosen jak kurudyo huae'eri o'ika'po Diosensi'po o'ene. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotayo'da oknopoika'ne. Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

²⁷ Si'popakhue'dik i'epo huasi'po toehue' i'epo yadurugpak, ettone'. Si'popakhue' i'epo diga' noehue' i'epo nogok huakka' huasi'po i'taeapo. Huakka' huaknopoe'eri huasi'po i'matoeapone. Nog ettone' huatoebet e'eadā sue'da huasi'po o'toeapo. Apagba'a kenpa' oa'. Saraen huakka'nada adhuea'si'po o'tae. Agaren sue'da o'toe.

²⁸ Ken oro'omey Jesucristoen huaknopoe'eri konig Diosensi'po o'ene. "Huasi'po i'taeapo." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok, Abraham Isaacsi'po o'tae'uyate. Oro'omey konig Saraensi'po Isaac o'ene. Ken Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok oro'kon huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene egomey pogomey. ²⁹ Ken konig aya'da isi'po on'si'popakika'nig konigti a'ennada Ishmael Agarensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere nogsipotida Isaactaj Ishmaela dakhuea' o'kika'uyate. "Huasi'po i'taeapo." Diosen Nokirega Abrahamtaj o'nuynok Isaac o'si'poe'uyate. Oy konigti o'e. Cristotaj oknopoe'hue' huae'eriomeya oro'taj dakhuea' mogkika'ne. Oro' huaknopoe'eri Diosensi'po o'enek dakhuea' mogkika'ne. ³⁰ "Ettone' huanaba'ensi'potaj pakhue' ijepo noeanhuahuikahue' ijmaeapoy." Diosa oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone' huanaba' yaen. Do'huedsi'poere Diosere noonhuahuikahue'dik o'neapo." Sara Abrahamtaj ona'uyate. ³¹ Oro'omey huaknopoe'eri konig Saraensi'po o'ene. Huanaba'ensi'po ehue' o'epo a'nopo'koreaya'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene.

5

Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.

¹ Jesucristotaj oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' nigpeikahue' yanika'.

² Men'pee'. Do Pabloa opudtaj o'nona'ne men'nigpee'. "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'. "Do'hued bokereksi'dak bekteg." Opudā ena'nayo opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik mo'ea'pone. ³ "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mone'po aya'da huabokereka bokereksi'dak e'noktegnayo aya' Moisésenba'taj kenpa'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo. Onte'ti opudtaj o'nona'ne. ⁴ "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po opudomeypi' Moisésenba'taj mo'nigpeika'nok konig onte'ti Diosensi'po ehue' mo'edepo Cristoen ehue' mo'edepo Diosa opudomeytaj matinepahuihue' mo'edea'pone. "Dakhuea' nigkahue' me'ene mo'tinopoepo." Diosa onahue'dik mo'ea'pone. ⁵ Oro'tanayo Diosensi'potaj kan'nigike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' Jesucristotaj oknopoenok "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mona'apone. Kenda oroa oknopoika'po Diostaj

o'nigika'ne. ⁶ Oro'omey Cristotaj daka' e'maknopoe'de'te Cristoen o'edene. Huabokereksi'dak e'nokteppi' huabokereksi'dak okteghue' ee'pi' Diostaj konigti huadak o'nigene. Oroa Jesucristotaj eknopoikata' Diosa huakka' o'pak. Cristotaj oro' oknopoe'po aya'tada di' o'maika'ne.

⁷ Daka' Cristotaj moknopoika'uayne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a daka' mo'nigpeika'uynig'a menpa' nama'da huamanmadika'eritaj mo'peepo Cristoen buttida hua'ataj eknopoe' bokkahue'deme'ne. ⁸ "Moisésenba'taj nigpeika'dik mo'e." Diosa oro'taj onahue' mo'uayne. "Cristotaj oknopoe'dik mo'ene." Diosa mona'uayne. ⁹ Sue'ada nama'da huamanmadika'eria e'manmadika'nayo ida huakka'da nama'da o'noknopoe'apo, nama'da ogkika'apo. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁰ Opu'd Galacia huaknopoe'eri nogpa'da oknopoe'hue' mo'eapone do Jesucristo Huairitaj yoknopoe'po kenda on'tinopoe'ne. Kenpa'ti be'api' nama'da monmadikika'ne kentaj Diosa castiga kamagke'.

¹¹ O'nen judío aratbuta dakhuea' mogkika'ne. "Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po huabokereksi'dak oktegdik mo'e." Pabloa o'manmadikika'. Sue'ada nama'da do'taj men'huaa'ne. Kenpa' do manmadikahue' ijikay. Kenpa' Jesucristoen huadak hua'aere e'manmadika'nayo do'taj dakhuea' ogkikahue' ya'neayet. ¹² Opu'd Jesucristotaj huaknopoe'eritaj eknopoe'batika'ta' o'deretpakpo opudtaj nama'da monmadikika'. Kenpa'da kan'bahue' onte'ti opudere kupopakhue' ka'nike'. Kenda ijpaki.

¹³ Diosa mo'baktie'ea'uynok Moisésenba'taj konig huanaba' ehue' mo'epo nigpeikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti konig judío ogkika'nig konigti kakahue'dik mo'ene. Cristotayo'da yanoknopoika'. Diosa o'mana'uyate. Konigepo "Moisésba'taj konig huanaba' ehue' ijje'po katepi' ijpakpo kika'dik ijjey," nopoe'hue' yanika'. Diosa di' mo'enok huayahuaya yan'batihuapokikati'. ¹⁴ "Konig opud huata'da di'da mo'ika'nig konigti nog aratbuttakon huakka'da di'da yan'maika'." Diosba'a o'mana'nok kenda o'nigpeika'po konigti aya' Diosen hua'ataj o'nigpeika'ne. ¹⁵ Opu'domey huayahuaya dig e'bahuadiayika'nayo, dig e'bahuahuanayo, huayahuaya e'mamahui'ia'nayopi', keyoj, o'nona'ne. Ken konig kakahue' yanika'. E'kika'nayo Cristoen huaknopoe'eri ehue' mo'eapone.

Konig dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig konigti kakahue' o'epo konig Diosen Nokirega' o'paknigda mogkika'.

¹⁶ Diosen Nokirega' o'paknigda mogkika'. Kenda oro' nama'da o'eretpakika'nig ken konig kakahue' mo'ne. ¹⁷ Oro'ennopoda dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' konigti Diosen Nokirega' konig e'nigkata' pakhue' o'ika'. Kenda Diosen Nokirega' o'pak konig oro'ennopoda e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. Konigepo kenda o'pakika'nig menpa' kakahue'dik o'ene. ¹⁸ Diosen Nokirega' e'nopo'toe'nayo Moisésenba' nigpeikahue'dik o'ika'ne. Ken konig o'nona'ne, egomey, pogomey.

¹⁹ Diosen Nokirega' nopo'toehue' ee'nayo konig oro'nopoda o'pakpo dakhuea' kika'dik o'ene, daka' o'nopoe'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega' nopo'toehue'da ee'nayo oro'ada o'pakpo nogen huatoe'taj on'bakde'ika', huabokerekere nog ettone'ere dakhuea'da ka'dik o'ika'ne. Kenpa'ti nogen huatoe'taj e'bokerekbo' nogen huatoe'taj ettone'akon e'mune'bo'. ²⁰ Kenpa'ti Diosen Nokirega' nopo'toehue'da ee'nayo e'ketka' diostaj eretpakdik o'ika'ne. Kenpa'ti tidig eretpakdik o'ene. Kenpa'ti

huayahuaya maboyika'dik o'ene. Nogtaj nogtaj dig bahuahuaydik o'ene. Nogomeytaj bahuadiaydik o'ene. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo huata'da o'eretpakika'ne. Nogpa'da o'pakpo o'kika'po maundik o'ene. ²¹ Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogen katepi' en'tae' batihuadiaye'dik o'ene. Kenpa'ti nogomeytaj o'huadiaypo, barakdik o'ene, kenpa'ti fiestate diga'da borracho e'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogda nogda dakhuea' kika'dik o'ene. Ken konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi toehue' o'eapone. Kenpa'ti Diosensi'po ehue'dik o'eapone. Diosere ehue'dik o'eapone. Kenda a'nenda on'boroay'uyne konigti onte'ti on'boroayne.

²² Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok nog aratbuttaj di' o'maika'apone, durugnada o'unhuahuika'apone, o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj huadiayahue' o'maene, nogomeya oro'omeytaj dakhuea' ena'te ida bahuadiayahue' o'ene, nogomeytaj daka' o'batihuapokika'ne, huadak katepi' nogomeytaj o'bayokika'ne, katepi' "Ijka'apoy," ena'nayo kenda o'ka'apoy. ²³ Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok oro'taj dakhuea' egka'nayo bahuadiayahue' o'ika'apone. Oro'ennopo'a dakhuea' e'kata' e'paknayo kikhue' o'eapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok huadakyonada kika'dik o'ika'apone. Ken konig o'kika'po Diosen hua'a aya' o'kika'ne. ²⁴ Kenpa'ti oro'omey Jesucristotaj oknopopepo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok onte'ti konig oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uyng'a konig cruzte Jesúsere o'buay'uy onte'ti kenda oro' o'eretpakika'uyng' kahue' o'ika'apone. ²⁵ Ken Diosen Nokirega oro'taj Diosen e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj eknopokika'taj bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok aya'da Diosa o'paknig mogkika'.

²⁶ Ken, "Donayo huadaknada ijjej," nopoehue'dik mo'nika'. Huata'da eretpakhue' mo'nika'. Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya dig o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti huayahuaya dig o'mahuanopoeapetpi'.

6

Diostaj daka'yan'nigpeika'po huayahuaya yan'batihuapokikati'.

¹ Opudere Cristoen huaknopoe'eri nogtiada nama'da dakhuea' eka'nayo Diostaj nigpeehue' ee'nayo, egomey, Diosen Nokirega mo'nopo'toenok opudomey kenda Diosa o'paknig bo'kika'po dakhuea' huaka'eri kanopo'kore'po daka' yan'tihuapokti'. Onte'ti Diostaj kanigpeike'po yan'tihuapokikati', yan'tinepahui'po daka' ya'nonati'. Opudnayo daka' yag'kikati'. Keyoj konigti dakhuea' kahue' yaneti'. ² Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya yan'batihuapokikati'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' ka'nike'po yan'batihuapokikati'. Ken konig mo'batihuapokika'po di'nada yan'maikati'. Kenda Cristoa o'mana'uyate.

³ "Huadakda ijikikay, dakhuea' kahue' a'eya'po men'tihuapok ahue'dik ijjej." Be'api' kenda e'nopoe'nayo nama'da o'nopoenig'a nama'dapi' kika'dik o'neapo. Huata'da nama'da kenpa' on'tinopopepo. ⁴ Kenda ijikika'nig menpa' huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' oro'a aya'ada nogti nogtiada nopoe'dik o'ene. Huadaka' e'kika'nayo Cristotaj e'nigpeika'nayo durugda e'dik o'ene. "Nogomeya dakhuea' ogkika'nig'a donayo huadak ijikikay." Nopoehue'dik o'ene. ⁵ Ken oro'enyoda

dakhuea' e'ka'taj aya' nogti nogtiada nopo'korea'dik o'ene kenpa'ti "do'taj dakhuea' e'ka' bekkahuea', Dios," tiona'pakika'dik o'ene.

⁶ Opudomeyen huadak hua'a huamanmadika'eritaj katepi' aypo huakupepi' yan'bayokikati'.

⁷ Huata'da nama'da tinopoehue' yanika'. Kenpa'ti Diostaj da huaahue'dik o'ene. Oro' huadak e'kika'nayo huamanmadika'eritaj e'bayokika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigka'apone. Dakhuea' e'kika'nayo bayokhue' ee'nayo Dios konigti huadaka' ogkahue' mo'eapone.

⁸ Kenpa'ti konig oro'ennopo' o'pakpo e'kika'nayo nogok ke'poda o'eapo, kenpa'da bueydik o'eapone. Oy kenda Diosen Nokirega o'paknig e'kika'nayo nogok Diosen Nokirega mo'noeanhuahuika'apone.

⁹ Ken nogomeytaj mon'batihuapokonhuahuika' huadaka'da mon'batihuapokonhuahuika'. Aroghue'ada huadaka'da mon'nigkadhuahuika'. Batikhue'da huadak e'kika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigkika'apone durugda o'unhuahuika'apone.

¹⁰ Konigepo menokapi' ka'dik o'edepo aya' aratbuttaj be'tapi' huadakda mon'batihuapokika'. Huakkuruda huaknopoe'eri huama'buytaj daka' mon'batihuapokika'po huadagnada mogkika'.

Ta'pota' Pabla o'maboroaypo saludos o'dikta'mona'uyate.

¹¹ Huaboa'da do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Do'hued huaba'a huaboro'dika'da on'nigmadoya'ne. Yan'tiahuayti'.

¹² Huabokereksi'dak oktegdik mo'ene, huamanmadika'eria on'mana'ika'nok judíomeya diga' ogkahue' mo'eapone on'nopoepo kenpa'ti "Huamanmadika'eri huadakda o'ne." Kenpa' aratbuta e'huaa'ta'on'pakika'. "Kamanopo'yare'kamanoeanhuahuike' Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate." Kenyo'da e'manmadika'nayo judío aratbuta oro'taj diga' mogka'apet on'nopoepo.

¹³ Kenomey huabokereka huabokereksi'dak ektegada aya' Moisésen hua'ataj nigpeehue' e'eada opuden huabokereksi'dak ektegtá huakka' o'deretpakika'. Opuden huabokereksi'dak o'noktegte e'manbatia'pakta' on'eretpak. ¹⁴ Oro'en Huairia Jesucristo hueypa cruzte pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Donayo kenyo'da yoknopoe'eri e'manbatia'pakika'ta' ijpaki. Konigepo Jesucristo cruzte mo'nigbuey'uyate yoknopoe'eri ken konigti indariyo aratbut dakhuea' ogkika'nig, o'deretpakika'nig, kenpa'ti on'batia'pakika'nig donayo onte'ti e'kika'ta' pakhue' ijikay. Cristoenyo'da ijikay.

¹⁵ Huabokereksi'dak ekteg ee'pi' okteghue' ee'pi' konigti huadak o'e. Konigti Diosa o'pakika'. Diosen Nokirega oro'taj mo'nopo'toenok kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' o'paki. Kenpa'da huadaka'da e'kika'ta' o'paki. ¹⁶ Jesucristotaj moknopika'nok Diosen Nokirega mo'nopo'toe'eri daka' Diostaj mo'nigpeika'nigtaj Diosa opudomeytaj kenpa'ti aya' Diosen aratbuttaj kamanopo'noeyanhuahuike'po kenpa'ti kamatanepahuionhuahuike'.

¹⁷ Jesucristoen hueretda huata'moneri ehue' o'e oyda kenpa'ti nogok be'api' huaahue' menikati'. Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikika'po huakka' pai'da ijnopo'eonhuahua'depo, do'huedso'ta' konig e'tipaybahued. Jesús en hueretda huanaba' ijje'y aya'ada tiahuaydik me'nene.

18 Opuđ huaknopog'eritaj Huairi Jesucristoa kamatinepahuion-
huahuike' di'da kamaike' ijtiona'pakikay, egomey, pogomey.

EFESIOS

Efeso huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Efeso huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjej. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomey Jesucristotaj huaknopoe'eri mo'ene. Diosen mo'ene. Opudomey Efeso huakka' jak huae'eritaj on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' mogkika'po mo'nopo'noeyike'.

Cristotaj moknopoika'nok Diosa nogda nogda daka' mogkika'ne.

³ Dios Jesucristo Huairien Apag 'urua'nanada o'ika'. Oro'omeya mo'da'ika'. Cristotaj oknopoeknok Diosa kurudya' oro'omeyen huanopo'taj daka' mogkika'ne. Mo'nopo'yarea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne kenpa'ti mo'noeahuahuika'apone. ⁴ A'nennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o'epoed aratbut Jesucristotaj o'noknopoeapo Diosa o'nopoepo oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. Oro' kenpa'da Diosen a'eaya'po kentayo'da men'nigpeike'po kenpa'ti oro'omey huadaknopo'da a'eaya'po Diosa oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. ⁵ Oro'omeytaj diga'da di'nada mo'epo, do'huedsi'po o'neapo konig do'huedsi'po oro'omeytaj ijbae'apoy Diosa o'nopo'euyate. Kenda Diosa a'kaya'po hua'ensi'poda Jesucristoa kamanigbueye'po o'ta'mona'uyate. Diosa o'pakpo o'ka'uyate. ⁶ Oro' Diosen huadi'da Huasi'potaj huaknopoe'eritaj Diosa di'nanada mo'epo boe'uynek "Dios 'urunanada o'ika'," o'huaa'ika'ne. ⁷ Diosa di'nada mo'epo oro'taj a'manopo'yareaya'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po hua'ensi'poda mo'nigbueya'uyate. Ke'nen mimi mo'nigmimihua'uyate. Ken konig Diosa di'nada mo'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. ⁸ Diosa di'nanada mo'epo huakka' mo'matinepahui'po oro'omeytaj mo'manopoea'uyne. Nogiti nogiti mo'manopoea'ika'ne. ⁹ Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po a'bakkahueaya'po do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy Diosa kenda soatayo' o'nopo'euyate. Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo'euyate. Kenda mo'nopoea'uyne. ¹⁰ Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo'euyate. Nogok kenme'noe Diosa o'pakpo aya'tada o'bakupopaka'apo. Aya'tada kurudyo huae'eritaj aya'tada huadariyo huae'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda huairi Cristo o'eapo. Cristotaj aya'ada on'nigpeika'apo.

¹¹ Diosa o'pakpo a'nennada oro'omey huaknopoe'eritaj mo'baktie'ea'uyate. Katepi Diosen Huasi'poa o'bae'aponig oro'omeya Cristotaj huaknopoe'erikon o'baeapone. Aya'da huadakda o'e Diosa o'nopoepo kenda o'pakpo o'kika'. ¹² Konigepo oro' judio aratbut huakkuruda Cristotaj oknopoede'uy 'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika'nok aratbut oro'taj bo'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, on'huaa'ika'apo. ¹³ Jesucristoen buttida hua'a nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon mo'peede'po moknopo'euyne. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey Diosen Nokirega daka' mo'nopoea'uyne. "Do'hued Nokireg on'yokapone." A'nennada

Diosa oa'uyate. ¹⁴ Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toepo Diosere durugnanada o'eapone 'urunanada Diosa mogkika'apone Diosen Nokirega mo'nopo'e'a'ika'ne. Kenoka' aya'da Diosen aratbut e'manopo'koreade'te Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda Diosen Nokirega oro'omeytaj daka' mo'nopo'e'a'ika'ne. "Dios 'urua'da o'e. Dios huairitone' o'e." Aya'ada on'huaa'ika'apo.

"Huaknopoe'eritaj daka' e'ka' yamanopoe'a', Dios." Pabla o'mationa'pakuyate.

¹⁵ Jesús Huairitaj moknopoi'ka'uy kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada di' mo'ika'nok on'tipeika'po ¹⁶ Diostaj okkahuehue'da dakiti kirigayo' ijika'po opudomeytaj ijmanigtiona'pakikay. ¹⁷ Dios Jesucristo Huairien Apagtaj ijmanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada Apag Diostaj ijmanigtiona'pakikay. Jesucristotaj 'urua'da kanoknopoi'ke' kenpa'ti Cristoen e'manmadika' kanoknopoi'ke' Diosa kamanopoe'po kenpa' ijtiona'pakikay. Diosen Huasi'po Jesucristotaj nogiti nogiti kanoknopenke' kenpa'ti Diostaj nogiti nogiti kanoknopenkike'. Opudtehuapa' ijtiona'pakikay. ¹⁸ Kurudya' kenda Diosa on'nigka'apone, Diosa mona'uyne. Opudomey daka' kanoknopoi'ke', ijtiona'paki. Opudomey Diosen mo'enok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús 'urua'da o'edenig 'urua'da bo'kika'apone kenpa'ti kenere kurudyo durugda mo'noeahuahuika'apone. Kenda kanoknopoi'ke' on'nigtiona'pakika'ne. ¹⁹ Diosnayo teynanada o'ika'. Kentaj oknopoi'ka'nok oro'omeytaj teynanada bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda o'edepo Diostaj nigpeika'dik o'eapone huadakda kika'dik o'eapone. Kenpa' kanoknopoi'ke'po ijtiona'pakikay. Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig aratbuttaj o'batiahuay'ea'uy. ²⁰ Diosa teynanada o'epo kubarakya' Cristotaj o'noyhuada'po kurudyo o'tobehukuyate. Ke'nen huada'kopen o'huada'uyate. Kente Cristotaj aya'ada nigpeika'dik o'neapo. ²¹ Kurudyo Cristo huakkuruda huae'eri huairi kenpa'ti huadariyo huakkurueri huairi o'e. Aya'ada gobierno huairi Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Oy nigpeika'dik o'ne. Nogokkon nigpeika'dik o'neapo. ²² Aya'da Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Aya'ada kuruderia aya'ada huadariaeria Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Apag Diosa oa'uyate. Konig huaso'a' huanopo'taj o'nigpeika', Cristo aya' huaknopoe'erien huanopo' o'enok aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Diosa oa'uyate. ²³ Aya' huaknopoe'eria konig Cristoenso' o'ne. Cristo oro'omeytaj mo'manopo'toika'nok oro'omey huaknopoe'eri aya'ada Cristoen nogtida huaso' o'ene. Cristo aya'bayoda o'ika'po aya'tada daka' o'matoika'.

2

Dios di' mo'epo oro'omeytaj mo'nopo'korea'ne.

¹ Dios Cristoere mo'nopo'korea'po mo'nopo'noea'uyne. A'nenda Diostaj nigpeikahue' mo'ika'uyne. Dakhuea' bo'kika'uyne. Diostaj e'bueyonig mo'ika'uyne. ² Kenpa'da dakhuea' bo'kika'po Diostaj nigpeehue'da mo'ika'uyne. Konig noga ogkika'nig opudomey konigti bo'kika'uyne. Konig noga on'nopoi'ka'nig konigti mo'nopoi'ka'uyne. Toto' huairitaj mo'nigpeika'uyne. Toto' kurudyo huae'eri o'epo nama'da aya'tada o'mana'ika'po Diostaj nigpeehue' huaika'eritaj o'mana'ika'. ³ Oro'omey judío huae'eri judío ehue' huae'eri a'nenda

Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Ken oro'en huaso'a katepi' o'eretpakpo o'kika'uyne. Katepi' oro'en huanopo' o'pakpo, katepi' oro'ada o'pakpo, dakhueapi' o'pakpo kenda o'kika'uyne. Konigti nogomeytaj Diosa castiga ogka'dik o'maeapo kenpa'ti Diosa oro'omeytaj castiga ogka'dik mo'eyetnig'a. ⁴⁻⁵ Diosnayo huakka'da mo'tinepahui'po oro'omey Diostaj nigpeehue' e'ika'te ken konig Diostaj noehue' o'epo Diostehuapa' konig e'bueyonig o'mauyne kenoka' Diosa mo'tinepahui'po huakka'da di' moe'uyne. Diosa di' mo'epo Cristo e'bueyde'te kubarakya' mo'nignoyhuada'uyate. Oro'omeytakon mo'noea'uyne. Diosa di' mo'epo kenpa'ti o'pakpo opudomeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti mo'noea'uyne kenpa'ti mo'nopo'korea'uyne. ⁶ Kenpa'ti Cristotaj moknopoenok Diosa mo'noea'ne. Huaboa'da Diostaj o'nigpeika'po Cristoere Diostaj o'noika'ne. Cristoere kurudyo o'noika'ne. Cristoere 'uruda o'ika'ne kenpa'ti durugda o'ika'ne. ⁷ Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyne Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'maepo oro'omeytaj mo'noea'uyne. Huakka' mo'tinepahui'po mo'noea'uyne. Ken nogok aya'tada a'manopokaya'po Diosa kenda mo'nigka'uyne. ⁸ Oro'omey dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'tinepahui'po di' mo'epo mo'nopo'korea'uyne. Oro'omey Cristotaj o'nopo'korea'po oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dikda o'ika'ne. Diosa katetehue' dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. ⁹ Oro' huadaka'da o'nigkika'nok oro'omeytaj Diosa nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. "Urua'da ijkika'nok Diosa me'nopo'yarea'ne." Oro'omeya' ahue'dik o'ene. ¹⁰ Oro'omey huaknopoe'eritaj Diosa 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Huadaknana kan'nopoi'ke'po huadakda hua'a kan'batia'pakike'po, huadakda kan'kike'po, Diostaj kan'nigpeike'po, nogomeytaj di' kan'maike'po Diosa a'ennada o'pakpo 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Cristo Jesustaj oknopoenok Diosa 'urua'da mo'nopoea'ika'ne.

Cristotaj moknopoenok Cristoa mo'manopo'noeya'ne. Diostaj mo'manoeya'uyne.

¹¹ Opudomey judío aratbut ehue' mo'ika'uy. Judío aratbut huabokerekensi'dak o'noktegika'. Judío aratbuttaj huaktegeri on'bahuua'ika'. Opudomey okteghue' huage'eri bo'huaa'ika'ne. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹² A'nenda Cristotaj oknopoe'hue' mo'ika'uyne. Cristoere ehue' mo'ika'uyne. Diosen aratbut ehue' mo'ika'uyne. Israel aratbut ehue'da mo'ika'uyne. Israel aratbutyo'da Diosen aratbut o'nika'uy. Israel aratbuttaj 'urua'da ijmanigkika'apoy Diosa o'mana'uyate. Opudomey kenda nopoe'hue' mo'ika'uyne. Diosa nopo'korea'dik kenpa'ti Diosere nounhuahuika'dik o'ey oknopoe'hue' mo'ika'uyne. In huadariyo mo'noika'nig'a Diostaj oknopoe'hue' mo'ika'uyne. ¹³ A'nen Diostaj konig bidteda e'uonig mo'ika'uyne. Oynayo Jesucristotaj moknopoe'depo Diosen aratbut mo'ika'ne. Cristo mo'nigbuey'uynok judío aratbutere Diosen aratbut mo'edene. ¹⁴ Oro' judío aratbuttaj kenpa'ti judío ehue' aratbuttaj mo'manoeynoey'uyne Cristoa. A'nen huayahuaya o'bahuadiayika'uy. Konig taka' o'ika'uy. Jesucristoa mo'manoeya'depo nogaratbuttida bo'ka'uyate. ¹⁵ Jesús cruzte o'manigbueypo Moisésenba' e'nigpeika' o'dakea'uyate. O'manigbueypo nogtida huaboa' aratbuta' o'ka'uyate. Judío aratbut nog aratbut e'ead a nogtida huabo aratbuta' o'ka'uyate.

Ken konig o'ka'po judío nog aratbuttakon o'manoeya'uyate. ¹⁶ Ken Cristo cruzte mo'nigbuey'uy nok judío aratbut judío aratbut ehue' e'huæ'taj huayahuaya e'bahuadiayika'tada Jesús a kenpa'da o'mabatika'uyate, kenpa'ti o'manoeya'uyate. Diostehuapakon o'manoeya'uyate. Kenpa'ti botta' aratbut e'e'tada konig nogtida aratbut o'ka'uyate.

¹⁷ Cristo o'tiakdepo, Diostaj yanoknopoe'po yan'no'noey', Cristoa o'mana'ika'uyate. Judío aratbut ehue' huæ'eritaj o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti judío aratbuttaj konigti o'mana'ika'uyate. ¹⁸ Cristoa mo'nigbuey'uyatenok Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Oro' aya'ada judío kenpa'ti judío ehue' huæ'eri Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diostaj huahua'dik o'ika'ne. ¹⁹ Konigepo opudomey judío ehue' huæ'eri konig nog aratbutenbayo huæ'eri ehue' mo'ika'ne. Diosen aratbutere opudomeykon Diosenbayo huæ'eri mo'epo Diosen aratbut mo'ika'ne. ²⁰ Opudomey Jesucristotaj huaknopoe'eri konig huaboro' jakonig mo'ika'ne. Jesús en huamanbatia'pakerti kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerti opudomeytaj monmadikika'po konig jak huaka'erionig one'uy. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'po Jesucristo konig huitone'teonig aya' huaboro' jaktone'onig daka' o'huadika'. ²¹ Cristotaj moknopoe'po konig jak hueypa nogtaj nogtaj daka' on'tinukuika'nig konig onteteyo' moknopoe'po konig jak Diosa o'dakea'depo konig Diosen jak mo'epo konig onpapayo' Diosenyo'da nogiti nogiti o'kika'ne. ²² Ken opudomeykon Jesucristotaj moknopojika'po nog huaknopoe'eri ere moknopojika'ne Diosen Nokirega mo'no'po'toika'nok konig Diosen jak mo'ika'ne.

3

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Pablota' Diosa

o'ta'mona'uyate.

¹ Konigepo do Pabloa opudomeytehuapa' on'nigtiona'pakika'ne. Jesucristotaj ijnigpeika'po kenpa'ti opudomey judío ehue' huæ'eritaj Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakika'nok konigepo huabakuda' jakyo ijeunhuahuikay. ² Opudtehuapa' Jesucristoen huadak hua'a kamanmadikike'po Diosa mo'tinepahui'po o'ta'mona'uy. Kenda mo'no'po'ene ijnopoey. ³ Jesucristotaj eknokot soatayo' Diosayo'da o'no'pojika'uyate. Kenda Diosa do'takon me'no'po'e'ayne. Kenda suhuigda on'nigmadoya'uyne. ⁴ Cristotaj konig iregiregte eknopoe' ijnopoey. In beroba' o'nigmadoya'nok opudomey bo'tiahuaydepo mo'nokotapet. ⁵⁻⁶ Nog aratbut a'nenda Diosen aratbut ehue' e'e'ada oyda nog aratbut huaknopoe'eri Diosen aratbut o'ne. Judío aratbutere konig nogtida aratbut o'nika'. Kenda judiomeytaj ijka'apoy Diosa oa'uyatenig konigti nog aratbut huaknopoe'eritaj o'manigka'apo. Jesucristoen huadak hua'a on'pe'edepo o'noknopoe. A'nenda kenda nopoe'ehue' o'nika'uyate. Oynayo Jesucristoen huadakda huata'moneritaj kenpa'ti huamanbatia'pakertitaj Diosen Nokirega o'manopoe'ika'uyate.

⁷ Doda huadakda ijika'nok Diosa ta'monahue' me'uyne. Diosa o'pakpo Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa teyda o'epo me'ta'mona'uyne. ⁸ Nog huaknopoe'eriata huadaknada o'nepo huadaknada ogkika'nig donayo dakhuea'da e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'po nog aratbuttaj Cristoen huadak

hua'a kamanbatia'pakike'po me'tamona'uyne. ⁹ Diosa ijka'apoy o'nopo'e'uyngida kenda Diosa a'nennada aya'da o'ka'uyate. Judío ehue' hua'e'eri aratbut Cristotaj o'noknopo'e'apo kenpa'ti judío ehue' hua'e'eri aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo. Kenda Diosa a'nennada soatayo' o'nopo'ika'uyate. Kenda aratbuttaj kamanopo'ike'po Diosa do'taj bee'uyne. ¹⁰ Judío ehue' hua'e'eri aratbut judío aratbutere Jesucristotaj o'noknopo'e'apo konig nogaratbuttida o'nika'. Kenda Kuruderi Huairi kenpa'ti Kuruderi Huata'mona'eria kan'nopo'e'po kenpa'ti Diosa 'urua'da o'nopo'e'po kenpa'da huadaknada o'kika' kan'nopo'e'po, aya'ada Jesucristotaj huaknopo'e'eria kenda o'manopo'e'adene. ¹¹ Dios kenda e'ka'ta' o'pakonhuahuika'uyate. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj o'ta'mona'depo Diosa huadakda o'kika'nig kenpa'ti 'urua'da o'nopo'ika'nig o'manopo'e'ayate. ¹² Jesucristotaj oknopo'e'po, me'pukhue' o'epo, Diostaj tiona'pakdik o'ikay, daka' o'nopo'ene. ¹³ Do Pabla opudtehuapa' pa'da on'nignopo'epo huabakuda' jakyo ijje'po kenda e'tipe'epi' Cristotaj oknopo'e'batikhue' yanikati'. Pabla opudomeytaj pa'da on'nignopo'enek opudomey huadakda o'ne aratbut nopo'e'dik o'neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka'da di'nada mo'epo.

¹⁴ Konigepo Huairi Jesucristoen Apag Diostaj huikudate ijtihuadpo opudtehuapa' on'nigtiona'pakne. ¹⁵ Kurudyo hua'e'eri kenpa'ti huadari hua'e'eri Apag Diosen huabet o'ne. ¹⁶ Apag Dios huadakanada o'e. Huakka'da o'matinepahui'ika'. Opudomeyen huanopo'taj daka' yamanopo'teypakika'. Diosen Nokirega opud huaknopo'e'eritaj teya'nada kamanopo'teypakike'. Kenda on'nigtiona'pakne. ¹⁷ Diostaj moknopo'enek Cristoa opudtaj huanopo'yo kamata'ike'po, on'nigtiona'pakne. Diostaj kenpa'ti nog aratbuttaj batikhue'da di' kan'ma'ike'. Kenpakon on'nigtiona'pakne. ¹⁸⁻¹⁹ Jesucristoa huakka'da di' o'maenhuahuika'. Huakka'nanada di' o'maenok Cristoa di' huakka'da o'maika'nig oro'omey nopo'ekahue'dik o'ene. Konig Cristo huakka'nanada di' o'maika'nig opudomey aya'da huaknopo'e'eriere nogiti nogiti kan'nopo'enkike' kenpa'ti konig Cristo huakka'nanada di' o'mae nogiti nogiti kanoknopo'ike' on'tiona'pakne. Konig Dios o'ika'nig opudomey huanopo'yo kan'nopo'ike'. Diosayo'da opudomeytaj kamanopo'to'ike'. Diosa 'urua'da o'noika'po opudomeytaj kenpa'da kamanopo'to'ike'. Konig Diosen e'noe' kan'nopo'to'ike'. Kendakon on'tiona'pakne.

²⁰ Oyda "Urua'da o'e Dios. Dakiti Dios," a'dik o'ika'ne. Diosnayo teyananada o'enek katapi' o'tiona'pakika'ne nogda nogda huakka'nanada oro'tehuapa' ogkika'dik mo'ika'ne. Ken konig oro'nayo nopo'ehue'dikda o'ene. Dios teyananada o'epo huakka'nanada tihuapokika'dik mo'ene. ²¹ "Dios 'urua'da o'e." "Dakiti Dios." Jesucristo Jesucristoen huaknopo'e'eriere kada'onhuahuike' oy kenpa'ti nogok kada'onhuahuike'.

4

Aya' Cristoen huaknopo'e'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'toenok on-papayo' on'pakpo Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakika'.

¹ Konigepo Jesucristotaj ijnigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo do ijikay. Do Pabla opudomeytaj daka' o'nona'ne. Opudomey daka' kan'nopo'kore'po

'urua'da kan'nigpeike'po Diosa opudomeytaj mo'baktie'ea'uyne. Konigepo Diosen 'urua'da yag'kika', kenpa'ti Diostaj yan'nigpeika'.² "Huadakda ijikay." "Kenpa'da huadak ijikay." "Huairi ijje," nopogehue' mo'nika'. "Nogomeynayo huadakda o'ne," mon'nopeika'. Pai'da aratbuttaj daka' mon'matoika'. Nogtaj nogtaj di' mon'maika'. Nog aratbuttaj huadiayahue' mo'nika'. Nogomey dakhuea' egkapi' konigti pakhue' mo'nika'po di' mon'maika'. Dig mahuanopogehue' mo'nika'.³ Opudomey huaknopog'eri Diosen Nokirega huatihuapokeriere onpapayo' batikhue'ada Diostaj di'nanada mo'ika'po yan'nigpeika'. Kenpa'ti huayahuaya yan'manoeya'ika'.⁴ Oro'omey Jesucristotaj konigti oknopopepo konig nogso'tida o'ene. Konig Jesucristo nogso'tida o'enig oro' huaknopog'eri konigti nogso'tida o'ene. Diosen Nokiregkon nogtida o'e. "Kurudyo Diosere mo'noonhuahuika'apone." Diosa mona'uyne. Kenda onpapayo' oknopoika'ne.⁵ Nogtida Dios Huairi o'e. Oro'omeya konigdayo' Diostaj oknopoika'ne. Nogtiedda Cristoen huadikte huaknopog'eritaj bautiza o'magkika'ne.⁶ Oro'omey huaknopog'eri nogtida Apag Dios mo'taene. Kentayo'da aya'ada o'nigpeika'ne. Apag Diosa aya' oro'omeytaj bo'tihuapokpo o'kika'. Kenpa'ti oro'omeyere o'ika'.

⁷ Cristonayo aya'da o'nopog aya'da ka'dik o'epo nogta nogta oro'omeytaj huaknopog'eritaj nogda nogda kika'dik mo'nopog'ne.

⁸ Konigepo kenpa' Diosba'a Cristotaj o'tia'pakuyate:

O'noyhuaddepo ke'nen taka'taj kenpa'da huayakhue' o'magka'depo kurudyo o'tobehuikuyate. Aratbuttaj katetehue' konig nogda nogda kika'dik nogta nogta o'manopog'uyate. Kenda Apagba'a oa'uyate.

⁹ "Kurudyo o'behuikuyate." Apagba'te Diosa oa'uy. In kenpa' oa'nigda: Huakkuruda Cristo kurudya' o'huarakuyate.¹⁰ Ke'na o'huarakuyate onte'ti o'behuikuyate. Kurudyo kutayonanada o'behuikuyate. Aya'bayoda a'ikaya'po o'behuikuyate.¹¹ Konig nogda nogda e'ka' huanopogete o'manopog'uyate. Doce huamata'moneritaj doeretakon konig Cristo o'e kenpa'ti kenda Jesusa o'ka'uyate, huamanbatia'pakika'te mo'manopog'uyne Cristoa. Diosen hua'a 'urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytaj o'manopog'uy. Nogomeykon nogbayo nogbayo hua'dik o'nepo, "Cristotaj yan'noknopopepo yan'nopo'korea'." 'Urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytakon o'manopog'uy. Cristotaj manmadika'dik ka'nike'po nogomeytakon o'manopog'uy Cristoa. Huaknopog'eri egkupopakika'te huamatog'eritaj Cristoa o'manopog'uy.¹² Cristoa ken konig o'manopog'uy nok aya' huaknopog'eri Diostaj nigpeika'dik o'nika'po kenpa'ti nogiti nogiti teyda yan'noknopoika'apet.¹³ Kenda on'manmadika'onhuahua'nok kenpa'ti Jesucristoen on'mabatia'pakonhuahua'nok kenpa'ti huaknopog'eritaj on'mantihuapokonhuahua'nok aya'da oro'omey huaknopog'erita konigti Cristotaj kaknopoike'po. Oro'omey huaknopog'eri konigti oknopopepo konig nogiti nogiti oknopoika'apone, nogiti nogiti o'nigpeika'apone. Kenda Diosa o'paknok o'kika'apone. Ken nogiti nogiti konig Cristo o'ika'nig oro'omeykon konigti o'ika'apone. Kenpa'ti nogiti nogiti konig Cristo o'kika'uyatenig oro'omeyakon konigti o'kika'apone.¹⁴ Konig isi'po e'ikapa' ehue' mo'nika'. Isi'po nogda nogda e'manmadika'taj on'mapeika'. Kenpa'ti nama'da

e'manmadika'tada on'manigpeunkika'. Ken konig isi'po ee'pa' ehue' mo'nika'. Oro'nayo nogded e'manmadika' oknopohue' o'ika'ne. Sue'ada huamanmadika'eria nama'da on'manmadika'apo. Kenomeytaj peehue'dik o'ene. ¹⁵ Di' mon'maepo Diosen buttida hua'a mon'batia'pakika'. Cristotaj nogiti nogiti nogiti mogkika'. Konig Cristoa o'kika'uyatenig konigti nogiti nogiti mogkika'. Oro'omey huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Cristo konig oro'omeyen huanopo' o'e. ¹⁶ Cristo oro'omeyen huanopo' o'enok aya'ada onpapayo' Cristotaj o'nigpeika'ne. Huayahuaya Cristotaj aknopokaya'po o'batihuapokika'ne. Konig Cristoenso' Cristotaj nogiti nogiti oknopopepo konig e'kerekonig o'ika'ne. Onpapayo' Cristoen daka' o'kika'ne. Kenpa'ti nogiti nogiti, huayahuaya di' o'maika'apone.

Cristotaj oknopopepo konig huabonopo'da Diosen 'urua'da mogkika'.

¹⁷ Kenda Cristo Huairia mena'uynig opudomeytaj o'nona'ne. Konig oknopohue' huae'eri ogkika' konigti opudomey bo'kika'uy. Oynayo konig oknopohue' huae'eri ogkika'nig konigti kikhue' yanika'. Kenomeynayo nama'da on'nopoika'po nama'da ogkika'po ¹⁸ oknopohue' huae'eri Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknoponkahue'da o'nika'. Huadak e'ka' nophonkahue' o'nepo konig sikkiregyonig o'nepo Diostaj oknopohue'dik o'nika'. Konig Dios o'kika'nig kenomey kikhue'dik o'nika'. Konigepo Diostaj oknopohue' huae'eritaj 'urua'da manoeanhuahuikahue'dik o'maika'apo. ¹⁹ Dakhuea' e'kika'ada oynayo dakhuea' kahue' ijje' nama'da on'nopopepo birahue'da o'nika'. "Katepi' ijpakpo ijka'apoy." On'nopoika'po. Nogtaj nogtaj ettone'pi' huabokerekapi' e'bakdejta' on'eretpakika'. Nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' en'eretpakika'tada. ²⁰ Ken konig huakika' Cristoanayo onmadikahue' moe'uyne. ²¹⁻²² Jesucristoen huadak hua'a e'peenayo kenpa'ti Jesustaj buttida e'manmadika'taj e'nigpee'nayo konig a'nen huanopoya'da dakhuea'nanada mo'nopoika'po dakhuea'da e'kika'ta' bo'eretpakika'po konig dakhuea' bokika'nig kenpa'da yan'batikti'. ²³ Nogpa'da konig huabonopo'da huaboa'da yan'nopoika'po yan'eretpakpo huadakyonanada yag'kikati'. ²⁴ Konig Dios o'paknig huabonopo'da 'uruda yan'nopo'toika'. Konig Diosennopo' yan'nopo'toika'. Diosa e'tihuapokte daka' yan'nigpeika'. Diosenyo'da daka' yag'kika'. Konig Diosa huadakda o'kika'nig konigti yag'kikati'.

²⁵ Konigepo da ahue' yanika'. Oro'omey Cristotaj oknopopepo konig nogso'tida o'enok huayahuaya buttida moda'ika'.

²⁶ E'huadiaynayo dakhuea' kahue' yane'. Dakhuea' onahue' yane'. Ida e'diay yan'batik. Kenme'noeteda yan'batik. ²⁷ Opuda kan'diaye' kenpa'ti dakhuea' kagke' toto' huairia o'pakika'. Kentaj nigpeehue' yanika'. Ida e'diay yan'batikika'. Dakhuea' kahue' yanika'.

²⁸ Opudomey sue'ada huabereeri mo'ika'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti berehue' yanika'. Berehue'ada huadakda yan'baa'ika'. Daka' yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj bayokika'dik mo'eapone.

²⁹ Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'. Hua'a huadadik e'huae' yan'mana'ika'. Ken hua'a huadadik aratbuttaj nogiti nogiti yan'maknopoea'ika' kenda yan'mana'ikati'. Ken hua'a huadadik aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda yan'mana'ika'. ³⁰ Dakhue'dik hua'a e'mana'nayo Diosen Nokiregtaj suhue' o'ea'nok dakhue'dik

hua'a ahue' yanika'. Diosen o'ey Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopea'ika'ne. Ken huame'noe nogok Cristo e'tiakde'te kurudyo Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po kenoka' Diosen o'ey Diosen Nokirega mo'nopeanhuahua'apone.

³¹ Dig nopoghue' yanika'. Sigpi' bahuadiayhue' yanika'. Yan'diaypo 'utta'da maboyhue' yanika'. Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti nogomeytaj dakhuea' kahue' yanika'. ³² Nogpa'dakon 'uru'a'da yag'kika'. Huayahuaya di'da yan'maika'po huadakda yag'kika'. Huadakda yan'batia'pakika'. Huayahuaya yan'matinepahui'po. Huayahuaya yan'bakkahuea'ika' Cristotaj moknopo'enok Diosa opudomeytaj bokkahuea'uyne konigti noga nama'da egka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

5

Diosensi'po mo'epo sigpi' dakhuea' kahue' ya'nepo huadakyo'yanikati'.

¹ Opudomey Diosensi'po mo'enok Diosa huakka' di' mo'ika'ne. Konig Dios o'ika'nig konigti opud a'eya' yan'nopeika'po konig Diosa o'kika'nig konigti yag'kikati'. ² Huayahuaya di' yan'maika'. Konig Cristoa di' mo'ika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. Cristoa di' mo'maepo oro'taj o'paknok huabokereka on'tohua'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' o'toenok Cristotaj mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken konig ogka'po konig 'uru'huieda Diosa durugda o'huirikuy. Ken konig Cristoa di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok huayahuaya di' yan'mae'ika'.

³ Diostaj moknopo'epo Diosensi'po mo'edepo nogen huato'e'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti toepakhuedada nogtaj nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda katepi' dakhue'da ee'nayo kahue' yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue' yanika'. Opudomeytaj dakhuea' o'ka' huaahue'dik ka'nike'. ⁴ Konig dakhue'dik manahue' yanika'. Konig nama'da huasegeapa' batia'pakhue' yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik manbatia'pakhue' yanika'. Ken konig e'ika'nayo dakhue'da o'e. Dios huadakda o'e yan'huaa'ika'. Kentaj dakiti ya'nona'ika'. ⁵ Aratbut nogen huato'e'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj nogtaj dakhue'da e'kika'nayo aratbut nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey konig Diosensi'po ehue' o'neapo. Kenda opudomey daka' mo'nope'ne. Nogenta' e'eretpak konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig o'e. ⁶ "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'ene dakhuea' e'ka' ehue' o'e." Sue'ada nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da e'mana' o'e. Peehue' yanikati'. Aratbut ken konig dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue' huae'eritaj Diosa o'bahuadiaypo diga' castiga o'magka'apo. ⁷ Kenomey Diostaj nigpeehue' huae'eriere dakhuea' kahue' yanika'.

⁸⁻⁹ A'nenda Diostaj oknopoehue' mo'ika'uy. Konig sikkiregya' dakhuea' bokika'uy'nyig'a oyda Jesucristo Huairitaj moknopo'epo huakjeyyo mo'ika'ne. Aratbut Cristotaj o'noknopo'epo huakjeyyo on'noika'po huadakda o'nika', Diostaj on'nigpeika'. Buttida hua'a on'peika'. Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús Huairitaj moknopo'epo. Huakjeyyo yanika'po, huadakda yan'kika'po, Diostaj yan'nigpeika'. Kenpa'ti buttida yan'batia'pakika'. ¹⁰ Kenda Jesús Huairi o'pakika'nig a'nopeya'po nogiti nogiti yan'pakpo yan'nopeika'. ¹¹ Diostaj oknopoehue' huae'eri konig sikkiregyo' o'nika'po dakhuea'da ogkika'po nama'da ogkika'nig. Kenomeyere konig ogkika' konigti kakahue'

yanika'. Opudomeynayo Cristotaj moknopoe'po, mo'nigpeika'po huadakda bo'kika'nok kenomey dakhuea' huakika'eri ijjeya' huata' ya'noknopoe'petpi'.¹² Oknopoe'hue' huae'eriomey konig sikkiregyo o'nika'po konig iregireg dakhuea'nanada ogkika'. Kenda ogkika'nig batia'pakhue'dik, o'ene. Kenda e'batia'paknayo bira'dik o'ea'pone. Kenda ogkika'nig dakhue'nanada o'enek.¹³ Opudomeynayo huadakda bo'kika'po Cristo Huairitaj mo'nigpeika'po konig huakjey mo'ene. Huakjeyya' katinig tiahuydik o'neaponok, opudomeytaj on'tiahuydepo dakhuea'da o'kikay huata' yan'tinopoe'pet.¹⁴ Konigepo, Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig konig e'tai'onig mo'ene. Yan'mabo' yan'nopo'korea'. Cristoa o'nen huakjey o'ea'po. Kenpa' on'batadi'kea'ika'.

¹⁵ Daka' yan'nopoe'po yag'kika'. Konig Diosenba'taj nopoe'hue' huae'eri ogkika' konigti kikhue' yanika'. Konig aratbut Diosen buttida hua'a on'nopoe'po 'urua'da ogkika' konigti 'urua'da yag'kikati'.¹⁶ Aya' huame'noete menokapi' huadak ka'dik ya'nepo huadakda yag'kikati'. Be'tapi' daka' yan'batihuapokikati'.¹⁷ Huasegonig ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia o'pakika'nig daka' yanoknopoe'po yag'kika'.¹⁸ Borracho kikhue' yanika'. Be'api' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada kika'dik ya'neapet. Dakhuea' mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti Diostaj Jesucristotere oknopoe'kahue' ya'neapet. Konigepo borracho opud ehue' mo'enek opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'toike'. Diosen Nokirega mo'nopo'durugpakika'apone.¹⁹ Diosa mo'nopo'toenok, "Dios huadakda o'e." "Jesucristo Huairi 'urua'da o'e." Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda ya'nepo yan'batadi'kika'.²⁰ Apag Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Aya'da katepi' huadakpi' dakhue' ee'pi' dakiti ya'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo Huairi kenda o'paknok dakiti ya'nona'ika'.

Huabokereka huatoe'taj di' e'dik yanika'. Ettone'a huatoe'taj nigpeika'dikyanika'.

²¹ Diostaj yan'nigpeika'po huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya yan'manigpeika'. Yan'batihuapokika'.

²² Opudomey ettone' konig Jesús Huairitaj mo'nigpeika' konigti huatoe'taj yan'nigpeika'.²³ Konigepo ettone'en huatoe'ke'nen huairi o'e. Huabokerek huatoe'taj di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti o'tihuapokika'. Konigti Cristoen huaknopoe'erien huairi o'e. Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po, o'manoeanhuahuika'po, o'batiokika'. Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e.²⁴ Konig aya' huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoe'po on'nigpeika'. Konigti ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²⁵ Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti opudomey huabokereka huatoe'taj di'nada yanika'.²⁶ Huaknopoe'eritaj 'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti Diosenyo'da ka'nike'po Cristo di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya' huaknopoe'eritaj di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konig hue'eya' bautiza egka' kenpa'ti Cristotaj huadak hua'a on'nigpeika'po Cristoa huaknopoe'eritaj mo'manopo'tihuekea'uyate.²⁷ Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok dakhuea' kahue'da diayhue'da ken konig huaknopoe'eritaj Cristote

e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya' e'baeta' o'pak. Cristo kenda o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyate. ²⁸ Ken huabokerekpi' konig huata'da di'da o'ika'nig konigti huatoe'taj di'nada yanika'. Konigepo huabokerek huatoeere konig nogtida o'epo huatoe'taj di' o'epo konigti huata'da di' ee'onigti o'e. ²⁹⁻³⁰ Be'api' huata' huadiayhue' o'nika'. Huata' on'pakpo on'bape'ika', daka' on'oo'ika', kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti konig Jesucristo aya' huaknopoe'eritaj di' o'maepo daka' mo'matoe'ika'ne. Huaknopoe'eri ke'nen huaso' konig o'nenok. ³¹ "A'toepakya'po huabokerekpi' huaojtaj huayetere o'makkeypo o'toepakdepo, botta' e'eada konig nogso'tida o'ne." Kenda Apagba'a oa'. ³² Konigti Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey aya'ada huaknopoe'eri oknopoe'po o'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene. Kenere nogso'tida o'ene. Kenda iregireg o'ika'uyniga oynayo o'nopoene. IjJay. ³³ Onte'ti o'nonapone. Opudomey huabokerek aya'ada o'nen huatoe'taj di'da ika'dik mo'ene. Konig huata' di'da mo'ika' konigti huatoe'taj di'da yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatoe huadakda me'tene yan'nopoiika'po yan'nigpeika'.

6

¹ Huasi'po Jesús Huairitaj moknopoe'po opuden huaojtaj huayetere yan'nigpeika'. Kenda huadakda o'enok kenda kika'dik mo'ene. ²⁻³ Opuden huaoj huayeere huadakda me'taene yan'nopoiika'po yan'manigpeika'. "Apag huayetere huadakda me'taene e'nopoiika'nayo kenpa'ti e'manigpeika'nayo Diosa mo'durugpakika'apone kenpa'ti huakka'da huabayok mo'noeahuahuika'apone in huadariyo." Ken konigyo'da huakkuruteda Apagba'te Diosa oa'uyate.

⁴ Opud huaoa o'nensi'potaj yan'mahuadiayo diga'da mabitbithue' yanika'. Diga'da e'mabitbitnayo huasi'poa bo'huadiayapone. Huasi'po nigpeehue' ee'nayo sue'dapi' castiga yan'magkika'. Huasi'potaj yan'manmadikika'po Jesús Huairitaj daka' eknopoe' nogiti nogiti eknopoe' yan'manmadikika'. Jesús Huairitaj nogiti nogiti e'nigpeika' daka' yan'manmadikika'.

⁵ Opudomey huanaba'a o'nen huairitaj yan'nigpeika'. Daka' yan'nope'po yan'nigpeika'. Yan'makme'pukpo yan'nigpeika'. Konig Cristotaj mo'nigpeika' konigti o'nen huairitaj daka' yan'nigpeika'.

⁶ O'nen huairia e'tiahuayteyo'da daka' kahue' yanika'. Huairia tiahuyhue' ee'pi' huadaka'da yag'kika'. Konig Cristoen huanaba' Diostaj a'durugpakaya'po yan'pakpo daka' yag'kika'. ⁷ Huabokerek huairitaj mo'baa'po mo'nigpe'po, "Huabokerektayo'da ijnigkay." Nopoehue' ya'nepo, "Dios Huairitakon ijnigbaay." Yan'nope'po durugnopo'da huadakda yan'baa'ika'. ⁸ Huanaba'pi' huanaba' ehuepi' noga'ti katepi' huadak e'kika'nayo Jesús Huairiakon konigti huadak mo'nigkika'apone. Kenda mo'nopoene.

⁹ Opudomey huairi mo'epo huanaba' mo'toepo daknopo'da huanaba'taj yan'matoika'. "Huakka'da baahue' ee'nayo castiga ogka'apone." Huanaba'taj ighua'da manahue' yanika'. Opudomey huairi huanaba'ere Jesucristo Huairien huanaba' mo'ene. Okkahuehue' yanika'. Jesucristo kurudyo o'ika'. Jesucristo Huairi aya' huabokerektaj konigti o'pak. Huairitaj konigti o'pak. Huanaba'taj konigti o'pak.

Oro'omeya Cristotaj oknopo~~en~~ok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne. Toto'taj daka'yan'tioka'ika'. Pabloa monmadika'uyne.

¹⁰ Oydakon o'nonapone, egomey. Jesucristo Huairi teynanada o'e. Kentaj oknopoika'nok teyda toto'taj mo'nokika'. ¹¹ Taka'taj huatioka' Romano sorotataj siro akumoot on'otika'po, baka'bijtone' on'otika'po siropeg huakagkate on'beta'po teyda hua'iot on'otpo siropeg huatioka' on'bapadpo, kenpa'ti huabid siro on'bapadika'. Huaso' aya'da ke'na be'tioke'po on'otpo. Opudomeyen taka' toto' huairi o'ne. Opudomey dakhuea' kagkike'po toto'a nama'da monika'ne. Diostaj eknopoika' e'batikata' huakka' bo'tipakika'nok Diostaj daka' aknopoikaya'po oknopo~~e~~batikhue' a'eya'po Diosen huatioka'yan'otika'. Diosa opudomeytaj kabatiokike'. ¹² Konigepo oro'omeyen taka' aratbuten huaso'nig ehue' o'ne. Oro'omeyen taka'taj tiahueyue'dik o'ene. Ken oro'omeyen taka' toto' huairi o'ne. Huiyokda o'ne. Teyda o'ne. Huakka'nanada aratbuta toto'taj on'nigpeika'po dakhuea'da ogkika'. Sikkiregya' toto' dakhuea' huaka'eri o'ne. Aya'yoda huabada toto'a dakhuea' on'mana'ika'. ¹³ Kenoka' toto' huiyoknanada e'manata' o'eretpakika'nok, kenoka' da e'manata' o'eretpakika'nok nama'da kahue' a'eya'po oknopo~~e~~batikhue' a'eya'po Diosen teyda huatioka' daka' mon'otika'. ¹⁴ Diostaj buttida e'manmadika' on'nigpeika'po konig bo'tioka'nok toto'taj peehue' mo'nika'. Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'. Suigpi' da ahue' mo'nika'. Kenpa'ti buttida mo'da'ika'. Kenda buttida huamanmadikika' konig baka'bijtone' bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda mogkika'. Diostaj mon'nigpeika'. Ken konig o'kika'po konig Romano sorotataj sironokbeta huakagkata' on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj mon'nigpeika'po toto' huairitaj mon'nopo'tiokika'. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po nogiti nogiti Cristotaj yanoknopoika'. Konig Romano sorotataj a'huaya'po hua'i teyda on'iotika'. Ken konig yan'otika'. ¹⁶ Oro'omeyen huanopo' huanopo'korea'eritaj Jesucristotaj daka' mo'noknopoika'. Ken konig oknopoika'po konig Romano sorotataen siropeg huatioka' on'toika'po taka'en piya'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen taka' oro'omeytaj engaña egkika'ta' o'eretpakpo konig piya' e'bakpaka oro'omeytaj e'tinajdajonig o'e. Cristotaj daka' oknopoika'po konig huatioka' o'e. Totoen piya' e'bakpaka huekhue'dik mo'ene. Dakhuea' kikhue' o'ea'pone. ¹⁷ Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po Jesucristotaj daka' mo'noknopoika' ken konig Romano sorotataen siro akumoot on'taepo huakuta' be'tioke'po on'kumootika'. Apagba' mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'. Apagba' mon'nopoika'po mo'noknopoika'. Apagba' konig Diosen Nokiregen huabid sironig toto'taj huatioka' o'ika'. ¹⁸ Kenda mogkika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'. Diosen Nokirega bo'tihuapoknok mon'tiona'pakika'. Taytaya' ahue'ada mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj huaknopo~~e~~eritaj mon'mationa'pakika'. ¹⁹ Do'takon men'tiona'pakika'. Do e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen hua'a me'nopoenke'po Cristoen huamanopo'korea' hua'a do'hua me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen huamanopo'korea' hua'a Diosayo'da o'nopoika'uyate. ²⁰ Cristoen huadak hua'a nog aratbuttaj judio ehue' e'huaje'taj kamanbatia'pake'po Dios huairia me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'po huabakuda'

jakyo ijikay. Me'pukhue'da Cristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijika'nok do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'hueq' Pabloa saludos o'dikta'mona'uy.

²¹ Tíquico huaknopoe'eri huama'buy huadi'da mo'taene. Jesús Huairien huadak hua'a doere batikhue'ada o'manbatia'pakika'. Do konig ijika'nig opudtaj monbatia'pakapet. Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet. ²² Konigepo opudomeyte Tíquicotaj on'nigta'mona'ne. Iyo konig o'maika'nig monbatia'pakpo opudomeytaj mo'manopo'durugpake'.

²³ Apag Dios Jesucristoerea huama'buy huaknopoe'eritaj mo'manoeyike', huayahuaya di' mo'maika', kenpa'ti daka' yanoknopojikati'. ²⁴ Aya'da Jesucristo Huairitaj batikhue'da di' o'nenok kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'matinepahuike'. Kenegda ijjay.

FILIPENSES

Pabloa Filipos huakka' jakya' huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa huabakudā' jakya'da Filipos huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Pablo ijjeпо Timoteoere Jesucristoen huakika'eri o'epo opud Filipos huaknopoe'eritaj on'nigmadoy'ne. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi kenpa'ti huaknopoe'eritaj huatihuapokeri huairitaj on'nigmadoya'ne. Opudomey Jesucristotaj moknopoika'po Diostaj 'uruda mo'nigpeika'ne. ² Apag Dios Jesucristo Huairierea di'da mo'epo daka' bo'tihuapokohue' mo'matinepahuihue' mo'nopo'noeyanhue'.

Pabloa Filipos huaknopoe'eritaj o'mationa'pakuyate.

³⁻⁴ Kirigayo' kenda opudtaj ijdiknopoepo durugda Diostaj ijtiona'pakika'po do'hued Diostaj dakiti yonikay. Opud aya'tada dakiti yonikay. ⁵ Jesucristoa dakhuea' e'ka'taj o'manopo'yarea' ijmanbatia'pakika'uy. Opudomey huakkuruda moknopoe'uypo nogok nogokkon oy kenpa'ti do'taj on'tihuapokika'ne. Doere huadak hua'a mo'batia'pakika'. Konigepo Diostaj dakiti yonikay. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Diosa opudtaj mo'matinepahui'uypo huaboa'da mo'nopo'korea'uyne. Oy kenpa'ti nogok nogok Jesús e'tiakte Jesucristotaj mo'nigpeika'po Diosa mo'tihuapokika'nok nogiti nogiti 'urunopo'da mo'ika'apone. Jesús e'tiakte 'urunanada Diosen bo'kika'apone daka' ijnopoey. ⁷ Cristotaj daka' yoknopoepo di'da o'nene. Konigepo kenda daka' ijnopoey. Do huabakudā' jakya' pai'da e'nopo'ete do'taj Apag Diosa be'tihuapokika'ne. Kenpa'ti huadak hua'a ijmana'nok buttida hua'a o'e oknopoe'dik mo'ene. Diosa di'nanada me'epo be'tinepahui'po me'nopoteypaka'ne. Diosa opuderetaj doeretaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. ⁸ Konig Jesucristo di'nanada mo'ene konigti do'huakon aya' opudomeytaj di'nanada o'nene. Kenda Diosapi' o'nopoē. ⁹ Opudtehuapa' Apag Diostaj ijtiona'paknok nogiti nogiti di' mo'maeapone opud kenpa'ti huayahuaya di' mo'maeapone. 'Urunanada mo'nopoēapone kenpa'ti Diosen huakika' daka' mo'nopoēapone. ¹⁰ Opudomey huadak e'ka' kan'nopoike'po Cristo e'tiakte Diostaj 'urunopo'da huadakyoda kagkike'po huakka' ijpakpo ijtiona'pakikay. ¹¹ Ken Jesucristoa bo'tihuapokika'nok 'urua'da bo'kika'apo. 'Urua'nada bo'kika'nok Dios 'uruda o'e aya'ada on'nopoēapo kenpa'ti dakiti Dios aya'ada odika'apo. Kenda ijpakpo ijtiona'pakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopoika'dik ya'neapet.

¹² Do'taj huabakudā' jakyo mekgudā' uynok Jesucristo cruzte aya'tada mo'nigbuey'uyate huakka'ada on'peede. ¹³ Ken Cristotaj yoknopoepo huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakudā' jakyo mekgudā'uyne. Kenda aya' gobierno huairien jak sorotataa nogomeypi' on'nopoē. ¹⁴ Ken do huabakudā' jakyo ijika'nok konigepo huakka'da huaknopoe'eria on'nopoepo Jesucristoen huadak hua'a e'mana'ta' on'erepapakika'.

Me'pukhue'ada e'mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da Jesús Huairitaj on'noknopojika'. Kenda opudomeytakon e'nopoea'ta' ijpaki, egomey.

¹⁵⁻¹⁷ Nogomeya menhuadiaypo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda huamanbatia'pakeri o'ne e'huaa'ta' on'pakpo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Hua'enda on'pakpo Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakada daknopo' ehueada on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogiti pai'da ka'nopo'epo on'pakpo Cristoen on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'.

Jesucristoen huadak hua'a kenpa'da buttida hua'a o'e. Aya'ada oknopoe'dik o'ne. Kenda kenpa'da yamanmadikika', Dios Huairia Pablota' ona'uyate on'nopoe. ¹⁸ Kenda 'urunopo' ehueadapi' Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Daknopoada Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Konigepo ijdurugpakiki.

Nogiti nogiti ijdurugpakapoy. ¹⁹ Do'tehuapa' opuda on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti Jesucristoen Nokirega be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'epo kenda do'tehuapa' huadakda o'epo ijnopoey. ²⁰ Ken Diosen Jesucristoenere 'urua'da e'kika'ta' iijeretpaki. 'Urunanada e'manbatiapakika'ta' huakka' ijpaki. Okbirahue'dik iijeapoy. Okbirahue'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakika'ta' iijeretpaki. Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj bo'tiahuaypo mo'pepo Jesucristo 'urua'nanada o'e on'nopoeapo. Do e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada o'e on'nopoeapo. Kenda ijpaki huakka'. ²¹ Cristo 'urunanada o'e aya'ada kanoknopoe'po Cristo me'nopo'toenok kenyo'da Cristoenyo'da ijkikay. Kenpa'ti ijbueydepo do'tehuapa' huadakda o'e kurudyo Diosere durugnanada ijika'apoy. ²² Do e'noenayo Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikadhua'apoy huakka'ada on'nopo'korea'po, huakka' nogiti nogiti daka' on'nigpejika'apo. E'bueypi' e'noe'pi' katea'ta' ijpaki nopoehue' ijjey. ²³ ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo Cristoere e'jika'ta' ijpakpo durugnanada ijjunhuahuika'apoy. ²⁴ Opudtehuapa' a'manmadikikaya'po noedik iijeapoy. ²⁵ Bueyhue' ijje'po ijnoeika'apoy daka' ijnopoey. Opudomey nogiti nogiti kanoknopoe'po durugda ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy. ²⁶ Ken onte'ti opudere ijika'aponok Jesucristotaj moknopoe'po durugnanada mo'ika'apone.

²⁷⁻²⁸ Kenyo'da Jesucristoenyo'da huadak hua'a 'urua'nanada yag'kikati'. Opudte ijhua'apetpi' huahue'pi' iijeapet opudomeya aya'da onpayo' Jesucristotaj daka' o'noknopoe' e'tipeeta' ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak hua'a on'batia'pakika'po oknopoehue' huahuadiayeritaj mididhue'ada on'batia'pakika' e'tipeeta' ijpaki. Me'pukhue' mo'epo huadaknada bo'kika'nok oknopoehue'ada huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy," nopoe'dik ya'neapet. Kenpa'ti opudomey huaknopoe'eri Jesucristoere durugda o'noe'huahuika'apoy nopoea'dik mo'epone Diosa. ²⁹ Diosa o'paknok Cristotaj moknopoe'po kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da nopo'e'dik mo'ene. ³⁰ Jesucristotaj ijmanbatia'pakika'nok do'taj diga'da menogkika'ne. Konigti opudomeytaj diga' mogkika'ne. Do'taj diga'da menogka'uyne opuda on'tiahuay'uyne kenpa'ti oydakon diga'da menogka'ne on'tipeene.

2

Diosere Cristo dakteyda 'urunanada Huairi e'eada indariyo o'si'poepo oro'tehuapa' cruzte o'manigbuey'uy. Oy onte'ti Diosere dakteyda 'uru Huairitone' o'ika'.

¹⁻² Cristoa mo'nopo'yarea'po mo'nopo'durugpaka'po kenpa'ti Cristoen nokirega mo'nopo'toenok konigepo huayahuaya di' e'mae'nayo e'matinepahui'nayo opudomey aya'ada konigti yan'nopoepo konigti huayahuaya di' yan'maika'po kenpa'da Diosenyo'da e'nigpeika'ta' yan'pakpo ken konig bo'kika'nok do'taj durugnanada o'nika'apone. ³ Hua'enda e'pakada sigpi' kahue' yanika'. "Huadakda o'ne." Aratbuta mo'tinopoe' nopoehue' yanika'. Donayo dakteyda ehue' ijje huata'da yan'tinopoepo yan'kika'. Nogomey hudaknada o'ne, donayo sue'da huadak ijje, yan'nopoika'. ⁴ Kenpa'da hua'enda pakhue' yanika'po nogomey e'hua'e'taj yan'pakika'.

⁵ Kenpa'da dakteyda huairi ijje Cristo Jesús nopoehue' o'uyunig konigti opudada yan'nopoika'. ⁶ Cristo Jesús ke'na Dios o'ika'uyate. Dios e'eada kenpa'da Dios Huairida e'ika'ta' pakhue' o'uyate. ⁷ Ke'na 'Uru Huairi ee' Diosyo o'ea'uy konig huabokerek huanaba'nig o'si'po'euyate. ⁸ Huabokerek o'edepopi' nogiti huairi ehue'da o'unhua'uy. Apag Diostaj o'nigpeepo o'buey'uyate. Konig dakhuea' huaka'erionig hueypa cruzte o'buey'uyate. ⁹⁻¹¹ Konigepo Diosa o'noyhuada'po o'tobehuikuyate. Jesústaj o'tobehuikuyate kurudyo. Dios Huairi huadik 'uru'diknada o'dikka'uyate Diosa. Aya'ada Jesústaj nigpee'dik o'nika'apo. "Jesús Diosen huakhuairi o'e. 'Urunanada o'ika'. Kenpa'da Apag Dios 'urunanada o'ika'." Kenpa' aya'ada kurudyo huae'eria, aya'ada huadariyo huae'eria, aya'ada kubarakyo huae'eria huikudate on'tibahuadpo o'nona'apo. Apag Dios 'urunanada o'e. Aya'ada on'nopeapo.

Cristotaj huanigpeika'eri konig huakjey 'urunanada o'nika'nok nogomey on'tiahuaypo onpeepo oknopoe'dik ya'neapet.

¹²⁻¹³ Diosa mo'manopo'toenok Diosen e'ka'ta' bo'eretpakpo kenpa'ti Diosen e'ka' bo'tihuapokika'nok Diosta' yan'me'puke'ika'po oknopoebatikhue'da konig kurudyo huahua'eri 'urunopo'da Diosen huadaka'da yag'kikati'. Opudere do ee'te do'taj on'nigpeika'uyne, oy huey'yoda ee'pi' nogiti nogiti men'nigpeika', huadi'da egomey, huadi'da pogomey.

¹⁴ Maboyhue'ada ayada Diostaj daka' yag'kika'. ¹⁵⁻¹⁶ Nogiti nogiti 'uru'ada Diosen bo'kika'nok nog aratbuta dakhuea' huaahue'dik mo'ene. Diosensi'po 'uru'ada mo'noika'po nog aratbutere da huaa'eriere dakhuea' huaka'eriere mo'noika'po huadak hua'a e'noeanhuahuika' hua'a mo'manbatia'pakika'po konig 'urunanada huakjey bo'eypakika'. Jesucristo castiga a'magkaya'po e'tiakde'te opudomeytaj durugda ijjeapoy. Opudtaj nama'da manbatia'pakonhuahuahue' ijikamey ijnopoeapoy. ¹⁷ Diostaj daka' yan'durugpakpo huadak moknopoka'po mo'nigpeika'po huakka' bo'yokika'po opudtehuapa' dokon Diostaj bueydik ee'pi' opudere durugda ijje. ¹⁸ Opud daka' kanoknopoke'po do bueydik ee'pi' doere mon'durugpak.

Timoteo Epafroditoeretaj o'batia'pak.

19 Jesús Huairia e'paknayo opudomeyte Timoteotaj idada ijta'mona'apoy, bo'tahuade'po ijta'mona'apoy. Onte'ti e'tiakde'te opudtaj kenda ijtipēdepo e'durugpakta' ijpaki. 20 Doere Timoteoereyo'da opudomeytaj huakka' o'pakpo o'me'puke'po nogomeynayo konigti ehue' o'ne. 21 Nogomey hua'enda on'pakpo Jesucristoen pakhue' o'nepo kahue' o'ne. 22 Timoteonayo doere 'urua'nada Jesucristoen huadak hua'a o'manmadikika'uy mo'nopoede. Konig huasi'poa huaotaj o'tihuapokika' konigti be'tihuapokika'po doere huadak hua'a o'manmadikika'uy. 23 Kenda huairia menogka'apone ijnopoedepo opudte Timoteotaj ijta'mona'apoy. 24 Jesús Huairia me'oro'ka'apone ijnopoepo opudte doadakon ida ijhua'apoy.

25 Kenpa'ti opudte Epafroditotaj ta'mona'dik ijje'ijjey ijnopoey. A'nen do'taj katihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhuahua'uy. Doere Diosen diga'da teyda ee'tada o'kika'uy. 26 Opudomeyte e'huata' o'pakpo hua'dik o'e. Iyo dakhue'da o'eme' bo'tipeeme'nok mo'me'pukeme'nok. 27 Dapita' ke'poda o'epo huabueydikte o'eme'. Buttida ijjay. Diosanayo o'tinepahui'po o'yareame'. Do'takon o'tinepahui'nok nogiti pai'da ehue'dik ijje'ijjey. 28 Konigepo oy huakka' e'ta'mona'ta' ijpaki. Onte'ti bo'tiahuaydepo opud kan'durugpake'po do kenpa'ti nogiti mepukehue'dik ijjeapoy. 29 Dakiti Jesús Huairi yan'nopoepo konig huama'buy durugteda yadeti' Epafroditotaj. Konig Epafrodito nog huaknopo'e'eria huadak egkika'nayo "Huadakda o'nika'," yan'maknopo'ika'. 30 Ke'na Cristoen o'ka'po be'tihuapokpo o'bueyayme'. Opudomeynayo bidteda e'eo'k do'taj tihuapokhue'dik ee'tada ke'na iyoda o'epo be'tihuapokikame'ne.

3

Huereta'da huaknopo'e'eri.

1 Nogiti o'nona'ne, egomey pogomey, Jesús Huairitaj moknopoepo yan'durugpakika'. A'nen o'nonmadikame'ne. Kenda e'batihuapok ijnopoepo aroghue'ada onte'ti o'nigmadoya'ne. 2 Nama'da huamanmadika'eri o'ne. Dakhuea'da huaka'eri o'ne. ¡Keyoj! Pe'e'hue' yaneti'. A'nopo'yareaya'po huabokerek si'dakoktegdik mo'ene. Nama'da on'manmadika'ika'. 3 Oro'omeynayo huereta'da huaknopo'e'eri o'ene. Diosensi'po o'ene o'nopoepo Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diostaj durugda o'epo "dakiti Dios" o'tiona'pakika'ne. Do'taj on'si'dakoktegdenok huadakda ijje'ijjey nopoehue'dik o'ene. 4 Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijje'ijjey nopoehue'dik ijje'ijjey. Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijje'ijjey huakka'mona nama'da on'nopoepi' donayo huadaknanada ijje'ijjey nopoehue'dik ijje'ijjey. 5 Do e'si'po'e' ocho huame'noe e'ede'te men'si'dakokte'uyne. Israel aratbut ijsi'po'e'uy. Benjamín aratbut ijje'ijjey. Do'hued hua'oj huayere hebreo hua'a hua'aeri o'nuy. Hebreo aratbut ijje'ijjey. Konig fariseo hua'e'eri Moisésen hua'a on'manmadika'ika' dokon konigti yoknopo'ika'uy. 6 Kenpa'ti Moisésen hua'a diga'da ijjeretpakpo Jesucristoen huaknopo'e'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uy. Moisésen hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne. 7 A'nenda ken konig ijkika'uy, huadakda ijkikay ijnopoepo nama'da ijnopo'ika'uyate. Oynayo Jesucristotaj yoknopoepo kenyo'da huadak o'e' ijnopoey. 8 Jesucristo do'hued Huairitaj eknopo'e' huadaknanada ee'tada kenda ijje'ijjey

kenpa'ti kenda ijkika'uy do'tehuapa' konig tajpo o'e ijnopoe. Cristotaj yoknopoepo kenda ijkika'uy tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig tajpo ee'tada Cristotaj eknopoe'nayo 'urunanada o'enek kendayo'da ijpaki. ⁹ Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoekok ke'nen ijjepe Diostaj huadakda ijje. Moisesenba' ijnigpeika'nok "Huadakda o'e," Diosa do'taj onahue' ee'tada Jesucristotaj eknopoataj "Huadakda o'e," Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj huaknopoe'eritaj "Huadakda o'ne," Diosa oa'ika'. ¹⁰ Kentayo'da Cristotaj eknopoe'ta' ijjeretpakikay. Konig Dios teyda o'epo Jesucristotaj e'bueytada o'noyhuada'uyate konigti teyda o'epo huanigpeika' do'takon be'tihuapokike'po kenpa'ti huadaky o'e'kika' do'takon teyda be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj o'nigpeika'po pai'da o'nopo'epo o'bueypo o'noyhuaduyate. Konig Jesus do'huakon Diostaj e'nigpeika'te pai'da ijnopoe'epo ijbueyapoy. ¹¹ Cristoen huaknopoe'eri huabueyere ijnoyhuadapoy ijnopokay.

Nogiti nogiti Diostaj a'durugpakaya'po katepi' oro' o'ka'ne nogiti nogiti daka' mon'nigpeika'.

¹² Kenda ee'ta' ijpaki kenpa'ti kenda e'ka'ta' ijpaki kahued ijje. Kenpa'ti 'urunanada e'huae' Diosa o'pakika'nig donayo ehuedda ijje. Jesucristo me'nopo'toenok konig 'urunanada konig Diosa o'pakika'nig huakka' ee'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki. ¹³ Kenyo'da 'urunanada konig Dios o'pakika'nig ehuedda ijje ijnopoe'epo kenda ijkadhuahuika'uy kenpa'da yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta' ijjeretpaki. ¹⁴ Apag Dios kenda o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta' ijpaki. Jesucristotaj yoknopoepo ijnigpeika'po Diosa huadak be'toene kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.

¹⁵ Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj moknopounhuahua'depo konig do ijkikame'nig yokkahuuddey Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay ken konig yan'pakpo yag'kikati'. Nogded e'nopoe'nayo kanopoe'po Diosa mo'nopoea'apone. ¹⁶ Ken konigda moknopoe'depo dakhuapa yag'kadhuahuikati'.

¹⁷ Do'taj mentiahuayika'po konig daka' ijkikay kenpa'ti konigti yag'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj on'tiahuaypo huadakda ogkika'. Kenomeytakon yan'batiahuaypo konigti yag'kikati', egomey pogomey. ¹⁸ Huakka'mona Cristoen huaknopoe'eri ijje ea'ada huadakda kikhue' o'ne. Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoe'hue' huae'eri ogkika' kenomeyakon konigti ogkika'. Kenda a'nenda kirigayo' o'nona'ikame'ne. Onte'ti suhue'nada ijjepe o'nona'ne. ¹⁹ Kene'huaya' huame'noete Diosa castiga o'magka'apo, ehue'da o'neapo. Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da aypo huamai'huepi' o'deretpakika'. Nama'da ogkika'po huadakda ijkay e'nopoada bira'dik o'ne. Kenpa'ti katetapi' on'tiahuayika'nig on'eretpakika'. ²⁰ Oro'omeynayo kurudyoy huae'eri o'ene. Oro'en Jesucristo Huairi, oro'en huamanopo'yarea'eri oro'taj mo'nigtiakaponok o'nigika'ne. ²¹ Oro'omeyen pai'da huaso'taj o'maso'toe'epo huaboso'a' mogka'apone. Konig Cristoen 'urua'nanada huaso' konigti mogka'apone. Konig Cristo teynanada o'epo aya'tada o'mato'epo, ken konig teyda o'epo huaboso'a' mogka'apone.

4

Jesús Huairitaj yanoknopoepo kirigayo' yan'durugpakika'.

¹ Konigepo Jesús Huairitaj daka'da yanoknopoika'po batikhue'da yanoknopoika', huadi'da egomey pogomey. Jesústaj daka' mo'nigpeika'nok durugda ijjeppo konig do'hued gana huaka'eri mo'ene. Opudomeytaj huakka'da ijpakpo e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey pogomey.

² Evodia kenpa'ti Síntique huaknopoe'eri huaidpo mo'enok yan'nopo'noeypo konigti yan'nopoika', ijjay. ³ O'nakon hueretda huaknopoe'eri huama'buy o'manmadikika'uy, inomey botta' ettone'taj kan'nopo'noey'epo yabatihuapok. Kenomey doere Clementeere nogomeyere huadak hua'a on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen huadik Diosen huanoeonhuahuika' beroba'te Diosa o'timadoya'depo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

⁴ Jesús Huairitaj yanoknopoeppo kirigayo' yan'durugpakika'. Onte'ti ijjay. ⁵ Jesús Huairi o'tiakdeaponok opud huadakda o'nepo huayahuaya bahuadiayahue' huae'eri o'ne aya'ada kan'nopoike'.

⁶ Katetapi' mepukehue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa' egkapi' yan'tiona'pakpo dakiti yada'ika'. Katepi' bopakpo yan'tiona'pakika'. ⁷ Diosa 'urua'nada mo'nopo'noeya'apone. Oro'omeynayo huata'da nopo'noeyahue'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka' mo'nopo'noeya'ika'apone.

Katepi' huadakda e'huage', katepi' 'uruda e'kika' yan'nopoika'.

⁸ Kene'huaya' o'nona'ne egomey, pogomey, buttida hua'a, buttida e'nopoeyo'da yan'nopoika'po, huadakda huakika' yan'nopoika'po, nogomeytaj butukdikyo' yamaknopoika'po, 'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopoika'po, di' e'maika' yan'nopoika'po, katetapi' huadakda o'e on'batia'pakika'nig yan'nopoikati'.

⁹ Opudomeytaj ijmanmadikadhuahuika'uy daka' on'peonhuahuika'uyne kenda yag'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijkika'uyngig bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda yag'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag Dios huamanopo'noeya'eri opudere mo'ika'apone.

Pablotehuapa' huakupe Diostaj on'yokika'uyate Filipos huaknopoe'eria.

¹⁰ Do'taj onte'ti okkahuehue' o'nika'nok Jesús Huairitaj huakka' ijdurugpaki. Do'taj e'tihuapokta' e'pakada kahue'dik moe'uyne.

¹¹ Pai'da ijje'y ahue' ijikay. Konig ijika'po katepi' toehue' ee'pi' kenda Diosa o'paknig ijnopoeppo durugda ijikay. ¹² Nogok pai'da ijje'uy. A'nenda huakka' ijtoe'uy. Pai'da ijjeppo durugda e'dik ijje'y ijnopoe'dey

oyda kenpa'ti huakka'da ijtoepo durugda e'dik ijje'y ijnopoe'dey oyda.

¹³ Jesucristo be'teypaka'nok katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijje'y.

¹⁴ Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ete on'tinepahui'po on'tihuapokuyne. Huadaka'da bo'ka'uyne ijnopoe'y.

¹⁵ Opudembayo huaboa'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhuahua'te Macedonia huadaribaya' e'huade'te opud Filipenses huaknopoe'eriayo'da huakupe on'yokuyne. Huadak hua'a mo'peedepo durugda mo'epo on'yokuyne. ¹⁶ Kenpa'ti Tesalónica huakka' jakyo ee'te huahued ee'te do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok huakupe on'nigta'monika'uyne.

¹⁷ Huakupe do'tehuapa' Diostaj bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki. Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj huakka' mo'durugpakana' nok Diosa 'urunanada

mo'nigkadhuahuika'apone. Kenda huakka' ijpaki. ¹⁸ Epafrodito opuden huakupe me'ngtotiakme'ne. Dakhuapa kenpa'ti nogitida ijbaedemey. Huakka'da ijtoey. Kenda do'taj on'yokme'ne konig Diostaj e'yok 'uru'hujeonigda durugda o'bae'. ¹⁹ Dios Jesucristoere huakka'nanada on'toepo di'nanada mo'epo opudomeytaj daka' tihuapokdik mo'ene. Katetapi' pai'da ee'nayo Diosa bo'yokapone. ²⁰ Apag Dios 'urua'nanada o'unhuahuika', 'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogiti kene'huaya' Pabloa huaknopoe'eritaj o'madikta'mona'po o'manigmadoya'uyate.

²¹ Aya' Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj yan'madikta'mona'. Ken huama'buy doere o'nepo mo'dikta'mona'ne. ²² Aya'da Jesucristo-taj huaknopoe'eria mo'dikta'mona'ne. Roma huairien jakyo huaknopoe'eriakon huakka' on'pakpo mo'dikta'mona'ne.

²³ Jesucristo oro'omeyen Huairia opudomeytaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokike'. Kenpa' ijtiona'pakikay, do Pablo.

COLOSENSES

Pabloa Colosas huakka' jak huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Colosas huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere o'epo ² Cristoen huaknopoe'eri huama'buy mo'ene. Diosensi'po mo'ene. Huakka' jak Colosasyo mo'ika'ne. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Opudomeytaj Apag Diosa kamatinepahuie'po di' kamae' kamanopo'noeye'.

Pabloa huaknopoe'eritaj o'mationa'pakika'uyate.

³⁻⁵ Jesucristotaj daka' moknopoiika'po mo'nigpeika'po aya' nog Jesustaj huaknopoe'eriomeytaj di' mo'maika'ne. Kenpa'ti kurudyo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoepo mo'nigika'. Kenda on'tipeedepo o'tiona'pakpo Apag Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti ona'ikay. Jesucristoen huadak hua'a, buttida hua'a Diosere durugda huanoeanhuahuika' hua'a mo'peedepo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoiika'ne. ⁶ Nogbayo nogbayo huabada meyopi' aratbut o'nika'nig Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'paknok huakka'amon huaboa'da o'noknopoe'po on'nopo'korea'po Diostaj on'nigpeika'. Kenpa'ti buttida hua'a Dios di'nanada mo'epo mo'tinepahui'po konigti opudomeya mo'peedepo buttida hua'a o'e mo'nopoepo mo'nigpeika'uyne. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a Epafrasa opudomey Colosenses aratbuttaj monmadika'uyne. Ke'na oro'ere Cristoen huadak hua'a o'manmadikanhuamey. Oro' o'pakuynok opudomeytaj daka' monmadikika'uy. ⁸ Opudomeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toika'nok di' mo'maika'ne. Kenda Epafrasa oro'taj monbatia'pakme'ne.

⁹⁻¹⁰ Jesús Huairitaj moknopoe'po kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj di' mo'maika'. Kenme'noete kenda on'tipeedepo huaboa'da opudomeytaj on'nigtiona'pakika'po, konig Dios Huairien Huasi'po 'urua'da o'kika'uyate opudomey konigti yag'kikati' kenpa'ti konig Diosa o'paknig nogiti nogiti yag'kikati', kenpa'ti nog aratbut pai'dapi' ene'nayo yan'bayokikati', yan'tihuapokikati' kenpa'ti nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. Kenda Diosa o'paknig opudomeytaj Diosa kamanopoe'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti huadak dakhueapi' e'ka' kan'nope' kenpa'ti 'urua'da kan'noepenke' Diosen Nokirega opudtaj kabatihapokike'. Kenpa' on'nigtiona'pakika'ne. ¹¹ Dios 'urua'da o'epo konig huakjey o'epo teynanada o'epo opudennopo'taj mo'manopo'teypakike' teynanada mo'maika'. Kenpa' opudomeytaj on'tiona'pakika'ne. Ken e'manopo'teypakde'te aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'te pai'da e'nopo'eada batikhue'ada moknopoe'po huadiayhue'ada durugda mo'ika'apone. On'tiona'pakika'ne. ¹² Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti ka'nona'ike' on'tiona'pakika'ne. Oro'omey huakjeyyo Diosere nog huaknopoe'eri a'noeanhuahukaya'po oro'en dakhuea' e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka' mo'manopo'yarea'uyne. Konigepo, dakiti Dios, ona'ika'dik o'ene.

13 Oro'omey Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Konig huanaba' o'epo toto' huairitaj o'nigpeika'uyne. Konig sikkiregyo o'noika'po, oroad dakhuea' e'kika' batikahue'dik o'ika'uyne. Apag Diosa bo'tihuapokuynok dakhuea' e'ka' o'mabatikuyne. Diosa huasi'potaj di'nanada o'ika'po oro'omeytakon ke'nensi'po bo'yahuea'dene. ¹⁴ Jesús Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uyppo oro'omeytaj e'manopo'koreade'te oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'uyne.

Opudomey Diostaj nigpeehue' o'ika'po dakhuea'da o'kika'po konig Diosen taka' o'ika'uyne. Cristoa mo'nigbuey'uyppo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne.

¹⁵ Apag Diostaj tiahuyhue'dik o'ene. Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti' o'epo o'tiakuyppo Dios konig o'enig oro'taj mo'manopoea'uyne. Diosen Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuyika'nig konig huadari, huadariyo huae'eri, siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da huae'eri kahued Cristo o'noika'uyate. Cristo huakkuruda o'ika'uyate. ¹⁶ Dios o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'uyate. Katepi' o'ika'nig kurudyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' huadariyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahuydik o'ika'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti aya'da katepi' tiahuyhue'dik o'ika'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa kurudyo nokireg huairi huae'diktaj o'ka'uyate. Diosen huata'moneri huairi huae'diktakon o'ka'uyate. Huata'da o'nigka'uyate. ¹⁷ Indari, kurudyo huae'erikon katepi' ehued ee'ted Cristonayo o'noe'ika'uyate. Aya'da katepi' kahued ee'ted kennayo o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada o'epo aya'da o'mato'ika'nok aya'da o'maunhuahuika'apo. ¹⁸ Aya' huaknopoe'erien huairi Cristo o'e. Huaknopoe'eria Cristotaj on'nigpeika', Cristoa aya'tada o'manoea'ika'. Cristo huakkuruda kubarakya' o'noyhuaduyate. Huakkurueri o'epo aya'enda huairi o'e. ¹⁹ Konig Dios o'enig Diosa o'pakpo konigti Cristo o'e. Cristo konig Dios o'e. ²⁰ Diosa aya'tada kamanoe'eyepo cruzte Cristo o'buey'uy. Huadariyo huae'eritaj kenpa'ti kurudyo huae'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta' o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.

²¹ Opudomey a'nenda nog aratbutda Diosen ehue' mo'ika'uyne. Konig Diosen taka' mo'epo Diostaj nigpeikahue' mo'epo dakhuea' bo'kika'uyninga oynayo Diosa opudtaj mo'manopo'noeya'dene. Oy Diosen huadi' mo'ika'ne. ²² Cristo huaso'ada pai'da o'nopo'epo mo'nigbueyppo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne. Daknopo'da kenpa'da Dioseno'da mo'ika'po kentayo'da mo'nigpeika'ne. Konig dakhuea' da ahue' mo'enig, "Dakhuea' ogka'." Huaahue'dik mo'eapet. Ken konig opudomeytaj Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyne. ²³ Konigepo daka' Jesucristotaj yanoknopoeonhuahuika'. Oknopoebatikhue'ada yanoknopoeonhuahuika'. Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'peedeika'nig, moknopoeonhuahuika'po batikhue' yane', "Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo." Aya' huadariyo huae'eri aratbuttaj on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon konigti i'jmanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopoe'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablotaj ona'uyate.

²⁴ Oy durugda ijjeпо opudomeytehuapa' pai'da on'nignopo'ene. Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Cristo pai'da o'manignopo'e'uy. Opuд huaknopoe'eritehuapa' Jesucristoen aya' a'dakeaya'po do'huakon huaso'da pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne. Aya' huaknopoe'eriomey Cristoen huaso' konigti o'ne. ²⁵ Opuдtehuapa' nog huaknopoe'eritere aya'da Diosen hua'a kamanmadikadhuahue'po Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁶⁻²⁷ Opuд judío ehue' huae'eritaj 'urunanada o'magkika'po Cristoen Nokirega mo'nopo'toika'. Diosere durugnanada mo'noeонhuahuika'apo Diosa mo'nopo'e'a'dene. A'ennada kenda ijka'apoy Dios e'nopoika'ada judío aratbuttaj manopoehue' o'ika'uyate. Judío ehue' huae'eritaj 'urunanada ijmagka'apoy manopoehue' o'ika'uyate. Oynayo ke'nen huaknopoe'eritaj o'manopo'e'a'de.

²⁸ Aya' huaknopoe'eri Cristotaj daka' kanoknopoike' kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike', konig huaknopoe'eri nogiti nogiti kanoknopoike'po Cristoen huadak hua'a o'manmadikikay. "Diostaj yan'pee'." "Diostaj yan'nigpee'." "Diostaj yan'nopo'korea'." Aya'tada o'maboroayikay. Daka' kan'nopoenke'po aya'tada daka' o'manmadikikay. ²⁹ Kenda dig'a da ijikay. Teyda ijikay. Kenda kakike'po Diosa be'teypakika'ne.

2

¹ Opuдomeya Laodiceameya nogomeyakon do'taj tiahuahued o'nene. Opuдomeytaj kenomey huaknopoe'eritere huakka'da ijmeпу'ke'ika'po on'nigtiona'pakika'ne. ² Opuдomey nogiti nogiti Diostaj yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya di'da yan'maika'apet, Cristotaj huakka'da yanoknopoika'apet. Cristotaj moknopoeпо Diostaj daka'da yanoknoenka'apet. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe' Diosa o'ireganhuahuika'uyinig kendakon kanoknopoe'po, do'hua dig'a on'tiona'pakika'ne. ³ Cristo Diosen aya'da o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo 'urua'da e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti huakka'nada mo'nopoenkika'apone. Cristo Diostere moknoenka'apone. ⁴ Nog aratbuta 'urua'da e'manmadika'te engaña ogkahue'dik ya'neapet. Kenda opudomeytaj o'nona'ne. ⁵ Opuдenbayo opudere ehue' e'eada opudomeytaj huakka'da ijpaki. Opuдomey Cristotaj daka' moknopoika'nok kenpa'ti oknopoebatikhue' mo'ika'nok do'a durugda ijikay.

⁶ Huairi Jesucristotaj konig huaboa'da moknopoeде'uyinig kenpa'ti huaboa'da durugda mo'nopo'korea'de'uyinig konigti daka' yanoknopoika'po yan'nigpeika'. ⁷ Konig hueymey hua'ihuit sorokyo o'epo o'kereкpo o'meybia'po, teyda o'epo. Konigti kenpa'da Cristoen yan'pakika'po daka' yanoknopoika'po, nogiti nogiti yanoknopoika'. Cristotaj a'nenda monmadika'onhuahuika'uyinigtaj nogiti nogiti yanoknopoika'po Diostaj dakiti ya'nonikati'.

Cristotaj oknopoенok Cristotere Diosa mo'noeанhuahuika'ne.

⁸ Keyoj o'nona'ne. Opuдomeyere nama'da huamanmadika'eri o'nepo engaña egkata' on'pakpo konig aratbutada nama'da on'nopoika'nig opudomeytaj enmadikata' bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da yanoknopoeпо kenomeytanayo manigpeehue' yanikati'. Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig kenpa'ti on'nopoikuyatenig

nama'da monmadikapetnig manigpeehue' yanikati'. Kenda Cristo o'manmadika'uyatenig ken konig onmadikahue' mo'eapet.

⁹ Aya'tehuapa'da Dios o'e konigti Cristodation o'e. ¹⁰ Opu domey Cristotaj moknopoeпо Diosen Nokirega mo'nopo'toeпо, opudomeytaj mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien huairi o'e. Cristoa aya'tada kuruderi huairitaj mata'mona'dik o'maika'. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'. ¹¹ Judio huabokerektaj on'si'dakoktegika'po. Opu domeynayo Cristotayo'da moknopoeпо Diosensi'po hueretda mo'ene. Konig bo'eretpakika'po dakhuea' e'kikameada onte'ti kikhue' mo'ene. ¹² Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te egkubarakka'uytada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Opu domey kenda moknopoeпо bautiza mogka'po konigti Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere Diosa mo'nopo'noea'uyne. ¹³ A'nen Diostaj okiehued mo'epo dakhuea'da bo'kika'po Diostaj nigpeehue' mo'ika'uy. Huabokereksi'dak okteghue' huae'eri mo'epo Diosensi'po ehue' mo'uyne. Diostaj oknopoehue'da mo'uyne. Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj Diosa bokkahuea'depo Cristoere mo'noeahuahuika'ne. ¹⁴ Diosen hua'a Moisesa o'manigmadoya'uyate. Opu domey kenda nigpeehue'ada dakhuea' bo'kika'uyne. Moisesenba'taj nigpeehue' huae'eritaj castiga magka'dik o'e. Oro'meya dakhuea' o'kika'nok Cristotaj hueypa cruzte mo'nigbeta'uyne siropia mo'nigbeta'uynok mo'bakkahuea'uyne. ¹⁵ Aratbuta en'tiahuaya'te Cristo cruzte o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo o'teyhue'paka'uyatenok. Konigepo oro'omey huaknopoe'eri dakhuea' ogka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik mo'eapone.

Kenda Cristo kurudyo o'pakika'ngitaj yan'pakpo yag'kika'.

¹⁶ Oynayo Cristotaj moknopoeпо "Ken aypo mo'bape'po pehue'dik mo'ene." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. "Ken huamai' mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. Huabayok judioen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo, huabo puug judioen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo judioen Diostaj e'durugpak okmapie'ahuaddik fiestate huahue' ee'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api' e'na'nayo manigpeehue' yanikati'. ¹⁷ Kenda fiestate aypote huamai'takon judioa on'mana'ika'po ogkika'uynig'a Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti kikhue'dik mo'ene. Cristoen hueretda hua'a o'енок Cristotayo'da yan'nigpeikati'. ¹⁸ Hua'ikudate yan'hadpo Diosen huata'moneritaj tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da huamanmadika'eria on'mana'nig'a tiahuayhuedada nama'da on'nopoepo on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig nigpeehue' ee'nayo nama'da boka'. Diosensi'po ehue' mo'ene." Kenomeya ena'nayo peehue'dik yanikati'. Konig aratbut Diostaj oknopoehue' huae'eri o'nepo nama'da on'nopoika'po. Huadakda ijje, huadaknada ijkikay nama'da on'nopoika'po. ¹⁹ Cristotaj daka' oknopoehue' o'nika'. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e. Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Huaknopoe'erinayo Cristotayo'da on'nigpeika'. Nama'da huaa'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'. Oro'omey huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Konig nogso'tida o'epo nogiti nogiti moknopoea'ne Cristoa. Nogiti nogiti o'nigpeika'ne. Kenpa'ti konig nogso'tida konigti Cristotaj moknopoea'ne Diosa.

²⁰ Cristoa oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok opudomey a'nopo'yareaya'po moknopoeдеpo konig Cristoere mo'bueydepo

konig oknopoehue' huae'eria nama'da on'nopoika'nig onte'ti nopoehue' yanikati'. Konig oknopoehue' huae'eria nama'da on'nopoepo on'mana'ika'nig manigpeehue' yanika'. A'nopo'yareaya'po kenda peehue'dik yane'. Konig oknopoehue' huae'eriomey nogen e'manmadika' ogkika' kenda kahue' yanika'. ²¹ "In nejhue' yanikati'." "Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj huaba'api toeahue' yanika'." Ken konig on'mana'ika'nig manigpeehue'dik yanikati'. ²² Nejhue'dik, pehue'dik, bapadhue'dik huabokerekayo'da on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig ehue' o'eapo. ²³ Kenda on'manika'nig 'urua'da e'nopoe'onig aratbuta nama'da on'nopoepo. Aratbuta on'manigpeika'po nama'da hua'ikudate onhuadpo Diosen huata'moneritaj on'tiona'pakika'po, Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da ijje'y huairihue' ijje'y nama'da on'nopoika'po, kenpa'ti nama'da Diosta' pai'da on'nopo'epo. Kenda ogkika'po huadakda o'ey aratbuta nama'da on'nopoepo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta' on'eretpakika'. Kenda huabokereka nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti nama'da on'kika'nig'a dakhuea' bo'kika'nigtaj batikhue'dik o'nika'.

3

¹ Ken, Cristo e'bueytada kubarakya' Diosa o'noyhuada'po onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig Diosen 'urunanada huaknopoe'eri mo'noea'uyne. Konigepo kenda Cristo kurudya' o'pakika'nig mon'pakpo mogkika'. Cristo kurudyo Diosere teyananada 'urunanada o'ika'nok ke'nenyo'da moderetpakika'. ² Kurudyo Dios o'noika'po Cristoere o'noika'. Kenda Cristo o'paknig konigti mon'pakika'. Konig Cristo o'epo o'kika'nig mon'nopoika'. Katepi' indariyo o'ika'nig kenpa'ti katepi' aratbuta ogkika'nig nopoikahue' mo'nika'. ³ Cristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate oro'omeya' o'nopoedepo konig aratbut kubarakya' katetapi' onte'ti dakhuea' kahue' o'nenig, oro'omeyakon onte'ti dakhuea' kahue' mo'nika'. Oy huaboa'da oknopoepo Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa daka' mo'nopo'toenok Cristoere o'noe onhuahuika'apone. ⁴ Ken Cristo oro'en huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'na onte'ti kurudya' e'tiakte kenoka' oro'omey huaknopoe'eri Cristoere 'urunanada o'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopoehued mo'epo dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopoedepo huadakda yag'kika'. Diosenyoda yag'kika'.

⁵ Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopoepo Cristoere do'huedso' o'bueyde, do'hued e'nopoe' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik ijje'y, yan'nopoikati'. Ken konig mo'nopoepo, nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokereka' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'ens'o' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak o'e. Dakhue'da o'e. ⁶ Aratbut ken konig dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'nok Diosa diga'nada castiga o'magka'apo. ⁷ Kenda dakhuea'da ogkika'nig opudomeya' bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopoehued mo'epo bo'kika'uynig'a. ⁸ Oy Cristoere mo'noedepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika':

Nogomeytaj bahuadiyahue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahuijahue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'.⁹ Huayahuaya da bahuaahue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopoe'ued mo'epo nama'ya da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopoe'depo onte'ti konigti dakhuea' kikhue' mo'ika'ne.¹⁰ Oy konig huabonopo' mo'edepo konig Diosa o'nopoika'nig huaboa'da mo'nopoika'po. Konig Diosa o'paknig nogiti nogiti bo'pakpo mo'nopoika'ne. Diosa aratbuttaj huamatime'a'eri o'enok nogiti nogiti daka' moknopoe'apone.¹¹ Ken konig Cristoere o'noepo huaboa'da o'nopoe'po ken konig huaboa'da o'kikay, "Judío ehue' ijje'y." Ahue' o'ene. "Judío ijje'y." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteghue' o'uy." Ahue' o'ene. "Nog aratbut ijje'y." Ahue' o'ene. "Esoeri ijje'y." Ahue' o'ene. "Huanaba' ijje'y." Ahue' o'ene. "Huanaba' ehue' ijje'y." Ahue' o'ene. "Kenyo'da Cristoen ijje'y. Kenyo'da Cristotaj ijpaki. Kenyo'da Cristotaj e'nigpeika'ta' ijpaki." Kenda aya'ada a'dik o'ene.

¹² Diosa opudomeytaj di' mo'epo mo'baktie'ea'uynek Diosenyo'da mo'ene. Konigepo aya'tada yan'matinepahuika'po. Daknopo'da huadaka'da yan'manigkika'. Donayo huairi ehue' ijje'y, yan'nopoika'. Nogomeytaj daka' yan'manigpeika'. Nogomeya dakhuea' egka'nayo bahuadiyahue' yanika'.¹³ Nogomeytaj dig mahuanopoe'hue' yanika'. Noga dakhuea' egka'nayo kentaj yan'bakkahuea'po huadiyahue' yanika'. Konig Cristo Huairi oro'taj bokkahuea'uynek konigti nogomeytaj yan'bakkahuea'ika'.¹⁴ Huakka'di' yan'maika'. Huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Di'nada e'maika'nayo konig onpapayo' mo'ika'po konigti Diostaj bo'pakika'po aya'da 'urunanada bo'kika'apone.¹⁵ Opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'noeye'. Kenda Diosa o'pak. Aya'ada konigti yan'nopoika'. Konigti yan'pakika'. Konigti yag'kikati'. Ken konig nogs'o'tida ka'ne'po Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Diostaj dakiti ya'nonika'.

¹⁶ Aya'da Cristo o'manmadika'uyatenigtaj yan'nopoika'po, huanopoya'da yan'dikto'ikati'. Kenda nogtaj nogtaj yan'manmadikika'. Kenpa'ti Cristoen e'manmadika'taj yan'nigpeika'. Nogomeyere huayahuaya yan'manikati'. Diosen e'manmadika'urua'da yan'nopoe'po huayahuaya yan'mandikika'. Diostaj dakiti mona'po daknopo'da Diostaj yan'batadi'kea'ika'. Huanopoya'da dakiti ya'nona'po yan'batadi'kea'ikati'. Dios Jesucristoere 'urua'da mo'tojka'ne yan'batadi'kika'.¹⁷ Katepi' bo'kika'nig katia'pi' boa' kenda Huairi Jesús o'pakika'nig yadika'po yag'kika'. Jesústaj moknopoe'po Diostaj dakitia' yan'tiona'pakikati'.

Konig Cristoen huaknopoe'eria huayahuaya Cristotaj 'urua'da nigka'dik o'ne.

¹⁸ Ettone'a Jesús Huairitaj eknopoe'nayo Huairi Jesús mo'epo, Jesús o'pakika'nigda opuden huatoe'taj yan'nigpeika'.¹⁹ Huabokereka opuden huatoe'taj di'da yanika'. Huatoe'taj huadiyahue' yanika'. Kenpa'ti huiyoka'da onahue' yanika'.²⁰ Apag Diosa o'paknok huasi'poa opudomeyen huaojtaj huayetere yan'manigpeika'. Huaojtaj huayetere e'nigpeika'nayo Diosa durugda o'ika'apo.²¹ Huaoa huasi'potaj diga'da barakhue' yanika'. Huasi'potaj diga'da e'bitbitnayo huasi'po pai'da

ya'neapetpi'. Onte'ti daka' nigpeehue' ya'neapetpi'. ²² Opodomey huanaba' mo'epo opuden huairitaj yan'nigpeika'. Huairia e'tiahuayteyo'da daka' nigpeehue' yane'. Huairia e'tiahuayte kenpa'ti huairia tiahua'yhue' ee'tepi' daka' yan'nigpeika'. 'Urunopo'da Diostaj daka' yanoknopopepo daka' yan'nigpeika'. ²³ Katepi' bo'kika'nig daka' yag'kika'. Jesústehuapa' ijkay yan'nopopepo 'urua'nanada yag'kika'. Huabokerektayo'da ijmanigkay noppehue' yanika'. ²⁴ Cristo opuden Huairi o'енок kentayo'da yan'nigpeika'. Diosen Huasi'poere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'nopoe. ²⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da on'nopo'epo. Be'api' huairi huanaba'pi' dakhuea' egka'nayo Diosa castiga diga'da ya'magka'apet.

4

¹ Huairia huanaba'taj mo'matojika'po daka' yan'matojika'. Dakhuapa yan'bayokika'. Huairi mo'tajika'nok okkahuehue' yanika'.

² Kirigayo' yan'tiona'pakika'. Tayhue'ada daka' yan'tiona'pakika'. Dakiti Dios, yan'tiona'pakika'. ³ Kenpa'ti oro'taj motiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a a'nenda Diosa soatayo' e'nopoeada manopoeahue' o'uyate. Oy Cristoen huadak hua'a oro'a e'manbatia'pakta' o'paki. Oroa kan'manbatia'pake'po Jesús Huairia oro'taj bo'tihuapokike'po yan'tiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo megkudame'ne. Huabakuda' jakyo ijje. ⁴ Pabloa Cristoen huadak hua'a aratbuttaj 'urua'da kamanopoea'ike'po do'taj men'tiona'pakikati'.

⁵ Daka' yan'nopojika'po yag'kika'. Ken oknoppehue' huae'eri opudomeyere o'nika'po opudomeytaj bo'tiahuayika'nok daka' yan'nopopepo yag'kikati'. Nogomeytaj kirigayo' yan'mantihuapokika'. ⁶ 'Urua'da yan'batia'pakika'. Nogomeytaj a'batihuapokya'po huadakda yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopopepo dakteynopoda nogomeytaj daka' yan'manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

⁷ Tíquico oro'omeyen huadi'da huama'buy o'e. Do'taj daka' be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús Huairitaj o'nigpeika'uy. Do konig o'ea' montia'pakapone. ⁸ Konigepo Tíquicotaj opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig o'ea' do'taj be'huae'po kenpa'ti nogiti nogiti Cristotaj kanoknopoe'po on'nigta'mona'ne. ⁹ Kenere Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne. Onésimo oro'omeyen huama'buytion o'e. Di'da mo'taene. Diostayo'da o'nigpeika'. Opudomeyen aratbut o'e. Ke'na Tíquicoere monbatia'pakapone. Iyoda aya'da huaknopoe'eria ogkika'nig kenda opudomeytaj monbatia'pakapone.

¹⁰ Aristarco doere huabakuda' jakyo o'epo, opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos Bernabéen huama'buy o'e. Marcos huadaktion huaknopoe'eri o'енок kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka' yadeti'. ¹¹ Kenpa'ti Jesús Justoa saludos mo'nigdikta'mona'ne. Aristarco Marcosere Jesús Justoere judío huaknopoe'eri o'ne. Kenomeyyo'da judío huaknopoe'eri doerea on'manmadikika'po, "Yan'nopo'korea'po Jesucrista Huairitaj yan'noknopopepo yan'nigpeika'." Doerea on'mana'ika'nok do'taj on'durugpakanhuame'ne. ¹² Epafras saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig Cristoen huanaba' Cristoenyo'da o'kika'po

opudomeyen aratbut o'e. Opudomeytaj huakka'da mo'tiona'pakika'ne. Opudomey Diostaj daka' moknopoika'po batikhue'da yanoknopoika'. Aya'da Diosa o'pak daka'da moknopoika'po aya'da bo'kika'apo. Kenda Epafra mo'tiona'pakika'ne. ¹³ Epafra opudomeytaj mo'timepukepo diga'da mo'tiona'pakika'ne. Kenpa'ti Laodicea huaknopoe'eritaj kenpa'ti Hierápolis huaknopoe'eritaj o'matimepukepo o'manigtiona'pakika'. Kenda ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne. ¹⁴ Lucas huamadakka'eri o'e. Di'da mo'ene. Opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon saludos mo'nigdikta'mona'ne.

¹⁵ Laodicea huama'buytaj saludos ijmanigdikta'monay. Ninfastakon saludos ijmanigdikta'monay. Kenpa'ti Cristoen huaknopoe'eri Ninfasen jakyo ogkupopakika'nigtaj saludos ijmanigdikta'monay. ¹⁶ In beroba' ijnigmadoya'dey opuda yan'mona'pakdepo Laodicea huaknopoe'eritaj yan'bata'mona'. Nogda beroba' Laodicea huaknopoe'eritaj ijnigmadoya'po ijta'mona'mey e'mokyede'te yan'mona'pakti'. ¹⁷ "Huairi Jesús aya'da ona'uyate, Arquipo, 'uruda yanopoepo daka' yakadhuahuika'." Kenda Arquipotaj ya'nonati'.

¹⁸ In saludo huadik on'nigta'mona'ne do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Huabakuda' jakyo ijjeonhuahuikay. Do'taj okkahuehue' menika'. Dios opudomeytaj daka' mo'toike', ken.

1 TESALONICENSES

Tesalónicaya' huaknopoe'eritaj Pablaa huakkuruda o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopoe'eri huakupopakika'eritaj Pablaa nogerea o'manigmadoya'uyate.

¹ Huadi'da huama'buy huadi'da huidpo o'maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopoe'po. Tesalónica jakyo bokupopakika'. A'batadi'keaya'po bo'kupopakika'. Do Pablaa on'nigmadoya'ne. Doere Silvano kenpa'ti Timoteoere o'ey. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka' 'urua'da mo'tounhue', bo'tihuapokohue' mo'nopo'noeyanhue'po ijtiona'paki.

Tesalónica jak huaknopoe'erimey Jesucristotaj daka' o'noknopoe'po 'urua'nanada ogkika'. Pablaa ona'ti o'matinopoe'po Diostaj dakiti ona'uyate.

²⁻³ Jesucristotaj daka' moknopoe'po nogomeytaj huadakda bokika'. Kenpa'ti Diostaj di' mo'epo nogomeytakon daka' mo'matihupokika'ne. Kenpa'ti moknopoe'po batikhue'da Jesucristo Huairi e'tiaktaj mon'maboika'. Kenda durugda on'tinopoe'po Apag Diostaj "Tesalónica huaknopoe'eritaj dakiti Dios," kirigayo' o'tiona'pakikay. ⁴ Diosa di'nanada mo'ene. Ke'nensi'po huae' mo'baktie'ea'uyne o'nopoe'ne, egomey, pogomey. ⁵ A'nenda opudomeyere o'ika'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuame'ne. Ijja'poda onbatia'pakhue' o'neme'ne. Diosen hua'a o'nonbatia'pakikame'ne. Kenda huadak hua'a buttida o'e Diosen Nokirega' mo'nopoe'ame'ne. Diostaj eknopoe' a'tihuapokya'po Diostaj o'nigpeikay. Huadakda opudere o'ika'mey opud kenda mo'nopoet.

⁶ Jesucristoa Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'nopo'e'uyate. Oro'akon Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'nopo'ikay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua'a durugnanada mo'pee'uy. Diosen Nokirega' mo'durugpaka'uyne. Moknopoika'nok pai'nanada mo'nopo'e'ika'. ⁷ Macedoniabayo Acayabayo aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eria kenda mo'tipe'edepo opudomeyonig Jesucristotaj eknopoe'ta' on'pakika'. ⁸ Huakka' aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua'a mo'manbatia'pakonhuame'ne. Macedonia huadaribayo huae'eria Acaya huadaribayo huae'eria nogbaya' nogbaya' huae'eria huadak hua'a on'pee'edepo kenpa'ti Diostaj daka' moknopoe' on'tipe'ede. Konigepo Diostaj moknopoenok kenda nogya' nogya' batia'pakhue'dik o'ey. ⁹ Opud Tesalónica huaknopoe'eria Jesucristotaj daka' o'noknopoika'. Kenda nogya' nogya' bo'huaika'ne. "Tesalónica huaknopoe'eria Pablomeytaj durugteda on'baedpo on'manigpee'uyate. Kenpa'ti on'nopo'korea'depo ke'nen e'ketka' diostaj on'maenondepo huaboa'da hueretda Diostaj o'noknopoika'." Kenda nogya' nogya' bo'huaika'ne. ¹⁰ Kenpa'ti Diosensi'po Jesústaj e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti Diosa ke'ponananada castiga o'magka'apo. Jesúsa oro'tanayo huaknopoe'eritaj daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo

kurudya' o'tiakapo. Jesucristotaj daka' o'noknopoe'po o'nonmabo'ika'. Kenda nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

2

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere 'urua'da o'manmadika'uyate Pabla.

¹ A'nenda opudtaj ijmatā'unhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'po daknopoda o'nonbatia'pakonhua'nok mo'nopo'korea'po daka' Jesucristotaj moknopoe'uy. Nama'da ijje'po ta'unhua'huahue' o'ne'uy, kenda mo'nopoet egomey. ² A'nenda Filipos huakka' jakyo ijjeonhua'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'depo diga' do'taj mentidi'kudhua'po kenpa'ti dakhuea' menogkadhua'uyne. A'ti o'nen jakyokon opudtaj ijtiakpo huadak hua'a e'manbatia'pakte huakka'mona pakhue' e'ne'tada kenda nopoe'hue'ada kenpa'ti me'pukhue'ada Diosa be'tihuapoknok teynopo'da Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'uyne. Kenda mo'nopoet. ³ Huadak hua'a nama'da manbatia'pakhue' ijjunhua'po aratbuttaj nama'da huaknopoe' nama'da e'mana' manmadikahue' ijikay. Aratbuttaj buttida huaknopoe' daknopo'da buttida hua'a ijmanmadikikay. ⁴ Huadak hua'a Pablo daka' o'manbatia'pakika' Diosa o'nopo'enok "Aya'tada huadak hua'a yamanbatia'pakika'," Diosa mena'uyne. Konigepo huadak hua'a 'uruda ijmanbatia'pakikay. "Huadakda o'manbatia'pakika'." Kenpa' aratbuta e'huaa'taj pakhue' e'ada "Huadakda o'manmadika'ika', do'huedyo'da o'kika'," Diosayo'da e'huaa'ta' ijpakpo. Diosa oro'en e'nopoe' o'nopoe'ika'. ⁵ Do'taj me'nonpeike'po "Huadakda mo'ene, huadakda bo'kika'," kenda nama'da onahue' o'nika'uyne. O'nen huakupe a'bakaya'po nama'da onahue' o'nika'uyne. ⁶ "Pablomey huadakda o'ene." Yan'batia'pakonhua'. Oro'anayo onahue' o'nika'uyne. "Oro' Cristoen huata'moneri o'ey. Oro'taj nigpeika'dik mo'ene." Kenda ona'dik o'nenig'a onahue' o'nika'uyne. ⁷ Daka' on'toika'ne. Do'tayo'da me'nigpeike'po ighua' onahue' o'nika'ne. Konig huaye yobedtaj di' o'nika' daka' on'toika', ken konigti opudtaj di' o'nika'ne. ⁸ Huakka' di' o'nepo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'ta' ijpakpo kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti kan'nigpeike'po opudomeytaj o'tihuapokta' ijpakika'uy. ⁹ "Diosen hua'a o'nonmadikika'nig kente huakupe men'yok." E'mana'ta' pakhue' ijje'po huadak hua'ayo'da kenpa'da e'manmadikika'ta' ijpakpo o'nonmadikika'ne. Huadak hua'a o'nonmadikendepo do'hueddakon aypotehuapa' diga' ijbaa'ika'uy. Huame'noe sikyoere diga' ijbaa'ika'uy. Kenda mo'nopoet.

¹⁰ Opud huaknopoe'eriere ijika'uy. Do'taj bo'tiahuayikame'ne on'peikame'ne. Diostaj daka' yoknopoika'uy, kenpa'ti huadakda ijikika'uy kenda on'tinopoene kenpa'ti Diosa me'tinopoene. Dakhuea' o'ka'uy be'api' huaahue'dik me'nene. ¹¹⁻¹² Konig be'api' huaoa huasi'potaj daka' o'manmadikika' ken konig Diostaj daka' yan'nigpeika' daka' o'nonmadikikame'ne opudtaj. Diosen mo'ene. Konig Diosensi'po mo'ene. Diosere 'urunanada mo'noeonhuahuika'apone. Diosensi'po ya'nepo huadak yag'kika'. Kenda aya'tada o'nona'ika'ne.

¹³ Diosen hua'a o'nonbatia'pakonhua'uyne mo'nigpe'epo moknopoe'uyne. Konig huabokereken e'manmadika' o'e nopoe'hue'ada

mo'peepo, moknopoe'uyne. Diosen buttida e'manmadika' o'e mo'nopoepo mo'nigpee'uy. Konigepo opud Tesalónica huaknopoe'eritaj "dakiti Dios," yona'ikay. ¹⁴ Jesucristotaj moknopoika'nok onyoyo' huae'eria bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada mogkadhuahuame'ne, egomey pogomey. Konigti Judea huadaribayo judío huaknopoe'erien onyoyo' huae'eria dakhuea' on'magka'ika'. Judío huaknopoe'eritaj on'magka'ika'. ¹⁵ A'nennada judío aratbuten adhuae'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakikame'te. Kenpa'ti judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate. Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po Diostaj durugpakahue' o'nika'. Aratbuta huadak hua'a peehue'dik ka'nike'po dakhuea'da on'kadhuahuika'. ¹⁶ Dios judío ehue'taj dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta mo'manmadika'batika'uyne. Ken konig ogkika'nig'a Diostaj nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'. Oynayo Diosa diga' o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga o'magka'apo.

Tesalónica jak huaknopoe'eritaj onte'ti e'bata'huadunhua'ta' o'pak Pabloa.

¹⁷ Opuđtaj o'nokhua'depo nogyoda adteda o'nokika'po opudtaj huakka' ijnopoi kay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta' huakka' ijpakikamey. ¹⁸ Opuđtaj a'bata'huadey e'nopoi ka'tada huahue'dik o'ikamey. Donayo nogok nogok a'bata'huadey e'nopoi ka'tada toto' huairia menokboe'ikame'ne. ¹⁹⁻²⁰ A'timon Jesucristo Huairia onte'ti bo'huatiakapone. E'huatiakde'te do'hua e'manmadika' Jesucristoen daka' moknopounhua'po 'urua'da mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia e'bahuahuayde'te durugnanada ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka' monigpeika'nok "dakiti Dios" yona'ika'apoy, egomey.

3

¹ Konigepo Atenas jakyo ijika'po opudomeytaj tipeehued ijjepeo "Tesalónica huaknopoe'eri monig yanoknopoet monig Diostaj yan'nigpeiket," ijnopoe'po, "Iyo Atenas jakyo Silvanoere botta'yo'da a'ikaya'po. ² Timoteotaj oro'en huama'buy opudtaj a'manigta'monay'." Ijnopoe'uy. Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy, huadak hua'a kamanbatia'pakike'po kamanmadikike'po oktie'ea'uy. Doere huadak hua'a daka' o'manbatia'pakika'uy. Opuđomeytaj nogiti nogiti eknopounhuahuika' kabatihupoke'po on'nigta'mona'uyne. Kenpa'ti nogiti nogiti e'nigpeika' kabatihupoke'po on'nigta'mona'uyne Timoteotaj. ³ Kenpa'ti aratbuta opudtaj en'tieriktada kenpa'ti dakhuea' egka'tada moknopoe'po batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne. Jesucristo moknopo'enk aratbuta bo'tierekonhua'apone, bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea' mogkadhuahuame'ne mo'nopoet. ⁴ Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po, "Jesústaj oknopoe'hue' huae'eria oro' huaknopoe'eritaj mo'batierikapone kenpa'ti dakhuea' mogka'apone." Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj mogka'depo kenpa'ti oro'takon mogka'uy mo'nopoet. ⁵ Konigepo "Menpa' opudtaj toto' huairia kenda yanoknopoebatik nama'da ya'manetpi'. Kenpa'ti yanoknopoebatikdetpi'. Huadak hua'a o'nonmadika'uyng'a." Ijnopoe'po ijme'pukuy. Kenpa' ijnopoe'po

Timoteotaj on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj monig moknopojka'. Monig monigpejka'." Yamanati'. Timoteotaj yona'uy, ken.

⁶ Oynayo Timoteo bo'ta'huadunhua'depo do'tekon o'kumejdeme'. Huadakda Diostaj o'noknopojka'te kenpa'ti huayahuaya di'da on'maika'te menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da moknopojka'po kenpa'ti e'tiakta' on'tipaknok konigti opudtaj e'tatiakta' o'paki. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nok aratbuta menhuadi-ayika'ne kenpa'ti dakhuea'me'nogkika'ne. Opudomeynayo Jesucristotaj daka' moknopojka'tenok on'tipeedepo durugnanada o'nea'ne do'taj. ⁸ Oy opudomey Jesucristotaj oknopoebatikhue'da moknopojka'po daka' mo'nigpejka'po oro'omeya kenda o'nopepo durugnanada o'noehuahukay. ⁹ Kenpa'ti opuda daka' moknopojka'nok durugnanada o'epo dakiti Dios ona'ikay. ¹⁰ "Tesalónica huaknopoe'eritaj Jesucristoen nogiti nogiti kan'manmadike'po, nogiti nogiti eknopoe' nogiti nogiti e'nigpejka' kan'mantihuapoke'po mota'mona'." Sikyo huame'noeere Diostaj o'tiona'pakikay.

¹¹ "Tesalónica huaknopoe'riedbayo betohua', Apag Dios, Jesús Huairi. ¹² Konig Tesalónica huaknopoe'eritaj oro'a di'nanada o'maikay. Konigti Tesalónica huaknopoe'eria huayahuaya di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di' e'maika' yabatihuapokika', Jesús Huairi. ¹³ Kenpa'ti huaknopojka' yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa'da huadaknada huamae', dakhuea' kahue' kan'maika'po Diosa yabatihuapokika'. Jesús Huairiere huaknopoe'eriyo' en'tiakte 'uruda e'noknopojka'te, kenpa'da huadakda en'maika'te yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj o'tiona'pakikay.

4

Kenda Diosa o'pakika' nogiti nogiti yag'kikati'.

¹ Oyedda, egomey pogomey, Jesús Huairia kenda o'paknok ighua'da ona'ne. Daka' men'pee' do'taj. Diostaj a'durugpakaya'po monig kika'dik o'ey a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda nogiti nogiti yag'kikati'.

² Jesús Huairia kenda o'paknok kika'dik mo'ene o'nona'uyne. Kenda o'nona'uyng mo'nopeet. ³ Huadakda yanika'. Diosenyoda daka' yag'kika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Nog huabokerekere bakdejhue' yanika'. O'nen huatoe ehue'tada bakdejhue' yanika'. ⁴ Huatoe'taj daka' yan'matojka'. Konig Diosa o'pak daka'da yan'manika'. ⁵ Diostaj oknopoe'hue' huae'eria on'toepakpo daka' matoehue' o'nepo huatoeda o'deretpakpo kenpa'da on'bakdejika'. Kenomey ogkika' konigti kahue' yanika'. ⁶ Dakhuea' kahue' yane'. Huaknopoe'eri huama'buyen huatoe'taj bakdejhue' yane'. Kenpa' huaka'eritaj Jesús Huairia castiga o'magka'apo. Kenpa' daka' a'nenda o'nona'uyne. ⁷ Huadaknada kagkike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'durugpakike'po Diosa bo'baea'uyne. Dakhuea' kagke'po Diosa baehue' mo'uyne. ⁸ Be'api' oro'taj e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj peehue' o'ne. Diosen Nokirega mo'nope'otene. Oro'omey Diostayo'da o'nigpejkay.

⁹ Kenda Diosa mon'madika'uyng huayahuaya di' yan'maika'. Nogiti do'akon ahue' o'nene egomey. ¹⁰ Huabada ngyon ngyon Macedonia huadaribayo huaknopoe'eri huama'buytaj di' mo'maika'. Nogiti nogiti di'nada yan'maika', o'nona'ne. ¹¹ Huakka' bo'pakpo daka' yanika'. Nog-taj dakhue'da bahuaahue' yanika'po o'nenda yag'kika'. Kenda a'nenda

o'nona'uyne. ¹² Ken konig bo'kika'nok oknopoehue' huae'eria daka' mo-knokotdepo mana'dik mo'ene. Konig aya'da e'toeonigti e'dik mo'eapone. Kunitokhue'dik mo'eapone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopoe'eritaj o'batobehuikapo.

¹³ Oknopoehue' huae'eri on'bueydepo onte'ti noyhuadhue' o'neaponok kenomeyen huabeta diga'da on'tabahuikika'. Huaknopoe'eria ekbueyde'te suhue' ehue'dik o'ene kenpa'ti oro'nayo huikhue'dik o'ene, egomey. Huaknopoe'erinayo noyhuaddik o'neapo. Kenda e'manopoëa'ta' o'paki. ¹⁴ Jesús o'buey'uyate. E'bueyada o'noyhuaduyate o'noपोene. Kenpa'ti aya' huaknopoe'eri e'buey'uytaj Jesús kenoka' e'tiakte Diosa o'manoyhuada'apo. Jesúsere kurudyo o'batobehuikapo o'noपोene.

¹⁵ Kenda Jesús Huairia mo'noपोea'uyng kenda o'nonmadika'apone. Jesús Huairi e'huatiakte Jesús en huaknopoe'eri on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued oro'omeytaj huakkuru tohuahue'dik mo'eapone. Onokteteyo' bo'tohua'apone e'buey'uytaere huanoe'eriere mo'batobehuikapone. ¹⁶ Ken kurudya' Jesús Huairi o'huarakapo. 'Utta'da o'okoypo o'huarakapo. Konig Diosen huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo, Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada ea'te Jesús Huairi o'huarakapo. Huaknopoe'eri e'buey'uytaj huakkuruda o'manoyhuadapo. ¹⁷ Kenta' oro'omey bueyhued huae'eritaj kenomeyere kurudyo e'sihui'yo Diosa bo'tobehuikapone. Kurudyo onokteyo' Jesús Huairitaj o'huahuayapone. Jesús Huairiere kenpa'da o'manoeonhuahuika'apone. ¹⁸ Konigepo kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya mon'madurugpakika', ken.

5

¹ Keniga huabayok Jesús Huairi o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesús Huairi o'tiakapo nigmadoyahue'dik o'nene, egomey. ² Castiga a'magkaya'po Jesús Huairi o'tiakapo. Kenme'noete kenoka' onmabohue' ee'te idapi' o'tiakapo. Konig sikyopi' nopoehue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Ken konig nopoehue' ee'te Jesús Huairi ida o'tiakapo. Castiga a'magkaya'po ida o'tiakapo. Kenda oyda mo'noपोet. ³ "Daka'da o'maene. Be'api' oro'taj ogkahue'dik mo'eapone." Oknopoehue' huae'eria kenpa' e'batia'pakte idada Diosa castiga o'magka'apo. Konig ettone' bogdakhue' o'nepo asi'popakya'po idada diga' on'tiri'ika'. Ken konig idada castiga o'magka'apo. Be'api' monhue'dik o'neapo. ⁴⁻⁵ Opuđnayo Diosen mo'epo konig huakjeyyo mo'ika'po huadakda bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig huame'noeteda mo'ika'. Konig sikkiregyo huae'eri dakhuea' ogkika' ken konig, dakhuea' kahue' yanika'. Konig huabereeria aratbuttaj pai'da o'manopo'eanika', ken konig Jesús Huairi o'tiakpo opudomeytaj pai'da nopo'eanhue' mo'eapone, egomey. ⁶ Nogomey sue'da on'nigpeepo Jesús Huairitaj onmabohue' o'nika'. Konig kenomey ogka' kahue' yanet opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesús Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da mo'noपोepo huadakda bo'kika'po Jesús e'tiakte ya'nonmabo'ika'. ⁷ Sikyo on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon on'mamayika'. O'nokkudika'. ⁸ Oro'omeynayo Diosensi'po o'epo konig huame'noete huae'eri o'epo, huadakda o'kika'ne. Okkudahue' mo'nepo daka' mon'noपोika'. Toto' huairia oro'taj nama'da ena'ta' bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'. Sorotataj huaso'taj on'tioka'ika'. Huakutaj

on'tioka'ika'. Ken konig daka' Diostaj mo'noknopoika'po kenpa'ti di' huayahuaya mon'maika'po mo'noktioka'ika'. Konig huakutaj e'tioka'nig a'eya'po Diosa mo'nopo'yare'po oknopoikay. ⁹ Diosa castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo e'manopo'yarea'ta' o'pakika'. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po oro'en Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyate. ¹⁰ Jesucristoa a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyne. Jesús e'tiakapotada oro' e'buey'uynayopi' e'noenayopi' konigti Jesúsere o'manoeonhuahuika'apone. ¹¹ Konigepo huayahuaya daka' yan'batiakpakika'. 'Uruda yanoknopoe'. Daka' yan'nigpeika'. Huayahuaya yan'batia'pakika'. Konig oy Diosen daka' bo'kika' konigti nogiti nogiti daka' yag'kikati'.

Pabloa huaknopoe'eritaj o'maboroay.

¹²⁻¹³ Opuđen huaknopoe'eri huairi o'nepo Jesucristoen mo'manmadikika'ne kenpa'ti Diostaj daka' yan'nigpeika' mona'ika'ne. Kenomeytaj daka' yan'matinopoika'po, yan'manigpeika'po, kenpa'ti di' yan'maika'. Kenda ijpakpo konig i'ghua'da o'nona'ne, egomey pogomey. Kenpa'ti huayahuaya bahuadiayikahue' yanikati'.

¹⁴ Huakka'ahuiti baahue' o'nika'. "Yan'baa'." Yan'manika'. Nogomeypi' nopo'durugpakhue' o'nika'. "Yan'nopo'korea'po yan'nopo'durugpak." Yan'manati'. Nogomeypi' sue'da on'nigpeika'. "Nogiti nogiti yan'noknopoe'po yan'nigpeika'." Yan'manikati'. Aya'tada bahuadiayhue'da ya'neonhuahuika'. ¹⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti ogkahue' yane'. Huayahuaya 'urunanada yan'matoika'. Aya'tada huadakda yanika'. ¹⁶ Diostaj daka' yanoknopoika'po yan'durugpakikati'. ¹⁷ Kenpa'da yan'tiona'pakonhuahuikati' Diostaj. ¹⁸ Ke'poda e'e'adapi' dakhue'da e'e'adapi' huadakda e'e'adapi' kenpa'da Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Jesucristoen huaknopoe'eri mo'енок kenpa'ti Dios o'paknok dakiti yan'tiona'pakikati'.

¹⁹ Diosen Nokirega opudtaj mon'madikika'ne mo'nopo'toika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega kenda egkika'te "keje'" ahue' yane'. Diosen Nokiregtaj "keje'" ahue'dik yane'. ²⁰ Huamanmadika'eritaj Diosa daka' o'manopo'e'nok kenomeytaj yan'manigpeika'. ²¹ Sue'ada huamanmadika'eri buttida on'nopo'epo buttida hua'a on'manmadikika'. Nogomeynayo nama'da on'manmadika'. Daka' yan'maknopoe'po, menpa' buttida onda', nama'dapi' e'manmadika' o'e, daka' yan'maknopoe'po buttida huadik en'manmadika'nayo daka' yan'maknopoe'po yan'manigpeika'. ²² Dakhuea' e'ka' yan'maenonpo onte'ti dakhue' e'ka'ta' pakhue' yanikati'.

²³ Diosa 'urunopoa'da mo'manopo'eanhue', huadak e'nopoika' bo'tihuapokonhue', dakhuea' e'nopoika'te bo'tihuapokonhue', Diostaj huadak huakika' mo'tihuapokonhue'. Jesucristo onte'ti e'tiakde'te opudada huadakda kagkike'po kan'nopoike'po kenpa' on'tiona'pakika'ne. ²⁴ Diosa boktie'ea'uyne. Da onahue' moika'ne. Aya'tada huadak e'kika' bo'tihuapokika'apone.

Ta'pota' e'tiona'pak o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'takon motiona'pakika' egomey.

²⁶ Huama'buytaj keyoda yan'manigdikta'mona'.

²⁷ In beroba' o'nigmadoya'nig aya' huama'buytaj yan'manati'. Jesús Huairierea doereada o'nona'ne.

²⁸ Jesucristo Huairia di' yamaika'. Kenpa'ti yamatinepahui'ika', opudomeytaj ijmotionapakikay, ken.

2 TESALONICENSES

Tesalónica huaknopoe'eritaj Pabloa bottaa' o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopoe'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogorea o'manigmadoya'uyate.

¹ Tesalónica huag'eri huama'buey huidpoere huadi'da on'taene. Jesucristo Huairitaj kenpa'ti Apag Diostaj huaknopoe'eri mo'epo bo'kupopakika'. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Do Silvano Timoteomeya on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urua'da motounhuahuike' bo'tihuapokonhuahuike' mo'manopo'noeyike' opudomeytaj.

Jesucristo e'tiakte Diosa castiga o'magka'apo. Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo.

³ Nogiti nogiti Diostaj 'urunanada moknopoenok kenpa'ti huayahuaya nogiti nogiti di' mo'maika'nok opudomeytaj on'tinopoepo dakiti, Dios o'tiona'pakikay. Kenpa' ea' huadakda o'enok, egomey pogomey. ⁴ Oknopoe'hue' huag'eria bo'tierikika'ne. Dakhuea' mogkika'ne. Pai'da e'nopo'unhuada Jesucristotaj oknopoe'batikhue' mo'unhua'po daka' moknopounhuahuika'nok kenda durugteda Jesucristoen huaknopoe'eritaj nogyo nogyo egkupopakika'te o'manbatia'pakonhua'po daka' o'noknopounhuahuika' oro'ada o'manbatia'pakonhuay. ⁵ Konigepo kenoka' opudtaj diga' mo'huanopoepo kenpa'ti diga' mogka'nig'a opuda daka' moknopoe batikhue'da moknopoeonhuahuika'nok Diosa opudtaj daka' me'noknopoika'ne. Buttida Diosa o'batia'pakapo. Jesucristo kurudya' e'tiakte, "Konigepo opud daka' moknopoika'nok opudtaj diga' mogkika'ne. Do'huedsi'po mo'ene." Diosa mona'apone.

⁶ Opudtaj pai'da huamanopo'ea'eritaj Diosa daka' o'matinopoepo kenomaytataj pai'nanada o'manopo'ea'apo. ⁷ Nogok Jesús Huairi kurudya' e'tiakte castiga a'magkaya'po e'tiakte oro'omey pai'da huanopo'unhuahuika'eritaj durugda mo'manopo'tounhuahua'apone, Diosere durugda monopo'unhuahuika'apone. Jesús Huairi Diosya' kurudya' o'huarakpo e'bakpaknopoya' teyda Diosen huata'moneriere o'huarakapo. ⁸ Diostaj oknopoe'hue' huag'eritaj kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'ataj nigpeehue' huag'eritaj Jesucristoa o'tiakdepo castiga o'magka'apo. ⁹ Jesús Huairia castiga o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi jeynananada kenpa'ti teynanada o'ika'po kenpa'nada keyoda Diosa o'maenapo. ¹⁰ Jesús Huairi e'tiakte aya'ada huaknopoe'eria opudomeyere on'me'puke'po 'urua'nanada o'e aya'ada konigiti o'huaa'apone. Jesucristoen huadak hua'a opudomeya oro'taj mo'pee'uynok Jesucristo e'tiakte kenere mo'unhuahuika'apone.

¹¹ Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po ke'nen 'urusi'ponig e'mae' opudtaj mo'bayahue', opudtaj mo'madurugpake', huadak e'kika' bo'paknok bo'tihuapokike', teyda o'epo bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopoika' huanigpeika' teyda bo'tihuapokike', kenpa' o'nigtiona'pakika'ne. ¹² Kenpa' o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada bo'kika', daka' moknopoika', kenda nogomeya bo'tiahuayika'po

Jesús Huairi 'urunanada o'e o'noknopoe'po on'batia'pakika'apo. Opudomeykon Jesús Huairien mo'enok huadakda o'nika' aya'ada moknopoe'apo. Diosere Jesucristo Huairiere di' mo'maepo mo'matinepahui'po 'urunanada monigkika'apone.

2

Dakhuea'da huaka'eri huairi o'e'apo.

¹ Oro'en Huairi Jesucristo o'tiakapo. Kenere o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa oro'taj bo'kupopakapone. Kenda e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey. ² Sue'ada nama'da on'batia'pakpo nama'da mo'nigmadoya'po, do'a Pabla on'nigmadoya'ne nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' e'pee'ada ida me'pu'kudhue' yane'. ³ "Jesucristo Huairi o'tiakdeme'." Nama'da mona'apone. Kenda manpee'hue' yane'. Nogok Jesús Huairi o'tiakapo. Tiakhued ee'ted huakkuru aratbut Diostaj on'huadiayapo kenpa'ti huabokerek dakhuea'da huaka'eri huairi o'e'apo. Kentaj Diosa castiga ogkadhuahuika'apo. ⁴ Ke'na dakhuea' huaka'eria Diostaj diga' o'huadiayapo. Dios e'ketka'takon o'bahuadiayapo. Donayo huadagnada ijey o'batia'pakapo. Diosen jakyo o'huadpo "Dios ijey," "Do'taj men'nigpeika'," nama'da oa'ika'apo.

⁵ Kenda opudomeyere ijepoed o'nonbatia'pakuyme. Menpa' bokkahuepi'. ⁶ Oy nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri huairi tiakhueddik o'e. Nogok o'paknok tiakdik o'e'apo. Kenda mo'nopoet. ⁷ Konig iregireg dakhuea' o'ka'depo oy dakhuea' huaka'eritaj Diosa o'toepo a'ti nogok o'enonapo. ⁸⁻¹¹ Kenoka' dakhuea' huaka'eri huairi o'tiakapo. Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o'e'po o'tiakapo. Nama'de a'maknopoe'aya'po 'urua'nanada o'kika'apo. Konig tihuayhue' o'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da o'mana'apo. Oknopoe'hue' huae'eritaj kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da o'nopoepo nama'da o'manopo'e'apo. Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po Jesucristoen buttida hua'a pakhue' o'nenok. Konigepo "Nama'da kanoknopoe'," Diosa oa'. Kenpa'ti ke'na dakhuea' huaka'eritaj Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti Jesús Huairi 'urunanada jeynanada o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'batikanapo. ¹² Ken konig o'ka'po aya' buttida hua'a oknopoe'hue' huae'eritaj aya' dakhuea' e'ka' huapakeritaj kenpa'da castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopoe'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹³ Diosa a'manopo'yareaya'po huakkuruednana mo'bae'ea'uyatenok "Dakiti Dios" tiona'pakika'dik o'ene, egomey pogomey. Jesús Huairied huadi' mo'ene. Diosen Nokirega mo'nopo'toepo 'urunopoa'da mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a moknopoenok Diosa mo'nopo'yarea'ika'ne. ¹⁴ Diosa o'paknok Jesucristoen huadak hua'a o'nonmabatia'pakuynok moknopoe'uyne. Jesucristo Huairiere 'urunanada kan'manounhuahuike'po.

¹⁵ Opudtaj on'ta'unhua'po daka' o'nonmadikadhuahua'po kenpa'ti huamanmadika' beroba'te on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda okbatikhue'da okkahuehue' ya'nepo daka' yanoknopounhuahuika', egomey. ¹⁶ Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti oro'en Apag Dios o'pakpo

oro'omeytaj di' mo'epo mo'nopo'durugpakanhuahuika'apone kenpa'ti 'urua'nanada mogkadhuahuika'apone oro'taj mo'nopo^{ea}'ne. ¹⁷ Ken Diosa 'uruda huanopo^{eyo}' mo'nopo'toeonhuahuike' kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika' huadak huakika' mon'tihuapokonhue', ken.

3

Oro'taj motiona'pakika'.

¹ Kene'huaya' o'nona'pone egomey pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'. Jesús Huairien e'manmadika' ijhuiti ehue' manbatia'pakdik ijjeapoyi'. Nogyo nogyo manbatia'pakdik ijjeapoy. Kenpa'ti konig opudomey daka' mo'pee'uy. Konigti huakka'ada kan'nigpee'po ken konig yan'tiona'pakika'. ² Aya'da huaknop^{oe}'eri ehue' o'nepo huakka'ahuiti dakhuea' huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta' on'pakika'nigta daka' yabatioka' Diostaj motiona'pakikati'. ³ Jesucristo Huairia kenda ijka'apoy oa'po kenda o'kika'. Kentayo'da daka' oknop^{oika}'dik o'ene. Opudomeya daka' Diostaj huaknop^{oika}' daka' huanigpeika' bo'tihuapokapone. Kenpa'ti toto'en nama'da huanop^{oe}'taj bo'tioka'ika'apone. ⁴ Kenpa'ti kenda o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj oknop^{oepo} daka' o'tinop^{ey}. ⁵ Diosa di' o'maika'. Diostaj nogiti di' huaika' Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti konig Jesucristo pai'da e'nopo'uyada batikhue'ada daka' o'nigpeika'. Konigti opudomeykon batikhue'ada daka' huaknop^{oika}' Jesucristo Huairia bo'tihuapokike'.

Aypo huabae' yan'baa'ika'.

⁶ Sue'ada huama'buy aypo huabae' e'baa'ta' pakhue' o'ne. Kenda o'nonmadika'uynig nigpeikahue' o'nika'. Kenomeytaj huata' yan'makikati'. Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne, egomey. ⁷ Opudere o'ika'po bakahue' hua^e'eri ehue' o'ika'ne. Aypo huabae' o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o'ene mo'nopo^{et}. ⁸ Be'tapi' aypote huakupe o'bayokika'ne. Aypo katetehue' be'api' yokhue'dik mo'enek sikyoe'ta' o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa' o'bae'ika'ne. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue' aypo boyok ona'dik o'neay'uynig'a kenpa' onahue' o'nika'ne. Aypotehuapa' o'baa'ika'po opuda on'tiahuaypo kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet. ¹⁰ Opudere e'hua^e'oka' "be'api' baahue' e'nika'nayo bapehue'dik ka'ne'," o'nona'uynye. ¹¹ Opudere sue'ada sigpi' baahue' o'nika'po on'manmahui'ika' o'peey. ¹² Baahue' hua^e'eritaj ijmanay, "Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne.

¹³ Nogomey sue'da huadak egkika'nayo opudomeynayo 'urunanada ya^g'kika', batikhue'da huadaknada ya^g'kika', egomey pogomey. ¹⁴ In beroba' on'nigmadoya'ne be'api' e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo kentaj daka' yanokia'. Kabire'po kentaj tiahuayahue'dik yanika'. ¹⁵ Takanig oknop^{oehue}'ya'nepo konig huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'huaya' Pabla o'mationa'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo Huairi huamanopo'noeya'eri o'epo opudomeytaj kamanopo'noeyike', menokapi' kamanopo'noeyike', opudere kaike', on'tiona'pakika'ne.

¹⁷ Do Pablo ijje^{po} ijdikta'mona'po do'hued huaba'a ijmadoya'po konigti aya' beroba'te ijmadoya'ikay. ¹⁸ Oro'en Jesucristo huairi opudomey aya'tada daka' kamanigkike'po ijtiona'pakikay, ken.

1 TIMOTEO

Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Do Pabloa o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoeahuahuika'. Jesucristotaj oro'omey ekpoe' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri ijjenok, Jesucristotaj iknopoeđenok konig do'hued hueretda huaknopoe'eri huasi'po o'taene, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana', Pabloa ona'uyate.

³⁻⁴ Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopoe'eri ere sue'da huakka'ahuiti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhuea'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhuea'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' maboi'dik o'ene. Kenda ea'nayo Diostaj eknopoe' Diostaj e'nigpeika' tihupokhue'dik mo'ene. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

⁵ Kenda o'boroayon'uynok ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'nopojika'po daka' Diostaj mo'noknopojika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'. ⁶ Huakkithue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoekahue' o'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'maboi'ika'. ⁷ Moisésen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisésen e'mana' nopoehue'ada o'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoekahue'da o'nepo.

⁸ Ken Moisésen e'manmadika' huadakda o'e o'nopoene. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopoe'dik o'ene. ⁹⁻¹⁰ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisésa manahue' o'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpeehue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen hua'a huanigpeehue' huae'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopoe'hue' huae'eritaj Diostaj tiona'pakhue' huae'eritaj huaotaj huayetapi' huarakeritaj idiaypo huabarakeritaj nogen huatoe huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huaa'eritaj buttida ijjay nama'da huaa'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpeehue' ee'nayo kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate. ¹¹ Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika' mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' o'epo Pablota' o'tinepahui'uynok konigepo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

¹² Diostaj do'a daka' o'nigpeika'apo Jesucristo Huairia meknopoenok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne

kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigepo "dakiti" yona'ikay. ¹³ A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy. Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti ijabatidike'ika'uy. Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne. Diosensi'po Jesucristotaj oknopoe'hued ijje'po kenpa'ti nopoe'hue' ijje'po dakhuea' ijkika'uynok Diosa bekkahuea'uyne. ¹⁴ Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua'nanada megka'nok Jesucristotaj yoknopoe'po di' o'maey.

¹⁵ Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo Diosya' kurudya' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'. Daka' oknopoe'dik o'ene. Nogomey sue'da dakhuea' egkika'tada donayo dakhuea'nanada ijkadhuahuika'uy. ¹⁶ Dakhuea'nanada e'kika'tada Diosa di' me'epo me'tinepahui'po me'nopo'korea'uyne. Aratbuttaj diga'nanada o'matinepahui'udhuahuika'po Diosa. Kenda kamanopoeanhuahuike'po bekkahuea'uyne. Do'taj dakhuea'nanada huaka'eri ee'tada bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipe'epo Diosere noeonhuahuika'dik kanoknopoe'po Diosa menopo'yarea'uyne. ¹⁷ Konigepo "Dios Huairia aya'tada o'mananhua'huika', bueyhue' o'ika', kentaj tiahuyhue'dik o'ey, kenyo'da hueretda Dios o'e, aya'nanada o'nopoe, huadaknanada 'urua'nanada o'ika'." Mon'batia'pakika'.

¹⁸ Konig do'huedsi'po o'taene, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone, yaknopo'ika'po yanigpe'ika'po Diosen hua'a yamanmadika'," Diosen huamanbatia'pakeria mona'uyne. Okkahuehue' yae'. Yanopuenka'po daka' yaknopoe'po, 'urunopo'da yanopoe'po huadakda yakika'po, me'pukhue'da buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da huamanmadika'eritaj "nama'da manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion. ¹⁹ Huakka'ahuiti huadak ijkay nama'da e'nopoe'ada dakhuea' ogka'uy. Onte'ti Jesucristotaj oknopoe'hue' o'nepo nama'da o'noknopoe'uy. ²⁰ Himeneo Alejandroere huabokerek o'nepo ken konig ogka'uyate. Huadak ijkay e'nopoe'ada dakhuea' ogka'uy. Diostaj dakhuea' onahue'dik huaboa'da kanopo'etpake'po castiga kamagke'po toto' huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabla o'manmadika'uyate.

¹ Huakkuru huakka' ijpakpo ijmanay. Yan'mationa'pakika' ijmanay. Aya' aratbuttaj "yamatinepahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios" mon'mationa'pakika'. ² Gobierno huairia oro'omeytaj huadiayhue' mo'e'po, kenpa'ti oro'omey 'uruda a'eya'po, oro'omeya a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya' huairitada mon'mationa'pakika'. ³ Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o'e. Diosa kenda o'pak. Diosa oro'en huamanopo'yarea'eri o'epo kenda o'pak. ⁴ Aya'tada e'manopo'yarea'ta' o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj aya'da eknopoe'ta' bo'tipakika'ne. ⁵ Diosyo'da huadakda o'ika'. Jesucristo nogbokerektida o'epo, huamanopo'noeya'eri o'epo ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'ene. ⁶ Ken Jesucristo huabokerek o'epo aya'tada dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopoe'a'uy. ⁷ Kenda a'manbatia'pakya'po

Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut kanoknopoe'po Jesucristotaj buttida hua'a yamanmadika' mena'uyne. Jesucristotaj yoknopoe'po buttida ijjay. Da ahue' ijje.

⁸ Konigepo meyopi' aratbut ogkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po ogkupopakpo huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhuea' kikhue' ya'nepo yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayhue' ya'nepo, maboyhue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay. ⁹⁻¹⁰ Kenpa'ti ettone' huaknopoe'eri ere egkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o'nenok huadaknana da kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a'eya'po ijhue'da kumoretkadhuahuikahue' ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti sakbij huakka'tenanada ee'tada kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada ee'tada othue' ka'nike'po ijjay. ¹¹ Ogkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'pee'po huaknopoe'eri huairitaj kan'nigpee'. ¹² Egkupopakte ettone'a huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay. ¹³ Konigepo huakkuruda Adantaj o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate. ¹⁴ Toto'a da ena'te Adan dakhuea' kahue' o'uyate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpeepo dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. ¹⁵ Ettone' Diostaj o'noknopoe'po onsi'popakpo Diosen durugda o'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o'nepo, Diosen daka' ogkika'po, daka' on'nopoe'po daka' ogkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o'neonhuahuika'apo.

3

Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi konig e'dik o'ne.

¹ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ee'ta' e'paknayo be'api' huadak e'dik o'e. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadik o'ne obispo. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi 'urunanada ogkika' o'nopoe'y. Kenda buttida o'e. ² Konigepo huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadakda e'dik o'ne. Huadak o'nenok huaknopoe'eria dakhuea' huaahue'dik o'nika'. Nogtida ettone' huatoe' toe'dik o'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne kenpa'ti katapi' o'ka'po daka' o'nopoe'po kadhua'dik o'ne. 'Uruda kika'dik o'ne. Huadakda o'ne nogomeya on'maknopojika'. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi esoeri huaknopoe'eritaj batokudika'dik o'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o'ne. ³ Huamai'hue okkudahue' ika'dik o'ne. Huabatuktukeri ehue'dik o'ne. Huamanoeynoeyeri e'dik o'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o'ne. Sonno'po'da e'dik o'ne. ⁴ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ke'nen huabettaj ke'nen huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. Daka' manika'dik o'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpeika'dik o'nepo huaojtaj daka' oknopoe'po onika'dik o'ne. ⁵ Huabokereksi' huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoehue'dik ee'nayo kenpa'ti huaknopoe'eritaj daka' matoehue'dik ya'neapet. ⁶ Jesucristotaj huaboa'da eknopoe'nayo ke'na hueretda huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ehue'dik o'ne. Konig a'nenanada toto' huiri nama'da o'nopoe'uyate. 'Urunanada

ijjey nama'da o'nopoe'uyate, konigepo Diosa castiga o'magka'po tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri huamatoe'eri huairi huaboa'da eknopoe'ada nama'da huadakda ijjeyp nope'dik o'neapo. Dakhue'api ka'dikpi' o'neapo. ⁷ Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopoe'hue' huage'eria oknopoe'dik o'ne. Kenpa' oknopoe'hue' ee'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maeapo.

Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi konig e'dik o'ne.

⁸ Jesucristotaj huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi, diaconos o'nepo 'uruda kika'dik o'ne. 'Uruda daka' nopoika'dik o'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue' o'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o'ne. ⁹ Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopoea'uyne. Oro'a oknopoe'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopoe'dik o'ne. 'Urunopo'ada oknopoe'dik o'ne. ¹⁰ Diaconostaj oktie'ea'hued kenomeytaj daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopoe'erien huadakda e'ne'nayo huaknopoe'erien huatihuapokeri ka'ne'po. ¹¹ Kenomeyen huatoekon 'uruda kika'dik o'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopoe'po kika'dik o'ne. Huamahui'a'eri ehue'dik o'ne. Huamai'hue huapakeri ehue'dik o'ne. Daka' huanopoe'eri e'dik o'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e'dik o'ne. ¹² Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi noqtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Huatoe huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. ¹³ Jesucristoen huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi 'uruda en'tihuapokika'nayo huadakda o'ne aratbuta on'tinopoe'apo. Kenpa'ti nogiti daka' on'nopoe'po Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

Buttida hua'a Diosa moknopoea'uyne 'urunanada o'e.

¹⁴ Onte ida ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig ¹⁵ ijhue'tada e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopoe'eri huairi be'a ya'neapet huabaktie'ea' kenda a'nopoe'aya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut o'ey. Ken Dios o'noeonhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne. ¹⁶ Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopoea'uyne 'urua'nanada o'e. A'nenda nopoe'hue' o'ika'uyne. Kurudya' Dios o'si'poe'uyate aratbutenso'nigda. Jesucristo kenpa'da huadak o'ika'po kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Nokirega mo'nopoea'uyne. Diosen huata'moneria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya' on'manbatia'pakonhuahua'de. Nogbaya' nogbaya' nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj o'noknopounhuahuika'de. Kurudyo onte'ti o'hua'uyate.

4

Nogok huaknopoe'eri hueretda eknopoe' o'noknopoe'batikapo. Nama'da eknopoe'kon on'pakapo.

¹ Nogok Jesucristotaj hueretda eknopoe' huakka'ahuiti o'noknopoe'deniga o'noknopoe'batikapo. Onte'ti Jesucristotaj oknopoe'hue' o'neapo. Da huaa'eri toto' nokiregtaj on'peika'apo. Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Nokirega kenda daka' mona'uyne. ² Da huaa'ika'eri da

ijjaya' nopoehue' o'epo nama'da on'manmadika'apo. Huakka'ahuiti on'manigpeonhuahuika'apo. ³ "Toepakhue'dik yane'." Nama'da on'mana'ika'. Kenpa'ti "nogda nogda ojpai' aypopi' bapehue' yanika'," on'mana'apo. Kenda nama'da on'mana'apo. Diosa ken ojpai' aypoere o'ka'uyatenok Jesucristotaj huaknopoe'eri buttida huaknopoe'eri o'nepo Diostaj dakiti o'nona'depo aypo ojpai'eritaj kan'bape'ike'. ⁴⁻⁵ Kena'po Diosa aya'tada o'ka'uyatenok aya'da huadakda o'e. "Huadak o'e." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti dakiti Dios mon'tiona'pakdepo mon'bape'. Bapokhue' ehue'dik o'ene.

Jesucristoen huamanmadika'eri daka' nopoika'dik o'ne. Huadak oknopoika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne.

⁶ Efeso jak huaknopoe'eri huama'buytaj kenda daka' yamanmadika'. I'manmadika'po Jesucristoen 'uruda i'nigpeepo huadak hua'a iknopoe'po Diostaj nogiti teynopo'da i'epo. Kenpa'ti buttida eknopoe' daka' iknopoe'po Diostaj 'urunopo'da i'ika'apo. ⁷ Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da on'manbatia'pakonhuahua'. Konig judío adhuea'pane' on'manbatia'pakonhuahua'. Kenomeytaj manigpeehue' yae'. Diostaj yamationa'pakika'. Dioseno'da yakikati'. ⁸ Huaso' a'teypakya'po e'ketenayo sue'da huadak mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'po huadaknana'da mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'nok oy Diosa bo'tihuapokne. Durugda o'ikay kenpa'ti nogok Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apoy. ⁹ Kenda buttida o'e. Aya'ada oknopoe'dik mo'ene. ¹⁰ Konigepo Diosen diga'da o'kikay kenpa'ti oro'taj e'tidi'kudhua'te diayhue' o'epo daka' o'nigikay. Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri o'e daka' oknopoe'y. Aya' hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'toeonhuahuika'po o'nopo'noeahuahuika'apo.

¹¹ Kenda yamana'ika' kenpa'ti yamanmadikika'. ¹² 'Urudikyo' yabatia'pakika'. Huaknopoe'eria ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakdikyo' batia'pakdik o'neapo. Huadakyo' yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti huadaky'o' kika'dik o'neapo. Diostaj aratbuttere di' yamaika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti di' on'maeapo. Cristoen nokirega 'urunopo'da yaika' kenpa'ti daka' yaknopoika'. Ontaj bo'tiahuaypo 'urunopo'da o'nika'apo kenpa'ti daka' o'noknopoika'apo. Sue'da huatone'mon ee'pi' ontaj nigpeedik o'neapo. ¹³ A'ti ijhuahua'apoy. Ontaj huatiakhued ee'te huaknopoe'eri egkupopakte Apag Diosba' yamanika', yamaboroay'ika', yamanmadikika'. ¹⁴ Diosen Nokirega huaknopoe'eri huairitaj o'manopo'ea'nok "Diosa be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'matoe' kenda be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue' yaepo mepu'kehue' i'epo daka' yamaboroay'ika'.

¹⁵ Kenda huairia mona'uyne kenda yanopoika'po daka' yakika'. Nogiti nogiti 'uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po. ¹⁶ Dakhuea'pi' ij kay huata' yatinopoika'. Menpa' nama'dapi' ijmanmadikay huata'da yatinopoikati'. Daka' yanopo'epo 'urunana'da Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda i'noeonhuahuika'apo. Ontaj huanigpeika'erikon Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

5

Huaknopōē'eritaj monig magka'dik o'ene.

¹ Huaknopōē'eritone'taj iǵhua' onahue' yaēpo konig huadi' huaojtaj enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone'mon huāē'eri konig huama'buytaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'. ² Ettone'tone'taj konig o'nen huāyētaj enapa' daka' yamaboroay'ika'. Kenpa'ti mune'yotaj konig huaidpotaj bokerekbohue' yaēpo daka' yamaboroay.

³ Ayhuatone'en huabet ehue'da o'tāē'nok konig pai'da eē'ok ayhuatone'taj katepi' kan'bayokike' huaknopōē'eria. ⁴ Bepi' ayhuaen huasi'po e'kereke' huayōbupi' e'kereke' e'tamaenayo huasi'po huayōbupi' huaojen huāyēreen a'nen mo'nigbae'ika'uynig huakka'da dehuea' o'ne. Huaojtone'taj huāyētone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. ⁵ Ken ayhua huabet toǵhue'da konig pai'da o'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopoēpo, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua o'ne. Kenomeytaj huaknopōē'eria kan'batihuapokike'. ⁶ Nog ayhuanayo huā'enda digā'da o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o'ne. Hueretda ayhua ehue' o'nenok batihuapokhue' ka'nike'. ⁷ Kenda huaknopōē'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo. ⁸ Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti huāyē ayhuapi' pai'da e'tāētada be'api' daka' matōēhue' eē'nayo kennayo dakhue'nanada o'ē. Kenomey nama'da Diostaj o'noknopōēnig'a konig oknopōēhue' huāē'eri nogitinada dakhuea'nada o'ne.

⁹⁻¹⁰ ¿Huaknopōē'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik ya'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogitipi' huabayok eē'nayo, nogtida huātoē e'tōē'uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'matōē'ika'uynayo, esoeri huaknopōē'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopōē'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopōē'eria kan'bayokike'.

¹¹ Ayhua sesenta huabayok ehued eē'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maika' huaknopōē'eria. "Onte'ti toēpakhue' ijje'po Jesucristotayo'da ijnigpēika'apoy," ea'ada huabokerekta'j e'mune'bo' o'nepo Cristotaj o'nendepo onte'ti e'toēpakta' yan'pakapetpi'. ¹² Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da ogka'. Aya'ada on'tipeēapo dakhuea'da o'ka', bahuahue'dik o'neapo. ¹³ Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda o'neapo. Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahui'ia'po nogtaj nogtaj nama'da on'bahuahue'apo. ¹⁴ Konigepo ayhua huatone' ehued eē'ted kan'toēpakpo kansi'popakpo ta'ba jakeretaj daka' kan'matōē'. Huadakda ogkika'nok oknopōēhue' huāē'eriomeya sigpi' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo ijnopoey. ¹⁵ Toto' engaña egkak huakka'ahuiti ayhua Jesucristotaj e'nigpēēika'ada o'nokbatikpo toto'takon on'nigpēēdepo. Cristotaj o'noknopōēbatikme'te.

¹⁶ Huabokerek ettone'pi' huaknopōē'eri o'nepo pai'da ayhua huabeta en'tāē'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopōē'eri huaknopakerianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik ka'ne'.

17 Huaknopoe'erien huairi huadakda huaknopoe'eritaj huadak hua'a e'mana'ika'nayo dakuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria kenpa'ti huadak o'ne kan'matinopoike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti e'manmadikika'nayo nogiti dakuapa kan'bayokike'. 18 "Vacapi' huakidtaj trigokidpi' on'tiogkubere'epo on'tikaa'ika', hua'ojpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj dakuapa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a o'mana'nok konigti huairitaj dakuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria.

19 Huaknopoe'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo peehue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api' en'huaakda pee'dik ka'ne'. 20 Huairia dakhuea' ogka'nok batikhue'da ogka'nok aya' huaknopoe'eria onpeedepo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda yag'kika'." Q'na ighua'yamana'. Aya'ada mo'peepo onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta' pakhue'o'neapo. 21 Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen huata'moneria kurudya' bo'tiahuayne, ighua'da yonay. Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne huadakda yanopoepo, yakikati'. Hua'enda yapakpo kikhue'yae'. Q'nen huadi'taj matinepahuihue'yae'po yaka'. Aya'tada konigti yakikati'. 22 Daka' ya'nakokienpo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'ika'. Ida makieahuedada baehue'yai'ka'. Idada makieahue'ada e'bae'nayo dakhuea' ka'dikpi' ya'net kenpa'ti nama'da o'baey nogomeya' mo'tinopoepet. Huadakda o'e yatinopoeonhuahuika'po nama'da kikhue'yae'. Dakhue'en kikhue'yae'. Huadaky'o'yakika'.

23 Nogok nogok o'nen huadapo dakhue' i'ika'nok kenpa' i'ika'nok hue'ey sue'da vinoere yakmayikati'.

24 Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' ogkika'. Dakhuea' ogkika' aya'ada on'matinopo'e. Dakhue'da ogkika' e'tinopo'e'nayo konig huaknopoe'erien huairi huae' baehue'dik yae'. Aratbuta tiahuayhue' ee'te nogomey konig iregireg dakhuea' ogkika'nok menpa' dakhuea' ogkikapi' menpa' huadak ogkikapi' daka' yamaknopoe'po. Daka' yabatiahuyika'. Dakhuea' ogkika' e'matinopo'e'nayo kentaj huairi huae' baehue'yae'. 25 Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada huabokerekpi' huadakda ogkika'. Kenda aya'da on'tinopo'epo huairi huae' bae'dik yae'. Soatayo' huadakda egkikapi' nogok huadakda ogkika' aya' on'matinokotdepo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'.

6

1 Huakka'ahuiti huairien huanaba' huaknopoe'eri o'ne. Aya'ada huanaba' huairitaj uruda kan'manigkike'. Huairi oknopoe'hue' huae'eri o'epi' daka' kan'tinopoike' huadiayhue' ka'nike', daka' kan'nigpeike'. Ken konig egkika'nayo aratbuta huanaba'taj on'batiahuaypo Diosendiktaj tidikehue' o'neapo kenpa'ti Jesustaj huadak hua'a tierikikahue' o'neapo. 2 Huairi huaknopoe'eri ee'nayo "Do'ed huama'buy huairi sue'da huadak tinopo'e'dik ijje'po kenpa'ti sue'da nigpeedik ijje'y," huanaba'a ahue' ka'ne'. Diosa huairitaj di' o'taenok kenpa'ti huairi huaknopoe'eri huama'buy o'enek nogiti nogiti huadak kan'tihuapokike' kan'nigpeike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti yamana'. Huaknopoe'eritaj yamana'.

Diostaj e'nigpeika' huadakda o'enok durugnopo'da o'neonhuahuika'apo.

³ Sue'mon huamanmadika'eri Jesucristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepi' kenpa'ti Diosen huamanmadika' pakhue' o'nepi' nogpa'da e'manmadika'ta' e'paknayo kenomey konig o'ne on'batia'pakapone. ⁴ Kenomey huakka'da ijnopoe'y nama'da on'nopoenig'a nopoe'hue' o'ne. Dakhue'NOPoada nogpa' nogpa' nama'da e'batia'pakta' o'deretpak. Huadiktaj e'batia'pakta' o'deretpaknok kenomeytaj on'peepo on'bahuadiayogka'apo, huayahuaya dakhuea' on'mana'apo, on'mahui'ia'apo nama'da huayahuaya on'matinopoe'apo. ⁵ Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopoe'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopoe'hue' huae'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katepi' ijmatoe'apoy nama'da on'nopoe. Kenomeytaj yabakhuati'. ⁶ Huakka' katepi' e'matoe'ta' pakhue' o'epo Diosen e'kika'nayo durugnana da o'unhuahuika'apone. ⁷ Ken e'si'poe'te katepi' matoe'hue'da o'uyne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o'eapone. ⁸ Huakka'da katepi' matoe'hue' e'eada appo yudtaereyo'da o'toe'po durugnada e'dik o'eapone. ⁹ Nogomeynayo huakka'nada e'matoe'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpeeapetpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' yagka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo. ¹⁰ Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' ogkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da ogka'depo Jesucristotaj o'noknopoe'denig'a o'nokbatikdepo pai'nanada on'no'po'unhuahua'.

Jesucristotaj daka'yanigpeika'po yaknopoika'.

¹¹ Onnayo Diosen huanigpeika'eri i'enok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' yae', dakhuea' kahue' yaika'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' yaepo daka' yanigpeika', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopoe'eriapi' dakhuea' egka'nayo huadiayahue' yaepo daka' yaknopoe'po yamana'. ¹² Oknopoe'hue' huae'eria e'tieriknayo, batikhue' yae'. Dakhuea' e'ka'ta' e'paknayo kahue' yae'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpeika'. Diosere durugda ijnoeonhuahuika'apoy diga' yaknopojka'. Huakka' aratbut on'peepo "Ijnopo'kore'uyyo Jesucristotaj yoknopojkay," o'na daka' e'mana'te "Doere yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa menuyne. ¹³⁻¹⁴ Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judíoen Huairi ijje'y," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpeika'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api' onahue'dik mo'ene. Jesucristo Huairi tiakhued ee'ted huadaknada yakika'. ¹⁵ Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o'epo kenyo'da huamananhua' huairitone' o'ika'nok. Kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya' gobiernoen huairi o'e. Huamata'mona'erien huairi o'e. Diosnayo huaboro' huairida o'ika'. ¹⁶ Diosyo'da bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Keyo be'api' huahuahue'dik o'ene. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuahue'da o'nika'. Oydapi' tiahuahue'dik o'nika'. Ke'nayo'da huadaknana da o'ika' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpeike' aya'tada Diosa kamananhua'huike'po.

¹⁷ Huakka'da huamatōe'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmatōey, huairi ijje_y, huadak ijje_y." Huata'da tinopōehue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmatōey katetapi' me'pukehue'dik ijje_y," nopōehue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda matōehue'dikda ya'neapet. "Oro'taj bo'tihuapokika'po Diosa dakhuapa bo'yokika'ne. Diosa dakhuapa be-yokika'apone," yanoknopōika'. Yamana'. ¹⁸ "Nogomeytaj huadakda yag'kika', yan'batihuapokikati', daknopo'da ya'nepo yan'bayokikati'." Kenda yamanika'. ¹⁹ Ken konig egkika'nayo Diosa 'urua'nanada o'matōika'apo kenpa'ti Diosere durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Ta'pote kenpa'da Timoteotaj ona'uyate.

²⁰ Diosa 'urudikda huakka' me'nopōeā'uayne. Daka' yadiktoika'. Daka' yanigpeika'. Daka' yamanmadikika'. Nogomey nama'da en'manbatia'pakonhua'te peehue' yamaika'. 'Urunanada o'nopōey nama'da on'batia'pakika'. ²¹ Kenomey 'urunanada ijnopōey on'nopōenig'a onte'ti Diosen hueretda eknopōe' oknopōehue' o'ne. Kenomeytaj peehue' yamaika', Timoteo.

Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO

Onte'ti Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Huadi'da Timoteo, do Pablo o'nigmadoya'ne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak hua'a o'nigbatia'pakme'ne. Iknopoepo o'nigpeeme'nok konig do'huedsi'po o'taene. "Jesucristotaj aya'ada o'noknopoepo aya'ada on'nigpeepo Diosere on'noonhuahuika'apo." Diosa be'pakpo do'taj bektie'ea'uyne, "Jesucristo huadak hua'a aya'tada yamanbatia'pakika'." Mena'po nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa me'ta'mona'uyne. Ontaj sion ijtiona'pakikay. "Apag Dios Huairia Jesucristoere 'urunanada katiokike'po, katinepahuike'po, kenpa'ti kanopo'noeyike'po," o'tiona'pakika'ne, sion.

Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'.

³ Diostaj do'hued adhuea'pane' on'nigpeika'uyate. Konigti Diostaj ijnigpeika'po daknopo'da ijjepe ijnigpeikay. Diostaj o'tiona'pakika'ne. "Timoteo daka' oknopoepo o'nigpeika', dakiti Dios. Daka' yatihuapokika' yanopo'teypakika'," o'tiona'pakika'ne. ⁴ Kenpa'ti a'nenda ontaj yokhua'denok suhue' i'epo i'huikon'uy. I'huikuynok kenda oknopoika'ne. Konigepo ontaj e'huahua'ta' ijpaki. E'ta'huadunhua'ta' ijpaki. A'durugpakya'po e'ta'huadunhua'ta' ijpaki. ⁵ Diostaj daka' iknopoika' yoknopoenkikay O'nen huamama Loida huaye Euniceere huakkuruda Jesucristotaj o'noknopo'e'uyate. Oy o'nakon Jesucristotaj iknopoika' daka' ijnopoey.

⁶ Konigepo Diosen Nokirega nogiti nogiti ontaj menopo'teypake'po betihuapokike'. Nogiti nogiti Diosen yakika'. Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Huakka' yamanmadika'. "Yan'nopo'korea', Jesucristotaj yanoknopo'e'." Yamana'ika'. A'nennada o'tibata'tepo kenpa'ti o'tiona'pakuy. E'tiona'pakde'te Diosa menopo'to'e'uyne. Huaboa'da o'tihuapokpo o'nopo'teypakuy. Huadak hua'a e'manbatia'pak kenpa'ti e'manmadika' Diosen Nokirega betihuapokika'ne. Konigepo nogiti nogiti Diosen huadak hua'a yamanbatia'pakika'po yamanmadikika'. ⁷ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok me'pukhue' o'epo teynopo'da Diostaj nigpeika'dik o'ene, Huayahuaya di' o'maika'ne, kenpa'ti huadaky'o' huaka' o'nopoepo o'kika'ne. ⁸ Konigepo me'pukhue'ada Huairi Jesucristoen yamanbatia'pakika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo ijikay. Huabakuda' jakyo ee'pi' do'taj okbirahue' o'ene. Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhua'te mo'huadiayapone bo'tidi'keapone dakhuea'da mogka'apone. Pai'da e'nopo'e'ada okbatikhue'ada nogiti nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Diosa menopo'teypakapone. ⁹ Oro' dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'nopo'yare'uynok kenpa'da bueyhue'dik o'epone. "Huadak yag'kika' kenpa'ti do'huedyo'da yag'kika'. On'tihuapokika'apone." Diosa mona'ne. Diosere o'noonhuahuika'apoy. Oro'ada huadaknanada o'kika'nok Diosa nopo'yarehue' mo'ene. Diosada di'nanada mo'epo kenpa'ti bo'pakpo oro'en dakhuea' e'ka bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. A'nennada huadari kahued siokpoere kahued Diosa oa'po, "Aratbut dakhuea'

huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po do'huedsi'po ijmanigta'mona'apoy." Diosa a'nennanada oa'uyate. ¹⁰ Ken oynayo Diosa di' mo'ene oknopoe'dik o'ene. Kena'po oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristo o'si'poepo, o'kerekepo o'manmadika'po, o'batihuapokika'po, aya'tada o'manigbuey'uyate. E'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyo o'tohua'uyate. Dios di' mo'epo kenda mo'nigka'uyne oro'taj. Kenda huadak hua'a o'e, oknopoe'y. Oknopoe'po kenpa'da bueyhue'dik o'epo Diosere o'noeonhuahuika'apoy.

¹¹ Huadak hua'a kamanbatia'pake'po, Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po. Diosa me'ta'mona'uyne. "Judío ehue' e'huae'taj yamanmadika'." Diosa mena'uyne. ¹² Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok aratbuta dakhuea' me'nogkika'ne. Huabakuda' jakyo e'kuda'tada birahue' ijje'y. Pai'da e'nopo'eada birahue' ijje'y. Huadakda o'e Dios. Teynanada o'e. "Huadak hua'a yamanbatia'pakika'." Mena'uynok Jesús nogok e'tiakde'te do'taj be'tihuapokika'apone be'to'eika'ne daka'yoknopoe'y.

¹³ Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj buttida hua'a on'madikika'ne. O'peonhuahuika'ne, Timoteo. Do'hua buttida e'manmadika'taj yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' yae'. Jesucristotaj daka'yaknopoika'po, Diostaj di' yaika', kenpa'ti aya' Jesucristoen huaknopoe'eriomeytaj di'yamaika'. ¹⁴ Diosen Nokirega' mo'nopo'toene. Diosen Nokirega' be'tihuapokpo Diosen buttida hua'a me'nopoea'ne daka'yaknopoika'po daka'yamanmadika'. Batikhue'da yaknopoika'po yamanmadikika'.

¹⁵ Huakka' Asia huadaribayo huaknopoe'eria do'taj me'nokhuame'ne. Kenda i'nopo'e. Figelo Hermógenesere me'nokhuame'ne. ¹⁶⁻¹⁸ Onesiforonayo kirigayo' be'ta'huadikame'ne. Me'nopo'noeyagkikame'ne. Do'te huabakuda' jakyo behuati-akikame'ne. Do'taj o'tiahuaypo okbirahue' me'ika'uyne. Roma huakka' jakyo huaboa'da o'tiakdepo be'ukonhua'po be'ukpo be'huahuayme'ne. Kenpa'ti a'nenda Efesoyo oro'omeytaj huakka' bo'tihuapokika'uyne i'nopo'e. "Onesiforotaj yatinepahui'po dakhuea' e'ka'yakkahuea'. Ke'nen huabettaj yatinepahui'po yabakkahuea'. Jesucristo onte'ti e'tiakte Onesiforotaj katinepahuie'po," ijtiona'paki.

2

Jesucristoen huadak sorotataj yaika'.

¹ Konig do'huedsi'po o'taene, sion. Jesucristotaj daka' iknopoika'nok Diosa daka' menopo'teypakike'. Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios be'tihuapoke'po. ² A'nenda Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhua'po huakka'tada ijmanmadikika'uy. Do'hua e'manmadika' me'peika'uyne. Do'hua e'manmadika' nogomey huaknopoe'eritakon daka'yamanmadika'. Ken huabokerekomey daka' Jesucristotaj yan'ingpeika'apet okbatikhue' ya'neapet kenpa'ti nogomeytaj manmadikika'dik ya'neapet, kenomeytaj yamanmadikanhuati'.

³ Sorotataj menokanig pai'da o'nopo'ika'. Huadak sorotatanayo pai'nanada e'nopo'ika'ada monhue' o'ne. Konig huadak sorotataj yaika', Timoteo. Jesucristotaj iknopo'enok kenpa'ti i'ningpeika'nok aratbuta dakhuea' egka'te kenpa'ti pai'da e'nopo'epi' oknopoe'batikhue' yae'.

Monhue' yae'. ⁴ Kenpa'ti sorotatanayo huakupete bahuayikahue'dik o'ne, huakupete katepi' sigpi' kakahue'dik o'ne, ta'bapi' kakahue'dik o'ne. Sorotataj ke'nen huairitayo'da nigpeika'dik o'ne. Oro'omeykon konig sorotataj o'epo oro'en huairi Jesucristotaj mon'nigpeika'. ⁵ Kenpa'ti huake'te'eri nog huake'te'eriere o'ketpo huakkuruda jakokyeya'po ida okketpo. Gana agkaya'po e'ke'te' huairitaj nigpeika'dik o'e. Oro' konigti Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo daka' Jesucristotaj nigpeika'dik o'ene. "Huadakda i'kika'uy. Doere i'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'apone. ⁶ Kenpa'ti oro' Cristoen huamanmadika'eri konig ta'ba huaka'eri o'ene. Huairitaj ta'ba huanigka'eri ogkika'po huakkuru aypo e'boyogte bape'dik o'nika'. Oro' konig ta'ba huaka'eri ee'nayo Diosa oro'takon huakkuruda 'urua'nanada mo'ea'apone. ⁷ Kenda huaboa'da ona'ne daka' yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da menopoenka'apone.

⁸ Jesucristotaj yanopoepo Jesucristo David Huairien adhuea' huayayo o'epo e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda huadak hua'a aya'tada ijanbatia'pakikay. Aratbuta Jesucristotaj o'noknopoepo on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakika'nok huakka'mon do'taj menhuadiayne. Dakhuea' menogkika'ne, huabakudaj jakyo megkudika'ne. Dakhuea' huaka'erionig pai'da ijnopo'ey. Donayo huabakudaj jakyo ee'pi' nogya' nogya' huabada nog huaknopoeria Jesucristoen huadak hua'anayo on'manbatia'pakika'. ¹⁰ Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopo' kenpa'ti huanopo'korea' huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate. Huakka' Jesucristotaj kanoknopo'po kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po Diosere kan'noeonhuahuike'po pai'nada e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue' yoknopoepo batikhue' ijikay.

¹¹ In buttida huadik o'da'ika' aratbuta: Oro' Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'epo e'bueynayo kenere o'noeonhuahuika'apoy. ¹² Cristotaj oknopoepo pai'da o'manopo'epo batikhue' ee'nayo Cristoere huairi o'ea'poy. "Jesucristotaj oknopoehue' ijjejey." Oro' ea'nayo Cristotaj oknopoehue'da huae'eritaj "Do'huedsi'po ehue'da mo'ene." Oro'taj mona'apone Diosa. ¹³ Jesucristotaj eknopoebatikpi' kenda Cristoa mona'uynig o'ka'apo. Kenda oa'uypo o'ka'apo. Nogpa'da adhue'dik o'epo o'ka'apo.

Huaknopo'eritaj daka' yamana'ika'. Diostaj daka' yanigpeika'. Daka' e'nigpeika'te, "Daka' o'nigpeika'ne." Diosa mena'apone.

¹⁴ Jesucristotaj huaknopoeria o'noknopoepo on'bueydepo Cristoere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj mo'noknopoepo batikhue' mo'ne. "Cristotaj oknopoehue' ijjejey," ahue'dik o'ene. Kenda Cristo oa'uy o'ka'apo. Kention huaknopo'eritaj onte'ti onte'ti yamanika'. Kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a maboyikahue'dik mo'ne. Kenda hua'a e'maboi'ika' 'urunopoa' ogkikahue'dik mo'ene. Kenda hua'a be'api' on'peika'po Jesucristotaj eknopoika'ada batikdikpi' onte'ti dakhuea' kika'dikpi' o'neapo. Huaknopoeria 'urua'nanada kan'batia'pakike'po Diosa o'pak. ¹⁵ Diostaj daka' yanigpeika'po Diosen buttida hua'a butuknanada yamanadikika'. Diosen daka' i'manmadikika'po "Huadakda i'manmadikika'uy." Diosa mena'apone okbirahue' i'ea'po Diostaj. ¹⁶ Keyoda i'ika'nig keya' nama'da huamanmadika'eri o'nika'po

dakhue'da on'batia'pakika'. Manigpeehue'ada konigti batia'pakhue' yae'. Nama'da huamanmadika'eria nama'da on'batia'paknok Jesústaj huaknopoe'eri sig o'noknopoebatikonhua'apo nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. ¹⁷ Nama'da on'manmadika'nok nogya' nogya' huakka'ada on'nigpeepo Jesústaj eknopoe' sig sig o'noknopoebatikonhua'apo. Himeneo Filetoere nama'da huamanmadika'eri o'nepo ¹⁸ Jesucristotaj buttida huadik o'noknopoebatikdepo huaboa'da nama'da on'manmadika'de. "Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyde' kurudyo Diosyo on'mabehuikde'uyate kenpa'da o'ene." Kenda nama'da on'manmadikika'. Huakka'ada on'peedeipo onte'ti Jesústaj oknopoehue' o'ne. ¹⁹ Diosen buttida hua'a o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eaipo. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri okbatikhue'ada o'noknopounhuahuika'apo. "Diosen hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'makie'." Diosba' kenpa' oa'. "Aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eri dakhuea' onte'ti kahue' ka'ne'po," Diosa oa'.

²⁰ Huakka'mon Jesúsen huaknopoe'eri e'nopo'korede'te 'urunopo'da Apag Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj on'durugpaka'ika'. Kenomey konig huairien 'uru plato' o'ne. Konig huairien oro huakupe plato' konig o'ne. Nog huairien' batiakte on'batobape'po 'uru oro plato' huage'te on'bape'ika'. Nog huaknopoe'eria Jesúsen sue'da o'noknopoe dakiti nigpeehue' o'nenok Diosa batodurugpakhue' o'mae. Konig sorok koso o'nepo konig huakka'tehue' o'nepo konig oktig tajpo konig huaena' o'ne, be'api' pakhue'dik o'ne. ²¹ Diosen 'urunada e'ka'ta' e'paknayo 'urunopo'da ika'dik o'ene huadaknada nopojika'dik o'ene, huadakda kika'dik o'ene, "Do'taj bekkahuea'," tiona'pakika'dik o'ene, kenyo'da huadakda o'kika'po 'urua'da Diostaj o'nigpeika'po Diosenyo'da o'epo, Diosa oro'taj durugnanada mo'eaipone.

²² Huaboa dakhuea' e'ka'ta' huakka' on'nopojika'po dakhuea' e'ka' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yae'. Dakhuea' e'ka' nopoehue' yae'. Huadak e'ka kenpa'ti kenda Diosa o'pak kenyo'da yanopoeipo yaeretpakika'. Huakka' yapakpo Diostaj daka' yaknopojika'po yanigpeika'. Huakka' yapakpo aratbuttaj di' yamaika'. Huakka' ya'pakpo huaknopoe'eri aya'tada yamanoeynoeyika'. Nog huaknopoe'eri 'urunopo'da Diostaj daka' on'nigpeika' daka' on'tiona'pakika' kenomeyere 'urua'da yag'kika'. ²³ Sue'da huaknopoe'eri o'nika' kenteda i'ika'ne. Huakka'dikda on'batia'pakika'nig'a nama'da on'batia'pakika'. Ida huayahuaya on'bahuadiaypo on'batoare'ika'. Kenomeytaj manpeehue' yae'. ²⁴ Oro' Jesucristoen huanigpeika'eri o'epo Diosen huadak hua'a huamanmadika'eri e'ea'da o'diaypo batoare'ikahue'dik o'epo aya'tada daka'da manbatia'pakdik o'ika'po daka' manmadika'dik o'ene. Nogomey dakhuea' egka'te bahuadiayonhue'dik o'ene. ²⁵ Hueretda huaknopoe'eri e'ada nama'da o'noknopoeipo Diosen buttida hua'a e'peeta' pakhue' o'nika'. Nopoenkahue' o'nepo toto'taj on'nigpeika'. Dakteynopo'da yaepo buttida hua'ayo' daka' yamanmadika'. Daka' i'manmadika'po kirigayo' yamationa'pakpo Diosa kamanopo'kore'po buttida hua'a ka'noknopoe'po. ²⁶ E'nopo'korede'te onte'ti toto'taj nigpeikahue' o'nepo Diostaj huaboa'da on'nigpeika'apo.

Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhue'yo' on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'apo.

¹ Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhuea'nanada ogkika'apo. Ke'poda o'eapo. Kenoka' aya'ada Diostaj oknopounhuahue'dik o'neapo. ² Huata'da di'nanada o'neapo. Huakupe huakka' o'deretpakika'apo. 'Uruda ijje' kenpa'da on'nopoika'apo. Huadakkanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Huadakkanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj huayeeretaj manigpeikahue' o'neapo. Nogomeya' huadak on'manigkika'nig'a "Dakiti" manahue' o'nika'apo. Diostaj pakhue' o'neapo. ³ Nogomeytaj di' maehue' o'neapo. Matinepahuihue'da o'neapo. Manoeynoeyhue' o'neapo. Bakkahueahue' o'neapo. Dakhuea' on'mahui'ia'apo. Katetapi' o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da dakhuea' on'magka'apo. Huadak huaka'erimeytaj on'bahuadiayapo ⁴ Huadi'da on'taene e'mana'ada dakhuea' on'magka'apo. Daka' oknopohue'ada dakhuea' on'magka'apo. "Huairi ijje'." "Huadakkanada ijje'." "Huakka' ijnopoey." Nama'da on'manbatia'pakapo. Diostaj pakhue'da o'nepo huamai'hue' e'mamayika'ta' o'deretpakapo, baile o'deretpakika'apo, kenpa'da e'durugpakta' o'deretpakika'apo. ⁵ Onere yan'batadi'kea'apetpi'. Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj mon'madika'apetpi', kenda e'ka'ada "Dios teyhue' o'e. Aratbuttaj batihuapokhue'dik o'e. Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj noyhuadahue'dik o'e Dios." Aratbuttaj mana'dik o'neapo.

Kenomeytaj yamakika'. ⁶ Sue'damon nama'da huamanmadika'eri o'nepo Diostaj nama'da e'manmadika' on'manmadikika'. Nama'da on'manika'po nogen jakyo on'kudika'po ettone'taj nama'da on'batia'pakpo engaña ogkika'. Kenomey ettone'a ida nama'da e'manmadika' o'noknopoika'po nama'da on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'. ⁷ Kenpa'ti inomey ettone' huabodik e'manmadika'taj en'peika'ada Jesucristoen buttida hua'a nopoenkahue'dik o'nika'. ⁸ A'ennanada botta' tidig huaka'eri o'nika'uyate. Janes Jambresere o'nika'uyate. Egipto gobierno huairia Moiséstaj nigpeehue' ka'e'po tidig ogka'uyate. Ken konig nama'da huamanmadika'eri ogkika'po. Jesucristoen buttida hua'a oknopohue' yane' nama'da on'manika'apo. Nama'dayo' on'nopoika'po buttida hua'a o'manmadikikay e'mana'ada Diosen nama'nada on'manmadika'apo. ⁹ Sue'da huakka'mona on'manigpeeapo. Idada nama'da on'manmadikanhua' aya'ada on'maknokotpo on'manigpee'batikapo. Konigti a'ennanada Janes Jambresere nama'da on'batia'pak'uyate. Aratbuta ida on'maknokotpo on'manigpee'batik'uyate.

Kene'huaya' Timoteotaj ona'uyate Pabloa.

¹⁰ Diosen Jesucristoenere buttida hua'a o'manmadikika' daka' o'tinopoene, sion. Diostaj o'nigpeika' o'tinopoene. Kenda Diosa o'pak o'kika' o'tinopoene. Diostaj o'durugpakika' o'tinopoene. Diostaj Jesucristoeretaj daka' oknopoika' o'tinopoene. Be'api' oknopohue' o'neonhuahuika' kenomeytaj idada bahuadiayonhue' o'ika' o'tinopoene. Do'taj dakhuea' e'nogka'tada diayhue' o'ika' o'tinopoene. Aratbuttaj di' o'maika' o'tinopoene. Pai'da e'nopo'unhuahuada oknopoe'batikhue' o'ika' o'tinopoene. ¹¹ Huabokereka dakhuea'da

me'nogkame'ne. Pai'nanada ijnopo'enuahua'mey. Antioquia huakka' jakyo kenpa'ti Iconio huakka' jakyo kenpa'ti Listra huakka' jakyo huabokereka dakhuea'nada menogkame'ne. Huakka' pai'nanada en'nopo'eanhuahua'tada Diosa be'tihuapokonhuahuame'ne. Kenda aya' o'tinopoene, sion. ¹² Kenpa'ti aya'da Jesucristotayo'da huanigpeika'eritaj oknopoehue' huae'eriomeya dakhuea' on'magka'apo kenpa'ti pai'da on'manopo'ea'apo. ¹³ Huabokerekomey eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhue'da o'nepo da huaa'eri o'nepo nogiti nogiti dakhue'ada on'nopo'ea'apo. Nogiti nogiti dakhuea' on'magka'apo. Da on'mana'ika'apo kenpa'ti nogtakon nama'da on'maknopoe'apo.

¹⁴ Kirigayo' dakhuea' egkika'tada do'a on'mandikanhuame'ne kenda batikhue'da yaknopoika'. Jesucristoen buttida hua'a on'madikanhuame'nok kenda daka' yaknopoeonhuahuika'. ¹⁵ On huasi'poedada Diosen hua'ataj i'peika'uy. Diosen hua'a i'peepo Diostaj Jesucristoeretaj iknopoe'uy. Jesucristotaj iknopoenok Diosa o'nopo'korea'po o'nopo'yarea' kenpa'ti Diostaj kirigayo' e'nigpeika' huadak huakika' Diosa betihuapokika'ne. ¹⁶ A'nenanada Diosen huamanbatia'pakeria mo'nigmadoya'uyate. Nogok nogok Diosenba' mo'nigmadoya'uyate. Diosa o'manopo'ea'nok mo'nigmadoya'uyate. Nogomeytaj Diosen buttida hua'a huamanmadika' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne. Diosen hua'a bokitibutukea'ika'ne. Dakhuea' o'kika'nig ke'na mo'nopo'ea'ne. Huadak e'kika' kenpa'ti Diostaj e'nigpeika' Diosenba'a mo'manopo'ea'ika'ne. ¹⁷ Ken aya'ada Diosen huakadhua' Diosenba'a daka' mo'nopo'ea'ika'ne. Aya' huadak huakadhua' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne.

4

¹ Onte'ti Jesucristo Huairi o'tiakapo. Aya'tehuapa'da huakhuairi o'epo o'tiakapo. Aya'ada on'nigpeika'apo. Aratbut e'noetaj e'bueytakon dakhuea' e'kika'nayo Jesucristoa kenpa'da dakhuea' mogka'apone. Ken Jesucristo Dioserea me'pee'po 'urua'da ona'ne, sion. ² Menokapi' aratbut egkupopakte Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. E'peeta' en'paknayo e'peeta' pakhue' e'ne'tadapi' Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. Batikhue'da kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig nopo'korea'dik mo'ene. Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene." Kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig yan'batik yan'nopo'korea' huadaky'o'da yag'kika'po Diostayo'da yan'nigpeika'." Huaknopoe'eritaj kirigayo' yamana'ika'. Kirigayo' yamanmadikika'. ³ Nogok huakka' huaknopoe'eri buttida e'manmadika'taj pakhue' o'neapo. Huamanoeanhua'diktaj pakhue' o'neapo. Huadakda huaka' e'manmadika' pakhue' o'neapo. Nama'da huamanmadika'yo'da on'eretpakapo. ⁴ Buttida e'manmadika'taj onte'ti peehue' o'neapo. Adhuea'pane'en en'batia'paktaj huakka' on'peika'apo. ⁵ Onnayo, daka' yanopoika'po huadaky'o' yakika'. Pai'da e'nopo'epi' daka' Jesucristotaj yaknopoika'. Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada yamanbatia'pakika'. Katepi' ka'dik i'epo kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne, Timoteo.

⁶ Diostaj daka' yoknopoika'nok ida huabokerekomeya do'taj men'arakaponok ida bueydik ijjeapoy. ⁷ Batikhue'ada 'urua'da Diostaj ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a batikhue'da ijmanmadikanhuahuikay. Toto'taj nigpeehue' ijikay. Aya' Diosa mena'uyng

kenda ijkadhuahuikay. ⁸ Konigepo konig “premio” kurudya’ Diosa me’noeanhuahuika’apone. Jesucristo Huairi e’tiakde’te kurudya’ me’noeanhuahuika’apone. Oro’ huadakda e’kika’nayo Jesucristoa huadakanada mogkika’apone oro’taj. Konig “premio” e’yok Jesús Huairi huadakda huamanoeynoeyeria huakka’tada o’manoeanhuahuika’apo kurudya’. Aya’ Jesucristotaj on’maboika’po aya’tada o’manoeanhuahuika’apo kurudya’ Diosere.

Timoteotehuapa’yo da o’batia’pak Pabla.

⁹ Idamon behuatiak, sion. ¹⁰ Demas doere o’ika’nig’a do’taj e’tihuapokika’ada katetapi’ o’batiahuayika’nig kenda huakka’ o’pakpo bekuhame’ne Tesalónica huakka’ jakyo. Kenpa’ti Crescente Titoere doere o’nika’nig’a e’tihuapokika’da Crescente Galacia huadaribayo bekuhame’ne kenpa’ti Titoa bekhua’po Dalmacia huadaribayo o’huame’. ¹¹ Lucasyo’da doere o’ika’. Marcostaj yaukpo yahuahuaypo iyoda onere yan’tiak. Ke’nanayo e’manmadika’te tihuapokdik me’eapone. ¹² Efeso huakka’ jakyo Tíquicotaj ijta’mona’mey. ¹³ Kenoka’ yatiakpo do’hued yudtaj be’tatotiak. Troas huakka’ jak Carpoen jakyo ijjeanmey. Kenpa’ti do’hued beroba’ be’tatotiak.

¹⁴ Alejandro sirosot huaka’eri o’e. Do’taj ke’na dakhuea’ megkame’ne. Dakhuea’ o’kame’nok oro’en Jesús Huairia castiga ogka’apo. ¹⁵ Keyoj ontakon dakhuea’ megka’apetpi’. Jesús en huadak hua’a o’manmadikika’nig kennayo pakhue’nanada o’e.

¹⁶ A’ennada huakkuruda Romayo huakka’ jakyo huairitaj ijbahuahua’po dakhuea’ kahue’ ijikay. Ijmana’po Jesucristoen huadak hua’ayo’da ijmanmadikikay. Kenda huadak hua’ayo’da nogyo nogyo ijmanmadikikay. Roma huairitaj ijmana’mey. Roma huairitaj e’mana’te nogtiapi’ ehue’ doere men’tobome’ne. Be’api’ tihuapokhue’ me’neme’ne. Aya’da me’nokhuame’ne. Diosa kabakkahue’po castiga magkahue’ kamae’po. Kenda ijpaiki. ¹⁷ Roma huairitaj e’mana’pakte Jesús Huairia be’tihuapokme’ne. Diosa be’tihuapokika’nok aya’ judío ehue’ aratbuta kan’mapee’po Jesucristoen huadak hua’a ijmanmadikanhuamey. Sue’ada do’taj diga’ men’huadiayme’ne. E’arakta’ en’tipaktada Diosa be’tiokame’nok arakhue’ me’neme’ne. ¹⁸ Dakhuea’ egka’ta’ Diosa be’tiokika’apone. Diosere kanoenhuahuike’po me’tojika’ne “Dios uruda o’ika’.” Mon’batia’pakonhuahuika’.

Pabla o’kuhuitdepo kene’huayq’ o’dikta’mona’po.

¹⁹ Priscataj Aquilataj kenpa’ti Onesiforoen huabettaj ijmanigdikta’monay. ²⁰ Erasto Corintoyo o’yahueme’. Tróximo dakhue’ o’eme’nok Melito huakka’ jakyo ijjeanmey. ²¹ Huahuijok tiakhued ee’te tiakdik ee’nayo do’taj yatiakti’. Huakka’a mo’dikta’mona’ne, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, aya’ huaknopoe’eri huama’buya mo’nigdikta’mona’ne.

²² Ontaj Jesucristo Huairia kanopo’teypakike’po kenpa’ti aya’ Efeso huaknopoe’eriomeytaj daka’ kamatojike’po ijtiona’paki. Kenda do Pabla ona’ne, ken.

TITO Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Pablo do ijje. Diosen ijjeпо Diosen huanaba' Diosenyo'da ijjikay. Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eritaj buttida hua'a kamaknopoe'po nogiti nogiti buttida hua'a kamaknopoe'po kenpa'ti kagkike'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eri Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kenda Diosen huabaktie'ea'eritaj daka' kamanopoe'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosere huaknopoe'eri on'noeonhuahuika'apo Diosa oa'uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa'uyate. Diosnayo da ahue'dik o'e. ³ Oyda Diosa e'manoeanhuahuika' hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo, Diosen buttida hua'a yamanbatia'pak. Diosa mena'uyne. Dios oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene. ⁴ In beroba' o'nigmadoya'ne, Tito. Do'a Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte iknopoe'uypo do'huedsi'po konig i'ene. Onere Jesucristotaj oknopoe'ne. Apag Dios kenpa'ti Huairi Jesucristoere on'taj metinepahue' menopo'durugpake'. Jesucristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene.

Creta huagkuta'mejyo huaknopoe'eritaj yamaboroayti' yabatihuapok. Pabloa Titotaj ona'uyate.

⁵ Creta huagkuta'mejyo nogyo nogyo huaknopoe'eri ogkupopakika'po a'tiona'pakya'po a'batadi'keaya'po Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'. Kenda do'hua kahue' ijje'uyunig yadakeati' kenpa'ti Cretayo huaknopoe'eritaj aya' huairitone'taj oktie'ea'hued o'nenok nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo nogbaya' nogbaya' Cristotaj huaknopoe'eri huatone' huairi huamanmadika'eri yabaktie'eati' konigepo Cretayo ontaj o'ean'uyne. ⁶ Be'api' huatone' huairi huamanmadika'eri a'eya'po dakyo' kika'dik ka'nike'. Huadakda o'e aratbuta tinopoika'dik o'nika'. Dakhuea' ogka'. Be'api' kenomeytaj bahuaahue'dik o'ne. Nogtida huatoe tojka'dik ka'ne'. Kenomeyensi'pokon Cristotaj huaknopoe' ka'nike'. Huatone' huairiensi'po huadakda ogkika'nok dakhuea' ogka', aratbuta bahuaahue'dik o'ne. Kenpa'ti huasi'poa huaojtaj huayetere on'nigpejka'nig onig. ⁷ Huaknopoe'erien huatioka'eri huairi Diosen o'nepo Diosen kika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne. Hua'enda e'nopoe'ta' pakhue' o'nika'. Kenomeynayo diayhue' o'nika'. Borracho ehue' o'nika'. Huabatuktukeri ehue' o'nika'. Huakupe huapakeri konig engaña huaka'eri ehue' o'nika'. ⁸ Esoeritaj jakyo kan'taye'po e'bae'ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadak ee'ta' on'pakika'. Huadakda e'kika'ta' on'pakika'. Daka' on'nopoe'po daka' ogkika'. Diosenba'taj on'nigpejka'. Daka' on'nopoika'po huadaky'o' ogkika'. ⁹ Buttida e'manmadika' daka' on'peedeпо oknopoe'ka'dik o'ne. O'noknopoe'po okbatikhue'dik o'ne. Nog huaknopoe'eri daka' kagkike' urudikda manmadikika'dik o'ne. Nogte nama'da o'noknopoe'ka'ngitaj huatioka' huairia on'manmadika'po nopo'korea'dik ya'neapetpi'. Ken konig huaknopoe'erien huatioka' huairi e'huae' yabaktie'ea'.

¹⁰ Huakka'da huamanmadika'eri o'nepo huakka'mon judío aratbut-tion huamanmadika'eri o'nenig'a buttida e'manmadika' e'nigpeeta' pakhue' o'nika'. Nama'da on'batia'pakika'. Aratbuttaj nama'da engaña on'magka'po on'manmadikika'. ¹¹ On'te'ti nama'da manmadikahue' ka'nike'po ighua'da yamana'. Huakka' huakupe men'yoke'po nama'da e'manmadikapa' on'manmadikika'po huaoj huaye huasi'popi' Cristotaj jeknopoe' on'batikdeme'te.

¹² Creta huagkuta'mejyo huae'eri huabokerek o'uyate. Huaman-batia'pakeri o'epo, "Creta aratbut da huaa'eri o'nika'. Dakhuea' magkika'dik o'nepo dakhuea' huaka'eri o'ne. Kenpa'da eretbapeta' on'pakpo e'baa'ta' pakhue' o'nika'." Oa'uyate. ¹³ Buttida oa'uyate. Konigepo Cristotaj huaknopoe'eritaj ighua'da yamanika'. On'te'ti daka' Cristotaj kanoknopoike'po ighua'da yamanikati'. ¹⁴ Judío aratbuten adhuae'pane'taj nama'da e'tia'pakonhuahua' kentaj nigpeehue' ka'ne'po oknopoe'hue' ka'nike'. Kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj pakhue' huae'eritaj nigpeeahue' ka'nike'.

¹⁵ Keneri aratbuttaj Diosa o'bakkahuea'nok daknopo' on'nopo'toepo, 'urunopo' on'toepo, katepi' on'nopoepo huadakda on'nopoepo, huadakda ogkika'apo. Katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'nepo, aya'da e'bape' huadakda o'e. Nogomeynayo dakhue'da o'nepo oknopoe'hue' huae'eri o'nepo, dakhue'da ogkika' dakhue'da on'nopoika' kenpa'ti katepi' huadak dakhue'pi' o'ea' nopenkahue'da o'nika'. ¹⁶ "Diostaj yoknopoey." Nama'da o'nona'nig'a dakhuea' ogkika'po Diostaj oknopoe'hue' o'nenigtaj aratbuta matinopoe'dik o'nika'. Konig dakhue'da tahuirigda on'makepo dakhue'da o'nika' nog aratbuta matinopoe'dik o'nika'. Diosba'taj nigpeehue'da o'nika'po katepi' huadak kahue'dik o'nika'.

2

Buttida e'manmadika' daka' oknopoe'dik o'nika'.

¹ Huaknopoe'eri huadakda kagkike' Diostaj durugpaka'dik ka'ne' Diosen buttida hua'a yamanmadikika'. ² Tone'bokerek huakka' hua-mai'hue mayhue' yanika'. Daka' yag'kika'. Huadakda yag'kika', daka' yannopoika', 'urua'da yag'kika', Cristotaj daka' yanoknopoika', Diostaj di' yanika'. Aya'tada di' yanika'. Aratbuta dakhuea' egka'nayo ida diayhue' yane'. Tone'bokerektaj yamaboroay. ³⁻⁵ Ettone' huatoe'taj di' kan'maike'po, huasi'potaj di' kan'maike'po, daka' kan'nopoike'po, huakka'da eretpakhue' ka'nike'po, 'urunopo' kan'nopotojke'po, jak huasi'poere daka' kan'tojke'po, huatoe'taj kan'nigpeike'po ettone'tone'a konigda Diosa o'paknok daka' kika'dik o'ne, mahuijahue'dik o'ne, huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne. Ken konig ettone'taj daka' yamaboroay. Ken konig ettone' e'kika'nayo Diosba'taj dakhue' huaahue'dik o'neapo, kenpa'ti Diosen Huasi'po Jesucristotaj dakhue' huaahue'dik o'neapo.

⁶ Tone'huabo dakteynopo'da yana'. Katetapi' e'toeta' eretpakhue' yanika'. Daka' yan'nopoika', yamaboroay'ika'. ⁷ Aya' ika'po, huadakda yakika'. Daka' i'kika'nok huabokerek ontaj on'tiahuayika'po konigti huadakda ogkika'apo. Yamanmadika'po buttida yamanmadika', huadakda yamanmadika', daka' yamanmadika'. ⁸ Ontaj dakhuea' huaahue'dik me'ne'po daka' yamanmadika', aya'da i'mana', huadakda

yamana'. Ken kenomey ontaj pakhue' o'nepo, ontaj on'tibira'apo dakhuea' huaahue'dik mo'ëapone. Aya'da huadakda i'manmadika'nok dakhuea' huaahue'dik mo'ëapone.

⁹ Huanaba'a huairitaj yan'nigpeika' yamana'. Huairia aya'da ena'te kenda yag'kika', yamana'. Kenda huairi o'paknig kagkike'. Huairitaj keje' onahue'ada yan'nigpeika', yamana'. ¹⁰ Huairitaj okbrehue' yanika' yamana'. Huanaba' katepi' huairien on'tamatoëpo daka'nada yan'tamatoika' yamana'. Huanaba' huaknopoe'eri huairien daka' egkika'nayo Dios oro'omeyen huamanoeanhuahuika'erien e'manmadika' hua'a huadakda o'e aya'ada on'nopoëapo.

¹¹ Aya'tada Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'po Diosa oro'omeytaj mo'nopoëa'uyne. ¹² Kenda o'nopoëpo dakhuea' kahue'dik o'ey o'nopoene. Kenpa'ti nogta' nogta' katepi' eretpakikahue'dik o'ey o'nopoene. Oy huadakda noika'dik o'ey o'nopoene Diostaj o'pakpo nigpeika'dik o'ey o'nopoene. ¹³ Diostaj o'nigpeëpo oro'omeyen huaboro' Diostaj oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristotaj oro'omeya ekpoe' o'nigika'po. E'tiakte durugda o'ëapone. Diosa bo'huatiakapone mona'uyne. ¹⁴ Aya' oro'omeyen dakhuea' e'ka' abakkahueaya'po a'manopo'yarea'ya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Oro'omey Diosen huabetonig a'matoëya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka' kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.

¹⁵ Kenda yamanmadikika'. Huaknopoe'eri huadak kagkike' i'ghua'da yamanika'. Jesucristo o'paknok i'ghua'da yamanika'. Kenomey nama'da egka'nayo "Yan'nopo'korea' Diostaj yan'nigpeë," 'utta'da yamana'. Daka' 'uruda e'huag' yamanmadikika' yamana'. Be'api' dakhuea' oa' tinopoëhue'dik mo'ëapone.

3

Kenda Creta huaknopoe'eri kika'dik yanika'.

¹ Gobierno huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huakka' jakyo huag'eri huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Katepi' huadakda e'huag' yag'kika'po okkahuehue' yane', yamana'. ² Be'tapi' gobierno huairitapi' dakhuea' bahuaa'pakhue' ya'nepo okkahuehue' yane', yamana'. Yan'manoëya'ika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huayahuaya di' yan'maika'po okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada daka'nada yan'matinopoe'. Creta huaknopoe'eritaj bakkahuehue' yane', yamana'.

³ Konigepo a'nenda Cristotaj oknopoe'hued ee'ted oro'omey konig Diostaj nopenkahue' huag'eri o'uyne. Diostaj nigpeëhue' o'ika'uyne. Nama'da huamanmadika'eritaj nama'da o'nigpeika'uyne. Konig katetapi' o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Nogomeytaj dig o'bahuahuayika'uyne. Huayahuaya o'bahuadiayika'uyne. A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne. ⁴⁻⁵ Nogoknayo Dios huadakda o'ëpo oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'ëpo di' mo'ene. Konig huakka' di' mo'ene. Mo'nopoëa'po mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. "Konig huadak mo'ene," Diosa mona'uyne. Katepi' huadak o'kika'nok Diosa nopo'yarea'ue' e'ëada mo'tinepahui'po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyennopo'

mo'nopo'koyoa'uyne. Konig onte'ti huaboa'da e'si'poë' Diosa ke'nen Nokireg boyo'ke'uynok oro'omeytaj kamanopo'toike'po boyo'ke'uyne. Ken konig huabonopo' o'ëpo Diostaj noeonhuahuika'dik o'ëapone.

⁶ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' Huamanopo'yarea'eri Jesucristo mo'nigbuey'uynok kenpa'ti mo'nigtiona'pakika'nok Diosa oro'omeytaj mo'nopo'yarea'uyne.

Oro'omeytaj ke'nen Nokireg dakhuapa boyo'ke'uyne. ⁷ Dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "Huadak mo'ene," mone'po Diosa huakka' di' mo'uyne. Huakka' mo'matinepahui'uyne. Konigepo Diosere o'noeonhuahuika'apone oro'omey ekpoë' o'nigika'ne.

⁸ Kenda ona'nig buttida o'ë. Buttida o'ë daka' yanopoëpo huaknopoe'eritaj daka' yamanika'. Huaknopoe'eri daka' o'noknopoe'po huadaknanada kagkike' ighua'da yamanika'. Kenda huadakda ogkika'po aya'tada huadakda o'neapo kenpa'ti aya'tada on'batihuapokapo. ⁹ Nama'da batia'pakhue' ka'nike', konig huasegada eapa' batia'pakhue' ka'nike', adhuea'pane'taj batia'pakonhuahuikahue' ka'nike', Moisésen hua'ataj dakhuea' tia'pakhue' ka'nike'. Kennayo dakhue'nada o'ë.

¹⁰ Be'api' nama'da e'manmadika'nayo huaknopoe'eritaj ya'bapoespaka'po "Onte'ti nama'da manmadikahue' yae'." Huaknopoe'eritaj poespakahue' yae'," yana'. Batikhue' ee'nayo onte'ti "Yabatik," yana'. Batikhue' ee'nayo kentaj yaenpo ke'na onte'ti huaknopoe'eriere kupopakhue' kaë'. ¹¹ Konigepo nama'da oknopoe'po Diostaj dakhuea' o'ka' i'tinopoë.

Pabloa Titotayo'da ona'uyate.

¹² Onte Artemastaj Tíquicotapi' ijta'mona'apoy. Ekyede'te Nicópolis huakka' jakyo yatiakti', do'te yatiakti'. Ayo Nicópolis juju' huae'ok ijika'apoy. ¹³ Apolostaj kenpa'ti gobiernoen hua'a huanopoë'eri Zenas-taj huakka' yabatihuapok. Kanhua'udhuahue'po kenomeytaj aypopi' huakupepi' katepi' on'pak yabayokti'. ¹⁴ Nog huaknopoe'erien katepi' aypopi' taehue' ee'nayo huaknopoe'eri huama'buy huadak kanigkike' kenpa'ti kan'bayokike'. Daka' yamanopoea'ika'.

Saludos o'manigta'mona'uy Diosa daka' kamagkike' ona'uyate.

¹⁵ Ayada iyo doere o'nepo saludos o'manigdikta'mona'ne. Oro'omeyen huadi'da huaknopoe'eritaj saludos yamana'. Diosa aya' opudomeytaj daka' kamagkike', ken.

FILEMÓN

Filemóntaj Pabla o'nigmadoya'uyate.

Filemóntaj Pabla o'nigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjeý. Cristo Jesústaj ijnigpeika'po Roma aratbuten huabakuda' jakyo ijikay. Do'hued huama'buy Timoteoere ijjeýo o'nigmadoya'ne. O'na Filemón huadi'da o'ene, oro'omeyere huadak hua'a huamanbatia'pakeri i'ene. ² Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri o'nen jakyo ogkupopakika', kenomeytaere o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti oro'omeyen huaidpo Apiataj Arquipotakon o'nigmadoya'ne. Arquipo konig Cristoen huanaba' oro'ere huadak hua'a o'manbatia'pakika'. ³ Oro'omeyen Apag Diosere Huairi Jesucristoerea opudomeytaj o'matinepahui'po mo'nopo'durugpake'po mo'nopo'noeye'po.

Huaknopoe'eritaj Filemóna di' o'maika'po Huairi Jesústaj daka' oknopoika'ne.

⁴⁻⁵ Diostaj huaknopoe'eri aya'tada on Filemón di' i'maika' kenpa'ti Huairi Jesústaj daka' iknopoika' o'tipee'uyyo Diostaj ijtiona'pakpo do'hued Diostaj dakiti yona'ikay. ⁶ Huairi Jesústaj daka' iknopoika'nok aratbuta 'urua'nanada o'noknopoika' kenpa'ti Cristotaj on'erepakpo daka' on'nigpeika'. Cristo Jesústaj o'noknopoe'epo durugda o'neonhuahuika'apo kenpa'ti Diosa daka' mo'nigkika'apone kan'nope'po ijmanigtiona'pakikay. ⁷ Huakka' huaknopoe'eritaj di' i'maepo i'batihuapokika'nok nogiti nogiti daka' Diostaj o'noknopoe'. Kenda ijtipee'epo Diostaj nogiti durugda ijjeý kenpa'ti nogiti Diosen e'kika'ta' ijpaki.

Konig do'taj oe'uyng, konigti o'nen huanaba' Onésimotaj daka' yae'ti' Pabla Filemóntaj ona'uyate.

⁸ Cristoen huata'mona'eri ijjeýo "Onésimotaj daka' yae'," ona'dik ee'pi' o'enig'a ⁹ di' i'maika'nok "E'paknayo Onésimotaj daka' yae'," ona'ne. Do Pablo ijjeý. Tone'bokerek ijjeýo Jesucristotaj huadak hua'a ijmanmadikika'po oyda huabakuda' jakyo ijikay. ¹⁰ "Onésimotaj 'urua'da yae'." Kenda huakka' ijpakpo ona'ne. Iyo huabakuda' jakyo ijjeýo Jesucristotaj do'hua e'manmadika'te oknopoe'uyng Onésimo konig do'huedsiponig o'e konig ke'nen huaojonig ijng'uyngok.

¹¹ A'nenda Onésimo o'nen huanaba'a ontaj nigpeehue' e'eada oynayo ontaj kenpa'ti do'taj e'nigpeeta' o'pakika'. Oy Cristotaj huaknopoe'eri o'epo ontaj e'nigpeeta' o'pak. ¹² Onte kahue'po ijta'monay. Onésimotaj 'uruteda yaeti'. Konig do'huednopo' o'nigta'mona'nigtaj di'nanada Onésimotaj yae'. ¹³ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uyngok bokudame'nok huabakuda' jakyo ijjunhuay. On iyo ee'nayo do'taj o'tihuapokika'ayetng'a iyo ehue' i'enok ontehuapa' o'nen huanaba' Onésimo do'taj be'tihuapokike' do'hua e'pakada ¹⁴ "Katihuapoke'po me'tatoe'," onahue' o'uyngok kenpa'ti kenta' i'paketpi' onte ijnigta'mona'apoy. Katepi' do'taj nigka'dik me'ene ena'ta' pakhue' o'ene. ¹⁵ Diosa o'paknok oy kenpa'ti nogok nogok onere onte'ti Onésimo o'unhuahuika'apo konigepopi' ontaj sue'da huapuugte o'bakhua'uyate. ¹⁶ O'nen huanaba' i'taeonhuahuika'aponig'a huanaba'yo'da ehue'dik

i'ta_əpo. Konig o'nen huadi'nanada huama'bueykon i'ta_əpo. Do'hued huama'buy konig i'ta_əpo huakka' di' ij_əy. O'nanayo Onésimotaj nogiti di' yae'. Ken o'nen huanaba' i'ta_ə nogiti di' yae'. Ken Huairi Jesucristotaj huaknop_əeri huama'buy o'eno_ə nok nogiti di' yae'.

¹⁷ Ken Jesucristotaj oro' onokteyo' oknop_əpo konig do'taj daka' be'ika'nig konigti Onésimotaj daka' yae'. ¹⁸ Ontaj a'nenda Onésimo dakhuea' eka'nayo dehuea' ee'nayopi' do'hua o'yokapone. ¹⁹ Do Pabla huaba'a o'nigmadoya'ne. Kenda Onésimo dehuea' o'epo ontaj o'yokapone. Jesucristoen huadak hua'a ontaj ona'uynok iknop_əpo Diosere i'noe_ənhuahuika'apo. Konigepo do'taj dehuea' o'ene. Kenda on i'nopo_əika'nok onahue'dik o'ene. ²⁰ Ee', eg' do Huairi Jesústaj yoknop_əpo do kanopo'durugpake'po huaknop_əeri huama'buy i'epo Onésimotaj daka' yade'ti'.

²¹ Kenda ona'nig i'nigp_əepone daka' ijnop_əpo o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti nogiti menigka' ena'nayo o'nigka'apone daka' ijnop_əy. ²² Onésimotaj ee'te kenpa'ti do'taj o'nen jakyo adkorepen huatay daka' menigkati'. Do'tehuapa' on'tiona'pakika'nok Diosa me'oro_əkapetpi'. Ij_əro_əkpo opudomeytaj huahua'dik ij_əapetpi'.

Saludos on'manigdikta'mona'po kenpa'ti Huairi Jesucristo daka' kan'ma_əke'po.

²³ Epafras Cristo Jesústaj oknop_əenok kenpa'ti o'nigp_əika'nok doere huabakuda' jakyo o'epo opudomeytaj saludos o'manigdikta'mona'.

²⁴ Marcos Aristarcoere Demasere Lucasere doere huadak hua'a on'manbatia'pakika' saludos o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa opudomeytaj daka' kamanike', ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS Hebreo aratbut huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

¹ A'nennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' o'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut o'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopoea'po nogda nogda o'manopoea'po konig e'bayorokte o'manopoea'po Diosen huata'moneria o'manopoea'po Diosen Nokirega o'manopoea'uyate. ² Oynayo kene'huaya' huame'noe o'e. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuayne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamatoike'po aya'da Diosa o'yokuyate. ³ Dios huakjeytone'onig o'epo 'urua'nanada o'e. Diosen Huasi'po konig Dios eynanada senognanada o'epo, konig Dios o'ika' o'manopoea'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpeika'dik o'ne. Teya'da o'matoika. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hueypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo diga'nanada o'pakika'.

⁴ Ke'nen Huasi'potaj Diosa diga'nanada di' o'ika'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda o'ika' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digiti pakhue' o'e. ⁵ Do'hued Huasi'po i'enok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' o'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate. Ke'nen Apag ijjej. Ken do'hued Huasi'po o'e.

Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' o'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate. ⁶ Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte e'totiakuyte

Diosen Huakkuruerisi'po huadakda o'e. 'Urunanada o'e. Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'. Diosa o'mana'uyate.

⁷ Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo:

Do'hued huata'moneri ida huahua'eri o'ne. Konig bapoka ida o'hua'ika'nig konigti ida on'hua'ika'. Konig ojbed ida o'kotika'nig konigti huata'moneri huanaba' idada on'hua'ika'. Diosa oa'uy.

⁸ Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo:

Konig gobierno huairia i'mata'mona'ika'apo, Dios. Huairi i'unhuahuika'po batikhue'da i'unhuahuika'apone. Gobierno huairi i'ika'po buttida i'manika'. ⁹ Huadak e'kikata' ijpakika'nig kenpa'ti huadakda ijika'nig huakka'da i'pak. Dakhuea' e'ka' pakhue' ijika'nig o'nakon pakhue' i'ika'. Konigepo ontaj huakka'da ijdurugpakay. O'nen huadi'taj sue'pi' durugda ijmadurugpakay. Kenda Huasi'potaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po:

Q'na Huairi i'ika'po, huadari i'ka'uyate. A'nennanada huakkuru huadari i'ka'uyate. Kurud huae'erikon i'ka'uyate. Puug, niokpo siokpo aya'da i'ka'uyate. ¹¹ Huadari, puug, niokpo, siokpo ehue'da o'eapo. Q'na do'hued Huasi'ponayo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo. Huadari, puug, niokpo, siokpo o'tone'pakapo. Konig yudtaj o'tone'pak. Konigti huadari kurudyo huae'eri o'tone'pakapo. ¹² Konig yudta'tone' o'maenika'po huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti huadari kurudere e'tone'pakde'te o'maenapo. Huabo o'baeapo. Onnayo tone'pakhue' i'epo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo.

Diosa Huasi'potaj ona'po, a'nennada Apagba'te ona'uyate.

¹³ Doere da'kopen be'huad. Doere mo'manika'. Ontaj oknopohue' huae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri konig o'nen taka' huamagkika'eri onte'ti on'taj nigpeika'dik o'neapo.

Diosen huata'moneritaj kenpa' Diosa manahue' o'e'uynig'a ke'nen Huasi'potayo'da ona'uyate. ¹⁴ Diosen huata'moneri aya'ada Diosen huanaba' o'ne. Konig nokireg o'ne. Katepi' Diosa o'paknok o'nigkika'. Cristoen huaknopoe'eritaj huabatihuapokika'eri o'ne. Kan'batihuapokike'po Diosa o'mata'mona'ika'. Cristoen huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'yarea'ika'po o'manoeanhuahuika'nok huaknopoe'eriomeytaj Diosen huata'moneria on'batihuapokika'. Ken Diosen huata'moneria sue'da tey o'nepo, sue'da huadak o'ne. Diosen Huasi'ponayo teynanada aya'da o'matojika'po 'urunanada o'ika'.

2

Aya'tada kamanopo'yare'po kamanoeanhuahuike'po Diosen Huasi'poa kurudya' mo'nighuarakuyate, mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate. Konigepo batikhue'ada daka' mo'noknopoika' daka' mon'nigpeika'.

¹ Cristo Diosen Huasi'po o'enok huaboro' huairitone' o'enok teyda huairitone' o'enok konigepo Cristoen huadak hua'a daka' peika'dik o'ene. Oro'omey huaknopoe'eri nogiti nogiti nigpeika'dik o'ene. Daka' oknopoika'dik o'ene. Huakka'da nogiti nogiti oknopoika'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoe'epo sigda sigpi' okbatikhue' mo'ne. Kenpa'ti mo'nigpeika'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo Cristoen huadak hua'a nogiti nogiti mon'nigpeika'. ² Diosen huata'moneria Diosen buttida hua'a on'manika'uyate. Aya' aratbuta bepi' nigpeehue' o'nenok castiga o'magkika'uyate Diosa. Nigpeehue' huae'eritaj Diosa castiga ogka'dik o'epo o'magkika'uyate. ³ Oro'omeytaj Diosa castiga ogkahue' moke'po Diosen Huasi'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigepo oro'omeyen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'epo, nopo'yarea'dik mo'epo, Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huairi Jesucristo huakkuru kenda huadak hua'a o'mana'uyate. Nogomey on'peedepo buttida oa' daka' on'nopo'epo buttida hua'a oro'omeytaj mona'uyne. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'uyate, okkahuehue'dik mo'epo, Jesucristotaj oknopoe'epo okbatikhue'dik mo'nika'. ⁴ Jesucristoa a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'apo. Diosa o'pakpo o'manopoea'uyate. Kenda huadak hua'a Jesucristotaj buttida

hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo Diosa 'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da ka'tepi' ka'dik o'epo o'ka'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po Diosa dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon o'manoyhuada'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po, Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'manopo'toepo Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate. Konigepo ken huadak hua'a buttida hua'a o'ea' oro'omey huaknopoe'eri o'nopoene. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'po, huadak hua'ataj okkahuehue'dik oro'omey o'epo, huakka' bo'pakpo Huairi Jesucristotaj moknopoe'po mon'nigpeika'.

Diosen Huasi'po kurudyo o'ika'po nogok huabokerek Diosa o'si'poka'uyate Jesus.

⁵ Nogok monig o'epo o'nona'apoy. Huabokerek konig huairia aya'tada on'mana'ika'apo. In huadariyo Diosen huata'monerinayo konig huairia manahue' o'neapo. ⁶ Huabokereka aya'tada on'mana'apo, konig huairia aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te Davida Diostaj ona'po:

Oro'omey aratbut suhuigda ee'pi' konig ehue'da ee'pi' oro'taj Dios mo'tinopoka'po, bo'tihuapokika'ne. Oro'omeynayo bueydik ee'pi' oro'omeytaj mo'timepu'kepo 'urua'da mogkika'ne. ⁷ Sue'da huabayok e'unhuahuika'te huabokereka toteda huadariyo o'nedepo, kenoka' Diosen huata'monerinayo bueyhue'dik o'nepo, kurudyo Diosere o'nika'. Nogok aratbuttaj 'urua'da mogka'apo, Diosa. Aratbut Diosere 'urunanada o'neonhuahuika'apo. ⁸ O'na Dios i'paknok aratbut huairi o'neapo. Aya'tada on'mana'apo. Diostaj Davida ona'uyate. Diosbate ona'uyate.

Dapita' aya'ada nigpeika'dik o'neapo. Huabokerektaj aya'ada manigpeika'dik o'neapo. Oynayo huabokerektaj aya'ada nigpeikahued o'ne. ⁹ Sue'da huabayoktemon huabokerek Diosa o'si'poea'uyate. Kuruderi e'eda aratbutada Jesus o'si'poe'uyate. Diosa o'paknok sue'da huabayoktemon huaso'da Jesus o'noikame'po kenoka' sue'pi' huairimon o'unhuahua'po Diosen huata'monerinayo teymon o'nyuate. Apag Dios aya' aratbuttaj di' mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa o'paknok Jesus pai'da o'nopo'epo aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate. Konigepo konig 'urunanada Huairi Diosa Jesus'taj kurudyo o'tobehuikpo Diosyo o'tobehuikyate. 'Urunanada Dios Huairi o'ea'.

¹⁰ Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada Diostehuapa' o'nigunhuahuika'apo. Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po. Huakka' aratbuttaj kamanopo'yare'po Jesus pai'da nignopoe'dik o'epo, Diosa o'nopoe'uyate. Konigepo Jesus aya'tada pai'da o'manignopo'edepo aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy. Konigepo Jesus huakkurueri huamanopo'yarea'eri huakka'tada dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok Diosensi'po o'nepo Diosere on'neonhuahuika'apo. ¹¹ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa pai'da o'manignopo'epo o'manigbuey'uyapo oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da e'nigpeikataj bo'tihuapokika'ne. Konigepo "Do'hued huama'buy mo'taene." "Do'hued huaidpo mo'taene." Huairi Jesucristoa birahue'ada ona'dik mo'ene. ¹² Diosba'te Jesucristoa oa'po:

Ontaj Dios do'hued huama'buytaj ijbaknopoea'apoy. Huaknopoe'eri egkupopakte do'hued huama'buyere o'batadi'keapoy. Dios 'uruda o'e o'batadi'keapoy. Jesucristoa ona'uyate.

13 Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka' yoknopoe'y. Jesucristoa huama'buyere oa'.

Onte'ti oa'po:

Diosensi'po huaknopoe'eri kamatoe'po Diosa me'bayokuyne. Ijmatojka'po huama'buyere ijje'y. Jesucristoa oa'uyate.

Ken "Huaknopoe'eri do'hued huama'buy me'taene." Jesusa birahue'ada ona'dik mo'ene. O'nope'ne.

14 Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'poda huaenere mimiere o'toene. Jesus konigti huaso'da o'epo huaenere mimiere o'touyate. A'manigbueyya'po huaso'da o'si'poe'uyate. Jesusa o'manigbuey'uyyo huabueyada toto' huabatiarakeritaj ogka'nok onte'ti barakhue'dik o'epo.

15-16 Be'api' aratbut e'bueytaj o'nokme'pukonhuahuika'. Jesusa o'manigbuey'uynok aya'ada e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahamkudaken huayamo huaknopoe'eriomeya e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahamen huayamo huaknopoe'eriomeytaj dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po Jesucristo kurudya' o'tiakuyate.

Diosen huata'moneritaj kabatihuaapoke'po Jesucristo tiakhue' o'uyate.

17 Abrahamen huayamo Israel aratbut o'nika'po Jesuskon Israel aratbuten 'uru sacerdote huanigtiona'pakika'eri a'eaya'po konigso'ti o'uyate.

Konig Diostaj 'uru'ada huanigpejka'eri sacerdote huairi o'ea'uyate. Konig aratbuttaj 'uru'ada huamatinepahui'eri sacerdote huairi o'ea'uyate.

Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesus konigti Israel aratbut e'dik o'uyate.

18 Diostaj nigpeehue' yae' toto'a nama'da enae'ted Jesus pai'da o'nope'uyate. Diostaj Jesusa o'nigpejka'uyate. Konigepo oy aya' oro'omeytaj huadak e'kika' tihuapokdik mo'ika'ne. "Dakhuea' yaka'. Diostaj oknopoe'hue' yae'. Nigpeehue' yae'." Toto'a oro'omeytaj nama'da ena'te Jesusa dakhuea' kahue' ka'ne'po bo'tihuapokapone. Onte'ti Diostaj nigpee'dik o'epone.

3

Jesus 'urunanada o'e. Huakhuairi o'e. Diosa Jesustaj huakka'da o'pakika'. Moisesnayo sue'da huairi o'uyate. Moisesstaj sue'da o'pak Diosa.

1 Kurudya' Apag Diosa Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Jesus oro'omeyen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eritaj mo'nigta'mona'uyate.

Kenda mo'nopepo Jesustaj daka' yanoknopoika', egomey. Opudomeytaj Diosa mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'ika'po Diostayo'da mo'nigpejka'.

2 Jesus Diostaj daka' o'nigpejka'uyate. Konig Diosen huamanigtiona'pakika'eri huairi Diosa oktie'ea'uyatenok Diostaj o'nigpejka'uyate Jesusa.

Moisesakon Diostaj o'nigpejka'po Diosen aratbuttaj daka' o'manmadikika'uyate.

3-4 Apag Diosa aya'tada o'ka'uyate. Jesucristoerea aya'tada o'ka'uyate. Jesusnayo 'urunanada o'e. Diosen aya'tada o'ka'uyate.

Huakhuairida o'e. 'Urunanada o'e, tia'pakdik o'ika'ne. Moisesnayo sue'da huairi o'uyate oknopoika'ne. Jesusen huaknopoe'eritaj Jesusa dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'po aratbut Diosensi'po o'kika'.

Moisesnayo aratbutda o'epo Diosen huanaba'da o'uyate.

5 Moises Diosen huanaba' o'uyate. Diosen aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenda Diosa aratbuttaj ya'manapet

Moisésa o'mana'ika'uyate. ⁶ Jesucristonayo Diosen Huasi'po o'epo aya'tada Diosen aratbuttaj huamatoe'eri o'epo, daka' o'manika'. Oro'omey hueretda Diosensi'po o'epo daka' Jesucristotaj oknopoi'ka'po oknopoebatikhue'da oknopoi'ka'ne. Diosyo kurudyo ahuay' o'nopoepo o'durugpaki.

Diosen aratbut Diostaj daka' e'noknopoi'ka'nayo akma'pie'onhuahuaya'po Diosenbayo kuddik o'neapo. Diosa o'mana'uyate.

⁷ In Apagba'te Diosen Nokirega oa'po: Oyda Diostaj daka' yan'peika'. ⁸ A'nenda sue'da aratbut e'ika'yo judío aratbuta onte'ti e'nigpeikata' pakhue' o'nuyate. Huanopoya'da Diostaj pakhue' o'nuyate. Diosa castiga ogkahue' mo'epapone nama'da on'nope'uyate. Konig ogkika'uynig kahue' yanika'. ⁹ Huadaribatone'yo aratbut bahue'yo cuarenta huabayok e'unhuahuika'te opudomeyen adhuea'pane' o'nunhuahuika'uyate. Kenomeytaj ijbatohua'ika'uy. Ijbatihuapokika'uy. Aypo ijbayokonhuahuika'uy. Kenda ijkadhuahuika'uy adhuea'pane' nama'da en'tiahuayonhuahuika'uypi' do'taj nigpeehue' o'nunhuahuika'uyate. Diosa castiga ogkahue' mo'epapet nama'da on'nopeika'po dakhuea' mogkika'uyate. ¹⁰ Konigepo adhuea'pane'taj diga'da ijbahuadiay'uy. Kenomeytaj "Nama'da mo'nopeika'ne. Do'taj oknopoehue' mo'unhuahuika'ne. Do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ika'ne." A'nennada ijmana'uy. ¹¹ "Doere akma'pie'unhuahuikaya'po do'hued huadaribayo bakudhue' ya'neapet." Opudomeyen adhuea'pane'taj ijbahuadiaypo buttida ijjay ijmana'uy. Apagba'te Diosen Nokirega oa'uyate.

¹² Keyoj keyoj, egomey pogomey. Huanopoda dakhuea' nopoehue' yanika'. Dios o'noika'. Diostaj moknopoe'po batikhue'da yanika'. Daka' yanoknopoeonhuahuika'. ¹³ Aya'me'noeda huayahuaya yan'maboroay. "Dios huadakda o'enok daka' yanoknopoi'ka'. Huadakada yag'kika'po yan'nigpeonhuahuika'." Huayahuaya yan'maboroayikati'. Be'api' dakhuea' kahue' ka'ne'. Be'api' o'noknopoi'ka'nig okbatikhue' ka'ne'. Huayahuaya daka' yan'maboroayikati'. ¹⁴ Jesucristotaj huakkurudamon' oknopoe'uypo daka' oknopoi'ka'uy. Kene'huaya' huame'noete Jesucristotaj daka' oknopoeonhuahuika'po Jesucristoere durugda o'neonhuahuika'apoy.

¹⁵ Ken Apagba' oa'po:

Oyda Diostaj yan'pee'. "Ontaj nigpeehue' ijeapoy, Dios." Onahue' yanika'. "Diostaj oknopoehue' ijeapoy." Huanopoya' nopoehue' yanika'. Opudomeyen adhuea'pane' Israel aratbutda o'nepo do'taj Diostaj moknopoebatikuyate. Onte'ti onte'ti adhuea'pane' do'taj Diostaj nigpeehue' o'nika'po dakhue' ogkika'uyate. Konig kenomey ogkika'uynig konigti kikahue' yanika'. Diosa oa'uyate.

¹⁶ Huakka'ada adhuea'pane'a nama'da Diostaj on'pee'uyate. O'noknopoebatikuyate. Diostaj nigpeehue' o'nika'uyate. Israel aratbut o'nuyate. A'nenda Egipto huadaribayo Egipto aratbuten huanaba' o'nika'uyate. Pai'nanada o'nika'uyate. Moisésa Diostaj o'nigpeepo o'makmatorokuyate. Aya'tada o'bakbatohua'uyate. ¹⁷ Kenomey Israel aratbut cuarenta huabayok huadaribayo ohueybahue'yo

o'neonhuahuika'po, Diostaj nigpeehue' o'neonhuahuika'po, dakhuea' ogkadhuahuika'uynok Diosa cuarenta huabayok o'bahuadiayika'po kenomey Israel aratbuttaj o'bahuadiayika'uynok huadariba serenya'da on'mabuey'uyate. ¹⁸ Huanigpeehue' huaika'eritaj "Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo bahuahue' mo'ikapone." Diosa buttida ij Jay o'mana'uyate. Konigepo huadariba serenya'da on'mabuey'uyate. ¹⁹ Israel aratbut Diostaj oknopoehue' o'nika'uyyo Canán huadaribayo huahue'dik o'nuyate. Canányo akma'pie'unhuahuikaya'po huahue'dik o'nuyate.

4

¹ Ken "Do'hued aratbut do'taj huaknopoe'eri o'nepo doere o'nokma'pie'anhuaahuika'apone. Doere on'neonhuahuika'apone." Diosa mona'uyng oytion konigti mona'ne. Sue'da huaknopoe'eripi' nama'da yagka'apetpi' Diostaj o'noknopoebatikapetpi' Diosyo huahue' o'neapo. Oro'omey aya'ada Diosere akma'pie'unhuahuikaya'po kenpa'ti a'neonhuahuikaya'po 'urua'da mo'noknopojika'. Daka' mon'nigpeika'. Oknopojika'po okbatikhue'dik mo'ne. ² Huadak hua'a Diosere kurudyō mo'neonhuahuika'apone. Durugda mo'neonhuahuika'apone. Oro'omeytakon Diosa mona'uyne. Israel aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeada nigpeehue' o'nika'uyate. Konigepo on'mabueypo Diosenbayo Canányo huahue' o'nuyate. ³⁻⁶ Oro'omey huaknopoe'eri kurudyō Diosere durugda o'neonhuahuika'apoy. Adhuela'pane'nayo oknopoehue' o'nepo Diosyo huahue'dik o'neapo.

Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo doere jakmapie'onhuahuikaya'po huahue' mo'ika'apone. Buttida ij Jay. Diosa o'bahuadiaypo o'mana'uyate. Adhuela'pane' oknopoehue' huae'eritaj o'mana'uyate.

Diosanayo a'ennada aya'da o'ka'uydepo huadari kurudere o'ka'uydepo onte'ti kahue' o'epo durugnanada okmapie'onhuahua'uyate.

Aya'da o'ka'depo siete huame'noete okmapie'uyate. Diosba'a oa'po, kenpa'ti nogkorepen doere okmapie'onhuahuikahue' o'neapo. Diosa oa'uyate.

Israel adhuela'pane' a'ennada Diosen huadak hua'a on'peenig'a, nogok nogok on'peebatikpo nigpeehue' o'nika'uyate. Konigepo Diosere okmapiehue' o'nuyate. Oro'omeytanayo kenpa'ti nogomeytanayo Diosere ekmapiuonhuahuika'ta' Diosa o'pak. ⁷ Konigepo, oyme'noete men'peede': Oyme'noete men'nigpee', ekmapiuonhuahuikata' ijpaki. Diosa oro'taj mona'ne:

Oyme'noe Diosen hua'ataj e'pee'nayo "Diostaj nigpeehue' ijjeapoy. Diostaj oknopoehue' ijjeapoy," huanopoda ahue'yane'.

Nogok huakka' huabayok o'pokonhuahuika'po Davida Apagba'te oa'uyate. ⁸ Josué a'ennada o'epo David si'poehued o'uy. Huairi o'epo Israel aratbuttaj Diosenbayo Canánbayo o'batohua'uyng'a Israel aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'po okmapiuonhuahuahue' o'nuyate. Konigepo "nogok doere do'hued aratbut durugteda o'nokmapiuonhuahuika'apo." Diosa nogomeytaj o'mana'uyate. ⁹ Konigepo Diosere Diosen aratbut durugteda o'nokmapiuonhuahuika'apo. ¹⁰ Diosa aya'da o'ka'depo durugteda okmapieonhuahuika'. Konigti Diostaj huaknopoe'eri on'nigpeepo Diosen ogkika'depo Diosere durugteda

o'nokma'piunhuahuika'apo. ¹¹ Konigepo Diosere durugteda akmapiunhuahuikaya'po huakka' mo'deretpakpo Diosenba'taj daka' mo'noknopoika'po mon'nigpeonhuahuika'. Batikhue'da daka' mon'nigpeonhuahuika'. Konig Israel aratbut oknopoehue' o'nika'uyunig konigti kikhue' mo'ne.

¹² Dios teynanada o'epo o'noika'po Diosen hua'akon teynanada o'epo manoeanhuahuika'dik o'e. Oy Diosa ighua'da mona'nok nigpeika'dik mo'ne. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada o'epo oktegdik mo'ene. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada huanopoya'da a'dik mo'ika'po nama'da e'nopo'e'nayo Diosen hua'a mo'nopo'e'a'ika'ne. Nama'da e'eretpaknayo mo'nopo'e'a'ika'ne. ¹³ Diosere durugda a'noeonhuahuikaya'po Diostaj mo'deretpakika' mon'nigpeika' Diostaj engaña ka'dik o'ey, noppehue' mo'nika'. Oro'omey huanopoya'da o'nopoika'nig aya'da Diosa moknokotika'ne. Oro'omey katetapi' e'eretpaknayopi' Diosa moknopoene. Diosa huamanoea'eri o'epo aya'da o'nopoika'. Konigepo Diostaj mo'deretpakpo daka' mon'nigpeika'.

Sacerdote Huairitone' Huamanigtiona'pakika'eri Jesús o'e.

¹⁴ Jesús Diosen Huasi'po o'e. Oro'omeyen sacerdote huairitone' huamanigtiona'pakika'eri Jesús o'e. Huairitone' oro'omeyen o'e. Diosyo o'hua'uyate. Diosere o'ika'. Konigepo Jesústaj daka' mo'noknopoika'. Batikhue'ada 'urua'da mo'noknopoika'. ¹⁵ Oro'omey huaso' o'epo dakhue' e'dik o'ene. Kenpa'ti dakhuea' ka'dik o'ene. Jesús oro'omeyen sacerdote huairitone' konigti huaso' o'epo toto'a dakhuea' yaka' enika'tada dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Konigepo Jesús oro'omeytaj mo'tinepahuika'po dakhuea' kikhue' ka'nike'po bo'tihuapokika'ne. ¹⁶ Jesús a mo'tinepahuika'nok kenpa'ti e'tihuapokta' bo'pakika'nok me'pukhue' mo'nepo Dios Huairitaj daka' mon'tiona'pakika'. Oro'taj mo'tinepahui'po oro' e'tiona'pakte Diosa bo'tihuapokapone.

5

¹ Aya'da sacerdote huairi huamanigtiona'pakeritaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. Huabokerektayo' o'baktie'ea'uyate. Aratbuttaj kan'manigtiona'pake'po o'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' castiga magkahue' kamae'po 'uhua kan'nigbatiarakike'po sacerdote huairitaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. ² Konig aratbut dakhuea' ogkika' sacerdote kenpa'ti dakhuea' kika'dik o'nika'uy. Konigepo noppehue' dakhuea' huaka'eritaj 'uhua nigbatiarakika'dik o'nika'uy. ³ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj manigbatiarakika'dik o'nika'uyate. Sacerdote kenpa'ti dakhuea' ogkika'po huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj nigarakdik o'nika'uyate.

⁴ Be'api' sacerdote huairi e'yahueta' e'pakada yahuehue'dik o'ne. Diosa ektie'ea'nayo sacerdote huairi e'dik o'nika'. Aarón Israel aratbuten huakkuruda sacerdote huairi o'uyate. Konigti Diosa Aaróntaj oktie'ea'uyate. ⁵ Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada sacerdote huairi yahuehue'da o'uyate. Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote huairi oktie'ea'uyate.

Do'hued Huasi'po i'ene. Oyda ijnoyhuada'po. Doere Huairitone' o'yahueapone.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. ⁶ Nogyo Apagba'te,

A'ennada Melquisedec huairi o'uyate. Diosa sacerdote o'yahuea'uynok Melquisedec Diosen sacerdote o'eonhuahuika'. Ontaj konigti sacerdote ka'e'po oktie'ea'ne. Sacerdote i'eonhuahuika'apo, sion. Diosa Huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate. ⁷ Jesucristo indariyo o'noika'po Diostaj o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'epo bueyhue'dik yaeti', sion. Do'taj e'paknayo menati', Dios. Do konig ijpaknignayo kahue' ijjeapoy. Konig on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesusa 'utta'da o'okoypo o'tiona'pakuyate. Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate. Diostaj o'nigpeika'nok Diosa Jesustaj o'pee'uyate. ⁸ Hueretda Diosen Huasi'po e'eadā pai'nanada o'nopo'epo nogiti nogiti Diostaj o'nigpeika'uyate. ⁹ Diostaj aya'da o'nigpeika'depo kurudyo o'hua'depo huanigpeika'erien dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eritaj o'manopo'yarika'apo. ¹⁰ Huamanopo'yarea'eri o'enok Jesús sacerdote huairi ka'e'po oktie'ea'uyate Diosa. Konig Melquisedec Diosen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uynig. Jesucristo sacerdote huamanigtiona'pakika'eri huairi konigti o'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopoebatiknayo pai'da mo'eapone.

¹¹ Jesucristo Diostaj huamanigtiona'pakika'eri konig o'ika' huakka' e'manmadika'ta' ijpaknig'a opudomeynayo ihue'ta'nada mo'nopoenka'nok daka'nanada manmadika'dik ijje. ¹²⁻¹³ A'ennada huaboa'da mo'nopo'koreapo Jesucristotaj moknopoe'uyate. Huakka' huabayok Jesusen huadak hua'a mo'peunhuahua'de'uynig'a sigdamon mo'nopoene. Konig huamanmadika'eri e'dik e'eadā ehue' mo'ene. Sigdamon mo'nopoene. Opudomeytaj konig huakkuru Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika' onte'ti manmadika'dik o'ey. Nog Diosen 'urua'da e'manmadika' oknopoenkahue'dik mo'ene. Opudomey konig yobed huaknopoe'eri mo'ene. Yobed aypo bapehue'dik o'ika'. On'hueyo'da on'minogika'. Opudomey konig yobed huaminogonhuahuika'eri mo'ene. On'hue konig Jesucristoen huadak hua'a huakkuru huamanmadika' o'e. Kenyo'da moknopodedene. Sigda moknopodedene. Konig yobedonig huaknopoe'eri mo'ika'. Nogda nogda Cristoen huamanmadika' nopoehue' mo'ene. Huadakda e'kika' nopoehue' mo'ene. ¹⁴ Aratbut og'kerekdepo aypo kenpa'ti huaen on'bapika'. Konigti Cristotaj huaknopoe'eri nogiti nogiti eknopoika'nayo, nogiti nogiti huadak e'kika'nayo, kenpa'ti nogiti nogiti dakhuea' kikahue' ee'nayo nogiti nogiti huadak huamanmadika' daka' nopoenka'dik o'nika'apo.

6

¹ Konigepo Jesucristotaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' on'tipakne. Opudomey nogiti nogiti eknopoeata' on'tipakne. Nogiti nogiti Diostaj e'nigpea'ikata' on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika' mo'nopoedepo, "Dakhuea' e'kika'taj Diostaj nopo'korea'dik mo'ene." "Jesustaj oknopoika'dik mo'ene." Kenda moknopodedenok onte'ti manmadikahue'dik o'neapone. ² Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopodedepo bautiza'ogka'dik mo'ene." "Huaknopoe'erien huairi ka'e'po yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuada'apo." "Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo." Kenda e'manmadika' moknopodedenok onte'ti

konigti manmadikahue'dik o'neapone. ³ Konigepo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti o'manmadika'ta' o'pakne. Opuomey nogiti nogiti Jesucristotaj e'nigoknopoe'ta' on'tipakne. Kenpa'ti opudomeya nogiti nogiti e'nigpeikata' on'tipakne.

⁴⁻⁶ Be'omeyapi' Jesucristoen huadak hua'a daka' o'noknopoe'po durugteda o'noknopoekadhuahua'depo, kenpa'ti Diosen Nokirega o'manopo'toeonhuahua'depo, Diosen buttida hua'a 'uruda o'e o'noknopounhuahuika'depo, kenpa'ti konig Dios teyda o'epo 'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj o'noknopoeonhuahuika'depo, nogokpi' Diosen hua'a kenpa'da e'ennayo onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. Jesucristotaj kenpa'da eknopoebatiknayo konigti Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte o'darak. Diosen hua'a kenpa'da eknopoebatiknayo Diosen huasi'potaj tierikdik ya'neapet. Aya'ada on'tiahuaypo yan'tierikapetpi'. Kena'po onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. ⁷ Diosen 'uruda huaknopoe'eri o'nenig konigti ijbatiapakapoy. Konig dakdarionig o'ne. Nogok nogok ehui' sorokyo o'huekud. Huadakbua'da o'tipakboa'po, Diosa 'urua'da mo'nigtipakboa'ne. Konigti 'uruda huaknopoe'eritaj Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da ogkika'. ⁸ Diosen hua'a kenpa'da eknopoebatiknayo konig o'ne ijbatiapakapoy. Konig dakhue'darionig o'ne. Nogok nogok dakhue'dariya' e'pidbada o'tipakboika'. Huadari huatoe'eria o'mahuigapo. Konigti Diosen hua'a huaknopoebatikeritaj castiga o'magka'apo. Konigepo Diosen hua'a oknopoebatikhue'ada daka' yan'nigpeonhuahuika'.

Diosere mo'noeonhuahuika'apone Diosa buttida mona'uynok daka' mo'noknopounhuahuika'.

⁹ Huiyokdika' edapi' opudomeytaj Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok nogiti nogiti huadakda bo'kika'apone, daka' ijnopoey, huadi'da egomey pogomey. ¹⁰ Diostaj daka' moknopoe'po Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj 'uruda okbatikhue'da bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'epo bo'tihuapokikame'ne. Nogiti nogiti bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda okkahuehue'dik mo'eapone. Dios buttida huanopoe'eri o'epo huadak bo'kika'nok okkahuehue'dik mo'eapone. ¹¹ Opuomey bo'eretpakpo 'urua'da bo'kadhuahuika'depo, Diosen bo'kadhuahuika'depo, Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti bo'eretpakpo Diosen aratbuttaj di' mo'epo yan'batihuapokika'. Ken konig e'kika'nayo Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apo. ¹² Jesustaj oknopoe'po tinosikhue' mo'nepo, oknopoe'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. E'peeta' pakhue' ihuey nopoehue' yane'. Huakka'mon a'neneri aratbuta Diostaj 'urua'da o'noknopoeonhuahuika'po daka' on'nigonhuahuika'uy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konigti yag'kika'. 'Urua'da yanoknopoeonhuahuika'. Daka' yan'nigonhuahuika'. Kenda ijpakpo o'nona'ne.

¹³⁻¹⁴ "Ontaj huakka' o'tihuapokapone. Huasi'po kenpa'ti huakka' huayayo o'bayokapone. Buttida ijjay. Dios ijje'po da ahue'dik ijjey." Abrahamtaj ona'uyate. ¹⁵ Ken Abraham Diostaj oknopoe'po o'nigonhuahua'depo huasi'po huayayokon o'matoe'uyate. ¹⁶ "Buttida ijjay Diosa me'peene." Judio aratbuta ena'nayo e'maboy batikdik o'ne. Buttida oa' aya'ada on'nope. Da ea'nayo Diosa castiga megka'apet on'nope. ¹⁷ "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone."

Israel adhuea'pane' huanigpeika'eritaj kenpa'ti aya' huaknopoe'eritaj Diosa o'mana'uyate. Kenda Diosa o'mana'uyate, dapita' o'ka'apo. Nogpa'da kahue' o'eapo. Kenpa'ti nogpa'da manahue' o'eapo. Kenda oro'omey huaknopoe'eri daka' aknopoeya'po "Dios ijje'po da ahue'dik ijikay." Diosa mona'uyate. ¹⁸ "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Diosa kenda mona'uyate. Kenpa'ti "Dios ijje'po da ahue' ijikay." Diosa kendakon mona'uyate. Kenpa'ti Diosa nama'da ahue'dik o'ika'nok oro'omey oknopoe'po o'nopo'durugpakika'ne. Jesucristoa oro'omeytaj bokkahuea'nok daka' oknopoi'ka'ne. Kenpa'ti Jesucristo oro'omeytaj mo'nopo'yarea'dene oknopoe'dene. Diosen buttida hua'a batikhue'da o'eapo oknopoe'ne. Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoi'ka'ne. ¹⁹⁻²⁰ Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. Okbatikhue'da oknopoe'ne. Diosere kurudyo konig oro'omeyen huamanigtiona'pakera huakkuruda Jesús o'behuikuyate. Daka' oknopoe'ne. Oro'omeytehuapa' mo'nigbehuikuyate. Kurudyo Diosere Sacerdote Huairi o'edepo mo'nigbehuikdepo o'eonhuahuika'apo. Konig Melquisedec Sacerdote Huairi o'eonhuahuika'uyatenig Jesucristo konigti Sacerdote Huairi huamanigtiona'pakika'eri mo'nigonhuahuika'apone.

7

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Jesús konigti sacerdote huairi o'eonhuahuika'apo.

¹ A'nennada Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'uyate. Teyda Diosen sacerdote Melquisedec huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Kenoka' cinco huakka' jak huairitaj Abrahamomeya huayakhue' on'magka'uyate Abraham e'kumejde'te Melquisedeca Abrahamtaj o'dejpakpo Diosa Abrahamtaj daka' me'to'ike'po o'nigtiona'pakuyate. ² Abrahamomey cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po huairien en'tamae' huakka'tada on'bakbatiparatpo on'batotiakuyate. Melquisedec Diosen sacerdote o'enek Melquisedectaj sue'da huakka' o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo Melquisedectaj nogkupotida o'yokuyate. Melquisedecdika' uruda huakika'eri huairi o'e. Kenpa'ti Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'epo huamanoeya'eri huairi o'uyate. ³ Melquisedecen huaojdik nopoe'hue' o'ene. Huaye'dik nopoe'hue' o'ene. Adhuea'pane'endik nopoe'hue' o'ene. Kenok osi'poe'uyate nopoe'hue' o'ene. Kenok o'buey'uyate nopoe'hue' o'ene. Cristo Diosen Huasi'po o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'apo konigti Melquisedec o'noeonhuahuika'po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.

⁴ Melquisedec huairitone' o'uyate, yanoknopoe'. Abraham oro'omeyen adhuea'pane' cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po o'bakbatiparatpo Melquisedectaj sue'da huakka'mon o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo nogkupotida o'yokuyate. Melquisedectaj o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huakhuairi o'ika'uynig o'nopo'ene. ⁵ Abrahamen huayayo huakka'nada o'nepo sue'da huayayo Leví aratbut o'ne. Sue'da Leví hua'e'eri sacerdote o'nepo Diostaj on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po nogkupotida Leví

huaje'eri sacerdotetaj bayokdik o'nika'. Aratbut Abrahamen huayayo ee'pi' Levi huaje'eri sacerdotetaj bayokdiktion o'nika'.

6-7 Melquisedec Levien huayayo ehue' ee'pi' Abrahamen diezkupoa' on'posakposakpo nogkupotida Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec huairitone' o'epo "Abrahamtaj daka' yatihuapokika'. Daka' yakika', Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate. Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisadec huaboro' huairi o'ika'uynig o'nopoene. Abraham sue'da huairi o'ika'uy o'nopoene. Abrahamtaj "O'nen huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa ona'uyate. 8 Abrahamen huayayo Levi aratbut sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Levi aratbut bueydik o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Melquisedecnayo bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'apo. 9-10 Levi huaje'eri sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo Levi si'poehued e'eada Abrahamere Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huaboro' huairi o'ika'uynig o'nopoene. Abrahamnayo sue'da huairi o'uyatenig o'nopoene.

11 Abrahamen huayayo sue'da Levi huaje'eri o'nepo, Aarón Levi aratbut kenpa'ti o'epo huakkuru Levieri sacerdote huairi o'uyate. Aarónen huayayo nogok sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nepo Moisésenba' Diosen hua'a Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a 'urunopo'da kahue'dik o'nika'uyate. Nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Diosa nog sacerdote konig Melquisedec ta'mona'dik o'uyate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate. 12 Levi huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'po Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog huabokerek Levi huaje'eri ehue' e'huaje'taj sacerdote o'yahuea'depo Diosa nog hua'ada mana'dik o'uy. 13 Jesucristo Levi huaje'eri ehue' e'ika'pi' sacerdote kayahue'po Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog aratbut o'epo Judá aratbut o'epo Judáeri sacerdote ehue' o'nika'uyate. 14 Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá aratbut o'uyate. Daka' o'nopoene. Judá aratbut sacerdote o'nika'. Moisésa manahue' o'ika'uyate.

15 Diosa nogda o'pakpo Jesucristo sacerdote o'yahuea'uyate. Melquisedec sacerdote batikhue'da o'eonhuahuika'uyate. Konigti Melquisedec Jesucristo sacerdote o'edepo batikhue'da o'eonhuahuika'apo. 16 Moisésa o'mana'uynok Levi huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'uy. Diosa Jesúsaj o'noyhuada'uynok Jesús sacerdote huamanigtiona'pakeri o'eonhuahuika'apo. Jesús onte'ti bueyhue'dik o'eonhuahuika'apo. Konigepo oro'omeytaj sacerdote mo'eonhuahuika'apone.

17 Do ijpaknok Melquisedec huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'uyate. Melquisedeconigti o'nakon, sion, huamanigtiona'pakeri huairi j'unhuahuika'apo. Diosa huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

18-19 Ken a'ennada Levi huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri ka'nike'po Moisésa o'mana'uyate. Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'uynig'a 'urunopo' ehue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Levi aratbut sacerdote ka'nike'po Diosa onte'ti manahue' o'e. Jesucristo oro'omeyen sacerdote Diosere o'eonhuahuika'apo daka' oknopoene. Jesucristoanayo 'urunopo' mo'ika'nok Diostaj tiona'pakdik o'ika'apone.

20-21 Leví aratbut sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nuynok konigepo huasi'poakon sacerdote on'yahue'ika'uyate. Sacerdote i'e, buttida ijjay, Diosa onahue'tada huasi'po sacerdote on'yahue'ika'uyate.

Sacerdote i'unhuahuika'apo. Konig Melquisedec i'unhuahuika'apo. Buttida yonay. Jesucristotayo'da Diosa ona'uyate. Nogpa'da onahue' o'epo Diosa. Apagba'te oa'uyate.

22 Diosa kenpa' ona'nok Jesús nayo oro'tehuapa' 'urunanada sacerdote huairi mo'unhuahuika'apone. (Kentaj oknopoe'dik o'unhuahuika'apone.) 23 Leví bueydik aratbut o'nepo sacerdote ehue' o'neonhuahuika'apo. Konigepo nogok nogok huakka'da o'neonhuahuika'uyate. 24 Jesucristonayo onte'ti bueyhue' o'epo o'neonhuahuika'apo konigepo sacerdote o'unhuahuika'apo. Nogda sacerdote ehue'dik o'neapo. 25 Jesús o'neonhuahuika'po sacerdote o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'po, ke'nen huaknopoe'eritaj Jesús dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'maepo o'manoeanhuahuika'apo.

26 Ken Jesús 'urua'nanada sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'aponok kenta' oknopoika'dik mo'nika'. Diosen hua'ayo'da Jesús a o'kika'. Huadakda o'ika'. Kenpa'da huadakda o'kika'. Dakhuea' e'ka' nopohue' o'ika'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' o'ika'. Konig dakhuea' huaka'eri ogkika' konigti Jesús nayo kahue' o'ika'. Diosa Jesús taj 'urua'nanada o'taenok kurudyo hua'enbayoda o'tobehuikuyate. 27 Aya'me'noeteda Leví huae'eri sacerdote huairi Diostaj 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Diosa castiga ogkahue' kamae'po on'nigbatiarakika'uyate. Diostaj on'nighuigika'uyate. Kenomeyen dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka'taj on'manigbatiarakika'uy. Ken konig Jesús nayo kikhue' o'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj aya'tada nogti'a'da o'manigbuey'uyate. Aratbuttehuapa' Jesús o'pakpo o'manigbuey'uyate. 28 Leví aratbut dakhuea' huakka'eri o'nenig'a sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi ka'ne'po Moisés Diosen hua'ate o'mana'uyate. Nogok "Do'hued Huasi'po sacerdote huairi o'unhuahuika'apo. Dios ijjepo buttida ijjay." Diosa oa'uyate. Diosen Huasi'po Jesús nayo huadakda sacerdote huairi o'unhuahuika'apo.

8

Judío aratbuttaj Diosen huabo hua'a Diosa o'mana'uyate.

1-2 Ken konig 'urua'da sacerdote huairi mo'taene. 'Urua'nanada huamanigtiona'pakeri mo'taene. Jesucristo o'e. Judío aratbutere Diosen hua'a huehueva' o'ka'depo, o'kuhuitdepo kurudyo o'hua'depo Diosere o'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone' o'epo Diosere o'eonhuahuika'apo Diosen jakyo Diosere kurudyo mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda Diosa o'pakuyate. Aratbutanayo konigjak kahue'dik o'nuyate. Kenda ea'ta' ijjakpo o'nona'ne. 3 Aratbut dakhuea' ogkika'nok sacerdote Diostaj 'uhua kan'nigbatiarakike' aya' sacerdote huairitaj Moisésen hua'a o'mana'uyate. Konigepo aratbuten dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po cruzte Jesucristoa o'manigbuey'uyate. 4 Jesucristo kurudyo Diosere sacerdote huairi e'dik o'ika'. Huadariyo Leví sacerdote huairi o'nepo Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'po 'uhua on'nigbatiarakika'nok. Jesús huadariyo sacerdote huairi ehue'dik o'ika'. 5 Kurudyo Diosen hueretda jak o'tae. Konig Jesucristo kurudyo

Diosen jakyo o'kika'nig huadariyo Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote huairi sue'da konig Diosen ogkika'. Moisésa jak ka'dikte Moisésaj "Ote'te konig o'tiahuay'eame'ne huasi'daka e'akka' konigti yakati'." Moisésaj Diosa ona'uyate. ⁶ Huaboa'da Diosa 'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo Jesústaj eknopoe'nayo dakhuea' e'ka' on'bakkahuea'apone. On'manopo'yarea'apone. Diosa 'urua'da mona'uyne Jesúsá kurudya' orotehuapa' 'urua'da mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Mo'nignopo'yarea'ika'ne. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo nopo'yareahue' mo'ene.

⁷ Diosen hua'a a'nennada Moisésa o'mana'uyate. Israel aratbut nigpeehue'dik o'nika'uyate. Kena'po konig huaboa'da Diosa 'urua'da hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da moknopoea'uyne. ⁸ Do'hued Israel aratbuta nigpeehue' mo'ika'uyne Diosa o'nopoe'po kenpa' huaobja'te o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti Judá aratbuttaj huabo hua'a ijmana'apoy. Dios Huairia o'mana'uyate. ⁹ A'nennada Israel adhuea'pane'taj ijbakbatotiakuy. Egiptodaribayo huanaba' pai'da o'nenok Egiptodaribaya' ijbatihuapokpo ijbakbatotiakuy. Do konig ke'nen huaojonig ijmanigepo huasi'potemagkapa' huabata' e'otakui' ijbakbatotiakuy. Egiptoaya' on'tiakdepo do'hued hua'a nigpeehue'da o'nika'uyate. Nigpeehue' o'nenok kena'po kenomeytaj onte'ti batihuapokhue' ijmae'uy. Dios Huairia oa'uyate. ¹⁰ Nogok huakka' huabayok Israel aratbuttaj nogda huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoe'apo. Huanopoya'da e'nigpeeta' on'pakika'apo. Do kenomeyen Huairi ijjeapoy. Do'huedsi'po o'neapo. ¹¹ Aya'ada do'taj moknopoeapone. Huairiomeya huanaba'omeyerea moknopoeapone. Do'taj moknopoe'apo do'taj Dios Huairitaj kanoknopoe'po nogtaj nogtaj manmadikahue'dik o'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj manmadikahue'dik o'neapo. Aya'ada do'taj moknopoeaponok. ¹² Kenomeytaj di' ijmaepo kenomeyen dakhuea' e'ka' castiga magkahue' ijjeapoy. Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa o'mana'uyate.

¹³ Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Do'hued aratbuta nigpeehue' mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo 'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate, Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'eapo.

9

Huasi'dakakyo huakka'ada Levíeri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

¹ Ken konig sacerdote Diostaj nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti huasi'dakak menigka'ne. Diosa o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate. ² Huasi'dakak e'nigka'de'te huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote Diostaj on'nigkika'po kenteda oro siropate huakjey huakpaka' o'tajka'uy. Kenpa'ti kenteda oro e'tihujit kutopate pan on'nighueda'ika'uy. Diosa katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy. ³ Nopoya' yudta'tone'a

e'tiokpaka' adyonda Diosa ata'huadeya'po o'tiakika'uyate. ⁴ Yakudpen nogkutopasi'po o'huadika'uy. Oroa e'tihuit kutopasi'po e'huadikaya' ken kutapen huasihuahaj 'uru'huje'da o'bakpakika'. Adpen 'uru huajen manpotone' o'huedika'uy. Nogpen nogpen oroa e'tihuit o'uyate. Manpotone' Diosen hua'a e'mana' huatojika' o'uy. Manpotone'kiregyo oropu' o'tapu'huadika'uyate. Oropu'kiregyo maná aypo o'tajika'uyate. Judío aratbut Egipto huadaribaya' e'bakhuae'te bahuayte en'hua'udhuahuika'te Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate. Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen hueypa o'teypa o'tahuedika'uyate. Aarónen hueypa o'tipakboe'uyate. Huidpentate Diosen e'mana' hua'a Diosa o'madoya'uyate. Manpotone'kiregyo o'tahuedika'uyate. ⁵ Manpotone'ojkute botta' querubines Diosen huata'monerionig oroso'ada e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka' on'bo'ika'uyate. Diosonig eyanada o'jika'uyate. Manpotone' huanokbeta' uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate. Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'matinepahui'ika'uyate. Diosen huata'moneri oroso'ada e'ketka' e'okajpebakde. Ken konig Diosen huasi'dakak o'uyate. Oyda huasi'dakaktaj nogiti manbatia'pakhue' ijje.

⁶ Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen sacerdote huanigkika'eri on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po on'kudika'. ⁷ Adkorepen Diosa ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen sacerdote huairiyo'da o'kudika'. Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'. Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi adkorepen o'tokudika'. Adkorepen manpotone' huanokbette mimia onhuikhujkika'. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj mimia o'manigonhuikhujkika'. ⁸ Huasi'dakak men'nigka'. Jakya'da men'nigkika'. Diosa o'mana'uyate. Diostaj on'nigpeika'depo huasi'dakakya' sacerdote on'nigkika'po, adkorepennayo kirigayo' kudhue'dik o'nuy. Dios e'huaje'yo kudhue'dik o'nuy. Diosen Nokirega mo'manopo'e'ne. ⁹ Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote on'nigkika'nig'a. Huasi'dak jakya' Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti jakkurute 'uhua on'batiarakika'nig'a 'urunopoa'da kahue'dik o'nika'. Nopo'yareahue'dik o'nika'. ¹⁰ Kena'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po nogda nogda 'uhua huaen bapehue'dik o'nika'. Nogda nogda huamai'hue mayhue'dik o'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po ba'koyo'dik o'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Ken konig ogkika'po 'urunopo'da kahue'dik o'jika'. Jesucristo e'tiakde'te kenda ogkika'nig'a batikdik o'nede.

¹¹ Ken Jesucristo o'tiakde'uyate, oynayo oknopo'ene. Oy oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi Jesucristo mo'taene. Oro'omeytaj 'urua'nanada bo'tihuapokika'ne. Kurudyo Diosere konig jak o'taepo keyo oro'omeyen sacerdote huairi mo'tajika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Ke'nen jak kurudyo hueretda o'taepo kurudya' Jesucristoa oro'omeytaj 'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak kurudyo aratbuta kahue' o'nuyate. Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak kurudyo kenpa'da o'unhuahuika'apo. ¹² Jesucristo adkorepen nogtia'ada o'kudpo kurudyo Dioste o'kuduyate. Konig Leví sacerdote huairi ogkika'po 'uhuataj on'nigarakpo mimi huasi'dakakyo on'tokudika' konigti Jesús'nayo 'uhua mimi tohuahue'ada kurudyo o'kuduyate. Jesucristonayo ke'nen mimiada o'tita'huarakondepo nogtia'ada kurudyo o'hua'po oro'omeytaj mo'manopo'yareapo mo'noeanhuahuika'apone. ¹³ Be'api' judío aratbut dakhue' ee'nayo

Diosen jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik ya'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Kenomey dakhue' ee'nayo sacerdote 'uhua toropi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuikhui'ka'dik o'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuikhui'ka'dik o'ne. Kenpa'ti 'uhua becerra huaso' bakpaka'dik o'nepo ken parokupoa hue'eyere dakhue' ene'te tionhuikhui'ka'dik o'ne. Kenda ogka'depo Diosen jak kurute kuddik o'ne. Moisésa o'mana'uyate. ¹⁴ Jesucristo 'urua'da o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'uyate. Dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokirega o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate. Cristo Diosen Huasi'po o'epo mimikon o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa nopo'tihueke'dik mo'ene. 'Urua'nanada okkahuea'dik mo'ene. Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te Diostaj durugno'po'da nigpeika'dik o'eonhuahuika'apone.

¹⁵ Cristoa oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'epo oro'omey dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Cristoa mo'nigbuey'uyate. Konigepo Diosen huabo hua'a Cristo oro'omeytaj konig huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere kan'manoeonhuahuika'po Diosen huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. ¹⁶⁻¹⁷ "Do e'bueyde'te huasi'potaj men'tabayoketi." Judío aratbuta on'madoya'ika'. Hua'oj e'tano'e'tednayo bayokhue'dik o'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa hua'ojen matoe'dik o'neapo. Kena'po Jesucristoa mo'nigbueyde'uynek ke'nen huabo hua'a nigpee'dik o'epo. Cristotaj oknopoe'po Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁸ Konigepo a'ennada Moisésen hua'a nigpee'dik ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo mimi o'tasurukuyate. ¹⁹ A'ennada aya' judío aratbut egkupopakte Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Moisésenba' hua'a o'manmadika'po o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo mimiere hue'eyere kosoyo on'tioktaoy'uyate. Ken Moisésa hisopo huakpitaj ovejahuij kutajbibedada o'tidukupo mimiere hue'eyyo o'ta'buta'depo Diosenba' hua'ataj o'tionhuikhui'ka'uyate. Kenpa'ti aya' aratbuttaj o'mationhuikhui'ka'uyate. ²⁰ Moisésen hua'ataj mimia o'tionhuikhui'ka'depo, "Diosen hua'ataj mimia ijtionhuikhui'ka'denok oy aya'ada nigpee'dik mo'ika'apo." Moisésa o'mana'uyate. ²¹ Moisésa Diosen huasi'dakaktaj mimia o'tionhuikhui'ka'uyate. Kenpa'ti huakjey huabakpaka'taj pan huadope kutopataj 'uru'huieda huabakpaka' kutopataj manpotone'takon mimia o'tionhuikhui'ka'uyate. ²² Aya'da Diostehuapa' 'uruda kamanigke'po Diostaj 'uhua nigarakdik mo'epo mimihua'dik ya'eapet. 'Uhuabueymimi mimihuahue' ee'nayo dakhuea' e'ka'taj Diosa okkahueahue'dik mo'eapone. E'mimihua'nayo okkahuea'dik mo'eapone. Ken konig Moisésenba'a o'mana'uyate.

Jesúsa oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uynek Diosa bakkahuea'dik mo'ene.

²³ Moisésa carpa si'dakak o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamae'kon o'nigka'uyate. Konig Diosenbayo o'ika'nig o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamaetaj mimia onhuikhui'ka'uyate. 'Uhua mimia onhuikhui'ka'uy Diostehuapa' sue'da huadak o'uyate. Diosen 'urusi'poda Jesucristoanayo 'urua'nanada mo'nigka'uyate. Dakhuea' e'ka'taj a'manopo'yareaya'po cruzte mo'nigbuey'uyate. Ke'nen 'urumimi

mo'nigtita'huarakuyate. ²⁴ Diostaj huasi'dakaka' yan'nigka' Moisésa o'mana'uyate. Judío aratbuta on'nigka'uyate. Konigtimon Diosen jak kurudyo o'uyate. Levi huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri Diostaj huasi'dakakyo on'nigkudika'uyate. Jesucristonayo huasi'dakakyo kudhue' o'uyate. Dios e'ika'yo kurudyo o'hua'uyate. Oro'omeyen sacerdote huairi a'nigikaya'po o'behuikuyate. Oro'tehuapa' a'manigtiona'pakhuaya'po o'hua'uyate. A'batihuapokhuaya'po o'behuikuyate. ²⁵ Leví sacerdote huairi aya' huabayok noga'tida 'uru'uhua o'nigbatiaraka'depo 'uhua mimi huasi'dakakyo o'tokudika'po adkorepen manpotone' ojkute o'tionhui'khuika'uy. Cristonayo onte'ti onte'ti oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj cruzte nigbueyhue' mo'uyate. Noga'tida cruzte mo'nigbueypo kurudyo Diosyo o'behuikuyate. ²⁶ Cristoa huadari o'ka'uyate. A'nennada e'ka'de'te Jesucristo nogok nogok aratbuten dakhuea' e'ka'taj kirigayo' nigbueyhue'dik mo'ika'uyate. Oynayo kene'huaya' huame'noete Jesucristo Diosya' noga'tida o'tiakuyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po noga'tida mo'nigbuey'uyate. ²⁷ Ken konig aya'ada noga'tida bueydik o'neapo, kenpa'ti Diosen castigataj pai'da nopoe'dik o'neapo. Huaknopoe'erinayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²⁸ Diosa o'paknok Jesucristo o'manigbuey'uyate. Cruzte pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' aratbuten dakhuea' e'ka'taj noga'tida o'manigbuey'uyate. A'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Onte'ti bo'huatiakapone. Onte'ti dakhuea' e'ka'taj nigbueyhue' o'maeapo. Cristotaj ekpoe' huanige'eritaj Diosyo o'batohua'apo. Durugnanada mo'noeahuahuika'apone.

10

¹ Ken konig judío aratbuttaj Diosa o'manigkika'apo Moisésen hua'a sue'da huadakmon o'epo sue'da o'manopoea'uyate. Nogbayok nogbayok 'uru'uhuataj sacerdote on'nigbatiarakika'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po on'nigbatiarakika'po huamationa'pakeritaj 'urunopo' magkahue'dik o'maika'. ² Moisésen hua'ataj on'nigpeepo 'urunopo' eka'nayo onte'ti Diostaj 'urunopo'da ijjeý on'nopoe'epo 'uru'uhua nigbatiarakahue'dik ya'nika'apet. ³⁻⁴ Moiséstaj on'nigpeika'po nogbayok nogbayokok Leví sacerdote 'uru'uhuataj e'nigbatiaraka'de'te dakhuea' huaka'eri ijjeý onte'ti onte'ti okkahuehue' o'nika'. 'Uhuataj on'nigbatiaraka'po 'urunopo'da ehue' e'neada 'uhua'en mimianayo dakhuea' e'ka'taj bakkahueahue'dik o'nika'.

⁵ Jesucristoa huadariyo e'tiakte Diostaj ona'po: Aratbutomeya' ontaj mo'nigpeike' kenyo'da i'pakika'ne. 'Uhuataj e'nigbatiarakika'ta' pakhue' i'ene. Ontaj kanigpeike'po do'taj o'si'poea'uyne. ⁶ Judío aratbuta ontaj 'uru'uhua on'nigmahuigika' kenpa'ti dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po 'uru'uhuataj on'batiarakika'. Ken konig pakhue' i'ene, Dios. Cristoa ona'uyate. ⁷ Onte'ti, "On'taj a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy. Aratbuttaj ijbahuatiakuy, Dios. Konig o'nen hua'ate mentimadoya'uy, konigti a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate.

⁸ Judío aratbuta dakhuea' ogkika'nok 'uhua batiaraka'dik mo'ika'. Kenpa'ti nigmahuigdik mo'ika'. Moisésa e'manapi' Diosnayo ken konig pakhue' o'e. Kenpa' Cristoa ona'uyate. ⁹ Onte'ti "Ontaj

a'nigpeikaya'po huadariyo ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate. Oynayo Jesucristoa oro'omeytechuapa' mo'nigbuey'uyate moknopoēnok oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Diosa kabakkahue'po onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'ene. ¹⁰ Kenpa'ti Diosa o'paknok Jesusa o'nigpeepo cruzte mo'nigbuey'uyate. Noga'tida mo'nigbuey'uyate. Mo'nigbuey'uynok oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'po 'urunopoa' mogkika'ne. Onte'ti Diosenyo'da 'urua'da o'kika'apone.

¹¹ Ken aya' judío sacerdotea 'uru'uhua on'nigbatiarakika'. Aya' huame'noeda on'nigbatiarakika'. Batikhue'da en'nigbatiarakika'tada dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dikda o'e. ¹²⁻¹⁴ Jesucristonayo aya'enda dakhuea' e'ka'taj noga'tida mo'nigbuey'uyate. Dakhuapada o'dakea'uy. Noga'tida mo'nigbuey'uyapo aya' huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'urunopoa'da o'magkika'. O'ka'depo Dioste kurudyo o'hua'uyate. Kurudyo Diosere o'ika'. Diosere o'nigunhuahua'apo. Jesucristotaj pakhue' huae'eri Diosen taka' o'nepo Diosa o'paknok Diosensi'po Jesucristo Huairitone'taj nigpeika'dik o'neapo. Kenokayo' Jesucristo Diosere o'nigunhuahua'apo. ¹⁵ Aya'enda dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Jesucristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokiregakon konigti mona'po:

¹⁶ Nogok Israel aratbuttaj huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoeapo. Huanopoya'da e'nigpeikata' on'pakika'apo. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁷ Nogbayokkon mona'po:

Kenomeyen dakhuea' ogkika'uynig ijbakkahuea'apoy onte'ti castiga magkahue'ijjeapoy. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁸ Oro'omeyen dakhuea' e'kika' Diosa bokkahuea'denok dakhuea' e'ka' onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'eapone.

'Urunopo'da Diostaj daka' mo'noknopoika'po mon'tiona'pakika'.

¹⁹ Konigepo Jesucristo oro'omeytaj a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok 'urunopo'ada daka' oknopoepo kurudyo Diostaj tiona'pakika'dik o'ene, egomey, pogomey. ²⁰ A'nennada Leví sacerdote huairiyo'da huabayok noga'tida huasidakakyon yudtaj e'tiokpaka' adkorepen o'kudika'uy. Adkorepen Diosa o'huatiakika' oro'omeyanayo kudhue'dik o'ika'uyne. Oyedda Jesucristo mo'nigbueydepo, o'noyhuaddepo, kurudyo Dioste o'hua'denok oro'omeyakon Diostaj nigpeika'dik o'epo tiona'pakdik o'ene. ²¹⁻²² Aya' huanigpeika'erien sacerdote huairi Jesucristo o'epo oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'енок 'urunopo'da Diostaj mo'noknopoika', daka' oknopoika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Jesucristo mo'nigbuey'uyapo, bokkahuea'po, oro'omeytaj 'urunopoa' mogka'uyne. Kenpa'ti hue'e'yya' bautiza mogka'nok 'urunopo'da o'ene. ²³ Do'taj e'nopo'korea'nayo eknopoeonhuahuika'nayo kurudyo doere mo'nounhuahuika'apone. Diosa buttida o'mana'po dapita' mo'nigka'aponok sigpi' okbatikhue'da Diostaj daka' mo'noknopounhuahuika'. ²⁴ Oro'omeyen huaknopoe'eri huama'buy huidpoere huayahuaya di'da kan'maika'po kenpa'ti huayahuaya daka' kan'batihuapokike'po oro'omey huakka' huayahuaya di' mon'maika' kenpa'ti huayahuaya daka' mon'mantihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya mon'maboroayika'. ²⁵ Sue'da huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po kupopakhue' e'nika'tada oro'omeynayo

a'batadi'keaya'po mon'kupopakika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'mae'po daka' kan'batihuapokike'po Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya mon'maboroay. A'ti onte'ti Jesús o'tiakdeaponok nogiti nogiti di' mon'maika'. Nogiti nogiti mon'mantihuapokika'. Huayahuaya mon'maboroayika'.

²⁶ Cristoen huadak hua'a oknopodepo do'hued dakhuea' e'ka' Diosa bekkahuea'dene o'nopodepo oro' o'pakpo dakhuea' e'kika'nayo oro'tehuapa' Cristo mo'nigbuey'uyunig'a Diosa okkahuehue' mo'eapone. ²⁷ Kenpa'da Diosa huiyoknana castiga mogkadhuahuika'apone. Kenpa'ti Diosen taka'taj ta'akyo o'mahuigapo. Oro'omeytere mo'mahuigapone. Cristotaj kenpa'da eknopobatikinayo mo'mahuigapone, ken. ²⁸ A'nennada Moisésenba'taj be'api' nigpeehue' o'epo dakhuea' eka'nayo botta' bapapi' on'tiahuaypo "dakhuea' o'ka'," en'huaa'nayo matinepahuihue'ada castiga ogka'po arakdik o'nika'uyate. ²⁹ Be'api' Diosen Huasi'potaj daka' eknopodeada kenpa'da e'nennayo Jesucristotaj onte'ti oknopohue' ee'nayo dakhuea'da ogka'. Kenomeytaj Diosa diga'da castiga o'magka'apo. Jesucristoen mimia o'bakkahuea'depo, 'urunopo' o'magka'deme'. Kenomeya Jesús en mimitaj e'tidike'nayo dakhuea'da ogka'po kenpa'ti Diosen Nokireg huatinepahui'eritaj dakhuea' on'huaa'. Diosa nogiti diga'da castiga o'magka'apo. ³⁰ "Do castiga huamagka'eri ijje'po dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy." Dios Huairia o'mana'uyate. Kenda o'nopone. "Diosa ke'nen aratbuttaj castiga o'magka'apo. Dakhuea' egka'nayo castiga o'magka'apo." Diosba'a oa'. ³¹ Dios o'noehuaahuika'apo. Jesucristoen huadak hua'a huaknopoe'eri onte'ti huadak hua'a kenpa'da e'nennayo Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Diga'nanada me'pukdik o'ene. Konigepo 'urua'da Diosensi'potaj mo'noknopoika'. Enhue'da daka' mo'noknopoika'.

³² A'nenda Jesucristoen huadak hua'ataj huaboa'da mo'peedepo o'pudomey mo'peedepo moknopoe'uy. Moknopodenok oknopohue' huag'eriomeya dakhuea'da opudomeytaj mogkika'uyne. Jesucristotaj moknopopepo oknopobatikhue' mo'ika'uyne. Nogiti dakhuea'da egkika'uyte pai'da mo'nopo'ika'po Jesucristotaj oknopobatikhue' mo'ika'uy. ³³ Aratbutokpoteda opudomey huaknopoe'eritaj mo'tidi'kikame'ne kenpa'ti diga'da mogkikame'ne. Nogok nogomey huaknopoe'eritaj e'batidike'de'te e'magka'de'te mo'tinepahui'uy. Opudomeynayo moknopodepo oknopobatikhue' mo'ika'uyne. ³⁴ Kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj on'bahuadiaypo huabakuda' jakyo en'bakudade'te me'pukhue'ada bo'ta'huademe'ne. Mo'tinepahui'po bo'ta'huademe'ne. Kenpa'ti moknopoenok katepi' e'tamae' e'bakkahue'de'te mo'durugpakonme'po, kurudyo Diosere durugda o'unhuahuika'apoy mo'nopounme'ne. ³⁵ Okbatikhue'da Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'depo Diosere durugda mo'eunhuahuika'apone. ³⁶ Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'po Diostaj mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti kenda Diosa mona'uyate konigti mo'nigka'apone. ³⁷⁻³⁸ Kenpa'ti Apagba'a oa'po:

A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. Idada o'tiakaponok daka' do'taj yanoknopounhuahuika'po yan'nigpeonhuahuika'. Daka' eknopoika'nayo

“huadakda mo'ene,” o'nona'apone. Do'taj eknopoēbatiknayo pakhue' o'neapone. Diosa o'mana'uyate.

³⁹ Sue'da Jesucristotaj e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da on'no'podepo on'me'pukpo Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok Diosa kenpa'da o'maenapo. Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj huakka' o'pakika'ne. Okbatikhue' o'epo daka' moknopounhuahuika'po Diosere durugda o'unhuahuika'apone.

11

Diosen buttida hua'ataj moknopounhuahuika'po daka' Diostaj mo'nigpeunhuahuika'ne.

¹ Diostaj tiahuayhue'dik ee'pi' kennayo kenpa'da o'noika'. Diosa buttida mo'nika'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. “Opudomeytaj daka' on'tihuapokapone. On'manopo'yarea'apone. Kurudyo do'te mo'behuikapone.” Diosa buttida mona'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. Konig Diosa mona'uyne konigti mogka'apone. Mo'noknopounhuahuika'po o'nigunhuahuika'apone. ²⁻³ A'nennanada katepi' ehue' o'uyate. Diosyo'da o'ika'uyate. Huadari kae'. Niokpo puug siokpo duba huahue kae'. Diosa o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo kenokda o'maea'uyate. Aya'da Diosa o'ka'uyate oknopoene. Diosa buttida mona'uyne oro'omeyen adhuea'pane' huaknopoē'eriomey daka' o'noknopoika'uyate. “Do'taj daka' me'noknopounhuahuika'nok, konigepo ijbatidurugpaki.” Diosa oa'uyate.

⁴ A'nennada Abela 'uru'uhuatada Diostaj o'nigpeepo o'arakuyate. Oknopoepo o'arakpo o'yokuyate. Diosa oe'uyate. Caínnayo oknopoehue'ada aypo e'yoktada Diosa onba'pokhue' o'uyate. “Abel huadakda menigpeene. Meknopoepo 'uru'uhuatada menigarakne.” Diosa oa'uyate. Abel a'nennada o'buey'uyate. Diostaj 'urua' oknopoē'uyate oro'omeyakon o'tipeedepo konigti 'urua'da mo'noknopoika'.

⁵ Enoc judío adhuea'pane' o'epo Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. 'Urua'da o'nigpeika'po Diostaj o'durugpaka'uyate. Apagba'a oa'. Diostaj o'durugpaka'nok bueyhued ee'ted kurudyo Diosa o'tohua'uyate. Onte'ti Enoctaj huahuayhue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti Diostaj oknopoehue' ee'nayo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. Kena'po Diostaj a'tiona'pakya'po Dios o'noika' nopoe'dik o'ene kenpa'ti Diostaj huaeretpakeritaj Diosa o'matinepahui'po dakhuea'e'ka' o'manopo'yarea'apo nopoe'dik o'ene.

⁷ Noe' adhuea'pane'kon nogoknada o'uyate. Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. “Dakhuea' huaka'eritaj castiga a'magkaya'po huekurutone' ijta'monapoy. Aya' huakupa ijtiokma'huayapoy. Aya'da dakhuea' huaka'eri on'bata'kotapo. Onere huabetere huabatokud kusi'petone' yakati'.” A'nennanada Noétaj Diosa ona'uyate. Noé huekuru tiahuayhued e'eda o'nigpeepo huaboro'nanada kusi'petone' o'ka'uyate. O'kuhuitdepo Noéere huabetere on'bakuduyate. Huekurutone' o'tiakpo aya'da on'bata'kotuyate. Noénayo huabetere ta'kothue' o'nuyate. Konigepo Diostaj oknopoika'po ta'kothue' o'nuyate. Dakhuea' huaka'eriomeynayo oknopoehue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kena'po Noé Diostaj daka' oknopoika'nok “Huadakda o'e.” Noétaj Diosa o'huaa'uyate.

8 Nogoknanada Abrahamkon adhuea'pane' o'epo Diostaj 'uruda oknopoika'uyate. "Nogda huadari o'yokapone. Kendariyo yahuati'." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diosen hua'ataj oknopoepo o'nigpee'uyate. O'nigpeedeipo kendariyo o'hua'uyate. Kendari tiahua'y-hued e'ada o'nigpee'po o'hua'uyate. 9 Diosa bo'yokaponok Abraham kendariyo Diosen hua'ataj oknopoepo o'ika'uyate. Abraham esoerionig nog aratbuten huadariyo o'ika'uyate. Yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Konigti ke'nensi'po Isaac yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Kenpa'ti ke'nen huayayo Jacob yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. "Isaactere Jacobtere kenpa'ti indariba bo'yokapone." Diosa ona'uynne. 10 Diosen jakyo ijjeapoy Abraham o'nopoepo huadak huid jak kahue' o'uyate. Diosen jak Diosa o'ka'po o'unhuahuika'apo.

11 Sara Abrahamen huatoe o'uyate. Abrahamereda Sara huatone'da o'nepo Sara si'popakhue'dik ee'pi' Diosen hua'ataj oknopoenok Sara kasi'popake'po Diosa o'tihuapokuyate. Sara isi'popakapo Diosa mename'nok ijsi'popakapoy Saraa oknopoepo Abrahamensi'po o'si'popakuyate. 12 Abrahamkon huatone'nanada o'epo Sarataj onsi'pokahue'dik ee'pi' Diosa o'tihuapokuyenok huasi'po o'toe'uyate. Isaacsi'potaj o'toe'uyate. Kenpa'ti huayayo'en huayayo huakka'nanada o'nuyate. Konig siokpo huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'ne'uyate. Konig kuhuad huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'nuyate. Be'a dikkahue'dikda o'nuyate.

13 Abrahamomey, huasi'po, huayayo huayayo'ensi'po o'nepo Diosen buttida hua'ataj o'noknopoepo on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone, Diosa o'mana'uyate. Huadari toehue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa bo'yokapone o'toeapoy huanopoya'da on'nopoepo on'durugpakuyate. Esoerionig o'ika'ne Abrahamen huayayomeya on'batia'pakika'uyate. 14 Esoerionig o'ika'ne on'batia'pakpo Diosere kurudyo huae'eri o'ika'apoy on'nopo'e'uyate. 15 Abrahamomey Abrahamen huaoen jakya' o'norokon'uyate. Onte'ti e'kumejta' pakhue' o'nuyate. 16 'Uruda huadari on'pakuyate. 'Uruda jak on'pakuyate. Diosere e'noeunhuahuikata' on'pakuyate. "Doere e'ikata' on'paknok ijdurugpaki. Kenomeyen Dios ijjey." Birahue'ada Diosa o'mana'po 'urua'nanada huakka' jaka'da o'nigka'nede.

17-18 "O'nen huasi'po Isaac o'epo Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa Abrahamtaj enapi' nogok, menpa' Abrahama do'taj buttia'da meknopoe' Diosa o'nopoepo. "O'nensi'po Isaactaj yaarak." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Ken Abraham buttia'da oknopounpo Diostaj o'nigpeunpo a'nigarakya'po Isaacsi'potaj ote'yo o'tobehuikuyate. 19 Dios teyda o'epo huakudaka'da e'bueytada manoyhuada'dik o'e. Abrahama buttia' oknopounpo Isaacsi'potaj a'arakya'po o'tobehuikuyate. Abrahama o'arakaynig'a konig e'arakayada onte'ti huasi'potaj oe'uyate.

20 "Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa ona'uyate. Isaaca daka' oknopoepo, "Diosa bo'tihuapokapone. Mo'itakapone." Ke'nen huasi'potaj Jacoberetaj Esaüeretaj ona'uyate. Diostaj daka' oknopoepo Isaaca ona'uyate. 21 Diosen hua'a daka' oknopoepo Jacob huabueydikte oteypate onta'deypo, "Diosa daka' megka'apone." Diostaj huakka' o'pakpo,

ke'nen huayayo Joséensi'potaj nogti nogtitaj Jacoba o'nigtiona'pakuyate. ²² Diosen hua'a daka' oknopōepo Josékon huabueydikte o'epo o'mana'po: "Egipto huadaribaya' opudomeyen adhuea' huayayo o'norokapo. Kendari Abrahamtaj Diosa o'yokuy keyō do'hueday kan'nigtohue'po." José Israelen huayayotaj o'mana'uyate.

²³ Nogoknanada Jacobed adhuea' huayayo huakka' o'nitakdepo Israel aratbut Egiptodaribayo o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'po huabokerekyōbedtaj arakdik o'nika'uyate. Kenda Egipto gobierno huairia o'mana'uyate. Kenoka' Moisés o'si'pōe'uyate. Moisésen huaoj huayēere Diostaj daka' o'noknopōe'uyate. 'Uruda huasi'po o'e, on'nopōepo Diostaj o'noknopōepo gobierno huairitaj me'pukhue' o'nepo jakyo bapa' puug o'nireganhuahua'uyate. Ken konig Moisésen huaoj huayēere Diostaj o'noknopōe'uyate. ²⁴ Moisés o'kerekdopo Diostaj daka' oknopōe'uyate. Israel aratbuttaj Egiptodaribaya' e'batōrōkta' Diosa do'taj be'tipakne. Moisésa oknopōe'uyate. Huasi'poteda Egipto huairien huayōbu Moisésaj e'tounhuahua'ika'uytada "Huairien huayōbu'ensi'po ehue' ijjej." Oa'uyate. ²⁵ "Egipto huairi ee'ta' pakhue' ijjej. Egiptoeri ettone' pakhue' ijjej. Egipto huairien 'uru aypota' pakhue' ijjej. Do'hued aratbutere Israel aratbutere pai'da e'nopo'ikata' ijipaki," Moisésa Diostaj oknopōepo oa'uyate. ²⁶ "Diosen Cristo o'tiakapo yoknopōepo pai'da nopo'unhuahuika'dik ee'nayo kenpa'ti aratbuta do'taj tidike'dik e'ne'nayo Diosa me'durugpakanhuahuika'apone, yoknopōey. Do Egipto huadaribayo huairitone' ee'nayo sue'da durugda ijjeapet." Moisésa o'nopōe'uyate. ²⁷ Egipto huadaribaya' Moisésa o'hua'uyate. Diostaj oknopōepo o'hua'uyate. Diostaj oknopōepo Egipto huairia e'huadiayte okme'pukhue' o'epo okhua'uyate. Diostaj tiahuyahue' e'ēada oknopōepo nogdaribayo o'hua'uyate.

²⁸ Okkahuehue' o'nepo fiesta a'kaya'po "Uru'uhua yabatiaraka', 'uhua mimia akbogpeta' yan'tionhujkhujkati'. Diosa mona'nok yan'nigpēe'." Moisésa buttida oknopōepo Israel aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka' Diosen huata'moneria Egipto aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj o'mabueyahu'uyate. Israel aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta Moisésaj on'nigpēepo, 'uru'uhuataj on'batiarakanpo mimia akbogpete on'tionhujkhujka'uyate. ²⁹ Moisésere Israel aratbutere Diostaj o'noknopōepo epog huabed Diosa ea'itandagte o'nokteg'uyate. Dag sorokjayda o'uyate. Egipto huairien sorotataj e'batahuada on'bata'kotuyate.

³⁰ Nogoknanada Diosen buttida hua'ataj Israel aratbuta o'noknopōepo Jericó huakka' jak huida ekbirik kurute huationpia' on'hua'epo on'pijkubere'uyate. Siete huame'noeyo'da on'pijkubere'uyate. O'noknopōenok e'pijkuberede'te Diosa huida ekbirik o'saka'uyate. E'sakde'te a'barakya'po on'kuduyate. ³¹ Jericó aratbut Israel aratbuten Diostaj pakhue' o'nepo nigpēehue' o'nika'uyate. Rahab ettone' Jericóyo huaē'eri o'epo huamune'boeri o'uyate. Rahabnayo Israel aratbuten Diostaj oknopōepo botta' Israel huabatiahuyeritaj o'batioka'po o'makiregā'uyate. Nogok Jericóyo Diostaj nigpēehue' huaē'eriomeytaj Israel sorotataj on'barakpo Rahabtanayo arakhue' o'nuyate.

³² Katea' nogda o'nonapet. Huaknopōe'eritaj aya'tada nogiti nigmadoyahue'dik ijjeapoy. Gedeón Diostaj huadakda

oknopojika'uyate. Barac Sansón Jefté David Samuel Diosen huamanbatia'pakerikon huadakda o'noknopojika'uyate. Kenomeytaj aya'tada nigmadoyahue'dik ijjeapoy. ³³ Kenomey huaknopoe'eri huairia Diostaj o'noknopoe'eri sorotataere nogbayo huae'eri sorotataj on'barakonhua'po nogdari huairitaj gana ogka'uyate. Nogbayo huae'eritaj 'urua'da on'manika'uyate. "Do'hua on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uynok o'noknopoenok Diosa o'bata'ka'uyate. Diostaj huadakda o'noknopoenok leóna mabokhue'da o'uyate. ³⁴ Bapa' 'urunanada huaknopoe'eritaj huaboro' ta'akyo juknananada ee'yo on'ma'en'uynig'a bueyhue' o'nuyate. Diostaj o'noknopoe'eri meyhue' o'nuyate. Nogomeytaj oknopoe'hue' huae'aria siroenpia e'barakta' e'pakada Diosa o'batihuapoknok on'mon'uyate. Nogomey huaknopoe'eritaj so'arogtada o'maso'teypaka'uyate. O'maso'teypaka'denok kenomeyen taka'taj on'barakuyate. Diostaj o'noknopojika'po gana on'magka'uyate. ³⁵ Botta' ettone'a Diostaj daka' o'noknopojika'nok kenomeyensi'po e'bueyde'te Diosa o'matinepahui'po o'manignoyhuada'uyate.

Nogomey Diostaj daka' o'noknopojika'nok Diostaj eknopoe' kan'batike'po pai'da ee'tada huakupen on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da ee'tada on'mabitbituyate. Kenomey huaknopoe'eri o'noknopoe'eri okbatikhue' o'nuyate. Diosere durugnanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo o'noknopoe'eri okbatikhue' o'nuyate. Pai'da on'nopo'epo on'buey'uyate. ³⁶ Nogomey Diostaj huaknopoe'eritaj on'tibirae'uyate. Kenpa'ti huiyokbiada o'batibitbita'uyate. Kenpa'ti sirobia huamata'koypita' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti hua'ita'pota' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ³⁷ Kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'bapa'ea'uyate. Kenpa'ti huanopota' on'bakteg'uyate. Menpa' yanokbatikapetpi' a'nopoeya'po siroenpia on'barakuyate. Konig pai'da huae'eri yudtabayo' o'nepo 'uhuasi'dak on'otika'po nogyo nogyo on'huae'uyate. Pai'da on'nopo'epo on'huae'uyate. Kenpa'ti huaknopoe'eritaj dakhuea'da on'magka'uyate. ³⁸ Kenomey huaknopoe'eri 'urua'da ogkika'uynok oknopoe'hue' huae'eri huaknopoe'eritaj dakhuea' on'bahuaa'ika'uyate. Diosanayo huadakda o'ne o'maknopojika'. Diostaj o'noknopojika'po aratbut ehue' e'ika'yo huae'dik o'nika'uyate. Ote' huakupate on'huae'ika'uyate. Sorokjeyyo on'tayika'uyate. ³⁹ "Doere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Kenomeyen adhuae'pane'taj Diosa o'mana'uyate. Kenomey aya'ada Diostaj buttida o'noknopojika'uyate. Kenomeynayo Diosyo huahued on'mabuey'uyate. ⁴⁰ Kenomeytere oro'omeytere Diosa 'urua'nanada mogka'apone o'nopo'e'uyate. Oro'omeytaj kenomeytere 'urunopo'da mogka'apone. Onokteteyo' dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yareapone.

12

Jesústayo'da daka' mo'noknopoeonhuahuika'.

¹ Ken a'nennanada nogok nogok noga noga Diostaj buttida o'noknopoe'eri on'nigpeika'uyate. Kenomey 'urua'da o'noknopojika'uyate mon'matinopoe'. Oro'omey konigti huadakda aknopojikaya'po huakka'da kateta'pi' eretpakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopojikaya'po kateta'pi' mepu'kehue' mo'nika'. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopojikaya'po

dakhuea' e'ka' mon'batik. Diostaj huakka' mon'deretpakpo huadakda mo'noknopoika'. Nogok nogok mo'noknopoika'. Batikhue'ada mo'noknopoika'. ² Jesúsua huakkuru huamaknopoēa'eri oro'omeytaj mo'manopoēa'uyne. Kenpa'ti Jesúsua huamaknopoēa' nogiti nogiti dakhuaa mo'manopoēa'ika'ne. Dakhuea'da huaka'eritaj cruzte konig castiga ogka'po gobiernoen sorotataa o'darakika'uyate. Diosa o'paknok Jesús cruzte pai'da o'nopo'epo, cruzte o'betpo bira'dik ee'pi' mepu'kehue' o'uyate. Diosere durugda ijjeapoy Jesúsua o'nopoē'uyate. O'bueydepo kurudyō Diosyo o'behuikuyate. Diosere Huairitone' o'ēpo o'mata'mona'ika'.

³ Opudomey Jesucristotaj moknopoēpo suhue'da pai'da mo'nopo'ika'. Jesúsnao diga'nanada pai'nananada o'nopo'uyate. Dakhuea' huaka'eriomeya diga'da on'huadiaypo cruzte on'beta'uyate. Kenda mo'tinopoika'po Jesúsaj oknopoēbatikhue' ya'nika'. Pai'da mo'nopo'epo oknopoēbatikhue' ya'nika'. Jesúsaj daka' yanoknopoika'. ⁴ Jesús Diostaj oknopoēpo pai'nanada o'nopo'epo o'buey'uyate. Opudomeynayo Diostaj moknopoika'po bueyhued mo'ene. ⁵ Oro'omey konig ke'nensi'potanig Diosa 'urua'da mo'boroay'uyne. Menpa' okkahuehue' moet.

Opudomey huaknopoē'eri konig do'huedsi'po on'taēne. Do'taj men'nigpeike'po nama'da eka'nayo konig isi'potaj egkapa' castiga ogka'apone. Do'taj men'nigpeike'po castiga ogkika'apone. Kenpa'ti do'hua castiga egka'de'te do'taj oknopoēbatikhue' ya'nika'. ⁶ Kena'po Huairi Dios di' mo'epo oro' nama'da e'ka'te 'urua'da mo'manmadikegka'ne. Oro'omeytaj konig ke'nensi'po mo'taēne. Dakhue' e'ka'te konig isi'potaj castiga mogka'ne. Apagba'a oa'.

⁷ Opud kan'nigpeike'po Diosa castiga egka'nayo okbatikhue'da Diostaj yanoknopoika'. Konig huaoa isi'potaj 'urua'da o'manmadikika', konigti Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da mo'manmadikegkika'ne. Isi'po huaojtaj kanigpeike'po huaoa daka' castiga o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj mo'manmadikegkika'po daka' castiga o'magkika'.

⁸ Aya'tada Diosen isi'potaj Diosa 'urua'da o'manmadikegkika'po suhue'da castiga o'magkika'. Opudomeytaj Diosa castiga ogkahue' ee'nayo Diosensi'po hueretda ehue' mo'ene. ⁹ Kenpa'ti a'nennada oro'omey huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo o'ika'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpee'po oro'omeyen huaoa suhue'da castiga mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne. Huaojtaj huadiayhue' o'uyne. Apag Diostanayo bo'eretpakpo nogiti nogiti mon'nigpeika'.

Oro'omeytaj suhue'da castiga egka'nayo ida mon'nopo'korea'. Ida onte'ti Apag Diostaj mon'nigpeika'po Diosere mon'noeonhuahuika'. ¹⁰ Oro'omey huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda ijmanmadikay." Oro'omeyen huaoa konig on'pakpo a'manigpee'aya'po suhue'da castiga mogkika'uyne. Suhue'da huabayok oro' e'kereke'de'te castiga mogkika'uyne. Oro'omey huadaknanada kagkike'po Diosanayo huadaknanada bota'ka'ne. Konig Dios huadaknanada o'e, oro'omey konigti ka'nike'po Diosa suhue'da castiga mogkika'nok Diosen 'urua'nanada kika'dik o'ika'apone.

¹¹ Oro'omeytaj Diosa a'manmadikegkikaya'po suhue'da castiga e'magka'te oro'omey pakhue' o'epo pai'nanada o'nopo'etuyuppo nogokda Diosa oro'omeytaj suhue'da castiga egka'de'te kirigayo' huadaknanada

o'kika'apone, onte'ti Diostaj kirigayo' o'nigpeika'apone. Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhuahuika'apone.

Diosa ena'te kaeya' onahue' yanika'. Yanoknopoepo, yan'nigpeikati'.

¹² Kenpa'ti Diostaj mo'nigpeonhuahuika'depo onte'ti huadakda kikhue'dik moet, suhue'da oknopoe'dik moetpi', Diostaj nogiti nogiti yan'nigpee'. Onte'ti daka' yanoknopoika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. ¹³ Jesucristoen butukdag yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen hua'a daka' yag'kikati'. OpuD Diosen hua'a 'urunanada bo'kika'nok nogomeya sigda eknopoeada opudtaj on'tiahuaydepo okbatikhue' o'nepo nogiti daka' o'noknopoeapo. Nogiti daka' on'nigpeika'apo.

¹⁴ Aya'tada bahuadiayhue' yanika'. Aya'tada e'maboyta' pakhue' yanika'. Aya'tada e'manoeya'ta' yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpeikata' yan'deretpakikati' Diosenyo'da huadaknananada e'kikata' yan'deretpakikati'. Diosenyo'da huadaknanada kikhue' ee'nayo Huairi Jesucristoere noeonhuahuikahue' mo'eapone. ¹⁵ OpuDomey huaknopoe'eritaj aya'tada Diosa e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada 'urunopoa' egkata' bo'tipakika'ne. OpuDomeyere sue'da huaknopoe'eri ekbatikta' on'pakpo nama'da ogkika'. Diostaj yan'no'porea' yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi' huaknopoe'eri nama'da e'kika'nayo nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na konig pai'nada hueymeihue' oe'. Nog huaknopoe'eri on'tiahuaypo on'peepo onte'ti Diostaj oknopoe'hue'dik yanikapet. Nama'da huanmanmadika'eritaj yan'boroay. Onte'ti Diostaj yan'nigpeika'. Nama'da manmadikahue' yae' yan'maboroay. ¹⁶ Be'api' nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika' huayahuaya yan'maboroayti'. Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj pakhue' ee'nayo nogiti nogiti Diosen hua'ataj yan'pakti', huayahuaya yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti kahue' yane'. Huayahuaya yan'manati'. Huakkurueri isi'potaj Diosa 'uruada o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta' pakhue' o'epo huama'buytaj o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate. Huama'buyen aypo o'bape'uyate. ¹⁷ Nogok Esaúen huama'buytaj Diosa huaboa'da huadaknanada o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da o'uyate. Diosa huadaknanada be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue' o'enek o'huikuynig'a, Esaú diga'da o'huikuyate.

¹⁸ Konig opudomeyen adhuea'pane'taj Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Konigti opudomeytaj manahue' mo'ene. A'nennada Egipto huadaribaya' o'norokondepo nog huadaribayo o'nede'po Dioste ote'yo on'huahua'uyate. Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po ote'yo o'huabehui'uyate. Dios o'te'te o'epo huiyoknanada o'uyate. Diga'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate. Sikkiregnanada ee' on'tiahuay'uyate, konig e'sihui' sikyo on'tiahuay'uyate. Huiyoknanada o'epo, diga'nanada e'bapok on'tiahuay'uyate. ¹⁹ Trompeta' utta'nanada ea'te on'pee'uyate. Kenoka' Diosen hua'a huiyokanana o'uyok adhuea'pane'a on'peede'po, "Onte'ti onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate. ²⁰ "Aratbut 'uhuapi' huatota'poya' ote'te e'behuiknayo kabueye'po huida' yan'pa'ea'ti'." Diosa o'mana'uyatenok. Diosen hua'ataj nigpeehue'dik o'nyuate. ²¹ Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo ijirigamey." Moisésada oa'uyate.

²² Oro'omeynayo Jesucristotaj oknopoe'po Diosen ote' Siónyo o'huahua'depo, kenpa'ti Dios huanoeonhuahuika'erien jakyo

o'huahua'depo Diosen jak Jerusalén kurudyo o'huahua'depo. Diosen huata'moneri Diostaj a'batadi'keya'po egkupopakyo o'huahua'depo. ²³ Kenpa'ti huakka'da huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo ogkupopakpo kenomeyendik Diosa kurudya' o'manigmadoya'uyate. Kurudyo on'hua'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Diosen 'uru huaknopoe'eritaj oro'omey konig o'bahuahua'depo. Kenpa'ti Diostaj oknopoe'eri konig o'huahua'depo. Dios huairi o'epo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da castiga o'magka'apo. Huaknopoe'eritaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa'ti huaknopoe'erikudak kurudyo Diosere huadakda o'ne Diosa 'urunopoa'da o'magka'depo. Kenomeytaj oro'omey o'bahuahua'depo. ²⁴ Jesúsa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo mimia mo'nigtita'huarakuyate. Jesúsa huabo hua'a konig dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate. Jesústaj kenpa'ti Jesúsen mimitaj oknopoe'eri Jesúsen mimia oro'en dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o'e oknopoe'ene. A'neneri Abel Diostaj 'uhua' o'nigarakpo o'mimihua'uyate. Ken mimianayo dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o'e o'nopoe'ene. Ken konig oknopoe'eri Diostaj meyo'hue'da o'tiikay.

²⁵ Konigepo Diosen e'mana' hua'ataj oknopoe'eri nigpe'e'dik o'ika'ne. A'ennada ote'kupata' Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. Diosa castiga egka'te okmonhue'dik o'nuyate. Castiga o'magka'uyate. Oynayo kurudya' Diosa mona'ne. Oknopoe'eri nigpe'e'dik o'ika'ne. Buttida o'nona'ne. Nigpe'e'hue' ee'nayo dapita' castiga mogka'apone. Okmonhue'dik o'eapone. ²⁶ A'ennada ote'kupata' Diosa o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari o'iyeg'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj ijjiyega'apoy. Kurudtakon ijjiyega'apoy." Oynayo Diosa o'manade'uyate. ²⁷ "Onte'ti ijjiyega'apoy." Diosa oa'uyate. Konigepo aya'da Diosa o'ka'uyatenig o'iyega'apo. Nogtipi' yahuehue'da o'eapo. Dios, Jesucristoere, Diosen aratbutere Diosen huata'moneriere batikhue'da on'noeonhuahuika'apo o'nopoe'ene. ²⁸ Dios oro'omey huairi moknopoe'eri ayne. Oro'omey Diosensi'po o'maayne. Diosere on'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eonhuahuika'apone. Konigepo "Huadakda i'kika'. Huadakda i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj mon'mepu'kepo mo'noknopoe'eri mo'nigpe'ika'apo ²⁹ Dios konig huamahui'g ta'akonig huiyokda o'epo oknopoe'hue' hua'e'eriomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

13

Diostaj a'durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o'ene.

¹ Ken bakbatikhue'ada huayahuaya di' yan'maika'. Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig konigti huayahuaya di' mon'maika'.

² Bepi' en'tiaknayo di' yan'maepo jakyo yan'bakudati'. Bakkahuehue' ya'nepo yan'bakudati'. Suhue'ada Diosen huata'moneritaj oki'ehue' e'eada on'bakuda'po on'tobape'uyate.

³ Jesucristotaj huaknopoe'eri huabakuda' jakyo e'ne'te kenomey-taj bakkahuehue' ya'nepo yan'matinepahui'po yan'tahuadepo aypopi' yan'bayokikati'. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea' e'magka'nayo pai'da en'nopoe'nayo pai'da hua'e'eritaj yan'matinepahui'po kenpa'ti opudpi' pai'da nopoe'dik mo'eapet.

⁴ E'toepakde' ee'nayo daka' yan'toika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogen huatoe'taj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone. Huatoebet e'eanayo huaboerepi' mune'yoerepi' bakdejhue' yanika'. Nogtaj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone.

⁵ Huakupeta' eretpakhue' yanika'. Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta' pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj on'matounhuahuika'apone. Opudere o'ika'apone. Okeyahue'dik o'ika'apone." Apag Diosa mona'uyate.

⁶ Be'api' huabokereka do'taj dakhueapi' ogka'dikpi' menet. Do me'pukhue' ijikay. Dios Huairia mentihuapokika'nok ijnopoy. Kenda daka' o'nopoepo a'dik o'ika'ne.

⁷ Opudomeyen huakkuru huairikudak Jesucristotaj 'urua'nanada o'noknopoika'uy. Opudomeytaj Diosen hua'a mon'madikika'uyne. Diosen 'urua'da on'kika'uy. Konig kenomey ogkika'uy daka' yan'nopoika'po konigti yag'kikati'.

⁸ A'nennada Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ikame'uyate. Oytion Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ika'. Nogok nogok Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo konigti 'urua'nanada o'eonhuahuika'apo. ⁹ Jesucristo 'urua'nanada o'ika'nok Jesustaj 'urua'da e'manmadika' mo'pee'uyne konigti daka' yanoknopoika'. Nogda nogda huamanmadika'eri opudomeyere en'tiaknayo nogpa'da en'manmadika'nayo kenomeytaj nigpeehue' yanika'. Nogda aypo bape'dik mo'ene. Nogdanayo bapehue'dik mo'ene. Nogda huaen bape'dik mo'ene. Nogda huaennayo bapehue'dik mo'ene. Suhue'ada huamanmadika'eri nama'da mona'apetpi'. Kenomeytaj e'nigpee'nayo Diostaj 'urunopo'da ngehue'dik mo'epone. Diostanayo Jesucristoeretanayo oknopoenok Diosa mo'tinepahui'po 'urunopoa' mogkika'apone.

¹⁰ Jesucristoa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'omeytaj huamanopo'yarea' cruzte mo'nigbuey'uyate. Cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoika'nok Diosa mo'nopo'yareadhuahuika'ne. Judío sacerdote huasi'dakak huakudika'erianayo 'uhua on'batiarakika'po on'mahujigika'. Aya' kenpayo'da o'noknopoepo Jesús cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoehue' o'nenok Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yareahue' o'maepo. ¹¹ Judío sacerdote huairi Moisésen hua'ataj on'peepo ogkika'. Jesucristotaj oknopoehued o'nepo 'uhuataj on'batiarakika'. Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po 'uhuataj on'batiarakika'po Diosen 'uru huid jakyo adkorepen mimi on'tohua'ika'. Diosen manpotone'taj on'tionhui'khui'ka'ika'. On'tionhui'khui'ka'depo huakka' jakya' adteda 'uhua huaso' on'tohua'po adyoda on'mahujigika'.

¹² Jesustaj kenpa'ti huakka' jakya' adyonda on'tohua'depo o'darakuyate. Jesús en mimianayo konig dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Diostaj 'urunopoa' kamagke'po Jesús a pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' jakya' adyenda o'manigbuey'uyate.

¹³ Konig judío aratbut nama'da ogkika'po Diosen kahue' o'nika'. Konig ogkika'nig'a konigti kahue' mo'ne. Jesucristotayo'da mo'noknopoika'. Jesustaj oknopoika'nok oro'omeytaj bo'tierikapet, bo'huadiaypo dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Konig Jesustaj dakhuea' bo'huaa'uyate konigti oro'omeytaj dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Moisésen hua'a

huakika'erite mo'nokhua'. Jesucristoen huaknopoe'eri ijje y huaa'eri ere mo'nika'. ¹⁴ Indiryo aratbut noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosen aratbutnayo kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kurudyo Diosen aratbutnaye e'noeonhuahuika'ta' o'pakne. Oro'omeytaj e'tieriknayo dakhuea' e'huaa'nayopi' kenpa'da kade'. ¹⁵ Jesucristotaj oknopoe'po, o'nigpeepo, "Dakiti Dios, 'urua'nanada mo'nigka'uyate, huadakda mogkika'ne. 'Uruda i'jka'ne Apag Dios," mon'tiona'pakika'. "Dios 'uruda o'jka'. Huadakda megkika'ne." Nogomeytaj mon'manbatia'pakika'. ¹⁶ Okkahuehue' ya'nepo huadakda yan'mantihuapokika' kenpa'ti okkahuehue' ya'nepo katepi' mo'tamaenig yan'mabayokika'. Pai'da huae'eritaj yan'mabayokika'. Kenda e'kika'nayo Dios durugda o'eapo.

¹⁷ Opuomeyere suhue'ada Jesucristotaj o'noknopoe'po Diosen 'urua'da ogkika'po huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi o'ne. Kenomeytaj yan'nigpeika'. Opuomeyen huabatihuapokeri o'nepo daka' moknopoi'ke'po tihuapokika'dik mo'ene. Cristo onte'ti e'tiakte "Huaknopoe'eritaj huadakda i'batihuapokikamey." A'dik o'neapo. Opuomeytaj e'batihuapokte huadakda e'nigpee'nayo durugda o'neapo. Daka' nigpeehue' ee'nayo suhue' o'neapo kenpa'ti pai'da o'neapo.

¹⁸ Do'taj men'nigktiona'pakika'. Huadakada i'jkikaya', ijnopoe'y. Aya'da katepi' 'urua'da e'kikata' i'paki. ¹⁹ Opuomeytaj e'nigkumejta' e'pakada menpa' kumejhue'dik ijje'dey. Ida kumejdikada ijje'apet mentiona'pakti'.

Huaknopoe'eritaj Diosa daka' kamagkike'po o'manigktiona'pakpo huadik on'manigdikta'mona'uyate.

²⁰ Opuomeytaj ijmanigktiona'pakpo, "Diosa huamanoeya'eria mo'matoene. Huabueya'da ee'tada Huairi Jesucristotaj i'noyhuada'uyate, Dios. Oro'omey huaknopoe'eri konig Jesús en oveja o'ene. Jesús oro'omeyen huamatoe'eri o'e. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po kenpa'ti a'manoeanhuahukaya'po mo'nigbuey'uyate. Jesús a mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj mo'nopo'yarea'apone daka' oknopoe'dik o'ene. ²¹ Ontaj kan'nigpeike'po 'urunopoa' Jesucristoen huaknopoe'eritaj yamagkikati'. Konig o'na yapakpo yamagkikati'. Jesucristo o'nen Huasi'potaj o'noknopoe'po 'urua'nanada kika'dik o'neonhuahuika'apo. Cristo 'urua'nanada o'jka'." Diostaj ijmanigktiona'paki.

²² Sue'da ijnigmadoya'depo opuomeytaj mo'maboroayne. Daka' yan'nigpeika', egomey, pogomey. ²³ Timoteo oro'omeyen huama'buytaj huabakuda' jakya' o'noroka'deme'te, yan'nopoe'. Ida e'tiaknayo opudyo ijtohua'apoy.

²⁴ Aya' huaknopoe'eri huairitaj oro'en huadik yan'madikta'mona'. Aya' huaknopoe'eri huama'buyeretaj huaidpoeretaj huadik yan'madikta'mona'. Italiayo huae'eriomey huama'buyakon huadik on'madikta'mona'.

²⁵ Opuomey huaknopoe'eritaj Diosa daka' mo'nigkike'.

SANTIAGO Santiagoa o'manigmadoya'uyate.

Judío huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate Santiagoa.

¹ Do Santiago ijjejey. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba' ijjejey. Opud Israel huaknopoe'eritaj o'nigmadoya'ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo'ika'ne. Saludos on'dikta'mona'ne.

Diosa daka' mo'nopoea'nok huadakda kika'dik o'ene.

² Kenoka' pai'da e'nopo'epi' dakhue' ee'pi' pai'da ee'pi' mon'durugpakika'. ³ Oro' oknopoe'batikdikpi' ka'ne'po e'dikdikpi' nogiti nogiti Diostaj daka' mo'noknopoika' Diostaj mo'noknopoehuahuika'po batikhue' mo'nika'. ⁴ Nogiti nogiti eknopoika'nayo dakhuea' e'ka' kikhue'dik o'ene kenpa'ti kenda Diosa o'pakika'nig nogiti nogiti kika'dik o'ehuahuika'apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika'apone.

⁵ Opudomeytaj nogda nogda dakhuea' kagke'po e'dikdikpi' katepi' e'ka' nopoe'hue'da ee'nayo Diostaj yan'tiona'pakikati'. Do'taj konigyo'da daka' e'kika' menopoea', yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'tihuapokpo daka' e'kika' mo'nopoea'apone. Diosa sue'nopo ehue' o'epo e'tihuapokta' o'pakpo daka' e'kika' mo'nopoea'ika'apone. ⁶ "Daka' e'ka' menopoea', Dios." Yan'tiona'pak. Diosa mo'nopoea'apone. Daka' yan'no'poika'. Diostaj daka' oknopoe'hue' ee'nayo tihuapokhue'dik mo'ika'apone. ⁷⁻⁸ Be'api' nogpa' nogpa' o'nopoe konig oy Diostaj oknopoe'epo eme'te oknopoe'hue' o'epo kentaj Diosa tihuapokhue' o'ika'apo. Daka' huakika' nopoe'hue' o'epo.

⁹ On pai'da huae'eri ee'pi', eg', Cristotaj iknopoe'epo yan'durugpakika'po Diosensi'po i'ene. ¹⁰ Konig huakhuen ida o'aypo okhuenkahua'ika' konigti huakka'da huamatoe'eri a'ti on'mabueyikaponok konigepo Diostaj kanoknopoe'po kan'durugpakike'. ¹¹ Kenoka' niokpo o'behuikdepo diga'da o'ta'tepo huakhuen ida okhuenaya'ika' huehuela'da o'kotika'. Ona'ti 'uruda ehue' o'epo. Huabokerek huakka' on'matojka' konig huakhuen o'nepo, e'baa'ika'pi' ida on'buey.

Kenoka' dakhuea' kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue'yanika'.

¹² Opuda dakhuea'da kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' e'ika'nayo durugda mo'ika'apone. Nogok nogok dakhuea' kagkike'po e'dikdikte kahue' e'ika'nayo:

—“Huadakda bo'kika'po dakhuea' kagkike'po e'dikdikte dakhuea' kikhue' mo'ika'nok huairi mo'epo do'hued jakyo doere yan'noehuahuika'.” Do'hua o'nona'apone. —Kenda Diosa huadi' huae'eritaj o'mana'uyate. ¹³ Kenokapi' dakhuea' kake'po Diosa medikdikne nopoe'hue'dik yanika'. Dios kenpa'da huadaknopo'da o'ika'. Dakhuea' kake'po Diosa madikdikhue'dik o'e kenpa'ti dakhuea' kagke'po Diosa oro'taj dikdikhue'dik mo'ika'ne. ¹⁴ Huakkuru oro'en e'pakika'a dakhuea' e'ka' huanopoya'da o'eretpakpo ¹⁵ nogok diga'da o'eretpakpo huabo'da dakhuea'nada o'kika'ne. Ken dakhuea'da e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosere ehue'dikda o'ika'apone.

¹⁶ Huata'da nama'da nopoeahue' mo'nika', huadi'da egomey pogomey.
¹⁷ Katepi' Diosa mo'nigkika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne kenpa'da huadakda o'ika'. Diosya' kurudya' kenpa'da huadakyo'da bo'yokika'ne. Niokpo puugere aya'da siokpoere Diosa o'kuyate. Niokpo sikyo ta'tehue' o'ika'. Siokpo puugere huame'noe ta'tehue' o'ika'. Diosnayo huakjey huaka'eri huadak o'ika'. Diosnayo nogok nogok konigti huadak o'ika' kenpa'ti nogok nogok konigti huadak o'kika'. Nogpa' nogpa' manahue'dik o'ika'. ¹⁸ Dios o'pakpo ke'nen buttida hua'aa mo'nopo'noika'ne. Konig Diosen huakkurueri huasi'po konig 'urusi'po Diosa e'bae'po mo'nopo'noeanhuahuika'ne.

Nama'da Diostaj kikhue' mo'nepo 'urunopoda 'urua'da mogkika'.

¹⁹ Konigepo do'hued huadi'da egomey pogomey Diosbata' e'peeta' yaderetpakika'. Daka' yan'nigpeika'. Daka' nopoeahue'ada ida e'manmadika'ta' pakhue' yane'. Daka'da e'peepi' diyhue' yanika'. ²⁰ Kena'po oro' o'diaypo kenda Diosa o'paknig kikhue'dik o'ene. O'diaypo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. ²¹ Kenpa'ti aya'da dakhuea' e'nopoe' aya' dakhuea' e'kika' kenpa'da mon'batik. Apagba' o'peedeme'ne kenpa'ti huaboa'da o'peepo huanopoya'da daka'da mon'nigpeika'. Apagba' 'urua'da ogka'dik mo'ene. Oro'taj Diosere onte'ti noeanhuahuika'dik mo'eapone.

²² Diosenbat'aj daka'da mon'nigpeika'po mogkika'. E'peeada kikhue' ee'nayo nama'da on'pee. ²³⁻²⁴ Be'api' huabokerek Apagba'taj o'peepo kate kika'dik ijje' huaboa'da o'nopo'neg'a kikhue' ee'nayo ken konig huabokere'pi' sigda o'koktiahuayatupo konig huakok o'eneg' huaboa'da o'nopo'neg'a ida okkahue'ika'. ²⁵ Diosen huadak hua'a 'urunanada o'enek e'nigpeikata' o'pakpo Diosen huadak hua'a okkahuehue' mo'nepo mon'nigpeika'po mogkika'. Diosen huadak hua'a o'nigpeika'po durugnanada o'ika'apone.

²⁶ Be'api' Diosen ijkikay e'nopoeada dakhue' o'adhuahuika'po batikhue'dik e'eada Diosen ijkikay nama'da o'nopo'neg'a Diosen kahue'dik o'ika'. ²⁷ Diostaj e'batadi'kea'ta' e'paknayo Diosen e'kika'ta' e'paknayo kenpa'ti Apag Diostaj e'durugpaka'ta' e'paknayo pai'da ayhuayotaj ayhuaeretaj di' yan'maepo yan'tihuapokika'. Konig nog aratbut dakhuea'da on'kika'nig konig kikhue' yanika'. Kenda Diosa o'pakika'.

2

Huakka' huatamae'eritaj e'pakada pai'da huae'eritaj pakhue' ee' nopoeahue' mo'nika'.

¹ Do'hued huaknopoe'eri egomey pogomey, Jesucristo Huairitaj daka' mo'noknopojka'po be'edpi' huakka'da o'tamaenok huadakda o'e nopoeahue'dik mo'nika'. Noga pai'da ee'te kennayo dakhue'da o'e nopoeahue'dik mo'nika'. ² Opu'd e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo huairi e'kudnayo oro huabapiokot o'matoepo 'urua'da yudtaj o'otpo kenpa'ti pai'da huae'eri e'kudnayo yudtatone'da o'otpo. ³ 'Urua'da yudtaj e'huaottaj bo'tihuapokpo, "In 'uru huahuadte yahuad." Ea'ada pai'da huae'eritaj "Ayopi' yabo'. Sorokte yahuad," ena'nayo ⁴ dakhuea'da ka'dik mo'ene. Opu'dpi' aya'da konigti huadak mo'ene. Huairinayo huadak o'ne. Pai'da huae'eri dakhue'da o'ne. Nama'da mo'nopo'neg'a dakhuea'da mo'nopo'ene. Ken konig dakhue' o'e.

⁵ Yan'pee', huadi'da egomey pogomey. Diosa huakka' pai'da huae'eritaj o'bae'ika'. Kenomeya Jesucristotaj daka'da o'noknopoika'po Diostaj Jesucristo huairere durugda on'noehuahauika'apo. Aya'ada Diostaj huadi'da o'nepo Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosa kenpa' oa'uyate. ⁶ Pai'da aratbuttaj dakhuea'da mo'manika'nok on'bira'ika'. Huairitaj huadakda bo'kika'nig'a huakka'da huamatog'eria opudtaj dakhuea'da mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea' a'huaaya'po gobierno huairite bo'tohua'ika'ne. ⁷ Huairi huakka' huamatog'eria Jesucristoen huadiktaj dakhuea'da on'huaa'ika'. Ke'nen 'uru huadik opud mo'diktojika'ne.

⁸ Konig o'na huata'da huakka' i'pakika'nig nog aratbuttakon konigti huakka' di' yan'maika'. Kenda Dios Huairia Apagba'te o'mana'ika'. Kenda e'kika'nayo huadaknada bo'kika'ne. ⁹ Huakka' huamatog'eritaj di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj dakhuea'da e'kika'nayo Diosen e'mana'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea'da bo'kika'. ¹⁰ Diosa huakka'da huadik oro'taj mona'uyate. Moisesenba'taj aya'da nigpeika'dik o'ene. Oro' nog aya'da e'nigpeeada nogdiktida nigpeehue' ee'nayo Diostaj dakhue'da o'e. Konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e. Dakhuea'da o'e. ¹¹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti nogdakon Diosa o'mana'uyate. Nogen huatoe'taj bakdejhue' e'ika'ada nogtaj e'araknayo aya' Moisesenba'taj nigpeehue'da i'ene. Dakhuea'da i'ka'ne. ¹² Jesusen huadak hua'a o'pakpo o'nigpeika'ne. Oro' e'nigpeika'nayo Diosa di' mo'epo, "Huadakda bo'kika'uy." Mona'apone. Konigepo nogomeytaj di' mon'maepo 'urua'da mo'da'ika' kenpa'ti huadakda mogkika'. ¹³ Oro'a pai'da huae'eritaj kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak. Oro' nogomeytaj matinepahuihue' ee'nayo Diosa oro'taj tinepahuihue' mo'ea'apone. Oro' pai'da huae'eritaj e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo oro'taj mo'tinepahui'po dakhuea' bo'kika'ne onahue' mo'ea'apone.

Diostaj eknopoe'nayo 'urudayo'yag'kikati'.

¹⁴ Diostaj Jesuseretaj yoknopoe'y. Opuda ea'ada pai'da aratbuttaj tihuapokhue' e'ika'nayo "Diostaj yoknopoe'y," nama'da boanig'a Diostaj nama'da moknopoenig'a Diosa dakhuea' e'ka' nopo'yareahue' mo'ea'apone. ¹⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpopi' pai'da ee'nayo yudtaj toehue' ee'nayo aypopi' toehue' ee'tada ¹⁶ "Urua'da yahuati', yudtaj yatog', Diosa mebayoke'. Aypo yabape', Diosa mebayoke'." Opud Jesusen huaknopoe'eria ea'ada yudtaj yokhue' ee'nayo aypo yokhue' ee'nayo kenda nama'da ea' dakhue'da o'e. ¹⁷ O'na Cristotaj yoknopoe'ea'nayo nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik i'ene. Tihuapokhue' ee'nayo nama'da Cristotaj iknopoe'ne, do'hued huama'buy.

¹⁸ Sue'dada Diostaj yoknopoe'y kenpa'da oda'ika'. Noga kenpa'da huadak ogkika'. Huadak kikhue' ee'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'e do oknopoe'hue'dik o'ene. Nogomeytaj doa e'tihuapokika'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'e nopoe'dik mo'ene. ¹⁹ Nogtida Dios o'ika' mo'nopoika'ne. Kenda huadak ee'pi' huadak kikhue' ee'nayo onte'ti Diosere noehue' mo'ika'apone. Toto' kenpa'ti Diosen huadik eknopoda dig'a o'nokme'pukika'. ²⁰ Diostaj ijnopoe'poyo'da dakuapa o'e mo'nopoepo huadak kikhue' ee'nayo kenda Diostaj eknopoe' dakuapa ehue' o'e. ²¹ Menpa' bokkahue'de. A'nennada Diosa oro'en adhuea'pane'

Abrahamkudaktaj “Q’nensi’po menigarak,” ona’uyatenig. Kenoka’ Diosa Abrahamtaj ena’te Abraham Diostaj o’nigpeika’po huasi’po Isaactaj a’nigarakya’po ote’yo o’tohua’uyate. “Huadakda i’ene.” Diosa Abrahamtaj ona’uyate. ²² Ken Abraham Diostaj oknopoe’po Diostaj konig dakhuapa o’nigpee’uyate nopoe’dik mo’ene. Diostaj eknopoika’ e’nigpeika’ere Diosa o’pakika’. ²³ Apagba’ oa’uyatenigda Abraham o’nigka’uyate. Do’taj meknopoika’nok “Huadakda i’ene, Abraham.” Diosa ona’uyate. Kenpa’ti Dios Abrahamtaj huadi’nada o’taika’uyate.

²⁴ Diostaj moknopoenok kenpa’ti mo’nigpeika’nok “Huadakda mo’ene.” Diosa ona’dik mo’eapone. Eknopoe’yo’da dakhuapa ehue’ o’e. ²⁵ Konigti Rahab huakupete huabakdejeri e’eada botta’ Diosen aratbuttaj o’batihuapoknok, “Huadakda i’ene.” Diosa ona’uyate. Judío aratbut huata’mona’eritaj Rahab ke’nen jakyo sorotatataj a’batihuapokya’po o’bakuda’uy kenpa’ti nogdagpen o’mata’mona’uyate. ²⁶ Konig aratbut e’bueyde’ huaso’yo huanokireg toehue’ o’nika’. Konigti be’api’ Diostaj eknopoe’ada Diostaj daka’ nigpee’hue’ o’nepo Diostaj oknopoenig’a konig e’bueyonig oknopoika’.

3

Huakitta’a konig oa’ika’.

¹ Huakka’da Diostaj huamanmadika’eri yahuehue’ yanika’, do’hued egomey. Diosa aya’ huamanmadika’eritaj daka’da o’mapeika’. Nama’da e’manmadika’nayo diga’ castiga mogka’apone. ² Oro’omey huakka’da nama’da o’kika’ne. Be’api’ o’batia’pakpo nama’da ahue’ e’ika’nayo huadagnada o’epo aya’da katepi’ o’ka’po huadakda kika’dik o’ika’apo. ³ Caballo oro’taj me’nigpee’po tioroe’dik caballo huakitta’yo siropasi’po o’kudika’ne. Meyopi’ ehuaata’ o’paknok bo’tohua’ika’. Huakittaya’ siropasi’po caballo huaso’eta’ tioroika’dik o’ene. ⁴ Kenpa’ti huaboro’ barcotone’ o’nepo kuperinatone’ e’oroa’ bapoka’ o’tohua’ika’. Huata’pobeta’eri huanokhuayaga’si’po o’bapadpo o’tionbahue’epo keyoda ehuaata’ o’pakpo ojpaendik o’ika’. ⁵ Kenpa’ti oro’en huaso’ huaboro’da ee’pi’ huakitta’ suhuigda o’epo huiyokda ika’dik o’e. Huakitta’a a’dik o’e. Kenpa’ti oro’en huakitta’ konig pai’pasi’ponig ee’pi’ huaboro’da bakpakdik o’e. Konigti oro’ nama’da ea’nayo huakka’da dakhuea’ ka’dik o’ika’ne. ⁶ Oro’en huakitta’ konig ta’ak e’bakpakonig dakhuea’da ka’dik o’e. Oro’ huata’da dakhuea’ ogka’dik o’ene. Toto’a on’paknok aratbut dakhuea’da oda’pakika’. O’noepo oro’en huakitta’ konig ta’ak e’bakpakonig o’epo dakhuea’da kika’dik o’eonhuahuika’ne. ⁷ Aya’da dubayo huag’eri toyahue’dik o’ne. Aya’da bakoy, barakte huag’eri, huahueyo huag’eri toyahue’dik o’e. ⁸ Aratbutnayo huakitta’ toyahuehue’dik o’ne. Daka’ toehue’dik o’nika’. Konig bhui e’buey’uru huakitta’ o’toepo mabueya’dikonig o’epo. Oro’en huakitta’ dakhuea’da kika’dik o’e. ⁹ Oro’en Apag Diostaj “Huadakda i’ene,” ona’ika’ne oro’en huakitta’a. Dios konig o’enigda huabokerektaj o’ka’uyate. Huabokerektaj dakhuea’da e’huaa’nayo oro’en huakitta’a, “Dios dakhue’da o’e,” o’huaika’ne. ¹⁰ Nogtia’da huakitta’ o’toepo Diostaj “Huadakda i’ene,” oa’po kenpa’ti huabokerektaj dakhuea’da o’huaa’ne. Ken konig o’ika’ne dakhue’da o’e, do’hued egomey pogomey. ¹¹ Uruda hue’ey pai’ere nogtida jenuip’ onyayo’ orokhue’dik o’e. ¹² Menpa’ mangote kumehui’ dapakdik ya’e. Ehue’ dapakhue’dik o’e. Apoarete menpa’ jo dapakdik

ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Kenpa'ti hue'eypai' jenuip'o' 'uruda hue'eyere orokhue'dik o'e. Huadakdikyo'da moda'ika'.

Diosa 'uruda e'kika' mo'nopoqa'ne.

¹³ Opudomeyere huakka'mon 'uruda e'kika' daka' mo'nopoq. 'Urua'da ijkikay nopogehue'ada huaknopog'eri kan'tiahuaye'po huadakda kagkike'. ¹⁴ On dig e'matioknoponka'nayo kenpa'ti huakka'da huata' e'eretpaknayo "Huakka' ijnopogepo huadakyo' ijkikay." Ahue' yae'. Dapi' a'dik i'et. ¹⁵ Dig e'matioknoponka' kenpa'ti huata'da e'eretpak Diosa kenda nopogehue' mo'ene. Ken konig eka'nayo nama'da bo'kika'apone. Dakhue'nopo'da mo'enok kenda ka'dik mo'ene. Toto' huairia mo'nopoqa'nok kenda bo'kika'apet. ¹⁶ Dig e'huahuayika'nayo kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo digada e'maboyika'nayo nogtaj nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo kenpa'ti nogda nogda dakhuea'da on'magkika'apo. ¹⁷ Diosa oro'tanayo 'uruada e'ka' mo'nopoqa'nok onte'ti dakhuea' kikhue' mo'ne. Diostaj 'uruana' mogkika'. Nogomeytaj mon'noeynoeyika'. Huadiayahue' mo'nika'. Daka'da mon'nopoqepo nog aratbuttaj daka' mon'batia'pakika'. Nogomeytaj huadakda mon'mapeika'. Nog aratbuttaj mon'matinepahui'po mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj huadakda mogkika'. Daka' mon'nopoqepo mon'batihuapokika'. ¹⁸ Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti nogomeytakon o'manoeynoeyika'nok nogomeykon huadakda yag'kika'apet.

4

Indariyo nogta' nogta' e'eretpakada mon'nopo'korea'po Dioseny' da mon'eretpakika'.

¹ Nogte opuda huayahuaya digada mo'bahuadiayika'ne kenpa'ti mo'magkika'ne. Huakka'da bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa' dakhue'dikyo bo'eretpakika'. ² Katetapi' huakka'da bo'eretpakpo togehue' mo'epo noga o'toenok aktoeya'po kentaj bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue' mo'ika'po togehue' mo'ika'ne. ³ "Beyok," Diostaj ena'tada Dios ontaj yokhue' mo'enok Diostaj nama'da i'pakpo ina'nig'a o'nada i'pakpo nama'da Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa o'paknig tiona'pakhue' mo'enok Diosa yokhue' mo'ika'ne. ⁴ Huatoe e'toqada nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig mo'ika'ne. Huakka'da bo'pakika'. Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo Diosen taka'onig mo'ene. ⁵ "Diosen Nokireg oro'taj mo'nopo'toepo huakka'nada bo'pakika'ne." Menpa' Apagba' kenpa' nama'da yaa'. ⁶ Diostaj men'nigpeike'po Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. "Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue' e'qada pai'da ijje' huanopog'eritaj o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika." Apagba'te kenpa' oa'ika'. ⁷ "Ontaj me'nigpeike'po be'tihuapok, Dios," yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpeehue' yanika'. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'nok bokhua'apone. ⁸ Diostaj nogiti nogiti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyhue' o'epo bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'. ⁹ Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da yanepo yan'huik. Diostaj nigpeehue' mo'ika'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijkikamey yan'nopoqepo yan'huik. Huadaritaj durugpakikhue'

yanika'. ¹⁰ Dakhuea' ijkikame'po Diosensi'po ehue'dik ijjeapet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopog'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

¹¹ Huayahuaya dakhuea' bahuaahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' ehuaa'nayo di' ehue' mo'epo Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpee'eri ehue' mo'epo dakhuea' huaa'eri mo'ene. ¹² Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da ogka' huaa'dik o'e. Diosa oro'taj noeanhuahuika'dik mo'eapet kenpa'ti Dios oro'taj e'pogtone' ta'akyo en'dik mo'eapet.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopog.

¹³ "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o'ika'apone. Kenteda o'baadhuahuapone. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opuḍ kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki. ¹⁴ Inpa' ia'nig'a monig eme'te o'eapetnig nopogehue' o'ene. Eme'te menpa' noe'dik o'et nopogehue' o'ene. Menokpi' oro' bueydik o'ene. ¹⁵ "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi' nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa' ika'dik o'ene. ¹⁶ Opuḍnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika'nig'a kenda dakhue'da o'e. ¹⁷ Kenda Diosa o'pakika' mo'nopogene. Opuḍa kenda kahue' e'ika'nayo dakhuea'da mo'ene.

5

Huakka'da huamatog'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

¹ Yan'pee', opud huakka'da e'matog'nayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'epo huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'eapone. Opuḍ dakhuea'da mo'eonhuahua'apone. ² Huakka'da mo'matog'enig'a o'babara'de. Huithuit o'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o'ede. ³ O'nen oro huakupe o'nen plata huakupe huakka'da e'matog'ika'pi' ehue' mo'eapone. Huakka'da e'tog'ada pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'ika'nok dakhuea' ogka' on'huaa'aponok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga mogka'apone. ⁴ O'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuahua'uyate. Huakka'da e'taetada dakhuapa bayokhue' mo'mae'uynok "Oyda huakupe beyok," 'utta'da beyok e'nona'te Dios kurydyo sorotataj huairia o'mapeedepo castiga mogka'apone. ⁵ Indariyo mo'noepo huakka'da mo'matog'ika'po huakka'da mo'durugpakika'po konig'uhua huasihuada arakdik mo'ika'nig konigti huaboa'da kenpa'da bueydik mo'eapone. ⁶ Huadak ee'pi' "Bueydik o'ene," mona'ika'ne. Opuḍ huakka' huamatog'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opuḍtaj be'a tiokahue'dik mo'enok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' ee'taj yan'tiona'pakunhuahuikati'.

⁷ Konigepo Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba huaka'eria daka'da on'nigepo on'batukepo e'takerekte on'nigunhuahua'. E'boyogtaj daka'da on'nigika'. Nogok nogok e'hui'te on'nigunhuahuika'. E'taboyogde'te 'uruda aypo jakyo on'totiakika'. ⁸ Konig ta'ba huaka'eri daka'da o'nigika' konigti Jesús Huairitaj daka'da yan'nigikati'. Daka'da yanoknopo'ika' Diostaj. Jesús Huairi ida o'tiakaponok batikhue' yanika'. ⁹ Huama'buytaj

huayahuaya dakhuea'da huaahue' yanika', egomey pogomey. Kenpa' e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne." Diosakon a'dik ya'eapet. Jesús 'ibodteda o'ede a'timon o'tiakapo. ¹⁰ Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri Dios Huairien hua'a on'manbatia'pakika'uynok dakhuea' huakeri kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo dakhuea'da on'magkika'uynig'a kenomey Diosen huamanbatia'pakeri batikhue'da onte'ti Dios Huairien hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak ogkika'uyatenig yan'nopepo konigti yag'kika'. Diosen yag'kika'po batikhue' yanika', egomey pogomey. ¹¹ Kenomey Diosen huamanbatia'pakeri pai'da e'nopo'epi' Diosen e'ka' batikhue'da ogkika'uyate. Diosen ogkika'po durugda o'nika'uyate, oro' o'nopoene. Job o'basetpo dakhue'da ee'pi' Diostaj daka'da oknopoeonhuahua'po oknopoebatikhue' o'uyate. Nogok Diosa Jobtaj ona'ti huadakda o'ea'uyate. Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti Jesúsen huaknopo'e'eritakon di'da o'maepo o'matinepahui'ika'.

¹² Daka' o'nonay. Daka' men'pee', egomey pogomey. Kenpa'da buttida yada'ika'. Diosa castiga kahue' ka'e'po "ee', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'. "Keje'," ea'nayo kahue' yaeti'. "Ijka'apoy Diosapi' kurudya' be'tiahuayne." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi' kenda me'tinopoene." Ken konig ahue' yanika'.

¹³ Be'api' pai'da e'nopo'ete Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa be'tihuapokikapone. On durugda be'api' ya'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'. ¹⁴ Be'api' dakhue' ee'nayo Diostaj huaknopo'e'eri huamatoe'eri huairitone'taj kan'tiake'po yan'mata'monika'. Kenomey on'tiakdepo sue'da huasihuaj e'kutioyde'te Diosa kayare'po kan'nigtiona'pakike'. ¹⁵ Diostaj daka' o'noknopoika'po on'tiona'paknok dakhue'taj Diosa o'yarea'apo. Ona'ti huadakda o'epo. Dakhuea' eka'nayo Diosa bekkahuea'apone. ¹⁶ Konigepo nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj yahuahua'po, "Nama'da ogka'ne, bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti nogda dakhue' e'huage'taj nog dakhue' e'huage'taj yan'mationa'pakika'. Diosa ya'bayarea'apet Diosa o'peepo o'yarea'apo. ¹⁷ Diosen huamanbatia'pakeri Elías oronigtion o'uyate. "Huihue' kaunhuahue'." Kenoka' Diostaj diga'da enade'te bapa' huabayok seis puug e'pok huihue' o'unhuahua'uyate. ¹⁸ "Kahuie'." Nogok Elías enade'te ona'ti o'hui'ika'uyate. Ta'bayo aypo o'bakerekuyate.

¹⁹ Opud nogtiada Diosen buttida e'manmadika'taj eknopoika'ada dakhuea' eka'nayo nog huaknopo'e'eria o'tihuapokpo onte'ti Diostaj e'nopo'korea'nayo huadakda o'ka'apo. ²⁰ Ke'na Diosen buttida e'manmadikataj ona'ti nigpee'hue' o'edepo dakhuea'da o'ka'nok. Be'api' kentaj Diosba'te o'boroaypo dakhuea' e'ka'taj o'nopo'korea'po ona'ti dakhuea' kahue' o'epo. Kenpa'da Diosa enhue' o'epo. Diosere o'noeonhuahuika'apo. Huakka' dakhuea' e'kika'ta' Diosa o'bakkahuea'apo. Kenda yan'nopepoika'.

1 PEDRO

Pedroa huakkuruda o'manigmadoya'ate.

Pedroa huaknopoe'eritaj nogyon nogyon o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pedro ijjepon on'nigmadoya'ne. Jesucristotaj a'manbatia'pakikaya'po Dios Jesucristoere me'ta'mona'uyne. Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok o'nenbaya' mo'bakmon'uyate. Nogenbayo mo'ika'po Ponto huadaribayo Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia huadaribayo mo'ika'ne. ² A'nenda Apag Dios o'pakpo opudtaj bokbatie'ea'uyate. Oy Jesucristotaj moknopoe kenda Dios o'nopoika'uyate. 'Urunopo' yan'nopo'tojika'po Jesucristoenyo'da yan'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'tojika'ne. Kenpa'ti opudomeytaj bokkahue'po Jesús mo'nigbueypo mimia mo'nopo'tihueke'po. Ken Dios 'urua'da botihuapokike' kenpa'ti mo'nopo'noeyike'po, ijtiona'paki ken.

Diosere 'uruda o'noeonhuahuika'apoy kenda oknopoikey.

³ Dios Jesucristoen Apag 'urunanada o'e mon'batia'pakika'. Oro'omeytaj mo'matinepahuie'po Diosen Nokirega mo'nopo'toedepo Diosensi'poa' o'yahuedepo kenpa'ti Dios Jesucristo e'bueytada o'noyhuada'uynok oro'takon mo'manoyhuada'apone Diosere o'noeonhuahuika'apone oknopounhuahuika'ne. ⁴ Kurudyo Dios 'urunanada mo'nigkadhuahuika'depo daka' mo'matounhuahuika'po kenda Dios o'ka' huadakda o'unhuahuika'apo batitikhue'dik o'eaponok durugda o'unhuahuika'apone. ⁵ Diostaj oknopoenok teyda bo'tiokika'po mo'tounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete kurudyo bo'tohua'apone.

⁶ Konigepo durugnanada mo'ene. Oypi' ijhue' ehue' pai'da e'nopo'epi' sue'da dakhuea' e'ka'ta' e'pakpi' daka' moknopoe'po durugnanada mo'ene. ⁷ Diostaj opuden eknopoe' Diosa huakka' o'pak. Eknopoe' konig huakka'teda o'unhuahuika'. Oro sirokupenayo huakka'teda ee'tada nogok ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro menpa'ti oroyo' yaet a'nopoeya'po huatihue' ta'aka e'ika'yo on'tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika' Diosa mo'tinopoe'po pai'da mo'nopo'epo batikhue' moknopounhuahuika'po nogok Jesucristo e'tiakte "Uruda mo'ene." "Huadakda ogkika'." Diosa bo'huaa'apone. 'Uruda o'ne aya'ada mo'tinopoe'apone.

⁸ Jesucristotaj tiahuyhue'pi' e'ika'da di' mo'ene. Kenpa'ti oy tiahuyhue' e'eada moknopoe'po diga'da mo'madurugpak. ⁹ Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'apopo mo'manopo'yarea'apopo konig Diosensi'po Jesúsere kurudyo mo'noeanhuahuika'apone.

¹⁰ "Opudomeytaj mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti mo'noeanhuahuika'apone." A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria kenda o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa mo'nigka'apone." E'nopoe'ta' onpakpo on'batia'pakuyate. ¹¹ Cristo pai'da o'nopo'epo o'bueyapo o'noyhuadapo huairi o'epo Diosere onte'ti o'mana'apo, onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada on'manigmadoya'uyate.

Cristoen Nokirega o'manopoea' nok kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús si'poe' hue' on'manigmadoya'uyate. Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po be'a pai'da o'nopo'eapo mo'nigbueyapo kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo diga' e'nopoe'ta' on'pakuynig'a. ¹² Ontehuapa'da madoyahue' e'eada oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa o'manopoea'uyate mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek Diosen Nokirega o'manopo'toenok huadak hua'a mon'batia'pakdepo oro'omeytaj dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poe'po pai'da o'nopo'eapo mo'nigbueypo mo'nignoyhuadpo kenda on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen huata'moneriakon kurudyaj e'nopoe'ta' on'pak.

Dios kenyo'da huadaknanada o'ika'. Oro'omey konigti huadaknanada mogkika'ne.

¹³ Konigepo katepi' mogka'po daka' mon'nopoepo mogkika'. Jesucristo e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone. 'Urua'nanada mogka'apone. Daka' mo'nonmaboika'po huadak mogkika'. ¹⁴ A'nenda Diostaj oknopoehue' ee'te nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne. Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne. Oynayo Diosensi'po o'epo dakhuea' e'ka' pakhue' mo'ne. ¹⁵ Dios kenyo'da huadakda o'ika'po kenpa'da 'uru'nanada o'kika'nok oro'omeykon Diosensi'po o'epo 'uru'nanada mogkika'. ¹⁶ Apagba' o'mana'po, "Dios kenpa'da huadak o'kika'nok. Diosenyo'da 'uru'nda yag'kika'." Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.

¹⁷ Kenda katepi' o'kika'nok Apag Diosa aya'tada konigti diga' magka'dik mo'eapone. Dakhuea' eka'nayo diga' ogka'dik mo'eapone. Diostaj "Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik o'ika'pone. ¹⁸⁻¹⁹ Oro'omeyen adhuea'pane' Diostaj nigpoe' hue'ada nama'da ogkika'uyate. A'nen oro' konigti nama'da o'kika'uyng'a mo'nopo'yarepo Diosere mo'noanhuahuike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja 'uruso'da o'epo mo'nigbueypo mimi o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi' oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa yokhue' o'uyate. ²⁰ Huadari niokpo siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa kahued "Aratbuttaj kamanigbueye'po huadariyo i'si'poe'apo." Diosa ona'uyate. Huaboa'da o'si'poedepo bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj. ²¹ Jesús e'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyaj o'tobehuikpo 'urunanada o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopoepo Diostakon oknopoene. Diosa' mo'noanhuahuika'apone oknopoene.

²² Kenpa'ti oy Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen buttida hua'a o'nigpeeonhua'depo 'urunopo' o'nopo'toedepo huama'buy huidpoeretaj di' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po huanopoabeta' mon'eretpakpo di' mon'maika'. Diga' di' mon'maika'. ²³ Hua'oj huayeere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj noanhuahuikahue'dik e'eada Diosba'taj oknopo' nok Diosa mo'si'poea'uyne. Diosba'a mo'noanhuahuika' nok oro'omeya' oknopoepo o'noanhuahuika'apone. ²⁴ Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate oa'po,

Toket huakpi ida o'ay. Aratbut konigti ida o'tone'pakpo o'buey. Kenpa'ti huakhuen 'urunanada e'eada ida o'kot. E'hue'da o'eapo. Aratbut konigti 'urunanada e'eada on'bueyapo. 'Urunanada katepi' e'ka'ada ehue'da o'neapo ²⁵ Dios Huairien

hua'anayo o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Kenpa'da o'unhuahuika'apo. Kenda Apagba' oa'uyate. Ken hua'a Jesucristoen huadak hua'a Cristoen huamata'mona'eria mon'batia'pakonhua'uyne opudomeytaj.

2

¹ Konigepo dakhuea' e'ka' kenpa'da ya'nenpo yan'batik. Onte'ti dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue' yane'. Dakhue'da e'eada "huadakda ijjej," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahua'ehue' yane'. ² A'kerekyapo yobed diga'da e'mi'nogta on'pak. Opud huaboa'da huaknopoe'eri mo'epo konig Diosen yobed mo'epo Diosensi'po mo'epo Diosen hua'a yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopoikaya'po Diosen hua'a yan'nopoika'po yan'nigpeika'. Nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. ³ Jesu's Huairia mo'matinepahui'nok nogiti bo'eretpakpo nogiti yanoknopoe'.

Jesucristo konig jak huaka' huid o'e. Oro' huaknopoe'eri konig jak huaka' huidsi'po o'ene. Konig Diosen jak o'epo Jesucristo mo'noeanhuahuika'ne.

⁴ Jesucristo Huairi konig jak iddu enta'poeda' huid o'epo aya' jak huid onat'ihuedika'nig. Aratbutanayo Jesu's Huairita' pakhue' ee'tada Diosnayo huakka' o'pakpo konig huamanoea' huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi huamanoeanhuahuika'eritaj daka' yanoknopoe'.

⁵ Opudnayo konig Diosen huid huakpa mo'epo mo'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diostaj mo'noeonhuahuika'po Diostayo'da yan'nigpeika'. Nogomey nogomeytaj yan'maknopoe'epo Diosa kamanopo'yare'po yan'manigtiona'pakika'. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'epo huadaky'o' yag'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'. Dakiti Dios ya'nona'ika'. Kenda Diosa o'pak. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po, Jesucristotaj o'batia'pakpo,

Keyo Jerusalén jakyo, ken judío aratbutenbayo ijta'mona'apopo ke'na konig do'hued jak enta'poeda' huid ijhuada'apoy. Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpaki. Aya'ada kentaj o'noknopoe'epo durugda o'neapo. Birahue' o'neapo.

⁷ Opudomey Jesucristotaj moknopoe'epo huakka'da bo'pakika'ne. Oknopoe'hue' huae'eritaj Apagba' o'batia'pakpo,

Jak huaka'eriomey 'uru jak enta'poeda' huid on'tiahuaypo pakhue' e'ne'tada ke'na konig Diosen 'uru jak enta'poeda' huid o'e. Apagba' oa'.

⁸ Kenpa'ti

Ke'na konig dagte huid e'huedte o'epo aratbut on'pakpo konig tiahuayhue' o'nepo on'tikudepo on'huedato'.

Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogka'po kenpa'da ehue'da o'neapo. Kenda a'nenda Diosa o'nopoe'uyate.

Diosen aratbut o'maene.

⁹ Oro'omeynayo Jesucristotaj o'pakpo oknopoenok Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Dios Huairien huamanigtiona'pakeri o'ene. 'Urunopo' monopo'ka'po Diosenyo'da 'urua'nada kika'dik o'ene. Diosen aratbut o'maene. A'nenda oknopoe'hue' o'epo dakhuea' o'kika'uyne konig sikkiregyo o'ika'uyne oro'omey. Diosa mo'tinepahui'po

mo'nopo'yarea'po konig Diosen huakjeyyo mo'bakuda'uyne. "Urua'nanada Diosa mogka'ne. 'Urunanada Dios o'epo o'kika'. Dakiti Dios." Oy batia'pakdik o'ene. Kenda Diosa o'pak. ¹⁰ A'ennayo Diosen aratbut ehue' e'eda oynayo Diosen aratbut o'ene. A'nenda Dios mo'tinepahui'uyne oknopohued o'uyng'a oynayo mo'tinepahui'ne oknopopepo Diosensi'po o'ene oro'omey.

Diosenyo'da yag'kika'po 'uru'nanada yag'kikati'.

¹¹ Nogda e'mana'ta' ijjeretpaki, huadi'da egomey. Jesucristo huaknopoe'eri mo'epo Diosensi'po mo'epo iyo indariyo konig esoeri mo'enok konig huanopo'a nama'da o'eretpakika' kahue' yanika'. Dakhuea' kikhue' yane'. Toto' Diostaj e'baktiparatta' bo'eretpakika'ne. ¹² Huakka'ada Diostaj oknopohue' o'ne. "Dakhue'da mo'ene," nama'da opudomeytaj e'huaa'pi' 'urunanada yag'kika'. Huadakda yag'kika'. Kenda bo'tiahuayapone. Kenme'noe Dios e'tiakte "Dakiti Dios." "Dios 'uruda o'ka'." On'huaa'pakapo.

¹³ Jesús Huairi o'paknok aya'ada gobierno huairitaj yan'nigpeika'. Presidente huairitaj yan'nigpeika'. ¹⁴ Kenpa'ti Presidenteen huairi ka'yahue' teniente gobernadortaj sorotataj yan'nigpeika'. Ken huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga on'magka'ika'. Huadak huaka'eritaj "Huadak ogkika'," on'bahuaa'ika'. ¹⁵ Huadakda e'kika'te oknopohue' huag'eri nama'da bahuaahue'dik o'ne. Kenda Diosa o'pak.

¹⁶ Jesucristotaj moknopopepo oy toto'en huanaba' ehue'da mo'epo katepi' bo'pakpo kika'dik mo'e. Katepi' huadak e'huag' kika'dik mo'e. "Katepi' ijpakpo ka'dik ijje. Dakhuea' ka'dik ijje." Nopohue'ada Diostaj yan'nigpeika'. ¹⁷ Aya'tada huadakda yan'maknopoika'. Jesucristoen huaknopoe'eritaj di' yan'maika'. Diosa dakhuea' huaka'eritaj huiyoknanada o'magka'apo kenpa'ti huadagnanada o'ika'. Diostaj daka' yanoknopoika'. Gobierno huakhuairitaj huadakda yan'maknopoika'.

Jesucristo o'bueypo pai'da o'nopo'epo bahuadiayhue'ada o'buey'uyate. Oknopohue' huag'eria dakhuea' egka'te pai'da yan'nopo'epo Jesucristonig bahuadiayhue'yanika'.

¹⁸ Huanaba' ee'nayo o'nen huairitaj huadakda yanoknopoika'po yan'nigpeika'. Huadak e'huag'taj yan'nigpeika'. Dakhuea' huaa'eri huairitakon yan'nigpeika'. ¹⁹ Diostaj mo'nigpeika'po huadakda e'kika'te ontaj noga nama'da dakhuea' egkayo bahuadiayhue' yane'. Bahuadiayhue' ee'nayo Diosa durugda mo'toepone. ²⁰ Opud dakhuea' eka'nayo kena'po castiga egka'te diayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa onahue'dik ee'tada huadak e'ka'tada huairia castiga egka'nayo, huadiayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa ona'apo. ²¹ Huadak e'kika'te dakhue' egka'nayo huadiayhue' yane'. Kenda Diosa o'pak. Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Pai'da mo'nignopo'e'uyate. Kentaj monoknopopepo pai'da mon'nopo'epo huadiayhue' mo'neunhua'. ²² Jesús'nayo dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Sigpi' nama'da ahue' o'ika'uyate. ²³ Dakhuea' ena'tepi' madeahue' o'uyate. Pai'da e'nopo'ea'te bahuadiayhue' o'uyate. Apag Diosa daka' me'toika'ne oknopoika'po Dios buttida o'nopoika'po daka' o'matinopopepo castiga o'magka'apo Jesús'a oknopoe'uyate. ²⁴ Oro'en dakhuea' e'ka' a'batikaya'po on'e'ti huadadakon akikaya'po huaso' oro'en dakhuea' e'ka' o'toepo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'taj mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate. ²⁵ Oro' konig oveja o'ika'uyne. Ovejaomey ida

o'yoyahue'. Dag meyon ya'e nopogehue' o'ne. Oro' konigti Diosendagya' diga'da o'yoyahue'ika'po dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo oro'en huairitaj o'kumejdene. Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

3

In konig huatoe'taj kika'dik mo'ne.

¹⁻² Ettone' huatoe'taj yan'nigpeika'. Huakka'iti Jesucristoen huadak hua'a oknopogehued ee'nayo kanoknopoe'popi' daka' yan'nigpeika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka' yan'manhuada'ika'. Nogbokerektaj mune'bohue' yane'. Madi'pakhue' yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo huadak yag'kika'. Huatoea bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj yanoknopoe'apetpi'. ³ Sue'ada ettone' hua'enda kenpa'da 'urunanada ee'ta' o'deretpakika'. Huakuhuij 'urunanada e'kika'ta' o'deretpak. Huakka' oro sakbij e'matihuakta' o'deretpakika'. Huakka'teda e'huae' huaok e'baotta' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'. ⁴ Kenyo'da 'urunopo'da yan'pakika'. 'Urunopo'da o'unhuahuika'apo. Batikhue' o'epo. Daka' o'nopoika'po diayhue' o'e. Kenpa'ti yan'nopo'noey'. Kenda Diosa o'pak. ⁵ Konigti a'nenda a'neneri ettone' Diostaj huaknopoe'eri ogkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen huadakda ogkika'po huatoe'taj on'nigpeika'uyate. ⁶ Sarakon Abrahamen huatoe' o'nigpeika'uyate. "Do'hued huairi" ona'po o'nigpeika'uyate. Konigti huadak e'kika'nayo kenpa'ti me'pukhue'da huatoe'taj e'nigpeika'nayo konig Sara i'epo. Diosa daka' bo'kika'apone.

⁷ Huabokerekkon huatoeere daka' yanikati'. Daka' yan'tinopoepo yan'toika'. Ettone' sue'da tey o'enok daka' yan'toika'. Huatoeere moknopopo Diosere mo'noonhuahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa mo'pee'po huatoe'taj 'urua'da yan'toika'.

⁸ Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy. Konigti noga noga yan'nopoika'. Huayahuaya yan'matinepahuika'po huaknopoe'eri huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya daka' yan'matoika'. "Donayo huadakda ijje," huata'da tinopogehue' yane'. ⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo konigti e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue' yane'. Noga e'tidike'nayo kentaj dakhuea' huaahue' yaepo huadaka'da yanati'. Kenpa'ti kentaj daka' yationa'pakikati'. Diosa daka' yagka' yationa'pakikati'. Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak mogka'apone. ¹⁰ Konigti Apagba' oa'po, Durugda e'noika'ta' e'paknayo dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti da ahue' yane'. ¹¹ Dakhuea' e'ka' yan'nopo'korea'po huadakda yag'kikati'. Aya'tada yan'manoeynoeypo huadiayhue' yane'. ¹² Jesús Huairi huadak huaka'eritaj daka' o'matoika'nok huadak huaka'erien e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea' huaka'eritaj mapeehue' o'ika'. Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopoe'eri o'nenok pai'da on'nopo'epo. Oknopogehue' huae'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'ea'apo.

¹³ Huadakda e'kika'nayo dakhuea' ogkahue' mo'epetpi'. ¹⁴ Huadak i'ka'po Jesucristotaj iknopoenok be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da e'nopo'ea'nayopi' durugda yane'. Mididhue' yane' kenpa'ti me'pukhue' yane'. ¹⁵ Jesucristo Huairitaj daka' yanoknopopo konig do'hued huakhuairi mo'taene huanopoya'da daka' yanoknopoika'. "¿Mena'po Jesucristotaj moknopoe'?" Be'api' ena'te daka' yan'nopoepo buttida

huadik yan'madea'. Diostaj daka' yanoknopogepo 'uruda yan'madea' kenpa'ti huata'da 'huadakda ijje'y' tinopogehue'ada yan'madea'.¹⁶ Diayahue' mo'epo huadak yan'madea'po huadaky'o yag'kika'po birahue'dik mo'epo. Jesucristotaj moknopogonok en'tidike'nayo nama'da ijjay on'nopogepo yan'bira'apetpi'.¹⁷ Huadaknada e'ka'ada. Diosa e'paknayo pai'da nopo'e'dikpi' kenda huadakda o'e. Dakhue' i'ka'po pai'da e'nopo'enayo kennayo dakhue'nanada o'e.

¹⁸ Jesucristo kenpa'da huadakda e'ika'tada oro'nayo dakhuea'nanada o'kika'po Diostaj nigpeehue' o'ika'uynig'a oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uy. Diosere a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Noga'tida o'buey'uyate. Huasog'nayo e'bueyada Jesús en Nokireg o'noeonhuahuika'apo.¹⁹⁻²⁰ A'nenda Noé e'noe'oka' kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa o'manigunhuahuika'po huakka'da Diosen hua'ataj en'peunhuahua'tada nigpeehue'da on'ba'takotpo on'mabuey'uyate. Nokiregomey huanokireg huakudbayo e'nika'yo Jesús Nokireg o'hua'depo huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate. Huanokiregtaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut bata'kothue' o'nepo. Diosa o'matogonok hue'eyya' bueyhue' o'nuyate.²¹ Konigti oy Diosa oro'omeytaj mo'nopotogepo mo'nopo'yarea'ne. Hue'eya' bautiza egka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne. Bautiza egka' so'koyoahue' e'eadada konig e'nopo'tihueke' o'e. Oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'yareaya'po Jesucristo o'noyhuaduyate.²² Kurudy'o o'hua'depo Diosere o'ika'. Diosa Jesucristo huairi o'yahuea'nok aya'tada huiyoka o'mana'ika'. Aya'ada Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne Diosen huata'moneri, nog huairiomey. Aya'da on'nigpeika' Jesucristotaj.

4

Konig Diosa mo'nopogea'ne Diosen yag'kadhuahuikati'.

¹ Hueypa cruzte Jesucristo pai'da o'nopo'e'uyatenok Dios e'paknayo oro'omeykon pai'da nopo'e'dik o'ene. Pai'da e'nopo'ede' onte'ti dakhuea' kahue' o'epone.² In huadariyo e'noeonhuahuikade'te kenyo'da katepi' hua'enda bo'eretpakika'nig nopogehue'ada kenda Dios o'pak yan'nopoika'po yag'kikati'.³ Konig Diostaj oknopogehue' hua'eri o'deretpakpo ogkika'po dakhuea' ogkika'nig opudomeykon konigti bo'kika'uy a'nenda. Nogen huatog'e'taj nogtaj nogtaj mo'baktohuedika'po sinea mo'bakkuda'ika'po, mo'batuktukika'po kenpa'ti e'ketka' diostaj nama'de bo'eretpakika'uyate. Kenpa'da konig bo'kika'uyate.⁴ Oynayo Diosen bo'kika'nok "Kenpihuay, mena'po inomey huaknopog'eri oro'ere mayhue' o'ne, mena'po oro'ere bokerekbohue' o'ne. Dakhue'da o'ne." Oknopogehue' hua'eria on'huaa'po opudtaj mo'batidike'po.⁵ Kenomeytaj peehue' yane'. Nogok Diosa castiga o'magka'apo. Huanoe'eri e'bueytaeri katepi' dakhuea' ogka'uy. Nogda nogda ogka'uy. Buttida o'bahuua'depo Diosa castiga o'magka'apo.⁶ Konigepo kan'manopo'kore'po Jesucristo huadak hua'a aya'tada on'manbatia'pakuyate. A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a o'manbatia'pakuyate Jesús. E'bueya o'noknopogedepo nokiregyo'da Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

⁷ Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta' o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo. A'ti kene'huaya' huame'noe o'epo. Konigepo daka'

yan'nopo_opo nogta nogta eretpakhue' ya'nika'po daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'. ⁸ Diga'da yan'pakpo huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa o'pak. Di' e'maika'nayo nogomeytaj mo'manoeya'apo. Nogen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ika'apone. ⁹ Durugda huanopoya'da ya'nepo esoeri huaknop_oe'eritaj huayahuaya o'nen jakyo yan'batokudika'po aypo yan'batobapika'. ¹⁰ Nogpa' nogpa' ka'dik ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diostaj moknop_oika'po konig Diosen huadak huamanigtihuapokeri mo'matinepahui'po huayahuaya yan'batihuapoke'. ¹¹ Huaknop_oe'eritaj be'api' e'manmadika'nayo konig Apagba' o'ika'nig konigda kan'manmadikike'. Huaknop_oe'eritaj e'tihuapoknayo Diosa bo'teypaka'nok mon'batiahuapokika'. Ken konig 'urunanada bo'kika'nok huakka'ada Jesucristotaj o'noknop_oeapo on'batia'pakpo, "Urua'da o'e Dios." "Diga'da bo'tihuapokika'." "Teynanada Huairi o'e." Huakka'ada on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknop_oenok konig Jesucristo pai'da o'nopo'e'uy konigti pai'da mo'nopo'eapo.

¹² Ken, diga'da mogka'aponig'a me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti Jesucristotaj hueretda huaknop_oe'eri ya'neta'po diga' mogka'apone, huadi'da egomey. ¹³ Pai'da mo'nopo'edepo mepu'kehue' ya'nepo yan'durugpakti'. Jesucristo cruzte pai'nanada o'nopo'e'uyate. Ken Jesucristoere pai'da e'nopo'enayo durugda mo'eapo. Jesucristo 'urunanada o'epo teynanada o'epo o'tiakpo. E'tiakde'te durugnanada mo'eapo. ¹⁴ Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok opudtaj en'tidike'nayo durugda mo'e, Diosen 'uru Nokirega mo'nopo'toenok durugda mo'ne. Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da en'batia'paktada opudnayo huadakda yan'batia'pakika'. ¹⁵ Yan'huadiaypo barakhue' yaneti'. Nogen en'tamae' berehue' yane'. Nogomeytaj dakhuea' kahue' yaneti'. Kenda dakhue'da o'e. Ken konig eka'nayo pai'da nopo'edik mo'ene. ¹⁶ Jesucristotaj moknop_oenok dakhuea' egka'nayo bakbira' ehue' ya'nepo, "Dakiti Dios, huadakda i'kika'." Yan'tiona'pakikati'.

¹⁷ Oyda Diosa castiga o'magka'depo huakkuruda Diosen huaknop_oe'eritaj kan'no_oetpake'po sue'da castiga o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga e'magka'nayo oknop_oehue' huae'eriataj diga'da castiga o'magka'apo pai'nanada on'no_ounhuahuika'apo. ¹⁸ Huadak huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi' daka' oknop_oika'po Diosere durugda on'no_ounhuahuika'apo. Dakhuea' huaka'erinayo kenpa'da pai'da on'no_ounhuahuika'apo. ¹⁹ Konigepo kenda Dios o'paknok pai'da e'nopo'unhua'nayo huadakyoda mogkika'po, "Daka' bo'tioka', huadak mo'nopo'toe'," Diostaj daka' monoknop_oepo mon'tiona'pakika'. Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi' oa' o'ka'apo daka' oknop_oe'dik o'ene.

5

Pedroa huaknop_oe'eri huairitaj aya' huaknop_oe'eritakon o'maboroay'uy.

¹ Jesucristotaj huaknop_oe'erien huairitaj o'maboroayne. Dokon huaknop_oe'eri huairi ijje_opo Jesucristo cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy. Onte'ti 'uru'nanada e'tiakde'te kenere huairi ijjeapoy. Kena'po huaknop_oe'erien huairitaj ijmana'po, ² Diostaj huaknop_oe'eri opudere egkupopakika'te daka' yan'matoika'po

yan'manmadikika'po 'uruda yan'maboroayika'. Diosa huamaboroay bo'yokuyne. Kamatojike'po mo'bayokuyne. Manmadikahue' ahue'ada manmadikahue' yane'. Huanopoya'da yan'eretpakpo yan'manmadika'. Kenda Dios o'pak. Huakka' huakupe pakhue' ya'nepo yan'manmadika'.³ Huiyokda manahue'ada huaknopoe'eritaj daka' yan'manmadika'. 'Urunanada Diosen bo'kika'nok huaknopoe'eri bo'tiahuayika'po konigti 'uruda kika'dik o'neapo. ⁴Jesucristo oro' huaknopoe'erien huamatoe'eri Huairi e'tiakte opud Jesucristoen huaknopoe'erien huairitaj 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Batikhue'da mo'nigkadhuahuika'apone.

⁵ Jesucristoen huaknopoe'eri huairitaj yan'nigpeika'. Nogomey huadakda o'nepo donayo sue'da huadak ijje, huayahuaya yan'matinopoe'po huayahuaya yan'batihuapokika'. Konigepo, 'Uruda ijje huanopoe'eritaj Dios pakhue' ee'tada. Sue'da huadak ijje huanopoe'eritaj Diosa o'matinepahui'ika'. Apagba'a oa'.

⁶ Pai'da e'nopo'enayo Diostaj huadiayahue' yane'. Diosnayo teynanada o'ika'. Daka' yan'nigpeika'. Nogok 'uruda mo'nigka'apone. 'Urunanada mo'eapo. ⁷ Katetapi' me'pukehue' ya'nepo Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokapone yanoknopoe'.

⁸ Daka' yanoknopoika'. Toto' oro'en taka' da ea'ta' bo'tipakika'ne. Engaña egka'ta' bo'eretpakika'ne. Konig huiyokda apetpet o'ika'. A'barakya'po o'huae'ika'a. Konigti toto'a aratbut huaknopoe'eritaj o'ka'po huaknopoe'eritaj e'batika'ta' bo'tipakika'ne. Konigepo Apagba' daka' yag'kikati'. Daka' yanonmaboika'po 'uruda yanoknopoika'.⁹ Toto'taj nigpeehue' yanika'. Jesucristotayo'da yan'nigpeika'po daka' yanoknopoika'. Jesucristotaj moknopoenok pai'da mo'nopo'eapopi'. Do'tayo'da dakhuea' megka'ne. Doyo'da pai'da ijnopo'ey, nopoehue' yane'. Konigti nogbaya' nogbaya' huaknopoe'eritaj konigti diga'da on'magka'. Huaknopoe'eri pai'da on'nopo'ika' yan'nopoe'.¹⁰ Oro'taj di'da mo'ene Diosa. O'matinepahui'nok ijhue'mon pai'da o'nopo'eonhua'depo oro'taj mo'nopo'teypakapone. Daka' eknopoe' bo'tihuapokapone. Jesucristotaj oknopoenok kurudyo bo'tohua'apone. Jesucristoere mo'noeonhuahuika'apone. ¹¹ Diosyo'da teynanada o'epo aya'tada o'mana'onhuahuika'. Aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'ne.

O'dikta'mona'po dakhuapa o'manigmadoya'uy.

¹² Silvano daka' huaknopoe'eri huama'buy o'e ijnopoey. Ke'na be'tihuapokpo in beroba'te mo'nigmadoya'ne. Opudomeytaj sue'da o'nigmadoya'ne. Diosen hua'a nogiti eknopoe'on'maboroayne. Kenpa'ti Dios diga' di' mo'maika'po mo'matinepahui'ne. Mo'matinepahui'po durugnanada mogka'ne. Buttida ijjay. Daka' mo'noknopoe'po batikhue' yaneti'.

¹³ Babilonia huakka' jakya' huaknopoe'eri Diosa o'baktie'ea'uyate. Opudere o'baktie'ea'uyate. Opudomeytaj di' o'nepo on'dikta'mona'ne. Marcos do'huedsi'ponig o'epo mo'dikta'mona'ne. ¹⁴ Di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj.

Daka' moknopojike'po me'pukehue'da daka' mo'manopo'noeynoeyike', ken.

2 PEDRO

Pedroa onte'ti o'manigmadoya'uyate.

Huaknopoe'eritaj Pedroa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Simón Pedro ijjepe on'nigmadoya'ne, huadi'da huaknopoe'eri huama'buy. Jesucristoen huanigpeika'eri ijje. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opud konigti oro' Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'ne. Dios kenpa'da huadakda o'epo Jesucristotaj oknopoenok oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. Huadakda mo'ene mona'ne. ² Diostaj Jesús Huairitaere nogiti nogiti moknopoenok Diosa nogiti mo'tinepahui'po 'urunopo'da mo'manopo'tojke' kenpa'ti daka' mo'manoeye'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne.

Jesucristotaj huaknopoe'eri nogiti nogiti 'urua'nanada nopoika'dik mo'e.

³ Teynanada o'e Dios. Teyda o'epo 'urua'nanada e'ka'taj bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' kan'nigpeike'po bo'tihuapokika'ne. Diostaj oknopoenok nogiti nogiti 'urunanada Diosen kika'dik o'ene. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'po oro'taj mo'baktie'ea'uyne konig ke'nensi'po huag' mo'baktie'ea'uyne. ⁴ Dios o'pakpo kenpa'ti teynanada o'epo, "Katetapi' bo'eretpakika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Dakhuea' bo'kika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Kenpa'ti konig Diosen 'urunopo' kan'nopo'tojke'po on'tihuapokapone." Diosa o'pakpo mona'uyne. ⁵ Konigepo Diostaj mo'noknopoe'po huakka' mo'deretpakpo 'urua'nanada mogkika'. Kenpa'ti Diosen nogiti nogiti mon'nopoika'. ⁶ Kenpa'ti katetapi' e'eretpakpi' keje' a'dik mo'nepo nogiti nogiti huadakyoda ijka'apoy mon'nopoe'po huadak mogkika'. Dakhuea' kahue' mo'ne. Kenpa'ti pai'da e'nopo'enayo diayhue'ada Diostaj daka' mo'noknopounhuahua'po batikhue' mo'ne. Kenpa'ti Diosda e'epa'tij huakka' mon'pakpo kenpa'da Diosenyoda mon'pakpo mogkika'. ⁷ Diosenyoda yag'kika'po konig huama'buytaj di' ee'pa' aya'tada di' mon'mae. Oknopoe'hue' huag'eritakon di' mon'mae.

⁸ Kenda konig nogiti nogiti e'kika'nayo nama'da kakahue' o'ea'pone kenpa'ti nogiti nogiti 'uruda Jesucristo Huairitaj oknopoe'apone. ⁹ Ken konig kakahue' ee'nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o'ene. Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne ida okkahuedene. ¹⁰ Diosa konig huasi'po a'matoeya'po mo'baktie'ea'uynok nogiti nogiti Diosen mogkika'po nogiti nogiti mo'noknopojika'po mo'noknopoe'po batikhue' mo'ea'po. ¹¹ Diosen 'urunanada o'kika'nok Jesucristo Huairi o'pakpo durugteda kurudyo bo'tohua'apone. Jesucristo huamanopo'yarea'eria mo'noeanhuahuika'apone. Diosensi'po o'noeonhuahuika'apo.

¹² Kenda o'nona'dene mo'nopoe'det kenpa'ti buttida hua'a daka' moknopojika'det okkahuehue' ka'ne'po onte'ti on'manopoea'ika'ne. ¹³⁻¹⁴ A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia menopoea'dene. Do bueyhued ijjepe ona'ti on'manopoea'ne. 'Urunopo'da daka' yan'nigpeika'. Diostaj 'urunanada yanigpeika'. Ona'ti on'manopoea'ne. ¹⁵ In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o'uyate.

¹⁶ Jesucristo huaboro' huairi o'epo teynanada o'e. 'Urunanada o'epo o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda o'tiahuay'uy. Da onahue' o'nene. Ijtiahuay'uyppo buttida o'nona'ne. ¹⁷⁻¹⁸ Ken Jesúsere ote'te o'epo, nog huanigpeika'eri doere o'epo, konig Dios o'ika' eynanada keregnada senognanada o'ea'nok Apag Diosa o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued Huasi'po huadi'da me'taene. Kentaj ijtdurugpaki." Kurudya' hua'ayo'da o'pee'uy. Jeyya'da Diosya' o'pee'uy.

¹⁹ A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria Cristotaj on'timadoya'uyate. Apagba'te daka' on'timadoya'uyate. Apagba' mon'to'epo buttida o'e mon'nopo'epo nigpeedik mo'ne. Huakjey o'bakpakpo jeyda o'enok 'uruda tiahuaydik o'ene. Konigti Apagba' o'tiahuaypo Jesucristotaj moknopoea'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakte mo'nopo'to'epo 'urunanada moknopoeapo. Konig jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te huadaknada moknopoeapo. ²⁰⁻²¹ Diosen huamanbatia'pakeria Apagba' on'manigmadoya'uyate. Cristotaj buttida on'timadoya'uyate. Hua'enda on'nopo'epo madoyahue'ada Diosen Nokirega o'manopo'to'epo o'manopoeanok Diosen hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti on'manigmadoya'uyate. Kenda daka' yan'nopo'eti', ijjay.

2

Nama'da huamanmadika'eritaj konig o'ne e'tia'pak.
(Jud. 4-13)

¹ A'nennada Israel aratbuttaj Diosen hueretda huamanbatia'pakeria 'uruda on'mana'ika'uyate. Buttida on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'manmadika'uyate. Oy konigti opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o'neapo. "Diostaj buttida o'manmadikay," on'batia'pakpo da on'manmadika'apo. Kenomeytaj Cristo hueypa cruzte o'manighbuey'uynig'a "Jesucristotaj oknopoehue'dik mo'e." Nama'da on'batia'pakaponok Diosa ida castiga o'magka'apo. ² O'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Nama'da on'manmadika'po nama'da ogkika'apo. Huakka' huaknopoe'eria on'pe'edepo konigti dakhuea'da ogkika'apo. Jesucristoen buttida hua'ataj on'tierikapo. ³ Opuden huakupe on'pakpo nama'da mo'manmadika'apone. "Huakupe beyok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea' huaka'eritaj kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga diga' ijmagka'apoy." Diosa oa'uyate. A'ti castiga o'magka'apo.

⁴ A'nennada sue'da Diosen huata'moneri kurudyo Diosere o'nepo Diostaj nigpeehue'da o'nepo dakhuea'da ogka'uyate. Diosa matinepahuihue'da castiga o'magka'po sikkiregyo pai'da kan'nopo'unhuahuike'po o'maen'uyate. Diosen castiga diga' egka'te sikkiregyo on'maunhuahua'. ⁵ Kenpa'ti a'nennada e'pogtone' tiakhued Noéere huakka'nanada aratbut o'nuyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'uyate. "Yan'nopo'korea', yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika', onte'ti huadak yag'kika'." Noéa o'mananhuahuika'uynig'a peehue' o'nika'uyatenok Diosa matinepahuihue' o'epo e'pogtone' o'ta'mona'uyate. Aya'da on'bata'kot'uyate. Noétaj sietetakon kusi'petone'yo Diosa o'batioka'nok ta'kothue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti

a'nnenanada Sodoma huakka' jak huæ'eri kenpa'ti Gomorra huakka' jakyo huæ'eri o'nepo dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'nenok Diosa castiga o'magka'po aya'tada jakbeta' o'bakpaka'uyate. Aya'da on'mabuey'uyate. Parokupoyo'da o'uyate. Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj diga' castiga o'magka'apo a'manopoeaya'po Sodoma Gomorraeretaj o'bakpaka'uyate. ⁷⁻⁸ Lotnayo huadaka'da o'uyate. Sodomayo o'ika'uyate. Jaktaj Diosa bakpakahued aratbut dakhuea'da ogkika'uyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'nok Lot kenda o'batiahuayika'po suhue'da o'makepo kenpa'ti pai'da o'maknopo'unhuahua'uyate. Ken Sodoma jaktaj Diosa bakpakahued ee'te Lottaj o'toepo o'torokuyate. ⁹ Ken oro'takon Diosa dakhuea' e'ka' nopo'tiokika'dik mo'ene. Diosenyo'da e'kika'ta' e'paknayo toto' engaña e'nika'tada Diosa bo'tiokika'apone. Dakhuea' huaka'eritanayo pai'da on'nopo'unhuahua'po Diosa o'matounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' boka'uy." Diosa o'mana'apo. Castiga o'magka'apo.

¹⁰ Kenomey nama'da huamanmadika'eri hua'enda o'deretpakpo Diostaj me'pukhue' o'nepo Jesús Huairitaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Diosen 'urunanada huairitaj dakhuea' on'bahuaa'po. Me'pukhue'da kenpa'ti huiyoka on'bahuaa'po. Diosa castiga o'magka'apo. ¹¹ Diosen huata'monerinayo teynanada ee'pi' ighua'da manahue'dik o'nepo Diosen 'urunanada huairi "dakhuea' ogka'," huaahue' o'ne Diostaj.

¹² Inomey nama'da huamanmadika'eri nopoehue'ada dakhuea' on'da'ika'. Diosa castiga o'magka'apo. On'mabueyapo. Konig 'uhuanig o'nepo. 'Uhuanayo nopoehue'ada o'pakpo o'ka'. Huape' on'batiaraka'ika'. ¹³ Nama'da huamanmadika'eri dakhuea' ogkika'nok pai'nanada on'nopo'eapo. Kenpa'da e'durugpakta' on'deretpakika'. "Hueretda huaknopoe'eri o'ey." Nama'da on'batia'pakpo opudere ogkupopakpo on'batadi'kea'po durugteda on'batobape'po. Engaña ijmagkay on'nopoe'po durugda o'ne. Nama'da huamanmadika'eritaj bakbira'dik mo'ene.

¹⁴ Nama'da huamanmadika'eri ettone' on'tiahuaypo diga' o'deretpakika'po dakhuea' ogka'po sue'da huaknopoe'eritaj, "Durugteda dakhuea' mogka'." Nama'da on'manika'po kenpa'ti huakka'da katepi' e'tamaeta' o'deretpakika'. "Dakhue'da o'ne," Diosa oa'de. ¹⁵ Kenpa'ti inomey huamanmadika'eri buttida hua'ataj on'batikdepo konig Diosya' ekyoyahue' nama'da ogkika'po. Konig Balaam o'ka'uyate inomey ogkika'. A'nennada Balaam Diosen huamanbatia'pakeri o'epo Beorensi'po o'uyate. Huakka' huakupeta' o'eretpakpo Diostaj nigpeehue'da o'epo dakhuea'da o'ka'uyate. ¹⁶ Diostaj nigpeehue'ada e'hua'te Balaamen burra 'uhua'a aratbuten hua'a ona'po "Huakupeta' i'pakpo Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' i'ka'ne. Kenda kahue' yae'." Burra 'uhua'a ona'nok o'kore'uyate.

¹⁷ Konig hue'ey okposagyō ehue' ee'yo nama'da huamanmadika'eri konig o'ne. Hue'ey okposagyō ehue' ee'yo bohua'nig'a ehue' o'e. Nama'da huamanmadika'eriyo bohua'nig'a daka' manmadikahue' o'ne. Kenpa'ti konig e'sihui' huihued bapoka o'tohua' konigti kenomey o'ne. E'hui'ta' bo'paknig'a huihue' o'e. 'Uruda e'manmadika' e'peeta' bo'paknig'a peehue' mo'e. Nama'da on'manmadika'nok Diosa castiga o'magka'apo. Sikkiregyōnanada on'noeonhuahuika'apo.

18 “Dakhuea’ e’ka’tada. Katepi’ o’pakpo e’kika’tada. Diosa castiga ogkahue’ mo’ika’ne.” Da on’mana’po, “Yan’tiak, oro’ere dakhuea’ mogka’.” Nama’da on’mana’po huabokerek huaboa’da e’noknopode’te huaboa’da Diosta e’nigpeede’ kenomeytaj nama’da on’mana’po. 19 “Katepi’ bo’pakpo kika’dik mo’ene.” Huaboa’da huaknopoe’eritaj nama’da e’mana’tada nama’da huamanmadika’eria huadak kikhue’dik o’nepo dakhuea’ ogkika’. Konig toto’en huanaba’ o’nepo dakhuea’ ogkika’po batikhue’dik o’ne. 20 Sue’da aratbut dakhuea’ ogka’depo huaboa’da Jesucristo Huairitaj o’noknopode’depo, Jesucristo huamanopo’yarea’eritaj on’nopo’korea’depo onte’ti Diosenyo’da ogkika’depo nogok ona’ti dakhuea’ egkika’nayo kenomeytaj ke’poda e’dik o’neapo. Dakhue’nanada e’dik o’neapo. 21 Oknopohue’ huae’eria sue’da dakhue’mon e’eada Diosen huadak hua’a on’peede’depo o’noknopode’depo nogok eknopode’deada e’batiknayo onte’ti dakhuea’ eka’nayo dakhue’nanada o’ne. 22 Eknopode’te onte’ti dakhuea’ egkika’nayo konig kuhua o’ne kenpa’ti konig huakyari’ o’ne. “Kuhua hua’enda e’okpi’ onte’ti on’minika’. Huakyari’ huaboa’da e’oo’deada onte’ti samibiyo o’huedika’.” Kenda aratbut buttida oa’ika’.

3

Jesucristo Huairi onte’ti o’tiakapo.

1 A’nenda on’nigmadoya’uyme. Onte’ti on’nigmadoya’ne, huadi’. Onte’ti e’manopoea’ta’ on’tipakne. Onte’ti e’maboroay’ta’ ijpaki. 2 Diosen huamanbatia’pakeri on’mana’uyate. Kenda Diosa o’ka’apo kenpa’ti konig o’eapo on’manbatia’pakuyate. Onte’ti onte’ti on’nopoeanhua’apone. Kenpa’ti Jesucristo oro’en huairi kenpa’ti oro’en dakhuea’ e’ka’ huamanopo’yarea’erien e’mana’ Cristoen huata’mona’eria mona’uyme. Onte’ti onte’ti on’nopoeanhua’apone.

3 In ijbata’pakaponig yan’nopoe’. Nogok Jesucristo tiakhued kene’huaya’ huame’noete huakka’ oknopohue’ huae’eri o’neapo. Katepi’ dakhue’da hua’enda on’pakpo ogkika’apo. Diostaj on’tierikapo. 4 “Onte’ti ijtiakapoy.” Jesusa oa’uyatenig’a, menpa’ nama’da oa’uyate. Ehue’ tiakhue’ o’eapo. A’nenda huadari e’ka’te oro’en adhuae’pane’ on’mabuey’uyate oy kenpa’ti huadari konigti o’e. Oknopohue’ huae’eria on’batia’pakaponig’a. 5 A’ennada Diosa oa’uynok huaboa’da kurud siokpoere niokpokon puug nog o’uyate. Kenpa’ti hue’ey o’uyate. Diosa onte’ti oa’uynok hue’eyya’ huadari ote’ere o’oro’ka’uyate. Huadariere e’pog huahueere o’uyate. Kenda oknopohue’ huae’eria eknopoe’ta’ pakhue’ o’ne. 6 Kenpa’ti a’nenda Noé e’noete aratbut dakhuea’da ogkika’uynok Diosa castiga a’magkaya’po e’pogtone’ o’matita’mona’po aya’da on’mabuey’uyate. 7 “Kurud huadariere aya’da bo’tiahuayika’nig aya’da mahuigdik o’eapo.” Diosa kenpa’ti oa’po oy ta’aka huamamey o’nigika’ne. Nogok “Dakhuea’ boka’nok castiga ogka’dik o’nene.” Diosa o’mana’depo castiga o’magka’apo kenpa’ti kurud huadariere o’mahuigapo.

8 Kenpa’ti mil huabayok ijhue’nananada o’pokonhuahua’ oro’nayo o’nopoy. Diosnayo konig oro’ nopohue’ o’e. Mil huabayok ijhue’nanada o’unhuahua’ nopohue’ o’epo idada o’pok o’nopoe Diosnayo. Mil huabayok ee’pi’ nogme’noetida Diosanayo o’tonopoika’, huadi’da egomey. 9 Kenpa’ti “Ijtiakapoy.” Jesús Huairia mona’uyme.

Tiakhued o'epo ijhue'nada o'epo o'tiak sue'da huakka'a nama'da on'no'poe'nig'a aratbuttaj o'matinepahui'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo dakhuea' huaka'eritaj e'manopo'korea'ta' o'manigunhuahua'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo aya'tada e'manopo'korea'ta' o'pak.

¹⁰ Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo. Kentaj ekpoe' nigehue' ee'te o'tiakapo. Kenoka' aratbut nopoe'hue' ee'te huabereeri on'tiak. Konigti Jesús o'tiakapo. E'tiakte kurud 'utta'nanada oa'nig ehue'da o'epo. Aya'da o'mamey'apo. Huadaritaj kenpa'ti aya'da katepi' o'ika'nig o'mahuigapo. Ehue'nanada o'epo.

¹¹ Ken aya'da o'tiahuayika'nig o'mameydepo ehue'da o'epo. Kenda mon'no'poe'po mon'no'po'korea'. Onte'ti dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'. Diostayo'da mon'nigpeika'. ¹² Dios tiakdik o'enok mon'nigunhuahua'ika'. Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte daka' mo'nonmabodhuahua'. Ida katiake'po daka' Diosen mogkika'. E'tiakte kurudyo aya' o'tiahuayika'nig o'mahuigapo. Ehue'da o'epo. ¹³ Huabo kurud huabo huadariere o'epo. Diosa oa'uyatenok huabo kurud huabodaritakon o'nigunhuahuika'ne oro'omey. Huabokurudyo huabodariya' aya'da huadakda o'epo. Aya'da huadak ogkika'apo.

¹⁴ Jesucristo o'tiakaponok huabo kurud huabodari o'epaponok Jesucristo e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti huayahuaya mo'manoeynoey'ika'. Kahuahuaye'po kenpa'ti opudomeytaj kamadurugpake'po bo'eretpakpo diga'da Diosen yag'kika'. 'Urunanada yag'kika', huadi'da huama'buy. ¹⁵ Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti nogomeytaj a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia o'matinepahui'po mo'nigunhuahuika'ne yan'no'poe'. Konigti huadi'da huama'buy Pabla mo'nigmadoya'uyate. Diosa Pablotaj o'no'poe'a'nok Pabla mo'nigmadoya'uyate. ¹⁶ Jesucristo o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen 'uruana'da yag'kika' Pabla o'manigmadoya'ika'. Pabloen hua'a nogdik nogdik e'manigmadoya' dakhuapa be'api' nopoenkahue'dik o'ne. Nopoe'hue' huae'eri kenpa'ti e'no'poe'ta' pakhue' huae'eri nama'da nogpa'da Pabloen e'manigmadoya' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti Apagba'taj nama'da nogpa'da on'batia'paknok Diosa o'maenapo.

¹⁷ Inomey Diostaj nigpeehue' huae'eri inomey nama'da huaa'eri inomey Diostaj nopoenkahue'da huae'eri konig o'ne, on'nokota'ne, huadi'da egomey. Nama'da manmadikahued e'ne'ted opudomeytaj on'no'poe'a'ne. Kenpa'ti moknopoe'po okbatikhue' ya'ne on'nokota'ne. ¹⁸ Jesucristo Huairi oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eritaj nogiti nogiti yanoknopoe'. Kenpa'ti konig Jesús di' mo'epo mo'nigbuey'uyate konigti nogiti di' yan'mae'ikati'. Jesucristo Huairi kenpa'da huadakkanada o'ika' mon'batia'pakika'. 'Urunanada o'e mon'batia'pakika'. Ken.

1 JUAN

Juana huakkuruda o'nigmadoya'uyate.

Cristo Diosen Huasi'po oro'taj onte'ti o'manoeanhuahuika'apo.

¹ Opudomeytaj o'nigmadoya'ne. A'ennada Cristo o'noika'uyate. Huadari kurudere kahued ee'te o'uyate.

Ke'na e'manmadika'te o'pee'uy. Kentaj o'tiahuay'uy. Kentaj huaso'teda huaba'a oroa o'tibata'te'e'uy. Ke'na oro'taj onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. ² Cristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'si'poe'uyate. E'kerekte'te oroa o'tiahuay'uy. Ke'na Diosen Huasi'po o'e buttida o'nona'ne. O'noeonhuahuika'po Apag Diosere o'ika'uyate. Diosa Cristotaj bo'tiahuay'ea'uyne. ³ Oro' Diostaj Jesucristotaere oknopoi'ka'nig oro'ere konigti Diostaj moknopoi'ke'po kenpa'ti oro'ere konigti Diosen Huasi'po Jesustaj moknopoi'ke'po kenda o'tiahuayika'uynig kenda o'pei'ka'uynig o'nonbatia'pakne. ⁴ Kenpa' Jesustaj on'timadoya'ne doere huakka' mon'durugpakika'.

Dios jeynada o'ika'.

⁵ Dios jeynada o'epo huadakda o'e. Diosa sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda Diosen Huasi'po Jesucristoa monmadika'uyne o'peepo, opudomeytaj o'nonbatia'pakne. ⁶ Oro'omey dakhuea'da e'kika'nayo "Diostaj oknopoe'po Jesusen huadi' o'ey," ea'nayo, da oa'po, dakhuea' o'kay. ⁷ Konig Dios huakjeyonig o'epo huadakda o'kika'nig oro' kenpa'ti Diosen huadakda e'kika'nayo nogere nogere durugnada Diostaj oro' oknopoi'ka'po o'ene. Kenpa'ti Cristo Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyatenok aya'da dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne.

⁸ "Do dakhuea' kahue' ijje," oro' ea'nayo huata'da nama'da o'huaa'po oay. Cristotaj oknopoe'hue' o'ey. ⁹ "Dakhuea' ijkamey. Bekkahuea', Apag Dios." Oro' e'tiona'pakika'nayo Dios huadakda o'epo buttida huaa'eri o'epo mo'nopo'tihueke'apone oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁰ "Do dakhuea' kahue' ijjemey." Oroapi' ea'nayo Dios da huaa'eri o'e o'huaa'po Diosen hua'a hueretda okjehued o'ene.

2

Cristo oro'en huamanopo'tihueke'eri mo'taene.

¹ Dakhuea' kikahue' ka'nike'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne, sion. Dakhuea' eka'nayo Jesucristo huadakda o'epo Diostaj nigtiona'pakdik mo'epo dakhuea' e'ka' yanopo'tihuekea' mo'nigtiona'pakapone. ² Oro'en dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uypo mo'nopo'tihuekea'ne. Cristo oro'en dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aya'enda dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'tihuekea'ne.

³ Diosen hua'a oro' e'nigpei'ka'nayo Diostaj oknopoe'po Diosensi'po o'ey daka' o'nopoene. ⁴ "Diostaj yoknopoey." Be'api' ea'nayo Cristoen hua'a nigpeehue' e'eada da huaa'eri o'epo Diosen hua'a nopoe'hue' o'e. ⁵ Be'api' Cristoen hua'a o'nigpei'ka'po, o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di' o'ene. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey o'nopoene. ⁶ "Diosensi'po ijje." Oro'omeya' ea'nayo konig Jesucristo o'kika'uynig konigti mog'kika'.

Di' yan'maika' Juana huaboa'da o'mana'.

⁷ A'nenda di' yan'maika' Cristoa o'mana'uyatenok mo'pee'uy. Konig a'nenda o'mana'uyate konigti o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. ⁸ Huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj di' o'maika'uyate kenpa'ti oro'mey huayahuaya di' mon'maika'. A'nenda konig sikkiregya' nopoehue' mo'epo dakhuea' bokika'uyatenig'a oynayo konig huakjeyyo huaboa'da Cristotaj moknopoe'po huadakda bokika'.

⁹ "Huakjeyyo ijje'po Cristotaj yoknopoe'po huadakda ijkikay," be'api' ea'pi' nog huaknopoe'eritaj o'diaypo nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopoe'hue' o'epo sikkiregyo o'e. ¹⁰ Be'api' nog huaknopoe'eritaj huadi'da o'epo huadak o'kika'. Nama'da kikhue' o'eapo. Diostaj huadakda o'kika'apo. ¹¹ Be'api' huaknopoe'eritaj o'huadiaypo dakhue'da o'epo konig sikkiregya' dakhuea'da o'kika'. Nama'da o'kika'po konig ekpobigonig o'epo Diosen hua'a nopogkahue' o'e.

¹² O'pud Cristoen huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uy'po mo'manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj on'nigmadoya'ne. ¹³ Cristo a'nennada o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Opudomey tone'bokerek Jesucristoen huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea' kikhue' mo'ika'nok opudomey huabokerek ettone'eretaj on'nigmadoya'ne. Apag Diostaj moknopoe'nok opudtaj on'nigmadoya'ne, sion. ¹⁴ Cristo huakkurueri huanoeonhuahuika'eritaj opud huaknopoe'eritone' moknopoe'ne, do'hued hua'ojonigtaj on'nigmadoya'ne, pag. Opudomey huabo huaknopoe'eri Diosen hua'a huanopoya' moknopoe'ika'po teyda mo'epo toto'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁵ Konig aratbut oknopoe'hue' huae'eri dakhue'da o'nika'nig konigti ehue' yanika'. Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da ogkika'nig kahue' yanika'. Konig nama'da on'nope'ika'nig nopoe'hue' yanika'. Konig nogomey katetapi' on'eretpakika'nig eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo Apag Diostaj pakhue'dik mo'ene. ¹⁶ Kenda aratbut oknopoe'hue' huae'eri on'nope'po ogkika'nigtaj Dios kenpa' pakhue' o'e. Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'. Katetapi' huakpoa o'tiahuaypo o'deretpakika'. Huata'da di'nada o'nika'. Ayada dakhuea'da on'nope'po ogkika'. ¹⁷ Aya'da katetapi' nama'da ogkika'po, aya'da nama'da on'nope'po ken konig ehue' o'eapo. Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig ehue' o'neapo. Diostaj huanigpe'ika'erinayo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

Jesúsen hueretda huaknopoe'eri buttida hua'a on'nope'ika'. Jesús ehue' o'e Diosen Cristo. Da huaa'eria kenda nama'da on'manmadikika'.

¹⁸ Kene'huaya' huame'noe o'edeapo. A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka' huairi o'tiakapo mo'tipe'eme'ne. Ken Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'. Kena'po kene'huaya' huame'noe o'epo a'ti Cristo o'tiakapo o'nope'ne. ¹⁹ Cristoen taka' huamanmadika'eri a'nenda oro'omeyere e'nika'ada konig oro' Cristotaj oknopoe'po kenomey oknopoe'hue' o'nika'po on'bakuame'. A'nenda kenomey konig oro' eknopoe'ika'nayo oro'ere o'nika'po bakhuhue' mo'eaymet. Kenomey on'bakuame' kena'po konig Cristotaj o'nigpee'nig oro', kenomey nigpeehue' o'ne, o'nope'ne, sion.

²⁰ Opudomeytanayo Cristoa Diosen Nokireg bo'yokuynok Diosen buttida hua'a mo'nopoene. ²¹ Kena'po buttida hua'a nopohue' mo'enok onahue'dik ijey. Buttida hua'a opud mo'nopoenok on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo buttida hua'a ehue' o'e.

²² Konig da huaa'eri o'ne o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e ea'nayo da huaa'eri o'ne. Cristoen taka' o'ne. Apag Diostaj oknopohue' o'ne. Diosen Huasi'potaj oknopohue' o'ne. ²³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Aya'ada kenda ea'nayo Apag Diostaj oknopohue' o'ne. Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada ea'nayo Diostaj o'noknopoe.

²⁴ Kenda a'nenda huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a mo'peonhua'uynigtaj daka' ya'noknopounhuahuika'. Kenda huakkuruda mo'peonhua'uyate eknopounhuahuika'nayo Diosen Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po kenpa'ti Apag Diostaj moknopoeonhuahuika'. ²⁵ Kenpa'ti Cristoa mo'noeanhuahuika'apone Cristoa mona'uyne.

²⁶ Opudomeytaj da huamanmadika'eritaj on'nigmadoya'dene. ²⁷ Jesús Diosen Nokireg bo'yoke'uyynok mo'nopo'toepo buttida hua'a okie'dik mo'ika'ne. Diosen Nokirega aya'da mo'nopoea'ika'ne. Buttida hua'ayo'da mo'nopoea'po da nopohue' mo'ene. Konig mo'nopoea'ika'nigtaj Cristotaj daka' ya'noknopoika'.

²⁸ Oy Cristotaj daka' yanoknopoika'po Cristo e'tiakte daka' moknopoe'po me'pukhue' mo'epet kenpa'ti birahue' mo'epet, sion. ²⁹ Cristo huadakda o'ika'po Diosen hua'a o'nigpeika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda opud mo'nopoene. Kenpa'ti aya'ada huadakda ogkika'po Diosen hua'ataj on'nigpeika'po Diosensi'po o'nede mo'nopoene.

3

Diosensi'po o'ene.

¹ Apag Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'ene. Huakka' di' mo'epo, "do'huedsi'po mo'ene," mona'ne. Huakka'ada Diostaj oknopohue' o'nepo oro' Diosensi'po o'enisigpi' okiehue' mo'ene. ² Oyedda Diosensi'po o'ene. Monig o'epet nopohued o'ene. Jesucristo e'tiakde'te oro'a o'tiahuaydepo konigti o'epone, huadi'da egomey. ³ Cristonigtion e'dik ijjeapoy, aya'ada kenda on'nopoepo konig Cristo Diosen hua'a o'kika'uyynig, huadaky'o' o'kika'uyynig dakhuea' kahue' o'ika'uyynig konigti kagkike'.

⁴ Aya'ada dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue'da o'ne. Dakhuea' e'kika' konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e. ⁵ Aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo aratbutte o'tiakuyate, mo'nopoede. Diostaj o'nigpeika'uyate. Jesús sigpi' dakhuea' kahue' o'uyate mo'nopoet. ⁶ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nigpeika'po Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Aya'da Diostaj nigpeehue' huae'erinayo Cristotaj okiehue' o'nepo kenpa'ti Cristotaj nopohue'da o'ne. ⁷ Nama'da da huamanmadika'eritaj peehue' yanika', do'hued sionomey. Konig Cristo Diostehuapa' huadak o'enisigpi' konigti aya'ada Diostaj on'nigpeika'po Cristonigda huadakda o'ne. ⁸ A'nennada huakkurutedda toto' nama'da huamana'eri o'epo huabo'a'dakon Diostaj nigpeehue' o'eonhuahuika'nok aya'da Diostaj nigpeehue' huae'eria toto' huairien

huanaba' o'ne. Toto'a dakhuea' o'bakika'nigtaj da o'manika'nigtaj a'batikaya'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate.

⁹ Aya'da Diosensi'po Diosa o'nopo'toika'nok Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Diosensi'po o'nepo nigpeehue' ehue'dik o'nika'. ¹⁰ Diostaj nigpeehue' huai'ka'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Nog aratbuttaj di' ehue' huag'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Kenda o'nopo'epo Diosensi'potaj makia'dik o'ene oro'. Aratbut toto' nama'da huag'eriensi'po o'ne makia'dik o'ene oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

¹¹ Huayahuaya di' mon'maika'. Kenda hua'a oro'a a'ennada o'peunhuahuika'uyne. ¹² Konig Caín kikhue'dik o'ene. Caín toto'en o'epo toto'taj o'nigpeepo huama'buytaj o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Ke'nen huama'buy huadakda o'ka'po Diostaj o'nigpeenok Caína o'arakuyate. Konig Caín kikhue' mo'nika'.

¹³ Opuda Diostaj mo'nigpeika'nok Diostaj pakhue' huag'eria opudtaj e'huadiaynayo mepukehue' yanika', do'hued egomey. ¹⁴ Oro' toto'en e'kika'tada Diosa mo'nopo'noeame'nok oy Diosen o'ene. Nog huaknopoe'eritaj di' o'epo kenda o'nopo'ene. Kenomey nog aratbuttaj di' maehue' o'nika'po toto'en ogkika'po Diosen ehue'da o'ne. ¹⁵ Aya'ada nog aratbuttaj huabahuadiayeri konig huabarakeri o'ne. Huabarakeri Diosere onte'ti noonhuahuikahue'dik o'neapo. ¹⁶ Jesucristo huakka' oro'taj di'nanada mo'epo a'nopo'yareaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyne o'nopo'ene. Kena'po oro'en huama'buy huaknopoe'eritaj huakka' di' mo'nepo huadaky'o' e'kika' mantihuapokika'dik o'ene. Konig Jesús huakka' di' mo'ene konigti huama'buytaj dig'a da di'nada ika'dik o'ene. ¹⁷ Oro'omeyapi' aypo o'to'epo nog huaknopoe'eri huama'buy aypobayo' ee'te e'tiahuayada sue'nopo'da o'epo sigpi' yokhue' ee'nayo Diostaj di' ehue'dikda o'ene. ¹⁸ "Nogtaj di' mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di' o'maepo mon'batihuapokika', aypopi' mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o'ene daka' nopoika'dik o'ene.

¹⁹ Oro' nog aratbuttaj di' o'ika'po buttida hua'a o'nigpeika'po Diosensi'po o'ene nopoe'dik o'ene. ²⁰ Nama'da ijkay huanopoya'da oro' e'nopo'epo'nayo Dios huahuakda o'epo aya'da o'nopo'epo okkahuea'dik mo'ene. ²¹ Diostaj o'nigpeikay oro' huanopoya'da e'nopo'epo'nayo Diosensi'po o'ey daka' nopoika'dik o'ene. ²² Diosen hua'a o'nigpeika'po kenpa'ti Dios o'paknigda o'kika'nok oro' e'tiona'pakte Diosa oro'taj mo'nigpeika'ne, huadi'da egomey pogomey. ²³ Jesucristo Diosen Huasi'po o'e. Kenda oknopoe'dik mo'ene. Diosen hua'a kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'ene. Diosa kenpa' oa'. ²⁴ Diosen hua'a aya'ada ogkika'po Diosyo o'nika' kenpa'ti Diosa kenomeyennopo'yo o'ika'. Diosen Nokireg oro'taj bo'yokuypo Dios oro'ere o'ika' o'nopo'ene.

4

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o'ne.

¹ Huakka'da nama'da huamanmadika'eri o'nepo buttida hua'a Diosa mo'nopo'epa'nok buttida hua'a ijmanmadikikay onda'ika'nok menpa' buttida huamanmadika'eri yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti Diosen Nokirega ya'manopo'toet yan'bata'huahuayti'. ² Jesús Diosen

Huasi'po o'epo kurudya' o'tiakuyate. Huaso'da o'si'poe'uyate huabokerek. Aya' huamanmadika'eria kenda o'manmadikika'po Diosen Nokirega o'manopo'toepo kenpa'ti Diosen hueretda huamanmadika'eri o'ne nopoe'dik o'ene. ³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Kurudya' tiakhue' o'uyate. Aya'da huamanmadika'eri kenda on'manmadikika'po, Diostaj oknopoe'hue'ya o'ne. Diosen Nokireg toehue' o'ne. Cristoen taka' nokireg on'toe. Cristoen taka' nokireg o'tiakapo mo'tipeikame'nig, indariyo aratbutere o'ede, huadi'da egomey pogomey.

⁴ Diosensi'po mo'epo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nama'da huamanmadika'eritaj manigpeehue' mo'ika'ne. Diosen Nokireg teyda o'epo huadak e'kika' huakka' tihuapokika'dik mo'ene. Cristoen taka' nokiregnayo teyhue'da o'enok nigpeikahue'dik mo'ene, huadi'da sionomey. ⁵ Nama'da huamanmadika'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj oknopoe'hue' o'nepo nama'da huamanmadika'eritaj on'pakpo on'mapeika'. ⁶ Oro'omeynayo Diosensi'po o'ene. Diostaj huaknopoe'eri oro'taj daka' mo'nigpeika'ne. Nogomey Diostaj oknopoe'hue' o'nepo oro'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Oro'taj huanigpee'eri Diosen Nokireg huanopo'toe'eritaj makie'dik o'ene kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj makie'dik o'ene.

Dios oro'taj di' mo'enok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

⁷ Dios oro'taj di' mo'enok oro' huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada di' huamae'eri Diosensi'po o'nepo Diostaj o'noknopoe. ⁸ Dios di'nada e'maika'tada be'api di' ehue' e'mae'nayo Diostaj oknopoe'hue' o'ne. ⁹ Oro'omeytaj kamanoeanhuahuike'po Diosa di' mo'epo ke'nen nogsi'potida indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios di' mo'ene nopoe'dik o'ika'ne. ¹⁰ Dios oro'taj di' mo'epo ke'nensi'po oro'en dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uynig Diosa huakka'nada di' mo'ene o'nopoe'ne. Oro'anayo Diostaj sue'da di' o'ene.

¹¹ Diosa huakka'da oro'taj di' mo'uynok huayahuaya di' mae'dik o'ika'ne. ¹² Oro' aratbuta be'api Diostaj tiahuahue' e'ika'ada huayahuaya di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj mo'nopo'toika'ne. Diosa di' mo'ika'po mo'nopo'toenok huayahuaya nogitida di' o'maika'ne, huadi'da egomey pogomey. ¹³ Oro'ennopo'yo Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuynok Diosere o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o'ika' daka' nopoe'dik o'ene. ¹⁴ Dakhuea' huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate. Oro'ada Diosen Huasi'potaj o'tiahuayika'uy o'huaa'ikay. ¹⁵ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Aya'ada o'noknopoe'po on'huaa'ika'po Dios kenomeyyo o'ika'. Kenpa'ti kenomey Diosyo o'nika'.

¹⁶ Oro'taj huakka' di' mo'ika'ne Diosa. Daka' o'nopoe'ne. Dios di' mo'enok nogomeytaj di' o'maika'po Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios oro'omeyyo o'noika'. ¹⁷ Oro' Diosere o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po nogiti nogiti huakka' Diostaj di' o'epo nogok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga e'magka'te oro' mididhue' o'eapone. Konig Diosen Huasi'po Jesús oro'omeykon di' o'maika'po me'pukhue'dik o'eapone. ¹⁸ Kenda huayahuaya di' o'maika'po me'pukhue'dik o'ene. Kenoka' di' o'maika'po huadakda o'kika'nig o'nopoe'po castiga egka'taj okme'pukhue'dik o'ene. E'me'puknayo sigda di' o'maika'nig nokotdik o'ene.

¹⁹ Diosa huakkuruda oro'taj di' mo'uynok kenpa'ti Diostaj di' o'ene. ²⁰ "Diostaj di' ijje." Oro'api' ea'ada nogomeytaj e'huadiaynayo da huaa'eri o'ey. Diostaj tiahuayhue'dik o'epo huama'buytaj e'tiahuyada di' ehue' ee'nayo Diostaj sigpi' di' ehue'dik o'ey. ²¹ Diostaj di' mo'epo nog aratbuttakon di' yan'maika'. Diosa mona'uyate.

5

Jesús Diosen Cristo o'etaj oknopoepe Diosen Huasi'potaj di'da o'ika'po huama'buytaj di' o'maika'po katetapi' eretpakhue' o'ika'po dakhuea' kikhue' o'ika'ne.

¹ Jesús Diosen Huasi'po o'e, Jesús Diosen Cristo o'epo kurudya' o'tiakuyate. Aya'ada kenda o'noknopoepe Apag Diosensi'po o'ne. Aya'ada Apag Diostaj di' o'nepo, Diosensi'potakon di' on'maika'. ² Oro' Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'po kenoka' Diosensi'po huaknopoe'eritaj di' o'maey o'nopoene. ³ Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'ne. Diostaj di' o'epo Diosen hua'a daka' nigkika'dik o'ene. ⁴ Aya'ada Jesústaj o'noknopoepe Diosensi'po o'ne. Jesústaj o'noknopoepe katetapi' eretpakhue' o'nika'po dakhuea' kikhue' o'nika'. Diosenyo'da on'pakpo ogkika'. ⁵ Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada o'noknopoepe dakhuea' kikhue' o'ne. Huakpoa on'tiahuyapo eretpakhue'dik o'ne. Diosenyo'da ogkika'.

Jesús Diosen Huasi'po o'e.

⁶ Jesústaj bautiza egka'te "In do'hued huadi'da huasi'po o'e." Diosa oa'uyatenok kenpa'ti Jesús e'buelye mimi o'mimihua'uyatenok Jesús Diosya' o'tiakuy oknopoe'dik o'ene. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'epo "Jesús Diosya' o'tiakuyate," o'huaa'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'dik o'ene. ⁷ "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega huanopoya'da oa', Diosa oa', kenpa'ti Diosen hua'a oa'. Bapa'a konigti oa'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," oa'. ⁸ Kenpa'ti indariya' "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Diosa bautiza egka'te oa'uyate. Diosen Huasi'po o'epo Jesús o'buelyuy. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega oa'uyate. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Bapa'a konigti oa'uyate. ⁹ Bapa' huabokereka konigti en'huaa'nayo oro' pee'dik e'eada Diosa buttida o'manika'nok oro' nogiti pee'dik o'ika'ne. Jesús do'hued Huasi'po o'e. Diosa oa'nok oknopoe'ika'dik o'ene. ¹⁰ Jesús Diosen Huasi'po o'e aya'ada o'noknopoepe buttida hua'a o'e huanopoya'da daka' on'nope. "Jesús do'hued huasi'po o'e." Diosa oa'uynig aya'ada oknopoe'hue' huae'eria "Dios da huaa'eri o'e," on'huaa'ika'. ¹¹ Diosa ke'nen Huasi'po oro'taj bo'yokpo huadakda mo'noeahuahuika'ne. Onte'ti mo'noeahuahuika'apone. ¹² Aya'ada Diosen Huasi'potaj o'noknopoepe Diosere on'noeahuahuika'apo. Aya'ada oknopoe'hue' o'nepo Diosere noehue' o'nika'apo.

Juana mo'nigmadoya'depo mo'boroayne.

¹³ Diosen Huasi'potaj moknopoepe onte'ti Jesúsere mo'noeahuahuika' kan'nope'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁴ Konig Diosa o'paknig oro'a konigti o'pakpo o'tiona'pakpo Diosa mo'peene daka' o'nopoene. ¹⁵ Diostaj o'tiona'pakpo oro'taj mo'peene daka' o'nopoene. Konig o'tiona'paknigda kenda Diosa mo'nigka'apone. Daka' o'nopoene.

¹⁶ Huaknopogē'eri huama'buya dakhuea' e'kika'nayo Diostaj kenpa'da oknopogēbatikhue'da e'kika'nayo kentaj mon'tiona'paknok Diosa o'noeanhuahuika'apo. Huama'buy kenpa'da oknopogēbatikdepo kenpa'da o'bueyapo. Kentaj tiona'pakhue'dik o'ene, ijjay. ¹⁷ Dakhuea' e'ka' konig Diostaj nigpeehue' o'enig dakhuea'da o'e. Aratbut Diostaj nigpeehue' ee'nayo onte'ti e'nopo'korea'nayo kenpa'da bueyhue' o'neapo.

¹⁸ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopogēpo Diosensi'po o'nepo dakhuea' kikhue' o'neonhuahuika'. Jesús Diosen Huasi'poa o'matinoea'ika'. Toto' huairia kenomeytaj engaña magkahue'dik o'e. Kenda oro'omey o'nepogēne.

¹⁹ Oro' Diosensi'po o'ene o'nepogēne. Aya'da Cristotaj oknopogēhue' huagē'eria toto' huairitaj on'nigpeika' o'nepogēne.

²⁰ Dios kurudyo hueretda Dios o'e. Kenda oro'taj kanopogē'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate o'nepogēne. Diosen Huasi'po Jesucristotaj oro' oknopojika'ne. Jesús hueretda Dios o'epo oro'taj mo'noeanhuahuika'ne o'nepogēne. ²¹ Katetapi' eretpakhue' yanika'. Konig dios e'ketkatapi' pakhue' yanikati', sionomey.

2 JUAN

Juana botta'a' o'manigmadoya'uyate.

Buttida hua'a oknopoepeo huayahuaya di' mon'maika'.

¹ Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijjepeo on'nigmadoya'ne. Huidpo Cristoen huaktie'ea'eritaj o'nigmadoya'ne. O'nen huasi'po huaknopoe'eritaj ijmanigmadoyay. Buttida hua'a yoknopoepeo daka' di' on'maene. Aya' buttida hua'a huaknopoe'eria di'erea mo'ene. ² Kena'po Jesucristoen buttida hua'a oro'omeyen huanopoya' oknopojika'ne. Buttida hua'a oknopounhuahuika'po di' o'nene. ³ Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po o'epo Apag Diosere oro'taj daka' kamatinoike'. Oro'taj kamatinepahuie'po kenpa'ti kanopo'noeye'. Diosa kenda mo'nigkikapone buttida hua'a oknopoepeo huayahuaya di' mon'maika'.

⁴ Huakka'mon huaknopoe'eri huasi'potaj ijbatiahuaypo Apag Diosen buttida hua'a daka' on'nigpeika'po ogkika'nok ijdurugpakmey. ⁵ Oy ijjeretpakpo o'nona'ne, huayahuaya di' yan'maika'. A'nennada kenda Diosa o'mana'uyate. Onte'ti do'huakon o'nona'ne. ⁶ Diostaj di' o'epo ke'nen hua'a o'nigpeepo o'kika'ne. Huayahuaya di' yan'maika'. Ken Diosen hua'a a'nennada o'pee'uyne.

⁷ Huakka'da da huamanmadika'eri aratbutere o'nika'. Oro'tehuapa' Diosya' Jesús tiakhue' o'uyate. Jesús hueretda huabokerek ehue' o'uyate. Nama'da on'manmadikika'. Jesucristotaj pakhue' o'ne. ⁸ Diosen 'uruda bo'kika'depo Diosya' huadakuapa a'baeya'po da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. Kenomeytaj peehue' mo'ika'po huadakuapa mo'bae'apone.

⁹ Cristoen e'manmadika'taj aya'ada e'peeunhua'de'ada on'batikpo Diostaj oknopoehue' o'ne. Cristoen e'manmadika'taj aya'ada on'nigpeeonhuahuika'po Apag Diostaj Diosen Huasi'poeretaj daka' o'noknopojika'. ¹⁰ Cristoen hueretda e'manmadika' manmadikahue' e'ika'nayo o'nen jakyo en'tiaknayo o'nen jakyo bakudahue' yan'maika'. "Bo'tiak," manahue' yanika'. ¹¹ "Bo'tiak," opuda e'mana'nayo nama'da huamanmadika'eri dakhuea' bokika'apone.

Juana kene'huaya' hua'a o'nigmadoya'uyate.

¹² Huakka'da e'nona'ta' ijpaknig'a oy beroba'te nigmadoyahue'dik o'nene. A'ti opudte e'huata' ijpaki. Oro'omey huakka' a'durugpakya'po opudtaj e'ta'huadeta' ijpaki. ¹³ O'nen huama'bueyen huasi'po huabaktie'ea'eria saludos mo'nigta'mona'ne.

3 JUAN

Juana bapa'a' o'nigmadoya'uyate.

Gayotaj Juana huadak o'timadoya'uyate.

¹ Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijjepe Gayotaj o'nigmadoya'ne. Buttida hua'a iknopoenok di'da o'ene.

² Aya'da katepi' i'kika' huadakda kae'. Kenpa'ti huadaknopo' kae'. Ontehuapa' ijnigtiona'pakikay. Diostaj durugda o'nigpeika' ijnopoepe, huadi'da eg'. ³ Jesucristotaj huaknopoe'eri sue'da o'nokyepo iyo. "Gayo Jesucristoen buttida hua'a oknopoepe huadaky'o o'kika'." Bo'huaa'nok huakka' ijdurugpakmey. ⁴ Do'hued huaknopoe'eri huasi'po Cristoen buttida hua'a o'noknopoepe on'nigpeika'nigtaj ijtipeepe huakka'nada ijdurugpaki.

⁵ Cristoen huadak hua'a huamanmadika'eri en'tiakde'te daka' i'matoika'. Kenpa'ti sue'da huaknopoe'eritaj nogbaya' i'matoika'. Kenda i'ka'po Diosen hua'a daka' i'kika'po, huadi'da eg'. ⁶ Gayoa di' mo'ika'ne mo'matoika'ne. Cristotaj huaknopoe'eri egkupopakya' bo'tia'pakme'ne. Huadak huamanmadika'eri onte'ti en'hua'te yabatihuapok. Aypopi' yabayokti'. Diosa betiahuaypo o'durugpakapo. ⁷ Cristotaj on'nigpeika'po Cristoen hua'a a'manmadikaya'po on'hua'udhuahua'po oknopoehue' huae'ried katepi' bakehue'da o'nika'. ⁸ Kena'po oro' huaknopoe'eriayo'da bayokika'dik o'ene. Oro' o'batihuapoknok kenomey buttida hua'a manmadikika'dik o'nika'.

Diótrefes dakhuea' o'kika'.

⁹ Cristoen huaknopoe'eri o'nenbayo egkupopakika'yo beroba' ijnigmadoya'po ijnigta'moname'nig'a Diótrefes huabokerek opudya' o'nada huairi ee'ta' o'pakpo do'taj nigpeehue' o'eme'. ¹⁰ Do ijtiakdepo aya'da kenda dakhuea' o'kika'nig ijhuua'apoy. Do'taj dakhue'dika'da be'huaa'po da be'huaame'ne. Nog kenpa'ti dakhue' o'ka'po Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj totayhue' o'ika'. Jaky'o kenpa'ti nogomeya e'batotayta' en'pakte "keje'," o'manika'. Kenomeya on'batotaynok Cristoen huaknopoe'eri egkupopakya' o'maenika'.

¹¹ Konig dakhuea' huakika'eri ogkika'nig konigti kikhue' yaika'. Huadakda huakika'eri konig huadak ogkika'nig konigti yakika'. Kenomey huadak ogkika'po Diosensi'po o'ne. Kenomey nama'da ogkika'po Diostaj oknopoehue' o'ne, ontaj ona'ne, huadi'da eg'.

Demetrio huadaka'da o'kika'.

¹² Demetrio huadakbokerek o'e. Huadakda o'kika'. Aya'ada on'huaa'. Diosen buttida hua'a o'kika'. Huadakda o'e oro'akon o'huaay. Buttida o'dika' opuda' mo'nopoene.

Juana ta'pote kene'huaya'kon o'nigmadoya'uyate.

¹³ Huakka' nogiti enata' e'pakada e'nigmadoya'ta' pakhue' ijjepe. ¹⁴ A'ti eta'huadeta' ijpaki. Kenoka' huaso'teda me'batia'pak.

¹⁵ Diosa menopo'noeye'. Huadi'da aratbut iya'da saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued huadi' keyoda saludos ijmadiakta'monay.

SAN JUDAS

Judasa o'manigmadoya'uyate.

Diosen huabaktie'ea'eriomeytaj Judasa o'manigmadoya'uyate.

¹ Judas Jacoboen huama'buy ijje. Jesucristoen huanaba' ijjepono ijnigkikay. Diosa mo'baktie'ea'uynok Apag Diosensi'po mo'epo mo'nigpeika'ne. Apag Diosa di' mo'ika'ne. Jesucristoere mo'nounhuahuike'po, Apag Diosa daka' mo'matoika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Opudomeytaj Diosa nogiti nogiti mo'matinepahui'po, nogiti nogiti mo'manoeye'po, nogiti nogiti di'da mo'maike'.

Opudomey noga nama'da huamanmadika'eri o'ne.

(2 Pe. 2.1-17)

³ Konig Diosa oro'omeytaj mo'bakkahuea'ne, mo'manopo'yarea'ne, mo'manoeanhuahuika'ne e'nigmadoya'ta' e'pakada Dios Jesucristo-taere buttida hua'a aya'ada Diosen huaknopoe'eritaj kenyo'da oro'omey o'manmadikika'uynig daka' moknopoka'po manika'dik mo'ene. Opudomeytaj nigmadoya'dik o'nene. ⁴ Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da o'noknopoe. Hueretda huaknopoe'eri ijje nama'da e'ada Diostaj nigpeehue' o'nika'. Opudomeyere on'kudpo a'manmadikaya'po on'kudika'nok kenomeytaj sigpi' manpeehue' yanika'. Diostaj pakhue' o'nepo, nama'dayo' on'batia'pakika'. Diosa di'da o'epo dakhuea' eka'nayo bekkahuea'aponok ettone'taj diga'da bakdejdik mo'ene. Nama'da on'manmadikika'. Huairi Diostaj oknopoe'hue' o'nepo nigpeehue' o'nika'. Huairi Jesucristotaj oknopoe'hue' o'ne. Kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo a'nennada Diosba'te kenpa' o'madoya'uyate.

⁵ Diosa Israel aratbut oknopoe'hue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti Diosen huata'moneri nigpeehue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti huakka' jak Sodomataj Gomorraeretaj castiga o'magka'uyate. Kenda opud e'nopoepi' onte'ti on'nopoeanhua'ne. Diosen Israel aratbut Egipto huadaribayo o'neonhuahuika'uyate. Egipto aratbuten huanaba' o'neonhuahuika'po, pai'nanada o'neonhuahuika'po, pai'da on'nopo'eonhuahuika'po Diosa teyda o'epo o'batihuapokpo o'matorokuyate. Egipto huadaribaya' o'matorokuyate. Nogok Israel aratbut eknopoe' o'noknopoe'batikuyate. Onte'ti Diostaj pakhue' o'nepo huakka'ada oknopoe'hue' o'nuyate. Diosa castiga o'magka'nok oknopoe'hue' huae'eriyo' on'mabuey'uyate.

⁶ Kenpa'ti a'nennada Diosen huata'moneri sue'da kurudyo Diosere o'nepo Diostaj on'nigpeika'depo konig huairi o'nedepo huata'da on'pakpo Diostaj o'nokbahua'uyate. Nogokda kene'huaya' castiga huamagka' huame'noete castiga o'magka'apo. Kenomey dakhue'da huata'moneritaj Diosa sikkiregyo o'matoeonhuahuika'po keyoda huaunhuahuika'te bijteyanada o'matinuku'ika'. ⁷ Kenpa'ti jak Sodoma Gomorraere kenpa'ti meyo'hue'da huahuaderiomey dakhuea' ogkika'uyate. Konig sue'da Diosen huata'moneria dakhuea' ogka'uyatenig kenomeykon dakhuea'da ogkika'uyate. Sodoma nog huabotbokereka' o'deretpakpo on'mabakdejpo dakhuea'nanada ogkika'uyatenok Sodoma jaktaj Gomorra jaktakon

Diosa castiga o'magka'po o'bakpaka'uyate. Aya'ada nopoe'dik ya'neapet, Diosa dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

8 Kenda nama'da huamanmadika'eri nama'da on'nopoe'po Diosa castiga magkahue' ya'eapet opudomeyere o'nepo nama'da e'yorokya' on'nopoe'po kenpa'ti ettone'taj on'bokerekbo'ika'po. Huairi Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nika'po. Diosen huata'moneritaj on'tidikkika'.⁹ Miguel Diosen huata'moneri huairi huadakda o'epo huadakda o'kika'uyate. Toto' huairitaj o'batia'pakpo Moisesenso'bueytaj toto'a e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da i'ka'." Miguela o'nada toto'taj huiyoka onahue' o'epo. "Dakhuea' i'ka'. Dios Huairia kae'po." Miguela ona'uyate.¹⁰ Inomey nama'da huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti Diosen huata'moneritaj nopoe'hue'ada dakhuea'da on'bahuaa'pakpo, dakhue'da on'batidikkika'po. Konig dubayo huae'eri katepi' on'pakpo ogkika' konigti nama'da huamanmadika'eriomey on'eretpakpo ogkika'. Dakhuea'da ogkika'. Konigepo Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

¹¹ Konig Caína o'ka'uyate konigti ogkika'. Caín Diostaj nigpeehue' o'uyate. Inomey huamanmadika'erikon Diostaj nigpeehue' o'nika'po pai'da on'nopo'eonhuahuika'apo. Kenpa'ti Balaam huakupeta' o'eretpakpo Diosen aratbuttaj nama'da o'manmadika'uyate. Inomey konig Balaam huakupeta' o'eretpakpo huakupete nama'da on'manmadikika'. Pai'da on'nopo'eapo. Kenpa'ti a'ennada konig Coré Dios huairitaj nigpeehue' o'ikame'tepo o'buey'uyate. Konigti nama'da huamanmadika'eri nigpeehue' e'ika'te Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

¹² Nogok nogok opudomey huaknopoe'eriomey a'bapeya'po bo'kupopakika'po huayahuaya di'da mo'maepo mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po kenomey nama'da huamanmadika'eri opudomeyere ogkupopakika'. On'bape'po, huata'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Nama'da on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo durugda onyo'da huakka' on'bape'po opudomeytaj yokhue' mo'ika'. Birahue'da ogkika'. Kenomey huamanmadika'eri huata'da daka' on'tojika'po nama'da opudomeytaj bo'huatiakika'. Kenomey konig o'nika'nig ijbata'pakapoy. Kenomey konig e'sihui' o'nenigtaj ijja'apoy. E'sihui' o'tiahuaypo o'hui'apo nama'da on'nopoe'po bapoka o'tohua'nok sigpi' huihue'dik o'e. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig hueymey o'nepo, huadapakok e'eada dapakhue' o'ika'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o'nepo 'uruda manmadikahue' o'nika'. Nama'da mo'peene. Konig hueymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o'nepo sigpi' huadaka' kahue' o'nika'.

¹³ Konig e'pogtone'te diga'da e'bapokte kuhadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda huekuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da ogkika'nok aya'ada batibira'dik o'nika'nig'a birahue' o'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o'ne. Sikkiregyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

14-15 A'nennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o'uyate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuaa'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuaa'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da ogkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batiakapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'nennada o'mana'uyate. ¹⁶ Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnopo' ehue' o'nika'. Katetapi' on'deretpakpo ogkika'. Kenpa'da on'deretpakpo ogkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engaña e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o'ika'ne," "di'da o'ika'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya ken konig ogkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj keyoj ijay. Diostaj daka' yanoknopoe'po 'urua'da yag'kikati'. Judasa huaknopoe'eritaj daka' o'maboroay'uyate.

17-18 "Nogok huabokerek o'neapo. Diosen 'uruda hua'ataj on'tibira'eapo. Huaknopoe'eritaj on'batibira'eapo, dakhuea'da e'ka'ta' o'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Ken konigti o'neapo." Kenda Huairi Jesucristoen huata'mona'eriomeya on'mana'uyate, onte'ti kenda yanoknopoe'ika', huadi'da egomey pogomey. ¹⁹ Kenomey dakhuea'da huabokerek nama'da on'manmadika'po sue'da opudomey nogpa' nogpa' yan'nopoe'apetpi' onte'ti konigti hueretda oknopoe'hue' mo'e'apetpi', konigti pakhue' mo'e'apetpi'. Nama'da on'manmadikika'nok. Kenomeykon konig on'pakpo ogkika'. Dakhuea' ogkika'. Diosen Nokirega manopo'toehue' o'mae. Konig kenomeya ogkika' konigti kikhue' mo'nika'. Kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

²⁰ Opudomeynayo nogiti nogiti Diostaj 'urua'nanada yan'nigpeika'po ya'noknopojika', huadi'da egomey. Diosen 'uruda hua'a daka' yanoknopojika'. Diosen Nokirega teyda be'tihuapoke'po Diostaj yan'tiona'pakika'. ²¹ Diosen di' e'maika' 'urua'da yag'kika'. Onte'ti dakhuea' kahue' yanika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. Diosa castiga ogkahue' me'e'po huadakda yag'kika'. Huairi Jesucristoa me'tinepahuie'po ekpoe' mo'nigika'. Huairi Jesucristo mo'matinepahui'nok onte'ti Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apone.

²² Nama'da huamanmadika'eritaj sue'da huaknopoe'eria on'peenig'a kenpa'ti nogomey yan'pee'apetpi'. Opudtaj e'peeta' en'paknayo yan'matinepahui'po daka' kanoknopoe'po Diosen buttida hua'a daka' yan'manopoe'ati'. ²³ Nama'da huamanmadika'eritaj huaknopoe'eri sue'adamon yan'pee'apetpi'. Oknopoe'batikhue' ka'ne'po daka' yan'mana'. Konig ta'ak e'bakpakyanig yan'batotokpo yan'manopo'korea'. Nogomey dakhuea' huakika'eri ke'poda ogkika'depo yudtakon dakhuea'da on'tajika'. Kenomeytaj e'matinepahui' konig ogkika', keyoj, konigti kikhue' yanika'.

'Urunanada o'ika' Dios teynanada o'ika'. Diostaj mon'huaa'ika'. Judasa mo'nigmadoya'uyate.

²⁴⁻²⁵ Dios nogtida o'ika'. Ke'nayo'da aya'da o'nopojika'. Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. Mo'noeanhuahuika'ne. Dakhuea'

kahue' ka'ne'po matoiika'dik mo'eapone. 'Urunopo'da konig dakhuea' kahue' kurudyo oro'omeytaj hua'enbayo a'matoeya'po Diosa bae'dik mo'eapone. Bo'edenok diga'da o'nopo'durugpakapone. Dios 'urunanada konig eyda konig senogda kenere o'nopo'durugpakapone. Jesucristoere Dios 'urunanada o'ika', teynanada o'ika'po ighua' o'mana'ika', a'ennada, oyda, nogok batikhue'da Dios 'urunanada o'ika'apo.

EL APOCALIPSIS

Kenda Diosa o'ka'apo kurudya' huadaritere o'ka'apo. Diosa Juantaj o'nopea'uyate.

Kenda Diosa o'ka'apo Jesucristoa o'nopea'uyate.

¹ Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosa Jesucristotaj o'nopea'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kamanopoe'po Jesucristotaj o'nopea'uyate. Do'taj Jesucristoa Diosen huata'moneri me'nigta'moname'ne. Do Juan Jesúsen huanigpeika'eri huanaba' ijjej. Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosen huata'moneria me'nopeame'ne. Kenda opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Diosa me'nopeame'ne buttida ijjay. Aya' Jesucristoa me'nopeame'ne buttida ijjay. Aya'da ijtiahuaymey buttida ijjay.

³ Kenda Diosa o'ka'apo me'nopea'deme'ne. In beroba'te on'nigmadoya'ne. Ke'na on'mona'pakika'apo durugda o'nika'apo. Huaknopoe'eri egkupopakte in e'madoya'taj on'peepo on'nigpeika'po durugnada o'nika'apo. Kene'huaya' huame'noe meyhue'da o'e.

Siete huabata'dikea' jakeritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁴ Asia huadaribayo nogyo nogyo opudomey Cristoen huaknopoe'eri Apagba'taj a'peeya'po bo'kupopakika'. Siete huabata'dikea' jakeritaj on'nigmadoya'ne. Dios oy o'ika'. A'ennada o'ika'uy. Kenpa'ti nogok bo'huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'tinepahui'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj mo'manopo'noeyike'. Siete Diosen Nokirega Diosyo o'nika'po konigti opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po kenpa'ti mo'manopo'noeyike'. ⁵ Opudomeytaj Jesucristoakon daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po mo'manopo'noeyike'. Jesucristoa Diostaj buttida o'huaa'ika'uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarkya' o'noyhuada'uyate. Diosere o'eonhuahuika'po. Huakkurueri huairi o'ika'. Aya' huadaribaya'da gobierno huairia Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne. Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'ene. Oro'omeytaj mo'nigbueydepo ke'nen mimia oro'omeyennopo'taj mo'nopo'tihueke'po oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'bakkahuea'uyne. ⁶ Oro'omeytaj konig huairionig bo'yahuea'uyne. Konig Cristoen humanigniona'pakika'erionig sacerdote bo'yahuea'uyne. "Dakiti Dios." "Diosnayo huadakda o'e." Tiona'pakika'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da nigpeika'dik o'ene. Dios Jesucristoen apag o'e. Jesucristo hueretda Huairi o'e. Kenpa'da huadakda o'ika'. Kenyo'da 'urua'da kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya'ada kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada Jesucristotaj kan'nigpeike'. Kenyo'da kaike'.

⁷ Yan'tiahuayti', Cristo 'urunanada o'epo konig e'sihui'yo e'huarakte aya'ada bo'tiahuayapone. Kenomeyakon on'pidtuka'uyatenig'a Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya' nogbaya' nog aratbut nog aratbut aya'bayoda huae'eri aya'ada yan'tiahuayapet. Pai'nanada o'nepo yan'bahuikapet. Huakka' on'mepukpo yan'bahuikapet. Ken konigda o'eapo.

⁸ “Do Dios ijjeпо huakkuru huae’eri ijjeу. Konig la letra A huakkuru letra o’ika’nig do huakkuru huae’eri ijjeу. Ijjeonhuahukay. Kenpa’ti kene’huaya’ huae’eri ijjeпо konig la letra Z kene’huaya’ letra o’ika’nig do kene’huaya’ huae’eri ijjeу, ijjeonhuahuika’apoy.” Huairi Diosa oa’uyate. Kenyo’da teyda o’epo aya’da ka’dik o’e. Oy o’ika’. A’ennada o’ika’uyate. Nogok mo’nigtiakapone.

Cristo ’urunanada o’enig Diosa Juantaj o’tiahuay’ea’uyate.

⁹ Juan ijjeпо Cristotaj huaknopoe’eri ijjeпо opuden huama’buyonig ijjeу. Opudomeу Jesucristotaj moknopoeпо pai’da mo’nopo’ede. Opudomeyere dokon pai’da ijnotaj eonhuahuay. Opudomeyere Diosen Huairi Jesucristotaj oknopoika’po o’nigpeika’ne. Opudomeytere Cristo bo’tihuapoke’po Diostaj oknopoika’po o’nigpeika’po batikhue’ o’ika’ne. Diosen Huadak Hua’a ijmanbatia’pakikame’nok kenpa’ti Jesucristotaj ijmanbatia’pakikame’nok huagkuta’mejyo Patmosyo huabokereka bo’tohua’uyne. ¹⁰ Patmosyo domingote, Huairi Jesucristotaj e’tiona’pakikame’noete Diosen Nokirega me’nopo’toeonhua’depo ta’poyen do’taj be’api’ Jesucristoapi’ ’utta’da menokoy’uyne. Konig trompetatone’a eapa’ ’urua’da mena’uyne. Kentaj ijpee’uy.

¹¹ —Do konig la letra A ijjeпо, huakkuru huae’eri ijjeпо ijnoeonhuahukay. Kenpa’ti konig la letra Z kene’huaya’ huae’eri ijjeу. Kenda i’tiahuaydenig beroba’te yamanigmadoya’. Asia huadariyo huaknopoe’eritaj yamanigba’ta’mona’. Huakka’ jakyo huaknopoe’eritaj jakyo ogkupopakika’, Efeso huakka’ jakyo huaknopoe’eritaj yamanigba’ta’mona’. Esmirna huakka’ jakyo huaknopoe’eritaj yamanigba’ta’mona’ kenpa’ti Pérgamo huaknopoe’eritaj, Tiatira huaknopoe’eritaj, Sardis huaknopoe’eritaj, Filadelfia huaknopoe’eritaj, Laodiceaya’ huaknopoe’eritaj yamanigba’ta’mona’. —Mena’uyne.

¹² Be’api’ ijnopoeпо tanya’ ijkorudpo oro huaka’ siete huabid huakjey huakpaka’ ijtiahuay’uy. ¹³ Ke’na konig Diosen Huasi’po Diosa o’ta’mona’uyate, huabokerek hua’ite o’bopo oro huakjey huakpaka’ nopoyo ijtiahuay’uy. Huabokerek e’bo’te ijtiahuay’uy. Konig huairitone’ ’urua’da o’dot’ika’nig yudtaj huabidokda e’ot ijtiahuay’uy. Huabidokda o’otpo, huakagkate e’tie’ orobijtone’ o’otuy. ¹⁴ Huakuhij yerenanada konig kutajmenonig konig huakupakuno’te yerenanada o’ika’ ken konig huakuhij o’epo, huakpo konig ta’ak diga’da e’bapakonig eyda o’epo, ¹⁵ hua’ikon ’urunanada o’epo konig siroeyonig eynanada konig senognada o’epo ken konig hua’i ’urunanada o’epo, ’utta’nanada oa’po konig huahuetone’ eapa’ ’utta’nanada o’ika’ konigti ke’na ’utta’nanada oa’po. ¹⁶ Ke’nenba’ huada’kopen siete siokpo o’eme’. Teyda o’epo o’toeme’. Diosen hua’a ighua’da o’mana’ika’nig konig ke’nen huakittaya’ siro o’orokme’. Siro botpenpenda igku’etda o’epo, ke’nenkok konig niokpo eynanada o’ta’teika’. Ke’nenkok niokponig eynanada o’eme’. Kentaj ijtiahuay’uy.

¹⁷ Huairi Jesucristotaj ijtiahuaydepo e’bueyonig ke’nen’ita’pote ijhuakon’uy. Konig huakka’nanada ijme’pukpo ijhuakon’uy. Huada’kopen be’tibata’tepo,

—Me’pukhue’ yae’. Do huakkuruda huae’eri ijjeу kenpa’ti kene’huaya’ huae’eri ijjeу. ¹⁸ Doyo’da ijnoeonhuahua’apoy. Do ijbuay’uynig’a onte’ti ijnoyhuadpo batikhue’ada ijnoeonhuahuika’apoy. Aratbut bueydik o’neapo mana’dik ijjeу kenpa’ti aratbutkudaktaj matoika’dik ijjeу.

19 Kenda i'tiahuaydenig yamanigmadoya'. Kenda konig oyda o'e kenpa'ti konig o'eaponig yamanigmadoya'. 20 Siete siokponig ke'na o'ne. Kenpa'ti oro huaka' siete huakjey huakpaka' ke'na o'ne Diosa soata'yo o'nopoika'uyate. Diosa manopoeahue' o'unhuahuika'uynig'a oyda ijmanopoea'apoy. Ken siete siokponig siete huakka' jakyo huaknopoe'erien huamatoe'eri huairi o'ne. Siete huakjey huakpaka' siete huakka' jak huaknopoe'eriomey kenda o'ne. —Huairi Jesucristoa kurudya' mename'ne.

2

Huaknopoe'eri siete huakka' jakya' egkupopakika'yo yamanigmadoya' Cristoa ona'uyate. Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

1 Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eri huamatoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi Jesucristo ijjepe do'hued huada'ko huaba' siete siokpo ijmatokikay. Siete oro huaka' huakjey huakpaka'te ijhua'ikay. Huaknopoe'erierye ijikay. 2 Aya'da huaknopoe'eri ogkika' ijmaknopoe'y. Opudomey Efeso huaknopoe'eri diga'da Diosen bo'kika'nig kenda o'noknopoe'ne. Do'taj mo'nigpeika'po huakka'da bo'kika'depo batikhue'ada bo'kika'nig o'noknopoe'ne. Huabokerek opudomeyere o'nepo dakhuea' ogkika'nok onte'ti oro'omeyere kupopakhue'dik mo'ene, mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopoe'ne. Kenpa'ti nogomey huamanmadika'eri opudomeyere o'nepo, 'Diosa huata'mona'eri huamanmadika'eri o'ey.' Nama'da mona'uyne. Kenomeytaj daka' mo'batiahuaydepo mo'peepo da huaa'eri o'ne, mo'nokotuy. 3 Do'taj moknopoe'po daka' moknopoe'po pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po do'taj huakka'da bo'kika'po aroghue'ada bo'kika'uyate. 4 Huakkuruda do'taj o'noknopoe'po do'taj huakka' di'da o'nika'uy. Kenpa'ti huayahuaya huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo suhugda di' on'maika'ne. Kenda dakhue'da o'enok konig pakhue' ijje'y. 5 Konig huakkuruda huayahuaya di'da mo'maika'uy kenpa'ti do'taj huakka'da di'da o'nuyne, kenda okkahuehue' yanika'. Yan'nopo'korea'. Konig huakkuruda huakka'da di' o'nuyne onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue' ee'nayo opudomeytaj on'huahua'apone. Castiga a'magkaya'po on'huahua'apone. Nopo'koreahue' ee'nayo konig huakjey e'bakkay'onig opudenbaya' onte'ti do'taj oknopoe'hue' o'neapone. 6 Opudomeyanayo huadakda boka'po nicolaitas nama'da en'manmadika'taj bo'huadiayne. Dokon nicolaitas nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay. 7 Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj o'mana'nigda daka' aya'ada kan'pee': Opudomey daka' o'noknopoika'ne on'nigpeika'po okbatikhue'ada on'nigpeika'po konig dakhuea' kikhue' mo'epo gana huaka'eri mo'epo. Kurudyo Apag Diosere durugnanada mo'eonhuahuika'apo. Efeso huaknopoe'eritaj yamanigmadoya'." Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa' mename'ne.

Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

8 Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do huakkuruda huae'eri ijje'y. Do kene'huaya' huae'eri ijje'y. Ijbuey'uynig'a onte'ti kubarkaya' ijnoyhuadpo onte'ti ijnoeonhuahuikay. Opudomey huaknopoe'eritaj

o'nona'po: ⁹ Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da mo'nopoika'nig kenda ijnopoe. Opudomey katepi' matoehue' mo'epo pai'da mo'epo Diostaj moknopoika'po Diosen huakka'da mo'matoika'ne. Kenda ijnopoe. Judío aratbuta opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig. Kenda ijnopoe. Oro' judío huae'eri o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da mona'po toto'taj on'nigpeika'po toto'en o'nika'. ¹⁰ Opudomey huaknopoe'eritaj dakhuea'da mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti'. Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj oknopoebatikhue'da e'dik ya'eta'po a'nopoeya'po suhue'da opudomeytaj huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Diez huame'noe pai'da mo'nopo'epo. Pai'da huabueydikteda e'eda do'taj okbatikhue'da menoknopoe'po menigpeika'nok dakhuapa bo'yokapone, Diosere mo'noeonhuahuika'apo. ¹¹ Diosen Nokirega opudomey huaknopoe'eritaj mona'nig daka' aya'ada yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri okbatikhue'da eknopoeonhuahuika'nayo konig gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te ta'akyo maenhue' mo'epet." Esmirna huaknopoe'eritaj kenpa' yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹² Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a huamana'eria o'nona'ne. Diosen hua'a konig siro botpenpenda igku'etda o'ika'nig o'nona'ne: ¹³ Aya'da bo'kika'nig ken do'a ijnopoe. Huakka' jakyo kente opudomey mo'noika' aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta' on'pakika'. Opudomey huakka' jakyo toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj moknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo kente toto' o'ika' Antipasa hueretda huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj yanoknopoe' o'mana'ika'uy. Antipasa meknopoika'nok nog huabokereka o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te opudomey do'taj o'noknopoe'po batikhue'ada do'taj o'noknopoe'ne. ¹⁴ Opudomey huaknopoe'eri Pérgamoya' suhue'ada nama'da bo'kika'po opudomeyere suhue'ada nama'da huaknopoe' o'noknopoika'. Konig a'ennada Balaam nama'da o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj 'uhua on'arakpo e'nigmahuidge' Israel aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti Israel aratbut nogen huatoe'taj nogtaj nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' kagkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate. ¹⁵ Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaítas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopoe'po on'manmadikika'. Kenda nicolaítas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada ijje'po ijdiayikay. ¹⁶ Konigepo yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopoe'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' ee'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o'orokpo nama'da huaknopoe'eritaj ighua'da ijmana'apoy. ¹⁷ Diosen Nokirega me'nopo'toenok o'nona'ne. Opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri oknopoebatikhue' ee'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'epo. Konig Diosa maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeanhuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyere' huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huatoe'eriayo'da huabodik on'nopoe'po." Kenda

Pérgamo huaknopœ'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uayne.

Tiatira huakka' jakyo huaknopœ'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁸ Tiatira huakka' jakyo huaknopœ'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po ijjepe do'hued huakpo konig ta'akonig o'epo aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopoika'nig kenda ijnopoikay. Do'hued'i konig siro jeynanada o'epo kenda Dios o'ika'. Dokon konigti ijikay. Konigti ijja'ikay. Nogpa' nogpa' ahue' ijikay. ¹⁹ Aya'da bo'kika'nig ijnopoey. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopoika'ne, pai'da aratbut huæ'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopoebatihue'ada moknopoehua'huika'. Kenda ijnopoey. Huakkuruda do'taj moknopoeyate. Oynayo huakka'da moknopoene. ²⁰ Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o'ika'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig'a keje', oro'omeytaj onmadikahue' yæ', onahued mo'ene. Diosen huamanbatia'pakeri ijjepe, Jezabel ea'ada do'hued huanigpeika'eritaj engaña e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen huatoe'taj bakdejdik mo'ene, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti 'uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahuijde' ken huaen bape'dik mo'ene, nama'da Jezabel do'hued huanigpeika'eriomeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'. ²¹ Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o'uyate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o'uyate. ²² Oynayo Jezabeltaj castiga yogka'apoy. Huatai'yo dakhuee' onpahuedpo pai'da o'nopo'eapo. Kenpa'ti kenomeya Jezabeltaj on'nigpeika'po konigti dakhuea' ogkika'po nopo'koreahue' e'ne'nayo kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopo'eapo. ²³ Kenomey konig Jezabelensi'ponig Jezabeltaj huanigpeika'eri o'nepo dakhuea' ogkika'nok, kenpa'da i'barakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopoika' kenpa'ti bo'pakika' doa ijnopoey. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda o'nogka'apone. Dakhuea' eka'nayo castiga o'nogka'apone. Kenoka' huaknopœ'eri aya'ada do'taj yan'nopounapet. ²⁴ Opudnayo suhue'da Tiatira huaknopœ'eri Jezabelen e'manmadika'taj nigpeehue' mo'e kenpa'ti toto'en e'ireg e'manmadika' konig Jezabela o'manmadikika'nig opudomey oknopoehue' mo'ene. Nogiti nogiti nogda kika'dik mo'ene. Onahue' ijjeapoy. ²⁵ Opudomeyte do tiakhued ee'ted kenda oy huadakda bo'kika'po nogiti nogiti nogok nogok batikhue'da huadakda yag'kikati'. ²⁶ Opudomey huaknopœ'eri konig huayakhue' huaka'eri mo'epo kenda do konig ijpaki e'kika'nayo kenpa'da bo'kadhuahuika'po nogok doere aya' aratbut aya' huadaribayo nogyo nogyo aya'tada ighua'da o'mana'apone. ²⁷ Konig do'hued Apag Dios mena'po, be'teypaka'uayne, opudomeykon doere teyda o'epapone. Ighua'da mo'mana'apo. Diosen taka'taj barakdik mo'epapone. Konig siropa'a sorokkosotaj sakdik o'e konigti Diosen taka'taj magka'dik mo'epapone. ²⁸ Kenpa'ti Diosa siokpo magkesionig jeyda o'enig konigti jeynanada ijjenok do'taj 'urunanada o'noknopoepapone. ²⁹ Diosen Nokirega me'nopo'toepo opudomey huaknopœ'eritaj do'hua

o'nona'nok aya' daka' yan'pee'." Kenda Tiatira huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

3

Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹ Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Diosen siete Nokirega me'nopo'toene. Kenpa'ti siete siokpo ijtoepo: Opudomey Sardis huaknopoe'eri aya'da bo'kika'nig kenda ijnopoe'y. Diostaj o'noknopoe'po Diostaj on'nignoe aratbuta opudomeytaj nama'da bo'huaa'nig'a Diostaj e'bueyonig mo'epo Diostaj eknopoe' mo'batikay'uynig'a. ² Yan'nopo'korea'. Diostaj ya'nonmabo'ika'. Onte'ti nogiti nogiti do'taj menoknopoe'. Konig mo'bueyaypo konig Diosa o'paknok suhue'da bo'kadhua'uy. Ken konig bo'kika'nig Diosnayo pakhue' o'e, ijnopoe'y. ³ Huakkuruedda Diosen huadak hua'a e'manmadikade'te mo'peede'po moknopoe'uyate kenpa'ti daka' mo'nigpeika'uyate. Konig a'nennada do'taj daka' moknopoika'uyatenig okkahuehue' yanika'. Oyda suhuigda moknopoe'edepo onte'ti yan'nopo'korea', onte'ti daka' yanoknopoe'po yan'nigpeonhuahuika'. Nopo'koreahue' ee'nayo ekpoe' nighue' ee'te opudomeytaj on'huatiakapone. Castiga a'magkaya'po on'huatiakapone. Konig ekpoe' nighue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Konigti do'taj ekpoe' nighue' ee'te on'huatiakapone. ⁴ Sardis huakka' jakyo opudomey huaknopoe'eria suhue'ada dakhuea' kahue' mo'ika'uy. Do'taj moknopoika'depo okbatikhue'ada daka' mo'nigpeika'nok yerenanada bo'otika'po konig 'uru'nopo'da doere on'noeonhuahuika'apo. ⁵ Kenomey do'taj moknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po kenpa'ti okbatikhue'ada do'taj mo'nigpeonhuahuika'po konig huayakhue' huaka'eri mo'epo doere yereda yudtaj bo'otika'apo doere mo'noeonhuahuika'apo. Opudomeyendik Diosen huanoeonhuahuika'ba'te e'timadoya'de' o'epo Diosa diktihuekehue' o'ea'po. Kenpa'ti Diosa e'peete Diosen huata'moneri en'peete 'Inomey do'hued huaknopoe'eri o'ne.' Ijbatia'pakapoy. ⁶ Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomey huaknopoe'eritaj do Cristoa o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Sardis huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁷ Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po, do Diosenyo'da ijnignoikay. Diostayo'da ijnigpeikay. Hueretda Diosen Huasi'po ijje'y. Konig David huairi o'uyatenig konigti huairi ijje'y. Teyda mana'dik ijikay. Diosyo yagkud. Dios Huairiensip'po mo'ene. Suhue'tada ona'dik o'nene. Do'hua enade'te Diosyo bakuddik mo'ea'pone. Nogomeytaj: Tokudhue'dik o'nene. Diosensi'po ehue' mo'ene. Ona'dik o'nene. Do'hua kenpa' enade'te kudhue'dikda o'neapo. ⁸ Aya'da opud bo'kika'nig ijnopoe'y. Do'taj menhuatiakpo do'taj me'noknopoe'po Diosensi'po yaneti'. Opudomeytaj o'nona'uyne. Diosyo kudhue' yane'. Be'api' opudomeytaj onahue'dik mo'ene. Suhue'da tey ee'pi' do'taj kenpa'ti do'hued huadak hua'ataj mo'nigpeika'. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'y.

Mo'batia'pakika'ne. ⁹ Diosen aratbut o'ey. Suhue'ada nama'da oda'ika'. Diosen hueret huae'eri ehue' o'ne. Kenomey konig toto'en huanaba' o'nepo toto'taj on'nigpeika'po do'taj eknope'ta' pakhue' o'nepo opudomey huaknope'eritaj diga' on'tierikika'. Nogoknayo do ijpaknok kenomeya opudomeytaj konig huairitaj hua'ikudate bo'tihuadapone kenpa'ti opudomeytaj di' ijmaika'nig ijmanopoea'apoy. ¹⁰ Do'taj daka' men'nigepo mennigpeonhuahuika'. O'nona'uynok opudomey daka' mo'nigpeika'dene. Konigepo kenoka' aratbut huabada pai'nanada on'nopo'eonhuahua'depo opudomeytaj on'batioka'apone kenpa'ti on'tihuapokapone. Menpa'ti huereta'da huaknope'eri ya'neta'po huereta'da huaknope'eri ehuepi' ya'neta'po aya'tada pai'nanada on'nopo'eanhuahua'apone. ¹¹ Onte'ti idada ijtiakapoy. Buttida hua'a daka' oynayo moknopepo do'taj di' mo'epo mo'nigpeika'ne. Okbatikhue'ada daka' menoknope'. Do'taj o'noknopepo okbatikhue'ada do'taj di' menika'. Kenpa'ti okbatikhue'ada menigpeika'. Kenda e'kika'nayo be'api' o'nen e'noeonhuahuika'taj oktiparathue'dik me'neapone. ¹² Aya'ada do'taj me'noknopeonhuahuika'po okbatikhue'ada me'noknopeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'epone. Diosere ijmanoeonhuahuika'apoy. Kenpa'da durugnanada Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosya' be'api' okbatohuahue'dik o'neapo. Diosensi'po o'nika' aya'ada on'nopeapo. Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' o'huarakapo. Kenomey toto'taj huayakhue' huaka'eri Diosen huabo jakyo Jerusalényo o'nika' aya'ada on'nopeapo. ¹³ Diosen Nokirega me'nopo'toepo o'nona'po opudomey huaknope'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Filadelfia huaknope'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Laodicea huakka' jakyo huaknope'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁴ Laodicea huakka' jakyo huaknope'eri huairitaj yamanigmadoya': "Kenda ia'nig ijka'apoy. Diosen hua'a buttida ijmana'ikay. A'nennanada Diosere ijjedepo aya'da bo'tiahuayika'nig ijka'uy. Opudomeytaj kenda o'nona'apone. ¹⁵⁻¹⁶ Aya'da bo'kika'nig do'hua ijnopoy. Jesucristotaj daka' ijnigpeikay nama'da boa'ika'nig'a 'urunanada nigpeehue' mo'ika'po suhuignanada bo'pakpo do'taj suhuigda on'nigpeika'ne konigepo opudomeytaj e'ok ekenpa' e'ka'ta' ijpaknig'a. ¹⁷ Huakka'da o'matoy. Huakka'da o'bae'uy. Nogiti pakhue' o'ey. Kenpa'ti 'uruda o'ey. Nama'da mo'nopoepo boa'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo' ehue' mo'enek opudomeytaj be'api' matinepahui'dik o'nepo Diosen e'nopoika'nayo pai'nanada mo'ika'po opudomey ekpobigonig mo'epo Diostaj oknopoekahue' mo'ika'ne. Kenpa'ti konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta' o'pakika' kendakon oknopoekahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj konig 'uruda yudtaj nigbaothue' e'ika'nig Diostaj 'urunopo' ehue' mo'ika'ne. ¹⁸ Do'taj daka' menoknopepo dakteynopo'da yag'kika'. Konig oroyeretaj diga'da e'tihuede'te 'uruda oroyo' o'ika'. Konigti opud do'taj yan'nopo'korea' onte'ti nama'da nopoehue' yanika'. Daknopo'da yag'kika'. Onte'ti daknopo'da do'taj menoknopoika'. Do'taj durugnanada mo'epone. Konig yudtaj e'manbasa' keregda o'ika' konigti 'urunopo'da yag'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj okbirahue' mo'epone. Kenpa'ti konig ekpotasedapa' onte'ti Diosen

daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada moknopoeapone. ¹⁹ 'Dakhuea' boka'ne,' aya'tada di' ijmaepo ijmanikay. Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po castiga ijmagkikay. Konigepo diga' yan'deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'. ²⁰ Ken konig opudomey huanopoya'da do'taj e'dik o'nene ijbata'pakapoy. Men'pee'. Konig huabokerekapi' opudomeyen jakyo on'tiakdepo 'Ijtiaki,' eade'te kentaj mo'peepo mo'nigokhuike'po mo'bakuda'ika'. Ken konig e'nopo'toika'ta' ijpaknok do'taj me'de'ika'. Opudomeyere ijika'apoy. ²¹ Okbatikhue'ada opudomey do'taj moknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huagka'eri mo'ea'pone. Doere kurudyo Diosen huahuadte bo'huadikapone. Keyo 'urua'nanada mo'ea'pone. Do Diostaj ijnigpeika'uy toto'taj huayakhue' huagka'eri ijje'uynok Diosa kurudyo me'behuika'uyne. Kenere huairi ijje'po ijhuadikay. Konigti opudomey toto'taj huayakhue' huaka'eriomey doere huairi kurudyo bo'huadikapone. ²² Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomeytaj o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'ika'." Kenda Laodicea huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

4

Kurudya' Diostaj "Dios huadakda o'e. Aya'da o'ka'uyate." Huiku-date on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'pee'uyate.

¹ Nogoka' kurudyo do ijma'poko akbogpe ekhuike' ijtiahuay'uy. A'nennada konig 'urua'nada trompeta Cristoa 'utta'da do'taj Juantaj mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:

—Iyo do'te behuatiak. Nogoknanada konigti o'ea'po o'tiahuay'ea'apone. —Mena'uyne.

² Ijhuiti ehue' Diosen Nokirega me'nopo'toe'uyne. Kurudyo konig huairitone'en huahuad ijtiahuaymey. Apag Dios kenteda o'huadika'. ³ Apag Dios senogda konig jaspe 'uruda huid kenpa'ti konig cornalina hui'dbed senogda o'e, Apag Dios konig senognanada o'ika'. Nogyo nogyo huahuad huaneg 'urunanada togke' o'e. Togke' senognanada konig esmeralda huid senognada o'e. ⁴ Kenpa'ti Dios huairien huahuad huatiokpe huaneg veinticuatro huairitone' on'bahuadika'. Huairien huahuadte huairitone' on'bahuadika'. Yereda yudtaj on'otika'po oro huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'. ⁵ Diosen huahuadya' ojbed o'hua'ika' kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa Juana ijpee'uy. Diosen huakkurupen Diosen siete Nokireg o'nika'po siete huakjeytone'onig o'nokpakika'. ⁶ Dios Huairien kuruteda konig huaduyda konig vidrionig irida ijtiahuay'uy.

Kenpa'ti Apag Dios huahuad huaneg cuatro huanoeonhuahuika'eri o'nepo, huaso' huaneg huakpo on'toika'. ⁷ Huakkuruda huanoeonhuahuika'eri konig apetpetonig o'e'uy. Bottaa'te konig vacanig o'e'uy. Bapaa'te konig huabokerekkokonig o'e'uy. Onte'ti botta' botta'tea' konig huatoposig e'yorepa' o'e'uy. ⁸ Kenomey cuatro huanoeonhuahuika'eri okajpe on'toe. Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien seis okajpe on'toika'. Huaso' huaneg huakpo on'toika'. Huanopo'yobeta' huakpo on'toika'. Apag Diostaj o'nona'ika'po:

Onnayo kenpa'da huadak i'ika', kenpa'da 'uruda i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da huadak i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da 'urunanada i'ika', Apag Dios. Dios Huairi i'e. Teynanada i'ika', Dios. Aya'nanada ka'dik i'e. A'nennada i'noeonhuahuika'uy. Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po. Nogoknadakon i'noeonhuahuika'apo, Apag Dios. Kenda cuatro huanoeonhuahuika'eria o'nona'ika'po, batikhue'da huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

⁹⁻¹⁰ 'Urunanada i'ene, Dios. Dakiti, Dios, o'na Dios Huairi i'ene, i'noeonhuahuika', Dios. Kenda onte'ti onte'ti onpayo' e'nonade'te veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo Dios Huairi huanegte huikudate on'tibahuadpo oro huakupetada e'ka' huakuot Diostaj on'yokpo, Diostaj on'batadi'kea'po,

¹¹ Dios Huairi i'epo kenpa'da huadaknanada kenpa'da 'urunanada i'epo, onyo'da teynanada i'e. Aya'ada kada'ike'. Konigepo aya'tada i'ka'uyate. Konigepo i'paknok aya'da o'ika', kenpa'ti i'pakpo aya'tada i'ka'uyate. Kenda veinticuatro huairitone' Huairi Diostaj o'nona'ika'.

5

Beroba' kenpa'ti ovejasi'po Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kenoka' beroba' e'korig Dios Huairien huada'koba'pen o'toepo beroba'tiojpen kenpa'ti huakiregpen e'madoya' ee' ijtiahuay'uy. Beroba'te sieteta' e'tiondapike' o'enok okkujhue'dik o'uy. ² Diosen huata'moneritaj ijtiahuay'uy. Teynanada o'ika'po,

—¿Be'a huadaknopo'nada ya'e. Beroba' sieteta' e'tiondapike' okkujdik ya'ne? ¿Beroba'taj kan'tiahuaye'po be'a okkujdik ya'e? —Diosen huata'moneria 'utta'da o'mana'uy.

³ Ken beroba' be'api' nogtiapi' okkujhue'dikda o'nuy. Kuruderi, huadarieri soroktoeripi' en'uktada kan'tiahuaye'po be'api' okkujhue'dik o'nuy. Nogtiapi' okkujhue'dik o'nuy. ⁴ Konigepo be'api' huadaknopo'nada yanetpi' ijnopoepo beroba'taj okkujdikpi' tiahuaydikpi' bahuahuayhue'da ijje'po huakka'da ijhui'kuy.

⁵ —Nogiti huikhue' ya'e. Judá aratbut nogtida teyda huairi o'epo konig León o'epo Huairi Daviden adhuesa' huayayo o'epo cruzte huayakhue' mo'nigka'uyate. Kenpa'ti e'bueyada o'noyhuadpo huayakhue' mo'nigka'uyate. Konigepo sieteta' e'tiondapike' okkujdik o'e. Beroba'taj tikujdik o'e. —Nogtiada huairitone'a mena'uyne.

⁶ Onpapayo' Diosere kenpa'ti cuatro huanoeonhuahuika'eri eretnopoyoda kenpa'ti huairitone' eretnopoyo ovejasi'ponig Jesús hua'ite o'boika'. Kentaj ijtiahuay'uy. Oro'tehuapa' o'nigarakuyate. Siroa e'tukka'en e'en' okjogde' o'epo ovejasi'po huakute siete huakupi kenpa'ti siete huakpo o'ika'. Siete huakpo Diosen Nokireg o'ne. Diosen Nokireg huabada huadaribayo ohua'e'ika'. Keyo aya'tada Diosa o'tiahuaypo o'nopoika'. ⁷ Ovejasi'po Diostaj o'huahua'depo ken beroba' Diosen huada'koba'pen o'bae'uy. ⁸ Beroba' e'ma'toede'te cuatro huanoeonhuahuika'eri veinticuatro huairitone'ere Ovejasi'potaj huikudate on'tihuadpo aya'ada huairitone'a arpa on'beta'po oro siropu' copa on'toepo, copate kenda 'uru'huieda o'epo Diostaj huaknopoe'eria

en'tiona'pakika' kenda Diostehuapa' hujeḏa o'jka'. ⁹⁻¹⁰ Huabodikda on'batadi'kea'po:

Jesucristo j'e. Dakhuea' huaka'eria bo'arakuynok o'nen mimia o'nigorokpo huakka' aratbuttaj dakhuea' e'ka' i'manopo'yarea'po o'bae'uy. Nogda nogda aratbut, nogda nog hua'a huaa'eri, nogda nogda huakka' jak huae'eri, nogda nogda huadaribayo huae'eritaj o'baepo kenomeytaj Diosen huairi kenpa'ti Diosen sacerdote bo'yahuea'depo. Aya'tada huadariyo on'mana'ika'apo kenpa'ti on'ta'mona'ika'apo. On'batadi'kea'uy.

¹¹⁻¹² Dios e'huaje'yo cuatro huanoeonhuahuika'eriere, huairitone'ere huakka'nada millones Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo kenpa'ti ijmapeemey,

Diosen Ovejasi'potaj on'nigarakuyatenok ke'na huairi teyda kae'po, aya'tada ta'mona'dik kaike'po, aya'da ke'nenyo'da kabae'po aya'da kanopoe'po, aya'tada teyda ka'dik kae'po, ke'nayo'da huadaknanada o'e kan'manbatia'pakike'po, 'urua'nanada o'e. Aya'ada batia'pakdik o'nika'apo. Aya'ada huata'moneria 'utta'da o'da'nok kenda ijpee'uy. ¹³ Dios Ovejasi'poere kenpa'da huadakda o'nika'. Dakiti. Ya'nona'ika'. 'Urunanada mo'ene. Teynanada mo'ene. Ya'nona'ika'.

Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok nogok yan'batia'pakonhuahuika'. Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo huae'eria en'da'te, aya' huadariyo huae'eria en'da'te, aya' soroktoyo huae'eria en'da'te, aya' huahueyo huae'eria en'da'te, do'hua ijpee'uy.

¹⁴—Kenda kaike'. —Cuatro huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.

Kenpa'ti veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo, “Dios 'urua'nanada o'e. Kenpa'da huadaknanada o'kika'. Dios huanoeonhuahuika'eri o'e.” O'da'uy. Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy. Diostaj o'da'uy.

6

Sieteta' e'tiondapike' Ovejasi'poa okku'uy.

¹ Diosen Ovejasi'poa nogtida e'tiondapik ekkujted ijtiahuay'uy. Kenpa'ti:

—Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro huanoeonhuahuika'eria onokteteyo' 'utta'da eda'te konig kurud eapa' 'utta'da ena'te ijpee'uy.

² Yereda caballotaj ijtiahuayo ke'na caballote o'huadpo kumej o'toepo. Huayakhue' huaka'eri huakuot o'edepo huayakhue' e'ka'ta' o'pakpo nogtaj nogtaj Diosen taka'taj huayakhue' ya'magkadhuahuika'apet. Kenda ijtiahuay'uy.

³ Diosen Ovejasi'poa bottaa' e'tiondapik ekkujde'te

—Yatiak. Yatiahuay'. Bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁴ Nogda caballo huabed o'hua'. Ke'na caballote on'huadpo huaboro' siroda o'epo huadariere aratbut huayahuaya en'manoeyanhuahuika'te huayahuaya kan'barakike'po caballo huabedte huahueritaj Dios a teyda ya'ea'apet.

⁵ Diosen Ovejasi'poa bapaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatiahuay'. Bapaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

Caballo huasik ijtiahuay'uy. Ke'na caballote on'huadpo huata'huahuay'ea' huaba'a e'to'e' ijtiahuay'uy. ⁶ Botta' botta' huanoeonhuahuika'eriomeyen huanopoya' ea'te ijpeepo,

—Nogok sue'da aypo o'epo. Trigo nogkilotida huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Bapa' kilos cebadakid aypo huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Hueymey olivotaj okteghue' yane'. Kenpa'ti uva hueymeytaj okteghue' yane'. Ijpee'uy. Olivo huada konig huasihuaj huaka' o'e. Uva huada konig vino huaka' o'e.

⁷ Diosen Ovejasi'poa botta' bottaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatiahuay'. Botta' bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁸ Caballo huaeykon ijtiahuay'uy. Ke'na caballote en'huadte on'dikka'uy Huamabueyika'apoeri. Ke'nenta'poyen konig kubarakonig ijtiahuay'uy. Ke'na o'paknok huakka'tada barakika'dik ya'neapet. Aratbut nogtaj nogtaj huayahuaya on'bahuadiaypo yan'barakonhuahua'po huakka'da yan'mabueyikapet. Kenpa'ti aypota' yan'kusitokpo yan'mabueyikapet, huakka' on'madigpakpo huakka'nada yan'mabueyikapet. Kenpa'ti toyahuehue'dikda hua'eria huakka'tada ya'mabatiarakikapet.

⁹ Diosen Ovejasi'poa huabaniga' e'tiondapik ekkujde'te aratbutkudaken nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Diostaj 'uhua e'nigbarakika' kutopa o'ika'. Kutopatoyo aratbut nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Kenomeya Diosen hua'a on'manmadikika'uyen kenpa'ti Diosensi'po Jesucristotaj yoknopoe on'batia'pakika'nok kenomeytaj oknopoehue' hua'eria on'barakuyate. Kenomey huaknopoe'erien nokiregtaj ijbatiahuay'uy.

¹⁰ —Kenpa'da huadakanada i'ika', Dios Huairi. Kenda ijka'apoy ea'nayo i'kika'ne. ¿Huadariya' oknopoehue' hua'eria oro'omeytaj bo'arakuyne. Kenomeytaj menokata castiga magka'dik ya'epo? —'Utta'da huaknopoe'erikudaken nokirega Diostaj o'nona'uy.

¹¹ Ken yereda yudtaj huaok Diosa o'bayokuy. Huaknopoe'erikudaktaj o'bayokuy. “Nogitimon yan'nigika'. Nogok nogomey huaknopoe'eri huama'buy Jesucristotaj huanigpeika'eritaj huehuela' dakhuapa kanakbarakene' daka'da yan'nigunhua'.” Diosa o'mana'uy.

¹² Diosen Ovejasi'poa nogba'yo e'ayhua' e'tiondapik ekkujte doa e'tiahuayde'te huadari diga'da o'iyegaponig, konig sikda yudtanig niokpo o'sikpakaponig, konig mimia'da puug o'bedpakaponig kenda ijtiahuaymey. ¹³ Kenpa'ti konig huakka'da e'bapokte higuera huada burada diga'da on'dakotika', huakka'da on'dakotika' ken konigti huakka' siokpo kurudya' huadariyo o'bakotapetnig kenda ijtiahuaymey.

¹⁴ Kenpa'ti beroba' o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik o'ika' konigti kurud o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik ya'epetnig kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya' huakupa nogyondakon yan'hua'apetnig, aya' huagkuta'mej nogyondakon yan'hua'apetnig kenda ijtiahuaymey.

¹⁵ Aya'ada Diostaj on'mepukpo huata' a'tiokaya'po huakogyo yan'iregapet kenpa'ti sipana'kupatiyo yan'iregapet. Gobierno huairi, huakupe huairi, sorotataj huairi, huamata'moneri huairi, huanaba'ere aya'ada yan'iregapet. Huakupataj huidtone'taj ona'po:

16—Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'. Diostaj mokirega'. Ovejasi'poa castiga e'magka' mokirega'. —Huakupataj huidtone'eretaj ya'nona'apet. Kenda ijpeemey kenpa'ti ijtiahuaymey.

17 Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet. Diostaj be'api' okmonhue'dik o'ne.

7

Israel aratbuttaj o'batimadoya'uy. Diosen aratbut o'ne kan'matinopoike'po o'batimadoya'uy.

1 Nogok botta' botta' Diosen huata'moneritaj do Juan ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey. Bapoka huadarite bapokhue' yae', e'pogte bapokhue' yae', kenpa'ti ohueyte bapokhue' yae' Diosen huata'moneria e'bapoktaj ya'nona'apet. 2 Nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Keya' niokpo orokika'yen o'tiakpo "In Diosensi'po o'e," huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya' Dios huanoeonhuahuika'erien huadik huaka' o'e. Ke'na huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneri ene'te 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneritaj Diosa o'bateypaka'denok ke'poda ogka'dik ka'nike'po, huadaritaj e'pogertaj ke'poda ogka'dik ka'nike'po, kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,

3—Huanoyte Diosen huanigpeika'eritaj "In Diosensi'po o'e," timadoy-ahued ee'ted ke'poda ogkahue'yane'. Huadaritaj e'pogtaj ohueytapi' ke'poda ogkahue'yane'. —Botta' botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da ya'mana'apet.

4 Huanoyte "In Diosensi'po o'e," e'timadoya'de' inega' o'batimadoya'e'uyatenig huadik ijpe'e'uy. Ciento cuarenta y cuatro mil aya'tada Israel aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 5 Doce mil Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Rubén aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 6 Doce mil Aser aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Manasés aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 7 Doce mil Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Leví aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 8 Doce mil Zabulón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Benjamín aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpe'e'uy.

Dios e'huae' huanegte huakka'ada ogkupopakpo on'bopo yere yudtaj yan'otapet.

9 Nogok kurudyo Dios e'huae' huanegte huakka'nada aratbuttaj ijbatiahuaymey. Kenomey aya' huadrierida huae'eri o'neme', aya' aratbutda nogerida o'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nada o'nenok madikahue'dik ya'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'matoeapet. 10 Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o'epo Dios Huairitaj aya'ada nigpeika'dik o'ne. Dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo Ovejasi'poerea huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj o'manopo'yarea'ika'. 'Utta'da yada'apetnig.

¹¹ Dios Huairi e'huagē huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o'nika'po. Huairitone' e'nahuika' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo ogkokbetpo yada'apet:

¹² Kenda, Dios huadaknanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo 'urua'nanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo aya'da i'nopoene. Ka'nonike'. Dakiti, Dios. Ka'nonike'. Diosnayo huadaknanada o'ika'. Kanonike'. Diosnayo teyda o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Ka'nonike'. Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig ijtiahuaymey.

¹³ —¿Inomey yudtaj yereda e'baot o'nenig be'a ya'ne? ¿Meya'yan'tiakpo ya'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

¹⁴ —On i'nopoene, Huairi. —Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopoe'po pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopoe'po okbatikhue' o'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po o'manigbuey'uynok kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate. ¹⁵ Konigepo Diosyo o'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpeika'po Diosen jakyo kente Dios o'ika' on'nigpeika'. Dios kenomeyere o'ika'po o'batioka'ika'. ¹⁶ Onte'ti pai'da kusitokhue'da o'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Diga' maymaya' ijay." Ahue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpoa kenomeytaj diga'da batita'tehue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti diga'da 'ukpakhue' o'neonhuahuika'apo. ¹⁷ Diosen Ovejasi'po Jesúsá Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuahuika'po konig ovejasi'potaj o'matoe'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' hue'ey sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpotā'hue' o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da o'neonhuahuika'apo. —Huairitone'a nogtiada mename'ne.

8

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'huięda Diostaj o'tibehuikuyate.

¹ Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da o'nepo kurudyo Diosya'. ² Siete Diosen huata'moneri Diosere o'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatiahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig. ³ Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahuiga' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'huięda huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'huięda Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopoe'eriomey e'nigtiona'pakte kenokti 'uru'huięda ya'nigbakpakapet. ⁴ Ken oro sirobaeg Diosen huata'moneri o'bapadpo, 'uru'huięda o'nigbakpaka'po 'uru'huięda e'sihui' Diosyo ya'nigbehuikika'apet. Diosen huaknopoe'eri on'tiona'pakpo konig 'uru'huięda Diosyo e'tiona'pakhuiękon ya'nigbehuikika'apet. ⁵ Nogok Diosen huata'moneri oro sirobaeg o'toepo 'uhua huanigarak kutopaya' ta'ak e'nigbakpak o'etupo oro sirobaeg o'tihueda'po huadariko keya' castiga huamagka' ta'ak ya'enapet. 'Utta'da kurud yaa'apet. 'Utta'da

bapoka eapa' yaa'apet. Kenpa'ti diga'da ya'ojbedapet. Huadariakon ya'iyigapet. Kenda ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa'apet.

⁶ Ken siete Diosen huata'moneri siete trompeta on' bapadpo huabogte a'toka'deya'po on'toepo.

⁷ Diosen nogtia'da huata'moneri trompetate e'mogde'te huadarite huabada ore'okda ya'batikotapet. Huadarite huabada ta'ak e'bakpak mimionokpared kurudya' ya'batikotapet. Huadaritaj huakka'tada ya'bakpakapet, huakhuaraka' huadari ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka'tion ohueytaj ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka' mirebakon ya'meyapet.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botaa' trompetate e'mogde'te huakupatone'a o'bakpakpo e'pogtone'taj e'tienpa' ya'tikotapet. E'tikotde'te bapaa'tea' e'pog hue'ey mimida ya'eapet. ⁹ E'pogyo huae'eri huakka'nanada bapaa'tea' ya'mabueyapet. Huakka'nanada bapaa'tea' barcotone' ya'batakotapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogakon bapaa'tea' trompetate e'mogde'te huaboro' siokpoada kurudya' ya'batikotapet. Diga'da o'bakpakpo huadarite ya'batikotapet. Nogyo nogyo nog huahue nog huahueyo ya'batikotapet. Konig bapaa'tea' huahue'te hue'ey enhuipoika'yo ya'batikotapet. ¹¹ Kenda huaboro' siokpo o'dikka' Ajenjo. Ajenjo pai'nanada huaean o'e. Huakka'da huahue kenpa'ti poso hue'ey pai'da o'eandenok huakka'da aratbut yan'mabueyapet.

¹² Diosen huata'moneri nogakon botta' bottaa'kon trompetate e'mogde'te huakhuaraka' niokpotaj puugtaj siokpotaj dakhuea' ogka'nok huakhuaraka' puug huakhuaraka' siokpo huakhuaraka' niokpo yasikon'apet. Konigepo huame'noe sikkiregmon sue'da ya'ta'tika'apet. Sikkiregmon sikyokon ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹³ Kurudyo eretnopoyo konig e'yore'te nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaypo kenpa'ti ijpeemey. 'Utta'da oa'po:

—Ee... dakhuea' huaka'eri pai'nanada ya'neapet. Dakhuea'da o'manigepo. Nog bapa' Diosen huata'moneria a'ti trompetate e'mogde'te diga'da pai'nanada yan'nopo'eapet. Diosen huata'moneria 'utta'da oame'.

9

¹ Nogakon huabanigaa' Diosen huata'moneri trompetate e'mogde'te Diosen huata'moneri siokponig huadariyo e'kotte ijtiahuaymey. Sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuike' llave ya'eapet. ² Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudakenbayo yakhuike'apet. Ekhuikede'te huakka' e'sihui'sikda o'orokika'po, konig huaboro'nanada ta'ak huakka'da e'sihui'sikda o'epo kurudtaj sikkiregnada ya'ea'apet. Niokpotakon sikkiregmon sue'da ya'ta'teapet. ³ E'sihuiya' tegkeresonig diga'da o'bahua'po huadaribayo nogyon nogyon yan'bahua'apet. Kenpa'ti tegkeres konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigtikon tegkeres yan'bahuekapet. ⁴ "Huadarite miretaj huakpiburataj ohueytapi' dakhuea' ogkahue' yane'ti. Diosen o'e e'timadoya' ehue' e'huae'tayo'da diga' yamagkati." Tegkerestaj Diosen huata'moneria ya'mana'apet. ⁵ Huabaniga' puuga' tiriodhuahuika'dik ya'neonhuahuika'apet. Mabueyahue'dikada yaka'apet. Konig to'tid diga'da o'bahuekika'

konigti kenomey tegkeresa digá da yan bahuekonhuahuika'apet. Kenda ijtiahuamey. ⁶ Kenoka' tegkeresa konig to'tid digda o'bahuekpo e'bahuekonhuahua'te aratbut e'bueyta' e'eretpakada bueyhue'dik o'neapo.

⁷ Tegkeresonigtaj ijtiahuamey. Konig ya'eapetnig ijmanbatia'pakapoy. Konig caballos taka'taj a'bahuahua'deya'po daka'yabakka'apet. Konig a'barakya'po o'bahuahua'po ken huatioka'on'otpo konig oro huakuot o'kuotpo, tegkeres e'eada aratbutkokonig o'epo ⁸ tegkeresenkuhuj konig ettone'kuhuijonig o'epo, kenpa'ti hua'id apetpetidonig o'epo, ⁹ huaso'taj o'tiokka'po, siropeg o'beta'po okaa 'utta'da oa'. Konig carro caballoa o'oroapo o'totokpo taka'taj a'barakya'po idada o'huahua'po carro'ia 'utta'da oa', konigti tegkeres okaa 'utta'da yaa'apet. ¹⁰ Konig to'tid huasig'a digá da bahuekdik o'epo aratbuttaj digda maya'dik o'epo huabaniga' puug digda mayanhuahua'dik ya'eapet. ¹¹ Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudaken huata'moneri huairi tegkeresen huairikon o'epo, Hebreoen hua'a o'dikka' Abadón. Griegoen hua'a o'dikka' Apolión. Ke'na huabarakeri o'ika'.

¹² Huakkuruda dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'manopo'edepo, onte'ti botaa' pai'nanada yan'manopo'eapet. Ijtiahuamey.

¹³ Ken, Diosen huata'moneri nogbayo e'ayhua' trompetate o'mog'uy. Oro kutopa Dios e'huae'yo o'huadpo botta' botta' huakupi ehua'nopoya' ea'pak ijpeemey.

¹⁴ —Huaboro'hueda Eufrateste botta' botta' Diosen huata'moneritaj e'matinukue'taj kan'hua'epo yabatikuj. —Nogbayo e'ayhua' huata'moneritaj Diosa ona'uy. Nogbayo e'ayhua'a huata'moneria trompeta o'to'e'uy.

¹⁵ Ken botta' botta' Diosen huata'moneri huakka'tada huadariyo aratbuttaj huakhuaraka' kan'barake'po ya'batikujde'apet. E'barak horataj, e'barak huame'noetaj, e'barak puugtaj, e'barak huabayoktaj on'nige'onhuahua'de'uyate. ¹⁶ Botta' botta' Diosen huata'monerien sorotataj caballote on'bahuadpo huakka'nanada ya'neapet. Sorotataj caballote on'bahuadpo doscientos millones ya'neapet, kenda ijpeemey.

¹⁷ Huakka'nanada caballote sorotataj en'bahuadte ijbatiahuamey. Konig o'eme'nig o'nonbatia'pakapone: Sorotataj caballote on'bahuadpo sirokusibega huakagkata' on'tiokika'po, sirokusibeg nogpa' nogpa' e'tihujit huabeda kihuea eyakon o'eme'. Caballoenku konig apetpetkuonig o'epo caballokittaya' ta'akonig ya'orokapet. E'sihujere ya'orokapet. Kenpa'ti a'matihujitog'onig juknanada ya'orokapet.

¹⁸ Konig castiga o'magka'po caballokittaya' ta'akonig o'orokpo o'mameypo, e'sihujere a'matihujitog'ereanig aratbuttaj castiga o'magka'po huakka'nanada on'mameypo yan'mabueyapet. Aratbut huadariyo huakhuaraka' yan'mabueyapet. ¹⁹ Caballokittaa barakdik ya'neapet. Caballo huahuépaakon barakdik ya'neapet. Huahuépa bihuionig o'epo huakua huabueya'da digá mabo'ke'dik ya'neapet.

²⁰ Nogomeytajnayo caballoa barakhue' ee'tada Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue'da ya'neapet. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po batikhue' ya'neapet. Toto'taj digá da on'pakika'po batikhue' ya'neapet. Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti nog dios e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka', 'uru huid dios

e'ketka', huəymey'en dios e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios e'ketka' noehue' ee'tada tiahuayhue'dik ee'tada peehue'dik ee'tada hua'ehue'dikpi' ee'tada yan'pakika'apet. ²¹ Kenpa'ti kenomeyakon on'huadiaypo on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Nogta nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet. Kenda ijtiahuaymey.

10

Diosen huata'moneria beroba'si'po ya'babadapet. Kenda Juana o'tiahuayuyate.

¹ Kenoka' nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Teynana o'epo kurudya' o'huarakpo, konig 'uru e'sihui'a e'otonig o'epo kenpa'ti ke'nenkute togke' o'bopo. Konig niokpo ke'nenkok eynanada ya'ēapet. Kenpa'ti ke'nen huabopi konig ta'ak e'bakpak oknonig ya'ēapet. Ken konig Diosen huata'moneria ee'te ijtiahuaymey. ² Beroba'si'po e'bokhuike' o'babadpo, huada'ko'ipen e'pogte o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet. ³ Diosen huata'moneria 'utta'nanada o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet. E'okoyde'te sietea' kuruda 'utta'nanada yaa'apet. ⁴ Kenoka' sietea' kurud ea'te huabo'a da a'madoyay' e'nopoete kurudya' Diostaj ijpeemey:

—Kenda sietea' kuruda ea'te soatayo' yadiktōe' madoyahue' yae'. — Diosa mename'ne.

⁵ Kenpa' enade'te ke'na Diosen huata'moneri e'pogte huadarite o'ibopo kurudyo Diostaj huada'kopen o'ba'tepo ⁶ buttida ijjay. Diosa do'taj me'peene. Dios o'noeonhuahuika'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtaj o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huaē' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huadariyo huaē' Diosa o'ka'uyate. E'pogyo aya' huaē' o'ka'uyate. Buttida ijjay. Diosa kenda o'nopoē.

—Nogiti ijhue' nige'hue'dik mo'ēapone. Ida o'ēapo. ⁷ A'ti sietea' Diosen huata'moneri huabo'a trompetate e'mogde'te kenda ijka'apoy Diosen huanigpejka'eri e'ēada huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mana'uyatenig kenda Diosa ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa e'nopoē' kenda nopoehue' o'nika'uyunig. Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁸ Kurudya' Diosa ena'te onte'ti ijpeepo,

—Diosen huata'moneri ken e'pogte huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'. Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike' o'tōenig yabae'. — Mename'ne. ⁹ Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po, “Beroba'si'po beyok,” yona'mey.

—Ine yabape'. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' i'nounapone. Dakda o'ēa' i'nopoēapone. Hua'aypoya'nayo pai'da o'ēapo. Diosen castigaba' o'e' i'nopoēapone. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Ken, beroba'si'po ijbapemey. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' i'nounmey. Ijyekdepo hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.

¹¹ —Huakka'nada aratbut, nogda nogda huadaribayo huaē'eri, nogda nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo gobierno huairikon konig o'ēapo onte'ti manbatia'paktik i'ene. —Diosen huata'moneria mename'ne.

11

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Kenoka' jak huadik hueypi menpiyokme'.

—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti kutopataj yadikti'. Jakyo meniga' Diostaj on'nigtiona'pakika'yamadikati'. ² Jak kurute nog aratbut ika'dik o'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue' yae'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusaléntaj on'barakonhuahua'apo. Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda on'magkadhuahua'apo. ³ Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy. Jerusalén huae'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po ijmata'mona'apoy. Konig pai'da huae'erien yudtaj konig sacco yudtaj on'otonhuahua'apo. —Diosa mename'ne.

⁴ Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo hueymey o'ne. Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahuika'po. Inomey botta' huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopo'toepo Dios Huairitaj on'manbatia'pakonhuahuika'apo. ⁵ Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea' e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po huae'eritaj on'mahuigapo. Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak o'oro'ka'po kenomeyen taka'taj kenpa'da on'mahuigapo. Ken koniga yan'mabueyapet. ⁶ Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yakhuik ena'nayo huihue'dik o'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo hue'eytaj mimiakon yahuea'dik o'nea'apo. Kenpa'ti huadarieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoe'ika'dik o'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik o'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik o'neapo. ⁷ Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' huae'erionig huiyokda o'epo sorokkogy'a' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'matiorokdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo. ⁸ Jerusalényo huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueys'o' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri o'nika'po, Diostaj pakhue' o'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Keyo Jerusalényo e'bueys'o' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate. ⁹ Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueys'o'taj on'so'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo huae'eri nog hua'a nog hua'a huatoe'eri huakka'nanada on'so'tiahuayonhua'apo. “Bakubarakkahue' yane'.” On'mana'apo. ¹⁰ Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'peeta' pakhue' o'nika'po. Botta'a bueyhued o'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'eagkika'nok nogok en'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo. ¹¹ Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueys'o' en'huedonhua'de'te Diosen Nokirega o'manopo'toepo o'manoyhuada'apo. Hua'ite on'boapo. Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo. On'tiahuaydepo huakka'nanada

on'mamididapo. ¹² Nogok kenomeya botta' huamanbatia'pakeria kurudya' on'peepo,

—Iyo yan'tiak. Kutayo yan'behuik. Ena'te on'peepo.

Ken on'peedepo kurudyo e'sihuiyo en'behuikte kenomeyen taka'a yan'batiahuaya'apet. ¹³ En'behuikte huadari diga'da o'iyegapo. Jerusalényo huakka' judío aratbut sorok jakyo ene'te o'mahuekpo o'manbetapo. Sorok jak huakka' konig nog huakhuaraka' diez jaktion o'mahuekpo. E'iyegte siete mil aratbut huakka' jakyo huag'eri yan'mabueyapet. Nogomeya huakka'ada on'me'pukpo “Dios kurudyo huag'eri huadakda o'e. Teynanada o'e.” On'batia'pakapo.

¹⁴ Botaa'tea' dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'nopo'ede a'timon ba-paa'tea'kon pai'nanada on'nopo'eapo.

Siete'a trompetate o'mogapo.

¹⁵ Siete'a Diosen huata'moneria trompetate e'moge'te ijpeemey. 'Utta'da kurudya' ea' ijpeepo:

Oro'omeyen Dios Huairi ke'nen Cristoere huakhuairi o'nedepo Diosayo'da kenpa'da huairi o'onhuahuika'po o'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijpeemey.

¹⁶ Diosen huakkurute huairi huahuadte on'huadika'po veinticuatro huatone' huairia on'huadika'po Diostaj on'tihuedpo o'deretpakpo ¹⁷ o'nona'po,

Dakiti Dios Huairi. Teyda i'ene, Dios. Aya'da ka'dik i'ene. Aya'enda huairi i'ika'. A'nennada i'ika'uyate. Oyda kenpa'ti i'ika'. Nogokkon i'ika'apo. Huaboa'da konig teynada i'epo aya'tada teyda i'manika'apo. ¹⁸ Ontaj diga' bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada nogbaya' nogbaya' huag'eria diga' bo'huadiay'uyng'a oynayo on Dios i'epo dakhuea' huaka'eriomeytaj diga' i'bauadiaypo e'buemeyeretaj castiga i'magka'apone. Kenpa'ti oynayo o'nen huanigpeika'eri, kenomey o'nen hua'a daka' on'manbatia'pakika'uy, kenomeytaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey ontayo'da aya'da on'nigpeepo ogkika'uy. Kenpa'ti o'nendiktaj huakka' on'pakuynok 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Huasi'potaj huatone'eretaj huanaba'taj huairitaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti huaboa'da aratbuttaj dakhuea'da huaka'eriomeytaj kenpa'da i'barakapone.

¹⁹ Kenoka' kurudyo Diosen jak okhuikepo, “Kenda do'hued Israel aratbuttaj ijka'apoy,” Diosa o'mana'uyng kenda e'madoyade' huaenok-teg caja'poyo Diosen jakyo on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te o'ojbedpo, kuruda ya'aapet kenokti huadari ya'iyegapet kenpa'ti ore' ya'kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

12

Ettone'taj kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'taj kurudyo Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kurudyo ka'tihuay: Ettone' eyda konig niokpo o'epo, konig puugte o'bopo, doce siokpo konig huakuot ya'kuotapet. ² Bogdakhue' o'epo o'si'popakpo pa'da o'nopo'epo ya'sagkia'eapet. ³ Kurudyo onte'ti ka'tihuay: Huabed huamayuekeri bihuitone' ya'eapet. Sieteku diez huakupi ya'eapet. Sietekute siete huairi huakuot ya'kuotapet.

4 Huahuepa'a kurudya' huakka'tada siokpotaj o'batotkpo siokpo huakhuaraka' o'batotkpo huadariyo ya'maenapet. Ettone'kokpen huamayuekeri bihuitonea yakboapet. E'yobedete yobedtaj a'yueky'a'po yakboapet. 5 Ken ettone'a huabokereksi'po yasi'popakapet. Ke'na huasi'poa aratbuttaj nogba nogbayo aratbut huairitaj aya'tada teyda ya'mana'ika'apet. Konig siropa o'badpadpo teya'nanada ya'mananhuahuika'apet. Huasi'potaj o'etupo Diosyo ya'tobehuikapet. 6 Ta'ba bahue' ee'yo kenpa'ti aratbut bahue' ee'yo kenteyo ettone'a yakhua'apet. Keyo aypopi' hue'eypi' katapi' kabae'po Diosa huakkuruteda ya'nigka'apet. Keyo mil doscientos sesenta huame'noe aypo ya'beyokika'apet.

7 Kenoka' kurudya' on'barakpo, Diosen huata'moneri huairi Miguel o'epo Miguelen huata'moneriere diga'da on'barakpo huamayuekeri bihuitone'taj diga'da on'barakpo, huamayuekeri bihuitone'en huata'moneritakon yan'barakapetnig kenda ijtiahuaymey. 8 Huamayuekeri bihuitonea menpa' huayakhue' magkahue'dik o'maepo kurudya' okbahua'dik ya'neapet. 9 Ken konig huamayuekeri bihuitone'taj yan'maenapet. Kurudya' yan'maenapet. Ke'na a'neneri bihuitone' konogda o'dikka' toto' kenpa'ti Satanás. Ke'na huadrieri aratbuttaj aya'tada dakhuea' kagke'po nama'da o'manika'. Ke'nen huata'moneritaj kenpa'ti kentaj huadariyo yan'maenapet. Kenda ijtiahuaymey.

10 A'timon kurudya' utta'da ea' ijpeemey:

—“Dakhuea'da ogkika'.” Oro'omeyen huama'buy noga huaknopoe'eritaj o'batia'pakpo toto'a Diostaj o'bahuua'ika'. Huame'noe kenpa'ti sikyo o'bahuua'ika'. Kurudya' kentaj o'nendenok oy aya'ada huaknopoe'eriomey Diostaj on'nopo'yaredepo, oy Diosa teynanada o'epo ke'nen taka'tone'taj diga' o'magka'depo, oy Dios Huairiyo'da ke'nen Cristoere aya' huae'eritaj o'mana'ika'apo. Kenpa'ti oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene. 11 Huakka'ada Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyta' me'pukhue' o'nika'. Diosa e'paknayo bueydik o'ey, on'nopoepo kenpa'ti konigepo Jesucristo Diosen Ovejasi'poa o'manigbuey'uyate, ke'nen mimi mo'nighua'uy, o'noknopoe'nok kenpa'ti “Jesucristoen huaknopoe'eri o'ey.” On'batia'pakika'po nama'da huua'eri toto'taj huayakhue' ogkika'. 12 Kurud kenpa'ti kuruderi kan'durugpakike'. Huadariyo kenpa'ti e'pogyo huae'eri ke'poda pai'da mo'nopo'eonhuahuika'aponok toto'a opudomeytaj diga'da mogkadhuahua'apone. Opudomeytaj on'huahuarakdenok sue'da ijhue'mon magkadhua'dik ijjeapoy o'nopoepo diga'nanada bo'huadiayapet. Kenda ijpeemey.

13 “Kurudya' me'endene.” Huamayuekeri bihuitone'a o'nopoedepo ettone'taj ya'tahua'apet. Ke'na ettone' o'si'popakuynigtaj ya'tahua'apet. 14 Bihuitone'taj bidteda okmondik kae' konig aratbut bahue' e'ika'yo ta'ba ehue' e'ika'yo kabode'po konig hua'dik kae'po ettone'taj sigtone' botta' okajpetone' ya'yokapet. Keya' aypo o'baudhuahua'apo. Bapa' huabayok e'tionpok aypo o'baudhuahua'apo. 15 Huekurua ettone'taj kaoyepo kata'kotepo bihuitone'a konig huekurutone' huakittaya' ya'hueoroka'apet. 16 Ettone'taj soroka o'tihuapokpo konig sorok okhuikepo ettone'taj ta'kotahue' kae'po huekurutone' sorokyo yakhuekudapet. 17-18 Konigepo huamayuekeri bihuitone'a

ettone'taj digá'da o'huadiaypo nog huasi'po ettone'en huayayotaj ya'bahuahua'apet. A'barakya'po ya'bahuahua'apet. Kenomey ettone'en huayayo Diosen hua'a on'nigpeika'po kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoe'po, "Jesucristo Diosen Huasi'po o'e." On'batia'pakika'. Kenomeytaj toto'a a'barakya'po ya'bahuahua'apet.

13

Botta' monstuo huiyoknanada huae'eritone'taj ijtiahuaymey.

¹ E'pog kuhuadte do Juan ijbopo huiyoknanada huae'eritone' e'pogya' e'orokte ijtiahuaymey. Siete huaku kenpa'ti diez huakupi o'epo, aya' huakupi konig gobierno huairien huakuot o'otpo kenpa'ti huakute Diostaj tahuirigdika'da e'timadoya' o'eme'. ² Ke'na huiyoknanada huae'eritone' konig apetpettone'onig o'epo hua'i konig ahuadtone'ionig o'epo kenpa'ti huakitta' konig león teynanada o'eme'. Ijtiahuaymey. Huamayuekeri bihuitone' toto' o'epo ke'na huiyoknanada huae'eritone'taj o'teypaka'po kentaj gobierno huairitone'onig ya'ea'apet. Kenpa'ti huiyokda huamana'eri kaike'po huamayuekeria bihuitone'a ya'ea'apet. ³ Huiyoknanada huae'eritone' nogkutida e'kuhuk o'eme' e'bueyayada ya'yareapet. Huiyoknanada huae'eritone' o'yarenok "kenpihuay" aya'ada nogbaya' nogbaya' huae'eria yada'apet. Huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeika'apet. ⁴ Huamayuekeri bihuitone'a huiyoknanada huae'eritone'taj huairi ka'e'po o'teypaka'nok huadariyo huabada aya'ada huamayuekeri bihuitone'taj ya'deretpakapet. Kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo,

—In huiyoknanada huae'eritone' bepi' konigti ehue'dik o'epo teynanada o'e. Kentaj be'api' huayakhue' ogkahue'dik o'ne. —Kenda aya'ada ya'da'apet.

⁵ Huamayuekeri bihuitone'a o'paknok huiyoknanada huae'eritone'a Diostaj dakhuea'da ya'huaa'apet. Huakhuairida ijje'y, Diosda ijje'y, o'mana'po Diostaj ya'tidi'keapet. Kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'a o'paknok cuarenta y dos puugte aya'tada teyda mana'dik ya'ika'apet. ⁶ Kenda yaa'apet kenpa'ti yaka'apet. Diostaj dakhuea'da o'huaa'po Diosen huadiktaj o'tidi'kepo Diosenba kurudyo ehue'da o'e, kenpa'ti Diosere aratbuttaj dakhue'da o'ne, ya'bahuaa'apet. ⁷ Diosen aratbut huaknopoe'eritaj digá' magka'dik ya'ea'apet. Huayakhue' yamagka'apet. Kenpa'ti aya'tada aratbuttaj aya'tada huadaribayo huae'eritaj, aya'tada nogda nogda hua'a huaa'eritaj kenpa'ti aya'tada huadaribayo huairitaj teyda mana'dik ya'ea'apet. ⁸ A'nennada Dios o'ika'uyate. Huadari kahued ee'te aya' Diostaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dios o'manopoe'depo kenomeyendik Diosen huanoeonhuahuikaba'te o'manigmadoya'uyate. Kenomey huanoeonhuahuika'eria Jesucristotaj huaknopoe'eria huiyoknanada huae'eritaj pakhue' o'nepo. Kentaj nigpeehue' ya'neapet. Nogomey, aya'ada nogyo nogyo huadariya' huiyoknanada huae'eritaj huakka'da on'pakpo yan'nigpee'apet.

⁹ Kenda opudomeytaj o'nona'apone, kenda daka' yan'pee'. ¹⁰ Be'api' a'bakudaya'po opudomeytaj e'batohua'nayo kenpa'ti nogok kentakon a'bakudaya'po on'batohua'apo. Nogok siroa opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti nogok kentakon siroation on'barakika'apo. Konigepo opudomey Diostaj moknopoe'po, Diosen mo'epo, opudomeyen taka'taj

Diosa castiga ya'magka'apet. Opu domeyanayo castiga magkahue'dik mo'ika'ne. Diostaj daka' ekpo'e yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka' yanoknopounhuahuika'.

¹¹ Nogok nog huiyoknanada hua'e'eritone'taj ijtiahuaymey. Sorokya' ya'orokapet. Konig ovejasi'po botta' huakupi o'ika'nig konig huamayekeri bihuitone' huiyokada eapa'tion yaa'apet. ¹² Huakkuruda huiyoknanada hua'e'eritone' meyhue'da o'epo konig huakkuru huiyoknanada hua'e'eritone' huiyokda mana'dik ya'ika'apet. Ke'na konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik ya'eapet. O'mana'po, "Ken huakkuru huiyoknanada hua'e'eritone' e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. Kentaj eretpakdik ya'nepo yan'nigpeika'." Aya'tada huadari hua'e'eritaj huiyokda ya'mana'apet. ¹³ Kenpa'ti kenda konig aratbuta kahue'dik o'nika'nig yaka'apet. Aratbut kentaj kanoknopoe'po konig 'urua'da konig tiahuahued o'nika'uy ya'manigkika'apet. Aratbut en'tiahuate huiyoknanada hua'e'eritone'a kurudya'ta'ak e'bakpaktone' ya'manigkoteapet. ¹⁴ Huakkuru huiyoknanada hua'e'eritone' e'tiahuyada kenda aratbuta kahue'dik o'nika'nig 'urunanada o'ka'po aratbuttaj engaña ya'magka'apet. Huakkuru huiyoknanada hua'e'eritone'taj konigsoa'tion dios yagketka'. Ya'mana'apet. Kenda huakkuru huiyoknanada hua'e'eritone'taj siro e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. ¹⁵ Huakkuru huiyoknanada hua'e'eritone'a nog huiyoknanada hua'e'eritone'taj yateypaka'apetnok e'ketka'taj ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue' hua'e'eritaj ke'nada ya'barakapet. ¹⁶ Huaba' da'kobapen huanoytapi' aratbut aya'tada ontojyo' ee'pi' huaboro' ee'pi' huakka' huamatoe'eri ee'pi' pai'da hua'e'eri ee'pi' huanaba' ee'pi' huanaba' ehue' ee'pi' aya'tada yabatidoyae'ti' ya'mana'apet. ¹⁷ Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi' huiyoknanada hua'e'eritone'endik en'tidoya'nayo katepi' bae'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokdik ya'neapet. Huiyoknanada hua'e'eritone'dik tidoyahue' ee'nayo katepi' baehue'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokhue'dik ya'neapet. ¹⁸ Daka'yan'nopoe'. E'nopoenka'ta' e'paknayo huiyoknanada hua'e'eritone'en numerodiktaj daka'yan'nopoe'po. Huabokerekdikonig o'e. Seiscientos sesenta y seis huadik o'ika'.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

¹ Nogok onte'ti ijmabopo, ote' Sionte Diosen Ovejasi'po o'bopo kenere ciento cuarenta y cuatro mil aratbut Cristoen huaknopoe'eri o'nepo aya'ada huanoyte Ovejasi'poen huadik kenpa'ti Huaojendikere e'timadoya' kenda ya'eapetnig ijtiahuaymey. ² Kenoka' a'ti kurudya' konig ea' ijpeemey. Konig huakka' huahue huekuru utta'da eapa', konig kurud 'utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da konig huakka' arpas 'urua'da música egka' ijpeemey. ³ Dios eretnopote ee'te, cuatro hua'e'eri Dios e'ika' huanegte ene'te, veinticuatro huairitone' e'nika' huaneg huakkurute o'nepo huakkurute ciento cuarenta y cuatro mila aratbuta on'batadi'kea'po kenomeyayo'da kenda e'batadi'kea' nopoe'dik ya'neapet. Huadrieri aratbut e'ne'tada kenomeytaj Diosa dakhuea' e'ka' yamanopo'yarea'apet. ⁴ Inomey ciento cuarenta y cuatro mil Jesucristoen 'uruyo' huaknopoe'eri o'nepo konig nogen huatoe'taj bakdejhue' hua'e'eri o'nepo konig oknopoe'hue' hua'e'eri

ogkika' konig kahue' o'nika'po huadaknanada o'nika'po katepi' Diosen Ovejasi'po o'manika' kenda on'nigpeika'po. Huakkuruda Diosa kenomeytaj o'baeapo, konig huakkurueri Diosen o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen o'tamaeapo. Dakhuea' huaka'erioyeme' e'ne'tada o'manopo'yarea'uyate. ⁵ Da ahue' o'nika'uyate. Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj 'uru'nopo'da on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mapee'uyate.

⁶ Kurudnopoyo nog Diosen huata'moneritaj okajte e'bodte ijtiahuaymey. Huadari nogyo nogyo huae'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo gobierno huae'eritaj, nogda nogda aratbuttaj, nogda nogda hua'a huaa'pakeritaj, nogda nogda huakka' jakyo huae'eritaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huadak hua'a a'manaya'po yabahuahua'apet.

⁷ —Diostaj yanokme'pukpo yan'nigpeika' "Hueretda Dios i'ene." "Teynanada Huairi i'ene, Dios." Ya'nona'ika'. Konigepo oy Diosa huadaka' huaka'eritaj o'baktie'ea'apo kenpa'ti castiga a'magkaya'po dakhuea' huaka'eritaj huata' o'baktie'ea'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue'ey sipataj sorokya' o'orokika'nig kenpa'ti 'uruda hue'ey o'ka'uyate. Kentaj Diostaj yaderetpakika' kenpa'ti dakiti yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda Diosen huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet.

⁸ Nog huata'moneria kente'ti o'tatiakpo,

—Babilonia huakka' jakmon o'epo huakka'nanada aratbut o'nepo nog aratbut nogbayo nogbayo huabada aya'tada nama'da e'ka' yan'manopoea'ika'apet. Huaso'ada e'eretpak kika'dik mo'ene. Nogtaj nogtaj bakdeika'dik mo'ene. Nama'da kenda yan'manopoea'ika'apet. Konigepo huaboro' Babilonia kenpa'da o'mahuigde Diosen castiga e'magka' o'mahuigde. —Ke'na Diosen huata'moneria yaa'apet.

⁹ Konogadakon Diosen huata'moneri kente'ti o'tatiakdepo,

—Huiyoknanada huae'eritone'taj be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone'dik huanoyte huaba'tepi' "be'tidoya'," ena'nayo ¹⁰ Diosen huata'moneri on'tiahuaypo kenpa'ti Diosen Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa huiyoknanada huae'eritone'en hueretpakeritaj diga' o'bahuadiaypo diga'da castiga o'magkadhuahuika'apo konig ta'ak azufreere o'mabakpakadhuahuika'apo. ¹¹ Nogok nogok batikhue'ada pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo. Sigpi' yareatuhue' o'neonhuahuika'apo, kenpa'da pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo, huame'noe sikyoere pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo kenpa'ti ke'nendik huanoyte huaba'tepi' e'tidoya'de' o'nepo pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. ¹² Konigepo Diosen aratbut Diostaj on'nigpeika'po Jesustaj o'noknopoika'po daka' kan'nigunhuahuika'po. —Bapa'tea' Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.

¹³ Ken kurudya' do'taj ena'te ijpeemey.

—“Oy kenpa'ti nogok aya'ada Huairi Jesucristotaj o'noknopoepo on'bueydepo durugda ya'neapet.” Yamadoya'. “Dapita' Diostaj huanigkadhuahuika'erioyeme ya'nokmapie'onhuahuika'apet. Kenda

Diostaj on'nigkadhuahuika'nigtaj Diosa okkahuehue' o'maeapo." Diosen Nokirega ea'te ijpeemey.

Ta'baya' aypo e'taboyogte on'totiakika' konigti huadariya' Diosa ke'nen huabaktie'ea'eritaj o'baeapo. Kenpa'ti konig aratbut uvas e'boyogte sirosi'poa o'nogkupoktegika' kenpa'ti uva huada on'sapaika' konigti huadariyo Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹⁴ Onte'ti ijtiahuaypo yereda e'sihuhte ya'huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi'po ya'huadapet. Oro sirotaj e'ka' huairied huakuot e'kuotte kenpa'ti igku'etda siroenpi e'bpadte ijtiahuaymey. ¹⁵ Dios huana'pak jakya' nog Diosen huata'moneri o'orokdepo "Siroenpia ta'bayo aypotaj yagkupoktega'po yamagkupaya'. Huadariyo aypo konig o'boyogdenok." Ken huata'moneria 'utta'da yana'apet. Diosen Huasi'po e'sihuhte e'huadte yana'apet.

¹⁶ Ken Diosen Huasi'po konig siroenpia aypotaj ogkupoktega'po o'baea'po huadariyo ke'nen huabaktie'ea'eri e'huae'taj ya'bae'apet.

¹⁷ Ken, nog Diosen huata'moneri Dios huana'pak jakya' o'orokonpo ke'nakon igku'etda siroenpi o'toepo. ¹⁸ Diostaj e'nigmahuig kutopaya' noga Diosen huata'moneri o'orokonpo. Ke'na huamamey ta'ak huairia ona'po,

—Uva e'boyog o'enok siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega'. —'Uta'da yana'apet. Nog Diosen huata'moneria siroenpi e'toetaj yana'apet.

¹⁹ In konig huadari huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Uvas konig dakhuea' huaka'eri o'ne. Diosa huadariyo aya'da uvas o'magkupoktega'apo. O'magkupoktega'depo huaboro'kogyo on'togpo kenta' o'batuga'apo. Konig aratbuta uva on'tuga'ika' konigti dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga ya'magka'apet. ²⁰ Huakka' jak adpen ken konig ya'batuga'apet. Castiga o'magka'apo. Huakka'nanada on'mabueypo huakka'nanada mimi ya'eapet, odnanada konig caballo eakittae'te mimia odnanada ya'eapet. Kenpa'ti bidteda konig huahue mimi ya'huehua'apet, konig trescientos kilómetros ya'huehua'apet.

15

Siete Diosen huata'moneria sietea kene'huaya' ke'poda castiga yan'magka'apetnig Juana o'tiahuayme'.

¹ Onte'ti kurudyo 'uruda o'enok ijtomepu'kepo ijtiahuaymey. Diosen huata'moneria kene'huaya' sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga e'magkapo'te ijtiahuaymey. Diosa diga' o'bahuadiaypo castiga o'magka'depo aya'da ya'dakea'apet.

² Nogdakon ijtiahuaymey. Konig 'urunanada e'pog irinada konig vidrionigere ta'akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada huae'eritone'taj kenpa'ti ke'nen e'ketka'taj huakka'ada, nigpeehue' o'nika'po kenpa'ti ke'wendik timadoyahue' o'nepo irinada e'pog okta'bogpeirite on'mabopo arpas on'toepo Diostaj yan'batadi'kea'apet. Diosen arpas Diosa e'bayok yan'toepo. ³ Diosen huanigpeika'eri Moisésen e'batadi'kea' kenpa'ti Ovejasi'poen e'batadi'kea' on'batadi'kea'po: Kenpihuay, 'urua'nanada i'ka'uyate, Dios. Konig huaboro'da i'ka'uyate.

Aya'da i'ka'uyatenig 'urua'nanada o'e, Dios Huairi. Dios Huairia aya'da ka'dik'i'epo teynanada i'e. O'nen hua'a buttida o'ika'. O'nen

hua'a butukda o'ika', Dios Huairi. Nogbayo nogbayo huae'erien Huairi i'eonhuahuika'. ⁴ Dapita' aya'anada ontaj okme'pukdik mo'ene, Huairi. Dapi' Dios huadakkanada o'e aya'ada ontaj tia'pakdik mo'ene, Huairi. Onyo'da huadakkanada i'ika'ne. Onyo'da kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. Konigepo nogba nogbayo huae'eri yan'batia kapet. Diostaj huikudate on'tibahuadpo o'deretpakpo 'uruda Dios i'unhuahuika', ya'nona'apet. Huakka'ada e'pog oktabogpete on'mabopo yan'batadi'kea'apetnig ijtiahuaymey.

⁵ Nogdakon ijtiahuaypo kurudyō Dios kente e'ika' konig Diosen jakyo adkorepen Moisésen huidpegta' diez hua'a e'mana' o'ika' konig ekhuike'te jakyoda ijtiahuaymey. ⁶ Keya' jakya' siete Diosen huata'moneri sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga yan'magka'deapet. 'Uru yudtaj on'otpo yereda kenpa'ti senogda yudtaj on'otpo kenpa'ti orobijso'daktone'tada e'ka' huakagkate e'tie' on'otpo. ⁷ Botta' botta' huanoe'eri Diosere onteteyo' o'nika'po nogtiada ya'bayokeapet. Siete Diosen huata'moneritaj copa orotada e'ka' ya'bayoke'apet. Siete copa orotada e'ka' ya'bayokeapet. Siete copa dakhuapa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Dios huanoeonhuahuika'eria diga'da o'bahuadiaypo castiga diga'da ya'magka'apet. ⁸ Dios eynanada o'epo senognanada o'epo teynanada o'epo Diosen jak kurudyō Dios o'ika'nok konig huakka' e'sihui' o'enok aratbutpi' be'api' kudhue'dik ya'neapet. Diosen sietea huata'moneri nogpa' nogpa' ke'poda castiga dakhuapa magkahued e'ne'ted Diosen jakyo be'api' kudhue'dik ya'neapet.

16

Siete copa orotada e'ka' dakhuapa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Diosa diga'da o'bahuadiaynok sietea Diosen huata'moneria dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen jakya' 'utta'da ea' ijpeemey. Diosen siete huata'moneritaj o'mana'po,

—Konig huadariyo siete copa dakhuapa castiga e'magka' yanoypo do'hued hua'ate castiga yan'magka'. —Diosa ya'mana'apetnig ijpeemey.

² Diosen huata'moneri huakkuruda o'hua'po huadariyo copate yadoyapet. Huadariyo Diosen hua'ate castiga ya'magka'apet. Aratbut huiyoknanada huae'eritone'dik e'tidoya'de' kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj o'deretpakika'nok huasi'dak diga'da on'setpo, dignada yan'batiriapet kenpa'ti pagda ya'neapet.

³ Diosen huata'moneria kenta' nogakon e'pogyo copate odoypo, e'pogyo konig Diosen hua'ate castiga o'magka'po, e'pog hue'ey e'bueyen mimida yan'maeapet. Aya'da e'pogyo huahueyo huanoe'eri yan'mabueyapet.

⁴ Diosen huata'moneri nogakon bapaa' huahueyo kenpa'ti kente hue'ey sorokya' enhuipoika'yo copate odoypo huahue kenpa'ti hue'ey mimida yan'maeapet. ⁵ Kenokati nog Diosen huata'moneritaj ijpeepo, ke'na huahue huamatoe'eri o'ika'uyate.

—Castiga i'magka'po kenda castiga magka'dik i'ika'po, huadakda i'ka'ne, Huairi. Dios Huairi i'epo, kenpa'da huadakkanada i'epo, oy i'ika'po, kenpa'ti a'nennada i'ika'uyate. ⁶ O'nen huanigpeika'eritaj on'barakuyatenok kenpa'ti o'nen buttida hua'a huananbatia'pakeritaj on'barakuyatenok kenomeytaj siroa yan'baarapet. Dakhuea'da

on'magka'nok mimi huakka' on'orokpo yan'mabueyapet. —Diosen huata'moneria kenda yaa'apetnig ijpeemey.

⁷ Diostaj huanigmahuig kutopaya' ea'te ijpeemey:

—Teynanada Dios i'ene. Aya'da ka'dik i'ene, Dios Huairi. Buttida i'mana'ika'po, butuknanada i'kika'po castiga i'magka'dene. Kenda Diosen huanigmahuig kutopaya' ea' ijpeemey.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botta' botta'a niokpote castiga copate odoypo niokpotaj Diosa ukda ya'eanapetnok aratbuttaj diga'da kabatita'te'po mameydik kajepo ⁹ aya'tada o'batita'tepo huaso' e'mameytada nopo'koreahue' o'nepo, “Uruda i'ene.” Diostaj onahue' ya'neapet. Diostaj yan'tidike'apet. Ken Diosa sietea'a' ke'poda castiga magka'dik ya'apet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogadakon huabaniga'a' huiyoknanada huae'eritone'yo copate yan'doyapet. Dios Huairia ka'poda castiga o'magka'po, huiyoknanada huae'eritone'en huanigpeika'erionmey sikkiregyo o'nepo pai'nanada on'nopo'epo huakka'nanada diga'da e'tiriada ¹¹ nopo'koreahue' o'nepo huadig dakhuea'da yag'kika'apet. Diga'da on'tiripo kenpa'ti huasi'dak on'basetpo Diostaj on'huadiaypo yan'tidike'apet.

¹² Nog Diosen huata'moneriakon seisa Eufrates huaboro' huahueyo copate yandoyapet. Niokpo e'orokyen gobierno huairi yan'batia'apet. Sorotataere yan'batia'apet. Huaboro' huahue' kanoktege'po ya'manigaitapet. Konig dag ee'te oktegdik ya'neapet.

¹³ Ken, huamayuekeri bihuitone' huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Huiyoknanada huae'eritone' huakittaya' nog dakhue' nokiregda ya'orokapet. Nama'da huamanbatia'pakerien huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Bapa' dakhue' nokireg konig huahuanig o'norokpo ke'na engaña huamagka' yan'huapet. Kenda ijtiahuaymey. ¹⁴ Dakhue' nokireg konig toto' nokireya' engaña a'magkaya'po 'urua' yag'kika'apet yan'bayarea'apet. Nogyon nogyon on'bahua'po kan'batiarake'po gobierno huairi sorotataere yan'bakupopaka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Kenme'noe Diosenme'noete aya'nada yan'batiaraka'apet. ¹⁵ “Yan'pee'. Ekpoe' nige'hue' ee'te huabereeri a'bereya'po on'tiakika'. Konigti aratbuta' ekpoe' nige'hue' ee'te ijtiakapoy. Ke'na ekpoe' on'nigika' durugnada ya'neapet. Kenpa'ti konig yudtaj daka'da mo'toika'nig konigti do'taj moknopoe'po mo'nigpeika'po okbatikhue'da moknopoe'po do'a e'huatiakte durugda mo'epet. Do e'tiakde'te yudtaj othue' e'eonig mo'epo ehue' o'neapone. Kenpa'ti okbirahue'dik o'neapone.” Jesucristoa o'uyate. ¹⁶ Ken Armagedónyo gobierno huairitaj yan'bakupopaka'apet. Kan'batiarake'po dakhue' nokirega' yan'bakupopaka'apet. Armagedón hebreoen hua'adik o'e.

¹⁷ Kene'huaya' Diosen huata'moneri sietea' copate kurudya' yadoyapet.

—Aya'da kenda o'dakea'de. —Huā'enbaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.

¹⁸ Ken huakka' o'jbed o'epo, 'utta'da o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet. Menoka' huāehuepa' huadari diga'da o'iyegpo, 'utta'da ya'iyegapet. ¹⁹ Huakka' jak huaboro'nanada ee'tada bapata' ya'posaka'apet. Nogyo nogyo nog huadaribayo nog huadaribayo huakka' jak o'mahuekpo ya'basakapet. Kenpa'ti huakka' jak Babilonia,

huaboro'nanada Babilonia, huakka'da dakhuea' huaka'eri on'maetaj Diosa o'noponpo diga'da o'bahuadiaypo diga'da castiga ya'magka'apet. ²⁰ Kenpa'ti diga' castiga o'magka'po e'pogte huagkuta'mej e'ikada ya'titikonapet. Kenpa'ti castiga egkade'te huakupa e'ikada yatitikonapet. ²¹ Kurudya' huaboro'da ore' ya'bahahua'apet. Orognanada o'epo nogtida cuarenta kilos ya'eapet. Aratbut ee'yo o'batikotnok aratbuta Diostaj yan'tidike'apet. Ke'ponadakon Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda ijtiahuaymey.

17

Ettone' huabakdejeri huairi ee'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen huata'moneri siete o'nepo, siete copa on'toepo, do'taj nogtida behuatiakpo,

—Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri huairitaj castiga e'magka' o'tiahuayay'. Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia huakka' jak konig e'pogte e'huadonig konig huairitone' o'nika'. ² Ken ettone' huabakdejeri huairi huakka' huadaribayo gobierno huairiere konig on'bakdejika'nig dakhuea' ogkika'po, konigti aya'ada huadaribayo huae'eria diga'da on'bakdejika'nig e'anig dakhuea'da ogkika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

³ Ken Diosen Nokirega me'nopo'toepo Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Aratbut bahue' e'ika'yo be'tohuame'ne. Diosen Nokirega ettone'taj be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada huae'eritone' huabedte e'huadte ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada huae'eritone' sieteku o'epo diez huakupi o'epo Diostaj tahuirigdikyo' o'huaa'ika'.

⁴ Ayagda yudtaj kenpa'ti bedda yudtaj ettone'a o'otpo oro 'uru huidsipo kenpa'ti 'uru perlas sakbij yudtate o'mabetika'. Copa orotada e'ka' o'bapadpo, kenda dakhuea'da o'kika' eapa' Diostaj pagda o'nigepo konig copayo e'kika' hueda'da o'epo ke'na aya'tada diga'da dakhuea' o'kika'. ⁵ Ettone'noyta' huadik e'timadoya' ee'te kendik aya'ada nopoehue'da o'nika'. Ken huadik: “Babilonia huakka' jak huairi ijje. Ettone' huabakdejeri nagonig ijje aya' huadariyo aratbuttaj dakhuea' huaka'eri ijje.” Kenda ijtiahuaydepo ijnopounmey. ⁶ Diostaj huaknopoe'eritaj ettone'a o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po kenpa'ti Jesustaj huamanbatia'pakeritaj o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po diga' o'pakpo o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo diga'da ijme'pu'kemey.

⁷ —Me'pukhue' yae'. Ken huabed huiyoknanada huae'eritone' ke'na ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku kenpa'ti diez huakupi o'ika'. Ken be'a ya'e. E'tiokhue e'ika'tada ontaj o'nopoea'apone. ⁸ Ke'na huiyoknanada huae'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy oynayo e'bueyonigti o'ede. Nogok soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak nokiregbaya' o'orokpo kente pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo o'bueyapo. Aratbut huadariyo huae'eri Diosen huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nepo Jesusen huaknopoe'eri ehue' o'nepo a'ennada Dios huadari e'ka'te huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nuyate kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo on'nigpejika'apo konigepo ke'na a'ennada o'noe'uyate, oynayo e'bueyonigti o'e, onte'ti a'ti o'orokapo.

⁹ In kenda e'nopoea'ta' ijpaki. Be'api' pee'dik ee'nayo men'pee': Huiyoknanada huae'eritone'en siete huaku o'engig siete huakupa o'e. Kente siete huakupate huakka' jak Babilonia o'ika'. ¹⁰ Siete huaku o'engig siete gobierno huairi o'ne. Huabaniga' huairi a'nenda nogok nogok huairi o'nikame'te aratbuta on'nigpeikame'te. Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida oyedda gobierno huairi o'edenok aratbuta on'nigpeika'. Nogakon gobierno huairi ehued o'e. A'timon o'eapo aratbuta on'nigpeika'apet. Ke'na ijhuiti huairi ikahue' ya'eapet. ¹¹ Ke'na huabed huiyoknanada huae'eritone' o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig o'e. Siete gobierno huairi e'eada ke'na ocho gobierno huairi ee'pi' ke'na huiyoknanada huae'eritone' kenpa'da ya'bueyapet.

¹² Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig diez gobierno huairi ya'neapet. Konig gobierno huairi teyda manahued o'ne. Sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. Huiyoknanada huae'eritone'ere sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. ¹³ Inomey diez gobierno huairi konigti on'pakpo huiyoknanada huae'eritone'taj huiyoka'da kamane'po on'teypaka'apo. ¹⁴ Diosen Ovejasi'potaj dakhuea' o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo huayakhue' ya'magka'apetnok Diosen Ovejasi'po aratbut huairien Huairi o'e kenpa'ti gobierno huairien gobierno Huairi o'e. Kenere Diosen e'baktie'ea' huae'eri o'nepo okbatikhue' o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁵ —Ken huaboro' e'pogyonig ettone' huabakdejeri huairi o'huadika'nig. Kenda i'tiahueydenig o'nopoea'ne. Huaboro' e'pog konig huakka' jak o'ne, nogda nogda huadaribayo huae'eri, kenpa'ti nog hua'a nog hua'a huaa'pakeri konig e'pog o'ne. ¹⁶ Diez huakupi i'tiahuaydenig o'nopoeapone. Diez gobierno huairi o'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj dig'a da on'huadiaypo, ettone' huabakdejeri huairitaj dig'a da castiga ya'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo yan'huigapet. ¹⁷ Diosa o'paknok diez gobierno huairia huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeeapet. Huiyoknanada huae'eritone'a ettone'taj castiga yagka'apet. ¹⁸ Kentaj ettone' huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig ke'na huakka' jakda o'e. Ken jaktaj aya'ada gobierno huairi nogbaya' nogbaya' on'nigpeika'po. —Diosen huata'moneria kendakon mename'ne.

18

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahuigapo.

¹ Kenta' a'timon nog Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakpo teyananada ighua'nanada mana'dik o'epo aya'tata mana'dik o'epo eyananada o'epo kenpa'ti senognanada o'epo huadariyo nogbaya' nogbaya' huabada eyananada ee'te ijthiahuaymey. ² Utta'nanada o'okoypo,

—Huakka'nanada jak Babilonia ehue' o'ede oynayo toto'enbayo o'ika'po, keyoda aya' dakhue' nokireg o'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue' bakoy huayorere'eripi' konig matuk paga'da e'huie' keyoti o'ika'apo. ³ Babilonia huae'eria huakka'nanada on'tamaika'nok aya'ada nogbaya' nogbaya' aratbuttaj huakka' katetapi' on'baeretpaka'uyonok nogbaya' nogbaya' huae'eri huakka'tada on'baeretpakika'. Kenpa'ti aya' huadaribayo huairi Dioataj o'nokkahuepo Babiloniaen en'tamae dig'a'nanada o'deretpakika'po on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig kenpa'da katetapi' o'deretpakika'. Kenpa'ti huadaribayo noga noga

huabahuaya'eriomey Babilonia huag'erien huakka'da on'bae'ika'po huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda Diosen huata'moneria 'utta'da oa'uy. Kenda ijpeemey.

⁴ Ken kurudya' noga ea' ijpeedepo,

—Ken Babilonia huakka' jakyo huag'eritaj yan'bakhua', do'hued aratbut. Kenomeyere konigti dakhuea' kahue' a'eya'po kenomeytaj yan'bakhua'. Kenpa'ti castiga kenomeytaj Diosa o'magka'apo opudomeytaj castiga ogkahue' me'e'po yan'bakhua'. ⁵ Kenomeya dakhuea'da ogkika'uy. Huakka'nanada dakhuea' e'ka' o'tihueddenok konig huakupanig kurudnejneja' o'edenok kenda dakhuea' ogkika'nok Diosa okkahuehue' o'epo castiga o'magka'apo. ⁶ Kenomey huakka' jak huag'eria nogomeytaj dakhuea'da on'bakika'uyatenok kenomeytaj castiga diga'da kamagke'. Botaa' castiga e'magkapa' kamagke'. Nogomeytaj huakka' pai'da on'manopo'ea'uyate. Nogomeytakon huakka'tada dakhuea'da on'batokika'uyatenok huakka' castiga konig botaa' ee'pa' pai'da kan'manopo'e'. ⁷ 'Urua'da ijjepeo ijkikay nama'da on'nopoika'po kenpa'ti konig kenomeya huakka'nanada on'eretpakpo on'tamaika'nok kenomeyakon pai'nanada kan'manopo'ike'. "Iyo konig ettone' gobierno huairi ijjepey. Ayhua ehue' ijjepey. Pai'da ehue' ijjeapoy. Pai'da nopo'ehue' ijjeapoy," huanopoya'da nama'da on'nopoika'. ⁸ Konigepo nogme'noetida Diosa castiga kenomeytaj ya'magka'apet. Huakka'nanada yan'mabueyapet. Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'epet. Huakka'nada yan'bakusitokapet. Kenda Babilonia huakka' jaktaj ta'aka ya'mameyapet. Dios Huairi teynanada o'epo kenomeya dakhuea' ogkika'uyenok pai'da nopo'edik o'neapo. Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Kenda kurudya' ena'te ijpeemey.

⁹ Nog huadariyo nog huadariyo gobierno huairi nogyo nogyo huag'eri ken huakka' jak Babilonia huag'eriere katetapi' huakka'tada o'deretpakika'uyate. Huakka'nanada on'tamae'ika'uyate. Diosa Babiloniataj castiga o'magka'depo o'mahuigpo. Gobierno huairia e'mahuigte on'tiahuaydepo yan'bahuikapet. Suhue'nada o'nepo yan'bahuikapet. ¹⁰ Diga'da on'mame'pukpo castiga e'magkade'te huakka' jak e'meyte adteda on'mabopo,

—Aaj, kenpihuay, pai'nanada mo'nopo'e, Babilonia huag'eri. Hueretnada huairi i'ika'nig'a teynanada i'ika'nig'a noghoratida ontaj Diosa castiga mogka'denok ehue'da mo'ene. —Huakka' gobierno huairia Babiloniataj ya'da'apet.

¹¹ Kenpa'ti huadarieri nogbaya' nogbaya' huabahuaya'eriomey on'bahuikonhuahua'po kenomeyen huabahuaya' e'tamaika' ken be'taj bahuayahue'dik o'nepo. ¹² Kenomeyen oro, kenomeyen 'uru siro plata, kenomeyen 'urunanada huidsi'po huakka'teda kenomeyen perlas sakbij huaka', 'uru tela lino e'ka', 'uru tela seda e'ka', tela ayagda, tela bedda, kenomeyen 'uru'huieda ohueyen, katepi' elefanteidtaj e'ka', nog 'uruda ohueyen huakka'teda, bronce siro, hierro siro, 'uru mármol huid, kenomey e'bahuaya'ta' en'paktada ¹³ kenpa'ti canela, huasihuj 'uru'huieda, 'uru'huieda huabakpaka', kenpa'ti 'uru'huieda mirra, 'uru'huieda perfume, vino, huasihuj aypo huamayaka', harina 'uruda, trigo, huabatohua'eri konig mula, oveja, caballo, konig carro caballo huatotok, aratbut huanaba'pi' e'bahuaya'ta' on'pakika'nig'a Babilonia

huairi ehue'da o'nenok meyo bahuayahue'dikda o'ne. ¹⁴ Ken huakka' jak Babilonia huæ'eritaj:

—Nogda nogda 'uruda e'huæ' huada bo'eretpakika'nig oynayo ehue'nanada mo'tæne. Onte'ti baehue'dikda mo'ene. Kenpa'ti katepi' 'uruda mo'tamae'ika'uyn. Katepi' huadaknanada mo'tamaika'uynig kenpa'da oynayo matohue'da mo'eapone. Onte'ti maehue'da mo'tæapone. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

¹⁵ Nogya' nogya' huabahuaya'eria Babilonia huakka' jakya' huakka'nanada gana ogkika'uyate. Babiloniataj castiga e'magka'te on'tiahuaydepo on'me'pukpo adta'da on'tiahuaypo, suhue'da o'nepo yan'bahuikapet.

¹⁶ —Aaj, kenpihuay, huakka' jak Babilonia huæ'eria pai'nanada o'ne. Babilonia huakka' jak konig ettone' 'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj, 'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj, yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsi'po o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'. Ken konig Babilonia 'urunanada o'ika'uyate. ¹⁷ Ida konig nogminutotida aya'da ehue'nada on'tæ'uy. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

Barco capitán, huabatohua'eriore marineroere e'pogya' huakjene'eriomeyere huakka' jak Babilonia bidteda ya'neapet. ¹⁸ Huakka' jak e'bakpakte on'tiahuaydepo,

—Ken jak huaboro' o'epo huakka'nanada on'matoika'po nog konigti huakka' jak ehue'da o'e. —Utta'nanada yada'apet.

¹⁹ Suhue'nada o'nepo soroka huata' ogkusorokka'po on'bahuikpo:

—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka' jak pai'nanada o'nede. Ken huakka' jakya' huakka'da o'matoika'nok kusi'pe barco huatæ'erition gana ogkika'po ke'na huairionigtion o'nika'po. Ijhuiti ehue' konig nogminutotida o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da o'ede. —Utta'da ya'da'apet.

²⁰ Kurudyo huæ'eritaj, huaknopoe'eritaj, Cristoen huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj ken huaboro' jak huæ'eriomeya dakhue'da on'magkika'uynok Dios castiga o'magka'denok yan'durugpakti'.

²¹ Kenoka' Diosen huata'moneri nogtida o'epo teyda o'epo kate'kidpi' huatarua' huidtone'taj o'toepo e'pogtone'yo o'huidenpo, o'okoypo,

—Ken konig huaboro' huakka' jak Babiloniataj ke'poda ya'magka'apet. Ehue'da ya'eapet. Onte'ti tiahuayahue'dikda ya'neapet.

²² Babilonia jak kurute dagta' arpa música, flauta música, trompeta músicakon onte'ti peehue'da ya'neapet. Onte'ti Babiloniayo katepi' baahue' ya'nika'apet. Katekidpi' huatarua' huidtone'ya' e'tarua' onte'ti peehue' ya'nika'apet. ²³ Huakjeypi' onte'ti ey ikahue'dik ya'ika'apet. E'toepak fiestapi' onte'ti música peehue' ya'nika'apet. Babilonia huabahuaya'eriomey konig huabada huadaribayo adteda konig huairitone' o'nuynig'a. Nama'da tidig e'magkapa' engaña on'magkika'uyate. Diosen huata'moneria kenpa' ea'te ijpeemey.

²⁴ Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Diostaj huaknopoe'eritaj on'barakika'uyate. Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate. Babilonia huæ'eriomeya on'magka'uyatenok Dios Huairia castiga o'magka'apo. Kenda Diosen huata'moneria e'okoyte ijpeemey.

19

¹ Onte'ti kurudya' huakka'nanada 'utta'nanada ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadakkanada mo'taika'ne. Dios Huairiayo'da dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'. Huabatioka'eri mo'taika'ne. Dios Huairiyo'da 'urua'nanada i'ika'. Eynanada i'ika'. Teynanada i'ika'ne. ² Diosayo'da buttida o'maknokotpo castiga magka'dik ya'ika'apet. Ettone' huabakdejeria nogda nogda huadariyo aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopoea'ika'uyate. Kenpa'ti huakka'tada e'eretpakika' o'manopoea'ika'uyate. Ke'nakon Diosen huanigpeika'eritaj o'barakika'uyate. Konigepo ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga ya'magka'apet. Kurudya' 'utta'nanada ea'te ijpeemey.

³ Onte'ti ea'te ijpeepo,

—'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadakkanada o'ika'. Ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga o'magka'po o'mahuigika'. Eshui'kon kurudyo ya'behuikonhuahuika'apet. Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa'kurudya' ijpeemey.

⁴ Ken Diosyo veinticuatro huairitone' cuatro huanoeonhuahuika'eriere Dios e'huahuadte on'eretpakpo okkubuka' on'tibahuedpo,

—Amén. 'Urunanada i'ene, Dios Huairi. —Diostaj ya'nona'apet.

⁵ Dios e'huahuadya' onte'ti ijpeemey:

Oro'en Apag Dios huaboro'da i'ene. Huadakkanada i'ene. Teynanada i'ene mo'nona'ika'. Diostaj huanigpeika'eri kenpa'ti Diostaj huakme'pukeriapi' huairiapi', huanaba'api' mo'nona'ika'.

Kenda Dios e'huahuadya' ea'te ijpeemey.

Diosen Ovejasi'poen e'toepak fiesta ya'eapet.

⁶ Konig huakka'nanada aratbuta en'batia'pakte, konig huakka'nada huekuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud 'utta'nanada eapa' ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Oro'en Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'ika'de. Aya' huadarieria huairiapi' kentaj peika'dik o'ne'de. ⁷ Mon'madurugpak. Kentaj dakiti mo'nona'ika'. Huadakkanada i'ene, mo'nonika'. Jesúsa aya' huaknopoe'eritaj Diosen huabo jakyo o'matohua'depo Diosere Jesucristoere 'urua'nanada o'neonhuahuika'apo. Ken konig Diosen Ovejasi'po o'toepakdepo, oro' ke'nen huatoe'one'ig 'urunopo'nanada o'tedepo 'urunanada o'baotdene. ⁸ Yudtaj 'uru lino tela otdik o'ika'ne. Keregnanada senogda otdik o'ika'ne.

Oro'omey Diosen huaknopoe'eri huatoe'one'ig o'taepo o'nigpeika'po huadakda o'kika'po ken konig 'uru lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya' eda'te ijpeemey.

⁹ Kenda inpa' Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—Do'hued jakyo yan'tiakpo yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'toepak f-estate yan'tiakti'. Kenda yan'peepo durugada ya'neapet. Kenda yamadoya'. Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Kenta' Diosen huata'moneritaj a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'nig'a,

—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. Onere Diosen huanigpeika'erition ijje. Kenpa'ti o'nen huaknopoe'eri huama'buyere Diosen huanigpeika'erition ijje. Kenomey Jesustaj daka' o'noknopoika'po Jesusen hua'ataj daka' o'noknopoika'. Kenomeyere huanigpeika'erition ijje. Diostayo'da huikudate yatihuadpo Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

Kenda Jesusa buttida o'manmadika'onhuahua'uynig Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

¹¹ Kenoka' kurud ekhuike'te yereda caballotaj ijtiahuaymey. Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj okbatikhue'da daka' o'nigpeika'. Buttida huaa'ika'eri o'e. Ke'na huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po konig Diosen taka'taj o'barakika'po huadakda o'kika'. ¹² Ke'nen huakpo konig ta'ak e'bakpakonig o'epo ken huakpoa aya'da tiahuaydik o'e. Huakute gobierno huairien huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya' huadarien huairien huairi o'enok aya'ada kentaj nigpeika'dik o'ne. Ke'nen huadik e'timadoya'de' ee' ke'nayo'da o'nopoe. ¹³ Ke'nen yudtaj huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid o'eme'. Jesusen huadik "Diosen Hua'a" o'e. ¹⁴ Huakka'nanada kurudyo huae'eria Diosen sorotataa on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj yereda on'baotpo yere caballota'pite on'bahuadpo on'ta'huame'. ¹⁵ Ke'nen ihua'da hua'a huakittaya' konig siroenpi igku'etda o'orokpo nogbayo nogbayo huakka' oknopoehue' huae'eritaj e'batituktukapa' ke'nen taka'taj e'batituktukapa' huiyokda ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria uvadataj e'basapaa'pa' Diosa o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda castiga ya'magka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. ¹⁶ "Aratbuten huairien Huairi o'e. Gobiernomeyen huiri Huairi o'e." Kenda huaokte e'timadoya' o'eme'. Huakutipotekon e'timadoya' o'eme'. Kenda kurudyo ijtiahuaymey.

¹⁷ Diosen huata'moneri niokpote o'bopo kurudte huayorere'eritaj:

—Diosa castiga o'magka'po huakka'nanada on'mabueyapo. A'bapeya'po yan'batiak. ¹⁸ Dakhuea' huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno huairi on'mabueyapo, capitán huairi on'mabueyapo. Nogda nogda huairi on'mabueyapo. Caballo on'mabueyapo. Caballota'pite huahuaderi on'mabueyapo. Diosa castiga o'magka'nok aya'da aratbut on'mabueyapo. Huanaba' kenpa'ti huanaba' ehuepi' on'mabueyapo. Kenpa'ti noyehuepi' tone'yahuepi' on'mabueyapo. Yan'kupopakpo e'bueyenso' yan'bape'. —Huayorere'eritaj Diosen huata'mona'eria 'utta'nada ya'manokoyapetnig. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁹ Nogdakon ijtiahuaymey. Huiyoknanada huae'eritone'ere huadaribayo nogyo nogyo gobierno huairi sorotataere a'barakya'po ogkupopakdepo kentaj yere caballota'pite o'huadnigtaj ke'nen sorotataaj a'barakya'po yagkupopakapetnig ijtiahuaymey. ²⁰ Diosa huiyoknanada huae'eritone'taj teyda o'to'epo, nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'mato'epo, huaboro' e'pogtone'ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada huae'eritone'a e'tiahuayteda kenda aratbuta tiahuayhued o'nika'nig nama'da huamanbatia'pakeria o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya'po 'urua'da nama'da o'manigkika'uy. Engaña o'magka'nok aratbuttaj huiyoknanada huae'eritone'endik huaso'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti huiyoknanada

huag̃'eritone'en e'ketka'taj on'eretpakika'uy. Huag̃'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matoeppo nohuey huaboro' e'pogtone' ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere diga'da o'bakpakika'. ²¹ Nogomey huiyoknanada huag̃'eritone'en huadaribayo huairitaj sorotatatere siro o'barakuy. Ken siro huakittaya' o'orokpo ke'na caballota'pite o'huadpo kenkittaya' siro o'orokpo aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te kenomeyen huaso'taj huayorerere'eria dapoteya'da kenomeyen huaso' ya'bapeapet. Kenda ijtiahuaymey.

20

Mil añosta o'tia'pak.

¹ Nogdakon ijtiahuaymey. Kurudya' Diosen huata'moneri nogtida o'huarakpo, sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuik llave o'toeppo sirobi cadenatone' o'toeppo, ² huamayuekeri bihuitone'taj teyda o'toeppo sirobia o'tinukupo mil años tiokhuikheue' ya'unhuahuika'apet. Huamayuekeri bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás diablo toto'. ³ Kentaj sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo o'endepo o'tinokhuikpo teyda yatiokkasapet mil huabayok e'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj engaña kahue'dik kaunhuahuike'po. Mil huabayok e'tipokde'te sue'da huabayok kaunhue'po hua'dik o'enok oroka'dik ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

⁴ Kenokti huakka' huairi on'bahuadpo huaboa'da dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik ya'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti huakka' aratbut Jesucristotaj on'tia'pakika'uyatenok kenpa'ti Apag Diosba' on'tia'pakika'uyatenok, oknopoehue' huag̃'eria on'bakuokeg'uyate. Kenomey huaknopoe'eri huiyoknanada huag̃'eritone'taj eretpakhue' o'nika'uyate. Huiyoknanada huag̃'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue' o'nika'uyate. Huanoytapi' huaba'tapi' huiyoknanada huag̃'eritone'dik timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate. Kenomeytaj ijbatiahuaymey kenomey kubarakya' on'noyhuadpo Cristoere o'neonhuahuika'po mil huabayok Cristoere huairia yan'mana'onhuahuika'apet. ⁵ Kenomeya huakkuruda manoyhuaddik ya'neapet. Nog aratbutkudaknayo kubarakya' o'neonhuahua'po mil huabayok e'pokte yan'noyhuadapet. ⁶ Aratbut huakkuruda on'manoyhuadpo durugnanada o'neonhuahuika'apo. Diosenyo'da o'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti 'urunopo'nanada o'neonhuahuika'apo. Onte'ti mabueyhue'dik o'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo Diosenere Cristoenere konig sacerdote huamanig-tionapakika'eri o'neonhuahuika'apo. Mil huabayok Cristo huairiere on'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijtiahuaymey.

⁷ Ken mil huabayok e'pokde'te Diosen huata'moneria Satanástaj yanokhuikeapet. Sorokkogyo ya'orokapet. ⁸ Huadaribayo nogyo nogyo aya'tada engaña a'magkaya'po ya'orokdeapet. Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaña a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Diostaj pakhue' huag̃'eri o'nenok) Diosen aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj Magog sorotataretaj ya'bakupopakapet. Huakka'nanada ya'neapet. Konig kuhuadonig huakka'nanada o'nepo sorotatayo' huakka'nanada ya'neapet. ⁹ Huadariya' aya'baya'da yan'batiaakapet. Diosen huadi' aratbuttaj yan'bahuatiakapet. Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di' huakka' jak kurute yagkupopakapet. Diosa kurudya'

ta'aka aya'tada ya'mahuigapet. ¹⁰ Diabloba engaña huaka'eritaj huaboro' e'pog ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet. Huaboro' ta'ak konig e'pogtone' uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet, azufreere uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet. Keyoton ta'akyo huiyoknanada huag'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretakon huakkuruda o'maendej. Keyo kenpa'da ya'neonhuahuika'apet. Keyo castiga o'magka'nok pai'da yan'nopo'eonhuahuika'apet. Huame'noeere sikyo'eta' pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

Aya' e'bueykudak oknopogehue' huag'eritaj Dios Huairia castiga o'magka'apo.

¹¹ Huaboro' yereda huairien huahuadtaj ijtiahuaymey. Kente e'huadte Diostaj ijtiahuaymey. Diosya' huadari kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api' huahuayhue'da ya'neapet. ¹² Dioste huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo aya'ada huairiere huanaba'ere aya'ada on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog beroba' e'neonhuahuika'ba'kon o'ba'tikujme'. E'bueykudak katapi' egkadhuahuika'uyde'te beroba'te e'timadoya'de' o'enek huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. ¹³ Aratbut huag'ueyapi' e'pogyapi' nogyo nogyo huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok beroba'te kenda egkadhuahuika'uyde'te e'timadoya'de' o'enek huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. ¹⁴ E'bueyika' kenpa'da a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti e'bueykudakenba a'dakia'po a'batikaya'po huaboro' e'mahuig ta'akyo ya'maenapet. Ken huaboro' e'mahuig ta'ak bottaa'tea' kene'huag'ea'da huabuey o'e. ¹⁵ Ayo huaboro' ta'akyo a'mahuigikaya'po ya'maenapet. Huadik e'neonhuahuika' beroba'te timadoyahue' e'huag'tanayo ya'maenapet. Huaboro' e'pog ta'akyo ya'maenapet. Kenda aya'da ijtiahuaymey.

21

Huabo kurud huabo huadari Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Nogok huabo kurud huabo huadari ijtiahuaymey. Huakkuruda kurud a'nennada o'ika'wynig kennayo ehue'nada ee'te kenpa'ti huakkuruda huadari a'nennada o'ika'wynig kennayo ehue'da ee'te kenpa'ti e'pogpi' ehue'nada ee'te ijtiahuaymey. ² Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' Diosya' e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak 'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone' huaboa'da a'toepakya'po huatoe'taj 'urunanada yudtaj onotika' konigti Diosen huabo jak 'urunanada ya'eapet. ³ Utta'da hua'a kurudya' Diosenbaya' ijpeemey:

—Yan'pee'. Oyda aratbutere Dios o'noika'. Aratbutere o'noika'apo. Ke'nen aratbut o'neapo. Aratbuten Dios a'eya'po aratbutere o'ika'apo. ⁴ Diosa o'manopo'yarea'denok onte'ti suhue' ikahue'dikda ya'neapet, onte'ti bueyhue'dikda ya'neapet, onte'ti huikhue'dikpi' ya'neapet onte'ti bahuikikahue'dik ya'neapet, onte'ti digpi' ikahue'dikda ya'neapet. Konig a'nen o'ika'wynig konigti oynayo ehue'da ya'eapet. Kenpa' kurudya' ea'te ijpeemey.

⁵ —Yan'pee'. Aya'da huaboa' ijka'nig. —Diosa kurudya' mename'ne. Kenpa'ti,

—In huadik ona'nig buttida huadik o'енок yamadoya'. In do'hued huadik oknopoika'dik me'neapone. —Diosa mename'ne.

⁶—Aya'da ijka'po ijkuhitdey. Do huakkurueri ijikay. Kene'huaya' huae'eri ijikay. Konig la letra A huakkuruda letra o'e. Konigti do huakkurueri ijikay. Konig la letra Z kene'huaya' letra o'e. Konigti do kene'huaya' huae'eri ijikay. Maymaya' huaa'eria hue'ey huakka' on'pakika'. Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig katetehue' mo'manounhuahuika'apone. ⁷ Aya'ada do'taj daka' moknopoika'po okbatikhue'ada o'nepo konig huayakhue' huaka'eri o'nepo aya'da do'hued yan'bae'apet kenpa'ti do'huedsi'po ya'neapet kenpa'ti kenomeyen Apag Dios ijjeapoy. ⁸ Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti huamidideri Cristotaj eknopoe'taj huame'pukeri, oknopoehue' huae'eri, dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo huabarakeri, ieretpakpo huabakdejeri, tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta' huaeretpakeri, da huaa'eritakon huaboro' e'pog ta'ak huamahuiygo yan'mahuigonhuahuika'apet. Azufreere yan'mahuigonhuahuika'apet. Pai'narada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenda bottaa'tea' huabuey o'e. Dios kuduya' ena'te ijpeemey.

Huabo Jerusalén Juana o'tiahuay'uyate.

⁹ Diosen huata'moneri siete copa huatoe'eria o'nepo Diosen castiga huamagka'eri siete e'eda nogtiada do'taj mena'po,

—Yatiak. Diosen Huasi'poen huatoen jak ontaj o'totiahuayi'. Keyo huaknopoe'eri yan'noeonhuahuika'apet Diosere. —Do'taj mename'ne.

¹⁰ Diosen Nokirega do'taj a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria be'thuame'ne. Huabidkupayoda be'thuame'ne. Kurudya' Diosen Jerusalén huakka' jak e'huarakte be'totiahuayme'ne. ¹¹ Konig Dios eyanada o'epo konig senogda o'eme'. Diosen jakkon eyanada senogda o'epo konig 'uru huids'i'po senogda o'epo, konig huid jaspe 'uruda o'epo, konig vidrionig irida o'epo Diosen jak 'urunanada o'eme'. ¹² Jak kuru huanigte huaboro'da ekbiriktone' o'epo, huabidda o'epo ekbirikyo doce akbogpe o'epo, Diosen huata'moneri nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo, doce Israel aratbutdik doce nogendik nogendik e'timadoyae' o'eme'. ¹³ Niokpo e'orokyen' bapa' akbogpea' o'epo, niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation o'epo, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa' akbogpeation o'epo, nog e'dea' suryon bapa' akbogpeation o'epo. ¹⁴ Jak kuru ekbiriktone' doce huid huaboro'a enhuada' o'epo Ovejasi'poen doce huamata'mona'eridik nogdik nogdikti doce huidtone' enhuada'te e'timadoya' o'eme'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon ijtiahuayme'.

¹⁵ Ken Diosen huata'moneria do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka' siropi jak huatidika' o'toepo Diosen huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika' o'toeme'. ¹⁶ Diosen huakka' jak huabidnanada o'epo huabidda konigti huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi huatidika' o'tidika'po, dos mil doscientos kilómetros huabidda o'eme', konigti huabidda e'dea', kutayo konigti o'eme'. ¹⁷ A'timon ekbiriktone'taj o'tidikame'. Ojkuya' e'dea' sesenta y cuatro metros Diosen huata'moneria o'tidikame'.

¹⁸ Huakka' jak ekbirik jaspe 'uru'huidtada e'ka' o'eme'. Diosen huakka' jak oroyo' e'ka' o'eme'. 'Uruda konig vidrionig o'eme'. ¹⁹ Ekbirik huid huaboro'a enhuadhadte 'uru'huids'i'poa e'timabeta' o'eme'. Nogda

nogda 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Huakkuru enhuada'ta' jaspe
 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Burada o'eme'. Bottaa' enhuada'ta'
 'uru zafiro huidsi'poa burada e'timabeta' o'eme'. Bapaa'ta' enhuada'ta'
 'uru agata huidsi'poa e'timabeta' o'eme', botta' botta' enhuada'ta'
 'uru esmeralda kihuey huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. ²⁰ Huabaniga'
 enhuada'ta' 'uru ónice bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Seista'
 enhuada'ta' 'uru cornalina bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Sieteta'
 enhuada'ta' 'uru crisólito nog kihueyada huidsi'poa e'timabeta' o'eme'.
 Ochota' enhuada'ta' 'uru kihueyada berilo huidsi'poa e'timabeta' o'eme'.
 Nueveta' enhuada'ta' 'uru jeyda topacio huidsi'poa e'timabeta' o'eme'.
 Diezta' enhuada'ta' 'uru burada crisoprasa huidsi'poa e'timabeta'
 o'eme'. Onceta' enhuada'ta' 'uru bed jacinto huidsi'poa e'timabeta'
 o'eme'. Doceta' enhuada'ta' 'uru ayagda amatista huidsi'poa e'timabeta'
 o'eme'. ²¹ Ekbirik doce akbogpete nogti nogtia e'beta' perla o'eme'.
 Huakka' jak dag eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka' o'epo 'urunanada
 o'eme'.

²² Diosen e'huaika' jak tiahuayhue' ijjemey. Teyda Dios Huairi
 kenpa'ti Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda o'nika'. ²³ Niokpoa eyda
 nighue'dik mo'ene kenpa'ti puugapi' ey nighue'dik mo'ene. Dios
 keyoda o'ika'po eyda o'ika'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa aya'
 jakyoda huakjey o'e. ²⁴ Nog huadari nog huadari aratbut Diosen
 dakhuea' e'ka' huamanopo'korea'eri huaboda huakka' jak huakjeyyo
 on'noeonhuahuika'apo. Huadari gobierno huairia huakka' jaktaj
 'urunanada o'e on'huaa'ika'apo. Diostaj 'uru'ada on'nigkika'apo.
²⁵ Ekbirik akbogpe okhuikhue' o'ika'apo. Huame'noe okhuikhue'
 o'ika'apo. Sikhue'dik o'ika'apo. ²⁶ Kenda Diosen huakka' jak kenpa'da
 huadaknanada o'e. 'Urunanada o'e. Huakka' aratbut nog huadariyo
 nog huadariya' huag'eria on'daika'apo. ²⁷ Aya' dakhuea' huaka'eri,
 aya' Diostaj pakhue' huag'eri, aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya' Diostaj
 nigpeh'ue' huag'eri aya'da nama'da huaa'erikon Diosen jakyo kud-
 hue'dik ya'neapet. Ovejasi'poen huanoeonhuahuika'ba'te kenomeyen
 huadik e'timadoya' o'nepo oro'omey huaknopog'eri oro'omeyyo'da
 Diosen huakka' jakyo kuddik ya'neapet. Kenda ijtiahuaymey.

22

¹ Ken Diosen huata'moneria nogdakon be'totiahuayme'ne.
 'Uru'hueyda be'totiahuayme'ne. Hueirida konig vidrionig o'epo.
 Kenhuey'a Diosen aratbuttaj o'manoeanhuahuika'. Dios huahuadya'
 Ovejasi'po huahuadya' 'uru'hueyda o'orokonhuahuika'apo. ² Huakka'
 jak dagnopoyo o'huehua'ika'po, huahuete botpenpenda akta'bogpepen
 huamanoeanhuahuika' hueymey o'bakerekika'po, ken hueymey
 nog huabayoktida aya' puugda o'dapakika'. Ken huaba'a aratbuttaj
 o'bayarea'ika'. ³ Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti dakhuea' huaka'eri
 keyo Diosen huakka' jakyo ehue'da ya'neapet. Dios Ovejasi'poere
 huakka' jakyo o'nika'aponok Diosen huanigpeika'eria Diostaj
 on'eretpakonhuahuika'po Diostaj on'nigpeika'. ⁴ Diosenkoktaj
 yan'tiahuayonhuahuika'apet. Diosendik huanoyte e'timadoya'
 ya'nunhuahuika'apet. ⁵ Huakka' jakya' sikhue'dikda ya'neapet. Jakyo
 huag'eria onte'ti huakjey huakpakata' pakhue' ya'neapet. Niokpoa
 e'nigta'teta pakhue' ya'neapet. Dios Huairiada huanigpeika'eritehuapa'

huakjey o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eriomeya Diosere konig gobierno huairi ya'neonhuahuika'apet.

Jesucristo ida o'tiakapo.

⁶ Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—In hua'a buttida o'e. Daka'da oknopoika'dik ka'nike'. Dios Huairien Nokirega Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'uyate. Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy. Diosen huanigpeika'eritaj kamane'po o'mata'mona'de'nok. Ken konigda o'eapo, kenda Diosa o'ka'aponig kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁷ —Idada ijtiakapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.

⁸ Do Juan ijjeipo kenda aya'da ijpeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te e'tiahuayde'te Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate e'tihuadtada ⁹ kennayo do'taj

—Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On onigtion Diostaj huanigpeika'eri ijjeiy. Kenpa'ti konig Diosen huamanbatia'paken o'nen huama'buy huanigpee'eri onigti ijjeiy. Kenpa'ti in beroba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen huanigpeika'erionigti ijjeiy. Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate yatihuadika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ —In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matohue' yaeti'. Ken i'tiahuaydepo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo.

¹¹ Oynayo kenpa'da dakhuea' huaka'eria nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti nogiti dakhuea' on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka' huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti huadaknana kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti kagkike'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹² —Yanpee'. Ida ijtiakapoy. Ijtiakdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijmanigkad-huahuika'apoy. Ijmanoeanhuahuika'apoy. ¹³ Do konig la letra A ijjeipo, huakkurueri ijjeiy. Kenpa'ti konig la letra Z ijjeipo, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijjeiy. —Jesús Huairia oa'uy.

¹⁴ Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesusa o'manigbueypo dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok Diosere on'neonhuahuika'apo kenpa'ti huaboda jak Jerusalényo kud-dik o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo. ¹⁵ Jak kurute o'nepo konig kudhue'dik o'nepo, dakhuea' huaka'eriomey, tidig huaka'eriomey, nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o'huadiaypo huabarakeriomey, dios e'ketka'taj huaeretpakeriomey, kenpa'ti da huaa'eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute o'nepo, kudhue'dik ya'neapet.

¹⁶ —Do Jesús ijjeipo Cristoen huaknopoe'eritaj aya'da Juan i'madoya'denig buttida o'e kamanopoeanhue'po do'hued huata'moneritaj o'nigta'mona'ne. Do Davidkudaken adhuae'pane' ijjeiy. Oyda do'huakon Daviden huayayo ijjeiy. Konig siokpo magkesi eyda o'ika'nig ken eyda konig 'urunanada ijjenok do'taj 'urua'nanada o'noknopoika'pone. —Jesús oa'uy.

17 —Yan'tiak, Cristotaj yanoknopoe'. —Diosen Nokirega o'mana'. Kenpa'ti Ovejasi'poen huatoea, Cristoen huaknopoe'eria on'mana'. Be'api' kenda e'peenayo yan'tiak.

Kenomey Diostaj on'pakpo Jesucristotaj kanoknopojke' Diosere yan'noeonhuahuika'apet. Konigti hue'eyta' maymaya' eapa' kada'po Cristotaj kan'huahue', kenpa'ti Cristotaj kanoknopoe'. Konig Diosen huanoeonhuahuika' hue'ey kan'maye'. Katetehue' kan'maye'.

18-19 In beroba'te Diosen hua'a ijnigmadoya'denig be'omeyapi' in hua'a inberoba'te e'tiahuayika'ada nogpa'da on'mana'po nogda e'manmadika'nayo konigda Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te oa'ika' konigda kenomeytaj Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te Diosen hua'a be'omeyapi' e'tiahuayika'ada eknopoe' pakhue' o'nepo manmadikahue' o'nika'nok kenomeytaj Diosen e'manoeonhuahuika'ba'yo kenomeyendik yabaktihuekeapet kenpa'ti Diosen huaboda huakka' jakyo kudhue'dikda ya'neapet. Diosen e'manoeonhuahuika'ba'taj kenpa'ti Diosen huabo huakka' jaktaj in beroba'te ijtimadoya'dey. Aya' Diosen hua'a in beroba'te huapee'eritaj daka' ijmaboroay.

20 Kenda aya'da en'manade'te,

—Dapita' idada ijtiakapoy. —Huairi Jesusa oa'uy.

Kenda ia'nig ida yatiak, Huairi Jesús. Do Juana yona'mey.

21 Opuomeytaj aya'tada oro'en Huairi Jesucristoa daka' mogkike', ken.